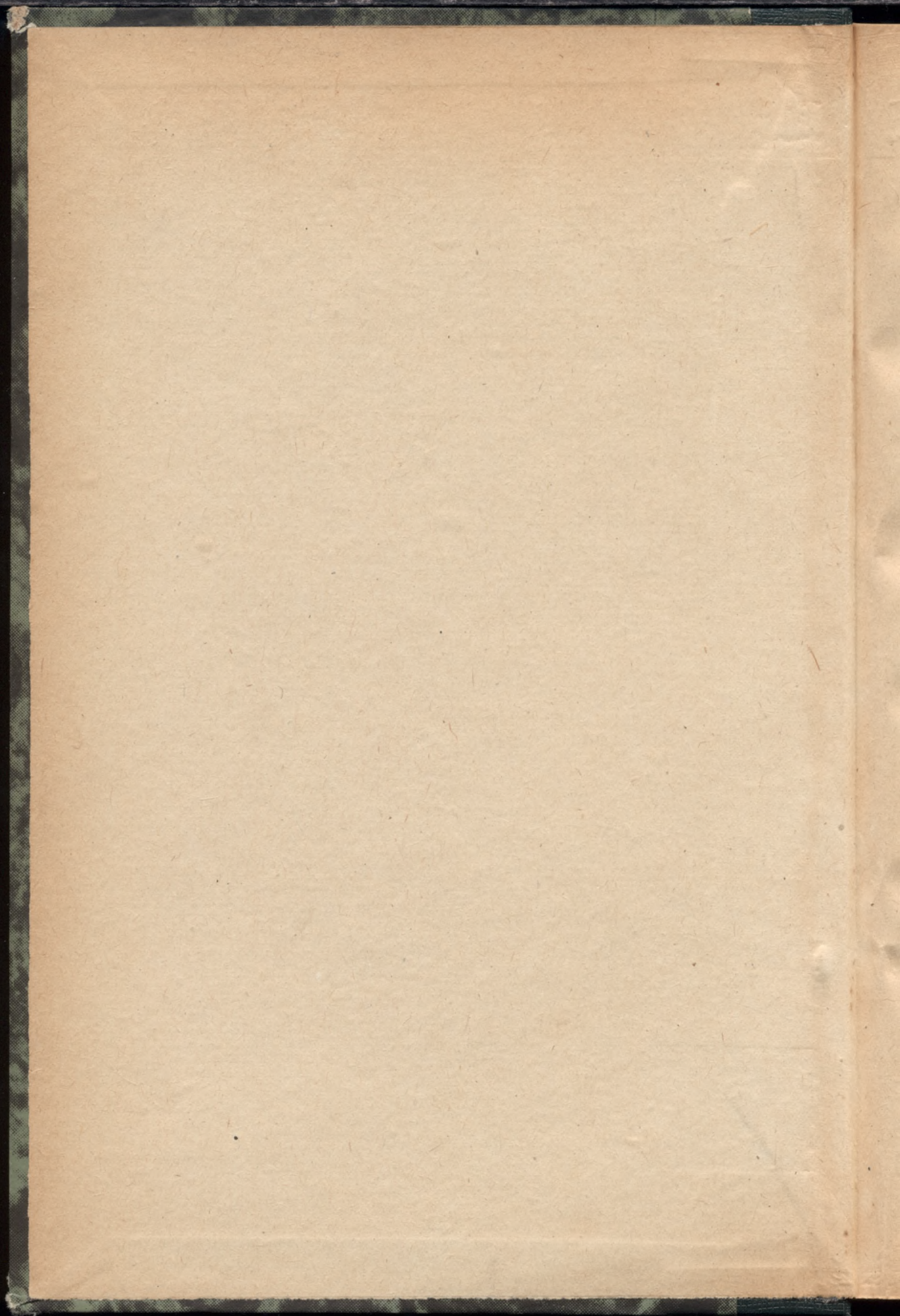

610568

~~684~~

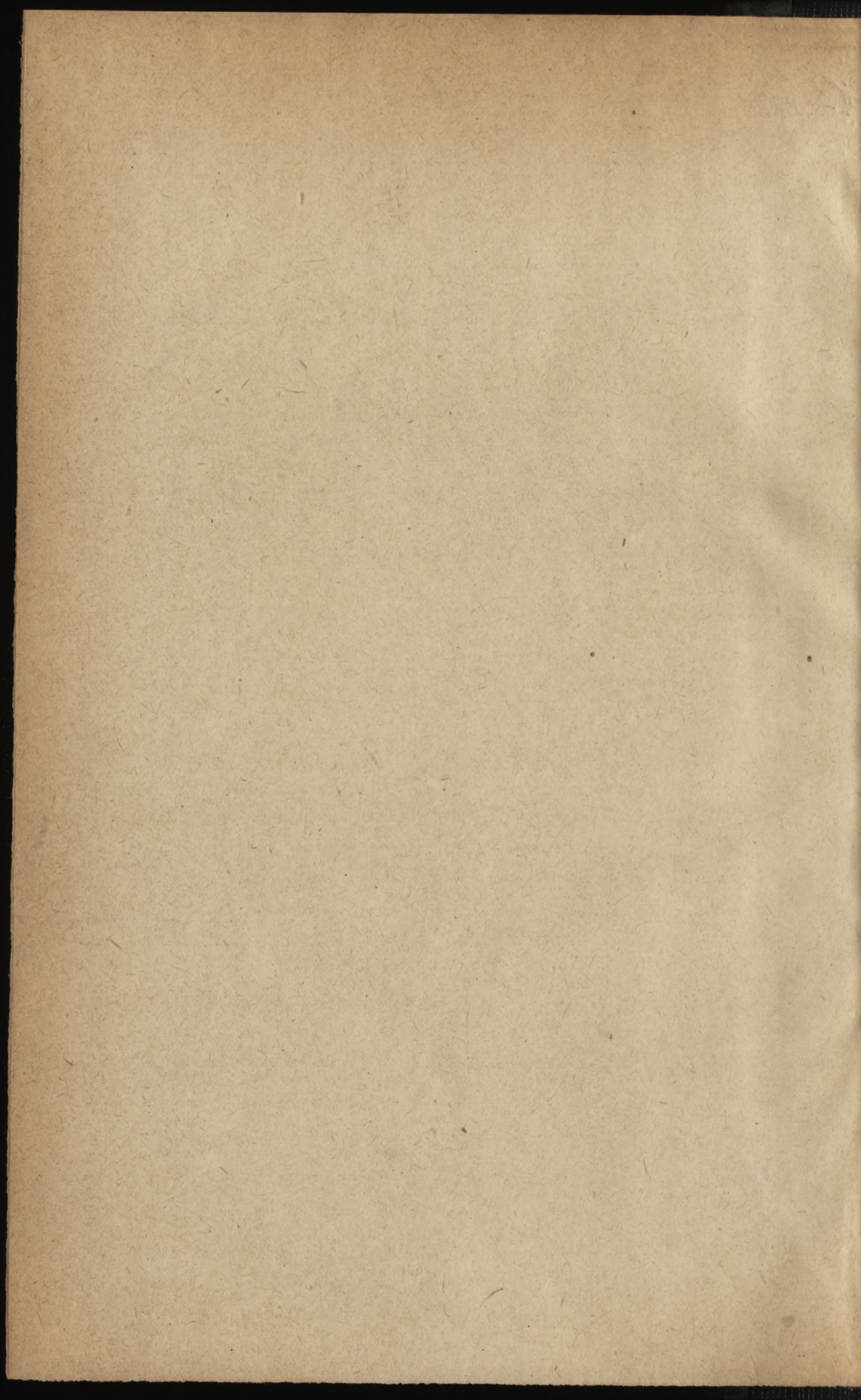

5779.

610568

11142

Koritsánszky Ottó

A

magyar gyógyszerészet

a proletárdiktatura és a
politikai átalakulások idején.

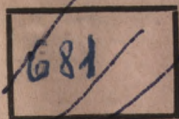
Eredeti okmányok és feljegyzések alapján.

BUDAPEST, 1919.

„Magvető” könyvnyomda, VII., Hársfa-utca 33. szám.

Koritsánszky Ottó

A fordítás joga fenntartva.

684

610568

~~344~~

2 1926

R1965

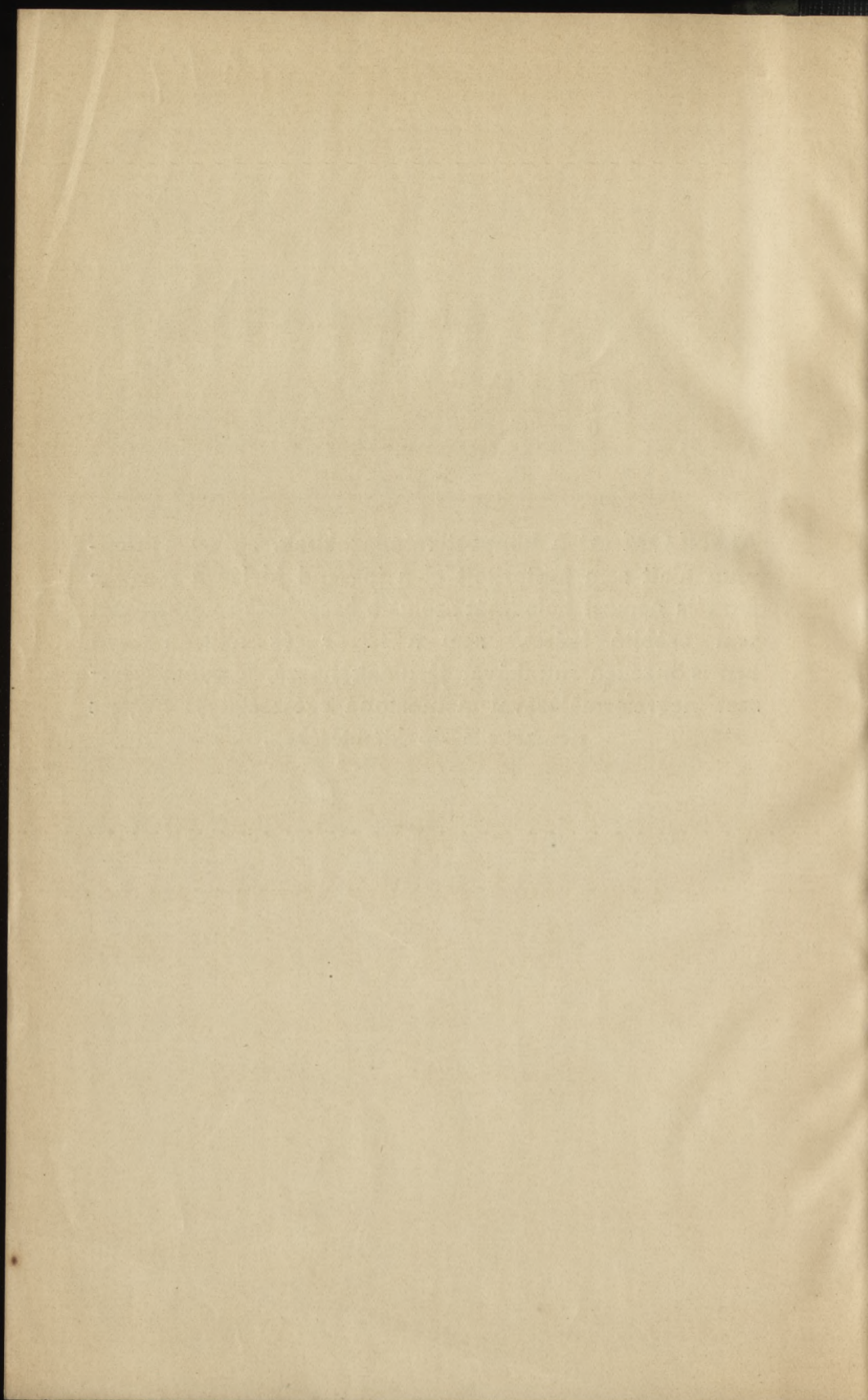
Országos Széchényi Könyvtár
Leltári szám:

B 2058 | 1962.

AJÁNLOM ezt a könyvet mindazoknak, akiket a kommun alatt sem tántorított el a jogrend idején a magyar haza és nemzet haladását szolgáló becsületes munkájuktól sem csábító ígéret, sem a terror és akik a jövőben is önzetlen munkával járulnak hozzá, a gyógyszerészet megreformálásával a mostoha egészségügyi helyzet nemzetfejlesztő kiépítéséhez.

RÖVIDÍTÉSEK.

- gytr. = gyógyszer-tár.
gyo. = gyógyszerész osztály.
Gy. U. = Gyógyszerész Ujság.
Gy. M. L. = Gyógyszerész Munkások Lapja.
K. Gy. Ü. = Központi Gyógyszer üzem.
nb. = népbiztosság.
szksz. = szakszervezet.
F. K. T. = Forradalmi Kormányzótanács.
M. N. N. = Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság.
N. K. N. = Népjóléti-Közegészségi   "
F. N. = Földművelési   "
I. N. = Igazságügyi   "
H. N. = Hadügyi   "
Hüm. = Hadügyminisztérium (magyar).
Sz. N. = Szociális Termelési Népbiztosság.
N. T. = Népgazdasági Tanács.
V. H. = Vörös Hadsereg.

ELŐSZÓ.

Sokkal közelebb vagyunk még azokhoz a nagy történelmi eseményekhez, amelyekből levont következtetések és tanulságok irányító tényezők lesznek a jövőben, semhogy megkísérelhetnők ezek tiszta pragmatikus történetének megírását.

Nem is ez a cél vezet jelen munka megírásánál.

Mint az eseményeknek közvetlen szemlélője, szenvedőleges és tevőleges részese, inkább a krónikás tisztére akartam vállalkozni, hogy az itt egybegyűjtött adatok összefoglalásával segítségére legyek az oknyomozó történet megírójának. Azonban nem szorítkozhattam tisztára a krónikás szerepére. Sokhelyütt összehasonlítást kell tenni a múlttal és véleményt nyilvánítani a jövő ügyviteléről. Az a belém izmosodott meggyőződés vezetett ennél, hogy a forradalmak többé vagy kevésbé bűnös mulasztások következményei. Lelkiismeretlen izgatók ideig-óráig tartóan félrevezethetik ugyan a hiszékeny tömegeket, azonban új irányelvek melletti tartós állásfoglalásra csak úgy lehet rá bírni az osztályokat, ha az új irányelvek a régi mulasztásokban erős és megdönthetetlen alapot találnak. És ekkor tulajdonképpen nem is új irányelvekről van szó, hanem arról a folytatólagosan haladóbb korszellem követelményéről, aminek fokozatos, ugrás nélküli megvalósításának megakadályozása képezi az említett mulasztásokat, amelyek a forradalmakat kipattantják.

A magyar gyógyszerészet a világ gyógyszerészetének legelsője között foglalt helyet. Mégis — mint minden még oly tökéletes alkotás — az idők folyamán mutatott fel hibákat, fogyatékosságokat és hiányokat. Nemcsak belső, de igen sok (sőt legtöbb) esetben külső tényezők okozták, hogy időnként nem helyezkedett a kor haladásával egyre emelkedő követelmények színvonalára. Minden félreértés elkerülése céljából jobban kifejem erre helyezkedett mindig, azonban mindenkor akadtak belső, de leginkább külső tényezők, amelyek ezt — a nyugati gyógyszerészettel összevetett s vele egyenlő — magas állást a maguk szerepével nem engedték zavartalanul kifejezésre jutni.

Ezt kell a jövőben megakadályozni! Erre tanítanak a lezajlott nehéz idők tapasztalatai.

S ha elnyomjuk a köz rovására szolgáló egyéni törekvéseket és az egyes karon belüli rétegek érdekköveteléseit az összhangzatos előrehaladási törekvések biztosításával egybevetve, megértéssel tesszük a mérleg serpenyőjére, sohasoha sem kerülhet olyan összeütközésre sor, amelynek szinte kiköszörülhetetlen kárát látja az is, aki közvetlenül okozta, az is, aki elszenvedni kényszerült.*)

Adataim kiegészítéseképpen jelen munka megírásánál igénybe vettem *Forgács Rezső* dr., *Andriska Viktor* dr. és *Tischler János*-ét a gyógyszerügyi felügyeletre vonatkozóan, *Bontha Jenő* és *Toffler Pál* dr.-ét a szakszervezetre, *Kiss A. Andor* és *Neuwirth Bélá*-ét a gyógyszerárak gazdasági ellenőrzésére, *Wirth Károly*-ét a droguista ügyre vonatkozóan.

A munka hiányai az én mulasztásom, ami legalább megközelítően tökéletes, a nevezettek és a sok meg nem nevezett barátom köszönettel vett támogatásának érdeme, akár csak egy-egy adattal járult is hozzá, hogy a magyar gyógyszerészet régen nélkülözött történetének ezt a viharos fejezetét e munkában közkézre adhassam.**)

Kölesd, 1919. október hava.

Koritsánszky Ottó.

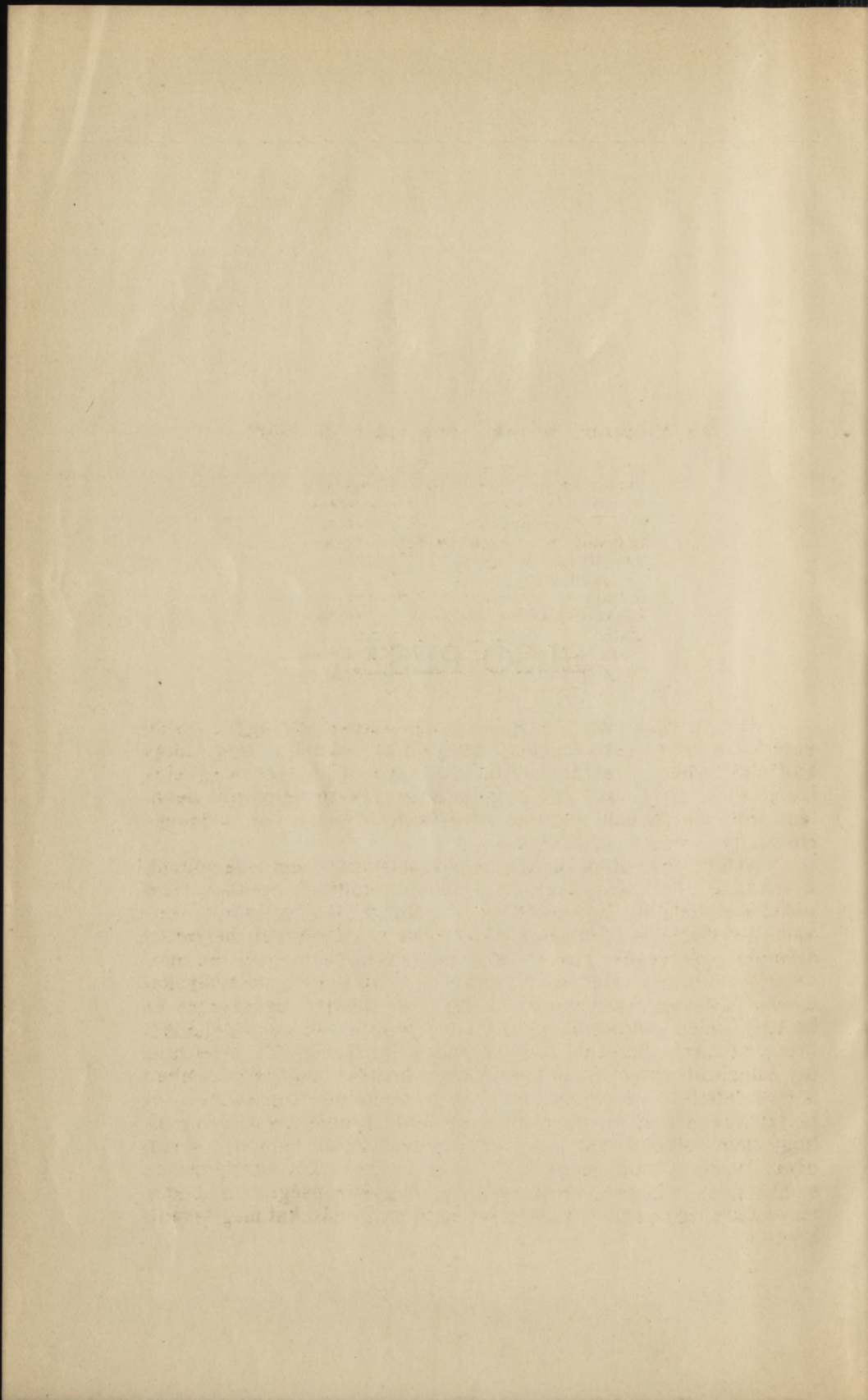
*) A tanúságokat részletesen is kifejtem a munka végén található összefoglalásban.

**) El vagyok arra készülve, hogy jelen munkám igen sok hozzászólásra és vitára ad alkalmat, bár szemelőtt tartottam az örökké élő sajtótörvényt: „Mindent meg szabad írni, ha igaz.” És most kellett megírni mindezt, a történéshez való közelség dacára, míg a részletek el nem halványultak s most kellett közzé adni e munkát, hogy az egészségügyi törvény megalkotására hivatott nemzetgyűlés tagjainak legyen miből tájékozódni a gyógyszerészeti kar törekvéseiről és a gyógyszerészet állásáról.

ELSŐ RÉSZ.

I.

Az általános helyzet képe márc. 21. előtt.

Szakpolitika iránya. — Személyi torzsalkodások. — Problémák. — Kongresszusok — Javaslatok. — Törvénytervezetek. — Reformeszmék. — Szervezetek; egyesületek. — Gazdasági harc. — Alkalmazotti kar mozgalma. — Fizetések. — Jogadományozások. — Záróra. — Sztrájk. — Taksa. — Technikák. — Zúgkereskedelem, láncosok. — Forradalom. — Gyógyszerész-Tanács. — Forradalmi elhatározások. — Kollektív-szerződés. — Szakszervezet. — Kommunista-csoport fellépése.

Alig néhány éve: a magyar gyógyszerészi kar egyik kiváló vezérfője telve keserőséggel, rezignáltan állapítja meg, hogy kari életünkben gyakran kitérünk az egyedül helyes kurzustól. Iránytűnk — úgymond — a különböző zavaró tényezők behatása alatt nyugtalanul mozog. *„Uj időket élünk s mi valahogy elvesztettük tájékozó képességünket.”*

Nem emelkedtünk a helyzet magaslatára. Nem számoltunk a változott körülményekkel; nem alkalmazkodtunk ezekhez. Nem voltunk előrelátók. Egyik részen a pályával járó maradi konzervatív állásfoglalás (ellentétbe a változott s haladottabb helyzettel számoló egészséges- konzervatív felfogással) mindennél és mindennel szemben, ami új a múltéhoz viszonyítva, akadályokat emelt, nehézségeket okozott s irtózott minden egészséges és haladást jelentő újitástól. A másik oldalon a fokozatos fejlődéshez alkalmazás egyedül helyes politikáját szem elől tévesztve, oly túlhajtott radikális szakpolitikai irányítás, ami párhuzamban a társadalmi evolúcióból revolúcióvá fejlődött ugrásszerű új helyzetteremtéssel, — az évek óta vajúdo problémákat nemcsak hogy nem oldotta meg közmegelegedést keltő módon, hanem olyan reakciót vont maga után, hogy ennek következtében az egészséges: államra, egészségügyre, nagyközönségre és a kari tényezőkre egyaránt helyes és kielégítő megoldásukat még inkább kitolta.

És jöttek a személyi torzsalkodások. Egy évtizednél is hosszabb időre visszamenőleg a kari közéletben olyan személyi hajsza, „kipellengérezés” kapott lábra, hogy ennek a közre káros hatását látva, karunk egy másik puritán becsületességű veteránja: Paksy Béla 1916-ban kényszerítve érezte magát „Karácsonyi levelé”-nek megírására.

„Ismerem azokat a szellemi erőket — írja levelében, — amelyek a gyógyszerészi kar felvirágzását szolgálják s őszinte sajnálattal látom, hogy ezek az erők nem egymással harmonikusan működnek, hanem egymással szemben hadakoznak, ami akaratuk ellenére is dekadens irányba viszi a gyógyszerészet ügyeit.

„Most, mikor a világbéke vágya hatja át az egész emberiséget és most, mikor Szent karácsonnyal a szeretet ünnepe közeledik felénk, talán nem végzek felesleges munkát, mikor kérő szóval fordulok mindazokhoz, akik a gyógyszerészi közéletben szerepet visznek és amikor azt kérem tőlük: teremtsük meg mi, magyar gyógyszerészek ennek az amúgy sem rózsás helyzetű karnak annyira kívánatos békéjét!”

A szöveg elhangzott s vele kapcsolatban a megértésről tanúskodó válaszok. Azonban a hön óhajtott „béke” csak látszólag állott helyre, mert tulajdonképpen sokkal mélyebben fekvő okok és sok minden — abban az időben is figyelmen kívül hagyott — tényező okozta azokat a sűrűlődasokat, amiknek a személyeskedések sokszor elvadult és eldurvult megnyilatkozása csak egyik kísérő vagy mellékjelensége, függvénye volt.

Mikor 1917. évben a gyógyszerészek küldöttsége tisztelgett az új belügyminiszternél, a miniszter arra hívta fel a gyógyszerész-kart, hogy *kezdeményezőleg* lépjen fel mindabban, amit a magyar gyógyszerészet felvirágoztatásához s a kari törekvések megvalósításához szükségesnek tart. És ezzel az adott joggal — amellyel (ha okosan élünk vele) a helyzet kulcsa került a kezünkbe — ép a kifejtendő, széthúzó törekvések következtében nem tudtunk észszerűen, megalégedésünket biztosító módon élni.

Az 1896. évi első és az 1902. évi második gyógyszerész-kongresszus nyomán már 1912-ben sürgette *Muzsa Gyula* a harmadiknak egybehívását, hogy a közben felmerült problémák megoldásához az ország gyógyszerészei összességének véleménye kikérressék. A kiképzés kérdése, a különlegességek ügye, a droguista ügy és a kamara mellett egész nagy tömege volt azoknak a szociális kérdéseknek (igazságos jogadományozás, nyugdíj, betegségi-, aggkori-, rokkantsági biztosítás), amelyekkel foglalkoztak ugyan úgy a kongresszusok, mint az egyes egyesületek közgyűléseiken, de amelyeket eleddig a békés, nyugodt, céltudatos és zavartalan együttműködés biztosítására teljesen megoldani nem sikerült. Nemkülönben előtérbe kerültek azok a gazdasági kérdések is (hitelviszony rendezése), amelynek rendezése nélkül az egyre súlyosabbá váló körülmények következtében a legnagyobb bizonytalanságnak mentek a gyógyszerészi kar birtokon belül álló tagjai, a gyógyszerértárosok (tulajdonosok).

A megoldásra váró kérdések során egyike a legfontosabbnak a régi, avult közegészségi törvénynek és gyógyszerészet vonatkozású §§-ait agyonfoltozó sok minden tákolmányú rendeletek, leiratok, döntvények és végzések mozaik-sokaságának egy az 1876, és azt követő évek óta ugyancsak megváltozott „új világ“-nak s modern követelményeknek megfelelő módosítása, illetve új törvénynek a megalkotása lett volna. Kétségtelen, hogy nem az 1876: XIV. tc. az oka, ha egészségügyi helyzetünk statisztikával bizonyíthatóan messze mögötte áll a nyugati országokéinak s alig-alig, hogy előtte van a magas nivón álló egészségügyi törvényeket nélkülöző Balkán-államok ilyen helyzetének. Hanem — ami egyébként, sajnálattal kell megállapítani, igen jellegzetes volt nálunk Magyarországon, — hogy ezt a törvényt is hanyagul, lelkiismeretlenül hajtották végre. S a helyett, hogy pontosan, szigorral végrehajtották volna, a leglehetőlenebb, méltánytalanságot és sok, nagyon sok igazságtalanságot szülő rendeletekkel aggatták tele, jöllehet ép ezt a törvényt mondotta egyik legkiváló közjogászunk a legtökéletesebb törvényalkotások egyikének.

Budapest székesfőváros közgyűlése elé *Vázsonyi Vilmos* 1901-ben indítványt ad be, amelyben a törvény olyan módosítását indítványozza, hogy a jövőben az új gyógyszerárak tulajdonjogilag a község részére adassanak. Az indítványból ilyen formában semmi sem lesz, hanem annak alapján a székesfőváros 1907-ben kidolgoz egy szabályrendeletet, amely új gyógyszerárak adományozásakor, illetve meglévők átruházása esetén fizetendő engedély-díjról intézkedik. E szabályrendelet ellen úgy a segédszövetség részéről, mint mások (Réthelyi és társai) fellebbezéssel élnek.

A munkásbiztosítási törvény tárgyalásakor a képviselőház *Buzáth Ferenc* javaslatára elutasítja a törvénytervezetbe felvett pénztári házi patikák felállítását.

Ugyancsak 1907-ben nagy horderejű reformindítvány kerül tárgyalásra a debreceni, majd a szegedi országos gyógyszerész-nagygyűlés elé. Tudnunk kell, hogy míg a fővárosi gyógyszeráraknak egy csaknem száz éve fentálló (alapították 1809-ben) a birtokonbelüliek gazdasági érdekét — természetszerűleg egyoldalulag bár, de tagadhatatlanul példátadóan kitűnő beszervezettséggel védő testülete volt, addig az ország gyógyszerésztársadalma minden intenzivebb gazdasági szervezethez képest állott. Volt ugyan egy egyesülete (a Magyarországi Gyógyszerész-Egylet, alapítási év 1872), ebbe azonban alig-alig, hogy az ország gyógyszerészeinek fele tömörült. (Legmagasabb taglétszám ezer körül járt, amikor az ország gyógyszerésztáráinak száma 1800-at meghaladta.) Az országos egyesület a magyar gyógyszerészek erkölcsi és etikai nivójának fejlesztését tűzte ki céljául elsősorban és csak emellett és ezután dolgozott a gazdasági kérdések megoldásán. Az egyesület alapításánál a kar akkori kiválóságait az a szándék vezette, hogy egy közös korporációba gyűjtse a ma-

gyar gyógyszerészek összességét, tekintet nélkül arra, hogy birtokon belül, avagy birtokon kívül állók-e. Amikor azonban a későbbi évek folyásán mind élesebb lett a gazdasági érdekellentét a gyógyszerértárolók és gyógyszerészek között (aminek tetőpontját [1919. évi márc. 21-ike előtti helyzetről szólok] 1907—1914 között éri el), az első helyen említetteknek: a birtokonbelülieknek nem lévén olyan szerve, amely az ő — különálló — gazdasági érdekét megvédje, mozgalom indult meg, hogy a csaknem négy évtizede közös érdekvédő testületként fentálló országos egyesület a gyógyszerértárolók gazdasági érdekét védőszervvé alakíttassék át olyképpen, hogy alapszabálymódosítással a birtokon kívüli gyógyszerészek a tagok sorából kimaradjanak. Az 1913-ban bekövetkezett ilyértelmű alapszabálymódosításra közvetlen okot az előző kétévi egyesületi közgyűlés éles harcai szolgáltatnak. Azonban nem kis mértékben járult ehhez az a körülmény, hogy a budapesti gyógyszerértárolók kitűnő gazdasági szervezettségét vonzó példakép állították be az érdekelt fővárosi gyógyszerértárolók, akik éppen az említett kitűnő szervezettségük alapján az ország gyógyszerértárolásainak szervezettség tekintetében nagyon laza tömegei felett a hegemoniát önként értetőleg évek óta gyakorolták. Nem szabad a tárgyilagos szemlélőnek azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy az országos egyesület vezetőségének központi szerve természetesen ama fővárosi gyógytárolókból került ki, akik kiválóságuknál és rátermettségükénél fogva a testületben is vezetőszerepet vittek. Mellettük — különösen az 1913-ban bekövetkezett alapszabály módosítás előtt — csak igen elenyésző számban jutott vezetőszerephez vidéki gyógyszerértárolók, s amennyiben szerepvivő vezető is volt, a központtól való állandó távolléte lehetetlenné tette, hogy az ügyek intézésére irányító befolyást gyakoroljon. Nagyon természetes tehát, hogy az erős gazdasági szervezettségű testület porázán volt az ily tekintetben nem szervezett országos egyesület, amely a körülmények következtében önálló, a szükséghez mért gyors és eredményes működést nem is fejthetett ki.

Természetesnek fogjuk ezeknek ismerete után találni, ha időnként megmozdultak a vidék gyógyszerértárolói (és pedig rendszerint a birtokon kívül állókkal karöltve), akik között nem egy kiváló tudású, elsőrendű gazdasági értékű olyan férfiú volt, aki az országos egyesületnek a fentvázolttól eltérő, teljesen önálló működését szeretett volna biztosítani. Az ország gyógyszerértárolásainak olyan egyesületi életet biztosítani, amely — látszólagos volt-e ez vagy a valóságnak megfelelő — nemcsak a testületen, illetve annak vezetőségén keresztül érvényesülhet.

És így — bár annak hangoztatásával, hogy a mozgalom nem irányul az országos egyesület ellen — ismételtlen megmozdult a vidék, hogy azoknak bevonásával, akik személyi antagonizmusból, nemtörődömségből, a szervezettségben rejlő erő fel nem ismeréséből vagy más okokból távolmaradtak a kari egyesületi lélettől, megszervezze a gyógyszerész-társadalmat mindazon

törekvések megvalósításának elősegítésére, amire az országos egyesület képtelennek bizonyult.

Már 1905-ben tárgyalásokat folytatnak Nyiregyházán az országos egyesület mellett egy vidéki egyesület megvalósításáról. Két évre rá ugyancsak Nyiregyházán elhatározzák, hogy az év augusztusára országos nagygyűlést hívnak egybe Debrecenbe. Miskolcon a debreceni gyógyszerészek közös értekezletet tartanak, majd 120 gyógyszerész (javarészt vidéki gyógyszeráros) részvételével nagy siker mellett lefolyik a debreceni nagygyűlés. A tárgysorozatot 12 pont képezte (gyakornoknevelés, nem okl. segédeskedés, egyetemi oktatás, segédügyről általában, nyugdíj-intézeti ügyek, jogadományozás rendezése, taksa javítása, betegsegélyzők % engedménye, drogériák ügye, különlegesség kérdés-rendezés, új gyógyszerészeti törvény és „ügyünk érdekében országos mozgalom.“), amelyek az évek óta vajúdó kérdések egész komplexumát felölelték. Már a debreceni gyűlésen előterjeszti *Karlovszky* Geyza szerkesztő nagyjelentőségű reformtervezetét, amelynek tulajdonképeni tárgyalása — előbbi tárggyal egyetemben — a pár hét múlva (okt. 14-én) Szegeden tartott országos nagygyűlésen zajlik le.

Karlovszky javaslata a tulajdonosok érdekeinek megvédése mellett a tiszta személyjog (egyéni jog megvalósítása.) Pénzalapot teremt a patikák megváltására és életre hívja a kamarát vagy szaktanácsot. A javaslatot a nagygyűlés egyhangulag elfogadja. Azonban úgy a budapesti gyógyszerárosok, mint a szaklapok (Gy. H. és Gy. É.) állást foglalnak ellene.

A fővárosi gyógyszerárosok nagy felkészültséggel indulnak neki a szegedi gyűlésnek és kitűnő beszervezettségük ekkor is érvényre jut. A testület akkori kiváló tehetségű s óriási szervező talentumú vezetője, *Filó* János, kiadja a jelszót, hogy a Karlovszky-féle javaslat leírhatatlan veszedelmet rejt magában a gyógyszerárosi karra nézve s toborzására és vezetése mellett 32 bpesti gyógyszeráros utazik le a szegedi nagygyűlésre, hogy e javaslat ellen harcoljon s annak megvalósulását — a megadott körülményeknek megfelelő módon — lehetetlenné tegye. A szegedi nagygyűlés fő programpontja a Karlovszky javaslat volt. Hivatva volt ez az avult, s rendeletekkel agyon toldott egészségügyi törvény gyógyszerészet vonatkozású részének modern — az osztatlan gyógyszerész-társadalmat, az államot, az egészségügyet és nagyközönséget egyaránt kielégítő módon történő megreformálásának irányát megszabni. Azonban a reformtörekvések iránt ekkor határozottan ellenszenvvel viseltető fővárosi testület és ennek konzervatív szakpolitikájának befolyása alá került igen kevés számú vidéki gyógyszeráros nem látott át *Filó* javaslatán. *Filó* javaslata az volt: tétessék át a Karlovszky-féle javaslat is az országos egyesület központi igazgatóságához további intézés céljából. A pestiek tömeges megjelenése és a sorok között, de nyíltan is hangoztatott szemrehányás által, hogy a vidékiek rendezte nagygyűlések ujjhúzás az országos egyesülettel — mintegy

megtévesztett, sőt némileg tán terrorizált nagygyűlés hozzájárult ehhez, holott mindenki jól tudta, hogy ez a reformjavaslat exhumálhatatlanul eltemetését jelenti. (A központi igazgatóságot ezelőtt, de ezután is nem minden él nélkül tréfásan csak „köztemető”-nek nevezték.)

És itt a helyzet képrajzolását egy pillanatra megszakítva, önkénytelenül toll alá kívánczik a kérdés: vajjon megtörtént volna-e a következő évek sok összezsapása és vajjon sor került volna-e a sztrájkra és a proletárdiktatura drasztikus gyógyszerár rabló politikájára, ha Filó János nem viszi le a fővárosiakat, avagy nem teszik lehetetlenné a Karlovsky javaslat elfogadásával a gyógyszerészet közmegelegedést keltő s haladottabb irányba történő megreformálásának megkezdését? ...

A rákövetkező máj. 16-án *Andrássy* Gyula gróf belügyminiszter bejelenti, hogy egyik legközelebb benyújtandó törvénytervezete egész új alapra helyezi a gyógyszerárak ügyét. A törvénytervezetet hozzászólás céljából rövidesen le is küldi a miniszter az országos egyesületnek.

A törvénytervezet a közjogi patikák alapján épül fel.

Az egyesület országos mozgalmat indított a törvénytervezet ellen. A szerkesztők és szakírók bevonásával minden járás tiltakozó gyűlést tartott, az egyesület pedig a tervezetnek a gyógyszerésztársadalomra sérelmes pontjainak feltárására és módosításokat ajánlva, *Nagy* Emil képviselővel felterjesztést dolgoz ki. A törvénytervezetnek képviselőházi tárgyalására egyébként sohasem került sor.

Az *Andrássy*-féle közjogi gyógyszerárak felállítását törvénybe iktató tervezetének hatása alatt *Karlovsky* a 1908. évi máj. 31-én tartott országos egyesületi gyűlésén az ő javaslata tárgyalásának felfüggesztését kéri, hogy így megoszlás nélkül, egy táborban küzdhessen az egész kar a közjogi politikák ellen.

A képviselőház 1912. febr. 1-i ülésén néhány törvényhatóság és község, községi gyógytár felállítására irányuló kérvényét tárgyalta s a kérvényeket pártoló javaslattal tették át a belügyminiszternek. Az ügy előadója *Rakovszky* Iván volt, aki utalt a patikák limitált számára s arra, hogy egy-egy engedély nagyobb tőkét képvisel, és javasolja, hogy az engedély ne egyeseknek, hanem községeknek hajtson hasznot, tehát ne egyéneknek, hanem községnek adassék. *Sümei* Vilmos javaslatára a kérvényeket pártolólá teszi át a ház a miniszternek azzal a határozattal, hogy sürgősen terjesszen törvényjavaslatot a gyógyszerári jogadományozásról a képviselőház elé.

1916. febr. 16-án *Ábrahám* Dezső négy pontból álló interpellációt intéz a belügyminiszterhez s szövé teszi ebben a gyógyszerári szabályrendelet szükségszerű módosítását, méltányos jogadományozást, a gyógyszerészek hadi szolgálat alól való felmentését és a gyógyszeranyagok jutányos beszerzését. *Sándor* János belügyminiszter szükségesnek tartja ugyan a módosításokat, de szerinte időszerűtlenség következtében most el nem inézhető.

A két alkalmazotti érdekszövetség 1917. júliusában a belügyminiszternek átadott feliratában a jogadományozás rendezését a jogosítványok átruházhatatlanságában látja.

Azután megemlítésre érdemesen még csak egy esetben esett szó a gyógyszerészet reformjáról s ez 1918-ban volt a Népegészségügyi országos nagygyűlésen. Dr. Katona József borsódi tiszti főorvos szólott ezen a gyógyszerertári jogadományozásról, illetve a gyógyszerertári reformról s javaslata az volt, hogy az állam váltsa meg a gyógyszerertárat és a gyógyszerészek csak bérletviszonyba kaphassák. Darvas Ferenc dr. e javaslat kapcsán egy átruházhatatlansági javaslatot terjesztett elő, amely-nél vezérgondolata az volt, hogy a patikák 50 év alatt amortizálják magukat, ezen idő alatt szabadon átruházhatók s azután az állam tulajdonába mennek át.)*

A gyógyszerészet megreformálására vonatkozóan a már említetteken kívül, úgy a kari élet szereplő egyéniségei közül többen (dr. Deér Endre, Réthelyi József, Varságh Zoltán dr., Forgács Dezső dr. stb.) részben a szaksajtó hasábjain cikkek alakjában, részben az egyesületi közgyűléseken indítványok alakjában, mint pedig ügyeinkkel hivatásszerűen foglalkozó más tényezők (Kampiss János dr. h. államtitkár, Römer Róbert min. tanácsos) tevékenységet fejtettek ki és javaslatokat, sőt egész tervezeteket dolgoztak ki.

Úgy a Muzsa Gyula által 1912-ben tervezett, mint az 1917 végén Zoltán Béla által egybehívni javasolt harmadik gyógyszerész-kongresszust nem tartották meg.**) Az utóbbi esetben már minden előkészület megvolt a kongresszusra és jöllehet az egyesületi igazgatóság (melynek 1917. novemberi gyűlésén vetette fel Zoltán az eszmét) kezdetben nem rokonszenvezett az eszmével, a nagygyűlés szükségyszerűségét belátván, már napja is ki-tűzhető volt. (1918. szept. 4-ére.) A formalitásokon és az előkészítő-és végrehajtó-bizottság intézkedésein (tisztikar megválasztás stb.) túl 1918. júniusában már mind az öt albizottság megkezdte munkáját (gyógyszerészet reformja főképen a jogadományozás szempontjából; gyógyszerekkel való kereskedelem rendezése, személyi jogú gyógyszerertárak teherfeljegyzési lapjának kérdése; árszabás kérdése (a pénztárnak adott % engedmények helyett esetleg népjóléti taksa) és végül a gyógyszerészet autonómiaja (főkép a gyógyszerészi kamarák).

*) Darvas dr. mint a gyakornoki tanfolyam tanára, tehát egyesületi alkalmazott ellen ezen javaslatáért az egyesületi igazgatóság állást foglalt. Héder-váry dr. rosszaló indítványával szemben arra utasították, hogy a jövőben ne vigyen indítványt vagy véleményt az egyleti igazgatósággal való meg-tárgyalás nélkül a nyilvánosság elé. Egyebekben kijelenti, hogy nem azono-sítja magát Darvas felfogásával.

**) 1909-ben a Munkáspénztárnak nyújtandó kényszer % ügyében terveztek egy általános gyógyszer. nagygyűlést. Azonban ez is elmaradt. 1847 körlevél küldetett szét febr. 1-én, erre márc. 7-éig 35 válasz érkezett: 34 a gyűlés mellett. A körlevél úgy szólt, hogy a márc. 1-ig be nem ér-kező válaszok úgy vétetnek, mint amelyek nem akarják a gyűlés meg-tartását.

Szaklapjaink heteken át semmi hírt nem közölnek a kongresszusról, míg az augusztus 7-én tartott végrehajtó-bizottság gyűléséről a következőket olvashatjuk:

„Zoltán Béla a végrehajtó-bizottság elnöke kifejtette, hogy a kongresszus fő célja a kar egységes állásfoglalásának megteremtése volt azon kérdésekben, amelyeket egyik kari korporáció sem tárgyalhatott le a saját hatáskörében más kari korporációk megelégedésére. Ilyen kérdések a jogadományozásnak és a teherlapok létesítésének ügye. A tulajdonosokból és a segédi kar képviselőiből álló kongresszusi albizottságok hosszú eszmecserét folytattak e tárgyakra nézve és készséggel elismerik, hogy mind a két félben megvolt a jóindulat az ellentétes felfogások összeegyeztetésére. Olyan formulát találni, amelyhez az ellentétes felfogású korporációk képviselői egyaránt hozzájárultak volna, fájdalom, nem sikerült. Így szerinte semmi célja annak, hogy országos nagygyűlést tartsunk, amely a belügyi kormányzat letéteményeseinek jelenlétében esetleges botrányokba fulladhatna. Ezért bizottsági elnökségéről lemondva, egyúttal ajánlja, hogy ez idő szerint a nagygyűlés megtartásától tekintsünk el.“

Meg kell állapítani, hogy az elnöki előterjesztéshez négy győgyosztáros és két lapszerkesztő (dr. Gaal és Karlovsky) hasonló szellemben szólott, míg Varságh dr. és az alkalmazotti korporációk képviselői a kongresszus megtartása mellett nyilatkoznak. Szántó Sándor figyelmeztet arra, hogy a segédi szervezetek esetleg külön fognak egy kongresszust létrehozni, ha a másik táborral való együttműködés lehetetlenné válik. És aminek megemlítése a későbbiek megértéséhez szintén szükséges: Neményi Jenő, az alkalmazotti kar radikális egyesületének egyik balszárnyai vezetője, a nagygyűlés elmaradásának ódiumát a birtokonbelüliekre hárítja.

Itt ismét felvetődik egy kérdés: ha sikerül az ellentétes felfogások valamilyen formában áthidalása, avagy az erre elkülönített állásfoglalás szerint látszólagos okot szolgáltató kérdések kikapcsolása, sor kerül-e arra a nagyfokú izgatásra, amely a Segédszövetséget végeredményében a szakszervezeti tanács ölelésre kitért karjaiba hajtja?*)

* * *

Az alkalmazotti kar szociális helyzetének megjavítását célzó mozgalma mintegy negyedszázad előtti időre vezethető vissza. Buzinkay László volt az első, aki a szolgálati idő és szabadnapok kérdésének rendezésére, az inspekciós szobák megfelelővé tételére mozgalmat kezdett. A mozgalom egyik harcosa (aki a későbbi alkalmazotti mozgalomban is kivette a maga részét még tulajdonos korában is) Joánovits Sándor volt.

Ez a mozgalom, az akkori ilyen irányú mozgalmakra alkalmatlan és kedvezőtlen körülmények következtében, nem öltött nagyobb arányokat s részben a vezetők állásból való elbocsátásával, részben némi koncessziók adásával úgyszólván leszerel-

*) Ugyanez évi szeptember 25-én tartott választmányi gyűlés ki is mondotta a Szakszervezeti Tanácshoz csatlakozást.

tetett. Leszereltetett, de a birtokonbelüliek nem vették elejét újabb mozgalmak keletkezésének azzal, hogy a kölcsönös megértés megteremtésére az idő előrehaladásával változott viszonyokhoz alkalmazták volna a feltételeket. A másik oldalon ez a jogos követelések olyan túlfokozásához vezetett, hogy az egész vonalon tapasztalható gazdasági harc a gyógyszerészi pályán működő birtokon belül és kívül állók közé is átcsapott.

Lukács István szerkesztő jól látta ennek közeledtét s hogy az egyetértést, a különböző szakkérdésekben egyöntetű állásfoglalást biztosítsa, társadalmi érintkezést kívánt a tulajdonosi és alkalmazotti kar között lehetővé tenni s megalapítja a Gyógyszerész-Otthont. A kívánt célt azonban többé-kevésbbé mindkét félnél tapasztalható egymástól idegenkedés következtében nem lehetett elérni s csak alighogy megközelíteni. Az Otthon egész működése és jelentősége úgyszólván csak egy, egyébként nagyhorderejű s legalább látszólag a megértés ügyét szolgáló közös vacsorára zsugorodik össze.

A gazdasági harc elkerülhetetlen volt.

Az a körülmény hogy míg körülöttünk és a mi pályánkon kívül egyre fokozottabb előképzettséggel lehetett csak pályára lépni, a nálunk e téren is tapasztalható maradiság következtében a gyógyszerészi pályát a középiskola hajótörötteinek refugiumává tette.*) Számos erkölcsileg sem magas fokon álló, sőt e tekintetben züllött egyén kifogásolható viselkedése szinte diskreditálta a túlnyomó számban lévő tisztességes elemet, mivelhogy az évtizedes törekvések ellenére is nélkülözött fegyelmi kamara még mindig csak a kar reményeiben és lankadailan törekvéseiben élt, de a megvalósuláshoz, dacára az illetékes helyre is eljuttatott többrendbeli kamara-tervezetnek (Muzsa Gyula, később Forgács Rezső dr.) és a miniszter részéről történt ígéretnek, még ma sincs közelebb, mint ahol a múlt század hetvenes éveinek derekán volt. A fegyelmi hatáskörrel felruházott kamara szelektálhatta volna a pályán működőket oly módon, hogy azon csakis az erkölcsileg teljesen megbízhatók működhesse a jövőben.

A gyógyszerész egyesületnek ebbeli kíváncsai csak írott malaszt volt; mert hisz végrehajtó hatalom nélkül mitsem értek határozatai. Az alkalmazotti karnak pedig sem a maga szociális, sem erkölcsi érdekeit védő egyesülete nem volt.

Az egyik szaklapban (Gy. H.) annak szerkesztője kímélet és óvatosság nélkül, szinte általánosítva sok alkalmazottnál kifogásolható erkölcsi defektust, sőt sok esetben az alkalmazotti kar saját szociális helyzetjavítását célzó törekvését összevetve az erkölcsi megbízhatatlansággal (avagy legalább is ezzel magyarázva) belenyúl a „darázsfészek”-be. Bár kétsé-

*) Az érettségi előképzettség érdekében ír a Gy. H. 1900-ban, úgyszintén az egyesületben mozgalom indul meg. A közgyűlés 1909-ben mellette nyilatkozik s 1912-ben kötelezővé tették a pályára lépőknél az érettségi.

nem engedett konkurrencia szempontjából magánosoknak adott engedmények egyre növekvő lavínája a gyógyszerészeti etikát veszélyeztesse. Az egyesületi közgyűlésen ugyan nem egy ízben súlyos kritika tárgyává tétetett ez az engedményadási eljárás. De mindhiába: pusztába elhangzó szó volt minden tiltakozás. Míg 1916 okt. 25-én az egyesület részéről országos mozgalom indult meg a magánpercentezés megszüntetése tárgyában, amely mozgalom — a megszokás szerint — ma is megindulásának stádiumában van.

* * *

Az „Általános Országos Gyógyszerészeti Gyülekezet” 1867 aug. 26-án tartott első közgyűlésén Jármai Gusztáv, nagyszabású, s oly előrelátóan iránymutató előterjesztést tett, hogy azóta az egyesületi közgyűlések tevékenysége évtizedeken át ezen első előterjesztésnek különböző hangnemekben megismétlésében állott. Jármai a többi között ezt mondotta:

„Új gyógyszertárak engedélyezésénél oly biztos szabályokat kívánunk alkotni, melyek a közegészségügy irányában tartozó kötelességeinknek minden részben megfeleljenek, de mindenesetre a gyógyszertárak minden *alapos* ok nélküli szaporodását megakadályozzák.”

A sokesztendőös panasz után 1878-ban a közgyűlés döntő lépésre határozta magát: megszerkeszt egy terjedelmes kérvényt, amelyben a gyógyszertárak túlságos szaporításának megszüntetését és a közegészségi törvény 134. szakaszának módosítását kéri.

Ha pragmatikus történetét írják meg a magyar gyógyszerészetnek, nyomon követnének e kérvényt is, mint amelyet — alkalmasint — ugyan az a szegyenletes sors ért a magas közigazgatás részéről, mint annyi, meg annyi társát: érdemleges elintézés, a panaszra okot szolgáltató körülmények kutatása, elbírálása s esetleges helyzetjavításra irányuló intézkedés nélkül — egyszerűen tudomásul szolgálván, irattárba került. Magam elé tűzött feladatomban ehelyütt azonban csak a proletárdiktatura előtti általános helyzet megrajzolása s így inkább egy kis statisztikát közlök, amely belevilágít az új gyógyszertárak felállításának és a jogfolyamodásoknak misztériumaiba.

Magyarországon 1918-ban 1987 patika volt. Ebből a XV. században 1, XVI-ban 3, XVII-ben 26, XVIII-ban 195, a XIX-ben 1251, a XX-ban*) pedig 516 patikát alapítottak, illetve adományoztak.

1860—1918-ig 1381 jogositványt adtak ki.

1857-ben 12,080.257

1910-ben 18,221.387 } volt Magyarország lakossága.

A szaporulat tehát 6.141,130 lélek.

1857—1900-ig 887, (1910-ig 1201) új patikát adományoztak.

1857-ben minden 20.509, 1900-ban 11.329, 1910-ben pedig (már az új népszámlálást alapul véve) 10.179 lakóra jutott egy-egy

*) 1918 októberi forradalom után 5-öt.

gyógyszertár. A gyógyszertárak eloszlására, illetve város és vidék közötti elhelyezésére élénk képet vet a következő adat: **1910-ben** Magyarországnak (Budapesten kívül) 13 legnagyobb városában 735.000 lakosnak 137 gyógyszertár áll szolgálatára. Ezekben tehát 100.000 lakóra 18 patika esik. A többi $16\frac{1}{2}$ millió lakosnál (Budapest csaknem egy millió lakóját kivéve e számításból) 100.000 lélekre csak 9 gyógyszertár jut. Viszont míg Budapesten (ugyancsak az 1910. éves népszámlálást alapul véve) egy-egy gyógyszertár jut 7320 lélekre*), a vidéki városokban (a fenti 13-ban) 5365-re, míg a többi vidékinél felkerekítve 17.500-ra.

Nem lesz érdektelen még a következő statisztikai adat, amely viszont a jogfolyamodások világába enged betekintést.

1912-ben nov. 20-án a fővárosi közgyűlés 111 jogfolyamodási kérvényt — utasít el. Összesen 30 helyre kértek új gyógyszertárt; még pedig 75 folyamodó (köztük 3 nő) közül 51 egy-egy kérvényt, 16 kettőt, 4 hármat, 4 négyet nyújtott be. A 75 folyamodó közül $22\frac{8}{10}\%$ (17) volt már tulajdonos s patikáját eladta. $9\frac{5}{10}\%$ (7) nak a folyamodás idején is volt gyógyszertára; társ-tulajdonos $2\frac{8}{10}\%$ (2). Ugyancsak $2\frac{8}{10}\%$ (2) már kapott egy ízben gyógyszertári jogot s ennek új folyamodása idején is birtokában volt, $1\frac{5}{10}\%$ (1) pedig a neki adományozott jogot előzőleg eladta.

Tényleg segédként működött 33 folyamodó ($44\frac{2}{10}\%$). *Ezek közül* tíz évi gyakorlata sem volt 17-nek ($51\frac{5}{10}\%$; az összes folyamodók $22\frac{8}{10}\%$); tíz éven felüli gyakorlattal 16 bírt ($48\frac{5}{10}\%$; az összesnek $21\frac{4}{10}\%$). — A tíz évnél kevesebb gyakorlattal bíróknál 4—6 éves gyakorlati idő dominál, míg a másik csoportnál kizárólag olyanok, akiknek 20 évnél hosszabb gyakorlati idejük van. Szakíró 2 ($2\frac{8}{10}\%$); pályán nem működő (droguista, utazó) 5 ($6\frac{7}{10}\%$), míg kettő ($2\frac{8}{10}\%$), aki apjánál (apósánál) társ-tulajdonosi minőségben felelős kezelő; közelebbi adatokat nem sikerült megállapítani 3 folyamodonál ($4\frac{2}{10}\%$).

Ilyen elszomorító képet mutatnak úgyszólván minden esetben a jogfolyamodások. És nem kevésbé elszomorítóak a jogadományozások sem. Ugyanis, míg a birtokon belüliek érdekszövetkezete (s most már idesorolva a Gyógyszerész Egyesületet is a budapesti testületen kívül) mindig csak a maguk szempontjából tekintették az új gyógyszertárak felállításának kérdését s minden alkalommal azzal deputációskodtak a miniszternél, hogy elég a patika, sok a patika, semmi szín alatt se adjon új patikákat, addig a birtokonkívüliek feliratokban és küldöttségek útján új gyógyszertárak felállítását sürgették annak hangsúlyozása mellett, hogy az adományozás szigorúan az ancienitás elve alapján történjék.

Amíg e két érdekképviselőt egyenletlenkedett s nem tudott közös megállapodásra jutni, addig a miniszter — látva az egye-

*) A székesfővárosonál a lakosság számánál a kórházi betegek is felvették, míg a gyógyszertárak számában csak a nyilvánosak szerepelnek s a kórházi házi patikák nem vettek tekintetbe ezen arányszám megállapításánál.

netlenséget a karon belül — egy harmadik s neki bizonyára legkellemesebb módhoz folyamodott (mert hisz így tudott politikai érdemeket jutalmazni, s ilyen bűnöket büntetni és protektorokat újból lekötöztetni): az agyonprotezsált érdemetleneknek adta kevés kivétellel csaknem mindig az új jogokat. Nem ért tehát célt struccpolitikájával a gyógyszerártárosi korporáció sem, mert deputációzása dacára, megadták az új patikákat. Sőt fokozta a helyzet elmérgesedését, mert az alkalmazotti karnak a jog megadása esetére kért egyedül helyes álláspontját gyöngítette minden alkalommal. Míg mindkét részen bekövetkezett sok keserű csalódás után, 1918-ban együttes akcióba kezdenek az összes érdekképviseletek arra, hogy az 1917. novemberében megalakított s legalább 20 évi gyakorlattal bíró tagokból álló jogvárományosok szakosztályának tagjai kapják az ezentúl felállítandó új gyógyszerártáros jogát és ne az agyonprotezsált érdemetlenek. És a gyógyszerártárosok érdekképviseletének vezetői megértvén a korszellemet: elmennek- odáig, hogy egyes érdemes öreg birtokonkivüliek érdekében a belügyminiszternél személyesen is eljárnak. A belügyminiszter szívesen fogadja az együttes akciót, meg is igéri, hogy törekvéseiknek érvényt szerez. Egy-két esetben a közóhajt kielégítő módon történik is meg új jogoknak adományozása. De rövidesen jönnek az újabb arculcsapások: vidéken és a fővárosban ismét fiatal emberek, akiknek életkora nem ér fel jogfolyamodó társaik gyakorlati idejével és érdemetlenek, akik a már kapott jogot vagy vett patikát elkönnyelműsködték, elkártyázták, de eközben oly hatalmas pártfogókra tettek szert, akik elől — imé a bűnös rendszer következtében — nem tudott az ügyek suverén intézője szabadulni.

Az igazságot és méltányosságot arculcsapó jogadományozások következtében még 1912. évben interpelláció is volt a képviselőházban konkrét esettel kapcsolatban. Ez is, mint a kari életben, a helyzet megjavítására történt megmozdulás, a belügyminiszterhez a jogadományozások ügyében, a helyzetet szokatlan leplezetlenséggel feltáró, bátorhangú nyílt levél és minden, minden: csak falra hányt borsó volt.

A kutya ugat s a karaván halad. A mindenkori miniszter jogkicsikaró s jogfolyamodó karavánja magát semmitől meg nem zavartatva haladt. Az általános helyzetben és a mi hazai speciális viszonyainkban, tehát sokkal mélyebben gyökeredzett ezen egészségügyi és kari szempontból egyaránt sok sérelmet okozó miniszteri önkénykedés, semhogy azon a különben is a helyzetet az igazságnak megfelelően csak későn felismerő egységes kari összetartó állásfoglalás és közös akció segíthetett volna. És éppen ennek következtében a jogadományozások egyike azon tényezőknél, amely úgy a birtokonbelüliek, mint birtokonkivülieknél is mérhetetlen elkeseredést okozott.

Még 1912 ben a segédszövetség egyik választmányi tagja nagy elkeseredésről panaszkodik a jogadományozások miatt. S már ekkor radikális elhatározásra kívánja a szövetséget bírni.

Arra, hogy tömegesen lépjenek be a a szocialista pártba és ennek támogatásával rendezzenek általános sztrájkot az ancienitás törvénybe iktatásának kivására. Erre ugyan nem került még annak idején sor. Azonban az akkor kifejezésre jutott elkeseredés a kari élet különböző jelenségei következtében odáig fokozódott, hogy egy aránylag kisjelentőségű problémának, a záróra kérdésének az oly gyakran megismételt erőhatalmi kérdéssé tétele egyrészről, másrészt a taktikázó, a probléma megoldását huza-vonával kitoló eljárás kiobbantotta a túlfűtöttség következtében egyébként is régen lappangó szikrát. A falra festett ördög megjelent: a sztrájk kitört.

Ezt megelőzően azonban súlyos válságok zajlottak le a kari életben. A válságok éve az 1912/13. év volt. A rendkívüli közgyűlések ideje. 1912 jún. 21-én lemond az igazgatóság s a válság megoldásáig egy hármastanács intézi a folyó ügyeket. Ez év okt. 21-iki rendkívüli közgyűlésen helyreáll a rend, miután elhatározzák az alapszabályok módosítását. Ugyancsak ez év folyamán alakul meg a pestkörnyéki gyógyszerésztestület tagjai gazdasági érdekeinek megvédése céljából. Az országos egyesületnek 1913-ban bekövetkezett a birtokonbelüliek érdekét védő szervvé alakulásáról szólottunk már. A mondottakhoz csak annyit kell még hozzáfűzni, ami szintén adat ahhoz, hogy az egymás ellen folytatott küzdelmeknek nem egy esetben történt elfajulása némiképp érthető legyen előttünk: még abban az időben, amikor az egyesületnek a birtokon kívül állók is tagjai lehettek, sőt a szövetség szereplő és vezető egyéneit az egyesületbe, érdekeik ottani képviselőiként tagként delegálták az igazgatósági gyűlésen, szabad megjelenése volt a szaksajtónak, az alkalmazotti kar lapjának kivételével. Igaz, hogy az egész szaksajtó csak hosszabb-rövidebb idei megszakításokkal részesült abban a tiszteletben s azon jogának elismerésében, hogy a kari élet minden mozzanatát közvetlen közelből figyelhesse, amit rendes körülmények között joggal elvárhatott volna. Az ismételten tapasztalt mostoha elbánás (pl. 1905-ben kizárják a szaksajtót az igazgatóság üléséről s csak 1908-ban vonják vissza a kizáró határozatot) magyarázatul azon kívül, hogy rámutatunk a szaksajtó egyik-másikának időnkénti, a kari élet összhangját megzavaró személyes hajszáira, még az szolgál, hogy míg a szaksajtó progresszív irányban kívánta fejleszteni a magyar gyógyszerészetet, gyakran nemcsak a szubjektív, de a tárgyilagos bírálat során is összeütközésbe került az egyesületi életnek csaknem kivétel nélkül konzervatív felfogású vezetőségével. A tárgyilagos szemlélő feltétlenül okot talál abban is, hogy a szaksajtó vagy annak egyik-másik képviselője, nem állott minden időben az elfogulatlanság azon magaslatán, amit az ügyek összhangzatú intézhetőseire joggal el lehetett volna várni.

A fokozott válsági jelenségek sorozata meghozta a segéd-szövetség válságát is. A szélsőséges irányzat jegyében működését megkezdő szövetség komoly vezető elemeinek az volt a

törekvése, hogy az alkalmazotti kar elkülönített szociális helyzet javítását célzó programpontokat is a kari összhang zavartalan-ságával valósíthassa meg. Bár látszólagosan sok jelenség ellene szól ennek, egy csapásra megdőnti e látszólagosságot az 1912. évi közgyűlésnek az a jelenete, amelyben Szántó Sándor kevesli azt, hogy a szövetséget úgy a hatóságok, mint a tulajdonosi egyesületek elismerték már. Nem összhangzatos együttműködésre van itt szükség szerinte és helyébe késhegyig menő harcot hirdet s azt indítványozza, hogy alakuljanak át szakszervezetté.

Az a hang volt ez, amely ebben az időben, amikor Magyarország egész társadalma egy nagy gazdasági harcra készült fel és amely — ahogy most sajnálattal láthatjuk — sokkal messzebbmenő konzekvenciákkal járt, mint ahogy azt előre elgondolni lehetett, kari életünkbe a modern haladás szolgálatában állását hirdető Gallilei-körből, vagyis annak gyógyszerészeti szakosztályából indult ki, illetve csapott át. A nevezett kör gyógyszerészeti szakosztálya radikális szakmai szempontból foglalkozott a modern problémákkal. Egyetemi tanárok, kari életünk akkori vezetői és jelesei résztvettek úgy a kiképzés tárgyában tartott ankéten, mint a gyógyszerész kamarák és egyéb tárgyú előadásokon és pro és contra hozzászólásaikkal igyekeztek a nézetek tisztázásához és a vélemények összeegyeztetéséhez hozzájárulni. *)

Szántó fenti indítványát nem fogadta bár el a közgyűlés, mégis kimondotta, hogy a Szövetségtől függetlenül alakítsák meg (akik kívánják) a szakszervezetet. Ez a határozat igazolja legjobban, hogy az akkori határozottan szintén konzervatív szakpolitika felé hajló alkalmazotti egyesület vezetősége mellett szárnyait bontogató ifjú radikálisok vannak. És hogy ezek nem nézik jó szemmel a békülékeny szakpolitikát, hanem harcot hirdetnek, s majd harcba is viszik egyrészlől a radikális irányú munkával előkészített, masrészlől a másik tábor — a birtokonbelüliek minden jogos vagy jogtalan, de méltányos törekvésétől idegenkedő magatartásukkal és elzárkózottságukkal nagy fokban elkese-ritett birtokonkívüliek alig néhány kivételt számláló egész tömegét.

A rákövetkező évben törésre is kerül a sor. A március 17-én tartott közgyűlésen megtörténik a szakadás: azok a korosabb alkalmazottak, akik még a régi ideológiával átitatva, idegenkednek az új idők — intellektüeleknél szokatlan — harci eszközétől; nem azonosítják magukat a szakszervezeti akcióval. Kilépnak az általuk alapított segédszövetségből és megalakítják a Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetségét, hogy a régi békét és megértést kereső eszközökkel küzdjenek helyzetjavításukért és programpontjaik megvalósításáért.

És bár megindulnak a béketárgyalások a két szövetség között, ezek eredményre nem vezetnek, amit Szántó Sándor az

*) Annak vizsgálata, hogy a megkezdett munka során, a későbbi években mi okozta a romboló szellem túlsúlyra kerülését, nem tartozik jelen munka keretébe.

1913. április végén tartott közgyűlésen be is jelent. Szántó Sándor további szerepének megértéséhez szükséges annak megemlézése, hogy Kéler János e közgyűlésen kifogásolja, hogy Szántó szándékosan elferdítette a disszidensek átiratát s felolvassa azt. Szántó ugyanis a segédszövetség további életében, mint annak egyik legfőbb mozgatója, a „diplomata” szerepét viszi s kétségtelen, hogy valami ilyen diplomáciai fogás lehetett a Kéler által inkriminált közlés is, amivel bizonyára messzebbi célt szolgált.

Ez volt a helyzet az alkalmazotti karnál, amikor egy úgyszólván váratlan incidens a zárókérdésben elfoglalt követelésük körül megteremtette a gyógyszerészsztrájkot.

A zárókérdés rendezése csaknem egy évtizede vajudott már. A törvényhozás az üzletek záróját 1913-ban rendezte. Ez a rendelkezés azonban nem vonatkozott a patikákra, amelyeknek zárójája — az alkalmazotti kar esti 8 órakor történő zárási törekvése ellenére — 9 óra volt. A budapesti testület azonban — alkalmasint annak hatása alatt is, hogy a vidéki városokban a gyógyszerárak és gyógyszerészek egymásközi megállapodással már 1909-től kezdve rendezték a gyógyszerárak korábbi bezárásának kérdését — a 9 órai zárásért rekompenzációt ajánl fel az alkalmazotti karnak. Még pedig, hogy az alkalmazott nyugdíj-illetékét a tulajdonos fizeti és hogy azok, akik a korhatárt meghaladták, 2 heti évi szabadság helyébe 3 hetet kapnak a jövőben. Abból, hogy ezen kompenzációs engedményhez is egy megszorító klauzulát alkalmaztak, arra kell következtetni, hogy a testület tagjai között voltak, akik ezt az engedményt sokalták. A megszorítás ugyanis az volt, hogy ezek az engedmények csak addig maradnak érvényben, amíg a patikákat 9 órakor zárják. Halvaszületett megoldás volt ez. A kompromisszum nagyon rövid ideig volt érvényben. Felborította azt részben, hogy a testületi határozatot nem minden tag respektálta a kellő szigorral, részben, hogy kiszivárgott a gyűlésen állítólag elhangzott az a megjegyzése egyik minden újítástól magát eleve elzáró tulajdonosnak, hogy „most zárjuk a patikákat 9 előtt, amikor a drogériák 8-kor zárnak s így a közönség minden cikkért 8 után a patikába szorul”. A kijelentés egymagában nem nagy horderejű. Elvégre ez is álláspont. De pikánssá lesz akkor, ha tudjuk — mint ahogy tudni vélük sokan — hogy ugyanez a testületi tag volt, aki viszont azzal érvelt a záróra kérdésnek egy más alkalommal történt tárgyalásakor: „addig pedig, amíg a drogériákat 9-kor zárják, nem lehet a patikákat előbb csukni, mert akkor a zárás különbözeti időben minden forgalmat a drogériába kergetünk”.

Ilyen felfogásokkal szemben nagyon nehéz lehetett tehát dr. Deér Endre érvelése, aki a segédszövetség 1914. évi közgyűlésén kijelentette, hogy szerinte a 8 órai zárás kérdése nem közegészségügyi kérdés, hanem megállapodás dolga.

Ez év április 18-ára gyűlést hirdetett a Testület. Ezt megelőzőleg, 17-én, a két szövetség és a keretein kívül álló alkalmazottak gyűlést tartottak a 8 órai zárás ügyében. A Testület is

e kérdéssel foglalkozik. Három javaslat fekszik a Testület előtt: *Héderváry* Hugó dr.-é, amelyben a jelenlegi helyzetet (9 órai zárás) kívánja fentartani; a választmányé, amely — ha a hatóság ezt végrehajtja — a zárást $\frac{1}{2}$ 9-ben kívánja megállapítani és a harmadik az alkalmazotti kar kívánsága a 8 órai zárás. A közgyűlés *Héderváry* javaslatát 40 : 18 szavazattal elveti. A választmányét 52 : 4 elfogadja. A határozat az alkalmazottakat nem elégitette ki s 20-ára tiltakozó gyűlést hívtak egybe, amelyen a magántisztviselők, kereskedelmi alkalmazottak és biztosítási tisztviselők képviselői is résztvesznek és támogatásukat minden harcon át megígérik. A gyűlés különben egy 36 tagu intéző-bizottságot választott.

A szaklapokban ezután egy hivatalos részről sugalmazott kommuniké jelenik meg, amely szerint *Filo* János testületi elnök és *Muzsa* Gyula orsz.-gyűl. képviselő vállalkoztak arra a belügyminiszternél történt tisztelegésük alkalmával, hogy korporációjukban kieszközlik a 8 órai záráshoz való hozzájárulást. A miniszternél a testületi elnök hangsúlyozta kezdettől elfoglalt álláspontját, hogy t. i. a jelenlegi rendnek megváltoztatását csakis a felsőbb hatóság intézkedésére hajlandó elfogadni. Viszont a miniszternek az volt az álláspontja, hogy a zárás nem egészségügyi kérdés, az nem hatósági, hanem magánelintézés igényel. Már ennél a tisztelegésnél szó volt az esetleges sztrájkról, amely ekkor már előre vetette árnyékát. A miniszter kijelentette, hogy sztrájk esetén őt a sztrákolók szemben találják majd magukkal.

A Testület $\frac{1}{2}$ 9 órai zárást megállapító határozatát közli a belügyminiszterrel, aki május 29-iki kelettel tudomásul veszi és megjegyzi leiratában, hogy nem lát akadályt fentforogni arra, hogy a gyógyszerárakat este 8 órakor zárják. A Testület vezetősége erre elhatározza, hogy mivel most már a 8 órás zárást fogja a közgyűlésnek javasolni, a $\frac{1}{2}$ 9 órai zárásra vonatkozó határozatát nem hirdeti ki hivatalosan, hanem a kedélyek megnyugtatósára garanciát vállal arra, hogy a közgyűlést június 15-éig megtartják. Ez május 30-ikán történt; az enunciaciót megelőzően máj. 27-én (amikor az alkalmazottak már tudták, mit fog a belügyminiszter válaszolni) átnyújtották a Testületnek ultimátumszerű követeléseiket. Vonatkoztak pedig ezek: a fizetésrendezésre, szolgálati viszonyra, éjjeli szolgálatra, szabadságra, étkezés, felmondás, inspekciós szoba, betegsegélyezés, nyugdíj, nyitás-zárás, jogadományozás, percentbeszüntetés és a droguista ügyre. Az ultimátumra 48 óra multával kértek választ. A Testület 29-én rendkívüli közgyűlésre ült össze, amely egy előterjesztésnek megszervezésére és 8 napon belül előterjesztésre *dr. Deér Endre*, *Héderváry* Hugó dr. és *Zoltán Bélából* álló bizottságot s melléjük *Réthelyi József* titkárt delegáltak.

Egyik oldalon a huzavona, az elődázás, a másik oldalon a családós által fokozott türelmetlenség s mindkét részen az erőpróba megtörténte esetén bebizonyosodó helyes eljárás igazolásá-

nak reménye teljesen elmergesítette a helyzetet és elkerülhetlenné tette a legdrasztikusabb összeütközést.

Az összeütközés június 6-án meg is történt. E nap reggelén ugyanis kitört a sztrájk, miután az éjszaka 2 szó ellenében 127 szavazattal kimondották azt. A kiegyenlítés munkáját többen kezükbe vették. *Horváth* belügyi államtitkár, majd *Bódy*, a székesfőváros polgármestere. A tulajdonosok és alkalmazottak vegyes bizottsága, a rendőrfőkapitány, *Römer* miniszteri osztálytanácsos, néhány országgyűlési képviselő, két szaklapszerkesztő, hiába igyekeztek a békét megteremteni: a sztrájkot nem sikerült leszerelni s a testület tagjait nem lehetett engedékenységre bírni. Hét napig tartott a sztrájk. Hogy mennyit jelent ez az idő a gyógyszerészsztrájknál, annak megítélésére a 36-os bizottság elnökének akkori előadásában az itt következő összehasonlítást közöljük:

Gyógyszerészsztrájk volt Buenos-Airesban, amely hat óra hosszát tartott. Amikor reggel kitört, a köztársaság elnöke hajón elutazott volt. Drótnélküli távirón értesítették az eseményekről, amire visszatért s az alkalmazottak jogos kívánalmainak teljesítésével leszerelte a sztrájkot. A másik ilyen mozgalom Wienben volt, amelynél a sztrájk még a kitörése előtt véget ért. Ugyanis az alkalmazottak egy éj folyamán elhatározták a sztrájkot. A rendőrség megtudta s a sztrájk kitörésének megakadályozására még az éjszaka folyamán elfogadtatott a grémiummal egy olyan javaslatot, amivel a további mozgalmat leszerelhették.

A Testület adatai szerint 20 patikát egyáltalán nem érintett a mozgalom, amelyben 164 gyógyszerész, 4 jelölt, 29 szusztenáns és 4 gyakornok vett részt, akiknek helyére a test. titkársága 40—45 rapidíjas kisegítő alkalmazott. Az önként jelentkező nyugalomban élt vagy vidékről feljött tulajdonosok száma 23 volt. Érdekes adat, hogy a sztrájk idején a testületi vezetőség 2800-nál több táviratot küldött szét. Ezen adatokkal szemben a sztrájkbizottság szerint a mozgalom 95 patikára terjedt ki. A bizottság 8 patikát jelentett be a hatóságnál, mint a melyekre a sztrájkot nem terjeszti ki. A kitöréskor 270 igazolványt adtak ki. Az időközben önként csatlakozottak és kiemelték száma 60-ra emelkedett.

A sztrájk befejezésével a hatóság közbejöttével történtek meg a megállapodások, amelyeknek lényegéből minket csak az érdekel ez alkalommal, hogy a gyógyszerertárak nyitását $\frac{1}{2}$ 8 órára, zárásának idejét pedig $\frac{1}{2}$ 9-ben állapították meg.

A záróra kérdés ezzel a megoldással nem került le a napirendről. A belügyminiszter 1916-ban (1917 jan. 2-ától kezdődőleg) az üzletek záróját a világítási nehézségek stb. következtében 7 órában (élelmiszerüzletekét $\frac{1}{2}$ 8-ban) állapítja meg. A rendőrség egyes közege, a rendelkezés helytelen értelmezése következtében gyakran kellemetlenkedik az általános üzleti zárórán túl nyitvatartó gyógyszerertáraknak. A gyakorlók szövetsége pedig feliratban kéri a záróra újabb megállapítását a gyógyszerertárakra. Kérésével a Testülethez is fordul. A Testület arra hivatkozással

hogy a gyógyszerárak a törvényben biztosított közegészségügyi intézmények, kéri ezekre a záróra rendelkezés magyarázatát.

Tehát megint elülről kezdődött az ujjhúzás.

A miniszteri leirat közli, hogy a zárási rendelet a gyógyszerárakra, mint közegészségi intézményekre, nem terjed ki. Hogy azonban ez a leirat csak a rendőrségi zaklatások ellen kíván igazolvány lenni, arra bizonyosság az a körülmény, hogy a gyakorlók szövetségének kérvényére a miniszter azt a választ küldi a Testületnek, hogy a 8 órai zárás kérdésében a határozat meghozását rábizza. Egyben közli, hogy amennyiben a ¹/₂9-es zárórát megállapító határozatát megmásítaná, jelentse be. A sok port felvert és szenvedélyt kiváltó záróra-kérdés aztán ennyiben is maradt.

Az alkalmazotti szövetség 1912-ben a vasárnapi munkaszünet, illetve felváltott szolgálat ügyében él felirattal. Úgy ez a váltott vasárnapi szolgálat, mint a váltott éjjeli ügyelet, sok vidéki városban megvalósítható volt. Az utóbbi érdekében a főváros területére a szövetség a háború következtében megcsappant munkaerőre hivatkozással, 1917 augusztusában tesz lépéseket. A belügyminiszter kijelenti, hogy az elsőfokú hatósághoz tartozik, mire a szövetség a kerületi előjárásnál jár el sikerrel a kérdésben.

A szövetség ugyanez év augusztusában az irányban intéz megkeresést a belügyi kormányhoz, hogy az alkalmazotti kart juttassa képviselőhez a Közegészségi Tanácsban.

1914 júliusában megalakul a gyógyszerészek internátus-egyesülete, amely szintén szociális célokat szolgált volna, a közben kitört háború azonban megakadályozta működésében.

* * *

Már a háború első évében megnehezült gyógyszerbeszerzési lehetőségek egy, a berlini, illetve németországihoz hasonló gazdasági szövetség létrehozását tette szükségessé. Még 1915 augusztusában kísérlet történt a Magyar Hageda megalapítására, azonban a magyar gyógyszerárakosok kar ilyirányú érzéketlenségén avagy más oknál fogva, a törekvés meddő kísérlet maradt.

Pedig ott volt a példa, a budapesti gyógyszerárakosok központi gyógyszerraktára. Másrésztől igaz, hogy ez a raktár a budapesti gyógyszerészek kórházellátó szövetkezetének tulajdona volt, amely szövetkezet eksklusív voltánál fogva az egyébként kitűnően beszervezett fővárosi gyógyszerárakosoknak egymásközi viszsza-vonására és súrlódásra is sok okot adott. A szövetkezetnek eredetileg nyolc alapítója volt s később ezeknek jogutódain kívül egynéhány magát az alaptőke lefizetésével stb.-vel beváltó gyógyszerárakos is tagnak vétetett. Hanem még a legutóbbi időben is a fővárosi gyógyszerárakosoknak mintegy fele nem volt e szövetkezetnek tagja, aminek következtében nem részesült a kórházak házi gyógyszerárainak ellátása s egyéb gyógyszereknek nagyban vásárlásából eredő s a tagokat illető haszonrészesedésben.

A háború utolsóelőtti évében, 1917-ben a Testület elhatározta, hogy miután a háború következtében kilépett a Federation

internationale pharmaceutique-ből, ennek helyében az ekkor Wien székhellyel megalakított Középeurópai Gyógyszerész Szövetségbe belép.

Ugyancsak ez évben alakul meg a Vidéki Gyógyszerészek Országos Szövetsége. Ennek az egyesületnek megalakulását az országos gyógyszerész-egyesület úgyszólván minden produktív munkát nélkülöző, majdnem csakhogy adminisztrációs tevékenységre szoruló működése váltja ki. Igaz, hogy az évtizedes múltú egyesület feliratokat szerkeszt, tiltakozásokat ír, legjobb igyekezettel próbálja a kari ügyeket a maga módján előrevinni. Hanem nehéz mozgása, lazább szervezete, tagjai decentralizált elhelyezésűek és ezeknek sokszor a bűnösséggel határos a nemtörődése, érdeknélkülisége minden szaktügy — akár gazdasági, akár etikai része — iránt. A vezetésben sem nyilatkozik meg az az iniciatíva, ami a rendkívül megnehezült viszonyok között nélkülözhetetlen. És így minden tekintetben messze mögötte marad a hivatását kellő határozottsággal betöltő budapesti gyógyszerész-testület mögött.

Már-már úgy látszott, hogy míg az országos egyesület majd az általános kariérdekű ügyek levitézlett s jogait vesztett vén harcosa lesz, a vidéki egyesület kellő kiforrás s kialakulás után, a vidéki gyógyszerártárosi kar gazdasági érdekeit védő erkölcsi testületévé válik.

Sem a birtokonkívül állók, sem senki más nem vonta kétségbe, hogy a gyógyszerártárosok gazdasági érdekképviselőit a szükséges egy erőteljes, jogos törekvéseket megvalósítani tudó egyesület. A gyógyszerek árának meghatározása harminc egy-néhány esztendő óta egyazon fatengelyes gondolkozás szerint történt. Mintha semmi sem változott volna körülöttünk, mintha a XX. század második évtizedében is a múlt 80-as, sőt 70-es évek patriarkális szállítási és egyéb viszonyai állanának fenn: a magyar gyógyszer-taksa rendületlenül és változatlanul áll a világvizívatatok közepette is. Azaz nem egészen változatlanul, mert pl. az 1915. éves új árszabásban 59-szer egy fillérrel, 47-szer két, 30-szer pedig három fillérrel emelkedik ugyanazon súlymennyiségben, ugyanakkor, amikor ugyanezen anyagok nagykereskedelmi ára 25—100 és még több %-kal emelkedett. Sőt 143 olyan szer ára változatlan marad, amely közül alig van egynéhány, amely szintén meg nem drágult volna. A munkadíj egyáltalán nem emelkedett (szinte már emberemlékezet óta!) holott a munkaerő ekkor már úgyszólván megfizethetetlen.)*

*) A gyógyszer-árszabály alapját képező s 1882. évben életbeléptetett taksakulcs abból a premisszából indul ki, hogy egy-egy gyógyszerész havi 24 napi idő, napi 10 munkaóra mellett teljes ellátással, havi 90 forint (összesen mintegy 220 korona) díjazásban részesül. Az összes gyógyszerkészítési munkálatok díjszabásának kiszámítása tehát ez adat alapján történik s eredménye 80 fillér munkaóra díj, amely a 87146/1918 BM. sz. rend. értelmében 60% háborús pótlékkal (lásd később) együtt 128 fillér óradíjra rúg. Ezzel szemben a mai átlagfizetési zsinórmértékül véve, a gyógyszerész (gyógyszerártáros) 5-50 K óradíjat fizet, vagyis a legszorgalmasabb, legügye-

A debreceni gyógyszerértékesítők 1915. dec. 30-án beadványt intéznek a belügyminiszterhez, melyben arra kérik, hogy 20% drágasági pótlékot adhassanak az árszabáshoz.*) Tíz nap múlva az országos egyesület a hivatalos taksa időközi revíziója tárgyában tesz lépéseket, amire a belügyminiszter szokatlanul rövid idő — 8 nap múlva — már megnyugtató választ küld. Ugyanez év jan. 30-án a Gyógysz. Hetilapban a taksa egyszerűsítésére egy közéleti nagysúlyú egyén tollából igen jó javaslat jelenik meg, amit természetesen senki sem szívlel meg.

1916. márc. 6-án a belügyminiszter 20% ideiglenes áremelést engedélyez.

Az árszabás megreformálásáról cikkezik ez évben *Réthelyi József* is. Az eredmény? Ugyan, minek is időzzünk ennél!

Ugyanakkor, amikor a háború kitörése óta az alkalmazottak fizetése 100—150%-kal, az élelmiszerek ára 200—400%-kal emelkedik, amikor az orvosok látogatási díjait 50%-kal emelték, az állami tisztviselők 35%-kal emelt éhbért kapnak, a gyógyszerértékesítők munkadíjak csak 20%-kal emelkedtek.

Az 1917-es új árszabásban 631 tétel közül 584 változik: 82 olcsóbb, 502 drágább. A drágulás a tengerentúli drogok, illó és zsíros olajok és galenikumoknál mutatkozik. A német gyárak árai rendkívüli módon estek és ép a legkelendőbbek ára csökkent (acid acetyl salic.-é 64%-kal, a kal. bromat-é 86%-kal). Ne csodálkozzunk tehát, hogy míg a munkásbiztosító pénztárnál a vények átlagos értéke 1910-ben 81, 1911-ben 83, 1912-ben 86, 1913-ban 87 fillér volt, 1914-ben 86-ra süllyedt vissza.)*

És míg Magyarországon 1913-ban egy tagra 3.23 K gyógyszerköltség esett, addig Németországban (ahol kereken tízszer annyi a tagok száma, mint nálunk) 5.34 K jutott. Nálunk egy-egy betegséget 9.08 K-ba, Németországban 12.68 K-ba került.

Tudnunk kell, hogy a hivatalos árszabást a Közegészségi Tanács gyógyszerkönyvi bizottsága dolgozza ki s a belügyminiszter hagyja jóvá. A Tanács szakértőül néhány gyógyszerészt hív segítségül, de e véleményező fórum elaborátumain még mindig alkalom van magasabb érdekek szempontjából vett módosításokat és változásokat eszközölni. Az árszabás tehát mindig csak késői utánacammogója lesz a világpiacon lejátszódó árhullámozásoknak, ha nem tisztán szakemberek (gyógyszerértékesítők és gyógyszerészek, a gyógyszerárú nagykereskedők, edényzet-, kellékek-, kötszergyárosok stb.) építik ki a taksát, hanem a nehézkes adminisztráció

sebb és legfáradhatatlanabb alkalmazott sem kerülhet soha abba a helyzetbe, hogy a 128 filléres óradíj-alapon munkájával azt az ellenértéket nyújthassa, amely értéket fizetőeszközben megkap. (Az összes kári egyesület által a munkadíj emelése tárgyában 1918. novemberben beadott feltevésekből.)

*) Később 1916-ban a szaklapokban a pótdíj felszámítás kezdeményezője körül vita indul meg. A kezdeményezők között szerepelnek a debreceniek, a szövetség, Darvas dr. és a Gyógysz. Közlöny. Az utóbbi 1913. októberében vetette fel az eszmét.

**) 1915-től nem közöltettek az adatok.

következtében a hivataloskörök azon felfogása szerint jelenik meg időnként, hogy „hiszen ez nem fontos, ha késik is: néhány hét nem játszik szerepet“.

A háborús drágulással párhuzamban, a szokottnál több megértést tanúsítván, elrendeltetett, hogy 1917. nov. 10-étől a receptekhez 30% pótdíj számítandó. Amely felszámítandó pótdíj 1918. szept. 29-én kiadott belügyminiszteri körrendelet értelmében okt. 1-étől 60%-ra emelkedett.

Az alkalmazottak már a háború előtt is a fővárosba szivódtak. Olyannyira hiány volt a vidéken munkatársakban, hogy míg a fővárosban alkalmazás nélkül is nagyszámban tartózkodtak, vidéken még városba is csak nagynehezen lehetett munkatársat kapni. A fővárosban alkalmazás nélkül tartózkodók részben a nagy arányokban megindult gyógyszerár adásvételeknél vevő aspiránsokként szerepeltek, részben időnként kisegítőkép kerestek és kaptak alkalmazást. Ennek folytán ugyanis kevesebb idejű munkával hosszabb időre biztosíthatták életfenntartásukat, minthogy a kisegítő minden időben jóval magasabb díjazásban részesült az állandó alkalmazottnál, különösen, ha hirtelen szükségessé vált kisegítői álláshoz jutatott.

Mint szegyenletes kortörténeti adat feltétlen megörökítésre számíthat az is, hogy amíg az állasközvetítéssel hivatásszerűen is foglalkozó szaklapkiadóhivatalok és segédszövetség alig-alig rendelkeztek olyan tartalékmunkaerőkkel, akiket szükség esetén megüresedett állásba juttathattak volna, a gyógyszerész-ifjúság törzshelyének, a „Museum“-kávéháznak főpincérjénél mindig előjegyeztette magát egynéhány kisegítésre, sőt — persze nagyon megvalogatva a kondíciót — állandó munkára is elmenő gyógyszerész-jelölt, sőt gyógyszerész is. Oly erkölcsi és etikai dekadenciára mutat ez a jelenség, aminek csakis az okok fölötti szegyenérzetünk következtében nem bocsátkozunk részletes taglalásába és okfejtésébe.

Már a háború kitörése is megrendült helyzetben találta a magyar gyógyszerészetet. Az egészségügyi törvény avultsága, az igazságtalan jogadományozások, a lehetetlen taksa, a birtokonbelüliek és kívülállók folytonos összeütközése a helyzetjavítást célzó szociális problémák megoldása körül és láncolatossorozata azoknak a tényezőknek, amik nem csupán az akkori országos és egész társadalmi helyzet következtései voltak, hanem ami a gyógyszerész-társadalom tagjainak már jellemzett, igen gyakran teljesen elkülönített felfogásának folyamánya volt. A helyzetet még súlyosabbá tette az a körülmény, hogy mindezen avultság és reformra megéretttség dacára semmi úttörő munka, semmi újítás! A gyógyszerértárosok kiváló és nagyképessegű vezéregyenisegeinek — a meddő küzdelembe szinte belefáradva, de meg a sok személyi hajszát megúnva — igen hosszú időn át bizonyos elfásultsággal kellett azt a vergődést nézni, ami a kátyuba jutott gyógyszerészet kiemelése körül folyt. És annak hálátlan voltánál fogva, ép a magyar gyógyszerész-társadalom már hivatkozott

sajátságainak következtében csak nehezen tudták magukat rászánni azon reform munka megkezdésére, amely a régi magyar gyógyszerészet jó hírét s a karnak régi csorbithatatlan, általános tiszteletét és megbecsülését helyreállítja és újból, tartósan biztosítja.

A napisajtónak és nagyközönségnek könnyen általánosító tulajdonsága jól ismert. Néhány megtévedt s az orvossal összejátszó recepthamisító (vakrecept-pör 1910-ben), s ugyancsak egy-néhány a rendelő orvosokkal újévi s egyéb ajándék formájában paktáló gyógyszerértárosnak (a Bpesti Testület 1910. évi akciója az újévi ajándék ellen), nemkülönben a büntetőkönyv §§-al összeütközésbe került gyógyszerésznek cselekedete annyit ártott az egész gyógyszerész-társadalomnak, hogy ezen néhány elhatároltan álló eset következtében nem méltatták kellő figyelemre azt a sysifusi munkát, amit a magyar gyógyszerészeti kar az egészségügy érdekében kifejt.

És jött a háború. Minden borzalmával, minden megszokott rendet megbontó következtetésével ránehezedett a gyógyszerész-társadalomra is. A katonaság hihetetlen ember- és anyagpocsékolása súlyos válságba sodorta a gyógyszerészetet és nehéz megpróbáltatásoknak vetette alá az egész osztatlan gyógyszerészeti kart. Egyesek lelkiismeretlensége s a katonai egészségügyi szolgáltnak nem a változott körülményekhez szabott, sok bűnözésre alkalmat adó rendszere olyan nagymérvű erkölcsi és anyagi károkat okozott a magyar gyógyszerészeti kar is, hogy ezeknek kiköszörülésére ugyancsak összetartó, egységes és céltudatos munkára volt szükség.

A felmentések körüli egyoldalúság és protekció, másrészt, hogy a főlésszámú gyógyszerészek nem osztattak be szakképzettségüknek megfelelően, sem nem vitettek sorkatonának, hanem hol tétlenségre kárhoztatva „lógtak“, hol meg olyan helyre osztották be őket, ahol egy nem tiszti rangban lévő s kevesebb képzettségű egyén sokkal jobban megfelelt volna (kórházban szennyes ruha nyilvántartása stb.) csak fokozta az egyébként is meglévő nagy elkeseredettséget. Ha olyan helyen időztek, ahol polgári gyógyszerértár is volt, ameyben esetleg munkaerő hiány volt, még attól is eltűntek, hogy szabadidejükben ott segédkezzenek (Aradi testület felirata). És tudott eset az is, hogy míg egyik gyógyszerértáros egy tartalékkórháznál mint főlésszámú gyógyszerész*) egyszerű őrnyi munkát végezett másodnaponként (mert őrök is főlésszámúak voltak s így csak másodnapos szolgálatot végeztek), patikája egy félév óta zárva volt s az ottani közönség csaknem 20 km. távolságban fekvő legközelebbi patikára volt utalva, jöllehet gyógyszerértárában az alkalmazotti állás 1000 koronával hónapok óta meghirdetve volt.

A nagy munkaerőhiányon segitendő, a legtöbb helyen arra

*) 2 gyógyszerész helyett 7 volt (köztük csak egy nem tiszti rangban „politikai megbízhatatlanságánál fogva“, mert egyszer diákkorában az egyetememen egy olaszok melletti tüntetésben vett részt sok évnek előtte).

voltak kényszerítve a gyógyszerértárosok, hogy szakképzett egyének technikai munkájának elvégzésére ú. n. technikai erőket alkalmazzanak. A jelentősen olcsóbb ilyen segéderők mindinkább térhódítása, érthető féltékenységet váltott ki a szakalkalmazottakból, akik éles harcot kezdtek ez új rendszer ellen. Ehhez járult, hogy a gyógyszerész gyakornoki iskola egyik tanárja, Szahlander Lajos dr. cikket ír az egyesület hivatalos lapjában, hogy a technikai segéderők jobb és tökéletesebb kiképzésére tanfolyam állíttassék fel.

Az országos egyesület 1918 okt. 10-én kérelemmel fordul a belügyminiszterhez, a vidéki gyógyszerértárok számára járványtartamára megfelelő számú katonagyógyszerész sürgős szabad-ságolására. A helyi katonai parancsnokságok ekkor már több megértést tanúsítottak e kérdés iránt és több esetet ismerünk, amelynél szintiszta magyar helyekre cseh és német gyógyszerészt adtak, míg az irnokoskodó magyar gyógyszerészt nem vezényelték ki polgári szolgálatra.*)

Katonák háborús gyógyszeranyag pocsékolásáról külön kötetet lehetne és kellene írni. A helytelen, kicsinyes adminisztráció, másrésről a hallatlan lelkiismeretlenség sok-sok millióra menő kárt okozott abban az időben, amikor ez még mérhetetlen nagy érték volt. Olyan gyógyszeranyagok, amelyek teljesen hiányzottak már a polgári ellátásban, hihetetlen nagy mennyiségben voltak felhalmozva a katonai raktárakban, kórházakban, alakulatoknál. De nemcsak, hogy felhalmozva voltak, hanem ott áztak át, rothadtak, romlottak, pusztultak el a meg nem felelő átmeneti elraktározás folytán (gombás fabarakkokban s egyéb részben rögtönzött, részben a sokéves háború folytán természetesen elhanyagolt állapotban lévő helyen eltartásuk következtében). Hiába volt a „dienstweg“ en (szolgálati úton) a közös hadügyminiszteriumnak tett jelentés vagy javaslattétel: vagy oda sem jutott az valamely közbeeső szerv féltékenysége, vagy nem talált az meghallgatásra a polgári közönség ellátása iránti közöny vagy könnyelmű gondolkozás következtében. A szakkörök és szaklapok feljajdulása sem használt semmit: megkezdődött az, ami teljes lerongyolódásunkhoz vezetett.**)

És amíg a rendes kereskedelem útján nem lehetett hozzájutni gyógyszeranyagokhoz, felvirágzott a zúg- és lánckereskedelem, amely csempészés útján és alkalmasint katonáéktól s egyéb helyről illegitim úton szerzett gyógyszereket árusította dugva és az eredeti árak sokszor számban ki sem fejezhető sokszorosáért. E lánckereskedelmet azonban nem csak kétes egzisztenciák űzték, hanem folytatták gyógyszerértárban működő gyógyszerészek, sőt olyan gyógyszerértárosok is, akik ú. n. előrelátásból vagy anyagkészleteket raktároztak fel még idején, s azt — bölcsen

*) L. Gy. Hetilap 1918: 582. old.

**) A kézi eladást korlátozni kellett s hiányzó szereknek mással pótlásáról gondoskodni.

elhallgatva, amikor az egészségügyi érdeket szem előtt tartva, közhasználatra kellett volna adni — spekulációval búsán kiaknázták.

A háborús erkölcs folytán tapasztalható volt általános erkölcsi süllyedés következtében a spekuláció odáig merészkedett némelyeknél, hogy a magyar gyógyszerpiacon erősen nélkülözött gyógyszeranyagot — csak mert sokkal jobb áron értékesíthették — az országból kicsempészték. Volt idő, amikor a szabadságról Ukrajnába visszatérő katona legfőbb igyekezete az volt, hogy egy kiló acét. salic.-mot vagy egy kis jodkalit, cocaint, ipecac. gyökeret vagy egyebet vihessen magával eladás céljából. Soha el nem képzelhető árakat kapott érte az ottani zúgkereskedelmet elősegítő alakoktól. S ez a nagy ár a könnyű erkölcsűeket megszédítette.

Ezek a körülmények hívták életre a Magyar Gyógyszer forgalmi-kirendeltséget. A kirendeltségnek úgyszólván csak akadémikus értéke volt a nehézkes adminisztráció folytán, amellyel egy új hivatalt sikerült kreálni, de nem — amire szükség volt — egy könnyen mozgó, eleven szervet, ami belekapcsolódik az életbe s ami nem kerékkötője a rendes életmenetnek, hanem megakadályozza és kiküszöböli azokat a visszasságokat, amik megalakítását szükségessé tették.

Hogy legelső helyen a meglévő gyógyszerkészletek egyenletes elosztását biztosító nehézkes kiutalás bürokratikus szervnek minősítette a kirendeltséget, abban leli főként magyarázatát, hogy nem gyakorlati szakemberek intézték az ügyeket, hanem hivatalnokok, akiknek becsületes törekvése semmit sem ért, mert évenként át akták között, az élettől távollévő hivatalban elszoktak minden gyakorlathoz alkalmazkodó intézkedéstől.

Az sem lendített ezen, hogy közbeiktattak egy szakbizottságot, amely egyetemi professzorok mellett gyakorlati emberekből: gyógyszerészekből, gyógyszerészekből és nagykereskedőkből állott. Nem segített és nem könnyített a helyzeten, mert csak véleményező és nem végrehajtó szerv volt. S így megérthettük, hogy a gyógyszerellátás miatt — többé-kevésbé jogos-jogtalanul — sok oldalról felmerült panasz csak fokozta az elkésredést, amelyben akkor már az egész gyógyszerész-társadalom élt.

Ilyen helyzetben ért bennünket az októberi forradalom, amelynek — ha nem is megszervezésében, azonban — megvalósításában és keresztülvitelésében a segédszövetség tevékeny részt vett. A szövetség helyiségének a forradalmi mozgalmak intézésének gócpontjához (Astoria-szálló) közelsége (Múzeum-körút 17.) lehetővé tette, hogy az október 31-ének éjszakáján diadalmaszkodó forradalom tárgyi készületlenségének kellékeit (írógépet, papirost stb.) a szövetség bocsássa rendelkezésre. És így történt meg, hogy az akkor már győzelmes forradalom első felhívásai, sokszorosított röpivei, stb. a gyógyszerész-segédszövetség papírján került a tömeg közé. A Szövetség vezetői közül pedig nem egy volt, aki nagy szolgálatokat tett a forradalmat vezető bizottságnak.

Neményi Jenő a forradalomhoz csatlakozott katonaság által alakított első karhatalmi őrség egyik parancsnoka volt. Egy másik vezetőemberről pedig azt vélte a fáma bizonyossággal tudni, hogy a halálra keresett térparancsnok, báró Lukasics Gézának, megszöktetés útján megmentője volt. A megszöktetést a Nemzeti Tanács és gróf Károlyi Mihály tudtával és beleegyezésével hajtotta végre, mert kellemetlenül érte volna őket, ha az „őszirózsás“ forradalomhoz mindjárt vér tapad. Ez a cselekedet tehát merész és az előrebocsájtottat szem előtt tartva, lekötelező is volt. A hír a továbbiakban azt mondotta, hogy Lukasics báró azután napokig a Szövetség helyiségében húzódott meg, amíg Budapestről ugyancsak a Szövetség vezetőemberének támogatásával észrevétlenül és gyanútlanul biztos helyre szökhett.

Már magukban ezek az akkor jelentőségteljes szolgálatok is biztosították a különben is forradalmi alapon álló Szövetség törekvései számára az intézőkörök hajlandóságát. Azonban egyébként is az évtizedeken át vajudott közjogi problémának a forradalommal történt átmenetnélküli s hirtelen megoldása nemcsak új és más alapokra fektetett gazdasági életet követelt meg, hanem magával vonta az összes foglalkozási ágak és társadalmi rétegeknél új irányelveknek lefektetését.

Az összes gyógyszerész-korporációk bejelentették a Nemzeti Tanácshoz csatlakozásukat és az első napokban tisztelegtek az új belügyminiszternél.

A szaksajtó az összes erők egyesítését sürgeti. És még november folyamán úgy a birtokon belül, mint kívülállók érdekét védő fővárosi és vidéki egyesületeknek vezetői memorandumot adnak be a belügyminiszterhez, amelyben a taksa munkadíjtételeinek kétszeresére emelését kérik.

Rövid idő múlva a vidékiek érdekszövetségének hivatalos lapja támadást intéz az országos egyesület szeptemberben megválasztott ügyvezető elnöke ellen. A támadással nem azonosítják magukat a tagok, sőt a vezetőség egyik tagja is tiltakozik ellene s így még nincs veszélyeztetve az egyöntetű munka lehetősége. Azonban egy szomorú adat van a Vidéki Gyógysz. országos Szövetsége részéről ebből az időből. Amikor ugyanis az erők tömörítése lett volna a legfőbb feladat, akkor az „Elnökség“ aláírással egy körlevelet küldöttek szét, hivatkozással a Szövetség megalakításakor az Országos Egyesületből való kilépésről tett nyilatkozatra, s annak megújítására kéri, hogy az mint bizalmatlansági nyilatkozat az egyesület vezetősége ellen felhasználható legyen. Az akció azonban visszafelé sült el és szerencsére nem volt meg az az erők szétforgácsoló következménye, amitől tartani kellett. A vidékieknek megindult szervezkedését megakasztotta, aminek azonban káros hatása ép ez időben nem volt, minthogy ekkor az esetleges különálló érdekek dacára, az egyöntetű működés biztosítása állott a megoldandó általános érdekű nagy feladat szolgálatában.

Az alkalmazotti kar érdekeit védő szövetségek is tárgyalnak

a fuzióról. Azonban egyrészt merev elhatároltság, személyi okok, de meg a segédszövetség szélsőséges szakpolitikájából való engedetlensége következtében az egy táborba egyesülés itt sem sikerül, sőt — amint látni fogjuk — soha nem volt távolságba térnek el egymástól.

A forradalom kitörését követő héten november 6-án a különböző érdekszövetségek képviselői értekezletet tartottak a napiranden lévő kérdésekben követendő magatartásukra, a harctérről visszatérő gyógyszerészek elhelyezése, a taksa munkadíjainak emelése, a technikák eltávolítása, a gyógyszerbeszerzés és a jogadományozás rendezése képezte a megbeszélés tárgyát. A segédszövetség rögtön a forradalom első lázában állást foglalt az összes gyógyszerárak (reáljoguakat is beleértve) átruházhatatlansága mellett. Erős táborra volt azonban a szabadipar híveinek is. A gyakorlók szövetsége rezerváltan viselkedett. Míg a birtokonbelüliek arra az esetre, ha a limitációs rendszer megmarad, nem emel kifogást az ezentúl adandó jogok átruházhatatlansága ellen. Ellenben, ha az alkalmazotti kar a fentálló patikák átruházhatatlanságát is kívánja, akkor az államosítás alapjára helyezkednek. A gyakorlatban így festett az elméletileg elengedhetetlennek hirdetett egyöntetű felfogás s a kari problémák közmegelegedést keltő megoldását biztosító egységes állásfoglalás.

A reformmunka elérkezte szükségessé tette a nézetek és felfogások tisztázását. Az alkalmazottak a legkülönbözőbb helyen és időben propaganda értekezleteket tartottak. Egyik (jobbára festerelt katonák) a szabad ipar mellett foglalt állást. A segédszövetség a „Gyógyszerészet jövője” címen vitaestét rendezett. Ezen a három egyébként is ismertebb reformrendszer mellett csoportosultak. E rendszerek: a mai koncessziós rendszernek fenntartása a gyógyszerárak átruházhatatlanságával kapcsolatban, a szabadipar és az államosítás rendszere. Az értekezlet kifejezi azt a kívánságát, hogy a közegészségügy államosíttassék s ennek előmunkálatai azonnal megkezdendők. Azon szervben, amely ezt végezi, az alkalmazotti kar megfelelő képviselőhöz jusson.

A különböző érdekképviselők részben külön-külön, részben együttesen megtartott ismételt előzetes megbeszélések alapján a november 21-ére egybehívott közös értekezlet, a kar jövője szempontjából, nagyfontosságú jelentős határozatot hozott.

Az értekezlet egyhanguan a következő határozatot hozta:

„Az Országos Magyar Gyógyszerész Tanács, a Magyarországi Gyógyszerész-Egyesület, Budapesti Gyógyszerész-Testület, a Védéki Gyógyszerészek Országos Szövetsége, a Magyarországi Gyógyszerészsegédek Országos Szövetsége és a Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetsége vezetőinek, valamint a gyógyszerészeti szaklapok szerkesztőinek részvétele mellett f. hó 21-én megalakult.

Feladata: A Gyógyszerészet ügyének korszerű reformja.

Határozatai: A Gyógyszerész Tanács kívánja a kormánytól, hogy küldöttjei az illetékes minisztériumban a gyógyszerészet

ügyeinek vitelére befolyást gyakoroljanak és pedig a gyógyszerértutalajdonosok és alkalmazottak érdekeinek paritásos képvisellete alapján. Kívánja továbbá a Gyógyszerész Tanács a gyógyszerészeti törvény reformját, a gyógyszerértutalajdonosi jogok átruházhatatlanságának elve alapján, a gyógyszerértutalajdonosi értékének megóvása mellett.

Az értekezlet mindjárt meg is állapodott abban, hogy a tulajdonosok képviselőjében *Karlowszky* Geyza szerkesztőt, az alkalmazottak részéről pedig *Szántó* Sándort kívánja az illetékes minisztériumban.

A Tanács megalakulását a szaksajtó (a Gy. Szemle kivételével) örömmel üdvözölte, mert a súlyos viszonyok között az alapvető és az egész jövőre kiható kérdésekben szükséges meg egyezés és egyöntetű állásfoglalás csakis egy ilyen szervezet révén válhatott lehetővé, feltétlenül, hogy a szervezet minden mellék tekintet nélkül, egyenesen halad a cél felé és becsülettel végezi a közmegegyezést célzó munkát.

A Tanács dec. 4-én tartotta *Zoltán* Béla elnöklése mellett szervezkedő ülését. Megalkotta a Tanács szervezeti szabályzatát, megválasztotta elnökeit, titkárait, kiegészítette magát 42 tagból álló testülettel és határozatot hozott gyógyszerészeknek a minisztériumba való beszerzésére, továbbá elvi kijelentést tett a gyógyszerértutalajdonosi reformja tárgyában, amikről a Tanács az annak révén a következő hivatalos közléseket adta ki:

Az Országos Gyógyszerész-Tanács szervezeti szabályzata.

1. A Budapesti Gyógyszerész-Testület, a Magyarországi Gyógyszerész-Egyesület, a Magyarországi Gyógyszerészségédek Országos Szövetsége, a Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetsége és a Vidéki Gyógyszerészek Országos Szövetsége vezetőinek, valamint a gyógyszerészeti szaklapok szerkesztőinek részvételével 1918. november hó 21-én megalakult és december hó 4-iki ülésén megszervezett Országos Gyógyszerész-Tanács célja: az önrendelkezés elvének és jogának lehetőleg azonnali érvényesítése a gyógyszerészet összes közérdekű ügyeiben. Ennek elérésére kezdeményezésével, szakvéleményével és tanácsaival rendelkezésére áll az illetékes minisztérium meglévő és megszervezendő gyógyszerészeti főosztályának, beleértve a megoldásra váró szociálpolitikai feladatokat is; szükség esetén előterjesztési joggal él, de igényli egyszersmind a gyógyszerészeti vonatkozású összes kormányzati ténykedéseknek a közérdek figyelembevételével való tárgyilagos ellenőrzési jogát. Úgy az alkalmazó, mint az alkalmazott gyógyszerészek megbízottjaként egy-egy delegáltat küld ki, akik előadókul szervezendők be az illetékes minisztérium gyógyszerészeti főosztályába.

2. A Tanács áll két társelnökből, két titkárból és 42 tagból, kik paritásos alapon választandók az alkalmazó és alkalmazott gyógyszerészek köréből.

3. A Tanács üléseit a szükséghez képest az elnökség hívja

össze. Jegyzőkönyvét a titkárok vezetik. Az ülésekre, de csakis tanácskozási joggal meghívandók a fent elsorolt gyógyszerészi korporációk titkárai, valamint a gyógyszerészi szaklapok szerkesztői is.

4. Határozatait a Tanács megegyezés alapján hozza, amely határozatok a képviselt szervezetekre kötelezők. Ha a megegyezés valamely kérdésben nem sikerül, mindkét fél saját véleményének megfelelő előterjesztést tehet az illetékes fórumhoz.

5. Fontosabb előterjesztések és szakvélemények előzetes kidolgozására a Tanács paritásos alapon 4—6 tagú bizottságokat küldhet ki. E bizottságok munkálatait a kebelükből választott előadó terjeszti a Tanács teljes ülése elé.

6. Szükség esetén a Tanács meghívhat üléseire tanácskozási joggal, szavazati jog nélkül, szakférfiakat is.

7. A Tanács kiadásainak, úgymint irodai-, nyomdai- és postaköltségeinek fedezésére minden tanácsstag után a képviseltető korporáció havi 10 K-val járul. Ez összeg beszédese, kezelése és elszámolása a titkárok feladata. Az ellenőrzést a Tanácsból kiküldött számvizsgáló-bizottság végzi.

8. A Tanács elnökeinek, titkárainak és tagjainak megválasztása titkos szavazás útján, egyszerű szótöbbséggel történik. A beálló veszteség abból a korporációból pótolandó, amelyből a veszteség történt.

9. A Tanács határozatlan időre alakul. Feloszlása felett önmaga határoz, olyan ülésben, amelyen a tagoknak legalább fele paritásos alapon jelen van. A feloszlás kimondásához a szavazatok kétharmada szükséges. Feloszlását addig nem mondhatja ki, míg az új gyógyszerterek felállításának módja és a már fennálló gyógyszerterek jövőbeli sorsa törvényes megoldást nem nyer.

10. Feloszlás esetén a Tanács irattárát letétképen a Magyarországi Gyógyszerész-Egyesületnek, esetleges vagyonát pedig a Magyar Gyógyszerészek Nyugdíjintézetének adja.

II. Választások.

Társelnökök: *Zoltán Béla* az alkalmazó és *Szántó Sándor* az alkalmazott gyógyszerészek részéről. Titkárok: *Koritsánszky Ottó* és *Szabó Dezső*.*

Tanácsstagok: 1. az alkalmazó gyógyszerészek köréből: a) a Budapesti Gyógyszerésztudományi Társaság részéről dr. *Deér Endre*, dr. *Filó János*, dr. *Hederváry Hugó*, *Kerpel Vilmos*, dr. *Mann Géza*, *Róth Manó* és dr. *Wéber Dezső*; b) a Magyarországi Gyógyszerész-Egyesület részéről *Bayer Antal*, *Czukur László*, *Mihalovits Jenő* Debrecen, *Percs Ernő*, dr. *Rosenberg Sándor* Mohol, *Rózsavölgyi Imre* és dr. *Tauffer Gábor*; c) a Vidéki Gyógyszer-

* Szabótól, mert az államosítást ellenzők csoportjához csatlakozott, márc. 1-én megvonja a Segédszövetség a kiküldetést s helyette *György Mátyást* delegálja.

részek Országos Szövetsége részéről dr. *Andriska* Viktor Erzsébet-falva, *Bársony* Elemér Csepel, *Fried* Sándor Rákospalota, *Mezei* Elek Ujpest, *Müller* Vilmos Rákospalota, dr. *Szabó* Béla Ujpest és *Takáts* István Cinkota. 2. Az alkalmazott gyógyszerészek köréből: a) a Magyarországi Gyógyszerészségédek Országos Szövetsége részéről *Alberti* Andor, *Dénes* József, dr. *Forgács* Rezső, *Harnik* Lajos, *Kemény* Jenő Pécs, *Maurer* Armand, *Neuwirth* Béla, *Sebestyén* Imre, *Szentmiklósi* Sándor, *Szöllősy* István és *Téri* Tibor; b) a Gyakorló Gyógyszerészek Országos Szövetsége részéről *Kiss* Károly, *Máday* László, *Mezibrodsky* Ignác, dr. *Matolcsy* Miklós, *Miklóssy* Géza, *Millner* György, *Pollák* Ákos, *Reinhardt* József, *Schranz* Lénárd és *Viola* Lajos.

III. Határozat.

Az Országos Gyógyszerész-Tanács 1918. december hó 4-én tartott ülésén elfogadott szervezeti szabályzatát, tudomásulvétel és elismerés céljából, a belügyminiszter úrnak megküldi.

A Tanács a munkaadói- és alkalmazotti szervezetek azon tiszteletteljes kérelmét tolmácsolja, hogy a belügyminisztérium két osztályából, úgymint a gyógyszerészeti- és betegápolási osztályból, önálló csoport alakíttassék.

Mínthogy az illetékes osztályban jelenleg gyógyszerész nincs, bátorkodunk azt a kívánságunkat kifejezésre juttatni, hogy a megszervezendő főosztály vezetésében a jövőben gyógyszerészszakembereknek befolyás biztosíttassék. Az összes gyógyszerésszervezetek felkérésére és bizalmából a gyógyszerértulajdonosok részéről *Karlowszky* Geyza, az alkalmazott gyógyszerészek részéről *Szántó* Sándor okleveles gyógyszerészeket és szaklapszerkesztőket bátorkodunk e célra figyelembe ajánlani.

E kérésünknek nincs éle *Römer* Róbert miniszteri tanácsos úr személye ellen, sőt ellenkezőleg, a Tanácsos úr, aki ügyeinket egy évtizede pártatlanul intézi, mint a főosztály vezetője, az összes gyógyszerészi korporációk teljes bizalmát bírja a jövőre is.

Kijelenti a Tanács, hogy a gyógyszerértárgy reformját, az engedélyezési rendszer és a gyógyszerárak átruházhatatlansága elvének alapján, hajlandó elfogadni és támogatni, ha ez a jelen törvény alapján adományozott gyógyszerárak vagyonértékének biztosításával és megóvásával oldatik meg.

* * *

A Tanács vezetői dec. 10-én tisztelegtek *Batthyány* Tivadar gróf belügyminiszternél, a határozat átadása céljából. A miniszter ama hivatkozással, hogy a gyógyszerészet ügye nagyon rövid idő múlva a munkaügyi és népjóléti miniszteriumba kerül át, kérte a vezetőséget, hogy *Römer* min. tanácsossal együtt keressék fel dr. *Kunfi* Zsigmond minisztert, a nevezett minisztérium vezetőjét s előtte fejtssék ki kívánalmaikat. *Kunfi* miniszter a kívánalmak jóindulattal fontolóra vételét ígérte meg, miután érdeklődésére, hogy vajjon minden szakmai szervezet képviselve van-e a tanácsban

és az alkalmazó és alkalmazott gyógyszerészek paritásos alapon-e, kielégítő igenlő választ kapott.

Ezzel a dec. 4-iki gyűléssel jóidőre elvégezte munkáját a Tanács. Legalább is ez volt azoknak a véleménye, akik az ügyek jobbrakanyarodását s vele a reformok automatikusan bekövetkező újabb elodázását remélték. Ha a vezetőség és a tagok, a különböző érdekképviseltek egyaránt komolyan fogják fel kötelességüket és ha nemcsak egy tessék-lássék a körülmények parancsolta taktikáiból megalakult szervnek tartják a Tanácsot, amelynek közbeiktatásával sikerül esetleges radikális megoldásokat, ha nem is teljesen kiküszöbölni, hanem elodázni, későbbre kitolni, illetve a másik részen a radikális kívánalmakból legalább valamit megvalósítani, akkor a Tanácsnak becsületes és az elűtő vélemények athidalását kereső munkája eredménnyel járt volna és alkalmasint elkerülhetővé lett volna sok olyan kellemetlen és káros incidens, ami így a megértésnek nem őszinte, hanem csak látszat keresése következtében, az egész kart megrendítő módon sujtott.

Igy történt azután meg, hogy mivel a Tanács nem kereste becsületes őszinteséggel a megegyezés lehetőségét és az egyöntetű eljárást *minden* kari ügyben, az egyes érdekképviseltek közvetlenül is intézkedtek a Tanács megkerülésével.

A Segédszövetség már november 25-én leszögezte, hogy a gyógyszerészet államosításának alapján áll. És bár közben állást foglalt e kérdésben a Tanács, mivel az állásfoglalásban kimerítve látta egész ténykedését, ugyanez a szövetség, amelynek becsülettel kellett volna állani az egyhangu tanácsi határozatot, jólismert huza-vona s kibőjtölési politikát sejtve, január 12 én ismét az államosítás követelésével áll elő. Egyben elhatározza, hogy a Tanács összehívására lépéseket tesz. Az volt ennek a tilkos rugója, hogy amennyiben nem bírja rá a Tanácsot rendes munkára, visszaszerzi akciószabadságát. Azonban nem csak a segédszövetségnek volt ez a törekvése: a Tanácsban hűségre összeházasodott felek mindegyike alig várta, hogy a másikat egy kis a házassági hűség oldalbarugásán rajtacsipje, hogy megindíthassa a válókeresetet s visszatérhessen régi szerelméhez, a maradi, illetve szélsőradikális szakpolitikára, vagy külön élve alkalmi szerelmeket köthessen.

A január 20 ára egybehívott tanácsülés már egészen ennek a jegyében folyt le. A gyógyszerészeti reform tárgyában beérkezett indítványok és javaslatok feldolgozására egy 10-es bizottságot küld ki paritásos alapon, amelynek 14 nap alatt elaborátumot kell kidolgoznia a plénum számára. A bizottság tagjai: Alberti Andor, Deér Endre dr., Karlovsky Geyza, Máday László, Milner György, Müller Vilmos, Pollák Ákos, Róth Manó, Szentmiklósi Sándor és dr. Tauffer Gábor.

A bizottsági tárgyalások jan. 25., jan. 31. és febr. 3-án voltak. E tárgyalások hivatalos jegyzőkönyveit, már csak azért is, mert azok eddig sehol sem publikáltattak, teljes terjedelmükben közlöm:

I. Jegyzőkönyv. Január 25-étől. Jelen voltak: Karlovsky Geyza, Müller Vilmos, Réthelyi József, Róth Manó, dr. Tauffer Gábor, Alberti Andor, Máday László, Millner György, Pollák Ákos, Szentmiklósy Sándor.

Karlovsky Geyza indítványára elnök Müller Vilmos, jegyző Alberti Andor.

Müller Vilmos üdvözi a megjelenteket és az ülést megnyitván, felkéri Karlovsky Geyzát, mint előadót, hogy a beérkezett tervezeteket ismertesse.

Karlovsky nem tartja szükségesnek az elméleti vitatkozásokat, szorinte a cél az alkalmazottak elhelyezése. Jól tudjuk azt, hogy itt áldozatokat kell hozni és az, aki az áldozatokat hozza, a tulajdonosi kar lesz. A kiküldött albizottság kötelessége a Tanács legközelebbi ülésére konkrét javaslatot hozni, nehogy bennünket a taktikázás vádja érjen. Másrészt a többi bizonytalanság megszüntetése. Minthogy az albizottság a Tanács ülésétől azt a határozott utasítást kapta, hogy tárgyalási alapjául a Szövetség álláspontja szolgáljon, ismerteti a Szövetség legújabb hivatalos átiratát,*) melynek lényege az államosítás, s a tulajdonosokat érdeklő legfontosabb része a kártalanítás, helyesebben az ammortizálás. Egy két részből álló határozati javaslatot terjeszt elő, Müller javaslatára „az alkalmazott gyógyszerészek és kiskforgalmú gyógyszerárak érdekében“. Karlovsky határozati javaslatát két részre osztva vaglyagosan ajánlja elfogadásra:

Határozati javaslat.

Az Országos Gyógyszerész-Tanács 1919. február havában tartott teljes ülésén egyhangu határozattal kimondja, hogy kívánja a gyógyszerértékesítőknek az alkalmazott gyógyszerészek és a kis gyógyszerértékesítők jogos igényeinek teljes figyelembevételével és méltánylásával való gyökeres megreformálását és hogy ezt két különféle módon is elérhetni véli. Nevezetesen:

1. Mondassék ki törvényben, hogy a ma fennálló személyes jogosítványu nyilvános gyógyszerárak a törvény életbelépésétől számított 30 év múlva, a reál- és gyökösített reáljogú gyógyszerárak pedig 40 év múlva átruházhatatlanokká válnak és berendezésüknek, felszerelésüknek és anyagkészletüknek becsértékén való megváltása után az állam tulajdonába mennek át, mely azok további üzeme fölött belátása szerint rendelkezik. A gyógyszerárak e révén beálló erős értécsökkenése a tervezett vagyondézsma kirovásánál figyelembe veendő. A törvény életbelépte után engedélyezendő új nyilvános gyógyszerárak az állam, esetleg község tulajdonai, s az állam vagy község azokat saját költségén berendezve és felszerelve, pályázat útján Tanács kijelölendő érdemes okleveles gyógyszerészekkel bérbeadás útján kezelteti.

Ennek el nem fogadása esetén:

2. Váltsa meg az állam igazságos és méltányos becslés alapján, reális áron a fennálló összes személyes, reál- és gyökösített reáljogú nyilvános gyógyszerárakat. A megváltási összeg fedezésére hocsásson ki bizonyos normális %-kal kamatozó állami gyógyszerártárltsági kötvényeket. Az ekkép tulajdonába jutott gyógyszerártárltsági bérbeadás útján hasznosítsa és pedig akképen, hogy az évi bérösszeg körülbelül 2% al magasabb legyen, mint a gyógyszerártárltsági kötvények évi kamathozadéka. Ebből a 2% jövedelemből fedeztessék a megváltási összeg ammortizációja, a reform végrehajtására alkalmazandó gyógyszerésztisztviselői-kar fizetése, az új állami gyógyszerárak felállítási költsége, a kisebbforgalmu gyógyszerárak bérloinek subvenciója, továbbá a gyógyszerészi jóléti intézmények létesítési és fenntartási költsége. Az állami gyógyszerárak vagyoneértéke és hozadéka első sorban a gyógyszerártárltsági kötvények kamathozadékanak fedezésére és biztosítására szolgáljon. Az államivá vált gyógyszerárak bérletében a nagyobb gyakorlati idővel bíró volt gyógyszerártárltsadosok, egy bizonyos életkorig

kivánatra meghagyandók, míg az özvegyi kézen lévő és a visszavonulni kívánó gyógyszerészek kezén lévő gyógyszerterek pályázat útján érdemes, hosszú szolgálati idővel bíró alkalmazott gyógyszerészeknek adandók bérbe; a nagyobbak, esetleg társas haszonrészesedés alapján. A nagyobb gyógyszerterek bérletére való pályázatnál a kisebb gyógyszerterekben eltöltött szolgálati idő előnyt biztosítson. (Fokozatos előléptetés.)

A Tanács hangsúlyozni kívánja, hogy a tervezettel megvalósíttatnék a gyógyszerészet évtizedek óta vajdó reformja és pedig a közegészségügy követelményeit, valamint a gyógyszertertulajdonosok és alkalmazott gyógyszerészek igényeit egyaránt kielégítően. Jelentős anyagi haszon származnék belőle az államra is, mely 3—4 évtized múltán, minden ellenszolgáltatás nélkül birtokába jutna az összes nyilvános gyógyszertereknek.

Megjegyzí továbbá a Tanács, hogy a fent vázolt terv végrehajtásával készséggel szolgál részletes tervvázlattal és megismétli 1918. évi december hó 4-én hozott határozatában konkrét formában kifejezett és a Miniszter Úr elődjéhez felterjesztett abbéli kérelmét, hogy a gyógyszerészet ügyeinek intézésére a gyógyszerési kar bizalmát bíró szakférfiak a Miniszteriumba, annak küszöbön álló szervezése alkalmából meghívassanak s a gyógyszerészet ügyeinek intézését, különösen pedig a gyógyszerterek felügyeletét, csakis gyógyszerészek végezzék. Kívánja végül a Tanács a törvénnyel egyidejűleg a fegyelmi hatáskörrel felruházandó gyógyszerési kamarák megszervezését és létesítését.

Indokolás.

A munkaadó gyógyszerészek érdekképviselőit a fentebb vázolt alternatív reformtervezet összeállításában az a motívum vezette, hogy az alkalmazott gyógyszerészek elhelyezkedésén töletelhetőleg könnyítsen, s az uralomra jutott demokratikus és szociális elvek alapjára helyezkedve, kollektívális együttérzéssel igyekezzen közreműködni érdemes munkatársai boldogulásán. Az amúgy is túlon túl megterhelt államot igénybevenni nem óhajtván, tisztában van vele, hogy célját csakis jelentős áldozatok árán érheti el. Akár az első, akár a második reformtervezet válnék valóra, egyaránt azt jelentené, hogy a gyógyszerter birtokában lévő gyógyszerész mindazon meg-lévő és létesítendő közterheken kívül, amelyek a polgári osztály többi tagjaira nehezedenek, fáradságos munkájával szerzett vagyonának évenként 2, illetve 2½ százalékát adja le, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül pusztán azért, hogy az egzisztenciája megalapozásában segédkező hűséges munkatársainak boldogulását elősegítse. Háromnegyed részét veszti el így egy emberöltőn át a gyógyszerterába fektetett vagyonának. Lehetetlen be nem látni ez áldozat jelentős voltát, amely annál inkább méltánylást érdemel, mert a birtokban lévő gyógyszerészek tanácsi képviselőinek önkéntes elhatározásából ered, s a rosszabb helyzetben lévő kartársak sorsának részvét- teljes átérzésében találja magyarázatát. A munkaadó gyógyszerészek érdekeit képviselő tanácstagoknak sajnálatunkra nincs módjukban ennél tovább-menniök, mert már így is nagy felelősség terheli őket konkrét felhatalma-zás nélkül hozott határozatukért és újólag kénytelenek rámutatni arra a kétségbevonhatatlan tényre, hogy a felajánlott anyagi áldozat a polgári tár-sadalom összes többi osztályainál teljesen példa nélkül áll.

Szentmiklósy Sándor szerint a Szövetség beterjesztett javaslata nem elég precíz. Nem fogadja el sem az u. n. azonnali átruházhatatlanság állás-pontját, sem pedig egy olyan megoldást, mely a kérdést 30—40 évig kitolva elodázza.

Dr. Tauffer ajánlja, hogy a kérdés megoldásánál két elv vezessen bennünket. Először a magántulajdon tisztelete, másodsor a munkabírást tel- jes korában elérhető önálló munkakör minden gyógyszerész számára.

Alberti, bár elismeri azt, hogy előtte szóló két felhozott vezérelve kell, hogy elfogadtassék a reform megoldásánál, e kettő elé helyez egy harmadikat és pedig azt, hogy a reform megteremtésénél magának a gyógyszeré- szetnek érdekében kell legelsősorban cselekednünk. Szocialista gyógyszerész-

nek vallja magát, de távol áll tőle a gondolata is annak, hogy magántulajdontól terrorisztikus eszközzel bárkit is megfosszanak.

Pollák szerint a szocialista álláspont is elismeri a közre nem veszel-yes tőke létjogosultságát. Azt az irányt, amely az azonnali átruházhatatlanságban csúcsosodik ki, nem kívánja és nem fogadja el kielégítőnek. A személy- és reálközötti különbözetet nem tartja indokoltnak és a kártalanítás valamilyen módját szükségesnek tartja, de ugyanakkor reámutat arra, hogy a tulajdonban lévő gyógyszerterek egy nagy része már az eddigi birtoklás alatt is ammortizáltatott.

Réthelyi utal egy előbb megjelent cikkére, amelyben az átruházhatatlanságot propagálta, de amennyiben az abban lefektetett elvek szerint az átruházhatatlanság jogát államosításnak minősítenénk, tökéletesen megfelelne a mai álláspontnak és ezért kéri ezen tervezet tárgyalását.

Müller szerint egy alapvető kérdésben már is dönthetünk, ha kimondjuk azt, hogy az albizottság a magántulajdon alapján áll.

Karlovszky javaslatának első részét a tárgyalás eddigi menetéből ítélve elejtettnek minősíti vagy ajánlja és azt visszavonja.

Dr. Tauffer kívánja az összes javaslatok ismertetését.

Karlovszky az államosítás alapjára helyezkedve, előterjeszti javaslatának második részét oly módon, hogy az államosítás bérleti alapon vitetik keresztül. (Lásd a határozati javaslat 2. pontját.)

Szentmiklósy nem tartja szükségesnek a javaslatot, mert az alkalmazottak munkája továbbra is a tulajdonosok tőkéjét fogja biztosítani és gyümölcsöztetni egyrészt, másrészt pedig az összes terheket az államra ruházza. Javasolja, a teljes államosítás álláspontjára helyezkedjünk, arra nézve a munkálatok azonnal kezdessenek meg, az átruházhatatlanság pedig azonnal mondassék ki. A kezelés természetesen gyógyszereszekre bíztnék, ellenben az összjövedelmek az államot illetik. Az egyéni képességet méltányolandó részesedésbe kell juttatni a gyógyszereszeket, a főcél a termelő eszközök államosítása.

Róth, Karlovszky javaslatát fogadja el, dacára annak, hogy Szent

*) „A Magyarországi Gyógyszerészegédek Országos Szövetsége megállapítja a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület legutóbbi közgyűlésének lefolyásából, hogy a gyógyszerészet államosítása a tulajdonosi kar körében is, különösen a vidéken, erős visszhangra talál, megerősítést látja eredeti elvi álláspontjának, amely a gyógyszerészet jövőjét annak szocializálásában látja. Ezért elhatározza, hogy ilyen értelemben a Gyógyszerész Tanácshoz fordul, kéri a gyógyszerészet államosításának a Tanács január 20-iki ülésére való napirendre tűzését és annak néptörvényben való keresztül vitelét, egy eljövendő szocialista állam részére. A választmány ezt a határozatát nem tartja ellentétben állónak a Tanács ismeretes határozatával. A meglévő gyógyszerterekre nézve a gyógyszerterári jogok átruházhatatlanságának kimondásával kíván az üzemek szocializálásához jutni. A kívánt néptörvény életbelépése után csak az államnak van joga gyógyszerterár nyitására. Ezen gyógyszerterárknak személyzeti és üzemi ügyeit a bizalmi rendszer alapján összeállított bizottság fogja intézni az idősebb családok kartársak elsősorban való elhelyezésére.”

(A történelmi hűség szempontjából megjegyzendő, hogy a választmány ezen határozati javaslathoz hozzájárul Harnik Lajos és Szabó Dezső kivételével, akik tekintettel arra, hogy ezen állásfoglalás a Szövetség hivatalos programjával ellentétben áll és tekintettel arra a körülményre is, hogy nézetük szerint a Szövetség tagjainak többsége is ellentétes véleményen van, valamint hogy a mai viszonyok között az elfogadásra ajánlott program keresztülvitelét lehetetlennek tartják, különvéleményt jelentenek be, melyet a közgyűlés elé óhajtanak terjeszteni.)

miklósy álláspontján áll és pedig azért, mert a teljes államosítás keresztültvitelére sem személyi, sem anyagi bázis nincsen.

Alberti a tervezet elvi kidolgozásánál egy változtatást javasol és pedig, hogy ne ragaszkodjunk mereven az államosítás kitételéhez, hanem helyezkedjünk az Andrássy által propagált megoldási módszerhez, a közjogosítás alapjára. Ezzel éppen a gyógyszerészet érdekében az elburokratizálódás ellen vél biztosítékot teremteni. Ami a magántulajdon megvédését irányzó vagy célzó ammortizálást illeti, arra az álláspontra helyezkedik, hogy az ammortizálás szempontjából az egyes gyógyszer-tárakat a gyógyszerészi kamarák vagy más e célra létesítendő bizottságok mintegy egyénenkint bírálják el és a törlesztésre szükséges kiméleti időt nem egységesen, hanem gyógyszer-táranként állapítsák meg. Ugyanakkor hangoztatja az önkormányzati alapon kiépített kamara-rendszer szükségét.

Müller az államosítás híve, Szentmiklósy álláspontját tenné magáévá, ha lehetne. A tulajdonosok kártalanítását a gyógyszer-tárak megváltásával tartja szükségesnek. Egynek érzi magát minden gyógyszerésszel és egyforma elbírálást kíván a jövőben a kartársak részéről. Proponálja, hogy a gyógyszerészek javadalmazása az állami gyógyszer-tárakban a munka megfelelő honorálása útján biztosíttassék. A munka taxadíja 6 koronában állapíttassék meg, ennek ellenében a bérleti rendszert véve alapul, azt elfogadhatónak tartja, a jövedelem a munkadíj bizonyos kules szerint, részesedése legyen. Szükségesnek tartja ezenkívül a korpótlék létesítését ötvenkint ezerkoronás, emelkedéssel, felemelt nyugdíjjal és rokkantsági biztosítással.

Réthelyi különvéleményt terjeszt elő az egész kérdés megoldásának elhalasztására. „Addig az ideig, míg országunk terjedelme, annak határa, a békekonferencián végleges elintéztést nem nyernek, céltalan a gyógyszerészet reformjának részleteibe belebocsátkozni, mert a reform egyáltalában nem lokális jellegű, hanem csakis országos lehet. Ezen oknál fogva a területi és politikai viszonyok konsolidációja után a gyógyszerészet reformja a sürgősség kimondásával a közegészségügy általános reformjának keretében oldandó meg és pedig szigorúan alkotmányos úton és módon a tulajdon szigorú megóvása alapján.“ Követeli az összérdekeltség, hogy a törvényhozást a munkaadók és alkalmazottak paritásos képviselőinek bevonásával ankétszerű tárgyalások előzzék meg, amely tárgyalásokból leszűrődő irányelvek az alkotandó törvényben feltétlenül érvényesülést nyerjenek.

Pollák figyelmeztet arra, hogy a javaslat a kérdés elodázását eredményezné. Járadékkal való megváltást nem fogadhat el, mert az államra az csak terheket mér és nem szociális megoldás, ha a gyógyszer-tárak jövedelme a mostani tulajdonosoknak biztosítatik. A Szövetség álláspontját kell elfogadni, a magántulajdont pedig ammortizálás útján kell kártalanítani. Új gyógyszer-tárak csak az állam tulajdonát képeznék.

Alberti reámutat arra, hogy a Karlovsky által propagált kötvényekkel való megváltás nemcsak a mostani tulajdonosoknak biztosítaná a gyógyszer-tárak jövedelmét, hanem a kötvények öröklésével vagy harmadik kézben jutásával mindvégig az illetéktelen idegen tőke szolgálatában süllyednének a gyógyszer-tárak.

Millner György a szabad gyógyszerészet híve, az államosításhoz nem járul hozzá semmilyen formában, mert szerinte a közegészségügy államosításához nem tartozik a gyógyszer-tárak államosítása is. Szerinte az állam

célja az legyen, hogy a gyógyszereket minél olcsóbbá tegye, már pedig a nehézkes bürokratizmus bekapcsolásával ez lehetetlen. Proponálja a szabad gyógyszerészetet.

Karlovsky szerint a terheket nem rójjuk az államra, mert hiszen a gyógyszerárak jövedelméből fedezik a járadékkölcsönt. Szerinte a jövőbeni generációkat sem juttatjuk illetéktelen javakhoz, mert ennek elkerülése végett a jövedelem egy részét törlesztésre fordíthatjuk.

Pollák Ákos néhány pernyi szünetet kér.

Müller elnök az ülést felfüggeszti.

Alberti szünet után az idő előrehaladottságára való tekintettel, másrészt, hogy a további elméleti vitatkozásokat megakadályozzuk gyakorlati szempontból összegezve a mai tárgyalások eredményét, a következő határozati javaslatot terjeszti elő, amely a további tárgyalásaink alapján részletes tárgyalások bázisául szolgáljon.*)

Karlovsky szerint ehhez a javaslathoz első hallásra hozzá nem járulhat, a bizottságot kéri azt sokszorosítani és a legközelebbi gyűlésen fogunk fölötte határozni.

Müller elnök az értekezletet bezárta.

* * *

*) „1. A meglévő gyógyszerárak közjogi tulajdonba vétetnek. Tulajdonosaik végkielégítése történhetik:

a) Egy szakértő vegyes-bizottság által megállapított, de legfeljebb 15 évig terjedhető használati birtoklással.

b) Kisebb jövedelmezőség és ezen idő alatt nem ammortizálható gyógyszerárak esetenként bírálandók el és kielégítettnek:

1. Vagy az ammortizációs idő kiterjesztésével,

2. subvencióval,

3. a tulajdonos elhalálása esetén a jogutód azonnali végkielégítésével.

2. A törvény életbelépte napjától kizárólag közjogi gyógyszerárak állíthatók fel; ezek vagy üzemi, vagy nyilvánosak.

a) Az üzemi csakis az igényjogosultaknak és ingyen szolgáltatnák ki gyógyszereiket. Adminisztrálásukat az üzemfenntartó Közjogi Személy alkalmazott gyógyszerészei végzik. A beosztott gyógyszerészek jövedelme arányban áll a nyilvános állami gyógyszerárak személyzetének jövedelmével.

b) A nyilvános közjogi gyógyszerárak egyenlőre fizetés ellenében mindenkinek rendelkezésére állanak, hasonlóképpen mint a mai gyógyszerárak. Ezeknek felállítását a Közjogi Személyt terhelik.

3. A személyzeti beosztás nyilvános pályázat útján a gyógyszerész kamara javaslata szerint történik. A kezelői állás betöltésénél az anciennitás elve irányadó.

4. A gyógyszerárak jövedelme és kiadásai a felállító Közjogi Személyt illetik.

5. A gyógyszerészszemélyzet fizetése áll:

a) Az egyetemet végzett állami tisztviselők státusának megfelelő díjazásából. (Az állami szolgálatba átvett gyógyszerészek nyilvános gyógyszerárakban eltöltött szolgálati ideje, kora és családjának nagysága a rangosztály megállapításánál figyelembe vétetik: Amennyiben az idősebb gyógyszerészek teljes állami gondoskodásba át nem vehetők, a magánszolgálatban eltöltött munkát honorálása az első pont alatt elbírálandó átruházhatatlan gyógyszerári jogosítvánnyal történik.)

b) A gyógyszerárak netto jövedelméből időszakonként, helyenként és gyógyszeráranként a gyógyszerészkamara által megállapított százalékos részesedésből.

6. A még ammortizációs időben magánosok által kezelt gyógyszerárak személyzetének fizetésére hasonló elvek irányadók.

7. A gyógyszerész kamarai szervezet felállításának munkálatai azonnal megindíthatnak, úgy hogy ezen törvény megalkotásában már aktív részt vegyen.

8. Gyógyszerész szakügyeket általában és a gyógyszerártörvényeket különösen, csakis a gyógyszerészek végzik.“

II. Jegyzőkönyv. Január 31-én. Jelen voltak: Egyrésről Karlovsky Géza, Müller Vilmos, Róth Manó, dr. Tauffer Gábor, Zoltán Béla. Másrésről: Alberti Andor, Máday László, Millner György, Pollák Ákos, Szentmiklós Sándor.

Zoltán Béla a mult ülés jegyzőkönyve alapján röviden válaszolja az albizottság propositióit és megemlíti, hogy nem látja az egész program végrehajtásában a többiben hangoztatott sürgősséget.

Dr. Tauffer a Millner által hangoztatott szabad gyógyszerészetet nem fogadja el, nem pedig azért, mert egy közegészségügyi üzembről van szó. Az államosítást bármilyen megkötöttséggel sem fogadja el, nem azért, mert a megváltáshoz szolgáló kulesot igazságosan nem állapíthatják meg, nem lehet pontosan meghatározni azt sem, hogy egy-egy gyógyszerártnak mennyi az értéke. Nyen alapokon pedig a tulajdonjog megóvása nem vihető keresztül.

Karlovsky szerint megfelelő birtoklással szolgálható, a magántulajdon védelme akkor is, ha egészen precíz értékmegállapításról nem is beszélhetünk. Az érték megközelíthető igazságos megállapítása történhetik úgy, amint történt eddig is gyógyszerártnak adás-vételénél, másrészt történhetik úgy, amint Neményi, vagy Réthelyi-féle javaslatokban javasoltatott.

Zoltán Béla szerint az adóbevallások nem szolgálhatnak alapul az értékmegállapításnál. Történjék ez bármily módon, ha ammortizációról intézkedünk, fel kell vetnünk mindjárt annak a szükségességét, hogy állapíttassék meg egy bizonyos ammortizációs százalék, mert a gyógyszerártnak mai jövedelméből azok értékének ammortizálására gondolni sem lehet.

Pollák szerint, ha a gyógyszerártnak mai jövedelméből ammortizációra semmit sem lehet fordítani, akkor egy megoldás alig lehetséges. Szükségesnek kívánja az ammortizálás precizizálásának idejét úgy, hogy az egyes gyógyszerártnak értékeik kategóriába osztassanak.

Zoltán hangoztatja, hogy a háborús jövedelmek nem szolgálhatnak alapul a gyógyszerártnak jövedelmének megállapításánál és az abból származható ammortizációs tételek nem elegendők. Az egész reform megoldásánál, történjék az bármilyen eszközzel is, a lényeg abban látja, hogy arra érdemes egyéneket biztos és emberies pozícióba juttassa.

Müller szintén reámutat arra, hogy a háborús konjunkturák csak ott szolgáltak fölös jövedelemmel, ahol bizonyos szabadságot engedtek meg a gyógyszerészet ethika határain kívül, amelyeknek részletezésébe nem kíván bocsájtkozni.

Szentmiklós a Karlovsky által beterjesztett javaslat első pontjához semmi szín alatt sem járulhat hozzá, mert az ammortizálást nagyon hosszú időre halasztaná. Ha az ammortizálás általában nem jogos, akkor propagáljuk a megváltást. Figyelmeztet arra, hogy tudomásuk szerint azok, akik az ügyeket intézik, a reform megoldásánál a közérdeket is figyelembe veszik és pedig első sorban azt. Szükségesnek tartja, hogy egy olyan álláspontot szögezzünk le, amely ennek megfelel. Ha azt akarjuk, hogy közérdekre való hivatkozással rólunk és velünk intézkedjenek, ne pedig rólunk és nélkülünk. Az államosítás hibe, legyen az akár Karlovsky tervezete szerint is, ha pedig ezen az alapon megállapodni nem tudnánk, kell keresnünk egy más megoldást.

Karlovsky ismerteti iavaslatának második részét és figyelmeztet

arra, hogy ebben már figyelembe vette az alkalmazottak képviselőinek kívánságát is egy- és másrészből. Kénytelen azonban megállapítani, hogy egy pontban lényeges eltérés van közöttük és ez: a megváltás időtartama. Ezek után ismerteti a beérkezett javaslatokat. Neményi tervezete az államosítás, hibája a nehézkes bürokrácia és az állam mogterhelése. A Flóderer-féle indítvány egyezik Karlovsky második javaslatával, de szerinte a gyógyszerárakat valóban egy troest birtokába juttatná, ez a megoldás pedig antiszociális. Réthelyi javaslata szerint a gyógyszerárak az eredeti jognyertes birtokában átruházhatatlanná válnának, újabb tulajdonosoknál pedig a megváltás volna a kárpótlás. Egy másik igen részletes javaslat volt a Forgács Rezső doktornak, a Gyógyszerész Ujságnak még a nyár folyamán megjelent tervezete, amely szintén az átruházhatatlanság bázisán alapul. A többi javaslat nem nevezhető önálló tervezetnek, legfeljebb egy-egy pontban vetnek fel újabb kérdéseket. Ilyen pld. Zwick Károly javaslata, mely szerint a gyógyszerártulajdonos gyermekei társtulajdonosi minőségbe volnának felvehetők, ez pedig semmi más, mint a gyermek előjoggal való felruházása. Bemutatja még Miklós Aladár, Bíró László, Kőhalmy Miklós és özv. Hodászy Miklósné javaslatait.

Indítványozza, hogy az albizottság értékes fáradozásaiért Neményi Jenőnek, Flóderernek, dr. Forgács Rezsőnek, Réthelyi Józsefnek köszönetet szavazzon.

Dr. Tauffer Gábor az értekezletet bezárja.

III. Jegyzőkönyv február 3-áról.

Jelen voltak: dr. Deér Endre, dr. Tauffer Gábor, Karlovsky Geyza Róth Manó, Máday, Millner, Pollák, Alberti, Szentmiklósy.

Az értekezletet dr. Deér Endre nyitja meg.

Karlovsky, mint előadó, ismerteti a múlt ülés eredményét. Megállapítja azt, hogy a különböző javaslatokból az ellenkező véleményeket összeegyeztetni nem lehetett. Ajánlja, hogy a Tanácshoz két javaslatot terjesszünk elő és esetleg a minisztériumhoz is egy kettős felterjesztés intéztessék.

Dr. Deér Endre szükségesnek tartja hangoztatni azt, hogy az a munka, amelyet az albizottság itt kifejtett, nem hiábavaló, mert bár a véleményeket összeegyeztetni tökéletesen nem is lehetett, sokban hozzájárult az elvek tisztázásához. Bármilyen átalakulás jöjjön is, a kormány a jogtörvény és morál tiszteletének alapján áll és mint ilyen kell, hogy az érdekelték álláspontját is tekintetbe vegye. Hiszi, hogy ilyen mélyreható reform megalakításánál meg fogja hallgatni a tanácsosait, de az érdekeltéket is. A sokszor hangoztatott sajtónyilatkozatnak*) nem tulajdonít túlságos nagy fontosságot.

Róth Manó javaslója, hogy az albizottság tagjai egyenként adjanak véleményt a Tanácsnak.

Millner György megállapítja azt, hogy az alkalmazottak képviselőinek álláspontja sem egységes. A két Szövetség nem egy állásponton áll. Ő egyénileg egy olyan megoldást keres, amely a szabadiparhoz vezet. A társszövetség javaslatát nem fogadja el és a Tanács elé harmadikul egy külön véleményt jelent be.

Pollák Ákos szerint nem végeztetett hiábavaló munka, remény van arra, hogy a reform nem lesz olyan fájdalmas azoknak sem, akiket anyagiilag érint, mint amilyennek vélik. Alkalmazottak és tulajdonosok egyek

*) Peidl miniszter nyilatkozata (lásd később.)

vagyunk a gyógyszerészet védelmében. A jogos érdekeket megvédjük, de ez nem jelenti a jogtalan anyagi érdek védelmét. M., a segédi kar képviselői, a segédek érdekeit nem téveszthetjük szem elől.

Karlovszky összegezvén a tárgyalások eredményét, megállapítja, hogy a plénum elé, minthogy az álláspontok tökéletes egységesítése nem sikerült, bár egy határozott közeledés mutatkozik, három javaslat terjesztessék. Reméli hogy a Tanács plénumában sikerül egységes álláspontra jutni.

Dr. Tauffer Gábor ajánlja, hogy az előadónak fáradhatatlan munkásságáért jegyzőkönyvi köszönet szavazzassék.

Dr. Deér Endre megköszöni az albizottság működését és az értekezletet bezárja.

A bizottság határozata, illetve a három javaslat azonban sohasem került a plénum elé, mert a Tanácsot nem hívták többé gyűlésre egybe.

Eppen ez időtájt nagy események vetik előre árnyékukat. A közben történt események pedig mindinkább elmellőzötté tették a Tanácsot s vele az egyöntetű munkálkodást. A Tanácsot alkotó érdekvédő egyesületek közül a választmányának 1918 szeptemberi határozata folytán, ekkor már szakszervezeti alapon álló Segédszövetség nagyarányú agitációt kezd, államosító törekvésének megvalósítására. A fővárosban kerületenként propaganda-gyűléseket tart az alkalmazott gyógyszerészek számára. Azonkívül kiküldöttjeivel beszervezteti az eseményekről egyébként a rossz posta és forgalmi viszonyok következtében tájékozatlan vidéket.*)

A Segédszövetség választmányának államosító álláspontja ellen úgy a különben passzív viselkedő gyakorlók szövetsége mint még inkább a Segédszövetség újonnan belépett és Bontha Jenő, Kéler János és Szentiványi Szász Tihamér vezetése alatt álló tekintélyes tábor erős akciót kezd.**)

A napilapok kommunikéival, röpcédulákkal, körlevelekkel és gyűlésekkel agitálnak az államosítás ellen. Ez az agitáció — bár nem osztatlanul — a birtokban levők tetszésével találkozók, de azért úgy egyenként, mint egyesületeik útján is távoltartják magukat a mozgalomtól.

A IV. néptörvénnyel felállított Munkügyi és Népjóléti minisztérium vezetőjéhez, dr. Kunfi Zsigmondhoz az Egyesületnek dec. 16-án tartott elnökválasztó közgyűlése alkalmából üdvözlő feliratot intéz. Ebben a pálya közegészségügyi jellegének érintetlen fenntartása mellett az akkorra alakult körülményeknek megfelelőleg, kéri és kívánják „a pálya szocializálását oly módon, hogy szerzett jogok alapján birtokolt gyógyszerárak az elértéktelenítéstől vagy megsemmisüléstől megóvassanak s ezen előfeltétel mellett mód nyujtassék azoknak önállósítására is, akik a régi rend keretein belül vagyon és összeköttetés hiányában elérni képesek nem voltak.”

*) A Szövetség február 14-én *Sebestyén Imre*, később *Téri Tibor* katonai szolgálatot teljesítő gyógyszerészeket a Hüm.-tól 14 napi szabadságra kéri ki: „fontos szakszervezeti célra”

**) Kéler János febr. 16-án közli a közegészségügy gyógyszerészeti vonatkozású részének megreformálása tárgyában az államosítást ellenző bpesti alkalmazottak megegyezésén alapuló tervezetet.

Kunfi miniszter nem nyilatkozik. S hallgatásában nem is sejtett veszedelmek rejlenek.

A munkaügyi és népjóléti minisztérium élére került *Peidl Gyula* miniszter a hozzá közel álló szövetségi tagok irányítása mellett, február 2-án a Népszavában a következő nyilatkozatot teszi:

„Az egészségügyi kérdések intézését csak a közeljövőben veszi át a vezetésem alatt álló minisztérium. Már most kijelenthetem azonban, hogy nézetem szerint a jövőben magánosok részére gyógyszerártári jogok nem adományozhatók. Sürgősen kidolgozandó egy olyan megoldás, amely a gyógyszerellátás kérdését a közönség feladatává teszi. Amíg a gyógyszerellátást teljesen nem veszi kezébe az államhatalom, addig is az én felfogásom szerint gyógyszerártári engedély csak közjogi testületeknek (kórházak, betegpénztárak, községeknek) adható.“

A szövetség e nyilatkozatot természetesen erősen kihasználja agitációjánál. Míg az országos egyesület — amelyhez mindnagyobb számban csatlakoznak a vidék gyógyszerártárosai, hogy fellépésének súlyát növeljék, sőt ekkor már közel állott a két gyógyszerártárosi egyesület fuziójának lehetősége — még afölött is habozott, hogy vajjon nyilvánosságra hozza-e azt a kormánynyilatkozatot, melyet hetek óta ismert. A *Peidl*-nyilatkozattal szemben szögezendő, mégis elhatározta a gyógyszerártárosokban felébredt aggodalmak megnyugtására a kormány nyilatkozatának a szaksajtóban publikálását:

„A Magyar Népköztársaság Miniszterelnöke 341/M. E. I.

A gyógyszerészet ügyében hozzám intézett kérelmükre a következő kormányálláspontot van szerencsém nyilvánítani.

A gyógyszerészet ügyének reformja az állam és társadalom közegészségügyi érdekeinek, a jobb és eredményesebb közegészségügyi politika kívánalmainak figyelembevételével fog megtörténni.

A reformtervezet megalkotásánál a gyógyszerész egyesület javaslatait a kormány ki fogja kérni és reménysége szerint értékes anyagot fog nyerni egy egészséges sikeres reform megvalósításához.

A kormány álláspontja szerint ez a reform a közegészségügy általános reformjának kérdéséhez tartozik és ennek keretében fog szabályoztatni. Természetes, hogy ennek a törvénynek a megalkotására a megválasztandó magyar országgyűlés lesz hivatva és a törvényt a parlamentáris tárgyalás elvei szerint fogja megalkotni.

A reform érdemi kérdéseiben az állásfoglalás a szerzett jogok védelmének alapján a törvényelőkészítő-bizottság és az ankétek feladata lesz.

Minden ellenkező hírlapi közleménnyel szemben a népkormány a jog és törvény alapján áll, a törvényes rend fenntartását egyik főkötelességének ismeri és az ország lakosságának, így a gyógyszerészegyesület tagjainak, lelki nyugalmát a törvényes rend biztosításával és fenntartásával akarja megőrizni.

Kérem az elnökséget, hogy ezen leiratomat alkalmas módon az Egyesület tagjaival közölni szíves legyen.

A Miniszterelnök helyett
Államtitkár.”

A gyógyszerértárosok érdekét védő egyesület látván egyrészt a forradalom következtében előállott helyzetnek mind balra jobbra tolodását, másrészt oly apró eseményekből, amint pld., hogy a Nemzeti tanácsba a „Magyarországi Gyógyszerészek” képviselőjében még novemberben a segédszövetség elnökét és titkárát hívták be: az alkalmazotti karnak a radikális törekvéseket képviselő szárnyának előtérben állását, minden lehetőséget megtegye jogainak megvédése érdekében.*)

Azonban az a végzet játszott itt is közre, amely — szerintünk — a forradalomnak nemzeti iránytól való eltérését, illetve a nemzeti alapról való elcsúszását okozta. Tétlenül nézték az ügyek forradalmi alakulását azok, akik az újjáépítő munkánál a maguk nagy súlyával, élettapasztalatával a becsületes és nemzeti irányban előrehaladást szolgálták volna s a munkában való becsületes részvétellel gátat vetnek annak, hogy az eredeti és helyes iránytól akár csak egy szemernyi eltérés is lehessen. A Gyógyszerész Tanácsot kellett volna helyesen kiépíteni, hogy a gyógyszerésztársadalmat mandátum alapján képviselje s nem — amivé a pillanatnyi szükségesség következtében többé-kevésbé hirtelen megalakult — „ad hoc” alakulatnak meghagyni. És amikor a Tanácsot alkotó érdekképviselők mindegyike tisztázta volna összes tagjaival és minden érdekelt bevonásával, hogy milyen álláspontot foglaljon el, akkor kereste volna a Tanács az álláspontok becsületes, közmegegyezést keltő összeegyeztetését. Akkor sohasem ragadták volna magukhoz a vezetést és irányítást szakpolitikailag úgyszólván teljesen tájékozatlan, felelőtlen egyének, akiknek szerepe — amint látni fogjuk — kimondhatatlan károkat okozott nemcsak anyagiakban, hanem erkölcsiakban is. S hogy ez így történhetett, annak a természetes haladást meggátló s a maguk konzervatív felfogását mindenkor érvényesíteni akarók ép úgy bűnös részesei, mint azok, akik a körülményekkel nem számolva nagy izgatások következtében magukat túlradiális törekvések megvalósításának kísérletére ragadtatták.**)

A gyógyszerértári jog rendezésének kérdéséről még 1918 január végén nagyszabású jogi véleményt ad a gyógyszerértárosok kérésére Szász-Schwartz Gusztáv egyetemi tanár, amelyben a gyógyszerértári jog átruházhatósága megszüntetésének feltételeit

*) A Vidéki Gyógysz. Orsz. Szövetsége az Orsz. Egyesülethez küldött átiratában ad kifejezést afölötti megütközésének, hogy a Segédszövetség a gyógyszerértári reform tárgyában újabb állásfoglalásával ellentétbe helyezkedik a Gyógyszerész Tanáccsal.

**) A Szövetség 1917-ben hónapokon át propagandát fejt ki hivatalos lapjában a szksz.-be tömörülés érdekében. November 1-én Szántó titkár arról ír, hogy az alkalmazotti kar lelkiállapotával számolva, nem lehet ezekkel a siker reményében nyílt forradalmi szocialista agitációt kezdeni, míg a dec. 3-iki vál. gyűlésen ugyanő bejelenti, hogy a szksz. Tanács jóindulattal és örömmel fogadja a Szövetséget. 1918 márc. 4-én pedig nyíltan kimondja, hogyha nem talál módot polgári szervezet keretein belül a Szövetség programjának keresztülvitelére, határozza el rendkívüli közgyűlés egybehívását a válaszmány és csatlakozzék a szksz. tanácshoz.

tárgyalja. Az illusztris szerző munkája eredetileg a „Pester Lloyd” február 16-iki számában jelenik meg, majd magyar fordításban a szaklapokban.

Ekkor azonban már oly rohamosan követték egymást az események, hogy alig-alig lehetett az ily epizóddá minősült nagy-jelentőségű dolgoknál is hosszabban elidőzni.

A főváros tanácsának egyik ülésén *Preusz Mór* javasolta, hogy még az egészségügy szocializálása előtt nyissanak megfelelő számú új gyógyszertárat, amelyek köztulajdont képeznek. E tárgyban szakértekezletet tartottak, amelyen úgy a tulajdonosi, mint az alkalmazotti kar képviselve volt. A tulajdonosi kar ellenezte a javaslatot, de hozzájárulását jelentette ki, hogy a munkáspénztár házi patikákat állítson fel. Az anketon a székesfővárosnál az összes gyógyszerészérdekű ügyek szakreferensévé nemrég kinevezett *Schaffer Sándor* a kórházi gyógyszertárak házi kezelésbe vétele mellett tört lándzsát. A segédszövetség képviselőitben jelenvoltak elfogadták *Preusz* javaslatát azzal, hogy nemcsak a megnyíló, hanem a meglévő összes gyógyszertárak szocializálását kívánják a közegészségügy teljes államosításával kapcsolatban.

Ugyancsak erre az időre esett, hogy a székesfőváros köztulajdonba vette minden elienszolgáltatás nélkül a kórházi gyógyszertárakat. Február 24-én Csupor tanácsosnál *Schaffer Sándor* 24 órás terminust adott a Testületnek az átadásra. Leltár nélkül vették eredetileg el s a leltározás csak márc. 1-én kezdődött. A Testület a leltározásnál jogigényeinek fenntartásával vétőt jelentett ezen eljárás ellen és nagyon valószínű, hogy ez a birtokbavétel is sok és komplikált jogi eljárásnak lett volna a forrása. A kórházi patikákat eredetileg nyilvánossá akarták tenni s itt-ott már mérnökökkel dolgoztattak a helyiségek erre alkalmas átalakításán. Később azonban abbahagyták e munkát.

Az a megértés, ami a tulajdonosok részéről az alkalmazottak szociális helyzetjavításukat célzó kívánságainak*) teljesítése tekintetében a forradalom első heteiben tapasztalható volt, a segédszövetségnek mind agresszívebb fellépésével mindinkább háttérbe szorult. E szövetség még decemberben tagokat delegál az alkalmazottak szakszervezetének országos egyesületébe, amely 8 szervezetet foglal magában és céljakép az egész alkalmazotti társadalom érdekeit érintő és a szakszervezeti mozgalomnak egész országra kiterjedő akciójának irányítását és előmozdítását jelöli meg.

*) A budapesti Testülettel megkötik a kollektív szerződést. A testületi tagok csakis valamelyik alkalmazotti szövetség tagjait akceptálják. A minimális fizetés 1200 (jelöltnek 1000) K. Délutáni szusztentáció 2—8-ig 30 (illetve 20) K. Aki többet kap a minimális fizetésnél, fizetése nem redukálható. E megállapított fizetések nem redukálhatók, míg a mostani taksatételek érvényesek. Harmadnapos szabadnap, 2 órás ebéddió. — Később 1/28 órákor zárás.

Az országos egyesület elnökét febr. 13-án hívja fel a szövetség az egész országra kiterjedő kollektív szerződés megkötési módozatainak meg-
tárgyalására.

Az általános nagy érdeklődéssel várt s február 9-ikére hirdetett, nagy és széleskörű agitáció megelőzte segédszövetségi közgyűlés elmaradt. Részint mert az államosítás mellett állást foglaló választmány, amely magát a leszerelt katonák részéről vendégként behívott néhány taggal kiegészítette, nem látta még kellőképp előkészítettnek a talajt*), részint mert a taktikai sakkhúzásokat rendező s e rendezéshez az egymással ellentétes fel fogásúak Scylla és Karybdisei között ügyesen hajókázó „nagy diplomata“ Szántó Sándor ép ez időben időzött Svájcban. A közgyűlés idejét tehát márc. 2-ikára tűzték ki. A közben eltelt idő mindkét félnek óriási agitáció kifejtésére szolgált.

Ez a közgyűlés is, mint annak idején a legtöbb agitációs értekezlet a magyar forradalom „Labda-ház“-ában, a műgyetemi Gólya-várban folyt le. Óriási látogatottsága (mintegy 500-an voltak jelen) annak magyarázható, hogy a segédszövetség a testületet arra kérte, hogy a felsőbb hatóság beleegyezésével rendelje el a közgyűlés napján a patikák d. u. 4 órai zárását. Mire a Testület tagjainak azt az utasítást adta, hogy az éjjeli szolgálatot tartó gyógyszerészen kívül engedjenek el mindenkit a közgyűlésre s a szolgálatot lássák el 5 órától a tulajdonosok. Leírhatatlan szenvedélyes kifakadásoknak és jeleneteknek lett közvetlen okozója, hogy az egyik szaklapszerkesztő a közgyűlés előtt az államosítást ellenzők által osztogatott lapjában annak a „megbízható értesülésének“ ad kifejezést, hogy a gyógyszerészet államosításáért azért dolgozik az a kilenc egyén, akiket egy elhelyezett zártborítékban megnevez, mert ezeknek kilátásba helyeztetett, hogy államosítás esetén magasabb hivatalokba jutnak. A szakszervezeti Tanács képviseletében jelen volt *Preusz Mór*, a Munkástanács**) elnöke, a kérdés tisztázását oly módon követeli, hogy ezzel az egész gyűlésnek gyújtópontjába kerül ez az ügy, amit egyik felszólaló később rosszhiszemű és elhibázott „kortesfogásnak“ minősített. A közgyűlés elfogadta a szakszervezeti programot. De az igazi erőmérkőzés az államosítás vagy ezt ellenzőknek a választmány megalakítására történt szavazással dőlt volna el. Úgy ennél a szavazásnál, mint a szavazatok összeolvasására kiküldött s a rákövetkező napokon tárgyaló bizottságnál puccsot

*) Az alföldi fiók egyhangúan az államosítás ellen foglalt állást. A szksz. utasítására Tomcsányi vállalta, hogy a „rendbontó elemeket és a szksz. fegyelmet megszegőket kiközösítve, a határozatot revízió alá veszi és az egyedül helyes álláspontot, az államosítást“ keresztül hajtja (febr. 11-iki levél). — Aztán: „van szerencsém jelenteni, hogy f. hó 19-én megtartottam a központnál előre bejelentett közgyűlést. ... Sikerült a fiókot az ellenkező álláspontra rábeszélni (!) és jelentem, hogy állást foglalt az államosítás mellett“. — Ez csak egy adat a sok közül.

**) A Munkástanács elnökségét jan. 4-én az előtte való napon tartott választmányi gyűlésből kifolyólag levélben keresi meg a szövetség elnöksége, amelyben azt írja: „a választmány a gyógyszer-tár-szocializálás mellett foglalt állást, kívánja a gyógyszer-tárak üzemének, valamint az egész gyógyszertermelésnek állami feladattá való tételét és felkéri a Munkástanácsot e reform mielőbbi keresztülvitelének támogatására.“ A továbbiakban az elnökséget ez értelmű intervencióra kéri a népkormánytól.

követtek el az államosítás hívei és Szántó Sándornak újabb diplomáciájával sikerült az államosítást ellenzők részéről makroszkopikusan is megállapíthatóan többségben leadott szavazatok dacára, „alaki hibák” következtében a választás megsemmisítésével az egyhangúan választott elnökre az egész intézést bízni az újból egybehívandó választó közgyűlésig. Joggal tartott tőle mindenki, hogy a kiélesedett s elmérgesedett helyzet következtében most már a szociáldemokrata párt, illetve szakszervezeti tanács politikája és nem a szaktekintetek szerint fog a gyógyszerészszakszervezet a jövőben működni.

Rövidesen be is igazolódott ez a feltevés. A gyakorlók szövetsége március derekán átírt az alkalmazottak fizetésének megjavítása érdekében a szakszervezethez. S ugyanakkor — amennyiben a Gyógyszerész Tanácsnak a jan. 20-ikán tartott utolsó ülése s az ezt követő bizottsági ülésekkel és az egész helyzetben beállott széthúzást okozó változással szinte biztos volt, hogy e Tanács sem szolgáltatja már azt a célt, amire megalkult — a gyógyszerészügyeknek kormánybiztos útján való rendezésének gondolata merült fel. Ez átiratra a szakszervezet a következő választ küldötte:

„Hozzám, mint a Magyarországi Gyógyszerészek Szakszervezetének (Magyarországi Gyógyszerészsegédek Országos Szövetsége) elnökéhez intézett nb. átiratunkra, van szerencsém a következőket válaszolni:

Szakszervezetünk e hó 2-án tartott közgyűlésén teljesen a szociálista szakszervezeti program alapján helyezkedett, amely kizárja a polgári egyesületekkel való közreműködést, bármely közös cél érdekében is. Ezért sajnálatomra le kell mondanom arról, hogy a munkabér megállapítása tárgyában kért közös akcióban Szövetségünk a t. Elnökség vezetése alatt álló szervezettel együtt működhessek. — Ugyanez áll a gyógyszerész kormánybiztos kinevezése érdekében történt felszólításukra.

Örvendeni fogok, ha ezen álláspontunk dacára is találkozni fogunk akcióinkban a gyógyszerészsegédi kar szociális érdekeinek védelmében. P. H. Teljes tisztelettel Szántó s. k. elnök.”

A Gyakorlók Szövetsége aztán egymagában kereste meg a Testületet, amely újból honorálván a kívántakat, az alkalmazottak fizetését visszamenőleg márc. 1-étől 1500 (illetve 1600) K.-ban állapította meg. A szusztentás díjazását pedig délutánonként 40 K.-ban.

Mielőtt a miskolci gyógyszerértárosok és gyógyszerészeknek az államosítást ellenző határozata értelmében*) s az ehhez csatlakozott győri gyógyszerértárosok, továbbá a szegedi járásnak ugyancsak a Tanácshoz intézett határozatában a Tanács állást

*) „A kormánynak a közegészségügy államosítási programja nem jelenti a gyógyszerészet államosítását, csak reformját és az ideális kari szempont teljesen összeegyeztethető a kormány minden szociális intézkedésével, mely lehetővé teszi a nép legszélesebb rétegének olcsó gyógyszerrel való ellátását, anélkül, hogy a tulajdonos és az alkalmazott gyógyszerész gyógyszerértárhoz való jogát és önmagával való szabad rendelkezését és mozgási szabadságát veszélyeztetné vagy elvenné.”

foglalhatott volna, azon bűnös fogantatása következtében, hogy nem képviselte hiven az összgyógyszerészet érdekét, működése megszűnt anélkül, hogy akárcsak ebben is határozat szerint járt volna el.

Ugyancsak erre az időre esik a nyugdíjintézet, a magyar gyógyszerészek nyugdíjintézetének 25-ik közgyűlése. *)

A Budapesti Segédgyógyszerészek Betegápoló és Segítő Egyesülete, amely 1841-ben alapított s tagjainak száma 90, körülbelül és kereken 170 ezer korona vagyonnal rendelkezett, az 1918. évi decemberben tartott közgyűlésén megreformálását határozta el.

Ha megemlíjük még, hogy az első forradalmi kormány által adott 5 jognál csak 2 esetben érvényesült az ancienitás s a többi ellen a Gyógyszerész Tanács erélyes tiltakozással élt. Azután, hogy a gyógyszertárak átruházása egyideig szünetelt. Hogy a gyógyszertári alkalmazottak szolgálati viszonyának szabályozására kormányrendelet jelent meg és hogy a munkanélküli gyógyszerészek is részesültek állami támogatásban. Hogy a taksamunka 30 éven át változatlan munkadíjtételeit januárban megváltoztatták. Hogy a gyógyszerészalkalmazottakkal fizetésre vonatkozó peresügyben a munkaügyi bíraskodás több esetben foglalkozott. Hogy a gyógyszertárak anyagellátása a mostoha körülmények következtében, amelyek ebben az időben is teljes súllyal nehezedtek hazánkra, züllött és sok kielégítetlenséget maga után vonó volt, úgy hogy kormányrendelettel kellett a fogytán levő és hiányzó gyógyszerek helyettesítéséről és pótlásáról gondoskodni. Továbbá, hogy a hamisított gyógyszerek és a gyermektápszerkes forgalombahozása tárgyában, a hadbavonult gyakornokok és egyetemi hallgatók tanulmányi kedvezménye és a nőknek előzetes engedély nélkül a pályára léphetése tárgyában rendeletek jelentek meg. Végül, hogy ez időre esik a katonáskodó gyógyszerészek régi törekvésének megvalósítása, hogy ne gyógyszerésztisztviselők, hanem tiszteknek jelezze a minősítés, — nagy vonásokban általános képét adtuk a proletárdiktatura előtti helyzetnek.

* * *

A szakszervezet tagjai közül egy igen kisszámú csoport már az év elején erős kommunista agitációt fejt ki. És február 2-án ki is lép a nyilvánosság elé egy propaganda plakáttal:

*) A nyugdíjintézet működésére csak néhány számadatot kívánunk idéltetni. 1903-ban 36 volt a tagok száma. 1904-től 1917 végéig 665 tag lépett be. Nyugdíjjogosultak hátrahagyásával elhunyt 10 tag, törölni 271 tagot kellett. A rendes tagok száma 365. (Hozzávetőleg 4–5000 gyógyszerész közül 365!) 1918 december 31-én 231 olyan rendes tagja van az intézetnek, akik tagdíjhátralékban vannak, köztük 161 olyan, akinek hátraléka 2 évnél továbbra terjed. Pontosan csak 134 tag teljesíti fizetési kötelezettségét. Ismételt volt mozgalom a nyugdíjintézeti tagság kötelezővé tételére, valamint a nyugdíjnak olyan felemelésére, ami talán mindenkit serkenteni fog önmaga iránt való kötelességének teljesítésére.

„Proletárgyógyszerészek! A Magyarországi Gyógyszerész-szövetség Országos Szövetségének közgyűlése előtt állunk. Legyünk résen!

Nem türhetjük, hogy az eddigi elvtelenség, határozatlanság, kapkodás és suba-alatti alkudozás uralja továbbra is szakszervezetünket!

Nem türhetjük, hogy szakszervezetünknek hivatalos programja — a változó alkalmi állásfoglalásoktól eltekintve — még mindig az legyen, amelyet 1912-ben, sárgaszövetség korában bocsájtott ki!

Nem türhetjük, hogy kollektívszerződéseinkben oly reakciós tételek fordulhassanak elő, mint a hatheti felmondási időben való megállapodás, mellyel szemben miniszteri rendelet állapít meg három hónapot!

Nem türhetjük, hogy a magukat „Gyakorló Gyógyszerészek”-nek nevező konzervatív elemek sárga szervezete továbbra is élőködjék a szocialista szakszervezet vívmányaiból!

Nem türhetjük, hogy munkáltatók még mindig nagy profitot vágjanak zsebre akkor, amikor sok tagtársunk munkanélkül tengődik!

Nem türhetjük, hogy egyetemi hallgató kartársaink érdekeit elhanyagolják!

Nem türhetjük, hogy a technikai segéderőkkel, proletártársainkkal antiszociálisan bánjanak el!

Nem türhetjük tovább szakszervezetünkben sem a polgári radikális „szellemi munkások” burzsoá ideológiáit, sem a stréber-alszocialisták üres demagógiáját!

Követeljük és keresztülvisszük mindezen bajoknak orvoslását! Követeljük és keresztülvisszük, hogy szakszervezetünk úgy programjában, mint minden mozgalmában, minden cselekedetében valóban szocialista legyen!

Harcunkat belekapcsoljuk a nemzetközi proletariátus nagy felszabadító forradalmába. A cél: az igazi szocializálás már megjelent a láthatáron. A győzelem napja már előreveti sugarait.

Proletártestvéreink, miénk a jövő!

Elvtarsi üdvözléssel:

Beck Károly, Deutsch Ilona, György Mátyás, Hönig Zsigmond, Nádas Lajos, Nagy Oszkár, Schossberger Emil, Schwartz Endre, Steiner Miksa, Strausz Hugó, Szabó Dénes, Téri Tibor.“

A plakát a budapesti „Magyar korona” gyógyszerértárban születik meg s a kommunista mozgalmat is innét szítják. A csoport szívós, agitációs működésben fáradhatatlan erőt nyer az oroszországi fogságból visszatért *Neuwald* Aladárban. S ezidőtájt már ott tartottunk a kari közéletben, hogy nem a szakképzettség, nem a szakmai tudás, nem évtizedes törekvéseinknek s az egész gyógyszerészeti kar óhajának ismerete volt a fontos, hanem a politikai felfogás, amely — ha az oroszországi eseményeknek közvetlen részessége következtében ennek hatása alatt alakult ki — csak előnyt képezett. Ez lehet a magyarázata, hogy a gyógyszerészjelölt s szakmai kérdésekben abszolút járatlan, azelőtt sohasem hallott nevű *Neuwald* Aladár és *Nádas* (*Nyul*) Lajos*) (aki rövidesen megszerezte a diplomát) ragadták később magukhoz a hatalmat és intézkedtek szakmai és személyi ügyekben teljhatalommal, mint diadaltól megrészegetett Cézárok, kritika

*) Nádas már január 24-én megbízást kap, a szövetség keretén belül a gyógyszerész munkások szakszervezetének előkészítő munkálataira.

nélkül tobzódván korlát nélküli hatalmukban, s ítélvén kicsik és nagyok, ifjak és tisztességben megöszült, de tekintélyt veszített öregek és vénék felett.

György Mátyásnak még az 1918. év végén a Segédszövetség lapjában szorgalmazott törekvése, hogy a gyógyszerári alkalmazottaknak politikai faktorokká kell lenniök — megvalósult. Akkor a szövetség elnöksége még megjegyezte, hogy miután az alapszabályok tiltják a szövetségben a politikai agitációt s a lap sem írhat erről, a pártszervezetben végzik ezt s e szervezéssel Györgyöt bízzák meg. György Mátyást, akiről röviddel ezután azt suttogták, hogy „egy milliót adott kommunista célokra.“ Adott-e ennyit vagy egyáltalán adott-e valamit, nem lehetett megállapítani. Azonban, hogy a balról jött nyomás és az, hogy ennek Szántó Sándor mindinkább engedett, a későbbi népbiztosokkal benső viszonyt fenntartó György Mátyás és kommunista társainak és politikájának előtérbe jutását idézte elő, amit később Szántó, a szakszervezet ekkortájt lemondott vezetője örömmel üdvözölt, a proletárdiktatúra kialakításával bekövetkezett kari eseményekkel igazolható!

II.

A proletárdiktatura kikiáltásának hatása a gyógyszerészetre.

A hatalomrajutottak — Szántó Sándor. — Kloaka. — Züllés mindenfelé. — Anarkia. — Kari kiválóságok foglalkoztatása. — Megszűnt kari tényezők. — Szakszervezet. — Rombolás.

A félve félt helyzetváltozás megtörtént. Március 21-én kikiáltották a proletárdiktaturát. Ez az egész gazdasági és politikai berendezkedésünkre nagy kihatással levő esemény, elhallgatásra kényszerítette még azokat a kari faktorokat is, akik a haladó eszme szolgálatában állottak. Akik azonban csak a fokozatos fejlődés útján kívánták a kari élet modern berendezését s vele intézményeink fejlesztését és átalakítását szolgálni minden ugrás-szerűség elmellőzésével.

A proletárdiktatura kikiáltásával karunk közéletében is legnagyobbbrészt meggondolatlan, éretlen, félbenmaradt — vagy elméleti — alakok ragadták magukhoz a hatalmat, olyanok, akiknek nemcsak hogy gyakorlati élettapasztalatuk nem volt, de akiknél hiányzott az a dolgokat átfogni tudó életbölcselet, amely nélkül vezető állást be lehet bár tölteni, azonban csak úgy, hogy a gondjára bízott ügyeket a — fálnak vezet.

A vezetést a rendszerváltozás a szakszervezetnek biztosította.*) A szakszervezetben a közgyűlés utáni puccs következtében az egyedüli vezető Szántó Sándor. Szántó, akinek képességei nem mindennapiak, akiben a nem közönséges iniciativa ölelkezett azzal a már említett „diplomáciai” képességgel, amelynek alapján a már másnapra az előtte való napival esetleg homlokegyenest ellenkezőre változtatott állásfoglalását is nemcsak plausibilisnek, hanem a legtermészetesebbnek tudott igazolni. Kitűnő debator. Fordulatokban gazdag, ötletes szónok. És sok oly tulajdonsággal rendelkező, amelyek tömegeknek és egyeseknek megnyerésére egyaránt alkalmasak. Az emberekkel simán és szörmentén bánt. De lehet — hogy miközben így közeledett hozzájuk — már gyilkot rejtegetett, amellyel — akire rávette magát, azt leterítette. És soh'se lehetett előre tudni, kit terít le s kit emel fel — magához. Mert mindig fent volt: képességeinél és alkalmazkodási tudásánál fogva. A tömegeket magához tudta formálni, de — ha így nem sikerült szándékainak megvalósítása, akkor maga alkalmazkodott és alakult hozzájuk. A klaviatúrán minden hangnemből játszott. És messzebb perspektívájánál fogva előbb és jobban meglátta a dolgok alakulását társainál. Egyszer, egyetlen egyszer azonban cserben hagyta előrelátása: balra

*) A szakszervezeti tanács már egy febr. 27-iki levelében megállapítja „a szakszervezetek Magyarország leghatalmasabb politikai tényezőivé váltak.”

kanyarodott, hogy aztán az erre haladó tömeget magával rántsa jobbra, oda, ahol meg lehet állni. Balra kanyarodott — ahogy mondotta — a többiek, a többség után és az átruházhatatlanság álláspontjáról az államosításra helyezkedett. Azonban innen nem volt visszatérés. S így (bár annakidején — úgy mondotta — taktikából helyezkedett erre az álláspontra) neki jutott feladatául két társával) egyik kommunista meggyőződésből, másik konjunktura politikából, kik közül az utóbbinak szerephöz jutása ellen — ahogy később látni fogjuk — mégcsak néhány nappal az előtt is épen Szántó tiltakozott, hogy pár nap múlva viszont ő vezethesse a szereplés Parnassusára), hogy a gyógyszerterek szocializálására, illetve elkommunizálására a rendeletet, — szembe nemcsak a józan felfogással, hanem úgy az illetékes népbiztos mint az egész forradalmi kormányzó tanács felfogásával — megalkossa. — És ezzel az egy rendelettel nemcsak, hogy a gyógyszerterek magántulajdon volta szűnt meg minden átmenet és rekompenzáció nélkül, nemcsak, hogy teljesen figyelmen kívül hagyták a gonddal kidolgozott törvénytervezetek, szakjavaslatok, kormánynyilatkozatok, jogi vélemények és illetékes szocialista miniszternek kijelentése, hanem az államosítás legdrasztikusabb formája lépett életbe. Egy csapással feldöntötte ez a jogfolytonosságból, jogrendből és jogbiztonságból várható megélhetési biztosítékát azoknak, akiktől sok esetben az egész család vagyoniának felhasználásával vásárolt gyógyszerár vétéget el, úgy, hogy abból attól kezdve egy fillérnyi hozzájárulás az életfenttartásához nem volt (pl. özvegyeknél.)

És úrrá lett a kloaka. Olyan hang tört utat magának az egész vonalon, aminőtől az orvosságára váró beteg közönség már csak a kötelező udvariasságnál fogva is, (amelyre többé-kevésbé jogot formálhatott) méltán felháborodott. Az érelességgel és durvasággal találkozott lépten nyomon. A gyógyszerárakban sohasem tapasztalt fegyelmezetlenség, szakismeretlenség tört a felszínre. A fiatal óriások, a nagyhangú „politikuskok” elnyomták, letorkolták a tekintélyes és lelkiismeretes öreg alkalmazottakat s ettől kezdve — azt hitték — jó orvosságot csak az tud csinálni, aki jó (vagy ahogy ők mondták: „patent”) kommunista. A gyógyszerterek kezelését — legalább eleintén — teljesen elhanyagolták: a fizetés így is-úgy is járt. Anyag után nem néztek, a hiányzó, kifogyott szereket nem pótolták; minek? Sokkal egyszerűbb volt a közönséget elutasítani: „nincs.” Megtörtént, hogy pilulás recepttel 8—10 patikába kellett a betegnek elmenni, míg egy helyen megcsinálni kegyeskedtek, mert mindenünnen elutasítottak.**) Sok üzembiztos mint saját patikájáról beszélt, (de nem gondoskodott ennek megfelelően) arról a gyógyszerteréről, amelyet gondjára bízta; kényelmi szempontból kocsit használ — az üzem költségére és kocsikázott.**)

*) Lásd Gyógyszerész Ujság 1919. 210. old.

**) lásd Gyógyszerész Ujság 1919. 234. old.

Mindenhez hasonlíthatók a patikák, csak egészségügyi intézményhez nem. Belső életük egészen felfordul. Azzal, hogy a később egy ép csak gyakornok vizsgáját letett „patent kommunista“ gyógyszerészjelölt által dirigált szakszervezet intézi az összes személyi ügyeket, sőt — mint látni fogjuk — rendelkezik a gyógyszeráraknál szak- és tárgyi ügyekben is. Továbbá, hogy a laboránsoknak és mosogatólányoknak is beleszólási és intézkedési jog biztosítatik szakügyekbe. Mindez példa nélküli anarkiát teremt.

Kiváló cselekedetekben gazdag, évtizedes szaktevékenység után egy *Karlowszky* Geyzának ivpapirokat kell rubrikázni, az osztatlan gyógyszerészi kar megértésen egyöntetűségén dolgozott *Lukács* István nyomtatványokat kezelhet csupán, *Kiss* Károly szesz- és cukorkiutalás minden szellemi és szakismeret szüksége nélkül végezhető munkáját kapja reszortul. A gyógyszerészi kar egyik legkiválóbb vezérfőnökének az élet telének küszöbén álló *Paksy* Bélának is, csak alig-alig lehet a rettentő nehézzé lett viszonyok között megélhetést biztosítani, s akkor is valami harmadrangu elfoglaltsággal. Nem is szólván hosszan arról, hogy az egész karban kiváló szakismerete és széleskörű tájékozottsága következtében egyéniséget jelentő *Réthelyi* Józsefre egyszerűen kimondatott az ítélet: „dögöljön meg,“ amikor elhelyezését szorgalmazták. Olyan nagy horderejű és jeles férfiaknak, érdemekben gazdag, koros vezetőembereknek, mint *Deér* Endre és *Fausser* Géza doktoroknak előszobázni kellett, ha valamely — akkor kari nagysággal — akadt hivatalos dolguk. És ugyan akkor technikai munkások laboránsok, takarítónők és mosogatólányok dirigáltak szakügyekben *Nádas* Lajosok, *Wittenberger* Henrikek, *Hönig* Zsigák*) és *Neuwald* Aladárok vezetése mellett.

Minden kari korporáció automatikusan megszűnik: a gyakorlók szövetsége feloszlik; az országos egyesület, a vidéki gyógyszerészek országos szövetsége egy hang, — búcsu és tiltakozó szó nélkül — (mint ahogy nem is lehetett ez másképp) veszi a szakszervezet diktatorikus intézkedéseit, míg a budapesti testület csak látszólag nem működik.***) Mindenkit bekényszerítenek a szksz.-be.

A szaklapok egy csapásra megszűnnek. Csak a szakszervezet lapja (Gyógyszerész Ujság, később Gyógyszerész Munkások Lapja címen) marad és jelenik meg április 1-étől kezdve előbb kéthetenként, majd minden héten.

Mindenfelé a legnagyobb tájékozatlanság uralkodik a kari ügyekről s a beállott viszonyokról egyaránt. Az egyoldalú hírszol-

*) Hönig a nagy igazmondó, júl. 11-iki gyűlésen a szocializált gytrak pompás jövedelmezőségéről beszélt, s mikor elragadta a hév, „mindenfelé az egész világon — úgy mond — szocializálják a gytr-akat, tehát az az egy tény, hogy a gytr-aknak kapitalista urai sohasem lesznek többé.“

**) A proletárdiktatura alatt száznál jóval több ügyiratot elintéz; összeköttetést tart fenn a régi hatóságokkal, amelyekkel hivatalos aktákat vált, régebb megkeresésekre szakvéleményt közöl stb.

gálat, amely nem csupán a rossz postaviszonyok következtében, hanem, mert a lap elküldésénél sem gondoskodtak arról, hogy minden vidéki gyógyszerész is kapja, nem jut el mindenhova: a legnagyobb bizonytalanságot teremti. És azok is, akik azelőtt megelégedtek valamely szaklap előfizetésével, de hetekig még a címszállagból sem húzták ki, nemhogy, átolvasták volna, reklamálják elmaradt előfizetett lapjukat, hogy tájékozást szerezhessenek belőle. Kívánságuknak természetesen nem lehetett eleget tenni; sőt körlevélben vagy egyébként még arról sem volt szabad értesíteni, hogy a lap megszűnt.

A gyógyszerészetnek — s vele a gyógyszerészetnek — egészségügyi jellege megszűnt. Sem az állam, sem a beteg közönség nem láthatja az új alapokra fektetett intézménynek a multhoz viszonyítottan kiválóbb és nagyobb hasznát: sem egészségügyi, sem gazdasági-pénzügyi tekintetben. A gyógyszerészetek ügyvitele majd bővebben kifejtendő, leküzdhetetlen pénzügyi nehézségekbe ütközik. S ez, kiegészítve a személyzet által teremtett anarkiát, érthetővé (de nem megbocsájtathatóvá) teszi azt a közállapotot, amely ekkor a gyógyszerészetnél észlelhető volt.

Külön fejezetbe tartozik a proletárdiktatura idején tisztára szak és nem politikai, legkevésbé kommunista szempontból alkotott s a gyógyszerészek által a gyógyszerészet fejlesztése céljából már régen követelt, azonban csak a diktatura alatt megvalósított rendeletek (önrendelkezés, gyógyszerészeti vizsgálat, felügyelet) hatásáról a beszámolás.

Ebben a fejezetben csak a diktatura kikiáltásának közvetlen következményeit kívántam az olvasó elé állítani. Egy mondatba foglalható ez össze. Abba a mondatba, amelyet a vezetőség a kommunista csoporttól átvéve, axiómának állított oda minden cselekedetre, „munkára“ felhívás elé: *Úgy csinálni, hogy semmi visszacsinálható ne legyen!* Mégha jó is a régi: elpusztítandó, földig rombolandó s ha rossz is, a helyébe ültetendő új: vissza ne riadjon senki tőle. A rombolás volt a vezérelv és a romhalmaz megválogatás nélkül, szépet és fenköltet is temetett maga alá...

III.

A proletárdiktatura alatt.

(A kialakulás.)

Tárgyalás a gyógyszerárak átadásáról. — Háromnapos ülés. — Küldöttség a népbiztosnál. — Szakszervezet intézői. — Az első bizalmi ülés. — Megkezdődnek az intézkedések. — Az elhelyeződések boszorkánykonyhájából.

A proletárdiktatura kikiáltása után márc. 22-ikére virradóra nagy tanácskozások folytak a szakszervezet vezetője és a kommunista csoport között. Ennek eredményeképp, márc. 22-ikén reggel Szántó Sándor, György Mátyás és Holczer Jenő kíséretében felkereste Deér Endre dr. testületi elnököt avégből, hogy vele a budapesti gyógyszerárak átadási módozatait és formáját megbeszéljék. A lényegben — hogy a gyógyszerárak átadandók! — semmi tárgyalást sem láttak szükségesnek. Mert hiszen ellenmondást nem tűrően természetesnek találták azok, akik, ha közvetlenül nem ismerték, hetek óta tanulmányozták az orosz bolsevik forradalmat, hogy a kommunista eszmék fölülkerekedése a gyógyszeráraknak régi tulajdonosaiktól való minden tekintetnélküli elvételét parancsolja. A bizottság csak a részleteket kívánta megbeszélni, mert azon, hogy a patikákat elveszik, változtatni nem engedtek. A kommunista puccs vagy forradalom első perceiben ki gondolt volna a „győztesek” közül arra, hogy kinek s minek veszik el.*) Tudnak arról, hogy a kommun mindent elvesz — ez az elv, a tárgykörükbe eső elvonnivalókat tehát — nagy elhatározással — elveszik ők, anélkül, hogy a minden ügyeket intéző forradalmi kormányzótanácsnak ebbeli felfogását ismernék és intézkedését bevárnák. Jellemző ez arra, hogy a felszabadult s régebb idő óta fűtött és túlhevített szenvedélyek kitörésük pillanatában mily meggondolatlanságra képesek ragadni embereket.

A bizottság megjelenésekor a testületi elnök gyógyszerárában éppen jelen volt Zoltán Béla, az országos egyesület elnöke, aki abból a célból kereste fel, hogy a többé-kevésbé váratlanul bekövetkezett események miatt szükségessé vált intézkedések megtételére vele eszmecserét folytasson. A két elnöknek arra az önkéntelenül és feltett kérdésére, hogy mi lesz a tulajdonosokkal, azt válaszolták, hogy azoknak elhelyezéséről majd gondoskodnak.

Nyilvánvaló tehát, hogy nem a kommunizált társadalom, a köz vagy állam számára akarták a patikákat az újabb zavar első pillanataiban átvenni. (Mert hisz ebben az esetben nemcsak hogy megvárták volna az illetékes népbiztos intézkedését, hanem „hivatalos közeggel” jártak volna el s nem csupán saját szakállukra, jöllehet a kommunista állam kikiáltásával az intézkedési jog is

) Ellenben már márc. 22. Szántó és György számára „a gyógyszerellátás folytonosságának biztosítása céljából” sürgősen igényel egy autót s ha az „autóügyi-bizottság vezetője” nem adhatna rendelkezésre, akkor rekvirálási jogot kér Neuwald titkár erre. Végül is egy bornyagykereskedő cég kétlovas hintóját elrekvirálja s igazolványt ad márc. 29-én arról, hogy a tulajdonos felajánlására a fogatot Szántó a gytr. szocializálása körüli munkájánál használja.

decentralizálódott, bár a „diktatura“ az intézkedési jogban is az eljárást a legfőbb intézőségtől tette függővé s arra ennek irányítására diktatorikus — tehát ellentmondást nem tűrő, mindenre tekintetnélküli — hatalmat ruházott. A gyógyszerész szakszervezetnek említett bizottsága tehát összetévesztette magát a proletárdiktatura „legfőbb“ intézőkörével.) A pártakat — legalább átmenetileg — a maguk számára, azoknak az alkalmazottaknak a számára akarták biztosítani a részesedési haszon kisajátításával, akik az egyes gyógyszertárakban a diktatura kitörésekor alkalmazva voltak, illetve, akiket — az ő megválasztásuk alapján — odahelyeztek volna.

Az elnökök közölték a bizottsággal, hogy előbb tájékozódni kívánnak az illetékes helyeken, majd csak azután bocsájtkoznak tárgyalásokba.

A gyógyszertárosok azután *Zoltán Béla* elnöklete mellett három napon át (márc. 23—24—25) permanens ülést tartottak. Mindenki előtt nyilvánvaló volt, hogy mélyreható, extrém radikális reformok következnek a kommunista forradalom után s ezért célul csak azt tűzték ki, hogy ahol lehet, a legkiméletesebb megoldást s a törekvések lehető letompítását szorgalmazzák, s tegyék lehetővé. Szóvá tették e gyűlésen, hogy a szakszervezet részéről az elé a követelés elé állítottak egy 3-as bizottság által, hogy a gyógyszertáraikról mondjanak le önként, amivel szemben biztosítani fogják őket, hogy mint rész munkások elhelyezést nyernek valamely gyógyszertárban. Ebbe a vezetőség nem hajlandó belemenni s testületileg a jogáról nem is mondanak le. A változott viszonyokra való tekintettel a Testület rendes választmánya, *Marion Manó* és *Haas Miklósnak* kiegészítésével fogja intézni az ügyeket. Elhatározzák továbbá, hogy ennek az intéző-bizottságnak egy-egy tagja félnaponként egymást felváltva, állandóan a Testület helyiségében tartózkodjék, hogy szükség esetén azonnal intézkedhessenek. A jelenlévő jogtanácsos azt javasolja, hogy mielőbb tudja meg egy küldöttség az illetékes népbiztostól, vajjon a kom. állam érdekében állónak tartja-e a forradalmi kormányzótanács a gyógyszertárak kommunizálását. Ha azt a választ kapják, hogy igen; akkor sem lehet ez ellen remonstrálni az adott viszonyok folytán, azonban a jogokról önként le ne mondjanak. Az első napi gyűlés azzal ért véget, hogy az ott történetekre nézve diszkréciót fogadnak, nehogy a másik oldalon megtudva valamit, szándékaikban kontrakarírozhassák őket. És mégis, a másnapi gyűlés megnyitójában az elnök konstataálta, hogy a diszkréció megfogadása dacára a szakszervezeti vezetőségnek a gyűlés minden mozzanatáról pontos információja volt.

A 10 tagból álló küldöttség márc. 23-án felkereste *Bokányi* népbiztost információ szerzés céljából, azonban ezen a napon nem találhatta, csak 24-én jutott be hozzá.*) A népbiztos a kül-

*) A jegyzőkönyv megjegyzi, hogy a küldöttség tisztelgése és informálási célzata „láthatólag jól esett“ a népbiztosnak.

döttségvezető Zoltán Béla szavaira közli, hogy a gyógyszerészeti ügy két részre oszlik: közegészségi adminisztrációra és szocializálásra. A szocializálás a szocializálási népbiztosság feladata. A patikák a nagy üzemekkel együtt fognak szocializáltatni; azt pedig önként értetődőnek mondja, hogy a gyógyszerértárosok nem fognak az utcára kerülni. Ajánlotta, hogy keressék fel Böhm Vilmost, a szocializálás népbiztosát. Egyébként azt ő is kijelentheti, hogy nem az alkalmazottak, hanem az állam számára szocializálnak. Az egészsnél jelen volt Kis Adolf munkáspénztári igazgató is, akire Zoltán egy ízben hivatkozott is, hogy ő a megmondhatója, milyen megértést tanúsított a közelmúltban a tulajdonosi kar a pénztári patikák felállításánál. Bokányi a küldöttséget készség-igéretének megismétlésével bocsájtotta el.

Böhmöt nem találta a küldöttség, helyette helyettesét Hevesi népbiztost keresték fel, aki a küldöttséget óraszám megváratta és végül is nem ő, hanem helyettese fogadta, aki érdemben nem nyilatkozhatott.

A permanens gyűlés 25-én azzal ért véget, hogy az elnök figyelmeztetett rá, hogy az új társadalmi renddel szembe nem helyezkedhetnek. Óvakodjék mindenki ellentétes agitációtól, nehogy egyesek eselegetes meggondolatlanságának következményei az egész kar s a gyógyszerészet nyögje.

A szakszervezet küldöttségével a tárgyalásra azonban sor már nem került, minthogy a szakszervezet a gyűlölet minden eszközzel rávetette magát a birtokon belül voltak minden érdekének elpusztítására. Akkor, amikor az elnyomott gyógyszerész-proletariátus felszabadításának hangoztatásával fogtak munkájuknak nevezett s a gyűlölet által fűtött pusztításukba, néhány tájtékozó s az örültséggel határos lelkiállapotban élő zöld kölyök vezetésével, minden cselekedetük magasabbcéltű törekvéseknek teljes mellőzésével a „volt” tulajdonosi kar egyénileg és személyben való megalázását és teljes, minden szempontból vett szégyenletes elnyomását szolgálta.

A szakszervezet Múzeum-körút 17. sz. alatti helyiségében egész nap nagy sürgős-forgás. Szántó elnökön kívül azelőtt sohasem látott vagy csak alig ismert alakok intézkedtek lázasan; a kommunisták csoportja: György Mátyás, Nádas Lajos, Neuwald Aladár, Wittenberger Henrik, Hönig Zsigmond, Téri Tibor, Steiner Miksa és Domokosné-Vámos Erzsébet. Mellettük főként Fekete Lajos és Szlávik István dr. vette ki részét az intézkedésből. Megbízottakat küldöttek a főváros minden gyógyszerertárába és ezek útján adatták ki a parancsokat: a gyógyszerértárosok szigorúan ellenőrzendők, minden cselekedetük s lépésük megfigyelendő, pénzhez, anyaghoz hozzá nem nyúlhatnak. Azután, hogy minden gyógyszerértár bizalmiakat választ saját munkáinak kebeléből. Ezek viszont egy-egy főbizalmi, akinek kötelessége az azon nap este a Testület helyiségében tartandó bizalmi tanácsülésen résztvenni. A parancs úgy szólott, hogy a gyakorlók szövetségének

tagjai nem választhatók bizalminak.*) A „gyakorlók“-kal szemben táplált bizalmatlanság nem volt keresztülvihető, s így az utasítás dacára, sőt annak ellenére is, több gyógyszerár ennek a Szövetségnek tagját küldötte a bizalmi-tanácsba. A gyűlésen Szántó Sándor elnökölt. Jóllehet már jelentették neki, hogy a Gyakorlók Szövetsége ma este kimondja, illetve már kimondotta feloszlását, ezzel kezdte megnyitóját: a Gyakorlók Szövetségének pedig megparancsolom, hogy mondja ki a feloszlását. S mivel ezután már csak folytatni kellett az így megkezdett diktatorikus szerepet, előadta, hogy a „gyógyszertárak már birtokunkban vannak“. Azután élesen kikelt a Dóczy Imre dr. ellen, aki — ahogy látni fogjuk egyik következő fejezetben — a népkormány által a felállítandó gyógyszerészeti, osztály vezetőjéül volt kiszemelve s kinek ki-nevezése alkalmasint már március 23-án bekövetkezik, ha a közbejött körülmények meg nem zavarják az egész kormányzati programot. Hivatkozott arra, hogy Dóczyt előnytelenül ismerik még a Gyógyszerforgalmi kirendeltség vezetői állásából, hogy neki „pusztulnia kell“ s helyét — fent is, lent is — gyógyszerésznek kell átadnia. Elmondja, hogy a szocializálás lesz első munkájuk, amelynek keretében nemcsak a gyógyszerészeknek, hanem az összes gyógyszerári munkásnak tisztességes megélhetést fognak biztosítani. Megigéri, hogy gondoskodni fognak az özvegyekről és árvákról. A bizalmiak útján kívánja a gyógyszerárak zavartalan üzemmenetét biztosítani addig is, amíg a kommunizálás megtörténik. Végül felhívást intéz a segéd munkások gyors és alapos beszervezésére.

Az ügyek intézésére a délután folytatott megbeszélés szerint 7 tagból álló intéző-bizottságot választanak. Ennek tagjai: György Mátyás, Holczér Jenő, Neményi Jenő, Neuwald Aladár, Pollák Ákos, Szentmiklósi Sándor és Térei Tibor.

Dr. Szilávik István hozzászólásával határozati javaslatot fogadnak el, amely szerint sürgősen megkéri ez illetékes népbiztosságot, hogy a gyógyszerárak szocializálásában mielőbb intézkedjék. Nádas támadja a szocialistákat, Szentmiklósi ennek következtében Nádas Neuwald oroszországi fogoly helyzetében tapasztaltak alapján lázít a bolsevizmus mellett. A laboránsok nevében egy Vitális nevű bejelenti csatlakozásukat. György indítványára elhatározzák a 6 órás és két turnusban való munka megvalósítását. Végül Fekete mond a beállott helyzeten lelkesedéssel tanúskodó beszédet, mire a gyűlés véget ér.

A vezetőség is aggodalmaskodott, hogy egyesek elragadtatták magukat önkényes és időelőtti (?) cselekedetekre; ezért figyelmeztetést adnak ki, hogy úgy a munkabeosztás, mint egyéb intézkedésnél be kell várni a vezetőség rendelkezését s azt senki meg ne előzze.

*) A gyakorlók szövetsége a proletárdiktatura kikiáltása után 22-én tartott gyűlésén nyomban kimondotta feloszlását s tagjainak egyenként elhatározására bízta a szakszervezetbe belépést.

A következő napokban a szocializált közkórházi gyógyszer-tárak régi alkalmazottait elhelyezik, illetve elmozdítják. A Testület központi gyógyszerraktárát a szakszervezet felügyelete alá helyezik és vezetőjévé *Szlávik István* drt delegálják. Ugyancsak az első tennivalók között szerepelt a kormányzótanácsnál a fizetés-kérdés tisztázása. S addig is, míg megvalósul a kívánság, hogy az első osztályú szellemi munkások csoportjába felvételnek a gyógyszerész-szakszervezet tagjai, elrendeli a szakszervezet, hogy visszamenőleg márc. 1-étől mindenki 30%-kal felemelt fizetést kapjon.

Szántó elrendeli a szakszervezeti keret kiépítését. Mégpedig a vidéki szervezetek autonómiájának biztosítására mindenkint felhív, hogy márc. 25-dikéig jelentkezék az illetékes csoport megadott vezetőjénél. Az országot a következő 12 csoportra osztja: 1. Aradmegye és város, 2. Hajdu-, Szabolcs- és Zemplén-megye és Debrecen város, 3. Györmegye, 4. a megszállott Felső-Magyarország és Kassa (bár akkor Kassa is meg volt szállva), 5. Pestmegye (Budapest, Csepel, Erzsébetfalva, Kispest, Rákospalota és Újpest kivételével) és Kecskemét, 6. Biharmegye, 7. Szatmár-, Bereg-, Ung- és Ugocsamegye, 8. Békés-, Csongrád-, Csanád- és Bácsbodrogmegye, 9. Sopronmegye, 10. egész Dunántúl Kaposvár központtal, 11. Borsodmegye (ennek vezetőjénél tartoznak a 4. csoport helyein lakó tagok is jelentkezni) és végül 12. az 5-ik csoportnál zárójelben felsorolt és az egyébként a tizenkét csoport egyikehez sem sorolt területen lakók.

Ugyancsak ez időben indulnak meg a tárgyalások arra, hogy a gyógyszerészeti ügyek hogyan s miként intéztetnek a jövőben. És Szántó, meg György a néhány nap előtt lecsépült Dóczyval tárgyalnak. Pikáns magyarázata van e triumvirátus ilyen összetételének: Szántó Sándor még régebbi időből közelebbi összeköttetésben állott Böhm Vilmos a szocializálás népbiztosával, míg György Mátyást, legvadabbnak mondott kommunista: Hevesi népbiztoshoz fűzte szorosabb barátság. Azonban sem Szántó, sem György nem rendelkezett azokkal az adminisztrációhoz szükséges előismeretekkel, amik a miniszteriális vezetőállásnak elengedhetetlen előfeltételei. Ezzel viszont a napok előtt megkövetéssel megfenyegetett Dóczy dr. rendelkezett mint régi hivatalnok, akinek ugyancsak régebből több népbiztossal és ezek közvetlen helyettesével volt ismerettsége.

Eredetileg György volt a gyógyszerész-ügyek népbiztosaként nemcsak saját maga, hanem a kommunista csoporton, mint a szakszervezet intéző-bizottságán*) keresztül az egész szervezet

*) Pollák Ákos nem tartozott a kommunisták csoportjához. Csupán a Szántóhoz való szorosabb barátság révén jutott (vezetői rátermettsége, kitűnő képességei és nyugodt, megfontolt temperamentuma mellett) ez esetben valószínűleg ez igen kétes értékű vezetői állásba, amelyben alkalmasint Szántó kívánta maga mellett tudni.

réséről is jelölve. Viszont Szántót Böhm népbiztos kívánta maga mellé venni. Dóczi dr. elhelyeződése akkor még nagyon bizonytalan volt. Az ügyek mikénti intézésére folyamatba tett tárgyalások áthúzódtak április elejére úgy, hogy az első gyógyszerészeti vonatkozású rendeletet még nem is a később megalkotott osztály, hanem a három nevezett készítette el és adatta ki.)*

1. A gyógyszerészeti osztály keletkezése és első megszervezése.

Régi sérelmek, régi törekvések. — Memorandum az Eszterházy kormányhoz. — Az orvosi kar antagonizmusa. — Akciók az osztály érdekében. — Első ecsetvonások. — Designálás az osztályvezetésre. — Kútba esett tervezés. — Tárgyalások az osztálymegalakításra. — Györgyek politikai barátai. — György megbízása. — 3 alosztályból álló osztály. — Referensek. — Irányelv a rombolás. — Wittenberger Henrik ellenőriz. — Ügyköri beosztás. — A termelés és ellátás alosztályának életképtelensége. — Szántó termelési tervezete. — Szánalmas hivataloskodás.

A magyarországi gyógyszerész karnak régi sérelme volt, hogy a gyógyszerészeti ügyekben róla nélküle alkottak rendeleteket, hogy az illetékes minisztériumokban minden gyógyszerészeti ügyben az ehhez szükséges speciális szakképzettség nélküli orvosok és jogászok referáltak és döntöttek. Az orvosok, a jogászok egyaránt idegenkedéssel vették a kar évtizedes törekvését, hogy a rája vonatkozó ügyekben a gyógyszerésztársadalom véleménye is hallgattassék meg. A miniszternél történt tisztelgések alkalmával, azután különböző gyűlésekből kifolyólag memorandumban ismételtén és az évek folyása alatt igen sokszor kérték alázattal s követelték határozottsággal és önérzettel, hogy ne idegen karhoz tartozók pórázára legyen kötve a gyógyszerészek minden ügyesbajos dolga. Elsőbben csak azt kérték, hogy a törvény és rendelet alkotásoknál, azoknak kiadása előtt hallgattassék meg a gyógyszerészek érdekképviselője is. Azután mind határozottabb formát öltött az a követelés, hogy a gyógyszerészeti ügyeket intéző osztályhoz gyógyszerész szakreferens hívassék meg. Majd pedig a haladottabb korszellemhez alkalmazkodva, külön gyógyszerészeti-ügyosztályt vagy alosztályt követelt a kar természetesen gyógyszerész szakreferensekkel.

*) Erről a szocializálási rendeletről — bár nem az osztály készítette — az osztály működésének tárgyalása során fogok részletesen szólni. A következőkben azt a tárgyalási menetet kívánom követni, hogy először az osztály keletkezésének történetét, majd a működését ismertetem, azután külön az osztályon bekövetkezett változást, végül az osztályt a politikai változás után — megszűnéséig. Külön fejezetben szólok a szakszervezetről, amely akkor az összes személyi ügyeket intézte. Egyáltalán, különösen az első időben nem volt szigorúan elhatárolva az osztály és szakszervezet működési köre. Ép ennél fogva, sokszor fonódik egybe a kettőnek működése s így ismételtén szükség lesz arra, hogy akár egyik, akár másik fejezetben arról a szervről is szóljak, amelyet tulajdonképpen nem abban a fejezetben tárgyalok.

Andrássy Gyula gróf belügyminisztersége idején a gyógyszerészeti reform törvénytervezetének (közjogi patikák) alkalmazásával (1907-ben) teljes felelősségének átvételében a tervezetet a képviselőházi tárgyalatás előtt az illetékes szakvélemény meghallgatása céljából leküldötte a gyógyszerészegyesületnek. Hallgatolagos elismerése volt ez a kar azon jogának, hogy a maga vagy a reá vonatkozó ügyeinek intézésére befolyással legyen. Ezen ideig csak a Közegészségi Tanácsban juthatott kifejezésre a kari felfogás az ott helytfoglaló 2 vagy 3 gyógyszerész útján. (Azonban itt is mostohagyermekek voltak, csak mint másodrendű, azaz rendkívüli tagok nevezettek ugyanis ki.) Tíz év múlva, amikor az Eszterházy kormány kinevezésében mindenki a modern haladás útjára lépést vélte üdvözlőlni, a gyógyszerészeti kar elérkezettnek látta az időt, hogy határozott formában kifejezésre juttassa követelését.

A kar egyik legmarkánsabb képviselője, *Muzsa Gyula* orsz.-gyűlési képviselő, az országos egyesület alelnöke volt. Muzsa volt az időben a legilletékesebb arra, hogy ügyeink intézésére vonatkozó óhajainkat a kormánnyal megismertesse. S ez a nevezett év június 21-én megírt memorandumban meg is történt. A memorandumot a miniszterelnöknek, a belügyminiszternek és a közegészségügyi minisztérium megalakításával megbízott miniszternek adták át. A memorandum „a gyógyszerészi érdekelttség kezdeményezésére, továbbá az O. Gy. Egyesület és a Bp. Gy. Testület bevonásával”, jún. 21-én tartott ankéton kialakult óhajokat tartalmazza, s abban foglalja össze, hogy az „eddig tarthatatlan állapotok” megszüntessenek. Majd így folytatja:

„Tarthatatlan állapotnak nevezzük azt, hogy az 1876. évi XIV. törvény-cikk megalkotása óta a gyógyszerészi ügy és annak összes vonatkozásai a gyógyszerészek teljes mellőzésével intéztettek, s ennek következtében az a lehetetlen állapot állt elő, hogy hosszú évtizedeken keresztül a gyógyszerészekről és a gyógyszerészek legsajátabb szakmabeli ügyeiről, a tulajdonképeni gyógyszerészi szakértők teljes mellőzésével, a többé-kevésbé laikusok intézkedtek.

Nem kívánok most e gyakorlat hátrányaira részletesen kiterjeszkedni, csupán csak úgy az említett ankét, mint a magam nevében is hangsúlyozom Nagyméltóságod előtt azt a jogosult kérelmet, hogy új minisztérium szervezése alkalmával méltóztassék ezt a mai kor keretébe egyáltalán bele nem illeszthető gyakorlatot megszüntetni, s a gyógyszerészeti köröknek erre vonatkozó és jól megfontolt óhaját figyelembe venni.

Ez óhajások között — az új minisztérium szervezésénél — első sorban tisztelettel kérjük és kívánjuk, hogy a minisztérium keretében az összes gyógyszerészi ügyek egy különálló főosztály hatáskörébe utaltassanak át, amely főosztály szakértő gyógyszerész vezetésével föltétlenül gyógyszerésztisztviselőkből alakíttassék meg. E létesítendő gyógyszerészi főosztály ügykörét kellene hogy képezzék a belügyminisztérium VII.-c. alosztályába ma beosztott ügyeken kívül főképen a gyógyszerészet korszerű szociális intézményeinek megalapozása és kifejlesztése, mint amelyek első sorban alkalmasak az önálló és nem önálló gyógyszerészeti rend közegészségügyi érdekekből is kívánatos és szükséges, harmónikus együttműködésének megteremtésére.

A főosztály keretébe tartoznának tehát a következő ügyek: 1. Gyógyszertári ügyek, ú. m. gyógyszertár-engedélyezések, gyógyszertár-átruházások, reáljogi gyógyszertárak tulajdonjogi változásai, gyógyszertári pályázatok

jóváhagyása. 2. Gyógyszerkönyv. 3. Gyógyszerársszabás. 4. Gyógyszertárak vizsgálata. 5. Gyógyszerárúkereskedelem (engedélyezés, átruházás, minősítés és árúsítás szabályozása) 6. Méreger-árúsítási engedélyek. 7. Gyógyszerkülönlegességek, titkos szerek, óvszerek. 8. Országos Gyógyszerész Szaktanács. 9. Gyógyszerész szociális intézmények (aggkori és rokkantsági biztosítás, nyugdíjintézmény, szolgálati pragmatika). 10. Gyógyszerész kamara.

Mély tisztelettel megjegyzem, hogy a szervezendő Országos Gyógyszerész Szaktanács alatt egy, az Országos Közegészségi-, Közművelődési-, Közoktatási-, Testnevelési- stb. tanácsok mintájára alakítandó szervet óhajtunk, amely a közegészségi minisztériumnak alárendelve, kezdeményező és véleményező joggal ruházandó fel.

A memorandummal, illetve a gyógyszerészek jogos törekvésével a napilapok is foglalkoztak. Az Esti Újság ez alkalomból meginterjuvulta az országos egyesület jó igyekezettel telt elnökét, *Bayer* Antalt, aki feltárta a régi sérelmes helyzetet. A szaksajtó egyrésze most is következetes volt önmagához: támadást intézett a vezetőség ellen, ahelyett, hogy a törekvés megvalósíthatására az erők egyesítésén működött volna. A segédszövetség maga is felírt s az alkalmazotti kar nevében is nyomatékkal követelte a külön főosztályt.

Már-már biztosnak látszott, hogy ezentúl nem attól fog függni ügyeink intézése, hogy szigorúan vett szakképzettség nélküli referense baráti vagy ellenkező viszonyban van-e a karral, avagy annak egyes képviselőivel. És nem lesz szükség arra se, hogy a kar vezetőférfiai a törvényes kereteken kívül, magánérinkezésben keressenek alkalmat arra, hogy a referenseket egyik vagy másik irányban informálják, mint ami — sajnos — hosszú időn át az egyedüli módnak bizonyult, amellyel — ha nem is az osztatlan kar, de egyik vagy másik érdekcsoport szak- (vagyis inkább érdekeltsége) véleményét tudomására lehetett adni a referensnek, aki azt vagy szem előtt tartotta, vagy nem. Jött azonban a kormány lemondása s vele a régi magyar átok: mindennek sutba kerülése, amit a kormány már-már megvalósítani készült. S a kar kezdhette törekvéseinek megvalósítását elülről.

Nagy akadály és ütközőpont volt mindig az orvosi kar, amelynek egyes képviselői érthetetlen módon féltékenységből avagy más kicsinyes szempontból állandóan a legodaadóbban küzdöttek a gyógyszerész karnak a maga önállósító törekvése ellen. Nemcsak oly nagy kérdésekben, mint például a gyógyszerész legiszláció kérdése, hanem egész kicsiny s jelentéktelen kérdéseknél is.*)

Amikor a Gyógyszerész Tanács 1918. novemberében, illetve dec. 4-én megalakult, egyik legelsőbb s a kormánnyal közölt követelése az volt, hogy a gyógyszerész ügyek intézéséhez az

*) *Bayer* Antalnak, a gyógyszerész egyesület elnökének, sok és nehéz küzdelmébe került, pl., hogy az orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésén a nagyszámú gyógyszerészek gyógyszerész szakszótályt alakíthassanak, ugyanakkor, amikor a sokkal kisebb számú, egyéb hivatású, természettudománnyal foglalkozóknak régen megvolt már az elnökségben is a képviselőjük s külön szakszótályuk is.

illetékes szakosztályra úgy a gyógyszerészek, mint a gyógyszerészek részéről egy-egy képviselő hivassék meg.)*

Január 20-iki üléséből kifolyólag pedig a népjóléti, belügy- és hadügyminiszterhez a következő határozati javaslatot juttatja el:

„A Gyógyszerész Tanács a mai napon tartott teljes ülése a Gyógyszerforgalmi Kirendeltségnél, valamint a katonai egészségügyi anyagraktárnál és a hadügyminisztérium anyagtermelési osztályánál történt legutóbbi kinevezésekből megállapítani kénytelen, hogy a magyar népkormány mindmáig nem szakított az előző kormányok azon jogfosztó gyakorlatával, hogy szigorúan vett gyógyszerészi ügyek élére és vezetésére nem szakemberek állítottak.

A magyar gyógyszerészi kar, mely mindenkor feladata teljesítésének magaslatán állott, elég erős volt mindig, de különösen ma arra, hogy kikerüljön minden illetéktelen gyámkodás alul és hogy ügyeit egész a legfelsőbb adminisztratív hatóságig önmaga intézze.

A Gyógyszerész Tanács, mely képviselő útján magába egyesíti az egész ország valamennyi gyógyszerészét, kéri és elvárja a népkormánytól, hogy a fent írt sérelmeit mielőbb orvosoltatni fogja és kívánja, hogy a jövőben gyógyszerészi ügyek vezetésével kizárólag gyógyszerészeket bizzanak meg. Ezzel egyrészt egyedül illetékes és szakavatott kezekbe fog kerülni az ország gyógyszerellátása, másrészt elhelyezést talál a mindig nagyszámú munkanélküli gyógyszerész.”

A gyakorlók szövetsége már előbb szintén követeli a különosztályt s az önkormányzat megvalósítását. Az Egyesület és Testület elnöksége pedig a forradalom után mindjárt kiadott az ország gyógyszerészeihez címezve egy kiáltványt, amelyben — egyebek előtt — a következőket mondják:

„Biborszínben kelt fel a nap a magyar ég alján, a diadalmas forradalom napja, amely a pusztító háborúnak s a végnélküli szenvedéseknek előreláthatólag gátat fog vetni.

Hatalmas lendülettel söpörte el útjából a régi államszervezetet, melynek romjain új világ kél, s a letűnt kor avult társadalmi berendezései is várják a megváltó megújódást.

A magyar gyógyszerészet mostoha multja felett is elsüvített az idő, s elérkeztünk a cselekvésnek órájához.

Félretéve minden visszavonást, s a multból fakadó minden keserűséget, az a szent cél hevitte és acélozza össze gyógyszerészi társadalmunknak minden egyes tagját, hogy méltó kulturális tényezői lehessünk a most kialakuló magyar köztársaságnak.

Ne az ellentéteket keressük többé, amelyek elválaszthatnak bennünket, hanem a megértés útjait, amelyeken találkozással s mindannyian együtt haladva, közegészségügyünknek egyenlő jogú és kivétel nélkül megelégedett munkásai lehessünk.

Egyesült erővel és közös akarattal kell kivívunk azt a jogosult törekvésünket, hogy saját ügyeink intézésében végre részt vehessünk, s legelső sorban is megdönthessük eddigi törvényünk igazságtalan jogadományozási rendszert, amely évtizedeken keresztül visszavonást és gyűlöletet hintett szét közöttünk. Nagy megbecsüléssel kell viseltetnünk e tisztas pályára iránt,

*) Lásd 41. oldalon: Egyébként e határozat átadásánál érdekes jelenet játszódott le Bosnyák államtitkárnál. Az államtitkár ellentmondást látott a határozat és az ügyek intézőjének kifejezett bizalma között s azt mondta, hogy „nem kell gyógyszerész referens”. „De kell,” volt a rövid válasz. „Nem kell”. „De kell”. És ez utóbbi megismételt és határozott kifejezése dacára nem tudta megérteni, hogy a bizalom tiszteletet jelent s csak kurtoazsiából nincs kifejezve, hogy szakember nélkül senki tevékenysége iránt nem lehet bizalommal a kar.

hogy összes sérelmeit kiküszöbölhessük, s a hozzá tapadó összes vádat megszüntethessük. Önfeláldozó küzdelemmel kell törekednünk arra, hogy pályánk minden egyes munkása, a sors szeszélyétől függetlenül, biztos egzisztenciához jutasson.

Haladéktalanul megoldásra váró ügyeink karunk minden egyes tagjára óriási feladatot és kötelezettséget rónak, s azok alul csakis az vonhatja ki magát, aki nem óhajt újjászervezendő pályánk áldásthozó javaiban részesülni.

Ezen átalakító és újjáteremtő nagy munkához tárt karokkal és meleg szeretettel várjuk haza a mi katona kartársainkat.*

Az első forradalom után a IV. néptörvény alapján megszervezett Munkaügyi és Népjóléti minisztériumi ntézkedési körébe került a gyógyszerészet is*) Ugyancsak e minisztériumba szerveztetett be a Hadügyminisztérium 56. és 57-es osztálya, amely az egészségügyi személyek, illetve anyagleszerelési ügyekkel foglalkozott. Az utóbbi két osztály csoportfőnöke *Madzsar József* dr. volt, aki később a Munkaügyi- Népjóléti minisztérium egészségügyi főcsoportjának államtitkári címmel vezetője. Már 1919 januárjában felmerült az eszme, hogy külön gyógyszerészi osztály fog felállíttatni. *Madzsar* államtitkár teljesen azon a véleményen volt, hogy a gyógyszerészek és gyógyszerészet ügyeinek intézésére külön osztály kell, amely s fentnevezett két osztályból fog kihasíttatni, amennyiben több leszerelt gyógyszerész**) volt a Hüm nevezett két osztályán alkalmazva. Az osztályt úgy tervezték eleinte, hogy az *Kallós Arnold* dr. csoportjához fog tartozni s megszervezésére *Koritsánszky Ottó* kap megbízást. Az utóbbi helyen nevezettnek az volt a véleménye, hogy az osztály felállításánál feltétlenül meg kell hallgatni a gyógyszerésztársadalom különböző érdekképviselőit s az osztály vezetésére és szervezésére csak azoknak véleménye alapján lehet megbízást adni. *Madzsar* államtitkár magáévá tette ezt az előterjesztést, valamint azt is, — ami egyébként fedte eredeti álláspontját is — hogy t. i. az osztályon semmikép sem lesznek olyan szakemberek alkalmazhatók, akik a leszereléskor csupa véletlenből kerültek a minisztériumba, hanem egyedüli mértékadó csak a szakismeret lehet az alkalmazottak megválasztásánál. A kérdés ekkor még nem volt annyira megérve, hogy a minisztertanács elé kerülhetett volna, valahogy mégis kiszivárgott és a segédszövetség részéről (?) *Neményi Jenő* néhánytagú küldöttséget vezetett az államtitkárhoz, akinek távollétében *Kallós dr.* fogadta. A küldöttség tiltakozott az ellen, hogy *Koritsánszky* bárminő megbízást is kapjon, vagy akárcsak az osztályon is működjék, mert „a főnöki kar kreatúrája s ma is a legreakciósabb lapot jegyzi, mint felelős szerkesztő“. Egyébként is a szakszervezeti alapon álló szövetség elnökét***) ő képviseli s neki van megbízatása arra, hogy a gyógy-

*) L. 6625/1918. sz. M. E. és 687/1919. M. N., M. sz. rendeleteket.

**) Bischoff László, Aisenpreis Dezső, Koritsánszky Ottó, Lengyel Jenő, Toffler Pál dr. Vadász Gusztáv.

***) Az elnök akkor még nem Szántó volt.

szerezések elhelyezésére vonatkozóan tárgyaljon s az osztály részére is embereket kijelöljön.

Kallós dr. válaszában kifejtette, hogy a miniszternek diszkredicionális joga a maga munkatársainak megválasztása, de épp Koritsánszky volt az, aki az államtitkártól azt kérte, hogy minden, a gyógyszerészetre vonatkozó elhatározó lépés előtt hallgattassék meg a kar összessége. Egyebekben terjessze be, hogy kit hova kívánnak elhelyezni s amennyire tekintetbe vehető lesz óhajuk, ezt készséggel megteszik.

Később az osztály megalakításának kérdésében Dóczi Imre dr. tárgyalta ismételtén az államtitkárral s e tárgyalások eredménye lett azután, hogy az akkor már csaknem egy év óta gyógyszerforgalmi kirendeltségi vezetőállásában a gyógyszerészeti ügyekben tájékozást nyert Dóczi dr. fog megbízást kapni az osztály megszervezésére. S e tekintetben a végső határozatokat a márc. 23-iki minisztertanács hozta volna meg. A kérdés teljesen elő volt készítve Dóczi márc. 18-án a kirendeltség hivatalos helyiségébe kérette Deér Endre dr., Karlowszky Geyza és Szántó Sándort a gyógyszerésztestületek képviselőit. — Közölte velük, hogy a gyógyszerész-osztályt megszervező, s őt a vezetéssel megbízó rendelet néhány nap múlva megjelenik. Karlowszky nyíltan kijelentette, hogy nem adható fel az a 30 évnél is hosszabb idő óta hirdetett elvi követelés, hogy szakember kerüljön az ügyek élére s tiltakozott még oly tájékozott „előkelő idegen” kinevezése ellen is, aminő Dóczi. Deér dr. hivatkozott a Gyógysz. Tanács határozatára. Míg Szántó arról szólott, hogy közbe annyira balra tolódott a helyzet, hogy ma már meghaladott a tanácsi határozat is s nem lehet szó másról, mint a szksz. exponenséről és természetesen maga is tiltakozott Dóczi kinevezése ellen. Ennek dacára Dóczi dr. megmaradt designált osztályvezetőnek s mint ilyen kidolgozta az osztály tárgykörét, megcsinálta beosztását, kijelölte az osztályra kinevezendőket*) és lefoglalt (és kapott) a Nemzeti palota (volt királyi vár) 2-ik emeletén 3 szobát az osztály részére (amely később csakugyan az osztály helyül szolgált.) Ugyane napon 185/1919 számú feliratban fordul a szksz. Peidl miniszterhez, amelyben a többek között ezt írja, miután indokolja, hogy miért kérték bizalommal, hogy közülök nevezessék ki osztályvezető: „abban foglalkozunk össze kérésünket, hogy mi válasszuk ki kartársaink közül azt a kartársat, akit erre a nehéz feladatra munkatársul teljes megnyugvással ajánlani szeretnénk” s egyben tudatják, hogy e kérés támogatására a Munkástanácsot is megkérték. A márc. 21-én kitört kommunista forradalom következtében a márc. 23-ára kitűzött min. tanács természetszerűleg elmarad s vele a gyógyszerész-osztályt megszervező rendelet is.

Az osztály megalakítása és a megszervezésére adandó megbízatás körüli tárgyalások során történt, hogy az osztályvezetőnek

* Koritsánszky, (aki osztályvezetőhelyettes minőségben) Toffler Pál dr és Lengyel Jenő gyógyszerészek, továbbá egy orvos és egy jogászt mint előadók.

kiszemelt kirendeltségi vezetőt felkereste *Kampiss* h. államtitkár, megtudandó, hogy a kirendeltséget akarja-e megtartani vagy az osztályvezetői állást vállalja. Mihez van kedve; készséggel támogatja törekvésében. *Dóczi* mindkettőt meg akarta tartani. Az államtitkár kifejtette erre, hogy míg a forgalmi kirendeltség vezetői állásából vállalt bevásárlások, külföldi utaztatások stb. egy vérbeli kereskedőnek vagy szakembernek ambícióját kielégíthetik, semmi esetre sem egy államhivatalnokét, aki az egészségügyi törvényalkotás terén szépen érvényesülhet. *Dóczi* azonban egyik állásból sem akart távozni és eredeti álláspontjából nem engedvén arra a minisztériumban reá vonatkozóan szállóigével izmosodott szólásra adott alkalmat, hogy az államhivatalnokoskodás otthagynak nélkül valami ataviztikus vonzalom folytán a kereskedelem terén is érvényesíteni kívánja képességeit.

* * *

Már akkor, mikor *Peidl* Gyula mellett *Rónai* Zoltán dr. lett hosszú habozás után*) a népjóléti államtitkár és a Gyógyszerész Tanács részéről e sorok írója vitte el hozzá is az üdvözlő határozatot, annak a véleményének adott a lefolytatott magánbeszélgetés során kifejezést, hogy a mielőbb megalakítandó gyógyszerész-osztályban szakszervezeti alapon szervezett gyógyszerészeknek kell helyt foglalni.**)

A kommunista forradalom után aztán, amikor az egész vonalon a szakszervezetek ragadták magukhoz az uralmat, a gyógyszerész szakszervezet irányított minden szakügyet, tehát az osztály megalakítását is. Igaz, hogy ennél sem szaktekintetek, hanem tisztára és kizárólag politikai szempontok vezették. Április elejéig csak tárgyalások folytak, de semmi pozitívum nem alakult ki. A szakszervezetben az volt *Györgyék* álláspontja, hogy egy gyógyszerész-osztályt kell szervezni *György* Mátyás vezetésével. Ez ellen az illetékes egészségügyi főcsoport vezetőjének, *Madzsar dr.*-nak súlyos kifogása volt: ugyanis nem bízott *György* szakképzettségében. A kifogás személyi részét nem lehetett hangoztatni, mert a kommunista *György* a bolsevista vezérekkel oly szoros politikai összeköttetésben állott, hogy a forradalmi törvénszék virágzásának idején e kifogásolás még súlyos következményekkel járhatott volna. Azonban volt az aggodalomteljes kifogásnak egy elvi része is: egy kézben — és pedig *György* kezében, — az egész gyógyszerészeti kérdések (személyi- és tárgyi, mint: rendeletalkotás, gyógyszergyártás, gyógyszerellátás, reformtervezet stb.) helyes megoldását nem látták biztosítva. *Györgyöt* az említettek folytán nem lehetett kikapcsolni. A szakszervezeti terror pedig megakadályozta, hogy szakképzettségüknél fogva

*) A hosszú habozás oka az volt, hogy egyrészt előbb akart egyetemi tanárrá lenni, másrésztől nem államtitkári. hanem miniszteri állásra reflektált.

**) Magyarázata nemcsak szocialista voltában, hanem abban kell keresni, hogy hosszú időn át volt ennek a Szövetségnek ügyésze s egyben politikai irányítója.

arra termelt és az egész gyógyszerészi karnál megnyugvást keltő szakemberek kerüljenek az osztályba, illetve annak élére. Azonkívül számolni kellett a népbiztosok személyi követelményével is. a népbiztosok közül többen [Böhm, Guth,*) Rónai Szántóval; Bokányi, Hamburger, Kunfi Szentmiklóssal; többen Neményivel, a kommunisták: Hevesi, Vágó, Lengyel, Lukács, Kun stb. pedig Györggyel, Térivel és Steinerrel] a szakszervezeti vezetőkkel már régebről szoros összeköttetést tartottak fenn.**)

Ennek következtében a népbiztosok politikai barátaitak óhajtották a vezetőpozíciókban látni. És alkalmasint politikai tekintetekből csak bennük láttak garanciát az ügyeknek az ő óhajuk szerint való intézésében.

A Gyógyszerész Ujság április 1-i számában már a következő híradást olvashattuk:

„A munkaügyi népbiztoság György Mátyás elvtársunkat bizta meg a gyógyszertermelés kommunizálásának végrehajtásával. Ezen kinevezéssel úgy a gyógyszerész proletáriátus felszabadítását, mint a gyógyszertermelés szocializálását egy mélytudású elvtársunk biztos kezeiben látjuk. György Mátyás egy meg nem alkuvó tántoríthatatlan politikai csoport vezetője volt, mely csoport a gyógyszerésztsadalomban uralkodó visszas állapothoz meg szüntetését, épúgy mint a gyógyszerész proletáriátus felszabadítását egyedül a nemzetközi proletárforradalom kitörésével, a szocialista internacionale megvalósulásában látta megoldhatónak. Munkálkodásának jogos bizakodással nézünk elébe.”*)

György csakugyan megbízást kapott Bokányitól. György e megbízás alapján Madzsar intenciójának megfelelően, tárgyalásokat folytatott és Szántóval egyetemben e tárgyalásokhoz Dóczi is bevonták. Dóczi bevonását a tárgyalásokba különben ekkor már azok a népbiztosok is kívánták, akiket régebbi összeköttetések alapján Dóczinak közben sikerült e tekintetben megnyerni.

A tárgyalások végeredménye az lett, hogy a gyógyszerész-osztályt 3 alosztály fogja képezni. Az osztályt direktoriális alapon György-Szántó-Dóczi vezeti s mindegyikük egyenként egy-egy alosztálynak lesz a vezetője. Az ügyeket pedig így osztották fel: az összes gyógyszerési ügyeket György, a gyógyszerellátást Dóczi, míg a gyógyszertermelést Szántó irányítja. Ez utóbbi a szociális termelési népbiztosságtól is megbízást kapott erre.

Az osztály — minden lázas előkészítés mellett is — csak április 14-ikére volt teljesen megszervezve. Úgy, hogy a gyógyszer-tárak szocializálását szabályozó rendelet, valamint ennek

*) Szántónak ellenforradalmaskodás vádja miatt menekülni kényszerült Szolnokon lakó sógorának barátja

**) Nemkülönböztetve Guth (népjóléti népbiztos) titkárja és legitímusabb barátjainak egyike: Werner Jenő, ugyancsak Szolnokról keltezett barátságban állott Szántó egész családjával.

***) Hogy mennyiben felelt meg e várakozásnak György és társai azt később fogjuk látni, amikor a gyógyszerészet csődbejutásáról írunk majd, amely tény arra bírta a népbiztosokat, kiváló szak- és egyetemi tanárok meghallgatása után, hogy a gyógyszerészet intézésénél ne politikai felfogás, hanem szakképzettség alapján adjanak megbízást a gyógyszerész-ügyek intézésére.

végrehajtási utasítását nem az osztály készítette el,^{*)} hanem az osztály megszervezésére tárgyalásokat folytató György, Szántó és Dóczi. Egyrésztől ugyanis Dóczi igazolni kívánta annak nemcsak jogosságát, hanem elengedhetetlen szükségét, hogy kodifikáló stb. gyakorlata és tudása következtében az ellene annak idején állást foglaló Szántót kiengesztelve, neki az osztály élén a helye, másrésztől pedig György és Szántó „ügybuzgalmát“ kívánta honorálni, hogy maga is sürgősen meg akarván oldani a patikák szocializálásának kérdését, a rendelet minden hosszabb gondolkodás és tárgyalás és az osztály megalakulásának bevárása nélkül kidolgozták.

A megszervezendő osztályon ekkor még a népkormány idejéből ezen minisztérium (népbiztosság) kebelébe tartozó dr. Toffler Pál volt csak.^{**)} Az átszervezés idején a belügyminisztériumban már el nem intézett és már a népjólétihez jutott gyógyszerész vonatkozású ügyiratok ekkor mind Toffler dr.-hoz kerültek. A belügyből való átszervezéssel kerültek át *Malczovich* László és *Marsovszky* László dr. osztálytanácsosok, akiknek tevékenysége ebben az időben a belügyminisztériumnak a gyógyszerterek adományszásával, átruházásával stb. foglalkozó osztály megmaradt ügyeinek liquidálásában merült ki. Ugyancsak átkerültek a gyógyszerészszámvevők, akik — amennyiben szákszámvevőségi munkát igénylő ügydarab érkezett, — azt intézték.

György az osztályban a kommunista csoport tagjainak kívánt szerepet juttatni. Így jutott fel *Téri* Tibor osztályvezető-helyettesi minőségben; *Domokosné* *Vámos* Erzsébet mint titkár; *Steiner* Miksa a szocializálási (később személyi) ügyek vezetőjeként. Előadókként meghívták nem a kommunista csoporthoz tartozó *Dénes* József és *Bermann* Lajos gyógyszerészeket is. Tekintettel arra, hogy sem a kommunista csoport részéről az osztályba delegált, sem a többi meghívott előadó közül egy sem volt tudományos képzettségénél, sem a gyakorlat terén kifejtett működésénél fogva önálló vagy magasabbjelentőségű munkálkodás végzésére alkalmas, a külföldön járt, irodalmilag is jelentős múlttal bíró s ismert nevű dr. *Forgács* Rezsőt is meghívták, jóllehet nemcsak hogy nem volt kommunista, hanem a gyógyszerterek államosításának is ellenzője volt. *Forgács* dr. mielőtt engedett volna a meghívásnak, kikérte a kari élet volt vezetőférfiainak (*Deér* dr., *Zoltán* Béla stb.) véleményét és miután a megkérdezettek helyeslésével találkozott ez, jelentette ki, hogy a megszervezendő osztályban vállalja a gyógyszerterek központi felügyeletének vezetését és irányítását. De mert a vezetők kijelentése szerint a fő elv a régi rendszernek oly módon való „összetörése“, hogy soha az a régi keretekben visszaállítható ne legyen és e rombolás mun-

^{*)} A rendeletekről részletesen később.

^{**)} *Koritsánszky* Ottó ugyancsak abból az időből volt még e minisztériumhoz beosztva, azonban helyettes vezetői minőségben még február elején a gyógyszerforgalmi kirendeltséghez rendeltetett, anélkül azonban, hogy a minisztérium státuszából törölve lett volna.

kája után következnek az újraépítés munkája, mindjárt kijelentette, hogy ő csak az építés és alkotás, de nem a rombolás munkáját vállalja magára. *Forgács* dr. megbízás alapján tárgyalta aztán az e kérdésekkel szintén foglalkozott és a tudományos világban is jó névvel bíró *Andriska* Viktor dr.-ral, meghíván őt a megalakítandó osztályba. *Andriska* dr.-nak aggodalmi voltak. Csak egy-néhány nap múlva, amikor *Szántó Sándor* telefonon magához kérte a várba s meghívta a gyógyszertermelési osztályba a gyermek tápszergyártás előadójaként azzal, hogy a gyártás irányítása *Andriska* dr.-ra bízatik. vállalta e minden politikától távolálló megbízatást. Ugyancsak *Szántó* felhívta *Koritsánszky Ottót*, hogy vállalja a személyi ügyek előadói tisztjét vagy valamely más neki „konvenialó” reszort-ot. *Koritsánszky* kitérő választ adott: hogy ő most a kirendeltséghez van még rendelve s bevárja a további hivatalos intézkedést, egyébként, ha kedve lesz az osztályra visszamenni, szólni fog. *Pollák Akost* az alkaloidtermelés előadójaként s egyben mint az ő helyettesét hívta az alosztályhoz *Szántó*. *Pollák* egész rövid ideig működött az osztályon. Meghívást kapott még *Alberti Andor*, mint a gyógyszer-különlegességek előadója. A meghívást kitérő válasszal elutasította. Ugyancsak *Szántó* ajánlatára a jogi vonatkozású ügyek előadójaul meghívták dr. *Horváth Béla* ügyvédet, a segédszövetség jogtanácsosát. Azonban *Horváth* dr. is csak igen rövid ideig volt az osztályon, ahonnan *Szántó* szorgalmazására a közp. gyógyszerüzemhez került.

Mikor a három alosztályból alakult szakosztály meg volt szervezve (ápr. 14.) s megkezdette működését április 17-én, a kommunista-csoport nem találta *György* intézkedéseit elég erélyesnek s ezért ellenőrző bizalmi emberként már április 27-én az „erélyes” *Wittenberger Henrik* gyógyszerészjelöltet tették. *Wittenberger* anarchista és extrém radikális „elvű” (?) volt. A leghihetlenebb abszurdításokkal intézkedett*) s mikor anarchisztikus követeléseit kielégítenek maradtak s a rettenetes iram dacára is az osztály messze mögötte maradt annak az iramnak, amit ő diktált, — távozott az osztályról. (Május derekán.)

Az osztályszervezés tárgyalásainál *Neményi Jenő* is résztvett. Sőt az első napokban a személyi ügyeket intézte néhány napon át, míg üzembiztossá ki nem nevezetett.**)

Az így megalakult VII. szakosztály első ügyköri beosztása (egyben rövidebb fogott programja) a következő volt:

I. Gyógyszertermelés szocializálása, központi irányítása, ellenőrzése és centralizálása.

*) A birtokon belül voltak egy beadványára (özvegyek és árvák érdekében) ráírja: „semmit, dögöljenek meg”.

Több beadványt elintézéskép — eltép. Kiméretlen, hajthatatlan minden emberi iránt. Egyébként is exaltált.

**) Nála járt egyik budapesti gyógyszerár, hogy alkalmazást kérjen.

— Mit, alkalmazást? Hát éhes már?

A jelentkező válasz nélkül, mereven s feleletet keresve nézte.

— Azt kértem, éhes-e, van-e mit ennie?

1. Gyógyszervegyészei gyárak (közösen a szociális termelés népbiztosságával).
2. Galenikumok gyártása (közösen a szociális termelés népbiztosságával).
3. Gyógynövénytermelés (közösen a földművelésügyi népbiztossággal).
4. Gyógyszerek tökéletesítése (a közegészségügyi tanáccsal együttesen)

egy, illetőleg két referens.

II. Gyógyszerforgalom szocializálása, központi irányítása, ellenőrzése és centralizálása.

1. Gyógyszerbehozatal, kivitel (gyógyszercsere, kompenzációs műveletek).
2. Anyagkezelés (elosztás).
3. A termeléshez szükséges nyersanyagok beszerzése *egy referens.*

III. Gyógyszertárak szocializálása, arányosítása, felügyelete. Áttérés a nagyüzemre.

1. A szocializálás végrehajtása. A szocializált gyógyszertárak összevonása, a fölöslegesek bezárása, a gyógyszertárak kihelyezése és új gyógyszertárak felállítása.
2. Az ide tartozó személyi ügyek elintézése

3. A gyógyszertárak üzemmenetének, felszerelésének és anyagkészletének ellenőrzése (tudományos és anyagi ellenőrzés)	<i>egy referens.</i>	} érintkezés a kerületi biztosokkal.
4. A kisipar fokozatos megszüntetése: a gyógyszertári laborálás átvitele galenikus gyárakba.	<i>egy referens.</i>	

5. Financális ügyek; azok központosítása *egy referens.*

IV. A gyakorlati gyógyszerészképzés bekapcsolása a megfelelő üzemi intézményekbe (közösen a közoktatásügyi népbiztossággal).

Rövidesen meggyőződhetett a szakosztály 3 alosztályát vezető direktórium, hogy a termelés és ellátás osztálya teljesen életképtelen a gyógyszerészeti szakosztály keretében. Andriska dr. mindjárt az első működési napon elkészített egy szabályrendeletet a gyermektápszer ügyeknek a közellátási népbiztosságtól a munkaügyi-népjólétbe való áttétele tárgyában. Azonban a közellátási népbiztosság hatásköri összeütközés ürügye alatt a gyártási diszpozíciót nem volt hajlandó átadni.

Szántó ismételten hosszabb-rövidebb időre Wienbe utazott; helyettese, Pollák Ákos már május elején a központi gyógyszerüzemhez ment át s így az egész alosztály, egyszemélyben a vezető és előadó Andriska dr. volt, mert a meghívni szándékoltt Augusztin dr., Darvas dr., Alberti, Wolf dr. stb. vagy nem kaptak meghívást vagy nem foglalták el helyeiket.

Az alosztály működése tehát teljesen alárendelt jelentőségű

— Van.

— Hát ha van, akkor menjen haza s majd csak akkor jöjjön, ha már nincs mit ennie s ha majd éhes lesz. Akkor adok munkát, de nem patikában. Előbb pár hétig követ fog törni a volt patikája előtt s ha már becsülni tudja a munkát, akkor újból jelentkezhetik szakmunkáért . . .

Úgyancsak őt kereste fel egyik szaklapszerkesztő, hogy megtudja, mi lesz a beszüntetett lappal. Azzal bocsájtotta el, hogy az többé meg nem jelenhetik, majd akkor jelentkezzenek újra óhajával, hogy t. i. a megjelenőt szaklapnál foglalkoztassék, ha az éhség levezekeltette vele minden bűnét, ami mint gyógyszeráros elkövetett.

Egyébként Neményi volt az, aki a novemberi s a gyógyszerészeti jövőjének megtárgyalására egybehívott értekezleten fulmináns beszédben a „lámpavasat” helyezte kilátásba a renitenskedő gyógyszerárosoknak.

volt. A gyógyszergyárak nem dolgoztak nyersanyag, szén stb. hiányában és amennyiben mégis valami *működő* gyári üzembről volt szó, azt egy másik szerv: a szociális termelési népbiztosság vegyészeti szakosztálya ellenőrizte.

Szántó fölényesen viselkedett. Az előadott panaszokat megállgatta, de nem orvosoltatta. Úgyszintén a teremtő munka terén felmerült reformterveket nem vitte tovább. Ő maga is dolgozott ki egy tervezetet, amely általános keretekben mozog és hivatkozással a gyógyszerellátás súlyosan válságos helyzetére, a gyáripar és gyógynövénytermelés azonnali megszervezését szorgalmazza. Tervezetében a gyárüzemek munkakörének specializálását sürgeti. A Chinoin-gyárat gyógyvegyyszerek gyártására, a meglévő kisebb és galénikus készítményekkel s normál gyógyszerekkel foglalkozó telepek koncentrálására, gyógynövények termelésére szükséges földek kihasítására, a gyermektápszergyárak, kötszergyárak és szükséges segédanyagok (üveg, doboz stb.) gyárainak koncentrálására nyújt be tervezetet.

„A megszervezendő iparüzemek ügyvitelét teljesen leegyszerűsítve úgy akarjuk megvalósítani, — mondja a tervezetben végül — hogy az összes nyersanyagok közös beszerzés útján biztosíttatnak, az összes üzemek munkatervei az egészségügyi szükségletek szerint, egységesen a szakosztályból indulnak ki, az összes kész gyártmányok a gyógyszerelosztó nagy depotba utaltatnak át. Az üzemek pénzkezelése és bevételei központilag kezeltetnek.“

Andriska dr.-ral szemben bizalmatlansággal viseltettek csaknem valamennyien. Nem láttak benne semmi politikai garanciát. S amikor az alosztály vezetője — aki április vége felé már maga sem szívesen dolgozott együtt a kommunistákkal (kijelentése szerint) sohasem volt található sem személyesen, sem telefonon, Andriska dr. pedig nem volt hajlandó a kátyuba jutott ügyért a felelősséget vállalni, *Forgács* dr. mellé került, aki az értékes munkatársat szíves örömmel fogadta.

A termelési alosztály tehát nem végzett semmit, míg az elosztási csak a központi gyógyszerüzem felállítási rendeletet alkotta meg. Minden egyéb gyógyszerellátást (gyógyszerforgalmat) a központi gyógyszerüzemmé fejlődött gyógyszerforgalmi kirendeltség végzett.*) Ennek következtében április végén e két alosztály vezetői Dóczi dr. és Szántó, mint az egyesített gyógyszertermelés és ellátás körébe tartozó összes ügyeket végző közp. gyógyszerüzem vezetői a szakosztályból lekerültek az üzemhez.

Dóczi dr. és Szántó lekerültével az osztályon maradt s a szakszervezetben szerepet vivő kommunisták minden ügyet maguk akartak intézni s így az irányítást az egész vonalon magukhoz ragadni. *Madzsar* dr. főcsoportvezetőnek azonban súlyos és el nem oszlatható aggodalmai voltak e tekintetben, miért is nem engedtemeg a 3 alosztálynak *György* vezetése alatti egyesítését.

*) Lásd az erről szóló külön fejezetet.

A hivatal működése szármalmas látványt nyújtott. Fejetlenség, kapkodás, bizonytalanság uralkodott az egész népbiztosságon, de legkiváltkép a gyógyszerészeti szakosztályon. Az egyes osztályok között — s persze az alosztályoknál sem — nem volt semmi kapcsolat; mindenki a saját feje után a maga szakállára dolgozott. A telefon egész nap csengett. A felek kézről-kézre adták a kilincset; nyugodt dolgozásra tíz összefüggő perc idő nem akadt. A „hivatalnok urak“, ki feltett kalappal, ki az asztal tetején ülve, fogadták nemcsak híreket hozó s ezekre kíváncsi látogató politikai elvtársaikat, hanem a komoly s ügyes-bajos dolgokban járó ügyfeleket is. A drága szőnyegeken szertesztét összerágott cigarettacsutkák. Az iratok összevissza. Lótás, kiabálás. Az egész kép nevelten gyerekek pünkösdi királyságára vallott, vagy még inkább valami nagyon rosszul funkcionáló „ügynökségnek“ látszott. A nepotizmus és protekció pedig erősen virágzott.*)

Csak természetes, hogy ily körülmények között az a néhány ember sem tudott munkájával kívánt eredményt elérni, aki komoly odaadással, távol minden politikai vonatkozástól, szakadatlanul dolgozott.

És az itt jellemzettek ülték meg és irányították a szakosztály munkáját is, amiről épúgy, mint azután az osztály reorganizálásáról és további működéséről külön szölok. Előbb azonban lássuk, hogy mi történt a szakszervezetnél.

*) György Mátyás öccsét és nővérét a közp. gyógyszerüzemnél helyezte el. Ugyancsak odaprotegálta Sándor Imrét, akinek alkalmaztatása esetén Deér dr. és Zoltán B. lemondásukat jelentették be.

2. A szakszervezet.

Vezetőség. — Ellentétek. — Címváltoztatás. — Lemondások, változások. — Köszönet a kommunistáknak. — Szervezet. — Gazdasági Tanács. — Alkotmánytervezet. — Végrehajtó-bizottság. — Fegyelmi-bíróság. — Sajtópropaganda bizottság. — Szakosztályok. — Ifjómunkás csoport. — Segédmunkás csoport. — Nádas Lajos. — Előkészítő iskola a segédmunkásoknak. — Bizalmatlanság Neuwald ellen. — Titkos cél a gyógyszerészek majorizálása. — Utban az anarkia felé. — Izelítő Nádas neveléséből. — Egy kommunista kritikája Nadasról.

Belépési kényszer. — Megbízhatatlan vöröskereszttel bélyegzetek.

Fizetések. — Bizalmatlanság a szakszervezetnek. — Népgazdasági Tanács. — A „volt” tulajdonosok fizetéséről. — Egyetemi gyógyszerár alkalmazottjának fizetési kuriózuma — Helyiségváltoztatás. — „Fehér patikárusok” találkozási helye. — Könyvtár rendezés. — A szakszervezet hatyúdala.

Sorozás. — „Be a vörösbe” szavalták és kivülmaradtak. — Gyógyszertárosok kihelyezése. — Drukk a főnökök szabotálásától. — Csalódás az üzembiztosokban. — Patikák bezárásának terve. — Katonai felmentések. — Munkaidő. — Éjjeli szolgálat. — Vasárnapi szolgálat — Szabadság. — Munkakényszer. — Üzemrend. — Lesújtó tapasztalatok. — Közös étkezés. — Vidék beszerzése. — Apró ügyek. — Guruló pénzek. — Az utolsó ülés.

A szakszervezet vezetését javarészt azok tartották kezükben, akik ellen *Szentiványi Szász Tihamér*, az államosítást ellenző csoport egyik vezetője még hónapok előtt, a Segédszövetségnek a gyógyszerészet jövő alakulása tekintetében folytatott harca idején, izgatás stb. miatt kizárási indítványt tett. *) A higgadt, meggondolt és szaktudás tekintetében is legjobban képzett azelőtti vezetők úgyszólván teljesen távoltartották magukat nemcsak az ügyek intézésétől, hanem még attól is, hogy az ügyek intézésének módjára nézve befolyást gyakoroljanak. Passzív viselkedtek még abban az esetben is, ha valamely irányító bizottság tagjául választották vagy delegálták.

A márc. 22-én megválasztott végrehajtó tanács **) tagjai közül a nem kommunista *Holczer Jenő*, *Neményi Jenő*, *Pollák Ákos* és *Szentmiklósi Sándor* lemondottak. A lemondás lappangó oka a kommunista és a lemondott szocialista felfogásúak közötti — ekkor még jelentős elvi különbségek voltak. A lemondottakra *Pollák Ákos*nak mint a szakszervezeti legkomolyabb és legtarifamasabb tagok egyikének felfogása és véleménye ez időben még mértékadó volt: ő szakszerű és nem politikai irányelveket akart követni, amit a számban kisebb, de befolyás tekintetében jelentősebb kommunisták elutasítottak.

A végrehajtó tanács megmaradt tagjai közül *György Mátyás* és *Téri Tibor* a népjóléti népbiztossági megbízás következtében nem vihették a szakszervezeti ügyeket, miért is lemondottak.

E lemondásokkal kapcsolatban a bizalmiférfiak ápr. 9-én gyűlést tartottak, amelyen *Szántó Sándor* lemond elnöki tisztéről s bejelenti, hogy a másnapra egybehívott gyűlésen alkalman nyílik a vezetőséget „megfelelő alkotmányos módon” megválasz-

*) Febr. 22. nyújtja be indítványát a márc. 2-iki közgyűlésre. Ebben a szociáldemokrata-párt ismert határozata alapján: a rendbontó kommunista elemek egyszersmindenkorra kizárását javasolja.

**) Intéző bizottság, lásd 65. oldalon.

tani. Ezen az április 10-én tartott főbizalmi tanácson a megmaradt tanácsstag, *Neuwald* Aladár elnökölt.

Ezt megelőzően még márc. 30-án megalakult a szociálista gyógyszerész hallgatók (később ifjúmunkások szakcsoportja) és április 6-án a segédmunkások (laboránsok, takarítónők, pénztárosnők, csomagolók stb. technikai segéderők) szervezete.*)

A főbizalmi tanács a közben a szakszervezet keretén belül megalakult itt említett két szervezetet is respektálva a Magyarországi Gyógyszerészek Szakszervezetének direktóriumát következőkép választja meg:

A szakképzett gyógyszerészek képviselőjében: *Fekete* Lajos és *Nagy* Oszkár; a gyógyszerértári technikai munkások képviselőjében *Nádas* Lajos és *Gaber* István, a gyógyszerész egyetemi hallgatók képviselőjében: *Glück* Ferenc; a szocializáló-bizottságból:**) *Dénes* József és *Steiner* Miksa; a sajtó és propaganda ügyek intézésére: *Téri* Tibor. Titkárrá pedig *Neuwald* Aladárt választják.

Részen a kommunisták agresszív fellépésének következtében, részben egyéb okokból állandó volt a zsörtölődés és egyenetlenség a szakszervezeti vezetőségénél. Belátták, hogy lesújtó és végzetes következménnyel jár, hogy a szakszervezet — amely ennek következtében már április első napjaiban a „Magyarországi Gyógyszerészek Szakszervezete“ elnevezést a „Gyógyszerész Munkások Szakszervezete“ címmel cserélte fel — mint üzemi szakszervezet két szakosztályból áll: a gyógyszerészmunkások és a segédmunkások szakmai szervezetéből. És míg a segédmunkások egységes táborba tömörülve minden tekintetben fel merték venni a harcot, a másik szakmai szervezettel, ez utóbbiban különböző frakciók voltak. De egyébként is, nagyrészt csak bizonyos kritika gyakorlásával a kolompósok után induló gyógyszerészek nem állottak mindenre oly könnyen kötélnek, mint a „nagy felszabadítás“ örökös hangoztatásától elkábitott, itéletnélküli vagy gyengébb ítélőképességű segédmunkások. A szak- és segédmunkások különben teljesen egyenjogúak voltak s ennek következtében a két szakma szervezet által közösen választott későbbi szakszervezeti direktórium***) útján a laboráns és egyéb technikai

*) Mindkettőről később részletes ismertetés következik.

**) A népbiztosságnál ekkor még nem alakult meg a szakosztály, de a szakszervezet már márc. 25-én *Dr. Horváth* Béla, *Neuwirth* Béla és *Steiner* Miksát megbízta „a szocializálás körül felmerülő összes jogi kérdések intékezésével,“ míg 23-án *Szentmiklósy*, *Dénes* és *Nádas* „Budapest és környékének összes gytr.-ban proletárérdekek keretében mozgó minden propagandára és gytr. üzemének minden irányban teljhatalmú ellenőrzésére.“ Ezeket és az osztályra kiszemelték összességét jelölték e névvel. Az osztály küldöttségének később a segédmunkások követelésére csak tanácskozási joga volt. E bizottságok bejárják a fővárosi patitákat s a többi közt márc. 26-án *Deák* Ferenc, 27-én a *Csillag*, *Hüvös-féle*, *Klauzál* és *Vilmos* gytr.-ban állapít meg „szabálytalanságokat“ a mit jelent a „Főváros népbiztosságának“ s egyben e patikákban „gondnokokat“ nevez ki.

***) Kimondották, hogy „csak politikailag és gazdaságilag teljesen megbízható elvtárs képviselheti a szakosztályokat.“

segédmunkásokat is intéző jog illette meg a végső fórumon a speciális gyógyszerészeti és gyógyszerértári ügyekben is.

Azonban nem csak tárgyi, hanem személyi ellentétek is napirenden voltak. A kommunista forradalom után a vezetésben magának mindenkép befolyást biztosítani akaró **) *Fekete* április 23-án lemond direktóriumi tagságáról s helyébe *Beck* Károlyt választják és kimondják a sok lemondással kapcsolatban, hogy megválasztottak vagy delegáltak többé le nem mondhatnak. Ápr. 28-án küldött gyűlést tartanak. Ugyanis mindinkább kitűnt az akkor ismét ideiglenesnek mondott direktorium tárgyalásain, hogy a szakmai szervezetet szigorú körülhatárolással meg kell alakítani. E gyűlésre sem hívták meg a vidéki fiókokat és így ismét csak a fővárosiak döntöttek. E gyűlésen a titkár azon javaslatai, hogy a szakszervezet három egyenrangú csoportból álljon: 1. gyógyszerésszakmai, 2. segédmunkás szakmai szakosztályból és 3. egyetemi hallgatók, gyakornokok ifjúsági csoportjából, mindegyik csoport a maga külön ügyeit tárgyalja meg, illetőleg vezetőségének útján és mindegyik csoport külön vezetősége egyenlő számban küldi be képviselőit a közös intéző direktóriumba, melynek ezen három csoport képviselőin kívül a sajtó és propaganda ügyek vezetője, a Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészeti osztályának képviselője és a szakszervezet ügyvezető titkára hivatalból tagjai, és a gyógyszerész szakmai szervezet vezetőségére a következő indítvány: válasszon a gyűlés a maga kebeléből egy *gazdasági tanácsot*, a szakmai szervezet külön ügyeinek megtárgyalására és ezen tanács irányítására 3 tagú vezetőséget, akik közül kettő a központi intéző direktóriumban foglalna helyet, mert ilyenképen úgy a gazdasági, mint politikai kérdések megoldása megfelelő kezekben lennének, — egyhangúlag elfogadták.

A Gazdasági Tanácsba (a szavazatok aránya miatt) 13 gyógyszerészt ajánl, még pedig: dr. Bátor Ferenc, Berkovits Mór, Dér Miksa, Giskán Rezső, Holczer Jenő, Hőnig Zsigmond, Nádasdy Szilárd, Neuwirth Béla, Schwarz Ármin, Schwarz Endre, Szabó Dénes, Szász Mihály és Vámos Erzsébet. A tanács vezetőinek sorába Nagy Oszkár, Székály Jenő és Téri Tibort ajánlja. A gyűlés az előterjesztetteket megválasztotta a gyógyszerész szakmai szervezet gazdasági vezetőivé. Közben Nádasdy és Neuwirth lemondanak s helyükbe *Neményi* Jenőt és *Viola* Lajost hívják meg.

Több-kevesebb incidens után a jún. 7-iki taggyűlés elfogadott egy „alkotmánytervezetet,” amely szerint a Gyógyszerész-munkások szakszervezete három, autonóm joggal felruházott szakmai szakosztályokból áll. Ezek:

1. gyógyszerézmunkások szakmai szakosztálya,
2. ifjúsági munkások szakosztálya,

**) Ápr. 10-iki gyűlésen a kommunisták érdemeiről szól, amellyel „a szakszervezet súlya és tekintélye” megteremtetett. Az érdemben oroszlan-részes *Neuwirth* különös elismerést javasol.

3. segéd munkások szakosztálya.

A Gy. M. Sz. a magyarországi gyógyszerítarak és ezzel kapcsolatban álló üzemek munkásainak üzemi szervezete. Az összes, ezen üzemek összes munkásai köteles tagjai a szksz.-nek.

A munkások gazdasági érdekeinek képviselése és a szakmai munkások szociális szellemben való nevelése, továbbá a gyógyszertermelésre javaslatok tétele és a Népbiztosság rendeleteinek végrehajtása céljából:

- a) Végrehajtó-bizottságot,
- b) Gazdasági tanácsot,
- c) Fegyelmi és munkabíróságot választ.

A végrehajtó-bizottságban a közgyűlés által választott 5 tag intézkedik az általános érdekű szakmai ügyekben. A bizottságban tanácskozási jog illeti meg a titkárt, az illetékes népbiztosság küldöttét, az oktatásügy vezetőjét és a szaklapszerkesztőt. Ülést legalább kéthetenként tart. Ellenőrzi a szksz. pénzügyeit, gyógyszerészeti és munkáskérdésekben állást foglal, munkafegyelemre javaslatot dolgoz ki, a titkári adminisztrációt ellenőrzi, nevelésügyet vezet, a szksz-et képviseli. Ülésén a tagok felváltva elnökölnek. Megválasztottak: *Holczer Jenő, Kéler János, Nagy Oszkár, Pongrácz (laboráns) és Tévi Tibor.*

A gazdasági tanács a termelés, elosztás, üzemvezetés ellenőrzésre javaslatot dolgoz ki. Hét tagból áll, akiket a szksz. összeülése választ. Hivatalból tagjai a végrehajtó (intéző)-bizottsági tagok. És esetről-esetre meghívandó szakférfiak. Feladata: termelést az egész országban fejleszteni, minden általános gyógyszerészeti kérdésben a szakbiztosságnak javaslatot tenni és ennek leküldött javaslatai felett véleményt mondani.

Tagjaiul választatnak: *dr. Bátori Ferenc, Grünwald Elemér, Kálmán Béla, Maurer Armand, Szűsz Jenő, Viola Lajos és Andrásy József laboráns.*)*

Az esetenként meghívandó szakértők sorába a gyűlés a következőket ajánlja a tanácsnak: *Alberti Andor, dr. Andriská Viktor, dr. Augusztin Béla, dr. Bayer Antal, Bermann Lajos, dr. Darvas Ferenc, dr. Donáth Jenő, dr. Forgács Rezső, Pollák Ákos, dr. Renkey Gyula és Zoltán Béla.*

A fegyelmi és munkafegyelmi bíróság a címében foglalt ügyeket intézi. A közgyűlés, illetve a vidéken a fiókszervezetek ottani taggyűlése egy állandó s csakis választók által visszahívható elnököt választ. Melléje a szakmai és segéd munkás-szakosztály 2—2 (illetve vidéken 1—1) tagot küld ki. A bíróság ítélkezik az üzemekben felmerült és a népbiztossági kerületi biztosok által el nem intézhető ügyekben. Tanácskozási jog illeti a

*) A tagok, egy-kettő kivételével, nem akarta elfogadni a megválasztást s Maurer lemondó ívét aláírták, de abban a meggyőződésben, hogy tagságukról lemondva, a helyükbe bizonyára megválasztandó kommunisták romboló garázdálkodását csak így akadályozhatják meg: megtartották tagságukat. Hogy milyen pol. felfogást vittek e szaktanácskozásokba is, bizonyítja, hogy júl. 19-diki kelettel Maurernek rosszalását fejezi ki a szksz. Harnikkal szemben tanúsított viselkedéséért s ugyanekkor együttérzéséről értesíti Harnikot.

kerületi biztosokat. E határozat ellen a Népjóléti népbiztossághoz van fellebbezésnek helye.

A bíróság elnökövé első ízben *Neuwirth Béla* választott. Tagok: *Gmiller Lajos* és *Kovács Aladár* gyógyszerészek és *Krebsz Etel*, meg *Nagy Sándor* segéd munkások.

Mikor *Neuwirth* kerületi ellenőrré neveztetett ki, *Hörk Dezső*, majd júl. 12 én távozásával *Harnik Lajos* lett az elnök.

*Gmiller*t szintén ker. elnökké nevezte ki a népbiztosság. Helyette előbb *Link József*, majd *Fantel Sándor* lett a bíróság tagja. *Nagy Sándor* segéd munkás sem volt végig tagja, helyébe *Zimmermann Ferencet* delegálták.*)

*) A szksz. fegyelmi bíróság júl. 13., 19. és 26-án tartott ülésének ítéletei ismeretesek. E három ülésen 15 esetben ítélezett. Még pedig az első alkalommal két ügyből kifolyólag hozotta a bíróság ítéletet, amit a vádlottakkal azonnal, az üzemekkel pedig írásban közölt. A két ítélet:

„112/1919. sz. A. M. gyógyszerészt azért, mert koránál és előképzettségénél fogva is tudatában kellett volna, hogy legyen, hogy az ilyen úton való anyagszerzés azonos a jogtalan elsajátítással, a fegyelmi bíróság a 3 (három) hónapra minden gyógyszerészi munkától eltiltotta. Nevezett ezen ténykedése alkalmas arra, hogy az egész karra és a szakszervezetre, melynek tagja, bélyeget nyomjon, s mert a mód ahogy panaszolt a kifogásolt javakhoz jutott, kétségkívül rosszhíszeműen kigondolt volt.”

Az elítélt illegális úton gyógyszerészre nevében cukrot és szeszt utaltatott ki a Központi Gyógyszerüzemtől.

„133/1919. G. R. I. gyógyszerészt, azért, mert éjjeli szolgálata idején az üzemnek olyan lokalitásában tért nyugovóra, melyben nem voltak meg a jelzésre, illetőleg az éberségre szolgáló eszközök, s ezáltal konkrét esetben is meddővé tette egy betegnek azon kísérletét, hogy sürgős gyógyszeréhez jusson, megdorgálásra, azért pedig, mert munkahelyét a szakszervezet engedelmé és az üzembiztos ilyen irányú felszólítása nélkül önkényesen elhagyta, 1 (egy) hónapra a gyógyszerészi munkából való eltiltásra ítélte. Ezen ítélet 1919. július 13-án lép hatályba, s a panaszolttal szóbelileg közöltetett.

A bíróság határozata a Segítő Mária gyógyszerész üzembiztosával és munkástanácsával a szakszervezet útján közlendő.”

A második alkalommal egy gyógyszerésznek rosszalását fejezi ki, mert a pénztárosnő a gyógyszerészben mások előtt kritizálta.

Egy üzembiztos felment, mert nem igazolódott be a panasz tárgyát képező rendes munkaidő áthágása.

Egy laboránst felment azon vád alól, hogy rossz impleálásával mérgezést okozott.

Végül 3 gyógyszerészre azt az elvi határozatot hozta, hogy „ha a fegy. bír. előtt meg nem jelennek, ebben a szksz. ignorálását látja, amelyért a következményeket viselniök kell.

A harmadik gyűlés egy elvi határozat után egy gyógyszerészt szigorúan megdorgál, mert vény nélkül 1 liter alkoholt adott egy ismerősének.

Egy üzembiztos eljárásait (amiért az osztály a gyógyszerész éléről elhelyezte) jóhiszeműnek és korrektnek mondja.

Egy segéd munkánőt, mert munkaidejét állandóan megrövidítette, állásának elvesztésére és a szkszből kizárásra ítélte. Egy másik technikát ugyanezért szigorúan megdorgál; egy gyógyszerésznek rosszalását fejezi ki, mert reprodukálhatatlan kitélt használt, miközben valakit helyesen kötelességeire figyelmeztetett. Két gyógyszerészt szigorúan megdorgál, mert egy volt tulajdonos ellen alaptalanul vádaskodott. Egy pénztárost megdorgál gondtalan pénzkezeléséért. Egy segéd munkást lopás kísérlete miatt kizár a szksz.-ből. Végül vétséget lát 3 gyógyszerész azon cselekedetében,

A *sajtó-propaganda-bizottság*, amely a nevelés*) és propagandára dolgoz ki javaslatot, 5 tagból áll, s ezeket a végrehajtó-bizottság delegálja. Előbb *Lengyel Mór*, *Neuwald Aladár*, *Vámos Erzsébet*, *Wittenberger Henrik* és *Székely Jenő* szerkesztő, majd július 23-ától *György Mátyás*, *Lengyel Mór*, *Steiner Miksa*, *Schwarz Endre* és *Vámos Erzsébet* lettek a bizottság tagjai.

Az egyes szakosztályokat 15 tagú bizottság vezeti (tanácskozási jog megilleti a végrehajtó-biz. tagokat). A szakosztályok szakmai (szakosztályi) ügyekben önállóan határoznak, általános érdekű kérdésben javaslattal járulnak a végrehajtó-bizottsághoz. Az ill. Népbiztosságok rendeleteihez (fizetés, munkaidő) végrehajtási utasítást készítenek és megbeszélés tárgyává teszik a termelés folytonosságát biztosító fegyelmet és erre javaslatokat dolgoznak ki.

A *gyógyszerész szakmai szakosztály* direktóriuma: *Dénes József*, *Fritz Sándor*, *György Mátyás*, *Harnik Lajos*, *Hönig Zsigmond*, *Kis Vilmos*, *Kun Ferenc*, *Máday László**)* *Neményi Jenő*, *Nobel Erzsébet*, *Rázsó Miklós*, *Sebestyén Imre*, *Sugár István*, *Steiner Miksa* és *Szentmiklósi Sándor* tagokból állott. Elnökévé *Neményi Jenő* lett.

A segéd munkás szakosztály-direktóriuma pedig 4 női segéd munkásból és 11 férfiből (ez utóbbiaknál 9 segéd munkás, továbbá *Nádas Lajos* gyógyszerész és *Wittenberger Henrik* gyógyszerészjelölt) állott.

Az adminisztrálást a titkár végzi, amely állást pályázat útján a végrehajtó-bizottság tölti be. Kifelé a szksz-et a titkár egy-egy végrehajtó bizottsági taggal képviseli.

A titkár előbb *Neuwald Aladár* egyedül, majd *Schwarz Endre* segéd titkárral volt. Az első lemondása után (június végén) az egyedül pályázó *Hönig Zsigmond* lett.

A szakszervezet mindjárt a proletárdiktatura kikiáltása után hozzálátott az ifjómunkások (egyetemi hallgatók és gyakornokok) és a segéd munkások beszervezéséhez.

Az egyetemi hallgatók szocialista szervezete már márc. 30-án tartotta alakuló gyűlését, amelyen elnökké *Illés Endrét*, titkárrá *Győrbíró Jenőt* választották és a bizalmi testületbe 9 tagot. E gyűlés bizonyos könnyítéseket „követel” a szigorlatozó gyógyszerészek részére. *Szlávik* arról szól lelkesen, hogy az ifjúság apostola legyen a diadalt aratott eszméknek.

Az oktatástügyi népbiztosság 67170/1919. számú rendelete értelmében, amely az ifjómunkások szervezeteit szabályozza, a szocialista diákok szakszervezetének fentírt gyógyszerésszakosztálya mint autonóm ifjómunkás csoport csatlakozott a Gy. M.

hogy egy ellenőr utasítására készített leltárát közös megegyezés alapján megsemmisítették. téletet csak a további vizsgálat után hoz. De nem hozott, nem hozhatott, mert közben halálra ítéltetett a fegyelmi bíróságot: életre hívó preletárdiktatura.

*) t. i. szociális nevelés.

**) Megválasztása után lemondott.

Sz.-éhez, melynek vezetőségében is résztvesz. Helyiségükül a régi gyógyszerészhallgatók segélyezőegyesületének helyiséget foglalják le.

Az ifjómunkások szakosztályában „ellenforradalmi tendenciát,” egyenetlenséget vagy legalább is a szakszervezeti vezetők által kiadott s a proletárforradalom szellemében tartott rendeletek be nem tartását tapasztalták, miért is az autonómiát megszüntették és a vezetőséget lemondatták. A szakszervezeti titkár elrendelte, hogy a szakcsoportok és a két évfolyam részéről 5—5, összesen 15 tagot válasszanak mint bizalmi tanácsot, míg vezetőikre Györbíró és Glück e. hallgatók és Nagy Oszkár gyógyszerészből álló direktóriumot rendelt. És kilátásba helyezte a retorziót, ha valaki vonakodnék a szakszervezetbe belépni s ezzel legelemibb kötelességének eleget tenni. A szakszervezet az oktatásiügyi népbiztossághoz jelentést tett arról, hogy „meggondolatlan és megbízhatatlan viselkedése miatt” az ifjómunkások szakcsoportjának autonómiáját felfüggesztették.

A tanév befejeztével, máj. 30-án a bizalmi testület és a direktórium, megbízatásuk időszerütlenné válván, lemondottak. A csoport tagjainak száma akkor 343 volt.

A folytonos választás, lemondás, felfüggesztés és az ifjúság „forradalmasítását” célzó „szocialis nevelésen” (értsd lelkiegyensúlyt megbolygató izgatáson kívül) itt semmi sem történt. Semmi érdemleges munka sem folyt. Mégis a mostani lemondás után a taggyűlés előkészítését kötelességükké téve az ügyek ideiglenes vezetésére egy háromtagú direktóriumot delegált a szksz. (Oxhorn Gyula, Maros Tibor és Demeter László.)

A taggyűlést jún. 11-én tartották meg. Igen szenvedélyes hangulatban folyt ez le, mivel szemére lobbantották a szksz.-nek, hogy az ifjómunkásokat mindenben mellőzik, mert megbízhatatlannak tartják őket politikai tekintetben. Szakkifogás nincs ellenük a szakügyekkel foglalkozni hivatott bizottságokban, még sem képviseltethetik magukat. Kifogásolják, hogy az országos taggyűlésen csak eltűnő kevés számban vehetiek részt, mivel azoknak tagságát, akik márc. 21-e után léptek be, nem ismerték el, jöllehet a segédmunkások mind ott voltak, holott ezek mindnyájan csak a prol. diktatura kikiáltása után lettek tagjai. Tiltakoznak az ellen is, hogy Nádas a segédmunkásokból 3 hónap alatt másodrendű gyógyszerészeket akar nevelni. Ha megvan ezekben a megfelelő képesség, ám képezzék ki az ambiciózus laboránst velük egyenlő tanulmányok alapján rendes gyógyszerésszé. — Majd egy 10-es bizottságot választanak az ügyek intézésére. (Oxhorn Gy., Maros T., Toffler Sándor, Jeszenszky Ernő, Herskovits Mór, Deutsch Imre, Nagy István, Búziásy és Pikó Zoltán.)

Az egyetemi hallgatók ezidőben egyenként és havonként 300 korona állami segílyt kaptak életfentartásukra, már a június 28-án tartott első összbizalmi ülése kevésnek találja ez összeget, míg a jul. 10-iki ülés már azzal a konkrét javaslattal áll elő,

hogy a nőtlen ifjűmunkás számára 800, a nősnek pedig 1200 K. „tanulmányi munkabért“ kérjen a közokt. népbiztosságtól.)* A memorandumot a népbiztosnak magának adja át a gyűlés megbízása alapján Pikó Zoltán.

Jul. 19 én az összes ifjűmunkás szakosztályok bizalmi gyűlése volt, amelyen a népbiztosság diákszociális ügyosztály ellen felmerült panaszokat tárgyalták. Ezen már azt kívánták a közokt. népbiztosságtól és ennek szerveitől, hogy semmi rájuk vonatkozó határozatot az ifjú munkáscsoport véleményének megkérdezése nélkül ne hozzanak. Mintegy rekompensációul pedig azt ajánlják fel, hogy gazdasági ügyeikben hozott határozatokról értesíteni fogják a népbiztosságot.

Az ifjűmunkásoknak ez a proletárdiktatura bukása előtt hozott utolsó határozata mutatja legjobban azt a rettenetes eredményt, amely felelőtlen vezetők destruktív irányzata folytán következett.

Nem az ifjúság a vétkes ebben, amely végig bizalmatlanságot „élvezett“ a vezetők részéről politikai magatartása miatt, hanem egyedül a vezetők, akik hatalmi hóbortjukban nem ismer-tek határt s a maguk diktárius eljárása előtt mindenkire fej- és térdhajtást akartak ráparancsolni.

Még jobban mutatja azonban a destruktív irányzat rettenetes eredményét a gyógyszerári segéd munkásoknak úgynevezett beszerzése. Ennek a „szervezésnek“ alapját felelőtlenek lázítása és bűncselekményekre való felbűjtása képezte.

A segéd munkások beszerzését Nádas Lajos és Wittenberger Henrik vállalták és végezték. Még márc. 21-ike előtt,

*) „Határozat: Minden főiskolai ifjűmunkás tanulmányi munkabért kap, ha valamely főiskolának beírt tanulója s a főiskolának előadásait tényleg hallgatja.

A tanulmányi munkabér összege minden hónap 1-én előre esedékes és nőtlen ifjűmunkásoknál 800 K, nőöknél 1200 K havonta. A nős ifjűmunkásoknak munkabérükön kívül minden gyermek után havonként 200 K családi pótlék jár.

A) E munkabért nem kaphatja meg az a főiskolai ifjűmunkás, ki munkanélküli jövedelemből él.

B) A tanulmányi munkabér összegéből levonandó az az összeg.

1., melyet az ifjűmunkás vagyona (földbirtok, bankbetét stb.) után élvez, amennyiben ez az összeg a havi 1200, illetve 800 koronát el nem éri;

2., nem vonható azonban le a különös munkát, szorgalmat, elért eredményt jutalmazó ösztöndíj, vagy pályadíj s rokkantsági segély.

C) A munkabér fizetése azonnal beszüntetendő mindazon ifjűmunkásoknál, — addig is, míg illetékes helyről jövő intézkedéseket, mint az iskolából való kizárással, szabadságvesztéssel, vagy egyéb büntetésekkel nem sujtatnak —

1., kik a munkabért fölvetették, bár arra jogosultak nem voltak;

2., kik a munkabért teljes összegében vették fel, bár abból bizonyos összeg a B) pont szerint levonandó lett volna;

3., kik bármiféle ellenforradalmi tevékenységben részt vettek s ez róluik illetékes fórum előtt bebizonyítást nyert;

4., kik az előző három pontban felsoroltakról — bár tudomást szereztek — szakszervezetüknek, vagy más illetékes helyen jelentést nem tettek.“

amikor a segédszövetség erősen balra kanyarodott s a tulajdonképpeni irányítást a tulzó radikálisok végezték, többé-kevésbé titokban megkezdette Nádas a maga aknamunkáját.*) Patikáról patikára járt és előbb a gyógyszerészek (minden gyógyszerész) ellen lázította fel őket. Hogy azoknak milyen nagy a fizetésük, pedig henyélnek, cigarettáznak és játszi munkát végeznek. A tulajdonképpeni munka az, amit a segédmunkások végeznek éhbérért, elnyomatásban, baromi módon. Az egyes gyógyszertárakban már ekkor szinte tarthatatlan lett a helyzet. A segédmunkások mindenben a maguk (Nádas által nekik bepaukolt) felfogását szegezték szembe a gyógyszertárossal és a gyógyszerész alkalmazottakkal egyaránt. A fegyelem igen-igen megazult. Tekintély, szaktudás elismerése s mindaz, amit a megértő harmonikus munka megkövetel, alá volt aknázva, csak az alkalom nem jött még el, hogy vulkanikus erővel kitörjön az egyre fűtött, élesztett szenvedély és hozzákezdjen sok érték elpusztításához. Az ész, a józanság szavára semmit sem adtak a lelketlen izgatók.

A beszervezésnél csak hazugság volt az a jelszó, hogy a beszervezendő segédmunkások *állandó* jobb helyzetét akarják és fogják kivívni. Csak eszköz volt a pillanatnyi „jobb helyzet” megteremtése (anélkül, hogy mérlegelték volna, vajjon valóban javára van-e az anyagi és erkölcsi tekintetben a segédmunkásoknak) arra, hogy ezzel is megbontsák a régi rendet és — ahogy hirdették — a régi helyzet visszaállítását egyszer s mindenkorra ezzel is lehetetlenné tegyék.

A gyógyszerészek általában — silány, nagyon kisszámú túlzó kivételével — már ekkor elítélte a 22 éves Nádas akcióját, pedig ezidőben még nagyon szelid eszközökkel és csendes hangon dolgozott.

Nádas minden tekintetben tipusa a magasabb etikát meg nem értő, minden széppel, nemessel meghasonlott, a maga izzó, de üzletszerű fanatizmusában a világ megváltását látó s magát ott, ahol ez nem veszélyes, mártírnak felkínálkozó beteges, züllött egzisztenciának. Válogatottan piszkos ruhában, lomposan, hányiveti módon járt. Lázasan kapkodva beszélt, fület sértő, bántóan rikácsoló hangján. S egy-egy, a célon túllövő „patent bolsi” kiszólásra izzásba jött s túlcsapongó érzése gúzsba kötötte agyát és az ész, az értelem csak ritkán jutott ilyenkor nála szóhoz.

Környezetét, munkatársait is ehhez mérten válogatta meg. Még amikor titokban dolgozott a mosogatónők tisztességes, de hozzá nem illő társaságából keresett magának szeretőt s ennek segítségét is felhasználta, hogy társnőihez közelebb férközzék a maga izgatásaival. Ugyancsak akkor nem olyan laboránsokat és egyéb segédmunkásokat nyert meg elsősorban a maga beszerző munkájához, akik tekintélyük s rátermettségükönél fogva a segédmunkásokat egy táborba terelték volna, hanem többször bünte-

*) Lásd 57. oldal.

tett alakokhoz fordult, akik a megfélemlítés eszközével dolgoztak. Tagadhatatlan, hogy voltak a segéd munkások között olyanok, akik több-kevesebb joggal elkeserítőnek találhatták a maguk helyzetét vagy a mostoha közviszonyok figyelmen kívül hagyása folytán, vagy — a maguk helyzetét összehasonlítván — más patikában dolgozó s jobb viszonyok közt szolgáló segéd munkásokéval. Mint különös jelenséget kell megemlíteni, hogy mégsem ezek közül kerültek ki javarészt Nádas legodaadóbb hívei, hanem a hiszékeny, félrevezetésnek könnyen felülő s mindent mérlegelés nélkül vevők közül, akik maguk nem álltak ugyan azonnal melléje, hanem később maguk lettek a hirdetett ige legodaadóbb apostolai. És Nádas — erőszakos fellépésével, célt nem érő első agitációi után is fáradhatatlanul, szívósan tovább dolgozott, végül előkészítette a talajt, — csak a kedvező alkalom hiányzott még a „siker“ köztudomásra jutásához.

Azonban jött a március 21. Nádas és a sötét csatornák hamiskártyásai és egyéb zúgalakok „uralomra“ kerültek és betetőzhatték eddig lopva végzett művüket: minden fegyelemnek sutba lökését.

A gyógyszerügyi technikai segéderők, pénztárosnők, laboránsok, takarítónők és kifutók beszerzése elő volt készítve s az első taggyűlést ápr. 6-dikára kitűzhatték. A gyűlésen a megjelenés kötelező volt.

Nádas előrelátó és az ő szempontjából vetten helyes taktikával végzett beszerzés, amely szerint a segéd munkásokat szembehelyezve a gyógyszerészalkalmazottakkal, ezek ellen felizgatta őket, lehetetlenné tette, hogy azok a gyógyszerészek, akik az egész vonalon örületes módon folyó izgatások dacára, józanul gondolkozván, szerették volna a nagyszámú megfontolt segéd munkásokat visszatartani bolond elhatározásuktól (természetesen nem értjük ezalatt a józan és észszerű szervezkedést), nyíltan fel merjenek lépni Nádas agitációjával szemben. De még csak titokban sem tehettek semmit, mert a napirenden levő besúgások és denúciálások olyan terrorisztikus fellépést és eljárást vontak maguk után Nádas agitációja védelmében a gyógyszerészek és a józan s meggondolt segéd munkások ellen, amiktől akkor igen észszerű volt óvakodni. Óriási ellenszenvet váltott ki Nádasnak az a törekvése is, hogy a segéd munkások is a gyógyszerészszakszervezetbe tömöríttessenek*), azonban a féktelen izgatás következtében ezt sem lehetett megakadályozni és az ápr. 6-iki segéd munkás-gyűlés ki is mondta a tömörülést. A gyűlés Nádas Lajost választotta meg a szakmai szervezet vezetőjévé és mellé 2 laboráns és 1—1 pénztárosnő, takarítónő, munkásnő és női technikai segéderőből alakított direktórium rendeltetett.

A direktórium kimondotta, hogy a segéd munkásokra nézve azonnal életbelépteti a 8 órás munkaidőt és addig is, míg a 6 órás munkaidőt a kormányzótanács elrendeli, lépéseket tesz

*) Az iskolaszolgák sem voltak tagjaik a tanítók szakszervezetének

arra, hogy a laboránsok, illetve technikai segéderők a gyógyszerészekhez hasonló módon harmadnapos szabadidőt élvezzenek. Az ifjúsunkások (kifutók) azonban már most sem dolgoznak többet 6 óránál. Nádas eszméjét, hogy a laboránsok és technikai segéd munkások másodrangú gyógyszerészekké képezhessék magukat, a direktórium magáévá teszi. És megállapítja, hogy a segéd munkások a gyógyszerészekkel egyenjogú és egyenrangú tagjai a szakszervezetnek*) és hogy kiküldöttük az ügyviteli titkárság irodájában helyet foglal.

A vasár- vagy ünnepnap inspekciózó egy hétköznapon szabad. Kifejezésre jutott az az óhaj, hogy a segéd munkásokat lakásuk hofekvése szerint osszák be az ehhez közelfekvő gyógyszer-tárba munkára.

A fizetések rendezésével**) szükségessé vált annak megállapítása, hogy ki a szakképzett laboráns. Általában azt állították ennél föl, hogy a szakképzett, aki két (később három) év óta működik. Az pedig, akinél az üzembiztos a munkástanácsal nem tudná ezt megállapítani, a szakszervezetnél vizsgázní tartozik.

A segéd munkások szociális és természettudományi oktatását is tervbe vették, sőt egynéhány ilyen előadást tartott is Lengyel Mór gyógyszerészjelölt. Ez előadások kötelezők voltak s értük havi 1 K-t kellett fizetni. A mintegy 600 bejelentett segéd munkást (a köztük lévő 26 írni-olvasni nem tudó kivételével) iskolai képzettségük szerint 5 csoportba osztották és a következő programot állapították meg e csoportok szerint oktató „előkészítő iskolá”-ban számukra:

„Számítanból: mindazokat a műveleteket, melyek a gyógyszer-tári gyakorlatban előfordulnak (munkabérkalkulációk, mértékegységek, hossz-, terület-, ür-, súlyszaítások stb.).

Természettanból: Alapfogalmak, fajsúly, sűrűség és ezek megállapítására szolgáló eszközök. Mérlegek és mérlegelés. Egyszerű gépek, hőmérők, barométer, halmazállapotok. A föld alapja, forgása és keringése, naprendszer.

Vegytenből: alapfogalmak. Elem, keverék, elegy, vegyület. Fémek és nem fémek.

Természettarajzból: Élettelen anyagok, növények, állatok. Az ember helye a természetben. Fajok átalakulása. Az ember származása.

Szociológia: A társadalmak kialakulása, fejlődése. Erkölcsl és jogi intézmények. Tömegmozgalmak. A szocializmus története. Utópisztikus és tudományos szocializmus. A „Marxizmus” alapvető tanításai. Értékeln élet (árú, pénz, munkaerő, munkabér, tőke, profit, tőkehalmozódás, stb.). A munkás helyzete a multban, közelessége a jelenben, feladatai és jogai a jövőben. Burzsoa- és proletárdemokrácia. Miért kell a proletárdiktatura stb. stb.

Ezek a főbb pontok, melyeket az analfabétacsoport kivételével az összes hallgatóknak el kell sajátítaniok. Természetesen a magasabb képzettségűek, akik a felsoroltakat részben vagy egészben tudják, megfelelően magasabbfokú tanítást fognak nyerni.“

Ez oktatást részben Lengyel Mór gyógyszerészjelölt, rész-

*) Ez erős ellenszenvet váltott ki a gyógyszerészeknél, azonban minden gyűlés, tiltakozás és ellenkező javaslat dacára, Nádas lázítására a gyakorlatban megvalósult.

**) Lásd a fizetésekről szóló részt.

ben egy polgári iskolai tanító végezte volna Steiner Miksa, az oktatástügyek vezetőjének irányítása mellett.

A május 25-iki gyűlésen a segédmunkások csoportja erősen kikel a szakszervezet ellen. Megállapítja, hogy kulturmissziójának nem tesz eleget: nincs még se olvasója, se társalgója; hogy deficitel dolgozik, miért is egy ellenőrző-bizottságot küld ki. Követeli, hogy a szakszervezetnél legyen valaki, „aki állandó felvilágosításokat ad, aki mindenkit meghallgat és mindent a legudvariasabban elintéz”. Mindennek éle volt Neuwald titkár ellen, akiben Nádas — miért, miért se — erős riválist lát és jöllehet együtt fogyasztják Nádas családjánál (ahova Neuwald ebéd-kosztra járt) a minden antagonizmus kiengesztelésére igen alkalmas, bizonyára jól elkészült gyakori libapecsenyét a legnagyobb szovjettinség idején is. Nádas odáig élezi a dolgot, hogy akkor már mindenben vakon követő segédmunkásai bizalmatlanságot szavaznak Neuwald titkárnak. Ez a bizalmatlanság újból hatalmi kérdés lett a két szakosztály között. Nem mintha a gyógyszerész-szakcsoport nagy gyönyörűséggel és megelégedéssel nézte volna a hatalmában sütkérező s ebből kifolyólag — a kommunisták kivételével — mindenkivel packázó Neuwaldot köteles udvariaság, de sőt józan előrelátás szempontjából vettén is nagyon kifogásolható viselkedését és agresszív szereplését*), hanem mert még mindig nem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy speciális gyógyszerészvonalatkozású ügyekben is hangadók lehessenek az e tekintetben analfabéta segédmunkások, akár egy „gyógyszerész” vezetése mellett. A „voksbarom”-má súlyosztás igen rosszul festett az elnyomott proletariátus felszabadítását hangoztató proletárdiktatura alatt. Pedig e kérdésekben Nádas, Wittenberger, Hönig és néhány társuk a főlsszabadítás nagy művének egy jelentős részét e lestülyesztésben látták,

A segédmunkások közül szabadságot biztosítottak annak, aki február óta állásban van. S e célból egyes üzemekből kiegészítőkép áthelyezéseket terveztek, míg a pénztári ügyeket „repülő pénztárosnő”-vel gondolták elintézhetni.

Júliusban Nádas már a gyógyszervegyészeti gyárak és telepek munkásait is a Gy. M. Sz.-be akarta tömöríteni. Meg is kezdte erre irányuló működését, sőt 21 segédmunkás már be is lépett a Közp. Gyógyszerüzem egyik telepének munkásai közül. Ellenben határozottan ellenezte, hogy a takarítónők a Szoba- és Ablaktisztogatók stb.-ik Szervezetébe lépjenek át, amire mozgalom indult volt meg. Nádaszt ugyanis az a titkos cél vezette, hogy táborával majorizálja a gyógyszerészeket, amivel szabad lesz az

*) Öreg, évtized óta működő érdemes gyógyszerésztárosokat, gyógyszerészeket óraszám váratta, míg végre maga elé bocsájtotta. Gaál Endre dr.-tól megkérdezte, van-e diplomája. Varságh Zoltán dr., Szabady János és másokkal pókhendi hangon tárgyalt. Panaszokat meg se hallgatott, küldte az embereket a „sóhivatalba.” A szakszervezet által eszközölhető helyzetjavítást csak a kegyeltekkel szemben (értsd kommunisták és barátai) érvényesítette. Meggátolta öreg, keresetüktől hivatásuk vagy keresetforrásuk megszüntével elesett gyógyszerészek keresetéhez, munkához jutását.

ő útja az egyeduráalomhoz. Minden ténykedése, amely nem csak a jóízűségnek, hanem a becsületes eljárásnak és tiszta intenciójú törekvésnek is ellenkezője volt, emellett szólt. S ez szóbeszéd-tárgyát is képezte, amire csak azt jegyezte meg — válaszkép —, hogy ő „reálpolitikát” folytat. Táborá is, amely pedig vakon követte azelőtt, mind lanyhábban viselkedett vele szemben s a ragaszkodásnak itt-ott még fellobbanó jele csak mesterkélt volt és görög tűz, mely mellett a hős színpadi halálának keresését művelte. Vörös katonának ment. Előbb bevonulása elleni tiltakozást rendelt meg táboránál, amely ekkor márcsak jobbára a szakszervezet sportklubjába tenniszezni járó női segéd munkásokból állott, akiket e nemes sportra — patikafelmosási munkájuk elhanyagolására biztatva — Nádas tanított. Azután — a tiltakozás ellenére is — bevonult a kaszárnyába. Bevonult, mert ott biztosítottabbnak látta a maga kis életét, mint a fellázított s beváltani nem tudott ígéreteivel félrevezetett segéd munkás-testvérei között, akik előtt mind nyilvánvalóbbá lett, hogy falhoz állították őket s most már előre nincs út, de visszafelé is bajos menni a patikákban elfoglalt előbbi helyzetüknek a lázítás és izgatás következtében történt kérész-életű eltolódása folytán.

A hatalmi téboly pedig a félrevezetett segéd munkásoknál is kitört. Gyűlésüket a hivatalos kommunikék szerint mindig „forradalmi hangulatban zárták be” — de az a forradalmi hangulat, ami e gyűléseken uralkodott, egy volt már az anarkiával, minden rendet, fegyelmet (még a „proletár fegyelmet” is) felborító fékevesztett szenvedély kitörésével és bárdolatlanságával. Még júniusban a s. m. szakosztályának gyűlésén egy orosz származású laboráns Nádas megnyitó szavainak hatása alatt azon panaszkodik, hogy a gyógyszertárakban még mindig nem akarják respektálni a segéd munkásoknak gyógyszerészi szakügyekben vallott felfogását és azokra tett észrevételét. Pedig jól jegyezzék meg a gyógyszerészek, akik még mindig nem puhultak meg eléggé a bolsevik eszmék befogadására — úgymond, — hogy ha nem hajolnak meg a mi véleményünk előtt, akkor, ha kell, úgy fogjuk őket kibotozni a patikákból s mi látjuk el az ő dolgukat is. A fizetésről szólva pedig: „ha a gyógyszerészek nem akarnának dolgozni a segéd munkások miatt, a legmesszebbmenő terror álláspontjára fogunk helyezkedni.” Csak azt várja, hogy az „oroszok bejöjjenek, akkor lesz rend, lesz fegyelem.” Szegény, szegény megtévedt ember! És e felszólalás után felugrott Nádas: „Szeretném keblemre ölelni ezt a nagyszerű embert, akiénél szebb beszédet még életemben nem hallottam. Vajjon mikor lesz ennyi öntudat a gyógyszerészekben?” Ez ember az ő embere; látszik, hogy a bolsevikizmus igazi hazájából való. Vajh mindnyájan ily kitűnő férfiak — emberek volnánk. Igyekezzék mindenki ily „patent-bolsevik” lenni s akkor rend lesz és pusztulni fog a sok gaz és jellem, meg becsület, — meg mit tudom én mi minden Nádas mosdatlan szájára akadt — nélküli burzsoá, s azok legalábbvaló sőpredéke: a volt gyógyszertártulajdonosok.

Imé egy kis izelítő Nádas Lajos nevelő, oktató és jellemet fejlesztő beszédeiből, amit — még vaskosabb formában is — minden pénteken alkalma volt tartani, minthogy e napon ülésezett a segéd munkások szakosztálya. Hosszú időn át főtémája a népbiztossági gyógyszerész-szakosztálynál történt és később leírandó változás volt, amelyet — ha a kormányzótanács — nem reparál, ám lássa majd, hogy mit fog ő csinálni. És mindjárt meg is mondotta, hogy kipofoztatja a főburzsujt és fölmegey majd a népbiztossághoz néhány segéd munkás elvtárssal és rendet teremtet velük. És pukkadt és fulladt és köpködött és gyáván elbujt, amikor recsegett a proletárdiktatura, amelynek megvédését utolsó leheletéig ígérte.

Arról, hogy vidéken milyen fokban „sikerült” a segéd munkások „beszervezése”, kevés az adatunk. Egyedül Kecskemétről tudjuk, hogy ott megalakították a segéd munkások szakosztályát. Valószínűnek látszik azonban, hogy a vidék egészséges erkölcsi felfogásába nem sikerült azokat a célon túl lövő megbolondító s idevágó téves eszméket bevinni, ami a fővárosban rettenetes lezúllásnak és borzalmas közérdekbe ütköző következményeknek volt a forrása, anélkül, hogy a gyógyszerügyi segéd munkások társadalmi osztálynak komolyan vetten és alapjában hasznos lett volna.

A kommunista csoport egyik legexponáltabb vezető tagja, Téri Tibor, sem haladhatott el szónélkül Nádas lázításai és oktalan vezérszerepe mellett, amennyiben a szksz. hivatalos lapjában*) írt egyik vezércikkében néven nevezi az egyenetlenségek okát s mint egyike a „segéd munkások megfontolatlan vezetésé”-re mutat rá.

Az, hogy az augusztusi átalakulás e tekintetben minden nevezetesebb zökkenés nélkül megtörténhetett, igazolja, hogy a félrevezetett segéd munkások is kiábrándultak közben s belátták, hogy mindaz, amit a közölt formában lelketlen vezetőik hirdettek, nekik sem képezi semmiféle előnyüket. És ily módon győzött a józan belátás s a félrevezetettek egyedüli helyes útnak a politika nélküli becsülettel végzett munkához való visszatérést látták.

* * *

A szakszervezet a proletárdiktatura után azonnal kiadta a jelszót, hogy „mindenki beszervezendő.” Ezalatt azt kellett érteni, hogy mindenkinek be kell lépnie a szakszervezetbe, hogy a vezetőség szakszervezeti fegyelem alá vonhasson mindenkit.***) A tulajdonosokra és a bérlőkre azt határozták, hogy csak a leltározás***) után jelentkezhetnek és hogy a diktatura után belépő gyógyszerértárosok egyszersmindenkorra 50 K beiratási díjat fizet-

*) Gyógyszerész Ujság 1919. jún. 18-án 15. száma 235. old.

**) A márciusi közgyűléskor a tagok száma 1300, a diktatura alatt a segéd munkásokkal együtt kereken 5000 volt.

***) Lásd később.

nek az üzembiztos útján, amelyet a vezetőség speciális indokollással benyújtott kérésre el is engedhet.*)

Nem volt nagy számuk az önként jelentkezőknek. A vezetőség erre kényszereszközhöz nyúlt s az üzembiztosokat tette felelőssé, hogy a nála dolgozók belépjenek a szksz.-be. Egyben közölték, hogy aki nem tagja a szksz.-nek, az nem kap munkát, viszont akinek nem akartak munkát adni, azt — nem vették fel. Ilyeneknek „módot adtak rá“, hogy 1—2 hónap múlva újra jelentkezzenek — tagnak. Három esetben megis fosztottak tagokat tagsági jogától, vagyis a munka jogától.

A tagsági díj előbb a fizetésnek $\frac{1}{2}$, majd 1 $\frac{1}{2}$ -ka volt, amit szintén az üzembiztos gyűjtött be és szolgáltatott át a szakszervezetnek.

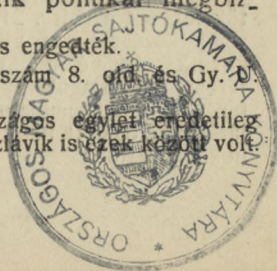
Minden tag szakszervezeti könyvecskét kapott. (Később fényképes igazolvánnyal akarták ellátni.) Azonban kétféle tagok voltak: megbízhatók és megbízhatatlanok. És mivel úgy tervezték (és első időben meg is valósították), hogy csak a szksz.-i igazolvánnyal rendelkező étkezhessen nyilvános helyen, vásárolhat bármit is s járhat színházba, szóval, csak annak van az élethez joga, aki szakszervezeti igazolványt tud felmutatni, a megkülönböztetést ezen is feltüntették. Ugyanis a „megbízhatatlanokat“ sehol szavazati jog nem illette s persze, szavazni is csak az igazolvány felmutatásával lehetett, amikor a proletártársadalomnak ez képezte érdekét, de bezzeg elrendelték mindenkire a szavazási kényszert minden igazolvány felmutatása nélkül, amikor a kommunizált társadalom azt akarta igazolni, hogy mily óriási számú „lelkes hive és szavazója“ van. A szakszervezeti igazolványra a megbízhatatlanoknál egy vöröskeresztet nyomtak.

És míg minden segédmunkás abszolút megbízható volt a Neuwald, Nádas, Wittemberger, Hönig, Steiner és egyéb kiválóságok előtt megbízhatatlan volt minden gyógyszertáros, minden szakíró és szerkesztő és a gyakorlók szövetségének volt tagjai közül a legtöbben. Nemkülönben 3 kivétellel, az államosítás elleni mozgalmat vezető 100-as bizottság tagjai. Ezek voltak a „megbélyegzettek“. A megbélyegzés „szégyent“ jelentett akkor, amikor azonban május 2-án csaknem felborult a szovjetország, illetékeseknek nyilvánosan tett**) kijelentése szerint, többen siettek a hadszervezetbe s kérték, hogy bélyegezzék le igazolványukat.***) E megbélyegzettek 6 hónapra fel voltak függesztve politikai jogaiknak gyakorlásától. Azonban a vezetőség már május végével felszólította mindazokat a „megbélyegzetteket“, „akik ma már érzik magukban azt, hogy a legtisztábban proletárérdekeket szolgálnak és a meggyőződésük szilárdságával is beilleszkedhetnek már a proletárdiktatura új rendjébe, akik politikai megbíz-

*) Hat esetben ismeretes, hogy kérték és el is engedték.

**) I. Gy. Munk. Lapja 1919. jún. 25-iki 76. szám 8. old. és Gy. P. 1919. 265. old.

***) Gyűlésen lett köztudomású, hogy az országos egyetemes politikailag megbízhatónak talált volt titkára, dr. Szlavik is ezek között volt.

hatóságukat saját maguk előtt sem vonják kétségbe“, hogy jelentkezzenek igazolványaik revideálása végett. A felszólítás nem használható sokat, mert már június közepén nyomatékka s újból felhívják erre a tagokat, míg egy június végi gyűlésén az intéző-bizottság köteleességévé teszi minden megbélyegzettnek, hogy igazolványát revideálásra adja be. Bizony ennek sem volt valami nagy foganatja és a nyomatékos és parancsoló felhívásnak is csak néhány gyengébbelkű, de egyébként biz politikailag megbizhatatlannak maradt, ugrott be.

Az igazolványok kiosztásánál, ami április 24. — máj. 2-ika között folyt le, a régebbi igazolványokat beszédtek, nehogy visszaélések történjenek. A kiosztás után a politikai megbízhatóság tekintetében való revíziót egy hónap múlva kilátásba helyezi a vezetőség. Vidéken a tagsági könyveket a fiókok töltötték ki, miután a közviszonyoknál fogva is ezek többé-kevésbé a központtól függetlenül voltak kénytelenek működni s a már említett 15 kerület egy-egy centrumában fizetési titkárt akartak alkalmazni.*)

A szakszervezet természetesen szoros összeköttetésben volt a Szakszervezeti Tanáccsal, amelyben képviselőként Téri Tibor**) (és időnkint a titkár) foglalt helyet.

* * *

A legelső kérdések egyike, amit sürgősen rendezni kívántak, a *fizetések ügye* volt. Mindjárt az első napokban teljesen önkényesen 30%-os fizetésemelést rendelt el a szksz. minden fizetésnél. Amikor pedig a F. K. T. az ipari munkabér rendezésére kiadta 64. sz. rendeletét, a nb.-hoz javaslatot terjeszt fel a segéd-munkások fizetésére vonatkozóan.

Ápr. 26-iki kelettel megjelenik a 15. sz. M. N. N. rendelet, amelynek 2. §. a fizetési kérdés rendezését a népgazdasági tanácsnak a munkabérek végleges rendezéséig a szksz.-re bizza:

„Addig, amíg a legfőbb népgazdasági tanács a gyógyszerári munkások munkabérét véglegesen nem rendezi, a munkabérek ideiglenes rendezése tekintetében a gyógyszerári munkások szakszervezete rendelkezik.

A volt tulajdonosok (üzletvezetők) fizetése — addig, amíg munkaügyi és népjóléti népbiztosság nem határoz, — nem haladhatja meg a legmagasabb fizetésű munkás bérét.

A munkabérek ezentúl havonként előre fizetendők.“

Ennek következtében a következőkben állapítja meg a fizetéseket:

Okleveles gyógyszerészek havibére . . . . . 1800 korona

Nem okleveles gyógyszerészek havibére . . . . . 1500 „

Gyakornokok***), szakképzett laboránsok és szak-

*) A megszállás következtében csak néhány helyen lehetett ezt megvalósítani.

**) A Sz. T. az egészségügyi és köztisztasági bizottságba Téri delegálta.

***) A gyakornokokra még márciusban kimondják, hogy újak nem vehetők fel, sőt a márc. 21. után felvettek is azonnal elbocsátandók. Ez utóbbi rendelkezéssel azt kívánták megakadályozni, hogy a beállott viszonyok következtében életfenntartásukat másképp biztosítani nem tudó gyógyszerári családtagok gyakornokként felvehető ne lehessenek. A belátással bíró higgadt üzembiztosok azonban kijátszották a rendelkezést s a patikájától megfosztott tulajdonos hozzátartozóját — előbből bejelentett gyakornoknak vették.

képzett techn. segéderők havibére	1100	K
Nem szakképz. laboránsok, pénztárnoknők havibére	900	"
Takarítónők és csomagolónők havibére	800	"
Ifjúmunkások (16 éven aluliak) havibére	400	"

Ez a fizetés április 14-ikétől fizetendő ki. S amennyiben a Gazd. Tan. családi pótlékot állapít meg, javasolja a szksz., hogy a családi pótlékot havi 100, a gyermekek után pedig 50—50 K.-ban állapítsa meg.

A fizetésnek ilyen: kor-, családi állapot és gyakorlati idő tekintetbevétele nélkül történt botor megállapításának magyarázata az, hogy csupa fiatal gyógyszerészjelölt és alig egy-két éves gyakorlattal bíró ember dolgozta ki, akik tehát csak a maguk érdekeit tartották szem előtt.

Külön kimondotta a nb.-i gyógyszerészosztály, hogy a volt tulajdonosoknak is épp annyi fizetés jár, mint a többi gyógyszerésznek, kivévn nagyon fontos termelési esetekben, amikor a tulajdonos semmiképpen nem nélkülözhető, mint pl. ampulla-gyártásnál (**).

A sustentációt is azon az alapon szüntette meg a szksz., hogy kétfelől senki sem húzhat fizetést.**)

Több vidéki fiók a fizetések ilyen rendezése következtében bizalmatlanságot szavazott a szksz.-nek. Ezek a helyi direktóriumok jóváhagyásával a segédmunkásoknak 2000 K-át, a volt tulajdonosoknak pedig a F. K. T. azon rendelete értelmében, hogy a maximális fizetés 3000 K, ennyit fizettek ki. A fővárosban is így értelmezték ez utóbbi rendelkezést sok gyógyszerértárban, de azzal megoldva, hogy az üzembiztosok a maguk részére szolgálati pótdíjakat is kifizettek.

Ezeknek hatása alatt az osztály, illetve a nb. ígéretet tett, hogy a gyógyszerészek fizetését revízió alá veszik és „a gyógyszerészek fizetését, mint tudományos és főiskolai képzettséggel bíró, felelősséggel járó munkakört betöltőként fogják megállapítani“.

A F. K. T. május 3-iki 83. sz. rendelete a tisztviselők és munkások bérei közti különbség megszüntetésével a munkabér nagyságát a szakképzettség kisebb vagy nagyobb foka és a vezetésre való alkalmasság szerint szabja meg. A különböző fizetési-osztályokba való beosztást pedig a Szociális Termelési nb. 71. Sz. N. rendelete szabályozta.

*) Mégis, amikor pl. a „volt“ Deér dr. patika összszemélyzete kérvényt adott be azért, hogy tekintettel Deér dr. kiválóságára, sokoldalú munkálkodására stb., engedélyezzenek az 1800 K-nál magasabb fizetést, — a kérvényre a referens ráírta „papírkosárba“. És ráförmedtek az ottani „munkásokra“, hogy szentimentalizmust a proletárdiktatura nem ismer.

**) Július 31-diki gyűlésen a szksz. gazd. tanácsa mégis javasolja, hogy az ideiglenes sustentálás engedékenység meg s az óradíj 7 K-ban, az éjjeli inspekció 20 K-ban állapíttassék meg. A sustentálás alkalmasint csak azoknak engedtetett volna meg, akik az egyetemen a „tanulmányi munkabért“ nem kapták (?)

Ezek a rendeletek a következő 3 fizetési osztályt állapítják meg:

Fizetési osztály	I.	II.	III.
	koronákban		
A 18. életéven alul	160	160	
a 18. életéven felül			
2 évig terjedő szolgálat után	180	200	—
3—4 " " " "	200	250	—
5—8 " " " "	250	300	—
9—12 " " " "	300	400	450
13—15 " " " "	325	450	500
16—20 " " " "	350	500	600
20 éven felül " " " "	400	550	650

Ez sem volt kielégítő. A F. K. T. ugyanis alig néhány hétre, május 30-án kiadja 106. sz. rendeletét, amely a fentieknek hatálytalanításával „ideiglenesen” az itt következő fizetési-osztályokat lépteti életbe:

Fizetési-osztály	I.	II.	III.	IV.	V.
	koronákban				
17 éves életkoron alul					
gyakorlat nélkül	120	—	—	—	—
gyakorlattal	150	—	—	—	—
17 éves életkoron felül					
0—2 évi gyakorlattal	170	—	—	—	—
2—5 " "	230	270	320	—	—
5—10 " "	270	320	380	430	520
10—15 " "	300	370	450	520	600
15 éven felüli " "	320	400	500	600	650

Ennek megfelelően a szakszervezet így osztja be a Gy. M Sz. tagjait:

Az I. fizetési-osztályba: kifutók, csomagolók és a 2 évi gyakorlattal nem bíró laboránsok, technikai segéderők és pénztárosnők.

II. Gyakornokok és 2 évi „gyógyszertári” gyakorlattal rendelkező szakképzett laboránsok, szakképzett techn. segéderők és technikai munkára is utalt pénztárosnők.

III. A 40. évüket be nem töltött gyógyszerészjelöltek (nem okleveles).

IV. Minden gyógyszerész és 40 éven túl levő gyógyszerészjelölt.

V. A gyógyszertári üzembiztosok.

Ezt a fizetési rendeletet június 28-ára léptette életbe a szakszervezet április 15-ig szóló visszaható erővel. Tehát a harmadik eset volt a mostani, amikor több hétre nemcsak sok száz, de sokszor ezer koronát is jóval meghaladó differenciát kellett az üzemeknek kifizetni. E legújabb fizetési-osztályozás szerint eshetőség volt arra, hogy a fizetések között az üzem terhére többlet fizettetett ki; ezen felveit többletnek 6 egyenlő részletbe való

visszafizetését rendelte el a szakszervezet. Viszont a magasabb fizetéseknel a járó többleti differenciát azzal az üzemmel fizették meg; ahol az illető munkás június 28 án dolgozott, tekintet nélkül arra, hogy a közbeeső időben más üzemnél volt.

A szakszervezet alkalmazottai a fizetésnél ugyanolyan elbírálás alá estek, mint a gyógyszerertárban alkalmazottak. A gyógyszerészosztályon működők az 1800 K-ás havi fizetést kapták, amennyiben már előzőleg nem állottak volna szerződéses viszonyban a minisztériummal. A 106. sz. fenti rendelet szerinti beosztás ép a megvalósítás stádiumában volt, amikor a diktatura megbukott. Azok a kinevezett tisztviselők (felügyelők, ellenőrök stb.), akik részben vagy egészben a központi gyógyszerüzemnél vették fel fizetésüket, illetve ennél voltak alkalmazva a fenti rendelet szerint kapták fizetésüket.

Betegség idejére (minthogy az üzembiztos mindenkit kötelesszerűen bejelenteni tartozott a Kerületi Munkásbiztosító pénztárnál s innét betegség esetén a bejelentés napjától számítottan táppénzt kap) fizetés nem járt. Csak később, amikor a szakszervezet a „volt” gyógyszerertáraikból kihelyezett gyógyszerárosok fizetésének ügyében lelketlen és kíméletlen állásfoglalásával szemben a Népgazdasági Tanácsnak az a véleménye vált ismertté, hogy tartozó kötelesség még a fölfüggesztett és jelenlét nem is dolgozó „volt” tulajdonosoknak is leltárának terhére megélhetést biztosító fizetést adni, mondotta ki a szakszervezet, hogy „volt” tulajdonos betegség esetén a táppénz és neki járó fizetés közti különbséget „volt” gyógyszerertára leltárának terhére megkapja.

A kihelyezések során fogjuk látni, hogy a szakszervezet nem tűrte, hogy rokonok, egy családba tartozók egyazon patikában maradhassanak. Így az egyik fővárosi gyógyszerertáros gyógyszerész lányát, *Korányi Mártát*, az Egyetemi gyógyszerertárba helyezték. Az Egyetemi patika a közoktatásügyi kormányzat megállapított költségvetés terhére működve, vezetőjének, *Matolcsy professzornak* tiltakozása folytán (mint egyébként is nem magántulajdont képező gyógyszerertár) nem szocializáltatott,*) nem tudta az újonnan érkezett gyógyszerésznek fizetését folyósítani. Viszont sem az osztály, sem a szakszervezet nem talált rá módot, hogy „a proletártársadalomban nem tűrt fizetéses ellenszolgáltatás nélküli munka” körül rendet teremtsen.

Örökségben maradt ez az osztályon történt s később részletesen tárgyalandó átalakulás utánra. S ekkor — mert csak így lehetett a kérdést megoldani, minthogy személyi kérdésekben a szakszervezet, s nem az osztály intézkedett, a gyógyszerésznő atyja gyógyszerertárba visszahelyezni nem állott módjában — elrendelte, hogy az Egyetemi gyógyszerertárban működő gyógyszerész fizetését a szemben lévő s köztulajdonba vett „Angyal” gyógyszerertár folyósítsa. Ami — természetesen — megis történt.

*) Egyik itt dolgozó gyógyszerészt kihelyezték más patikába, de rövidesen visszakerült.

Dacára a rettentő magas fizetésnek, úgy látszik, voltak, akik megszorultak s így előleget kértek. Abból kell erre következtetnünk, hogy a szakszervezet köztudomásul adta, hogy előleg addig, amíg a gyógyszerészeket nem minősítik közhivatalnoknak, senkinek sem adható.

Úgy tervezték eleinte, hogy a fizetéseket a Pénzügyi Központ fogja kiutalni, viszont, hogy a mutatkozó pénzfölösleg oda fizetendő be. E végből rendeletet adott ki a szakszervezet, hogy a bevétel csak másodsorban fordítható a fizetések kiegyenlítésére, nehogy az üzem megakadjon. Látni fogjuk, hogy ez a preventív intézkedés — amit különben sem tartottak be — nem akadályozta meg az általános deficitet.

* * *

A rendszerváltozás s vele a szakszervezet egyedhatalomhoz jutása a kari életben megérlelte a vezetőségben azt a gondolatot, hogy szűkes Múzeum-körúti helyiségét felcseréli a válogatott ízléssel berendezett testületi helyiséggel. *Réthelyi* József testületi titkár április 10 ig itt dolgozott. Itt találta őt Neuwald szakszervezeti titkár, aki ép azon a napon rekvirálta el e helyiségeket, amelyek a reggeli hivatalos lapban megjelent Szamuely és Vágó lakásbiztosoknak lakások felhatalmazás és rendeletnélküli elfoglalását halállal sujtó tilalma. Neuwald minden paráncs nélkül, teljesen önhatalmulag, a megjelent tiltó rendelet dacára is lefoglalja a testület helyiségeit s a szakszervezet odaköltözik.

Ettől kezdve a Testület a Kis-stáció-utca 5. szám alatt (Réthelyi lakásán) dolgozik csendben, lopva — „felszámolás” címén. Itt találkoznak a jelen következtében módfelett elkeseredett, de a jövőben erősen bizakodó, magukat — megkülönböztetendő — „fehér — patikárosoknak” nevező gyógyszerészek és gyógyszerészek. Csak amikor a gyakori odajárás gyanút kelthetett volna, tették át a találkozás helyét a — Dunakorzóra.

A testületi helyiségbe első dolga volt a szksz.-nek — „rendet” csinálni. Az irattárat többé-kevésbé átkutatták, felhurcoltatták a padlásra. Összevisszaságot teremtettek az egész vonalon. Félő volt, hogy a könyvtár körül is bajok lesznek az enyém-tiéd közti különbség elavult erkölcsi fogalmának kiküszöbölése következtében. Takarékkal kellett tehát élni. A mentési akciót a közp. gyógyszerüzem vállalta és végezte. A szksz. ugyanis megbizta néhány tagját (Kis Vilmos, Lengyel Mór, Vámos Erzsébet) a könyvtárrendezéssel; azonban ép ez volt az aggasztó. A K. Gy. Ü. vezetősége részben közvetlenül érintkezést keresett a szksz.-tel, részben a nb. gyógyszerész osztályánál szerezte meg a „volt” testület könyvtára fölötti rendelkezési jogot olyképp, hogy azzal a K. Gy. Ü. tudományos szakosztálya (amelynek erre szüksége van) diszponál. Egyben e szakosztály értekezletei céljára azt a termet is sikerült megszerezni, amelyben a könyvtár volt. Ilyképp félig-meddig biztosítva volt a könyvtár. Hogy azonban teljesen biztosítva legyen, katalógizálás és rendezés címén Karlovsky Geyza bízott meg a könyvtárkezeléssel, aki, hogy a szksz. minden gyanúját távol-

tartsa, ennek részéről maga mellé vette a kommunista Lengyel Mór gyógyszerészjelöltet. A könyvtár aztán teljesen rendeztetett is.

E helyiségből augusztus 1-én költözött ki a szksz. már előbbi elhatározás alapján, még pedig a Koronaherceg-u. 12. sz. alatt rekvirált főuri lakásba. Itt azonban már szárnyszegett volt működése, jóllehet az aug. 1-i változáskor az intéző-bizottság a szksz. lapjainak élén a következőket közli:

„A kormányválság nem jelenti a rendszer változását. Mindenki a helyén köteles maradni és a szakszervezet által kiadott parancsoknak engedelmeskedni. A hatalmat a szakszervezetek képviselői vették át”.

Ez volt a szksz. vezetőség hattyúdala, amely után márcsak az elszámolás (?), a liquidálás következett.

A tömegek magukkal vitték a testület bútorait, képeit s egyéb ingóságait, amit azután a disznóólként visszahagyott, de ekkor a liquidáló-bizottság által feltisztított testületi helyiségbe visszashállítottak.

* * *

A testületi helyiségben folytatta le a szksz.-i sorozás is. Ugyanis máj. 3-án üzembiztosí gyűlést tartott, amelyben a vörös-hadseregbe való belépés érdekében fejtettek ki óriási agitációt. György Mátyás nagy megnyitóbeszéde után Neuwald azt javasolja, hogy a hadseregbe lépjenek be:

1. az önként jelentkezők
2. a munkanélküliek
3. a gyógyszerértárban fölöslegessé váltak. És csak
4. forduljanak olyan eszközhöz, mint a gyógyszerárak bezárása, hogy onnét mindenki bevonultatható legyen, ha az első 3 kategóriából nem kerül ki az a szám, amit a H. N. kíván. — Az indítványt elfogadják s arra az esetre, ha számszerint hívna be a tagok közül a H. N., annak meghatározására, hogy kik legyenek azok, egy 3-tagú bizottságot delegáltak a szksz. vezetőség mellé, olyanokból alakítva meg, akik a tagokat jól ismerik (Maurer Armand, Holczer J., Neuwirth B. és az ifj. munkások részéről egy tag). Egyben elhatározták Neményi indítványára, hogy a bevonulások megkezdésekor megszüntetik a szabadnapokat és éjjel-nappal permanens szolgálat lesz minden gyógyszerértárban.

Aztán megkezdődött a lajstromozás. Egy laboráns, Nádas, Wittenberger és néhány társuk ellenőrzése mellett orvosi vizsgálatlaltal — soroztak. Előbb en bloc belépett a szksz. a vörös seregbe. Aztán igen kevesen vonultak be önként, főként a nagyhangú vezetők közül senki. Ezek bizalmi és tiltakozó nyilatkozatokkal tartatták magukat vissza az állítólagos önszándékú belépéstől. Jött tehát az általánosan elrendelt sorozás. A katonailag kiképzett vagy ki nem képzetlenek közül 110 lett alkalmas. A többi részben alkalmatlannak minősítették, részben kórházi felülvizsgálatra küldötték. Megállapítható, hogy senki sem lelkesedett a katonai szolgálatért, mindenki keresett és talált magán valami szolgálat alól mentesítő fogyatéket. És még azok a fantaszták is, akik abszolút

biztos győzelemről beszéltek és meggyőződéses kommunistáknak vallották magukat és kétségtelenül valami hadtest vagy egyéb magas parancsnöksághoz jutottak volna összeköttetésük révén, csak akkor vonultak be „önként” jelentkezésük alapján nagy dírral-durral, amikor „be a vörösbe!” szaválásukra a többiek a legnagyobb elégtelenség hangján tették szóvá, hogy menjenek ők elő jó példával s aztán „lelkesítsenek”.

A sorozásokkal s a munkáselvonással kapcsolatban öltött mind határozottabb formát a „volt” gyógyszerértárosok kihelyezésének kérdése, amiről későbbben részletesen fogok szólni. Ugyanis azon a véleményen voltak, hogy a dolog természeténél fogva szabotálás vagy passzív rezisztálás felé hajló agyba-főbe vert, vagyonától megfosztott, önérzetében gyalázatosan megsértett gyógyszerértárosi kart annak kilátásba helyezésével, hogy a munkanélkülieket bevonultatják, — munkára fogják bírni. Ez a számítás azonban nem volt platónikus. Ekkor látta már a vezetőség, hogy az üzemvezetők legnagyobb, vagy legalább is egy jelentős része nem váltja be a hozzáfűzött reményeket. „Főnök urat” játszik az elvtárs, parancsolgat, rendelkezik vagyis megbízatásában nem látja a köz érdekében kifejtendő becsületes munkakötelesség reáruházását s így sok mindent elhanyagolván, az egyébként is anarchisztikus helyzetben a gyógyszerészetet a csőd szélére juttatni segítette. És ekkor kapott észbe a vezetőség: azokat az évtizede működő szakembereket kell itt beállítani, akik patikájuk vezetésével minden hibája mellett is a magyar gyógyszerészetet a nyugati gyógyszerészettel egy nivóra emelték. Mert téves volt az a hit, hogy a hibák, a kifogásolni valók általánosak. Nem! egyeseknek és pedig olyanoknak hibája volt az, akiknek e hibákban segítőitársai (árúhalmozók, árdragító zúgarusok) helyet foglaltak a kommunista csoport minden „burzsua-büntől mentes” tagjai között. És hibás volt az a rendszer, amelynek megváltoztatásán évek és évtizedek óta dolgoztak azok, akikre most „feszítsd meg”-et kiáltottak, de akik nélkül — ímé — anarkiát és a gyógyszerészetben az egészségi helyzetre való kihatását is tekintve — példanélkül álló zűllést okoztak.

Ennek belátása volt a titkolt rugója fentírt sorozási határozatuknak.

Ugyancsak ekkor készültek fel a budapesti gyógyszerértárok bezárására és ezek helyébe valami központi laboratórium felállítására. A patikák bezárásának terve nem volt új, még április második felében fogamzott meg az a terv szűkebb kommunista csoport egyik vezetőjének fejében, hogy a gyógyszerértárok közül kiválogatják a „nem életképeseket” és ezeket bezárják. Úgy tüntették fel, hogy nagy, összpontosított gyógyszerértárok, egyrészt közegészségi, másrészt gazdasági szempontból sokkal előnyösebbek s így az ő általuk megjelölt 38 gyógyszerértár teljesen felesleges. Indiskréció folytán tudomásra esett az elhatározás. Indító oka s ez, hogy a kommun esetleges bukása után a kije-

lőtt 38 gyógyszerész tulajdonosa ne vehesse birtokába jogos tulajdonát, sőt a berendezés szétosztása folytán ne is tudja újból berendezni. E romboló munkájukat a körülmények megakadályozták. T. i. május első napjaiban a lázasan dolgozó sorozóbizottságok az iparosokat vörös katonának vitték el és így azzal a megokolással, hogy a tervezetet végrehajtani szakmunkások hiányában nem tudja az osztály, leintették őket. A terv azonban nem került le végérvényesen a napirendről, — ahogyan látni fogjuk.

A Budapesten bezárandó gyógyszerészek ezek voltak:

A gyógyszerész neve:	Helye:	A gyógyszerész neve:	Helye:
Árpád fejedelem	Thököly-út 21.	Szent István	Nádor-u. 3.
Aesculap	Molnár-u. 23.	Szent Péter	Rákóczy-tér 2.
Báthory	Báthory-u. 18.	Szent Szív	Mária-u. 44.
Erzsébet királyné	Hajós-u. 24.	Szent Endre	Szentendrei-út 2.
Ferenc József	Bethlen-u. 14.	Városi	Váci-út 54.
Glória	Izabella-tér 1.	Wesselényi	Wesselényi-u. 30.
Caritas	Király-u. 38.	Vörösmarty	Szondi-u. 23.
Kígyó	Ujpest	Vilmos császár	Vilmos cs.-út 33.
Nap	Visegrádi-u. 19.	Kossuth	Ujpest.
Nádor	Andrássy-út 1.	Danubius	Váci-út 183.
Pálffy	Fő-u. 80.	Minerva	Rottenbiller-u. 6.
Segítő Mária	Liszt F.-tér 20.	Sanitas	Lónyai-u.
Szent Ferenc	Üllői-út 65.	Justitia	Lipóti-körút.
Szent Gellért	Fehérvári-út 19.		

A vidékiek közül Miskolc, Győr, Sopron, Szombathely, Székesfehérvár és Kaposvárott 2—3 patikát akartak bezáratni, Paks, Szekszárd, Dunaföldvár, Mór és Monoron pedig a meglévő 2—2 patikát egyébe összeolvasztani.

A lajstromozás alól többen kivonták magukat. A szksz. élt e gyanúörrel és kiadta a rendeletet, hogy „az üzembiztosok kötelesek munkájukból azonnal felfüggeszteni mindazon 18—45 éves férfimunkásokat, kik még lajstromozva nincsenek.” Ugyanekkor elhatározta a szksz., hogy csak azokat a munkanélkülieket helyezze el, akik a V. H.-be jelentkezésüket igazolni tudják. Ennek szigorú végrehajtására azonban annyival kevésbé került sor, mert a behívásokkal kapcsolatban mind aggasztóbb lett a helyzet, hogy minden üzembiztos és koncentráció dacára a gyógyszerellátás teljes csődöt mond.

A szksz. az osztállyal együtt azon volt tehát, hogy a gyógyszerészek közül minél többet felmentsenek. Az osztály (már az átalakulás után) lépéseket tett a gyógyszerészek en bloc *felmentésére*. Azonban a hadügyi nb. nem tett e megkeresésnek eleget. Ennek dacára a legtöbb gyógyszerésznek sikerült felmentetnie magát akár az egyénenként, akár az üzemenként beadott felmentési folyamodvány alapján.

A gyógyszerészek mind nagyobb számú felmentése ellen a segéd munkások tiltakoztak, akik velük együtt a gyógyszerészeket is a V. H.-ben akarják látni.

A katonai szolgálatot végző gyógyszerészek gyógyszerészeti fizetésüket is kapták, még pedig a szksz.-tól. Később ezt meg-

szüntették. Gyógyszerészként azonban nem szolgálhattak a gyógyszerészjelöltek, akiknek fronton kellett volna szolgálniuk. A bevonult 1—2, azonban politikai megbízott volt, amennyiben a „frontra” ment vagy valamely kaszárnyában lógott.

* * *

A direktórium még márc. 22 ikén elrendelte a gyógyszertárak esti 7 órakor való zárását és a vasárnapi munkaszünetet kerületenként azokra a patikákra, amelyek nem tartottak azon a héten inspekciót. Egyik-másik helyen, nemcsak a fővárosban, hanem vidéki városban is, 6 óras munkaidőt próbáltak önkényesen bevezetni, ami ellen a szksz. erélyes állást foglalt. A hivatalos lap szavá teszi azt is, hogy több helyen nem tartják be a munkaidőt: későbbben nyitnak s korábban zárnak.

Ennek következtében a szksz. sürgetésére az osztállyal rendeztetni a munkaidő kérdést. A már említett, ápr. 26-án kelt 15. M. N. N. 3. §-ában el is rendeli, hogy:

„A gyógyszertárak hétköznapiokon reggel 8-tól este 7-ig tartandók nyitva.

Vasárnap csak az illetékes szakszervezet által megállapítandó körzetek szerint ügyeletes gyógyszertárakat kell nyitva tartani.

A gyógyszertárak éjjeli szolgálata tekintetében továbbra is az eddigi rendelkezések irányadók.”

A pénztárosnőkre, akik eredetileg 6 óras szolgálatot végeztek, elrendelte a szksz., hogy még 2 órán át technikai munkánál kell segédkeznie.

Az éjjeli szolgálatra nézve pedig turnusokba osztják a fővárosi patikákat, amely szerint 9 gyógyszertár állandóan, 2 gyógyszer-tár négy, 23 hat, a többi pedig nyolc hetenkint tart éjjeli szolgálatot. E beosztásra azért is szükség volt, mert a kültelken egymástól távolabb fekvő gyógyszertárak felváltott éjjeli szolgálata miatt a tisztí orvosoknál panaszt emeltek, hogy csak késedelmesen és sok utánjárás után jutnak a szükségelt gyógyszerhez. Egy-egy gyógyszertárra havonta legfeljebb 15 éjjeli szolgálat tartását mondták ki kötelezően; az állandó inspekciót tartó patikánál rekompenzáció jár.

A gyógyszertárak vasárnap d. u. 1 óráig vannak nyitva, kivéve az éjjeli szolgálatot teljesítőket.

Az ifjómunkások munkaidejét 6 órában állapítják meg.

Kimondja azt is, hogy túlórázás nincs. Pl. a receptek takarítását, ha a munkaidőn belül nem végezi el valaki, ennek tartozó kötelessége ezt ellenérték nélkül, azon túleső időben elvégezni. Ezzel a határozattal ellentétben a Gy. M. L. júl. 2-án abból az alkalomból, hogy az osztályátalakulás után Zoltán Béla a heti 48 órai munkaidőhöz ragaszkodott, az éjjeli inspekciónak, mint túlmunkának megfizetését kívánja.

A szabadságra és szabadnapokra vonatkozóan megállapítja a szksz., hogy 2 heti szabadság jár mindenkinek. Betegszabadságnak csak az számít, amit a betegsegélyező-pénztárak közp. rendelőjében kiállított orvosi bizonyítványra adnak.

Az intéző-bizottság minden más indokból eredő kilépést vagy távolmaradást közegészségügyi kihágásnak minősített s a legszigorúbb megtorlást helyezte kilátásba. Tette pedig ezt a F. K. T. 11. sz. rendeletére hivatkozással, amely a *munkakénszert* rendelte el mindenkire. Ennek következtében azt, akik ok nélkül beteget jelentenek vagy más egyébként helyezkednek szembe az akkori szellemben tartott rendeletekkel, a munka jogától való megfosztással fenyegettek meg. Sőt az intéző-bizottság már július elején határozatilag kimondja, hogy a titkár előterjesztésére a munkától magukat elvonókat 6 hónapra kizárja a munkaalkalmából s tagsági könyvüket elveszi.

Ugyancsak kimondja a szksz. azt is, hogy kisegítőt csak ott igényelhetnek, ahol olyan beteg van, akinek a munkáspénztár táppénzt fizet.

A gyógyszerészek 3-adnapos szabadnapot, a gyakornokok és technikai segéd munkások pedig heti 1—1 szabad napot élveztek.

Gyakori volt a szabadnap halmozása, amit eltiltottak. Éppen úgy eltiltották azt, hogy bárki a gyógyszerertárban, illetve valamelyik helyiségében lakják.

* * *

Az üzemi tanácsokról, üzembiztosról s a velük kapcsolatban hozott szksz. i határozatokról az osztály működésének keretében a rendeletek összesítése során szólok. Azonban még ebben a fejezetben kell ismertetnem azt a tervezetet, amit az *üzemrend* fenntartása érdekében eredetileg egy hármass bizottság (Fritz Sándor, Harnik Lajos és Sugár István) dolgozott ki, s amely a segéd munkások választmányának és a két szakmai csoport határozatával került volna az intéző-bizottság útján jóváhagyás céljából a népbiztossághoz. A diktatura azonban előbb megszűnt, mielőtt az elaborátum a nb. hoz került. Ez üzemrend kidolgozására az a sok lesújtó és visszás tapasztalat készítette a szksz.-et, amely már-már teljesen anarkiába taszította az egész gyógyszerészetet, s amelyet már eddig is többhelyütt megemlítettem: a fegyelmezetlenség, a politikának előtérbe helyezése a szakképzettség elé, a beteg közönséggel való rettenetes bánásmód, a saját érdekek hajhászása és soha nem tapasztalt módon fölébe helyezése mindennek és mindenek elé. Továbbá panamák és ravaszkodások, elfulusztó gyűlölség és mesterkélt düh mindennel szemben, ami azelőtti, ha még oly jó, még oly hasznos és még oly nélkülözhetetlen, elvakultság és hajthatatlanság és nemkülönben a megromlott közviszonyok következtében az erkölcsi érzésnek olyan fokú aláásása és tekinteten kívül hagyása, amiben mindennek megtalálhatjuk a magyarázatát, de semmikép a sok briganti-eljárásnak enyhítő körülményeit.

Az elaborátum a következő:

„Írányelvek az üzemrend fenntartására. A szocializált gyógyszerertárak a Tanácsköztársaság tulajdonát képezik és azt a célt szolgálják, hogy a lakosság tömegeit gyógyszerekkel lássák el. Tekintettel, hogy ezen fel-

adatnak csak a legkörülbtekintőbb, legtökéletesebb és leglelküismeretesebb funkcióval lehet megfelelni, az üzemek működése nagyrészt az azokban foglalkoztatott munkások ügyvitelétől függ.

I. A gyógyszerárak az illetékes rendeletekben megszabott minden-kori nyitási és zárási idő közé eső és meg nem szakítható egységes nap-szak alatt tartandók nyitva. Jelenleg reggeli 8 órától esti 7 óráig, kivéven vasárnapot. Ezen munkaidőn változtatni nem szabad.

A gyógyszerárak éjjeli szolgálatának sorrendjét a Szakszervezet állapítja meg.

II. A közegészségügy érdekének első képviselője a gyógyszerárban az üzembiztos. Az ő feladata tehát a gyógyszerár üzemképességének a megteremtése és megtartása. Ügykörébe esnek a gyógyszerek beszerzésére vonatkozó munkálatok s az ezzel kapcsolatos áruátvitel, áruvizsgálati tény-ke-dések. Ezen megállapítás nem zárja ki azt, hogy ezen munkájában a gyógyszerárban foglalkoztatott munkások bármelyikét igénybe ne vehesse, de hangsúlyozni kívánjuk, hogy minden a kérdéssel kapcsolatos tényért az üzembiztos elsősorban felelős. Miután az üzembiztos ügykezelésén megy a gyógyszerár forgalma keresztül. ő kell, hogy kellő áttekintéssel birjon a forgalmazott gyógyszerek és vegyszerek minőségét és mennyiségét illetőleg: azoknak a készletben tartása tehát az ő legfontosabb feladata. Természetes, hogy az ilyenképen beszerzett áruanyagért is elsősorban ő szavatol. Miután a gyógyszerárak készleteit a jelenlegi forgalmi rendszer mellett másképen, mint hozzávetőleges számításal ellenőrizni nem lehet, tartozik a vezetése-alá helyezett vagyon feletti őrködést a legfokozottabb mértékben teljesíteni, a jövőben pedig a gyógyszerüzem által kiadandó utasítás irányadó.

Addig is, míg az árú beszerzése a valóságban is egy központi szerv útján történik, kötelessége az üzembiztosnak a Közp. Gyógyszerüzem erre-vonatkozó utasításait betartani. Ne tévessze el szem elől, hogy nem tisztán csak egy üzemnek az érdekéről van szó, hanem igyekezzék egész működé-sét a gyógyszerészet és a Tanácsköztársaság érdekeihez alkalmazni.

Szorosan a tárgyhoz tartozik, hogy az üzemi kiadások tételeinél mindazokat, melyek nem okvetlenül szükségesen terhelnek a budgetet, óva-tosan megszüntesse, hogy az üzemi kiadások a minimumra redukálódjanak.

Az üzembiztos kötelessége továbbá az üzemek teljes berendezését, felszerelését megóvni és akár hanyagság, akár rosszindulat okozta károkért az okozókat felelősségre vonni, illetőleg a megtorló lépéseket megtenni.

Az üzembiztosnak nemcsak joga, de kötelessége is minden olyan rendelkezésre álló eszközt igénybe venni, mely az üzem teljesítőképese-gét fokozza, a betegek ellátását gyorsítja és a gyógyszerári rendet töké-letelessé teszi; figyelemmel kell azonban lennie, hogy az ezáltal okozott ki-adások a szükségességgel arányban álljanak.

Tartozik a Kormányzótanács, a Népbiztosok és a Szakszervezet min-den rendeletét az üzemben végrehajtani és azok megtartásáról gondoskodni s természetesen azon régi rendeleteket is, melyek maig még érvényben vannak. Az üzembiztos tesz javaslatot a munkástanácsnak munkaerők szük-ségessége, vagy feleslegessé válása tárgyában. Az üzembiztos mellé beosz-tott munkástársak munkakörét az üzembiztos a munkástanácsal és lehető-leg az illető munkással egyetértőleg állapítsa meg. Nézeteltérés esetén addig is, míg a később megnevezendő illetékes fórum dönt, feltétlenül az üzembiztos rendelkezései érvényesüljenek. Természetes, hogy az üzembiz-tosnak nem áll jogában munkástársai számára olyan munkakört kijelölni, mely nem felel meg az illető képességeinek, vagy lebecsüli az illető ke-pességeit. Az üzembiztos kötelessége minden munkástársát olyan helyre kijelölni, illetőleg a munkástanácsal egyetértőleg olyan munkakörhöz jut-tatni, mely a munkás fizikai és szellemi képességeinek a legjobban meg-felel. Csak a legkétségesebb esetek képezhetik vita tárgyát, melyeket az üzem kivül kellene pertraktálni, mert az üzem minden munkásának át-kell hatva lennie attól a szellemtől, hogy semmiféle munka nem lealázó s minden munkánkkal használhatunk az üzemnek, nehézzel épen úgy, mint jelentéktelennel.

A beosztott munkatársakkal kapcsolatos kérdések elintézésénél az

üzembiztos a legmesszebbmenő szociális érzékét tanúsítsa és őrizkedjék attól, hogy bármilyen ténykedése hatalmi túltengés, vagy ügykörrrel való visszaélés látszatát kelthesse. Ezért szükséges, hogy minden személyi ügyvel kapcsolatos kérdést a munkástanácsal egyetértőleg tárgyaljon meg. Csak ha egyezség létrejönni nem tudna és a fenti elmondottak szemelőtt tartásával, vigye a kérdéses ügyet az illetékes fórum elé. Minden üzembiztostól el kell várni, hogy ezen kérdéssel kapcsolatban olyan iniciatívát, emberismeretet, gyakorlati érzékét és objektivitást tanúsítson, hogy a pereskedések, civódások az üzemekből az egységes munka érdekében kizárassanak, még akkor is, ha ezt nem eléggé öntudatos munkások, nyilván önhibájukon kívül, vagy ha tudatosan is, megnehezítik.

Az üzembiztos kötelessége ellenőrizni, hogy a munkaidő az I. pontban megállapított általános szabályok és az egyes gyógyszerári üzemekben kialakult munkarend szerint betartassék. Természetes, hogy az üzembiztosnak kell e tekintetben a követésre méltó példával előljárnia, s nem eléggé elítélendő az olyan esetek, mikor az üzembiztos részint alkollégialitás, vagy úgynevezett jó-emberség cégére alatt a leganarchikusabb állapotokat nemcsak megtűri, de kezdeményezi is.

Amennyiben az üzembiztos azt tapasztalná, hogy egyes munkások nem végzik el a rájuk eső munkahányadot s ezzel vagy az ott alkalmazásban levő munkásokat terhelik felül, vagy az üzemet rövidítik meg, kötelessége ezen körülményt a munkástanács elé vinni, ha a legközvetlenebb figyelemztetés hatás nélkül maradt volna.

Az egyes gyógyszerárak munkarendjét, amennyiben lokális okoknál fogva ott az általános szokások nem alkalmazhatók, az üzembiztos a munkástanácsal egyetértésben állapítja meg. Fontos, hogy az erre vonatkozó javaslatot az üzembiztos olyan szellemben terjessze elő, mely az üzemnek a gazdasági és politikai momentumoknak a legjobban megfelel. Méltányos, hogy az egyes munkások személyes kérései lehetőleg figyelmen kívül ne hagyassanak és az erre vonatkozó döntések mindig a munkástanácsal egyetértésben hozassanak.

Az üzembiztos tartozik lehetőség szerint a gyógyszerár minden munkálataiban részt venni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az üzembiztosra olyan munka oktrojáltassék, mely lehetetlenné teszi elsőfokú kötelességeinek teljesítését. Helyesebben mondva, csak abban az esetben vonhatja ki magát az üzembiztos az üzemi munkálatokból, amennyiben vezetői elfoglaltsága erre fizikai időt nem enged. Ha az üzembiztos munkaköre olyan nagyméretű, hogy rendszeres munkaidőbe foglalni nem lehet, úgy az legyen irányadó, hogy a munka*) a gyógyszerári szakmunkások munkaidejével legyen azonos.

Az üzembiztos kötelességeinek egyik legfontosabbika a gyógyszerár ügyvitel, mely legegyszerűbben úgy történék, ha a pénztárkönyvön kívül az árukönyv vezetése is lehetővé volna téve. A jelenlegi forgalmi rendszer és a gyógyszerárak felszerelése ezt csak annyiban engedi meg, hogy a bevételezett árukról vezethető pontos könyvelés, míg a kiadásokat nyilván tartani csak egyféleképpen lehet, még pedig, ha az officinába kerülő cikkeket kiadásba teszik. De a legtöbb gyógyszerárban még ez sem vihető keresztül, azért látszik szükségesnek ismételt hangsúlyozni, hogy az ártellenőrzés csak olyan hozzávetőleges számításokkal képzelhető, melyből megállapítható, hogy a feltári értékben felvett és azóta beszerzett áruforgalom, meg a kimutatott értékforgalom között megvan-e a normális arány; miért is az üzembiztos a leg gondosabb őrködést el ne mulassza.

A pénztárkönyv egységes vezetésére (bár nem tartozik szorosan a tárgyhoz) a következő proposíciót tennők: a pénztárkönyv bevételi és kiadási oldalán 3—3 összegrovatból álljon, melyek közül az elsőbe az üzemi és személyi kiadások, másodikba az árukiadások, a harmadikba a végösszeget írtnék. Ezáltal az ellenőrzés szempontjából igen könnyen áttekinthetővé tennők. Külön rovat tartalmazná a pénztári melléklet (nyugta, számla) számát és a kiadás vagy bevétel napját. A pénztárkönyv hetenként volna

*) A taggyűlés „Munkaidő“-re módosította.

lezárando. A napi pénztár végösszegének átvételére kizárólag csak az üzembiztos jogosult.

A naponként összegyűlt hitelezett pénztári vényeket az üzembiztos a napi pénztár lezárásával egyidejűleg birtokába veszi, gondoskodik azok megtaksalásáról és egy nyilvántartási naplóba vezeti be. Ezen napló hetenként az üzembiztos és az ellenőrző tanács megbízottja által láttamozandó. Az így feltüntetett összegnek a negyedévi számlák összegével egyeznie kell. Ez az intézkedés azért látszik szükségesnek, hogy akármilyen indolencia következtében a kihitelezett vények el ne hanyódhassanak, illetőleg a taksálatlanul felgyűlt vények hanyagságból vagy kényelmi okokból el ne dobáltassanak.

Szabály legyen az, hogy minden bevételi és kiadási tételt (számla, nyugta, üzemi apró kiadás stb.) nemcsak az üzembiztos, hanem a munkástanács megbízottja is láttamozza.

Ettől függetlenül vezetendő még minden olyan nyilvántartási könyv, melyet még fennálló törvényeink előírnak; így a mérlegkönyv, a sacharin-könyv, laboratóriuskönyv, deffektuskönyv.

Nyilvántartandók és elteendő a közegészségügyre és a gyógyszerártári üzemekre vonatkozó összes rendeletei is.

Ha valamilyen oknál fogva sürgős intézkedésre volna szükség és a munkástanács előzetesen megkérdőjelezhető nem volna, az üzembiztosnak jogában áll az üzem érdekeinek megfelelően azonnal intézkedni; tartozik azonban utólag ténykedését a munkástanács előtt igazolni.

III. A gyógyszerártár volt tulajdonosa ugyanolyan beszámítás alá esik, mint a gyógyszerártár más szakmunkása. Működési köre, munkaideje is ugyanaz. Tartozik az üzembiztosnak mindazt a felvilágosítást is megadni, mely az üzemnek a szocializálás előtti kérdéseivel kapcsolatos.

IV. A gyógyszerész-szakmunkások munkaideje a gyógyszerártár nyitvatartásának ideje. Az ebédidő 2 óra, melyet az üzembiztos az érdekelt gyógyszerészmunkással egyetértőleg úgy illeszt be a munkaidőbe, hogy az üzem folytonossága fennakadást ne szenvedjen és az illető munkás érdekeivel is összeegyeztethető legyen.

Azon munkásoknak, kik éjjeli szolgálatot teljesítenek, az éjjeli szolgálatot megelőzőleg egyórai vacsoraidő és a szolgálat után fél óra reggelizési idő jár, amennyiben a munka sima lebonyolítása ezáltal fennakadást nem szenved. Ha vacsora, vagy reggelizési idő adható nem volna, a munkás más alkalommal időben rekompenzálendő. Éjjeli szolgálatot minden gyógyszerész-munkás egyenlően felváltva tart, kivéven, ha erre külön megegyezés létesül.

A gyógyszerész-szakmunkásnak minden két munkanap után egy teljes szabadnap jár, mely ezen napot megelőző esti záraskor kezdődik és a reakövetkező napon nyitaskor végződik. Szabadnap el nem cserélhető.*)

A harmadnapos szabadnapon kívül a gyógyszerész-munkás csak betegség esetén, vagy hivatalos idézésre maradhat el az üzemből. Ezen körülményt az üzembiztos előtt felszólítás nélkül és hiteles formában bizonyítani tartozik, még pedig úgy, hogy betegsége 24 órán belül jelentendő be, míg hivatalos idézés okozta eltávózkodása mindenkor előzetesen jelentendő.

Mindaddig, míg a gyógyszerártár zárásáig aznap feldolgozandó beérkezett vények feldolgozva nincsenek, egyik gyógyszerészmunkás sem távozhatik az üzemből, hanem a vények feldolgozásában részt venni tartozik.

A gyógyszerészmunkások a közönséggel a beteget, vagy a beteg hozzátartozóit megillető figyelemmel és az emberiség megkívánta előzőkenységgel érintkeznek, közönség az érkezés sorrendjében elégtendő ki. Soron kívül csakis az orvos által sürgősnek jelzett vények készíthetők el, további kivételt képeznek az első segélynyújtás fogalma alá tartozó esetek.

Az összes készítmények a pedánsázig menő tisztasággal, az összes rendeleteknek és műszabályoknak a legteljesebb figyelembevételével készíthetők el.

*) A szabadnap elcserélésére a taggyűlés kimondja, hogy csak a szabadnap halmozást célzó elcserélés nincs megengedve.

Minden munkásnak elemi kötelessége a munka elvégzésében egyenlő arányban résztvenni. Az üzembiztos ilyen arányú felhívása azonnal teljesítendő.

Minden recept, még ha névre szóló is, ellenőrző sorszámával látandó el.

Az olyan tartályok, melyek tartalma kifogyófélben van, a defektusok gyűjtőhelyén helyezendők el. A defektuskönyv teteleit minden gyógyszerész-munkás egyforma pontossággal és azonnal feljegyezni tartozik.

A gyógyszerézmunkások közül az arra képességeinél fogva legalkalmasabbat az üzembiztos laboratóriusnak osztja be. A laboratóriumi munkákat úgy kell beosztani, hogy a megkezdett munka lehetőleg még aznap befejezhető legyen (kivéve természetesen a macerációkat, digerációkat, percolációkat stb.) A laboratóriumi készítmények, azon esetben, ha készen be nem szerezhetők, mindenkor a meglévő készletek gazdaságos felhasználásával és tekintettel az anyagok romlandóságára, oly mennyiségben állítandók egyszerre elő, hogy egyazon készítmények előállítása a laboratórius munkaidejét túlgyakran le ne kösse.

A rend és tisztaság a laboratóriumnak épen olyan főkelléke, mint a recepturának.

A laborációs-könyv szabályszerű vezetése a laboratorius kötelessége. Az impleálásnál a laboratórius személyesen jelen kell, hogy legyen és az impleálások oly gyakori időközökben végzendők, hogy az expedició fennakadást ne szenvedjen.

A laboration felül megmaradó munkaidő a recepturánál való munkálkodással töltendő.

A gyógyszerézmunkások kötelessége a recepturái munkálatokon kívül mindazon munkák elvégzése, melyek az üzem munkaköréhez tartoznak. A laboratorius távollétében szükségessé váló sürgős laborációk és impleálások ugyancsak a szolgálatot teljesítő gyógyszerézmunkások által végzendők el.*)

V. Gyakornokok. Munkaidejük heti 48 óra, melybe az elméleti kiképzés is beleértendő.

VI. Technikai segédek munkaideje heti 48 óra, melynek célszerű beosztását az üzembiztos végzi a munkástanáccsal. Munkakörük a szakmunkásoknak az üzem munkálatok elvégzésében segítségére lenni, de általában minden az üzemben felmerült és képességeiknek megfelelő munkát elvégezni tartoznak.**)

VII. A laboránsok munkaideje heti 48 óra, melynek beosztását az üzembiztos a munkástanáccsal együtt végzi. Kötelességük mindazon munkálatok elvégzése, melyek a laborációkkal, impleálásokkal és az üzem tisztántartásával kapcsolatosak. Feladatuk továbbá mindazon munkálatok és utak elvégzése, melyek az anyagbeszerzés, vagy anyagelszállítás körül felmerülnek. Az üzem érdekében kifejtett működésük folyamán a gyógyszerézmunkások szakszerű útbaigazításait követni tartoznak.

Laboránsok éjjeli szolgálatot teljesítenek, időbeli rekompenzációért.

VIII. A takarítónők munkaideje — más megegyezés híján — heti 48 óra, melynek célszerű beosztását az üzembiztos együtt végzi a munkástanáccsal. Munkakörük az üzemben előforduló mindennemű tisztogatást elvégezni, az üzembiztostól kapott üzembiztostól kapott utasítás szerint. Amennyiben az üzem érdeke megkívánja, tartoznak más, képességeiknek megfelelő munkálatokat is elvégezni.

IX. A pénztárosnők munkaideje heti 48 óra, melynek célszerű beosztását az üzembiztos a munkástanáccsal együtt végzi. Munkakörük teljes anyagi felelősség mellett a napi pénztár kezelése. Fzen elfoglaltságukon kívül a technikai munkálatokban is segídekzeni tartoznak. A pénztárosnő az elszámolási lapot aláírni tartozik.

*) A taggyűlés pótlólag bevéteti, hogy magában a gyógyszerárban tilos minden dohányzás és minden olyan kaszinózás, mely a közönségben a munka komolysága iránt kételyeket támaszthat. Megfelelő táblák kifüggesztésével a közönséget is figyelmeztetni kell, hogy a gyógyszerárban tartózkodják a dohányzástól.

**) A taggyűlés hozzáfűzte: „kivéve a vénkésztést.”

X. A csomagolóknak (üzemi munkások) munkaideje heti 48 óra, melyet az üzembiztos a munkástanáccsal egyetértésben oszt be. Munkakörüket az üzem érdeke szerint az üzembiztos szabja meg.

XI. 16 éven aluli munkások. Munkaidejük heti 36 óra. Munkakörüket az üzembiztos a munkástanáccsal állapítja meg olyképen, hogy a technikai munkálatok elsajátítására is alkalmuk legyen.

XII. Az üzembiztos működését legközvetlenebbül az arra hivatott ellenőrző munkástanács kíséri figyelemmel. Az ellenőrző munkástanács a vonatkozó törvény szellemében, titkos szavazás útján választott olyan szerv, melyet a munkásság összessége juttatott e tisztséghez s amely, ha hivatását átérti, alkalmas arra, hogy az üzemet és az alkalmazott munkásság érdekeit kellőképpen képviselje.

A munkástanácsnak sem az üzembiztos, sem az üzem volt tulajdonosa, vagy bérelője tagjai nem lehetnek.*)

Az üzembiztos az érintkezést a munkástanáccsal a munkástanács megbízottja útján tartja fenn. Pontos, hogy a munkástanács megbízottja olyan munkás legyen, aki nem teljesen laikus az adminisztratív és az üzemi kérdésekben és kellő ítélőképességgel bír az általános kérdésekben. Csak ebben az esetben tehető fel, hogy az ellenőrző munkástanács megbízottja az ellenőrzés feladatát a kellő objektivitással tudja elvégezni. Az üzembiztos a munkástanács ülésén résztvesz, de határozathozatalánál nem.

Miután általánosan konstatált tény, hogy a munkástanácsok a gyógyszerárak üzeimben tisztán egyéni érdekek szempontjából ítélték meg feladatukat, fontos, hogy az ellenőrző munkástanács kötelessége és feladata úgy szabályoztassék, hogy ezen feladatnak még kellő proletár öntudat és iskolázottság nélkül is meg tudjanak felelni.

A munkástanácsok tehát az üzembiztosokkal való közvetlen érintkezést a kebelükből választott megbízottjaik útján tartják fenn.

Normális, szokványos eseteket az üzembiztos csak a munkástanács megbízottjával intéz el; így a napi pénztár bevételi lapjának a láttamozását, a számláknak, nyugtáknak, kiadási tételeknek úgyszintén a bevételi tételeknek a láttamozását stb. stb. okmányok kiállítását, a napi levelezést mindig a munkástanács megbízottja is szignálja. Így a munkástanács megbízottjának alkalma van a gyógyszerári üzem egész ügyrendjébe betekintést nyerni, sőt módjában van — amennyiben az üzembiztos valamilyen ténykedésében sérelmet, vagy az üzemi érdek károsítását látna — panasszal élni.

Pontosabb kérdésekben az üzembiztos a munkástanács megbízottja útján az egész munkástanács véleményét ki kell kérje. Ilyen kérdéseknek minősíthetők mindazon esetek, melyek nem szokványosan fordulnak elő.

A munkástanács megbízottja tartozik az üzembiztosnak a reábizott javak felett való őrkdésében segítségére lenni, sőt amennyiben ez lehetséges, ezen javakat együttesen őrzik. A munkástanácsnak nemcsak az a feladata tehát, hogy az üzembiztos ténykedéseit ellenőrizze, hanem segítségére kell lennie az üzembiztosnak azon törekvésében, hogy az üzemben a munkarendet fenntartsa és az üzembiztos közvetlen felügyelete alá helyezett közvagyonot megőrizze.

Ha az üzembiztos működése ellen kifogás merül fel, a munkástanács erre vonatkozó határozatát a munkástanács megbízottja közli az üzembiztosal. Ha a kérdés a közlés kapcsán tisztázható, további eljárásnak helye nincs.

Amennyiben a felmerült vitás kérdés a közlés kapcsán tisztázható nem volna, a munkástanács nevében a megbízott feljelentést tesz a szak-szervezet útján. A döntés leérkeztéig vagy az esetleges vizsgálat befejezéséig, az üzembiztos intencióinak kell érvényesülnie.

Ha az üzembiztosnak volt kifogása egyik munkás ellen vagy a munkásság köréből merült fel panasz egy munkástárs ellen, úgy a munkástanács, mint az üzem elsőfokú fegyelmi hatósága bírskodik.

Szem előtt tartandó, hogy a hozott határozatból ne klikk-rendszerre, sem pedig tisztán egyéni szempontokra, hanem az üzem és a kári érdek

*) A taggyűlés hozzáfűzte és üléseit csak munkaidőn kívül tarthatja.

mérlegelésével, a proletár önértet és a proletáriátus nagy feladatának szellemére lehessen következtetni. Nem szabad elfordulni, hogy a munkástanács és a munkások tagjai között a kölcsönös elnézés és a kölcsönös védelem ürügye alatt az üzem kárára vezető megalkuvások forduljanak elő.

A munkástárs elleni eljárás ügyében hozott határozatot a munkástanács megbízottja közli úgy a munkással, mint az üzembiztossal. Ha a határozat olyan természetű, hogy az az üzem keretén belül elintézhető, további eljárásnak helye nincs.

Amennyiben a munkástanács úgy határozott, hogy további eljárásnak van helye, az üzembiztos a munkástanács megbízottjával együttesen jelentést tesz a győgszertári munkások szakszervezetének, mely az esetet a fegyelmi bíróság elé utalja.*)

Ugyancsak fegyelmi bíróság elé kell utalni döntés végett az olyan eseteket, mikor a munkástanács felmentő határozatot hozott, de az üzembiztos az üzem érdekében ütközőnek és az üzem rendjére veszedelmesnek tartja a határozatot.

Általában minden olyan esetben, mikor a munkástanács és az üzembiztos között olyan vitás esetek fordulnak elő, melyeket saját hatáskörükben legjobb intenciójukkal elintézni nem tudnak, a szakszervezet útján a Népbiztosság kerületi megbízottjának az intervencióját kell kérni.

Azon esetben, ha ezen intervenciót nem eléggé fontos és nem eléggé mérlegelt esetekben kérnék, úgy a munkástanácsot fel lehet osztalni, illetőleg kétségekbe kell vonni az üzembiztosnak vezetésre való képességét és el kell mozdítani, aszerint, hogy melyik fél nehezítette meg indokolatlanul a kérdés tisztázását és melyik fél nem tanúsított elég objektivitást. Az üzembiztosság elmozdítása fölött a népbiztosság dönt.

Ha a munkástanács azért, mert nem bizonyult kellő ítélőképességűnek, feloszlathatónak javasolhatnák, úgy a kerületi biztos az üzembiztossal együttesen jelentést tesz az esetről a szakszervezetnek, melynek direktórium gondoskodik megbízottja útján újabb vizsgálat megejtéséről s szükség esetén kimondja a munkástanács feloszlását. Ha ugyanazon munkástanácsot választják meg, a szakszervezet új munkástanácsot rendel ki.

A munkástanács minden tagjának külön is kötelessége az üzem érdekeit megvédeni, a munkafegyelmet nemcsak propagálni, de jó példával demonstrálni is és minden tekintetben az üzem érdekeit előmozdítani. Nem engedhető meg, hogy a munkástanács tagjai olyan eseteket protezsztáljanak, melyek arra alkalmasak, hogy az üzemben a munkarendet, a munkafegyelmet megbontsák, mert hiszen ezáltal elveszítették bíraskodásra való jogukat. Ilyen eseteket az üzembiztosnak okvetlenül tudomására kell adni a szaksz.-nek.

Mindazon esetekben, melyekben az intézkedés jogát az üzemrend az üzembiztosra ruhazza, a munkástanács megkerdezése mellőzhető.

Egyes munkás a munkástanács megkerülésével az üzemben felmerült ügyeket a szakszervezethez fel nem terjesztheti, kivéve bűnügyeket.**)

* * *

*) A taggyűlés hozzáfűzi: „A munkástanácsnak jogában áll, olyan munkásokat, akik könnyelműségük (részség) folytán munkaképtelen állapotban jelennek meg a szolgálatban, vagy ilyen állapotban szolgálatot akarnak teljesíteni, a munkától azonnal felfüggeszteni és munkabérét a fegyelmi bíróság döntéséig beszüntetni”.

**) A győgsz. szakmai taggyűlés a IV. pontnál az éjjeli taksa kilátásba helyezett életheléptetésekor a dolgozók túlórájának fedezésére kívánja azt fordítani, a VII. pontnál pedig a laboránsokat az éjjeli szolgálatért időbeli rekompenzációban részesíteni, mindkét óhajt eldöntés céljából a gazdasági tanácshoz teszi át.

A segédmunkás taggyűlés határozata szerint a I. ponthoz „ezen munkaidő csak az illetékes fórumok változtathatják meg”, — kerül.

A VII. szakasz a következő betoldással módosul:

„A laboránsok munkaideje reggeli 7 órától este 7 óráig tart, melyből 3 órai ebédidő jár. Kötelességük mindazon munkálatok elvégzése, melyek a laborációkkal, impleációkkal és az üzem tisztántartásával kapcsolatosak.

A szksz. a nehéz ellátási viszonyok következtében és mert a vendéglőkben jóformán csak az kaphatott ebédet, aki 11 vagy legkésőbb $1\frac{1}{2}$ 12 órakor sorba állott és a, vagy egy óra múlva elkövetkezett, az első berohaná kor helyt biztosított magának, azzal a tervvel foglalkozott, hogy tagjainak közös étkezési lehetőséget biztosítson. Előbb a pincér szakszervezettel lépett eziránt összeköttetésbe, majd a közlélmzési nb gal, de a tervet megvalósítani nem lehetett. Mikor aztán Neményi lett a szakmai csoport vezetője, addig járt-kelt s tevékenykedett ebben míg július végére

Feladatuk továbbá mindazon munkálatok és utak elvégzése, melyek az anyagbeszerzés vagy anyag-elszállítás körül felmerülnek. Az üzem érdekében kifejtett működésük folyamán a gyógyszerészmunkások szakszerű utlagazításait követni tartoznak.

A laboránsoknak minden három munkanap után egy szabadnap jár, mely az előtte való napon záráskor kezdődik és az ezt követő napon nyitáskor végződik. Minden laboráns tartozik éjjeli szolgálatot teljesíteni, mely alkalommal egyórai vacsora-ido és fél óra reggelizési idő jár, amennyiben a munka sima lebonyolítása ezáltal fennakadást nem szenved. Ha vacsora, vagy reggelizési idő adható nem volna, a munkás más alkalommal időben rekompenzálendő.

Az inspekció megtartása szabadnapon is kötelező és ezen alkalommal a laboráns már egy negyed órával zárás előtt munkahelyét elfoglalni tartozik.

Olyan helyen, ahol csak egy laboráns van, a laboráns szabadnapja nem eshetik össze a gyógyszerészmunkás szabadnapjával, ha ezáltal csak egy gyógyszerészmunkás marad az üzembn.

A negyednapos szabadnapon kívül a laboráns csak betegség esetén, vagy hivatalos idézésre maradhat el az üzemből. Ezen körülményt az üzembiztos előtti fölszólítás nélkül és hiteles formában bizonyítani tartozik, még pedig olyképen, hogy betegsége 24 órán belül jelentendő be, míg hivatalos idézés okozta eltávózása mindenkor előzetesen jelentendő.

Mindaddig, míg a gyógyszerértár zárásáig aznap feldolgozandó beérkezett vények feldolgozva nincsenek, a laboráns sem távozhatik az üzemből, hanem a munkában résztvenni tartozik.

A Gazdasági Tanács ezekkel a javaslatokkal terjesztette az intézőbizottság elé:

A nem okleveles gyógyszerészek munkabeosztására, illetve éjjeli szolgálatára vonatkozólag az üzembn IV. a. szakaszát az eredeti értelemben javasolják, mely szerint az oklevelekkel egyenlő elbírálás alá tartoznak.

A VII szakasz a laboránsok új munkabeosztásával, illetve éjjeli szolgálatával foglalkozik. Erre vonatkozólag azt a javaslatot hozzák, hogy ettől a beosztástól el lehessen tekinteni ott, ahol a kivétel nagy akadályokba ütközik. Ilyen esetekben az üzembiztos és a munkástanács együttesen határozon, az így hozott közös határozatot pedig jóváhagyás végett minden esetben jelentsek be a szakszervezetnek.

Az éjjeli taxa ügyében azt javasolják, hogy minden kiszolgáltatót gyógyszerért éjjeli taxa címen egy korona legyen felszámítható, természetes, hogy ott, ahol egy vényen több gyógyszert rendel az orvos, ott ez a díj csak egyszer fizetendő és hogy ez a kézieladási szerekre is vonatkoznék. Az így befolyt összegek teljes egészükben a szocializált üzemeket illetik. Az éjjeli taxa címen egy koronával túlszámított vények, amennyiben ezt az orvos külön nem jelzi „taxa nocturnis“ jelzéssel látandók el. Ezzel szemben a gyógyszerész szakmunkások 20 koronát, az éjjeli szolgálatot teljesítő segédmunkások pedig 10 koronát kapnak egy inspekcióért, mely összegek a heti fizetési jegyzékben, mint túlórai díjazások tüntetendők fel.

A Szaksz. Tanács hivatalos lapja, a „Szakszervezeti Értesítő“ hosszán ír a tervezetről, amely — ahogy említettük jóváhagyásra — már nem került fel a nb.-hoz.

7 étteremben összesen 254 gyógyszerértári munkás részére sikerült ebédet és vacsorát biztosítani.

A szksz. — mint szigorúan véve az egész tanácskormány — rendelkezéseinek úgyszólván csak a fővárosban és egynéhány ipari gócponton tudott érvényt szerezni. Ennek dacára, minden erőlködéssel azon volt, hogy az ellenforradalmi vidéket, amely a tanács kormányzási rendszernek semmiképp sem akart behódolni, szintén megszervezzék és forradalmasítsák a maga elvei és törekvései számára.

Az intéző-bizottság júliusban ecélből felhívást intézett a fiókszervezetekhez és helyicsoporthoz, amelyen a következő adatok haladéktalan beküldésére hívja fel:

„1. Az összes szocializált üzemek birtokukban levő személyzeti adatait, tagszám, alkalmazási hely, alkalmazási minőség.

2. Rövid jelentést a diktatura utáni időben előfordult fontosabb gyógyszerészeti eseményekről (esetleg jegyzőkönyvi másolatokkal).

3. Azok a szervezetek (csoportok), melyek az Alkalmazotti Szakszervezetek Országos Egyesülésének vidéki fiókjaival vannak kapcsolatban, közölik, milyen módon vannak képviselve. Esetleges megállapodások beküldését kérjük.

4. Fiókszakszervezetek, illetve helyi csoportok közölik az egyes vezetők neveit, alkalmazási helyeiket, pontos címüket“.

Ez is süket fülekre talált.

Ellenben minden apró-cseprő kéréssel a szksz.-hez fordultak. Bizonyára részben, hogy tehetetlenségüket szemükre süssék. Így pl. Dunaföldváról az ottani működő gyógyszerészek az éhező Budapesten székelő szksz.-hez fordulnak — élelmiszerért.

Minden kedden úgynevezett propaganda estét tartott tagjai számára, amelyen javarészt a kommunista vezetők tartottak előadást, néhány esetben azonban a gyógyszerészet köréből vett tárgyról szincerizált kommunista szempontból Neményi, Sugár, Téri vagy más vezető.

A nagy világmegváltó május 1-ét a szksz. parancsára mindenkinek meg kellett ünnepelni. Csak az inspekciós patikák voltak nyitva, de ezekben is redukált személyzettel dolgoztak e napon. Az Aggteleki utca 8 alatti helyiség előtt gyülekeztek. 1—2 gyógyszerértáros is jelen volt és végig járta a fölvonulást a vörös zászló és tábla alatt, miután Nádas „rövid lelkesítő“ beszédét végighalगतva, a Tisza Kálmán téren csatlakoztak a vége beláthatatlan tömeghez.

A titkárság javaslatára a gyógyszerészek számára külön szabó- és cipésműhelyt akartak felállítani. E tervet megvalósítani azonban nem sikerült. Ellenben a népruházati bizottságnál „a szksz.-nél alkalmazottak“ számára utaltatnak ki cipőt, fehérneműt, ruhát és ennek való szövetet. A titkárok, Nádas és a gyakornoki tanf. szociológiai előadója: Lengyel Mór kapják meg a kiutalt egyet mást.

Eredetileg — a nagy dohányínség következtében — az is szándékában volt a titkárságnak, hogy a szksz. összes tagja számára felveszi havonta a dohányilletményt. A kiutalt ruhaneműek

elosztásának tapasztalata avagy más aggodalom folytán-e, ma már nem állapítható meg, azonban a dohánynak ilyen igénylésére nem jutott sor s így az egyes üzemek a maguk munkásai számára mégis csak meg tudták keríteni többé-kevésbbé dohányjándóságokat.

Ez csak néhány jelentéktelen példa arra, hogy hogyan festett az az akció, amit a szksz. „altruista érzéssel” tett s ezt lépten-nyomon hirdető gyermekkoruktól nem rég kinőtt vezetők a gyógyszer-tári prolétáriátus gazdasági helyzetének jelentős megjavítására ez időtájt folytatott. Ugyancsak ide kell sorozni azt, a nagy gondoskodást, amit a „titkár elvtárs” gazdasági helyzetének érdekében kifejtett a vezetőségben helyt-foglaló politikai barátjaival. Jún. 4 én Steiner csekkjével 1500 K-t utaltat ki a titkár helyettese „sürgős ruhaszükségletének fedezésére”, 3 nap múlva 1500 K-át „betegsége miatt szükségessé vált kiadásainak fedezésére és feltétlenül szükséges életfenntartásához”. Nyilvánvaló, hogy drága életének fentartására nagy gondot kellett fordítani, mert különben elestek volna az oroszországi bolsevik forradalom részesének gyakorlati útmutatásától és kitűnő irányításától.

A legkülönbözőbb címeken folyósítatnak fizetéseket. Május 22 én a titkár felszólítja egyik színházjegy elosztó irodát, hogy a szksz. tagoknak a jegyeket kiadó számára „teljes munkaerő havi fizetését” folyósítsa.

A munkanélküli-segélyeket boldog-boldogtalanak kiadják. Nem is igen számolnak el róla. Amire a munkahivatal munkanélküli segédosztálya júl. 23-án erősen felszólítja a szksz.-t a munkanélküliek létszámkimutatásának hetenkénti beküldésére, mivel ellenkező esetben a pénzkiutalást beszünteti.

Erényi Béla a „Dianna” munkásainak gyorssegély címén a kommunista forradalom hatása alatt 25.000 K fizet ki. (E nagylelkűség gyakorlásához bizonyára sokban hozzájárult, hogy Nádas ez időben itt volt alkalmazásban és végre is ő volt olyan fiú, hogy akár fenyegetés árán is — mások által nagylelkűséget ne gyakoroltasson). Ebből Nádas 4000 K-át vesz fel, míg kegyeltjei a segéd-munkások à 500 K kapnak.

Az intéző bizottságnak a kommun ideje alatt utolsó ülése júl. 25-én volt. Az ülés kimondotta, hogy ezentúl csak „indokolt esetben” vehetők fel új tagok a szksz.-be a titkár engedélyével. Nagyon ingott recsegett már a prolétárdiktatúra. A vert vörös katonák mint csűrhe száguldtak a főváros felé s ennek eltitkolt, de suttogva továbbadott hírére öröm és rettegés szállt meg mindenkit. Elképzelhetetlen feszültségben élünk. . . . És a kommunista vezetők? Mindenki rossz szándékot láttak és bőrüket ekkor már nagyon féltették. Ismert praktikájuk szerint intézkedésüknek azonban nagy ravaszsággal ismét olyan színezetet adtak, mintha valami köz — s nem a maguk érdekében tették volna. Későn volt: sem megfélemlítéssel, sem megalázkodással nem tudták a vörös terror tombolásakor hősködő, ekkor azonban gyalázatos gyávasággal előbb megértést, majd menekülési lehetőséget kereső vezetők a hatalmat,

az intézkedési jogot tovább bitorolni. Ütött az óra! És az inga balra-
lendülésében nem lengett arrébb, megállt. Jaj azoknak, akik ide
lendítették! Az inga lassan, a fizikai törvényszerűségnek meg nem
dönthető bizonyosságával megindult, hogy majd nyugodt, egyenlő
ritmusos mozgását vehesse fel. Megindult jobbra. Leng-leng a
bal kitengés után a tehetetlenségnek teljével. Vajjon meddig leng,
mi következik a fizikai törvényszerűség nyomán?...

3. A szaksajtó.

Általános helyzet a sajtóterén — Szaklapok megszűnnek — A szerkesztők.
Az egyetlen lap.

A prolétár diktatura kikiáltásával a polgári lapok guzsba kö-
tötten is csak igen rövid ideig jelenhettek meg. Az időszaki sajtó
fölötti diktatorikus hatalmat a sajtódirektórium gyakorolta. Még
mielőbb ez a direktórium intézkedett volna, a gyógyász. szksz. ellent-
mondást nem tűrően kiadta a parancsot, hogy a gyógyszerészi
szaklapok megszűnnek. A parancsnak annál könnyebben eleget
tehettek a lapok, mert a rettenetes viszonyok akkor már olyanra
fokozódtak volt, hogy nem csak a mindennemű hirdetések eltil-
tásával, hanem minden minden más kereseti források elestével (a patikák
köztulajdonbavételével a közvetítési lehetőségtől, a szksz. alkal-
mazotti el és áthelyezésével az előtt ezzel járt bevételtől stb. stb.)
egyébként is képtelenek lettek volna a lap további pontos meg-
jelenését biztosítani. Nem is szólván a rövidesen beállott posta-
szállítási nehézségekről, amelyek viszont az előfizetők számát
csökkentette volna hihetetlen módon.

Az egyik legrégibb szaklap szerkesztő tulajdonosa ugyan lé-
péseket tett Szabados Sándor népbiztosnál, akihez a lapok meg-
szüntetése ügye ezidőben tartozott, lapjának meghagyása érde-
kében, de hiába.

Nem csodálható, hogy az évtizedeken át folytatott hivatás-
nak, s vele a megélhetési lehetőségnek hirtelen és előkészület
nélküli megszüntetése rettenetes hatással volt a szaklapok szer-
kesztőire. A teljesen új helyzetben alig tudott valaki is közülni
tájékozódni.

Még a reform terveivel s egyéb ténykedésével is kiváló
szociális érzékről tanúságot tett *Karlovsky* Geyzát is kenyér
nélkül hagyták, míg a K. Gy. Ü.-nél nem lehetett számára — igaz, hogy
nem képességeinek megfelelő — elfoglaltságot biztosítani. *Var-
ságh* Zoltán dr., *Gaál* Endre dr. és *Ember* Elek elhelyezését a
szksz. ismételten megakadályozta. Mindháromra kimondatott,
hogy a szksz. nem engedi, hogy bármily szakmabeli elfoglalt-
sággal kenyérhez jussanak. *Varságh* dr. ellen főként az utolsó
közgyűlés előtt írt gyanúsítás miatt, *Ember* Elek ellen a sztrájk-
ból kifolyólag, míg *Gaál* dr. ellen több régi konfliktus követke-
ztében tanúsítottak megtérhetetlennek látszó ellentállást.

Bársony Elemér rövidesen elment Budapestről és az ellen-

forradalmi politika terén működött, majd az aradi kormányban népjóléti miniszter lett.

Orosz László ezidőben lett beteg s a kommunista puccs után pár napra kórházba került, ahol júniusban meg is halt.

Vadász Gusztáv és *Koritsánszky Ottó* még az első forradalom utáni időből, mikor katonai szolgálatukból visszajöttek, a hadügyminisztérium kebelébe tartoztak s csak szabad délutánjaikon jártak be az átmeneti időkben szerkesztőségeikbe. *Vadász*: a minisztérium megbízásából Wienben, míg *Koritsánszky* a gyógyszerforgalminál végezték ekkor szolgálatukat.

Kis Vilmos rövidesen márc. 21. után az egyedülinek megmaradt szakszervezeti laphoz, a Gyógyszerész Ujsághoz került, a szerkesztéssel megbízva. Ugyanis a laptól kevéssel azelőtt *Alberti Andor*t, a szó szoros értelmében kitétték. A szksz.-nek nem tartalmaz, szakképzett, nyugodt ember kellett ekkor, tehát *Alberti*t nem tűrhették meg, hanem heves, harcrakész és harcban vinni tudó „politikus”. Bár *Kis Vilmos*ban sem találtak ebben emberükre, mert már májusban lemondatták, minthogy „Neményi előadását a szerkesztő-bizottság megkérdése és tudta nélkül” közölte. Ez ugyan csak titulus volt, mert bár nem jó szemmel s féltékenységgel nézték ekkor már *Neményi* céltudatos törtetését, *Kis* eltávolítására csak az első alkalmat keresték, mert benne sem találták azokat a magasabb képességeket, amiknek egy szaklap-szerkesztőnél okvetlenül meg kell lenniük s ami ezidőtájt a megbízható kommunista politikai meggyőződés (vagy ennek ügyes mimelése) volt. Így került a szerkesztői állásba *Székely Jenő*, a poéta, az ügyes tollforgató és — úglátszik: ügyes köpönyegforgató. Felfedezte egy társán át, hogy: ötvenen túl ráeszmélni arra, „hogy a kommunizmus az egyetlen igazságos és jogosult életlehetőség.*) Azt pedig, „hogy a munkástanácsok összeálltak, összefogtak, hogy megmentsek a maguk számára a volt princípálisokat”, a legszegényesebbnek mondja.**)

Ezek csak szemelvények, — bár nem a legvadabbak akkori gondolkozásának jellemzésére — kellőképen igazolják, hogy valamikor maradandó értékű munkára hivatott, tehetséges emberek is hová juthatnak helytelen irányítás, no meg beteges hajlamú fantáziájuk vezetése mellett.

A lapnak első száma 1919: 7-dik száma a diktatura idején, ápr. 1-én jelent meg: „Világ proletárjai, egyesüljete!” harsogta bele a patikárosi berkekbe és kiadta a parancsot, hogy:

„Magyarország összes gyógyszer-tárának tulajdonosai, bérleti, bizalmi egyénei, mindennemű állásüresedést szakszervezetünknel bejelenteni kötelesek. Alkalmazottat csak a szakszervezet helyezhet el.”

Egy elszomorító adatra is akadunk ebben az első számban.

*) I. Gy. U. 1919. 232. old. (Csodálatos felfedezés! A mi megfigyelésünk szerint, a 20 egynehány éven túliak már majdnem mind kiábrándultak a tapasztaltak alapján, ebből a Székely és gyermektársai csíráltak kommunizmusból! Vagy az ötvenévesek másképp gondolkoztak?!)

**) I. Gy. U. 1919. 183. old.

Kéler János,*) aki az államosítást ellenző szász-bizottságnak egyik, a csoportnak keretein túl is, mindenki által becsült vezető tagja volt, egy magát a helyzetváltozással a vezetőségnek felkínálás jellegével bíró cikket ír. Mindenki megrendüléssel állott, a bekövetkezett eseményeket csendes megadással, de alig-alig, elfojtható belső megborzással szemlélvén. És ugyanakkor azok közül, akik tegnap még harcoltak ellene, ma már — miért, miért se — hozsannát zengedez a bekövetkezett eseményeknek épp egy oly kiváló képességű ember, mint Kéler.

Az első időben a lap a rendszerváltozásra vonatkozó politikai és szakmai irányítást adta meg. Hivatalos részben a népbiztosság és az osztály rendeleteit közölte, míg szakszervezeti ügyek rovatában a végrehajtó tanács rendelkezéseit.

Ápr. 10-én Fekete Lajos indítványára elhatározta a végrehajtó tanács, hogy a lapot „nagyobb terjedelemben és oly bővítésekkel fogja megjelentetni, hogy az a gyógyszerügyi szakmunkások nevelésére, illetőleg továbbképzésére is alkalmas legyen.“

Ettől kezdve gyakorlati és tudományos közleményeket is közöl.

Június 25-étől (16. szám) megnagyobbított alakban „Gyógyszerügyi Munkások Lapja“ címen és innét kezdve minden héten pontosan megjelenik.

Minthogy azonban a postai szállítás nagyon sok helyre lehetetlen, a fővároson kívül (ahol minden gyógyszerárnak a maga munkásai számára el kellett vitetni; amit vagy megtettek vagy nem) nagyon kevés helyre jutott el, s csak nagyon kevés helyütt voltak ennek következtében tájékozódva a szakmai ügyek állásáról. A megszünt szaklapok megszűnésükről nem értesítették, nem értesíthették olvasóikat és így egy nagyrésze a vidéki gyógyszerész közönségnek nem tudta mire vélni a lapok hirtelen elmaradását. Viszont a szksz. nem gondoskodott róla, hogy a rendeleteket stb. tartalmazó lapot minden gyógyszerár megkapja. Az így bekövetkezett tájékoztatatlanság sokhelyütt olyan önkénykedésre és szerepet vállalt szksz-tagok túlkapásaira adott alkalmat, ami ellen védekezni ugyancsak az ügyek mibenállásának ismeretlen volta folytán nem lehetett.

A lapnak rovatái és állandó jellegű cikkei ezek voltak: jobbra politikai tendenciájú vezércikk (Téri Tibor=T. T., Neuwald Aladár, Wittenberger Henrik=W. H., Lengyel Mór=L. M., Székely Jenő=Sz. J. és Steiner Miksa tollából) azután Tudományos rész (cikket közöltek ebben a rovatban dr. Weszelszky Gyulától, dr. Bayer Antaltól és Jakabfalvy Árpádtól). Gyakorlati közleményeket Kis Vilmos, Jakabfalvy és Porjesz János írtak. Külön-külön rovata volt a gyógyszerész szakmai csoportnak, a segédmunkásoknak és ifjú munkásoknak (diákság). „Vitás esetek,“ „szabad kritika,“

*) Szántó Kélernek márc. 13-án egy igen bizalmas természetű levelet ír. Ebben „súlyt helyezek arra, hogy a közgyűlésen lefektetett szksz.-programm megvalósítása érdekében munkássága biztosíttassék.“ És a legközelebbi lap számára cikket kér tőle.

„különfélék“ és szerkesztői üzenetek állandó rovata mellett időnként tárcát is közölt a lap.

A cikkírók között találjuk az említetteken kívül Győrbíró Jenőt, Kéler Jánost, Böckel Sámuel, dr. Renkey Gyulát, Sugár Istvánt (előadása) és dr. Batori-t. (Egy végtelenül kedves, hangulatos patikáros-verset közölt a lap július 16-án, amely messze csegett finom érzésével a lapnak az akkori időkhöz alkalmazott egy cseppet sem finomkodó politikai tenorjából.)*

A lapot eleinte mindenki tagsági díja fejében kapta, május 8-án azonban elhatározták, hogy az ifjúmunkásoktól havi 1—1, minden más tagtól havi 2—2 K-t fizettetnek előfizetési díj fejében. A szksz. ugyanis nem kapta meg az évi 96.000 k-ás szubvenciót, amit a nb. gyógyysz. osztályától kért.

Az utolsó szám (22-ik) aug. 6-iki kelettel jelent meg. A lap élén a már említett értesítés a kormányválságról, s vele lemaradt a heti felhívás a világ proletárjainak egyesülésére. Hangfogó az egész vonalon és utánna csendes kimúlás.

A lap — ezt meg kell állapítani — az akkori időkhöz viszonyítva, körülményekkel és szerkesztői érzéssel volt egybeállítva. Az egész szerkesztésen végigvonult vörös fonálként a kommunista politika, amit nemcsak a vezércikkbe, de a legutolsó „különfélék“ és szerk. üzenetbe is belevittek. Ép ezért: a gyógyszerészeknek gyógyszerészeti tárgyokról írt politikai lapnak kell azt a tizenhat számot jelezni, amely a kommun alatt megjelent.

A Szocializált Természettudományi Társulat foglalkozott a gondolattal, hogy egy komoly gyógyszerész tudományos és gyakorlati lapot adhat ki, amelynek szerkesztését *Karlowszky* Geyzára bízzák. Ugyancsak ígéretet tett *Szántó* Sándor is, hogy a Gyógyszerészi Közlöny megjelenését lehetővé teszi, sőt májusban ki is jelentette, hogy e rendeletet a népbiztossal ki is adatta. A rendelet azonban sohasem jutott el az illetékes kezéhez.

*) Régi patika a „Szt. Háromsághoz.“

Küszöbén halkán a Mult dalol.
Az agg portálén gubbaszt három Szent...
S a kakukos órában benn, valahol
Kettyent a Csend...

Az ajtón már az alkony kopog...
(S a kulcslyukon át gyöngé illat száll.)
Fáradtan csókolja az ablakot
A napsugár.

Agg anyó lassan, mankón csoszog,
Egy ócska-fakult széken megpihen.
S ringnak elfojtott, lágy sóhajok
A mérlegen...

A lámpán kékesen láng lobban,
Már foszlik fátyolos, zöldszínű gőz...
S szétterjed sápadtan a sarkokban
Az Ősz... az Ősz...

Fiók, skatulya... szagos theák,
Az olajokon száz lágy szín rezeg...
S álmukat csillogón álmodják
Az üvegek...

Minden álmodás régi, bús
Ezen az ócska-vén patikán.

Fáradtan kever a patikus...
Az én apám.

Grossinger Antal Ottó.

4. Az osztály működése.

A) Gyógyszertárak szocializálása. Rendelet és azok végrehajtása. „Volt”-tulajdonosok kihelyezése.

A szocializálás elgondolói. — Gyógyszertárak köztulajdonba vétele. — Üzem-biztosok. — Nyilvántartás. — Törzslapok. — Munkástanács. — Elvi határozat a gyógyszertárak vezetéséről. — Pénzkiutalás. — Gyógyszertárosok régi követelése. — „Volt”-tulajdonosok kihelyezése. — Rendelet a szocializálásról, gyógyszereladról, üzemvitelről, üzemi kiadásokról, gyógyszertakarekosságról, különlegességekről, egészségügyi közigazgatásról, katonagyógyszerészekről, saccharinról, gyermektápszerről és minden egyéb gyógyszerészeti érdekű vagy vonatkozású kormányzótanácsi és népbiztossági rendelet.

Be sem várva az osztály megalakulását, ennek vezetésére kiszemelték lázas sietséggel fogtak hozzá a gyógyszertárak szocializálási rendeletének megalkotásához.*)

A gyógyszertárak köztulajdonbavétele nem volt meg eredetileg a F. K. T. programjában s csak a gyógyszerész szksz. agresszív fellépésére, sok „érvelés” után adta beleegyezését a rendelet megalkotásához. A szksz.-ben is csak a kommunista csoport képviselte ezt a követelést; minthogy azonban a márc. 21-diki forradalom után minden hatalmat ez a csoport gyakorolt, szinte lehetetlen volt a szocializálás elől kitérni, mert semmi ellenérvelést nem engedtek.**)

Igaz, hogy ápr. 1. lapjukban még azt írják, hogy „a szocializálást a nagyüzemű gyáraknál kezdik meg és legutoljára jönnek sorra a gyógyszertárak.” Részben azonban mivel még a Károlyi-kormány idején György és Téri által beadott s a gyógyszerészet reformjára vonatkozó tervezet a gyógyszertárak köztulajdonbavételén épült fel, részben, mivel a tanácsköztársaság mielőbbi összeroppanásával kellett számolni s ezt megelőzően „rendet (?) akartak teremteni a gyógyszerészet terén is”. György—Szántó—Dóczi dr.-nak a kommunista csoport pressziója következtében is, még az osztály megszervezésénél is fontosabb törekvését képezte a szocializálási rendeletnek kidolgozása.***) A rendeletet a legnagyobb kiméletlenséggel alkották meg. Mert jól lehet, elrendelték a leltározást, elmulasztották a felszerelés érték-megtérítéséről intézkedni, az eltulajdonított gyógyszertár nyers vagyon-mérlegét elkészíteni és az özvegyi s árva jogon hasznélvező „volt” tulajdonosokról gondoskodni még abban az esetben is, ha elaggott, tehetetlen, keresetképtelen földönfutókká lettek is ezen intézkedés következtében.****)

*) Dacára, hogy nem az osztály működéséhez tartozik e rendelet megalkotását itt tárgyalom, minthogy a későbbi osztályvezető hármastanács csinálta azt.

**) A patikák kommunizálását — a tárgyi adatok után ítélve, csak azért firszirozták, hogy a „volt” alkalmazottak fizetéséhségét kielégíthesék, — mondotta ezidőben egy igen magasállású államhivatalnok.

***) L. 76. old.

****) Később a szksz. is belátta ennek lehetetlen voltát és máj. 8-án a direktórium elhatározta, hogy „a volt gyógyszertártulajdonosok és a rokkant gyógyszerészségédek özvegyeiről és árváiról gondoskodni fog

A rendelet, mint a F. K. T. XLVII. sz. rendelete a hivatalos lapban ápr. 9-ikén jelent meg és a következőkép szól:

„1. §. Minden gyógyszervegyészeti üzem (gyár, iparvállalat), amely gyógyszerek előállításával, feldolgozásával foglalkozik, minden gyógyszer-árúkereskedés, minden gyógyszer-tár, továbbá a kötőszerek, orvosi műszerek, betegápolási cikkek gyártásával és elárúsításával foglalkozó vállalatok köztulajdonnak nyilváníttatnak.

2. §. Az 1. §-ban említett vállalatok üzemüket további intézkedésig az eddigi keretekben fenntartani és folytatni kötelesek.

3. §. Az 1. §-ban említett vállalatok a rendelet kihirdetését követő napnak megfelelő állapot szerint a készleteket, úgy a kész, mint a félgyártmányokat és nyersanyagokat is leltározni és megállapítani kötelesek.

A leltározásra vonatkozó eljárás a szociális termelés népbiztosának 5. Sz. N. számú rendeletében (l. a Tanácsköztársaság április 1-én megjelent 6. számában) foglalt utasítás szerint történik. Azok a gyógyszervegyészeti vállalatok, amelyek ennek a rendeletnek alapján a szociális termelés népbiztoságához leltárt mutattak be, ennek a leltárnak másolatát kötelesek a munkaügyi és népjóléti népbiztosághoz beterjesztetni.

4. §. Magánosok az egyéni szükségletet meghaladó gyógyszer- és kötőszerekészleteket szintén bejelenteni kötelesek.

5. §. A készleteket a jelen rendelet kihirdetését követő nyolc napon belül a gyógyszerforgalmi kirendeltséghez (IV., Hajó-utca 2. szám) kell bejelenteni.

A készletek már a jelen rendelettel zár alá helyeztetnek és kizárólag a gyógyszerforgalmi kirendeltség utasításai szerint hozhatók forgalomba.

6. §. Azok felett, akik ezt a rendeletet megszegik, a forradalmi törvényszék ítél.

Azok, akik az eddigi rendelet értelmében egyes „nyilvántartott” gyógyszerek bejelentésére kötelezve voltak, de a bejelentést elmulasztották, az illető rendeletekben megszabott büntetés alól mentesülnek, ha ezeket a gyógyszereket a jelen rendelet kihirdetésétől számított 8 nap alatt bejelentik.

7. §. A jelen rendeletet a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztoság hajtja végre.

Budapest, 1919. április 1.

A Forradalmi Kormányzótanács.”

A rendelet — bár napok óta tudta mindenki, hogy megjelenik — érthető levertséget okozott, azonban ellene tenni semmit sem lehetett. Kicsinyes bosszantás volt a 6. § második bekezdése, amely amnesztiát biztosít annak, aki a gyógyszerforgalmi kirendeltség felállításával elhallgatta a nyilvános szerekből való esetleges készletét, amikor azt, aki gyógyszer-tárának mindenestől átadását tagadná meg a — forradalmi törvényszék elé állítják.

Köztudomású volt az is, hogy végrehajtási utasítása másnap, vagy néhány nap múltán megjelenik. És bár nem vártak alapján ettől semmi enyhítést, titkon mégis ott élt mindenkiben a minden veszély és végzetes helyzetben megnyilatkozó emberi vonás: a remény, hogy „hát ha!” . . . . A végrehajtási utasítás azonban, ha ez egyáltalán lehető volt még, még mostohábban s még kiméletlenebbül jár el a tulajdonosokkal szemben. Ennek

akként, hogy azokat a szakszervezet tagjai sorába felveszi, őket munkához juttatja; amennyiben ez nem lehetséges, úgy felterjesztéssel fog élni a népjóléti népbiztosághoz, hogy az özvegyek és árvák kapjanak segítyt mindaddig, míg erre vonatkozólag általános érvényű intézkedés nem jön. Azonban ez a félszegintézkedés is csak írott malaszt volt. Semmi sem történt a határozat — meghozásán kívül.

2. § a volt ugyanis csírája annak az akciónak, amely a „volt” tulajdonosokat nemcsak a gyógyszerértár vezetésébe való beleszólási jog megfosztotta, hanem volt tulajdonukból egyszerűen eltávolítani kívánta. A személyzeti dolgok ügyében az intézkedési jog ezzel a szksz.-re ruháztatott.

A végrehajtási utasítás 1. §-a a kisüzeműnek vett gyógyszerértárat mentesíti a közüzembe vétel alól, mivel a statisztikai adatok hiánya folytán nem volt ismeretes, hogy hány gyógyszerész áll rendelkezésre és vajon e mentesítés nélkül nem állna-e be sokhelyütt zavar a gyógyszerellátás terén. Ez volt a bevallott indítók. A valódi azonban az volt, hogy a vidéken úgysem tudtak volna a rendeletnek hatályt szerezni s így a fiaskót kívánták ezzel megelőzni. A rendelet szerint azonban fennállott az a joga a M. N. N.-nak, hogy a gyógyszerértárokra ott, ahol a viszonyok ezt megengedik, a mentesítést hatályon kívül helyezze.

Maga az ápr. 11-én megjelent rendelet a következő:

A munkaügyi és népjóléti népbiztosnak a szociális termelés népbiztosával egyetértőleg 5. M. N. N. sz. alatt kiadott rendelete a Forradalmi Kormányzótanács által a gyógyszerellátás biztosítása tárgyában XLVII. sz. alatt kiadott rendeletnek végrehajtásáról.

1. §. Azok a gyógyszerértárok, amelyekben a Forradalmi Kormányzótanács XLVII. számú rendeletének (1. a Tanácsköztársaság április 9-én megjelent 13. számában) kihirdetése napján a tulajdonos, bérlő, kezelő vagy gondnok gyógyszerészségét alkalmazása nélkül látta el a gyógyszerértári szolgálatot, a köztulajdonba vétel alól egyelőre mentesülnek. A készletek feltározására és bejelentésére azonban az ily gyógyszerértárok vezetői is kötelezve vannak. Köztulajdonbavételnek azonban gyógyszerészségét nem foglalkoztató oly gyógyszerértárok is, amelyekben 1914. augusztus 1-jét követlenül megelőzőleg gyógyszerészségét állandóan alkalmazták.

2. §. A köztulajdonba átvett gyógyszer-vegyészeti gyárakat és a Forradalmi Kormányzótanács XLVII. számú rendeletének 1. §-ában felsorolt egyéb üzemeket a munkaügyi és népjóléti népbiztos által a Szociális Termelés Népbiztosával egyetértőleg kinevezett üzemi biztosok a munkaügyi és népjóléti népbiztos felügyelete alatt vezetik a volt tulajdonossal, bérlővel vagy kezelővel együtt. Nem alkalmazható az üzemben a volt tulajdonos, bérlő vagy kezelő, ha ellene a gyógyszerézmunkások szakszervezete kifogást emel.*) Egy üzembiztos több üzem vezetésével is megbízható.

*) E ponthoz Dénes József a bizalmigyűlésen e rendelet ismertetésénél a következőket fűzte:

„Nem lehetett ideiglenesen úgy rendelkezni, hogy azok a tulajdonosok, akik ellen a munkásokon keresztül a szakszervezetnek indokolt kifogásai nincsenek, egyelőre az üzemvezetés alól felmentessenek, illetve más beosztást nyerjenek. Nem lehetett pedig azért, mert időlegesen még sok olyan adminisztrációs és üzleti teendő lesz a gyógyszerértárban, amelynél a szakértő gyógyszerértártulajdonosokat nem tudjuk nélkülözni. Míg majd a rendelet későbbi szövegéből kiderül, a gyógyszerértárok egyelőre csak a gyógyszerkészleteiket egészítik ki központilag, minden más dolog a végleges rendezésig magánúton szerzendő. Nagyon természetes, hogy a volt tulajdonosok hatásköre lényegesen megnyírbáltatik és tulajdonképpen nem fog más a kezében maradni, mint az üzleti vezetés. Minden más kérdésben vagy az üzemi biztos vagy az ellenőrző választmány, vagy mindhárman együttesen fognak határozni. Nagyon természetesen a személyzeti ügyek intézése, amely pedig éppen mindennek a rákfenéje volt, kizárólag a munkások joga lesz. Azt akarjuk, hogy minden munkás képviselőt útján részt vegyen az üzem vezetésében és ellenőrzésében.”

3. §. A köztulajdonbavett üzem munkásai ellenőrző munkástanácsot választanak, amelynek feladata a munkafegyelem megteremtése, a köztulajdonnak védelme és az üzemvezetés ellenőrzése. A munkások, ha számuk kettőt meghalad, de tiznél nem több, az ellenőrző munkástanácsban maguk között három tagot választanak, minden további tíz munkás után még egy tagot, de legfeljebb összesen hét tagot. Ha az üzemnek nincs munkása, vagy számuk kettőt meg nem halad, a szakmabeli munkások szakszervezete küld az üzem ellenőrzésére megbízottat. Az üzlet volt tulajdonosa, bérlője vagy vezetője köteles eziránt a szakszervezetet megkeresni. Az üzem minden alkalmazottja munkás.

4. §. Az ellenőrző munkástanácsot e rendelet kihirdetése után haladéktalanul meg kell alakítani és a megalakulást a cégnek, az üzemének, telephelyének, a foglalkoztatott munkások számának és az ellenőrző munkástanács tagjai nevének megjelölésével be kell jelenteni a gyógyszerforgalmi kirendeltséghez. Ha ellenőrző munkástanács nem alakult, a szakszervezet által kiküldött megbízott nevét kell bejelenteni. *)

5. §. Az ellenőrző munkástanács vagy a szakszervezet részéről kiküldött megbízott az üzemi biztos intézkedései miatt panaszt tehet a munkaügyi és népjóléti népbiztosnál, aki a panasz tárgyában haladéktalanul dönt. A döntésig az üzemi biztos rendelkezéseit követni kell.

6. §. A munkaügyi és népjóléti népbiztos a szociális termelés népbiztosával egyetértőleg időnkint kiküldött ellenőrök útján gondoskodik a köztulajdonbavett üzem központi ellenőrzéséről.

7. §. Az egyéni szükségletet meghaladó mennyiségű gyógyszer- és kötszerkészletet nemcsak magánosok, hanem a Forradalmi Kormányzótanács XLVII. számú rendeletének 1. §-ában fel nem sorolt üzemek (házi és kézi gyógyszerterek, kórházak, katonai intézetek stb.) is bejelenteni tartoznak.

8. §. Mindazok az üzletek, amelyeknek raktárát eddig azért nem leltározták, mert gyógyszerészeti cikkeket árúsítanak (gyermekájszerek, látszerek, optikai, kórházi, laboratóriumi tárgyak és felszerelések árúsításával foglalkozó üzletek, illatszertárak, gyógyszerüvegkereskedések, a gyógyszerek kiszolgáltatásához szükséges edények, háztartási cikkek árúsításával foglalkozó kereskedések stb.), leltárukat a jelen rendeletben megállapított módon szintén felvenni és készleteiket bejelenteni tartoznak.

9. §. A készletekről felveendő leltárban az egyes árúk elnevezésük betűszerinti sorrendjében, mennyiség (gramm, kgr.) illetve darabszám szerint sorolandók fel. A készletekről az árú jellege szerint külön-külön jegyzék készítenendő a következő csoportok szerint: A) gyógyszerek és vegyszerek, B) gyógyszerkülönlegességek, C) kozmetikus pipere- és illatszerek, D) kötszerek, E) műszerek és betegápolási cikkek, F) gyógyszerek kiszolgáltatásához szükséges edény, üveg, tégelyek, dobozok, stb. G) az üzem berendezési és felszerelési tárgyai, H) a 8. §-ban felsorolt üzletek árúi.

10. §. A leltárral egyidejűleg a következő adatokat is be kell jelenteni: A) a vállalat, kereskedés, gyógyszerter, cégét, vagy tulajdonosának (bérlőjének) nevét, B) az alkalmazottak nevét, alkalmaztatásuk minőségét, évi, havi vagy hetibérét, C) a kereskedés, vállalat telephelyét, amennyiben több lerakattal, árúraktárral rendelkezik, ezeknek egyenként való felsorolását. Az adatokat csak a papír egyik oldalára szabad írni, a hátlapnak üresen kell maradnia. A leltárt három teljesen egyező példányban kell beküldeni, amelynek egyikét a gyógyszerforgalmi kirendeltség az üzemhez visszaküldi. Ezt a példányt az üzem megőrizni köteles. A leltározást a 2. §-ban említett üzemi biztos végzi. Ha üzemi biztos kiküldve még nincsen, a leltározást az ellenőrző munkástanács, a vállalat eddigi vezetőjének bevonásával eszközöli. A leltár adatainak helyességéért az említettek felelősek.

11. §. A Forradalmi Kormányzótanács XLVII. számú rendeletének 1. §-ában felsorolt vállalatok a készletbejelentéssel egyidejűleg bejelenteni tartoznak azokat az anyagokat, cikkeket is, amelyeket akár külföldön, akár

*) Ehhez pedig azt a követelményt állítja fel, hogy „az üzem irányítása olyan kezekbe kerüljön, amely politikailag garanciát nyújt”, hogy t. i. az üzemet a kommunisták intenciója szerint fogja vezetni.

belföldön vásároltak, megrendeltek, amelyeket azonban a rendelet megjelenése idején át nem vettek. Az ezekre vonatkozó számlamásolatok, azok hiányában az eladó cég neve, az árú mennyisége és ára pontosan bejelentendő. Bejelentendő egyúttal az is, hogy az árúra fizetés teljesített vagy előleg adatott-e.

12. §. A gyógyszervegyészeti gyárak és gyógyszernagykereskedések a készletek megállapítása után kiszolgáltatót árúkat az eladás napjának és a vevő nevének megjelölése mellett, az egyes cikkek szerint csoportosítva, nyilvántartásba kötelesek venni és ezt a nyilvántartást a gyógyszerforgalmi kirendeltséghez minden hét utolsó napján beküldeni kötelesek. Ugyanez a rendelkezés vonatkozik a kötszerekre is. Ugyanezek kötelesek bejelenteni az átvételt követő három napon belül a leltározás befejezése után raktárba érkezett gyógyszereket, vegyészeti nyersanyagokat.

13. §. A gyógyszerek beszerzése, külföldről való behozatala és a gyógyszerek szétosztása kizárólag a gyógyszerforgalmi kirendeltség útján történhetik.

14. §. A gyógyszertárak, kórházak, munkásbiztosító és más közvetlen ellátást igénylő intézetek gyógyszermegrendeléseiket közvetlenül a gyógyszerforgalmi kirendeltséghez kötelesek intézni, az általa rendelkezésükre bocsátandó megfelelő iveken. Mindaddig, míg megfelelő rendelőlapon ki nem adatnak, a megrendelések levélben vagy levelezőlapon történhetnek. Egyéb, az üzem fenntartásához szükséges szereket és anyagokat további intézkedésig az eddig szokásos módon az üzem bevételeinek terhére szerzik be.

15. §. A Forradalmi Kormányzótanács XLVII. számú rendeletének 1. §-ában, valamint a jelen rendelet 6. §-ában felsorolt üzemek pénzkezelésére vonatkozólag a szociális termelés népbiztoságának e tárgyban kiadott rendelete irányadó.

16. §. A gyógyszervegyészeti gyárakra vonatkozólag intézkedéseket a szociális termelés népbiztosága az egyes üzemekhez kinevezendő üzemi biztosok útján tesz. A szociális termelés népbiztosának vegyipari műszaki szakosztály (gyógyszertermelési szakosztály) IV., Mária Valéria-utca 12. sz. alatt van.

17. §. Azt, hogy a köztulajdonba át nem vett gyógyszerárúkereskedések (drogériák) milyen árucikkek eladásával és milyen feltételek mellett foglalkozhatnak, a szociális termelés népbiztosá külön rendeletben állapítja meg.

18. Azok felett, akik ezen rendeletet megszegik, a forradalmi törvényszék ítél.

19. Ez a rendelet kihirdetése napján lép életbe.

Munkaügyi és népjóléti népbiztoság.

A szocializálási rendelet fogantatását azonban már az osztály végezte. A fővárosi gyógyszertárak köztulajdonbavétele aránylag simán ment. A gyógyszertárosok — mit is tehettek volna egyebet — belenyugodtak abba, hogy a „M. N. N.-nál működő szocializálási-bizottság” üzembiztosokat nevez ki s azokra bizza a leltározás után a gyógyszertárak vezetését. A kinevezési formula ez volt:

Magyar Tanácsköztársaság.
Munkaügyi és Népjóléti Népbiztoság.

..... elvtársnak

Hivatkozással a munkaügyi és népjóléti népbiztoságnak a szociális termelés népbiztoságával egyetértőleg a forradalmi kormányzótanács által a gyógyszerellátás biztosítása tárgyában XLVII. számhoz kiadott 7*) M. N. N.

*) Annak következtében, hogy az 5. M. N. N. sz. r. a szksz. lapjában sajtóhiba folytán 7. M. N. N.-kép jelent meg (L. Gy. K. 1919:100 old.) az összes üzembiztos kinevezések hamis rendeletre való hivatkozással történtek meg.

számú rendeletére megbízom Önt ideiglenesen a .....
gyógyszertár üzembiztosi teendőivel.

Hatásköre a fentemlitett rendeletekben és a szakszervezet által kiadott
utasításban szabályoztatott.

Budapest, 1919. évi.....

A népbiztos megbízásából

Az üzembiztosok kinevezésénél (bár ideiglenesnek mondták ezt) nem jártak el a legelkiismeretesebben. Üzembiztos csak „politikailag megbízható egyén” lehetett, tekintet nélkül arra, hogy oklevele az önálló vezetésre jogosító záradékkal el volt-e látva, avagy nem. Sőt több helyütt gyógyszerészjelölt bizatott meg a patika vezetésével. Üzembiztos sem a gyakorlók szövetségének, sem a 100-as bizottságnak volt tagja nem lehetett. Az üzembiztosok kinevezése ügyében még március végén és április elején ismételt tárgyalásokat folytatott Dénes J., Vámos E. és dr. Szilávik a testület helyiségében. Ahol még nem volt üzembiztos, oda a leltározáshoz a szksz. küldött politikailag megbízható embert. Az üzembiztos működése javarészt a gyötrelemek egész sorozatát jelentette a „volt” tulajdonosra. De nem egy hely volt, ahol csak névleg — a szksz.-felé — szerepelt a patika vezetőjeként, a valóságban azonban józan belátás alapján nem zavarta a „princit” régi jogaiban.

A szksz. szereplői közül mint üzembiztosok *Neményi J.* a Zoltán-patikában, *Harnik L.* a Dianában és *Fritz Sándor* a Városi gyógyszertárban működött.

Mikor a fővárosi gyógyszertárak „átvételével” végeztek, a szksz. minden patikára nézve elrendelte, hogy 2—2 „szocializált üzem” feliratú táblát köteles kifüggeszteni. Egyik-másik buzgó s a kommunista csoport kedvét kereső üzemvezető a patika címét azonnal „Marx”-ra akarta változtatni, amit csak azért nem engedtek meg, mert a gyógyszertárak címzésének teljes elejtése is csupán számozása, (számokkal való megjelölés) volt tervbevéve.

A főváros után a vidékre került a sor a köztulajdonbavétel és üzembiztosok kinevezése tekintetében. Ennek megejtése céljából berendelték a fiókszervezetek és helyi csoportok titkárait és részben ezeket oktatták ki a tennivalókra, részben a politikailag megbízható szksz.-i tagokat küldötték ki. Mégpedig:

Megbizott:

Mely vidékre?

1. *Schiffer Elemér,*

Borsod, Gömör megyék meg nem szállott területe.

2. *Roboz Viktor,*

Szabolcs, Zemplén, Abauj m. meg nem szállott területe.

3. *Dér Miksa,*

Bereg, Ung, Máramaros, Szatmár, Szilágy, Ugoesa m. meg nem szállott területe.

4. *Lengyel Mór,*

Békés, Arad m. meg nem szállott területe.

5. *Goldschmied Pál,*

Csanád, Csongrád m. meg nem szállott területe.

6. *Wittenberger Henrik,*

Bihar megye.

7. Hönig Zsigmond,	Szolnok, Heves m.
8. Forgács Bernát,	Pest (Budapest, Kecskemét, Abony, vasútvonaltól délre.)
9. Porjesz János,	Pest (Budapest, Kecskemét, Abony, vasútvonaltól északra, Kecskemét város kivételével és Nógrád m. meg nem szállott ter.)
10. Giskán Rezső,	Somogy, Baranya meg nem szállott területe.
11. Mármaros Rezső,	Győr, Moson, Komárom, Pozsony meg nem szállott területe.
12. Nádasky Konstantin,	Fehér, Tolna, Esztergom meg nem szállott területe.
13. Fodor Menyhért,	Vas, Sopron m.
14. Friedmann Zoltán,*)	Veszprém, Zala m.
15. Barta László,	Hajdu m.
16. Tomcsányi Lipót,	Kecskemét város.

Csak egy-két esetet említek fel példakép arra, hogy ezek a „politikailag nagyon megbízható,“ de szakmailag nagyjából teljesen tudatlan (egy-két idősebb kivételével) gyerekekemberek, hogyan jártak el. Röviden említem meg, hogy a hatósági egyéneket (tisztí orvosokat stb.) teljesen elmellőzték, hogy a köztulajdonba vételt nagyjából nem is közölték a nyilvántartás céljából ezekkel, vagy hogyha már felkeresték őket a patikákra vonatkozó törzskönyvi adatokért, a legprepotensebb hányivetésséggel, a tisztas gyógyszerészi kar minden tekintélyét aláadni alkalmas módon, gyalázatos kihívással s minden, a tisztelet legelemibb köteles megnyilatkozása nélkül, olyképp tették azt, hogy örök szégyene marad az a velük minden közösséget megtagadó gyógyszerésztársadalom ezen szomorú időszakának.

Tolna megyében Nádasky behívatta Bonyhádra a tevelői gyógyszerertárost és kijelentette, hogy a rendeletek értelmében (?) köztulajdonba veszi a lengyeli fiókgyógyszertárt, mert ott nem a tulajdonos, hanem egy alkalmazottja dolgozik (!)

Más: a Vas-Sopronba küldött politikus csak Szombathelyre szállt ki — ellenben felvette búsás napidiját ép úgy, mintha a legutolsó zúgba is elment volna. A győrmegyei politikus már ravaszabb volt: telefonon át szocializált. Nyilvánvaló, hogy a rendeletet sem ismerve, jóformán senkisémet tudta a köztulajdonba vett patikák „volt“ tulajdonosai közül, hogy most már, hogy mint lesz.

E kerületi biztosok rendes gyógyszerészi fizetésükön kívül 60 korona napi díjat kaptak és költségeiket felszámíthatták. A költségek elképzelhetetlen módon magasra rugtak még azoknál is, akik mintha csak számlairhatás céljából szálltak volna ki, teljesen lelkiismeret nélkül végezték a vállaltakat, anélkül azonban, hogy ezzel a magántulajdonnak tettek volna szolgálatot. Nem szabotálás volt tehát, hanem egyszerűen becstelenség, mert még a „zsvány-becsület“ sem volt meg bennük, hogy a vállaltakat legjobb tudásuk szerint elintézték volna.

*) Eredetileg Szlávik István volt ide kiszemelve, aki közben más megbízatást kapott.

Porjesz a nógrádi körzeti biztos, ápr. 25-én autót kér, hogy dolgozhassék. Azt felelik, kérjen a helyi direktóriumtól. Erre visszajön, mert „autó nélkül nem tud szocializálni“.

Mikor Kassát megszállották a vörösek (ép ez időre esett az osztályon történt átalakulás) az ottani és környékbeli gyógyszer-tárak szocializálására Vámos Erzsébet küldetett ki, aki már a megváltozott körülmények következtében is szigorúan a rendeletekhez tartotta magát.

Az ekkor kommunizált gyógyszer-tárak száma 318 volt és pedig a következő helyeken:

Alpár, Aszód, Abony, Bonyhád, Budapest, Csepel, Csorna, Czellődömök, Csúrdá, Dunakeszi, Dunaföldvár, Dombóvár, Dorog, Nyergesujfalú, Eresi, Martonvásár, Erzsébetfalva, Esztergom, Felsőgöd, Győr, Győrrév falu, Győrszentmárton, Gödöllő, Izsák, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Karcag, Kassa, Kiskőrös, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas, Kőpecsény, Kőrmend, Kőszeg, Kunszentmiklós, Kismárton, Kispest, Lajosmizse, Lovasberény, Lengyel, Magyaróvár, Mezőberény, Moór, Miskolc, Mezőkövesd, Mátyásföld, Monor, Marcalli, Nezsider, Nagykőrös, Nagytétény, Nagyatád, Nagykanizsa, Orosháza, Ozd, Pápa, Párkányháza, Pestszentlőrinc, Rákospalota, Rákosszentmihály, Sárvár, Soroksár, Sopron, Sátoraljaújhely, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentgotthárd, Szombathely, Szolnok, Szikszó, Újpest, Vác, Veszprém.

Május 10-én a gyógyszer-tárak köztulajdonbavétele és a gyógyszerek zár alá helyezése tárgyában kiadott rendeletek kiegészítésként a népbiztosság kiadja a három §-ból álló 25. M. N. N. számú rendeletét, amelynek 1. és 2. §§-ban következőket rendel:

1. §. Azokban a községekben, amelyekben köztulajdonba vett gyógyszer-tár van, a többi gyógyszer-tár is köztulajdonba vétetik tekintet nélkül arra, hogy foglalkoztatott-e gyógyszerészsegédet vagy nem. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 5. M. N. N. számú rendeletének 1. §-a tehát az ilyen községekben levő gyógyszer-tárakra nem vonatkozik.

2. §. A gyógyszer-tárak köztulajdonba vételének végrehajtására, illetőleg ellenőrzésére kiküldött körzeti biztosok hatásköre a körzetük területén levő drogériák, valamint gyógyszerek, tápszerek, mérgek, kötőanyagok és készletek árúításával foglalkozó vagy ilyen készletekkel rendelkező üzletek leltározásának felülvizsgálására és a zár alá vett készletek biztosítása végett szükséges intézkedések megtételére is kiterjed.

Az ilyen készletek birtokosai kötelesek a körzeti biztosok rendelkezéseinek feltétlenül eleget tenni.

E rendelet alapján tehát Nagy-Budapesthez csatolt legutolsó község kis patikáját is szocializálták csak azért, mert e területen vannak már köztulajdonba vett gyógyszer-tárak. Minden ismeret és számítás nélkül csinálták az 1-ső §-t is, mert ezáltal sem az egészségügyi (gyógyszer) ellátás nem javult, sem semmiféle más előnye még a tanács-államnak sem származott ebből; sőt ellenkezőleg oly anyagi megterhelést jelentett, ami egymagában*) is lehetetlenné tette a gyógyszer-tárak köztulajdonbavételének fönntartását.

A szocializálási rendelettel kapcsolatban eredetileg az osztály, a megyei és városi tiszti orvosokat utasította, hogy 3 napon belül jelentsék be, hogy az alájuk tartozó helyeken hány gyógyszer-tár van és melyikben hány s milyen minőségű alkalmazott.

*) És azzal összevetve, hogy a rettentő ráfizetés dacára sem jelentett egészségügyi előnyt.

A rövid terminust mumusnak használták, de bizony ennek dacára nem érkezett válasz. A köztulajdonbavételt tehát más alapon: kerületi biztosok kiküldésével kellett megcsinálni. Ezeknek már közölt eljárását meg se várva, sok helyen valamely túlbuzgó szksz.-i tag vagy helyi direktórium minden külön rendelet nélkül rövidesen márc. 21-ike után köztulajdonba vette a patikát. Más helyen a szocializálási rendelet után, mielőtt a gy.-szksz. üzembiztost küldött volna, beültetett a helyi tanács „üzembiztosokat“, akik a napi bevétel első 30 koronáját „tiszteletdíjúl“ maguknak foglalták le. De ezzel szemben, lettlégyen vasmunkás vagy más egyéb tisztos iparos (pl. Erzsébetfalván) beállott a tára mögé és mindenkitől megkérdezte „mi tetszik?“ Mikor azonban látta, hogy nem tud ily módon szolgálatra lenni, akkor egy székre telepedve „ellenőrizte“ az üzem pontos menetét.

Tekintet nélkül mindenre, vették köztulajdonba a gyógyszerárakat. Így Győrben elszocializálták egy svájci állampolgárnak*) reáljogu patikáját, ami nagy komplikációkra adott okot, miután az idegen állampolgárok ingó és ingatlan vagyona védelem alatt állott. Az osztály (az átalakulás után) visszaakarta adni a gyógyszerárt tulajdonosának, ekkor azonban nem volt hajlandó visszavenni, hanem 200.000 frankot kért érte (házzal együtt) megváltási díjképpen — frank valutában. Közbejött a rendszerváltozás s vele megoldódott sok függőüggyel együtt ez a fogas kérdés is.

Még május végén azzal a javaslattal fordult az „Arbeitsgemeinschaft sozialistischer Apotheker“ Leipzigről a szksz.-hez, hogy szocializálja a „gyógyszerelosztó és elszállító“ üzemet. Későn jött: megtörtént volt már ekkor. Nem is válaszoltak reá (legalább semmi nyoma ennek.)

Még a szksz. elrendelte, de azután az osztály is kiadta a rendeletei, hogy minden gyógyszerárban működő személyről (tulajdonosról is) törzslap veendő fel. E törzslapon a név, születési hely és idő, illetőségi hely, pályára lépés ideje, előképzettség, gyakornoki idő és hely, gyakorlati (segédi) idő és helyek, gyakornoki végbizonyítvány kelte, oklevél kelte, ha tulajdonos, bérlő vagy önálló kezelő volt már: mennyi ideig, hol és mikor?, gyógyszerész működésén kívül mikor és mivel foglalkozott?, egyéb képezése, nyelvismerete, családi állapota, katonai szolgálatának minősége, ideje s tartama, végül esetleges szakirodalmi tevékenységéről kellett az adatokat megadni.**)

*) Alkalmasint vagyonvédelmi szempontból lett ez időben származását beigazolva idegen állampolgára, ami napirenden lévő eset volt.

**) A szakszervezetin még azt is, hogy tagja-e és mióta a szakszervezetnek (mire egyik kiválóságunk azt felelte: „sajnos igen, mert muszáj!“) és hogy mi volt a fizetése. E törzslapokból kívánták a nyilvántartási adatokat egybeállítani, azonban a már említett rossz postaközeledési és egyéb oknál fogva nagyon sok gyógyszerész személyi adata nem érkezett be. Az adatokat a szksz. átadta az osztálynak, amely azt kartotekre vitte át.

Nemkülönben kartoteket állított egybe az osztály a következő mintára a gyógyszerárak nyilvántartására.

Törzslap gyógyszerárakról.

A gyógyszerár.

1. neve, később száma .....
2. székhelye .....
3. közelebbi címe .....
4. telefonszáma .....
5. neve .....
6. jelenlegi forgalmi köre .....
7. új forgalmi köre arányosítás után .....
8. forgalmi körébe eső fontosabb üzemek (kórház, gyár) .....
9. forgalmi körébe eső lélekszám .....
10. legutolsó volt tulajdonosának neve .....
11. legutolsó volt bérlőjének neve .....
12. üzemvezetőjének neve .....
13. felállításának dátuma .....
14. gyógyszerész munkásainak száma (üzemvezetővel együtt):
a) okleveles ..... b) nem okleveles .....
15. technikai munkásainak száma: a) ..... b) .....
16. helyszínrajz vázlata .....
17. van-e a gyógyszerárnak valami különleges berendezése
(vegyszervizsgáló, bakteriológiai laboratórium, gépek, szódaviz-
gyártás) .....
18. Melyik egészségügyi körzetbe tartozik .....

Magyarázat a törzslap kitöltéséhez.

a) Az üzembiztosok csak az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 8., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17. pontokat töltik ki.

b) Ad 5. nyilvános, katonai, kórházi gyógyszerár-e stb.

c) Ad 6. annak idején milyen területre adományoztatott.

d) Ad 16. Sematikus rajzzal pl.: szélességét, hosszát méterekben.

Gyógyszerár	Materiális kamra	Laboratórium
I r o d a	Segédszoba	

E nyilvántartáshoz szükséges adatokat sokszori felszólítás dacára még július végéig sem küldötték be a patikák, úgy, hogy július 30 án nyilvánosan szólított fel az osztály 11 megyéből 51 helységben lévő 104 gyógyszerárát az adatok beküldésére.

Eszszerű és gyakorlatilag használható törzslapmintákat dolgozott ki *Kazay Endre*, amelyet jónak látok itt közzéadni acélból, hogy az értékes tervezet a gyógyszerárak és gyógyszerészek nyilvántartásának rendezésekor tekintetbe véssék:

Vaskoh, Bihar m.

A) A gyógyszerértár forgalmi viszonyai és történelmi adatai

1. „Szentháromság” c. gyógyszerértár, alapított 1885-ben .....
alapítólevél nincs a gyógyszerértár birtokában, eredetileg szem. j. 1919.
ápril 9. óta kommunizálva in effigie, mivel román megszállás alatt volt

Vaskoh j. székhely, hb. szolgabíróság, jbrórság, telekkönyv..., vasút, posta, táviró, telefon. Járásorvos, körorvos (betöltetlen), hatósági állatorvos. Közigazgatásilag 9 jegyzői kör központja, mintegy 45.000 román nemzetiségű, aránylag jómódú lakóssal; hetenként szombaton élénk hetivásár. kéthavonként nagyvásár.

Közvetlen forgalmi körzete: Vaskos 1164 l., márvány- és faiparvállalat. Kerpényéd (lak.), Lehecsény (lak.), Szelistye (lak.), Biharmező (lak.), Kristyór (lak.), V. Aszód ( ), Kaluger ( ), A. és F. Füves ( ), Szerbesd ( ), B. Luszka ( ) nagyarányú faiparvállalattal, A. F. Mezös ( ), Funácsa ( ), Rézbánya ( ) kisüzemi bánya- és nagyarányú faiparvállalat, Vaskohmező ( ), Kolafalva ( ), Sásd ( ), Berhény ( ). A többi rész a közeli Belényesbe jár szívesen, ami a forgalom rovására esik.

Forgalom 1886-ban 6 000 kor.,
1910-ben 11,000 "
1918-ban 20,000 korona, átlag
nagy része kézieladás.

Egypár régi alakú és jelzésű üveg állványedénye mutatja az egykorú, primitív falusi gyógyszerterak berendezését.

A gyógyszerértár forgalmi körzetének térképe 1919-ben. (Új gyógyszerértár körzet kihasítása rávezetendő, utalással az illető új patika törzslapjára.)

B) Személyzeti viszonyok

1885-ben alapító: Herepei Károly.
1892-ben.....szám a. átruházva
Virágh Lászlóra.
1912-ben tul. halála miatt 1915-ig
bérlő Sárkány Jenő gyakornokot
tartott:.....
1915. III/1-től 1918. IX/1-ig bérlő
Kazay Endre.
1918. IX/1-től özvegyi átruházás
útján Péter Istvánra.....sz. a.

(a változások minden egyes esetben bejelentendők és e rovatban folytatólagosan beirandók).

C) Gyógyszerértárvizsgálatokból fölmérült panaszok és azok orvoslása

Úgy a helyiség alkalmatlan volta, mint a bútorzat és edényzet nem megfelelő volta miatt.....sz. a. utasított a gyógyszerértárnak megfelelő kamra, laboratórium és pincehelyiség építésére, valamint megfelelő teljes berendezés beszerzésére.

Gyógyszerészek nyilvántartása:

Nationale, előtanulmányi idő		Működésére vonatkozó megjegyzések
<p>Kazay Endre, Andrásnak fia. szül. 1876. nov. 10-én Nagybányán † Gymn. VI. osztályt végzett jó eredménnyel. Gyakornok volt: Nagybányán, Ember Elek „Aranyas” c. gyógyszerertárában, 1894. aug. 20. 1897. évi aug. 20-ig. Tyrocineumot tett Kolozsvárott 1897. aug. 25-én, egy tárgyból <i>elégtelen</i> eredménnyel és 2 havi gyakornokoskodásra utasított vissza, amit 1897. aug. 25-től 1897. okt. 25-ig Szilágysomlyón, Balás Zsigmond „Megváltó” gyógyszerertárában töltött ki. Tyrocienális bizonyítványt keletkezett Kolozsvár, 1897. okt. 28.</p>		<p>1896. óta nagyobb mérvű szakirodalmi működést fejtett ki. 1915—1917. a „Gyógyszerési Hetilap”-nak, 1918-ban a „Gyógyszerészi Szemle” főmunkatársa. Gyógyszertárvizsgálatnál volt-e ellene panasz?</p>
Egyetemi tanulmány előtt	Egyetemi tanulmány után	

helyváltozások minden egyes esetben bejelentendők és bevezetendők.

Egyben nem az üzembiztos, avagy most a gytr. felelős kezelőjétől (tulajdonosa) volna szabad ez adatok egybeállítását kérni, ezzel azt a felelős egyént kellene megbízni, aki a gyógyszerterületet vizsgálja s ez alkalommal minden adatnak helyességét ellen is őrizhetné!

Az oklevelek és gyakornoki bizonyítványok adataira vonatkozóan is meg lehetett állapítani, hogy többen hamis vagy hibás adatot közöltek. Ennek következtében ugyancsak jul. 30-án elrendelte az osztály, hogy a gytr. ellenőrök és felügyelők az adatokat ellenőrizzék az eredeti okmányok alapján, illetve amennyiben ezek megszállott területen volnának — megadja az ellenőrzésre vonatkozó utasítást.)*

A szocializálási rendelet végrehajtása után a gyógyszerterület-

*) l. a Gy. M. L. aug. 6-iki 22. szám 2. old.

rosi korporációk részéről dr. Deér Endre és Zoltán Béla április végén felkeresték György osztályvezetőt, aki helyettesének Térinek társaságában fogadta őket. Az a cél vezette őket, hogy annak a sok panasznak a következtében, amiről a „volt” gyógyszerértárosok (főleg Bozó Géza, Héderváry Hugo dr., Rózsavölgyi Imre, Kerpel Vilmos, Raditz Ignác, — és mások is) részben az üzembiztosok, részben a többi gyógyszerész és segéd munkás részéről tapasztalt nemcsak tapintatlan, de durva viselkedés miatt panaszkodtak és amely szerint a „volt” tulajdonos működési körének tisztázatlansága folytán kétségbeeső és vigasztalan volt a helyzet, ez valamiképpen rendeztessék. Rendezését ajánlották az üzembiztos és a tulajdonos ügykörének, azután a szocializálás előttről származó követeléseknek (hogy t. i. a volt tulajdonosnak téríttessék ez meg), végül az özvegyek ellátásának. — Abban állapodtak meg, — mivel enélkül az osztályvezető kijelentése szerint nem tudnak az ügyekben érdemlegesen intézkedni, hogy mindahárom ügyben külön-külön írásos előterjesztést ad be Deér dr. és Zoltán.

Azokat a szabályokat, amelyeket az üzembiztos a gyógyszerértár vezetése körül követni tartozik, a M. N. N.-nak a Sz. T. N.-gal együtt április 16-án kiadott 7 M. N. N. sz. rendelet 8—9. és 10. §§. alapján a következőkben állapították meg:

1. §. A gyógyszerértári bevételekről, kiadásokról és az árúraktárról könyvet kell vezetni.

2. §. Minden gyógyszerértár, amelynek még nincs folyószámlája, köteles valamely szocializált banknál vagy a postatakarékpénztárnál folyószámlát nyittatni. Minden gyógyszerértár csak egy folyószámlát tarthat.

3. §. A gyógyszerértár legfeljebb 2000.— korona pénztárkészletet tarthat. Az ezt meghaladó összeget, amennyiben ez 10.000.— koronát elér, az üzleti zárlatot követő napon, egyébként pedig legalább hetenként egyszer a gyógyszerértár folyószámlájára kell befizetni. Az 500.— koronát meghaladó számlafizetést átutalás útján kell eszközölni. Addig is, míg a Népjelölti Népbiztosság az üzemi biztosokat kinevezi, a gyógyszerértár ellenőrző munkástanácsa egy megbízottat választ, aki a volt tulajdonossal együtt vezeti az üzemet. A megbízott és a volt tulajdonos együtt kezelik a bevételeket, folyósítják az üzem folytatásához szükséges kiadásokat. Az üzlet 2 kulccsal zárandó, egyiket az üzembiztos, a másikat a volt tulajdonos őrzi. A gyógyszerértárat nevezettek vagy azok megbízottai nyitják és zárják.

4. §. Az ellenőrző munkástanács ellenőrzi az üzemvitelt, őrzi a közüzembe vett gyógyszerértári vagyont és az üzembiztossal, valamint a tulajdonossal együtt felelős az előírt rendeletek betartásáért. Minden üzembiztos jelentést köteles tenni a Szakszervezethez, hogy az üzem munkásai elegendőek-e az üzem további vezetésére.

5. §. Az üzembiztos kifejezetten csak az üzem technikai részét vezeti, míg a munkafegyelem megteremtése, valamint a munkások szociális helyzetének biztosítása az ellenőrző munkástanács kötelessége.

Ezzel egyidőben a gyógyszerészeti osztály 1064/1919—VII. c. szám alatt „Valamennyi gyógyszerértár üzembiztosának” a következő rendeletet adta ki:

„Több konkrét esetből kifolyólag szükségesnek tartom az üzemi biztosok figyelmét nyomatékosan felhívni arra, hogy a munkaügyi és népjelölti népbiztosnak a szociális termelés népbiztosával egyetértőleg kiadott 5. M. N. N. sz. rendelete 2. §-a értelmében feladatuk és hatáskörük a gyógyszerértárnak a volt tulajdonossal (bérelővel vagy kezelővel) való együttes vezetése.

sére irányul.*) A volt tulajdonosnak (bérelőnek vagy kezelőnek) az üzem vite-
lében való további részvétele a gyógyszerártári üzem zavartalan menetének
biztosítása végett egyelőre még rendszerint nem mellőzhető és ily irányú
intézkedés csak akkor fogantatható, ha a volt tulajdonos (bérelő vagy
kezelő) ellen a szakszervezet alapos kifogást emel.

Kifogásolnom kell a volt tulajdonossal (bérelővel vagy kezelővel) szem-
ben tanúsított min en olyan magatartást is, amely azok önértékét ok nélkül
sérti és őket további munkájukban is fölösleges módon megbénítja.

Végül felhívom az üzembiztosokat, hogy általában minden olyan intéz-
kedéstől, mely a gyógyszerártári üzemmenetét céltalan módon zavarná, a lehe-
tőség szerint tartózkodjanak és minden igyekezetükkel azon legyenek, hogy
a köztulajdonban lévő gyógyszerártarak azt a fontos közegészségügyi hivatást,
amelyet a multban is betöltöttek, ezentúl a proletárok javára fokozottabb
mértékben teljesíthessék.

Budapest, 1919. április 17-én.

A népbiztos megbízásából:

György, s. k.*

A rend, a fegyelem azonban annyira felbomlott és már
olyan volt a zűllés, hogy az osztálynak mind gyakoribb „sze-
mélyi viták, surlódások és összeütközések“ folytán „valamennyi
üzem biztosának“ és szakszervezeti megbizottjának az előbbi n-
hány nappal követőn ezt a rendelkezést kellett kiadni:

„Mind sűrűbben előfordul, hogy a gyógyszerártarak munkásai, különösen
az üzembiztosok és a volt tulajdonosok között támadt személyi viták, surló-
dásokból és összeütközésekből kifolyólag mindkét fél panaszaival a vezeté-
sem alatt álló népbiztosság gyógyszerártári szakosztályához fordul döntés végett.

Mint hogy a gyógyszerártári szakosztálynak nem lehet feladata a for-
galmi ügyekben való bíráskodás, hanem az ilyen természetű ügyek elbírá-
lása, amint általában a munkafegyelem megteremtése az ellenőrző munkás-
tanács**) vagy — amely gyógyszerártárban ilyen nem alakult — a szakszer-
vezeti megbizott (l. 5. M. N. N. sz. rendelet 3. és 4. §§.) kötelessége,
ennél fogva félreértések elkerülése végett kiementem, hogy a munkafegyelem
ellen elkövetett kihágások feletti bíráskodás az ellenőrző munkástanács,
illetve a szakszervezeti megbizott hatáskörébe tartozik. Ezáltal csakis az
üzemi biztos ellen az ellenőrző munkástanács vagy a szakszervezeti meg-
bizott részéről emelt panaszok képeznek kivételt, amelyek elbírálását hivat-
kozott rendelet 5. §-a értelmében magamnak tartottam fenn.“

Az 5 M. N. N. sz. r. alapján megalakult ellenőrző munkás-
tanácsok igen igen sok helyütt ép az ellenkezőjét érték el, mint
amire alakítottak volna. Magyarázata ennek, hogy a rendelet
megalkotásánál a specialis gyógyszerártári viszonyok nem tartottak
szem előtt. Ugyanis a legtöbb helyen az ellenőrző munkástanács
mint ilyen azoknak munkáját ellenőrizte, akikből alakult, tehát
önmagát ellenőrizvén egész működése csaknem teljesen illuzo-
riussá vált, kivévn természetesen a „volt“-tulajdonost, aki maga
tagja nem lehetett s így úgyszólván az egyedüli volt, aki ellen
minden ellenőrzés összpontosult. A szksz. gyógyszerész szak-
osztályában is megvilágításra került jún. 14-én a helyzetnek ilyen
módon való tarthatatlansága és a bizalmi rendszerre áttérés kér-
dése. Ebben azonban a segédmunkások az ő kijátszásukat látták
s így rajtuk szenvedett hajótörést.

*) A szksz. ehhez „esetleges félreértések elkerülése végett“ megjegyzi, hogy a gyógyszer-
ártár vezetéséért az üzembiztos felelős, úgyszintén a pénztári állományért, miért is a pénztárkules
felett is ő rendelkezik. Ellenben a pénztár a munkástanács ellenőrző.

**) Az ellenőrző munkástanácsnak nem lehetett tagja a volt tulajdonos, az intéző bizottság
határozata értelmében. És bár az volt az utasítás, hogy az üzembiztos sem lehet tagja (l. Gy. U.
1919. 113. old.), igen sok helyütt tagja volt.

A „volt“-tulajdonosok érdekeinek megvédésére az előbb említett három kérdésben előterjesztésüket elkészítették a nevezettek s beadták.

Az ápr. 27-iki kelettel „A köztulajdonba vett gyógyszer-tár adminisztrációja ügyében“ (ikt. sz. 2481/VII. c) beadott így szól:

„Alulírottak a köztulajdonba vett gyógyszer-tárak üzem-biztosainak hatáskörére vonatkozólag a következő előterjesztéssel bátorkodunk a Munkaügyi és népjóléti népbiztosság elé járulni:

A Népbiztosság 5. M. N. N. számú rendeletének 2. § a szerint az üzem-biztosok a volt tulajdonosokkal együttesen tartoznak a gyógyszer-tárakat vezetni. Amennyiben a gyógyszer-tárak e megállapított vezetőségének közelebbi hatáskörére a kérdéses rendelet nem terjeszkedik ki, s különösen mivel e téren immár pro és contra sajnálatos félreértések elő is fordultak, tiszteletteljesen kérjük a Népbiztosságot, hogy az idézett rendelet 2. § nak helyes értelmezésére vonatkozólag a megfelelő direktívát felállítani méltóztassék.

Nézetünk szerint e §. helyes értelmezése a következőképpen történhet: a szocializált gyógyszer-tárak volt tulajdonosai — amennyiben gyógyszer-tár-vezetői képesítés birtokában vannak, s erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esnek, köteleztessenek arra, hogy a birtokukban volt gyógyszer-tár ezután is az eddigi keretekben, korlátlan gyógyszer-észeti felelősségük mellett vezessék. A kirendelt üzem-biztosok feladata pedig az lenne, hogy a felelős vezetők e kötelességében osztozzanak és velük együtt mozdítsák elő az üzem kifogástalan működését.

A gyakorlatban a hatásköröknek ilymódon való megállapítását úgy képzeljük, hogy a volt tulajdonos — most már vezetői minőségben — megmaradna eddigi munkakörében, mégis azzal a változtatással, hogy az anyag-megrendelést, s a gyógyszer-tár adminisztrációja körébe tartozó intézkedéseket az üzem-biztossal egyetértően hajtáná végre. Ami pedig az üzem vagyongazdálkodásáról, az ilymódon eszközöltetnék, hogy a készpénzt tartalmazó pénztár egyik kulcsát a vezető, a másik zár kulcsát pedig az üzem-biztos őrizné. Viszont a szükségletet meghaladó felesleges elhelyezésére a gyógyszer-tár címe alatt valamely szocializált pénzügyi intézmény nyitassék, s az így elhelyezett pénzkészletből a szükséges összegek (pl. házbér, munkabérek, nagyobb áruszállítások esetén) a vezető és üzem-biztos együttes jegyzése alapján volnának folyósítandók.

E tiszteletteljes előterjesztésünk rövid indokolásaként méltóztassék figyelembe venni, hogy a volt tulajdonos helyi ismeretei, rendszerint évekre terjedő üzleti tapasztalatai és gyógyszer-észeti gyakorlata — éppen az üzem érdekében — mintegy predesztinálják arra, hogy a vezetés továbbra is kezében összpontosíttassék, természetesen a megfelelő ellenőrzés mellett. Másrészt a gyógyszer-észeti felelősség, érteve alatta a gyógyszer-tár kifogástalan vezetését, a gyógyszerek helyes kiszolgáltatását, stb. — sem osztható meg anélkül, hogy a felelősség minden áthárítása szándék kizárásával számonekérhető legyen.

Éppen ezen okoknál fogva kérjük a Népbiztosságot, hogy ezen megfontolt és átgondolt előterjesztésünknek helyt adni, s ily értelemben a köztulajdonba képező gyógyszer-tárak adminisztrációjának szabályát megállapítani szíveskedjék.

Mély tisztelettel:

Dr. Deér Endre, s. k.

Zoltán Béla, s. k.

Az ügy előadója Steiner M. volt; a válasz ápr. 29-iki kelettel Zoltán Béla címére a következő:

„1919. április 28-án dr. Deér Endre a volt Budapesti Gyógyszerész Testület vezetőjével beadott együttes kérvényére értesítem, hogy a köztulajdonba vett gyógyszer-tárakat az üzem-biztos vezeti. A volt tulajdonos, bérleti, kezelő feladata őt ebbeli működésében támogatni.

Kérvényük ilyenformán tárgyaltan.“

Amit a szksz. lapja így közöl:

„A gyógyszerárakat teljes felelősséggel egyedül az üzembiztosok vezetik és a volt tulajdonosok *kötelesek* őket ebbeli munkájukban támogatni.“

A határozat, amely elvi jelentőségű döntés volt és amely nemhogy elejét vette volna a kicsinyes túszurásoknak és durva sértések lehetőségének, hanem ellenkezőleg, felsőbbbségi szankciót biztosított erre.*) A „volt“-tulajdonosok részén leírhatatlan elkésredést szült ez a kurta, furcsa nem jóindulatu elintézés. Mert ha a továbbiakban szigorúan körvonalozza egyiknek és másiknak a pontos működési körét, esetleg elkerülhetővé teszi azt a sok összeütközést, amelyet a magasabb célok érdekében dolgozni tartozó hatóság, az osztály, az egészségügyi szolgálat érdekében is szükségesnek tartott volna kiküszöbölni. Azonban az osztálytelve gyűlölséggel, még az általános egészségügyi érdeknek is elébe helyezte azt a kicsinyes szempontot, hogy a volt „munkásnyúzó munkaadókat“ minél több és keservebb személyi kelle-

*) Hogy milyen helyzet állott erre elő, arról elég bizonyosság egyik üzembiztosnak itt következő rendelete:

„A népjóléti és munkaügyi népbiztosság a gyógyszerárak közüzembe vételekor kibocsátott azon rendelkezését, hogy a gyógyszerárakat a fenti népbiztosság által kinevezett üzembiztosok a volt tulajdonosokkal együtt vezetik, oda módosította, hogy a gyógyszerárak egyedüli felelős vezetői kizárólag az üzembiztosok, akik működésükben a vezetést illetőleg a volt tulajdonosok segítségét igénybe vehetik. Ezen rendelkezések érvényt szerzendő, a vezetésemre bízott üzemben a következőleg intézkedem:

(Gytros neve) a gyógyszerár vezetésében mindennemű ténykedés a'ól felmentem, amennyiben a vezetést az üzem rendje és belső békessége érdekében magam kívánom ellátni.

A receptura és laboratóriumi munkák ellátása: K. M. és Dr. K. E. okl., valamint B. M. szigorló gyógyszerész feladata azon körülmény figyelembe vétele mellett, hogy közülök egyszerre csak kettő van szolgálatban, míg a harmadik szabad. A két szolgálatban lévő gondoskodják a folyó munkák ellátásáról olyképpen, hogy a laboratóriumi munkák lehetőleg a délelőtti órákban legyenek elvégezhetők. R. A. gyakornok elsősorban ezen munkákban való segédkezésre és csak ezek hiányában használható más munkákra. R. M. technika a különlegességek kiegészítését látja el s azok pótlására vonatkozó előterjesztéseit közvetlenül hozzám juttatja. A pénztárosok és laboránsok szokott munkájukat továbbra is a megszokott keretekben végzik.

Az ebédidőknek méltányos igénybevétele az illetők barátságos meg egyezésének tárgyát képezi. Meg nem egyezés esetén a munkástanácscsal egyetértőleg fogok dönteni.

Az üzemre vonatkozó rendeletek legszigorúbb betartására munkástársaim figyelmét nyomatékosan felhívom, hogy azon kiváló fontosságú közegészségügyi és proletár érdeknek, melyek megvédése a mi legszentebb kötelességünk, megfelelhessünk.

Ezen általános rendelkezéseken kívül az egyes munkásokat külön-külön is instruálni kívánom, úgy hogy minden egyes kötelességét pontosan tudni fogja. Utasítások és rendelkezések által tehát ne molesztálják egymást, mert ezt mint a munkásság összhangjának megzavarását, a legszigorúbban fogom megtorolni.

Kérem, hogy a vezetés reám nehezedő feladataiban kipróbált erejükkel t'mogassanak és elváróm egyben, hogy mindenki a legteljesebb odaadással teljesíti kötelességét.

Jelen rendelkezésem tudomásul vételét mindenki tartozik a' írása által elismerni.“

melleségnek kitegye. Az osztályon szereplő vezetőszemélyek nem tudtak és nem akartak tárgyilagosaak lenni. Nem akartak, mert egyik-másikának születése szerint bár selyem párnás-takarós állapot jutott osztályrészü, daróctakarós párnátlaniságról deklamáltak. Minden mélyebb szakismeret és egyéb tudás híján csak így tudtak apostolnak látszani. És nem tudtak, mert a szksz. részéről a kommunista csoport egyre izgatta őket a legsubjektivebb bemondásokkal és irányításokkal, aminek éppen kevés körültekintésük és nagyfokú általános szak- és egyéb ismerethiányuk következtében ellentállni nem tudtak. Hanem ezeknek mintegy rabjává lévén, jóformán csak egyéni bosszú által vezettették magukat és csödbe juttatták mindazt, ami gondjukra bízott és aminek megjavítására és megreformálására politikai fanatizmusuk (?) következtében, minden egyéb ehhez szükséges rátermettségük nélkül vállalkoztak.

* * *

Az osztály javaslatára a népbiztosság a szocializált gyógyszerárak üzletvitelére és május hó 1-én esedékes üzemi kiadásainak folyósítása tárgyában a már említett és ápr. 26-án kiadott 15. M. N. N. sz. rendelet 1. §-ban a következőket rendeli:

„Mindazok a szocializált gyógyszerárak, amelyek a jelen rendelet kihirdetésének napján nem rendelkeznek akkora folyószámlaköveteléssel, amely a folyó évi május hó 1-én esedékes üzemi kiadások (munkabér, házbér,*) anyag) fedezésére elégséges volna, kötelesek erről a munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerészeti osztályának haladéktalanul jelentést tenni.

A jelentésnek tartalmaznia kell: a gyógyszerári munkások nevét és fizetését, a folyó évi május hó 1-én esedékes házbér összegét és az akkor fizetendő számlákat, azon pénzügyi megnevezését, amelynél a gyógyszerárnak folyószámlája van és végül a folyószámla egyenlegének megjelölését.“

E rendelet a gyakorlatban odamódosult, hogy a majd később tárgyalandók alapján nagy deficittel dolgozó patikáknál az üzembiztos a munkástanáccsal együtt igényelte a tételes kimutatás mellett szükséges összeget, amire a gyógyszerészosztály igazolta az igénylés hitelességét, s erre a pénzügyi népbiztosság a kiutalásban intézkedett.

A kiutalás eleinte az itt következő igazolásra történt:

Magyar Tanácsköztársaság
Munkaügyi és népjóléti népbiztosság
Gyógyszerészeti ügyosztály.

A pénzügyi direktóriumnak

Budapest.

Igazolom, hogy a köztulajdonba vett.....(című) gyógyszerárnak túloldalon közölt bérkimutatása hiteles és kérek sürgős intézkedést arra vonatkozólag, hogy a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság 15. M. N. N. sz. rendelete értelmében a szükséges összeg a.....(pénzügyi osztály címe).....-nál zavartalanul kiutaltassék.

Budapest, 1919.

A népbiztos megbízásából:

osztályvezető.

*) A szksz. úgy rendelkezett, hogy az illetékes lakásbizottságoknál megállapított lakbér a lakbér-rendeletek értelmében fizetni tartoznak.

Az igénylés és a folyósítási záradék a gyakorlatban tapasztalt alapján a következő volt:

Az üzem neve. Telephelye. Telefonszáma.

A pénzszükséglet előirányzata.

I. a) Készpénzkészlet a megelőző igénylés napján. b) Mennyit vett fel azóta készpénzben a Pénzügyi Központtól e kimutatás elkészítésének napjáig. c) Mennyit vett fel azóta más pénzügyi intézetektől e kimutatás elkészítéséig. d) Mekkora volt ugyanebben az időben a bevétel egyéb címeken. Mennyi az a), b), c) és d) tételeknek az összege. II. Mennyi volt a kiadás a megelőző igénylés napjától ennek a kimutatásnak az elkészítéséig; a) Munkabérekre. b) Anyagokra, c) Visszafizetésekre, d) Egyebekre. Mennyi az a) b) c) és d) tételeknek az összege. III. A bevételek összege (1.) A kiadások (2.) Pénzkészlet az igénylés napján. IV. a) A következő fizetési napon szükség lesz munkabérekre, b) Anyagokra kell, c) Egyéb célokra kell. Összes szükséglet. V. Az összes szükséglet (3.) A készpénzkészlet. (4.) Folyósítandó volna. Kelt. Az előirányzat benyújtására feljogosított felelős közegek aláírásai. Bélyegző.

Folyósítási záradék.

Ennek az előirányzatnak az alapján ... K, szóval a —nál kifizetendő. Bélyegző. Aláírás (osztályvezető, politikai megbízott).

E címen 56 fővárosi gyógyszerháznak 274,376.53 K-t, 9 vidékinek pedig 46,658.51 K-t utalt ki az osztály csupán július hó második felében. Vagyis ez a 65 gyógyszerháza nemcsak, hogy egész bevételét felhasználta, hanem még kereken egyharmad milliójába került az államnak csupán az üzemvezetés, amennyiben az említett 65 hitelt igénylő közül anyagra csak 8 kért aránylag igen kis összeget.)*

A szksz. mindjárt a köztulajdonbavétel után úgy intézkedett, hogy a gytr-ak pénzhiány esetén a K. Gy. Ü.-hez, illetve forgalmi kirendeltséghez forduljanak. Ez a gyakorlatban nem vált be, mert a kirendeltség nem rendelkezett akkor még elégséges pénz felett.

Az, hogy mindenféleképp számítottak az üzemeknek köztulajdonbavételével beálló reálfizetés, seltetési érthetővé, hogy a gyógyszerházak régebbi követelésével is rendelkezni kívántak s a régi kontók befolyásakor azt nem adták át a „volt” tulajdonosnak, holott a patikát régebbiről terhelő anyag-számlákat vele akarták megfizettetni. Hosszu vitatárgyát képezte e kérdés (amennyiben akkor egyáltalán vitáról beszélni lehetett) az üzembiztosok és a „volt”-tulajdonosok között és beleszólt ebbe a szksz. is, a maga ellentmondást nem tűrő hangján, kimondván a terror-„igazságot”: minden befolyó összeg, tekintet nélkül, hogy miért s mikorról fentálló tartozás fejében folyik be, a szocializált üzemet illeti.**)

A K. Gy. Ü. következő álláspontját közli június 6-án:

„1. A szocializálást megelőzőleg keletkezett árutartozások kiegyenlítését a köztulajdonba vett gyógyszerházak további intézkedésig tartásuk füg-

*) Az, hogy 65 gyógyszerháza vonatkozó július 17-étől a hó végéig gyűjtött adatot iktattam ide, nem azt jelenti, hogy csak (1) ennyi gyógyszerháza vett hitelt igénybe, hanem, hogy akkor csak lopva tett feljegyzéseim igen hiányosak s azokat kiegészíteni — sajnos — nem is volt módomban.

**) Vesd össze a 4. fejezet c) pontjával és az 5. fejezettel.

gőben. A köztulajdonbavételt megelőző árútartozásnak tekintendő minden tartozás, amely 1919. április 11-én előtt átvett árúért keletkezett.

2. Az összes befolyó künnlévőségek, tekintet nélkül keletkezésük időpontjára, a szocializált gyógyszerteráriumot illetik meg, azok összege tehát a szocializált gyógyszerterárium folyószámlája javára fizetendő, illetve irandó.

A szocializálást megelőző időben keletkezett és beerkező künnlévőségekből azonban az üzembiztosok külön nyilvántartást kötelesek vezetni, hogy azok összege bármikor megállapítható legyen.*

Minthogy a pénzügyi népbiztosság nem intézkedett még e kérdésben, lehetővé akarta tenni, hogy amennyiben a „volt“-tulajdonos javára ítéli e függő összeget; az akadály nélkül azonnal átadható legyen.

Az osztály a máj. 14-én kiadott 12. I. N. sz. rendeletre támaszkodva, azon a véleményen volt, hogy ennek 2. §. „Vállalatok, intézmények stb. köztulajdonbavétele esetén a köztulajdonba átment vállalat részére kell kifizetni azokat a követeléseket is, amelyek a köztulajdonba vétel előtt keletkeztek“, a gyógyszerteráriumra is vonatkozik. Erre támaszkodva, nem intézkedtek e kérdésben Deér dr. és Zoltán közös s már említett beadványára sem.

Végül, ami az özvegyek ügyében beadott előterjesztésüket illeti, ennek nyomán máj. 28-án közzétette az osztály, hogy a segélyre szoruló özvegyek és árvák igazolva ennek jogosságát a házbizalmival és a ker. munkás-katonatanácsal, segélykérésüket adják be az osztályhoz. Semmi több nem történt s azoknak az elaggott özvegyeknek is azt az univerzálisan megszabott gyorssegélyt adták, akiktől egész vagyonukat elvették, mint amit bárkinek megadott a népjóléti nb. a hozzáforduló „jogosult“-ak közül.

* * *

A gyógyszerek eladását általánosságban a 7. M. N. N. sz. rendelet 2. §. szabályozza. Ez a rendelet egyébként (melynek másik lényeges intézkedéséről már szoltam) a következő:

A munkaügyi és népjóléti népbiztosságnak a szociális termelés népbiztosságával egyetértve kiadott 7. M. N. N. számú rendelete.

1. §. Azokat a drogueriákat és illatszertárakat, amelyek a forradalmi kormányzótanács XLVII. számú rendeletében és a munkaügyi és népjóléti népbiztosságnak a szociális termelés népbiztosságával egyetértőleg 5. M. N. N. szám alatt kiadott rendeletében megszabott leltározási és bejelentési kötelezettségnek eleget tettek, 1919. április 17-én újra meg kell nyitni.

2. §. Gyógyszereket, gyógyszerül használatos vegyszereket és gyógyszerkülönlegességeket kizárólag gyógyszerterárium hozhatnak forgalomba.

Mezőgazdasági és ipari célokra szolgáló vegyszereket drogueriák hozhatnak forgalomba, a központi gyógyszerüzem (azelőtt Gyógyszerforgalmi Kirendeltség, Budapest, IV., Hajó-u. 2.) engedélyével.

Háztartási célokra szolgáló vegyszereket kicsinyben drogueriák is szabadon árúsíthatnak.

3. §. Drogueriák kötszereket meglévő készleteikből további rendelkezésig csakis kézi eladásban, a gyógyszerkönyv követelményeinek megfelelő csomagolásban és csupán az alábbi mennyiségekben árúsíthatnak:

gyapotot 50 grm.-ig,

gaze-t 1 mtr.-ig,

pólyát 5 mtr.-ig.

Gyógyszerteráriumra az eddig fennállott rendelkezések irányadók.

4. §. A gyógyszer-árszabványba felvett és a gyógyszerek kiszolgáltatásához szükséges edények, üvegtégelyek, dobozok stb. csakis gyógyszerek kiszolgáltatásához használhatók fel.

5. §. Az 1. §-ban említett üzletek közül azok, amelyek eddig csak nagyban árúsítottak, közvetlenül fogyasztók részére ezentúl sem árúsíthatnak.

Zár alá nem vett cikkeket további intézkedésig nagyban (tovább-eladónak) eladni csak oly mennyiségben szabad, amely figyelemmel a vevő üzletének eddigi forgalmára, annak legfeljebb kétheti szükségletét előre-láthatólag nem haladja meg.

Egyes cikkek forgalmának korlátozására fennálló szabályok továbbra is érvényben maradnak.

6. §. A nagyban (továbbeladók részére) való eladásnak számlával kell történnie. A nagyban történt eladásról hetenként kimutatást kell küldeni a központi gyógyszerüzemhez. A kimutatásban az eladási árakat is fel kell tüntetni.

7. §. Az eddigi hivatalosan megállapított legmagasabb és tájékoztató árak egyelőre érvényben maradnak.

Azokat a cikkeket, amelyeknek a legmagasabb vagy tájékoztató ára még megállapítva nincs, olyan áron kell árúsítani, amely a beszerzési áron felül csak az üzemköltséget (regie) foglalja magában; ezenfelül haszonfel-számítása tilos.

8. §. Az üzleti (gyógyszertári) bevételekről és kiadásokról könyvet kell vezetni.

9. §. Minden üzlet (gyógyszertár), amelynek még nincs folyószámlája, köteles valamely, a pénzügyi népbiztos ellenőrzése alatt álló szocializált banknál vagy a postatakarékpénztárnál folyószámlát nyittatni. Minden üzlet (gyógyszertár) csak egy folyószámlát tarthat.

Az üzlet (gyógyszertár) legfeljebb 2000 (kettőezer) korona állandó pénztárkészletet tarthat. Az ezt meghaladó összeget, amennyiben az 10.000 (tízezer) koronát elérte, az üzleti zárlatot követő napon, egyébként pedig legalább hetenként egyszer az üzlet (gyógyszertár) folyószámlájára kell befizetni.

500 koronát meghaladó számlakifizetést átutalás útján kell teljesíteni.

10. §. Az üzletvitelben ténylegesen résztvevő volt tulajdonos (vezető) részére, ha különleges munkakört lát el, havi fizetés megállapítása és kiutalása iránt az ellenőrző munkástanács, vagy ahol ilyen nincs, a szakszervezeti megbízott az alkalmazottakkal együtt tesz javaslatot.

A fizetés iránt tett javaslat az alábbi minta szerint a munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerészeti szakosztályához küldendő be és a fizetés csak ennek írásbeli hozzájárulása alapján adható ki.

11. §. E rendelet szabályai alól csak a munkaügyi és népjóléti népbiztosság engedélyezhet rendkívüli esetekben kivételeket.

12. §. Ez a rendelet azonnal életbelép. Megszegői felett forradalmi törvényszék ítélt.

Budapest, 1919. április 16.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.

Bejelentési minta a 7. M. N. N. számú rendelet 10. §-ához.

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerészeti szakosztályához,

Budapest,

Nemzeti palota.

1. Az üzlet (gyógyszertár) neve:

2. Telephelye (pontos címe):

3. Az üzlet nemének (szakmájának) megjelölése:

4. A volt tulajdonos (vezető) neve:

5. A volt tulajdonos (vezető) különleges munkaköre:

6. A volt tulajdonos (vezető) részére javaslatba hozott havi fizetés:

1919

(Az üzlet (gyógyszertár) vezetésében résztvevők aláírása.)

Ennek a rendeletnek 2. §-a következtében a már közölt 25. M. N. N. sz. rendelet 3. §-a eltiltja a drogueriák megtevésztől címzéseit, amennyiben kimondja:

„3. §. Minthogy a munkaügyi és népjóléti népbiztosság 7. M. N. N. számú rendeletének 2. §-a szerint gyógyszereket, gyógyszerül használatos vegyszereket és gyógyszerkülönlegességeket kizárólag gyógyszerárak hozhatnak forgalomba: üzletek „gyógyszerkereskedés”, „gyógyárúkereskedés” vagy más hasonló jelzőket és toldatokat felírásaikon vagy nyomtatványaikon nem használhatnak.

4. §. Ez a rendelet azonnal életbelép; megszegői felett forradalmi törvényszék ítél.

Budapest, 1919. május 10.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.”

Az óriási anyagszükséglet, amely a határzár folytán tehetetlenné vált, utánpótlással egyre fokozódott és nyomasztóbbá vált, arra kényszerítette az osztályt, hogy az egyre közeledő katasztrófa kitolása céljából az anyag takarékosására rendeletet adjon ki.

Az első ilyen rendelet a

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság 18. M. N. N. számú rendelete.

„1. §. A hazai gyógyszertermelés fogyatékosága a behozatal és a készletek csekély volta multhatatlanul szükségessé teszi a gyógyszerek takarékos felhasználását.

Ezért az orvosok kötelességévé tesszük, hogy

1. gyógyszert csak akkor rendeljenek, ha elkerülhetetlenül szükséges,
2. minden gyógyszert a szokásos legegyszerűbb alakban rendeljenek,
3. gyógyszer helyett lehetőleg diétás és fizikális gyógytényezőket alkalmazzanak.

2. §. A rendelő orvos nem rendelhet egyszerre nagyobb mennyiségű gyógyszert, mint amennyi a betegnek legfeljebb 3 napi szükséglete, tekintetbe véve az 1898. évi 99.000. számú szabályzat II. mellékletében foglalt vénymintákat.

Hasonló hatású gyógyszereknek egy vényben való együttes alkalmazását kerülni kell.

3. §. Az orvosi vények csak abban az esetben ismételtethők, ha a rendelő orvos a vényt új kelettel és aláírásával ellátja.

A „semper repetetur” jelzésű eddigi vényeket újból való átírás végett az orvosnak be kell mutatni. Az átírás díjtalan. A „semper repetetur” jelzésű csak akkor igazolható, ha a folytonosság fenntartása a betegnek élet-szükséglete (pl. morfium, atropin, pilocaprin szemcseppek).

4. §. Kézi eladásban legfeljebb két napi szükségletnek megfelelő gyógyszer mennyiség adható ki. Alkoholtartalmu cikkeket kézi eladásban nem szabad kiadni.

A gyógyszerkönyvbe felvett és engedélyezett gyógybor és gyógycognac csak gyógyszerként és csak esetenként megújított orvosi vényre adható ki, még pedig legfeljebb 150 gramm mennyiségben.*)

5. §. A gyógyszerkülönlegességekről egy vevőnek egyszerre csak egy adagot szabad kiadni.

6. §. Pipercikkek szabadon árusíthatók, de nem készíthetők ezentúl olyanok, amelyeknek alkotórészei a magyar gyógyszerkönyvbe fel vannak véve, kivéve, ha azokat orvosi vényen rendelték.

7. §. E rendelet megszegője felett forradalmi törvényszék ítél.

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Budapest, 1919. április 29.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.

*) A diabetikusoknak borszükségletében intézkedő 58. N. K. N. sz. r. 5. §. ez intézkedést változatlanul érvényben hagyja.

Majd követte ezt a 41. és 49. a M. N. N. sz. rendelet. Mindkettőt a Központi Gyógyszerüzem dolgoztatta ki: az elsőt kiváló szakemberek értekezlete, a másodikat pedig Vámosy professzor.

A rendeletek a következők:

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 41. M. N. N. számú rendelete.

A külföldi gyógyszerbehozatal újrafelvételéig és a hazai termelés teljes kiépítéséig tartó időközben csak úgy tudunk megfelelni a reánk nehezedett súlyos feladatoknak, ha a rendelő orvos és az expedáló gyógyszerész minden tekintetben a legmesszebbmenő takarékossgot tartja szem előtt. Szükséges, hogy a gyógyszerész a gyógyszerárba jövő orvosnak esetről-esetre hívja fel a figyelmét az itt közölt irányításokra.

A rendelkezésre álló csekély gyógyszerkészlet racionális felhasználása szempontjából a gyógyszerárak üzembiztosai és különösen az expediciót végző gyógyszerész működésére útmutatásul a következők rendeltetnek el:

1. Aether sulfuricus lehetőleg kis mennyiségben és csakis orvosi rendelésre szolgálható ki.

2. Aluminium aceticum solutum a magyar gyógyszerkönyv III. kiadásában megadott előírás helyett további intézkedésig a következő módon készíttessék:

Rp. Plumb. acet. cryst.	1000 gr.
Aquae dest.	3000 "
oldata öntessék.	
Aluminis crudi	660 "
Natri sulf.	120 "
Aquae dest.	5000 "

oldatába 24 óráig tartó ülepités után (hűvös helyen) a folyadék szűrlendő.

3. Butyrum cacao helyett kupok és ehhez hasonló készítmények előállításához sebum és olajból készült olyan keverék használható, melynek olvadási pontja a cacaovajéval azonos. Ez a keverék 13 rész sebum és 7 rész kukoricaolajnak enyhe hőnél való összeolvasztása útján készül; a gyógyszerformák mindenkor kiöntés útján készítenők.

4. Camphora csakis belsőleg vagy bőr alá fecskendezésre használható fel. Camphor tartalmú kenőcsök vagy szeszes készítmények előállítása mellőzendő. A hivatalos opodeldok camphor nélkül készítenők. A készletben levő spiritus camphoratus többé nem expedálható és további intézkedésig megőrzendő.

5. Chloroform bedörzsölésül szolgáló külsőleges szerekhez nem használható fel, csakis narkózis céljaira, illetőleg későbbi rendelkezés értelmében a chloroform ad usum externum ilyenné dolgozandó fel.

6. Cocain csakis fogász-, gegész- és szemészeti-szakorvosok rendelvényeire és csakis azok ambulanciái részére szolgáltatható ki. Egyszeri rendelésre 5 gramm oldatnál több nem készíthető.

7. Folia uvae ursi csakis durván porított állapotban expedálendő. Évégből a meglevő készletek durván porítandók, a jövőben pedig folia uvae ursi csakis ilyen állapotban rendelendő.

8. Lanolin helyett kenőcs-alapanyagul különösen unguentum zinci oxydati készítéséhez az alább következő kenőcsanyag használandó:

Rp. Paraffini solidi	100 gr.
Ceresini albi	100 "
Olei maidis	650 "

Enyhe hőnél összeolvasztandó.

9. Oleum ricini kézi eladásban nem adható ki.

10. Pilocarpin csak 1%-os és egyszerre legfeljebb 5 gramm oldat szolgálható ki.

11. Radix althaeae kézi eladás tárgyát nem képezheti.

12. Saccharummal a legnagyobb takarékosagra van szükség, miért is porkeverékeknél az orvosok által a lehetőséghez képest natrium hydro-

carbonicummal helyettesítendő. A szörpök közül kézi eladásban csakis syr. althaeae, foeniculi és manna us és pedig egyszerre 30 gramm szolgáltatandó ki.

13. Salol csakis osztott porok alakjában és legfeljebb 10 darab 0.5 grammos adagban szolgálható ki.

14. Tinctura jodi az eddigi 10% jodtartalom helyett csak 5% töménységgel készítenő. A meglevő készletek ennek megfelelőleg felhigítandók.

15. Vaselinum cum acido borico 5% borsavtartalommal készíthető.

Budapest, 1919. május 26.

Munkügyi és népjóléti népbiztosság.

A munkügyi és népjóléti népbiztosság 49. M. N. N. számú rendelete.

A rendelkezésre álló gyógyszerkészletek helyes és takarékos felhasználása érdekében és tájékoztatásul arra nézve, hogy a teljesen kifogyott, vagy kifogyóban lévő gyógyszerek milyen hasonló hatású pótszerekkel helyettesíthetők, a munkügyi és népjóléti népbiztosság 18. M. N. N. sz. rendeletének kiegészítéseként minden hatósági, kórházi, munkáspénztári és magánorvost utasít, hogy rendelkezésénél az alábbi táblázatban foglaltakhoz alkalmazkodjék.

Ez a táblázat a jelenlegi viszonyokat tünteti fel, tehát nem végleges. Amennyiben a kifogyott szereket időközben pótolni lehet, vagy valamely más változás állana elő, azt a Központi Gyógyszerüzem annak idején közölni fogja. Hogy a rendelőorvosok rendelkezéseiknél még a helyi viszonyokhoz is alkalmazkodhassanak, szükséges, hogy a rendelkezésre álló szerek felől a körzetükbe tartozó gyógyszerterekben állandóan érdeklődjének.

Azokra a nagy nehézségekre való tekintettel, amelyekkel ezidőszent az ország gyógyszerellátásában meg kell küzdeni, feltétlenül kerülni kell a felesleges mennyiségű és a betegek érdekének sérelme nélkül elhagyható gyógyszerek rendelését és általában a legnagyobb takarékossgágot kell szem előtt tartani.

Budapest, 1919. június 3.

Munkügyi és népjóléti népbiztosság.

Melléklet a munkügyi és népjóléti népbiztosság 49. M. N. N. számú rendeletéhez.

Kifogyott gyógyszer	Pótszer, útmutatás a takarékoskodásokra	Kifogyott gyógyszer	Pótszer, útmutatás a takarékoskodásokra
Adalin	Sulfonal. Trional. Medinal. mindegyikből 0.5–1.0 gr.	Amydopirin.	Acidum acetylo-salicylicum;
Aether	Tisztítási célokra 1–2%-os formaldehyd-oldat, vagy a Liquor Cresoli saponatus 1–, 2%-os oldata.	Pyramidon	Antifebrin 0.25–0.50 grammos adagokban.
Aethylmorphin. hydrochlor.	Diaceti morphin (Heroin), 0.003–0.005 gr. adagokban. Szembe cseppentve azonban nem pótolja a Dionint.	Anaesthesin	Sebeken, fekélyeken jodoform, vagy 1–2%-os fenolos, kreozeos kenőcs. Gégében 2–3%-os novocain-oldattal eldörzsölt amyllum befúvások.
Agurin	Folia Digitalis. Baccae Juniperi és Pulbus Scillae 15%-os alkohollal készült macerációja, mint a theobrominnál.	Antipyrin. Coff. citric.	Mint az amydopirin.
Albargin	Domargin; Protal; 0.25–1.0%-os oldatok.	Apomorphinum	Hánytatóul Kálium stibio-tartaricum, 0.03–0.10 grammos adagokban.
Althaeae radix	Inf. Chamomillae, Tiliae vagy Malvae (10:150).	Argentum colloidal	Domargin; Protal A nyálkahártyákon 0.25–1.0%-os oldatok.
Acidum boricum	2%-os konyhasó-oldat 1–2%-os hidrogén-peroxid-oldat 0.25–1.0%-os káliumpermanganát-oldat. — Szemre csak forrált víz vagy kamillatea.	Argentum nitricum	Protal 0.25–1.0%-os oldat.
Acidum sulfosalicyl	Fehér próbához: ecetsavas közegben, 10–20%-os ferrociánkálium-oldat.	Atropin methylobrom	Novatropin, 0.5–1.0%-os oldat, belsőleg v. szembe.
Aloes és Extr. Aloes	Cortex Rhamni frang. és Fol. Trifol. fibr. aa. 2–5 grammból egy csészényi forrázat. Fenoltalein v. purg. Sal. amar. Sal. therm. Carolin; Sal. Glauberi.	Bismuth subgall. (Dermatol.)	Bismuthsók
			Dermaforine.
			Belsőleg Bolus alba sterilisata, többgrammos suspenziók. Cersavtartalmu drógok: Cortex Quercus, Folia Salviae, Folia Uvae ursi, Cortex Chinae porban, v. főzetben (10:150).
		Camphora	Csak belső használatra, illetve injekciókhoz rendelkezhető Oleum camphoratum, esetleg aetherrel ana hígítva.
		Camphora monocarbonyl	Camphor és bromkálium egyidejű rendelése.

Kifogyott gyógyszer	Pótszer, útmutatás a takarékoskodásokra	Kifogyott gyógyszer	Pótszer, útmutatás a takarékoskodásokra
Chininsók	Csak Chininum sulfuricum van.	Oleum Jecoris	Oleum Maydis. (Mint házi-szer: libazsír, avasodni kezdő szalonna.)
Chloralum hydratum	Sulfonal, Trional, Medinal 0·5—1·0 grammos adagokban.	Oleum Ricini	Csakis gyermekgyógyászatban, 10 grammnyi mennyiségben.
Cloroformium	(Külsőleg nem rendelhető.)	Paraldehydum	Medinal, Sulfonal, Trional 0·5—1·0 grammos adagban.
Cocain hydrochlor.	(Legfeljebb 5 gramm oldat rendelendő csakis szemészeti, gégészeti, fogászati célokra. Ecsetelésnél nagyon kicsi tampon alkalmazandó.) Pótszerai: Novocain; Strovain; Eucain.	Phenacetinum	Acid. acetilo salic. Anti-febrin 0·25—0·50 gr.-os adagokban.
Codeinsók	Diacetilmorfin (Heroin) 0·003—0·005 gr.-os adagokban.	Pulv. Doveri	Pulvis Opii vagy gyermeknekél Tinct. Opii 1—2 cseppje 3 gramm cukorral eldörzsölve 10 adagra elosztva.
Coffeinsók	(Csakis ampullákhoz használandók fel.)	Resorcinum	Urotropin. Salol. Hólyaghurutnál enyhe antiszepticumok. A bőrgyógyászatban kénes, hámlasztó kenőcsök.
Condurango cortex	Rhizoma Calami; Radix Gentianae; Herba Centaurii min. infusumok 10 : 150 arányban.	Salolum	Csakis kis mennyiségben, osztott porokban rendelendő 0·3—0·5 grammos adagokban.
Extr. Hydrastis Canad.	Csakis nőgyógyászatban alkalmazandó. Stypticin 0·025—0·50 gr.-os adagokban.	Sajodin	Kálium, vagy Nátr. jodatum. a jodizmus elkerülésére bőséges nátrium bikarbonáttal.
Glycerinum	Nyákos vívőszertül Semen Lini 5%-os macerátuma, vagy keményítő főzetek. (Mindkettőazonban hamar penészedik és nem mindig felel meg.)	Strophantus	Digitalis; Adonis vernalis, Convallaria majalis; Coronilla varia, a három utóbbiból 5—10 gramm 150 gramm infusumra.
Ipecacuanha radix	Decoct. rad. Saponariae (4 : 150), Kálium stibio tartaricum köptetőnek 0·001—0·005 gr.-os adagokban, mindig infusumok oldatában.	Terpinum hydratum	Vese és hólyag dezinficiensül: Hexamentilentetramin és Salol. Uvaursitea.
Kálium jodatum	A legmesszeemenőbb takarékoság ajánlatos. Jodipinnel pótolható.	Theobrominum	Ép vesénél a következő diureticum: Rp. Bulbi Scillae 1·5 Baccae juniperi r. t. 12·5, Spir. concentr. 30·0, Aquae destill. 170·0, digere per 4 dies, dein adde: Pol. Digitalis 1·0. Digere per 3 horas dein filtra et admisce: Kalii acet s.l. 4·0—Ds. 2 óránként egy evőkanállal.
Luminal	Medinal, Trional, Sulfonal; 0·5—1·0 grammos adagban.	Tinct. Jodi	Kifejezetten csak 5% jódot tartalmazó tinctura rendelendő. (A bőrre külsőleg ecsettel kell felkenni, nem gazezel, mert ez sokat felszív. Esetleg csak egy esetfejni tamponcskával vagy hajszálcsővel csepegtetni.)
Menthol. valerian.	Tinct. Valerianae aether. kevés menthollal (0·40 : 10·0).	Zincum chloratum	Mint adstringens vagy antigonorrhoeumot pótolja a Zincum sulfuricum; mint edzőszert pedig a Ferrum sesquichloratum 50%-os oldata.
Morphinum	Diacetilmorfin (Heroin) 0·003—0·005 gr.-os adagokban.		
Naphtalan	Vaselinum saponatum adulteratum.		
Natr. boracicum	1—20%-os konyhasó vagy Kálium chloricum oldat 0·25%/o-os káliumpermanganát oldat. Toroköblítőnek teák.		
Natrium jodatum	(Mint a Kálium jodatumnál.)		
Nux vomica	Tinct. Gentianae, Strychninum nitricum 0·001—0·005 grammos adagban, vagy brucin 0·005—0·010 grammos adagban.		

A 18. M. N. N. sz. rendelet 3. § ának helytelen értelmezése a közönségnek nem kis bosszúságára volt. Még azon orvosi vények újabb aláírását is megkövetelték egyik-másik helyen a rendelet szó szerinti értelmezése következtében, amelyek sem nem voltak fogyóban, sem semmiféle célszerűségi ok nem szólott ezen újra rendelés (aláíratás) mellett. Viszont megtörtént, hogy egyik patikában az ott raktáron lévő anyagot tartalmazó Rp.-t újabb aláíratás nélkül megismételték, míg a másik gyógyszerárban ezt

megtagadták. A sok panasz, visszaélés és a fölösleges és céltalan terhelés elmellőzésére az osztály átalakítása után, a helyes értelmezést biztosítandó csak azokra a vényekre rendelte el az újabb rendeltetést, amelyek fogyatékán lévő szereket is tartalmaznak. Ecélből kiadta az itt következő rendeletet:

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 55. M. N. N. sz. rendelete.

„A munkaügyi és népjóléti népbiztosság a gyógyszerek takarékos felhasználása tárgyában kiadott 18. M. N. N. számú rendelete 3. §-ának első bekezdését olyképp módosítja, hogy az orvosi vények ismétléséhez a rendelő orvos újbóli láttatkozása csak akkor szükséges, ha az orvosi rendelés a munkaügyi és népjóléti népbiztosság 49. M. N. N. számú rendeletében, illetve ennek mellékletében felsorolt gyógyszert is tartalmaz.

Budapest, 1919. június 23.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.

Az anyagtakarékosságot célzó rendeletekhez tartozik az ápr. 10-én kiadott 29. Sz. N. sz. rendelet is, amely a szesz feldolgozása és hígítása tárgyában tartalmaz tilalmat, amennyiben kimondja:

„Szesznek ... sósorszesszé való feldolgozása, illetőleg vízzel való hígítása, illóanyagokkal való keverése, félégyártmányok (aether tartalmazó szesz, már hígított szesz stb.) további feldolgozása szigorúan tilos.”

Nemkülönben a május 29-én kelt 43. M. N. N. sz. r. amely a kötszerek takarékos használatáról intézkedett és a többi között elrendeli hogy:

„A gyógyszerárakban mull és calicopólyákat az előirt mértékben kizárólag orvosi rendeletre szabad kiadni; egyébként csak szövött vagy Krepp-papírpólyát lehet kiszolgáltatni.”

A gyógyszer szükségleteket részben is csak a legnagyobb nehézségek árán lehetett fedezni. Árú a külföldről egyáltalán nem jött, másrészt azonban megállapítható volt a gyógyszerüzemhez beküldött leltárakból, hogy egyik-másik fogyatékán lévő anyagból itt ott még van készlet. Gondoskodni kellett tehát arról, hogy a meglévő anyagban lehetőség szerint sehol se legyen hiány. Az erről gondoskodás a K. Gy. Ü. ügykörébe tartozván, erről részletesebben az arról írt részben fogok szólani. De meg kellett már itt említeni, hogy érthetővé váljon az elfogulatlan szemlélő előtt a 40. M. N. N. sz. r.-nek az anyaghány miatt történt megalkotásának fontossága.

Tudjuk, hogy a gyógyszerárúsitás úgy szabályoztatott, hogy gyógyszert árúsítani csak gyógyszerárúsnak szabad; drogériában tilos (7. M. N. N. 2. §.). A detail drogériában tehát annnyival is inkább feltehető módon nagyobb mennyiségű gyógyszer tárolt, mert hisz ezeknek egyrésze a háborús konjunktúrát kihasználva, gyógyszerek titkos úton árúsításával is foglalkozott. A 40. M. N. N. sz. r. tehát elrendelte ezeknél a „rekvirálást” a gyógyszerárúsnál fennforgó anyaghány kiegészítésére. Azonban a K. Gy. Ü. határozott állásfoglalása következtében nem kommunisztikus alapon, hanem a magántulajdon szem előtt tartásával: — megterítés ellenében.

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 40. M. N. N. sz. rendelete.

A drogériákban, vegyszerkereskedésekben zár alá vett gyógyszerkészletek felhasználása tárgyában a népbiztosság a következőket rendelí:

1. §. Az összes budapesti drogériák (vegyszerkereskedések) kötelesek a leltáruk a) és b) csoportjába foglalt összes gyógyítási célokat szolgáló vegyszereket, gyógynövényeket, galenikumot, kötszereket, tápszereket, gyógyszer-különlegességeket, sósborszeszt e rendelet kihirdetésétől számított 3 napon belül gondosan ellenőrizve, elcsomagolva és megszállva szállítójegy kíséretében a Központi Gyógyszerüzem V., Hold-utca 8. szám alatti raktárába beszállítani.

A beszállított anyagokért járó térítést, valamint a beszállítással (fuvarhasználat) felmerülő költségeket a beszállító üzem folyószámlája javára a Központi Gyógyszerüzem átutaltatja.

Ezért a beszállítással egyidejűleg azt a tanácsai ellenőrzés alatt álló pénzintézetet is meg kell jelölni, amelynél a beszállító üzem folyószámlája van.

A beszállítás kötelezettsége nem terjed ki azokra a tömegcikkekre, amelyek fertőtlenítésre, gyáripari vagy mezőgazdasági technikai célokra szolgálnak. Azokat a tömegcikkeket azonban, amelyek a mezőgazdaságon kívül gyógyászati célokra való felhasználásra alkalmasak, feltétlenül be kell szállítani.

2. §. A vidéki drogériák, vegyszerkereskedések és egyéb üzletek üzleti biztosai (vezetői) kötelesek a munkaügyi és népjóléti népbiztosság 7 M. N. N. számú rendelete értelmében zár alá vett gyógyszer, gyógyszer-különlegesség-, sósborszesz- és tápszerkészleteket 8 napon belül a helybeli, illetve ha helyben gyógyszer-tár nincs, a legközelebbi gyógyszer-táraknak átadni.

Ott, ahol több gyógyszer-tár van, a gyógyszer-tárak üzleti biztosai által kijelölt megbízott gondoskodik a cikkek átvételéről és arányos szétosztásáról. Ahol csak egy gyógyszer-tár van, a teljes mennyiséget ez kapja.

A készletüket átadó üzletek kötelesek a gyógyszer-árak megbízottjának leltáraikat betekintés végett bemutatni. Az átvett készletekről 3 példányban jegyzéket kell készíteni, melyek közül egyiket a Központi Gyógyszerüzemnek (Budapest, IV., Hajó-utca 2.) kell beküldeni, a második az átadónál marad, a harmadikat a gyógyszer-tár üzleti biztosa veszi át. Az átvett gyógyszerekről szóló jegyzéket az átvévő gyógyszerész és az átadó üzlet megbízottja is aláírni köteles.

Az átadott készletekért járó térítés összegét a Központi Gyógyszerüzem állapítja meg. Ennek megtörténte után az átvévő gyógyszer-tár fizeti meg a térítés összegét és pedig 500 koronáig terjedő összeget készpénzben, a többletet az átadó üzlet folyószámlájára való átutalás útján.

3. §. Aki e rendelet ellen vét, törvényszék elé kerül.

Budapest, 1919. május 26.

Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság.

E rendeletnek 1. §-át azután kiterjesztették a sósborszeszre és tápszerkészítményekre is a jún. 2-án kiadott 46. M. N. N. sz. rendelethez, amely így szól:

A 40. M. N. N. számú rendelet 1. §-át a munkaügyi és népjóléti népbiztosság azzal egészíti ki, hogy sósborszeszt és gyógyszerül használt tápszerkészletüket nemcsak a drogériák (vegyszerkereskedések), hanem az összes egyéb üzletek is három napon belül beszállítani tartoznak Budapestben és pedig a budapesti drogériák és egyéb budapesti üzletek a Központi Gyógyszerüzemhez (Budapest, V., Hold-utca 8.).

Egyebekben a hivatkozott rendelet összes intézkedései tovább érvényben maradnak.

Annak a sokrendbeli visszaélésnek és szabálytalanságnak megakadályozására, ami a gyógyszer-különlegességek készítését és forgalombahozását szabályozó 1903. évi 1000. B. M. körrendelet szigorú be nem tartása folytán nemcsak a gyógyszerész

gyűléseken és a szaksajtóban, hanem a napilapokban is éveken át panasz és kifogás tárgyát képezte, a K. Gy. Ü. sürgetésére máj. 7-én megjelent a 21. M. N. N. rendelet kívánt eleget tenni. A rendelettel egyrészről a forgalomba lévő különlegességeket kívánták — ahogy azt a K. Gy. Ü.-ről szóló fejezetben látni fogjuk — kiváló szakférfiak újabb bírálata alá bocsájtani a forgalombatartás egészségügyi szempontból vett szükségszerűségének megállapítása céljából. Másrészről a nem is engedélyezett, u. n. titkos szereket a hirdetés megszüntetésével eltüntetni. Minden e rendelettel kapcsolatban álló közelebbi megvilágítást, a már említett fejezetben adom.

Maga a rendelet a következő:

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 21. M. N. N. sz. rendelete.

Az értékes, orvosi szempontból szükséges készítmények többtermelése érdekében, valamint a különleges készítményekkel űzött kuruzslás meggátlása céljából a munkaügyi és népjóléti népbiztosság a szociális termelés népbiztosságával egyetértőleg a következőket rendeli:

1. §. Minden gyógyszer-, hygienikus- vagy kozmetikai különlegesség készítője köteles e rendelet kihirdetésétől számított 8 nap alatt két példányban bejelenteni a Központi Gyógyszerüzemnél (IV., Hajó-utca 2.).

a) az előállító és a telep pontos címet;

b) a készítmény nevét;

c) a készítmény gyártásának oly részletes és pontos leírását (tételenként külön felsorolva az alkotó részeket és azok súlymennyiségét), amelyről a készítmény gyártásának menete ellenőrizhető;

d) a készítmény csomagolásának módját és annak árát részletes árkalkulációval együtt.

A bejelentéshez kell csatolni a volt belügyminisztérium által kiadott gyártási engedélyirat két másolatát és a forgalomban levő készítmény eredeti csomagolású hét mintáját.

Nem kell a bejelentést megtenni annak, aki a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség által a gyógyszerkülönlegességek gyártása tárgyában 1.742. 1919 szám alatt kiadott rendeletnek már eleget tett.

2. §. Gyógyszereknek és gyógyszerkülönlegességeknek reklámszerű kihirdetése és ismertetése hírlapok útján vagy bármely más módon tilos.

Ez a tilalom nem terjed ki a készítmények szakszerű ismertetésére.

3. §. A külföldi különleges készítmények forgalombahozataláról külön rendelkezés fog történni.

4. §. Aki nem engedélyezett különlegességet gyárt vagy forgalomba hoz, forradalmi törvényszék elé kerül.

5. §. Ez a rendelet kihirdetése napján lép életbe.

Budapest, 1919. május 7.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.

A gyógyszerek árára vonatkozó CX. F. K. T. továbbá a N. T. 28. sz. és a 68. N. K. N. sz. rendeletéről a K. Gy. Ü.-nél szólunk. Ellenben a vörös őrség (rendőrség) tagjainak kiszolgált szerekre vonatkozó 61. N. K. N. sz. rend.-t ideiktatjuk:

„A Vörös Őrség orvosai által az őrség tagjai részére rendelt gyógyszereket az Országos Betegápolási alap terhére kell kiszolgáltatni.

E gyógyszerek kiszolgáltatására, számlázására, az Országos Betegápolási alap terhére kiszolgáltatott gyógyszerekre vonatkozó eddigi rendelkezések (1898 évi 99.000/B. M. szabályzat és az ugyanezen évi 118.956/B. M. sz. körrendelet) irányadók.

Budapest, 1919. július 6.

Népjóléti és Közegészségügyi népbiztosság.

A szociálizálási, gyógyszereladást szabályozó és munkaidő-tartamot meghatározó eddig ismertetett és a most röviden tárgyalandó rendeleteken kívül érdemleges és nagy horderejű intézkedés történt a gyógyszerügyi felügyelet terén. Ezt a rendeletet azonban a felügyeletet részletesen ismertető külön fejezetben tárgyalom.

A kisebb, vagy nem az osztály által készített és a más népbiztosságok, gyógyszerészetet is érdeklő rendeleteit a következőkben találjuk meg:

Ápr. 15-iki kelettel a 8. M. N. N. sz. r. eltiltja az orvosi műveletek reklámszerű hirdetését. Az ápr. 19-én kiadott 11. M. N. N. sz. r. Az orvosi műszerek stb. és kötszerek árúsítása tárgyában a 4. §-ban szabályozza, hogy a közvetlen fogyasztók mit és mily mennyiségben kaphatnak s kiegészítésként kimondja, hogy „nagyobb mennyiséget csakis gyógyszertárak szolgáltathatnak ki orvosi vény ellenében.”

Az orvosi műszerek és betegápolási cikkek forgalmának szabályozására adta ki június 6-án a 48. M. N. N. sz. rend. t. E szerint „betegápolási cikkek csak orvosi előírásra vagy a házbizalmi egyének igazolására szolgáltatathatók ki. Az igazolvány csak egyszeri bevásárlásra jogosít s azt a gyógyszerész (vagy kereskedő) visszatartja.”

A 27. M. N. N. sz. r. a gyógyszertárakat is érintő kötszer ellátásra a következőképp intézkedik:

„A kórházak, egészségügyi intézetek és gyógyszertárak kötszer, műszer, betegápolási és kórházi felszerelési cikkekre vonatkozó igényeiket közvetlenül a munkaügyi és népjóléti népbiztosság VIII. osztályánál kellő időben bejelenteni. A nem szocializált gyógyszertárak kötszerigényeiket gyógyszerigényükkel együttesen a gyógyszerüzemnél jelentik be.

A bejelentett igények a zár alá vett kötszer, műszer és betegápolási cikkek felhasználására nézve kiadandó rendelkezések útján fokozatosan fognak kielégítést nyerni.

Budapest, 1919. május 7.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.

Máj. 21-én a 38. M. N. N. sz. r.-tel a Magyar Tanácsköztársaság területén lévő összes egészségügyi intézmények anyagszükségletének biztosítására Országos Egészségügyi Anyagintézet elnevezéssel külön szerv állíttatott fel. A rendelet 3. §-a a gyógyszer vegyszer és drogéria árúk beszerzését és szétosztását kiveszi az intézet hatásköréből és azt továbbra is a K. Gy. Ü. feladataként hagyja meg.

A 47. M. N. N. Sz. r. amely jún. 6. jelent meg s amely a M. N. N. legfőbb egészségügyi hatóság mellett működő szaktestületként Országos Egészségügyi Tanácsot szervez. Ez a Tanács az egészségügyi közigazgatási és minden egészségügyi kérdésben szakvéleményt mond és javaslatot tehet.*)

A nem állami kórházakat és gyógyintézeteket köztulajdonba vevő és ápr. 24-dikén kelt LXX. F. K. T. sz. r. 2. §-a elrendelte, hogy a munkás-, katonai- és földművesek helyi, járási és megyei tanácsai egészségügyi bizottságokat válasszanak. Ezekről a bizott-

*) E tanácsba a gyógyszerészek részéről dr. Deér Endre és dr. Matolcsy Miklós neveztettek ki.

ságokról a jún. 17-iki 53. M. N. N. sz. r. intézkedik és a 5 §. k) pontja értelmében a helyi E. Ü. B. feladatává teszi a „gyógyszerárak működésének és vezetésének ellenőrzését.” A járási és megyei E. Ü. B. mint fellebbviteli fórum elbírálja a helyi bizottságok határozatait; tehát szintén befolyik a 5. §. k)-ban elrendeltekre s azonkívül személyi ügyekben (alkalmazás, szabadságolás stb.) is intézkedik. A megyei bizottság a 7. §. m) pontja értelmében „gyógyszertárak ügyében javaslatot tesz és véleményt mond.”

Az osztály sérelmesnek találta e rendelkezéseket abból a szempontból, hogy míg a 70 F. K. T. sz. r. kötelezőleg kimondja, hogy a járási bizottság 5 tagja közül „legalább egy orvos legyen,” a megyeinek 7 tagja közül pedig „legalább kettő orvos és kettő egészségügyi alkalmazott,” jóllehet gyógyszerészi és gyógyszer-tári ügyek is tárgykörébe tartoznak, nem történt gondoskodás arra, hogy gyógyszerésztagja is legyen. És amennyiben a bábán kívül a sírásó és halottkém is egészségügyi személy, könnyen bekövetkezett volna az a helyzet, hogy ezek ítélkeznek a gytr. működése és vezetése tárgyában. Még júliusban (az osztálynak ötödik epocheájában*) is lépéseket tett az osztály e sérelem korrigálására, de a rendeletet kidolgozó orvostisztviselők e kívánság kielégítésére semmi hajlandóságot sem mutattak, holott annak jogszerűségét a rendeletet készítő osztály orvosvezetője elismerte.

Június 17-én az 52. M. N. N. sz. r. a H. N.-gel egyetértőleg a volt tényleges állományú gyógyszerészeket átvette a V. H. kötelékébe. Ugyancsak e kötelékbe veszi át a katonai szolgálatot teljesítő gyógyszerészeket stb. Mindezek ügyében a következőkép rendelkezik:

1. §. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság, a hadügyi népbiztossággal egyetértve, a volt tényleges állományú gyógyszerészeket átvette a Vörös Hadsereg kötelékébe.

2. §. A Vörös hadsereg kötelékébe tartozónak tekintendők továbbá e rendelet alapján az összes katonai egészségügyi intézeteknél és intézményeknél (tábori, egészségügyi intézet, helyőrségesapátkórház, népbizt. katonai egészségügyi osztály stb.) gyógyszerészműködésben szolgálatot teljesítő okleveles gyógyszerészek, valamint mindazok, kiket a munkaügyi és népjóléti népbiztosság katonai egészségügyi szakosztálya, a „Magyarországi Gyógyszertári Munkások szakszervezete” véleményének meghallgatása után a Vörös hadseregbe a fenti minőségben beoszt. (A budapesti központi egészségügyi anyagraktárnál szolgálatot teljesítő tényleges gyógyszerészek ilyen beosztottaknak tekintendők.)

3. §. Valamennyi a Vörös hadsereg kötelékébe tartozó gyógyszerész nyilvántartási, valamint személyi és szolgálati ügyekben a munkaügyi és népjóléti népbiztosság katonai egészségügyi szakosztályához, illetőleg ennek szerveihez tartozik.

4. §. A Vörös hadsereg kötelékébe tartozó gyógyszerészek jelvénye a vöröshadseregbeli orvosokéhoz hasonlóan a sapkarózsa helyén egy 2 és 1/2

*) Az első György-Dóczi-Szántó vezetése mellett, a második : hármadosztály nem egyesítettett, de György volt a vezető, a harmadik Zoltán Béla vezetése mellett György politikai megbízottal, a negyedik, az egy napos, Z. B. vezető Steiner Miksa pol. megbízottal, az ötödik Zoltán Béla után.

cm. átmérőjű kerek, zománcozott jelvény, mely fehér lapon vöröskeresztet ábrázol és a balkaron egy 5 cm. átmérőjű hasonló kivitelű vöröskereszt.

5. §. A Vörös hadsereg kötelékébe tartozó gyógyszerészek illetékei azonosak a „Kisközlöny” 28. számában 8.342/eln. 40. 1919. sz. alatt megjelent rendeletben a Vörös hadsereg egyéb alakulásainak személyeire megállapított illetékekkel, hadisegély és munkabérmegtérítései pedig a Forradalmi Kormányzatnács CIV. számú és a hadügyi népbiztosság 21. H. N. számú rendeletei alapján járnak.

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság katonaegészségügyi szakosztályának gyógyszerészszakreferensei, val mint a helyőrségi kórházak gyógyszerértőfőnöke (üzembiztosa) zászlóaljparancsnoki, a többi gyógyszerész pedig századparancsnoki pótdíjban részesül.

Ezek az illetékek 1919. június 1. ével lépnek hatályba és azokat úgy kell kifizetni, mint a Vörös hadsereg katonáinak illetékeit.

6. §. A katonaegészségügyi intézeteknél és intézményeknél jelenleg szolgálatot teljesítő gyógyszerészek május havi illetékeit, amennyibenők 1919. május másodikán már szolgálatban állottak, ki kell egészíteni a fent megállapított összes illetékek összegére.

7. §. A katonai egészségügyi intézeteknél polgári gyógyszerészek alkalmazására vonatkozó 82.115 eln. 57. sz. és később ezzel kapcsolatban megjelent rendeletek hatályukat veszítik.

Budapest, 1919. június 17.

Munkaügyi és népjóléti népbiztosság.

Az idegen népbiztosságok rendeletei közül a saccharin rendelet a legfontosabb, amely a következő:

A pénzügyi népbiztosság 14. P. N. számú rendelete.

A munkaügyi és népjóléti, valamint a közellátási népbiztosságokkal egyetértőleg a következőket rendelem:

1. §. Saccharinnak közvetlenül fogyasztók részére kiszolgáltatása a jövőben kizárólag a következő módokat mellett történhetik:

a) Egy orvosi vényre (receptre) csak egy alkalommal szabad saccharint kiszolgáltatni és a kiszolgáltatás alkalmával a gyógyszerész az orvosi vényt a-onnal bevonni köteles.

b) A vásárló fél a saccharin ellenében cukorjegyet is köteles a gyógyszerésznek beszolgáltatni. Az, hogy egy cukorjegyre mennyi saccharin adható ki, az alábbi táblázatban van megállapítva.

2. §. A gyógyszerészek az 1. §. szerint bevont cukorjegyeket az ugyancsak bevont orvosi vényekre tartósan ráilleszteni és a vényeket gondosan megőrizni kötelesek.

3. §. A jelen rendelet alapján kiszolgáltatható saccharinfajták árát az alábbi táblázat állapítja meg.

4. §. A gyógyszerészek felhatalmaztatnak, hogy a saccharin kiszolgáltatása céljából az egyedárusági csomagolásokat felbonthassák és ehhez képest saccharint egyedárusági csomagolás nélkül is árusíthatnak.

5. §. A jelen rendeletben foglalt rendelkezések megtartását a pénzügyi népbiztosság közegei ellenőrzik és aki ezeket a rendelkezéseket megszegi, forradalmi törvényszék elé kerül.

6. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Táblázat.

Saccharinfajta	75 dkgr-ról szóló cukorjegyre kiadható mennyiség.	Ára
Tabletta (T ₁ és T ₂ egyaránt)	100 drb.	1 K 60 f.
Por (P ₃ és P ₄ egyaránt)	1.5 gramm	1 K 80 f.
Kristály (K ₁ és K ₂ egyaránt)	17 gramm	1 K 70 f.

Budapest, 1919. április 12.

Pénzügyi népbiztosság.

Ezen saccharin-rendelet 5. §-ában előírt ellenőrzésére a pénzügyi nb. ápr. 16-án 28.790/919 sz. körrendeletében intézkedik. Ennek értelmében a pénzügyi közegek a gyógyszerárakban mindenfajtaú saccharint pontosan megállapítani voltak kötelesek és a saccharin nyilvántartására vezetett minden feljegyzést lezártak. Az első leltározás után kéthavonként ellenőrzik a patikákat és megállapítják, hogy a kiadottnak talált saccharinmennyiség az orvosi vények és cukorjegyekkel fedezve van-e. Ha nem lenne a különbség a 3%-ot meghaladja, távirati jelentés teendő a P. N.-nak.

Az ellenőrzést igen szigorúan hajtották végre és ismételt jelentés érkezett hiányról, illetve különbözetről. Oka ennek részben az volt, hogy egyes üzembiztosok a cukorjegy értékét helytelenül magyarázták, részben, hogy úgy a vényekre készített gyógyszereknél, mint laboratóriumi munkálatoknál gyermekek részére cukor helyett saccharinnal készítenek szereket, mely gyógyszeralkatrészekért cukorjegy nem szolgáltatott be. Ahol a jóhiszeműség megállapítható volt, s kétségen kívül ki volt zárva minden visszaélés, az osztály a (változás után) ismételt átírt a pénzügyi nb.-hoz, s a felmentést mindenkor sikerült kieszközölni. Sőt június végén egy oly általános érvényű intézkedést eszközölt ki, amely szerint a pénzügyi ellenőrző közegek utasítottak, hogy a Rp.-re kiadott gyógyszerhez alkatrészként használt saccharin mennyiségnél a cukorjegyeiktől tekintsenek el.

A szociális termelés népbiztossága a 48. és 84. Sz. N. sz. r.-tel köztulajdonba veszi a különböző laboratóriumokat. Az utóbbi rendelet 1 §-nak utolsó bekezdése kimondja, hogy ez a rendelkezés nem vonatkozik a gyógyszerári laboratóriumokra.

A gyermektápszer ügyében egy anket eredményeképp, amelyen a gyógyszerészosztály és a K. Gy. Ü. is képviselve voltak, a következő rendeletet bocsátották ki:

A Népgazdasági Tanács*) 75. N. T. sz. rendelete.

1. §. A Gyermektápszerügyi Szaktanács javaslata alapján a Népgazdasági Tanács az alább felsorolt gyermektápszer gyártását és forgalombahozatalát engedélyezi:

- a) zabliszt,
- b) zabpehely,
- c) zabderce,
- d) Richter-féle gyermektáplisztt,
- e) Wander-féle folyékony malátakivonat,
- f) Wander-féle malátaleveskivonat.

2. §. Az előző §-ban felsorolt gyermektápszer kizárólag gyógyszertárakban, Budapesten és azokban a környékbeli helyiségekben pedig, ahol a Központi Tejesarnoknak és a Budapesti Általános Tejesarnoknak üzletei

*) A Népgazdasági Tanácsot a máj. 18-iki XCVII. T. K. T. sz. r. állítja fel. Ide tartozik a termelésnek és javak elosztásának egészséges irányítása, a gazdálkodást tárgyaló rendeletek kibocsátása és végrehajtása, valamint a műszaki és gazdasági ellenőrzés. A N. T.-ba olvadt be a földművelésügyi, a szociális termelési, közellátási, közlekedésügyi és pénzügyi népbiztosságok. A munkaügyi tárgyak intézése és idetartozása is az M. N. N. népjóléti és közegészségügyi népbiztosság-gá alakult. A N. T.-ban a gyógyszerész szksz.-et előbb *Bermann* Lajos, majd *Kéler* János képviselte.

vannak, a gyógyszerárakon kívül még ezeknek a tejszarnokoknak fiókjaiban hozhatók forgalomba.

A gyógyszertárak, kórházak és egyéb egészségügyi intézmények, valamint a gyermekmenhelyek tápszerellátmányukat a Központi Gyógyüzemtől (Budapest, IV., Hajó-utca 2.), a tejszarnokok fiókjai pedig központjuk útján a Központi Tejhivaltól igénylik.

A Központi Gyógyszerüzem és a Központi Tejhivatal viszont tápszer-szükségletüket a Népgazdasági Tanács V. (közellátási) főosztályától (IV., Eskü-tér 1. sz.) igénylik.

3. §. A gyermektápszereket a 2. §-ban felsorolt üzemek csupán a csatolt mintának megfelelő vényürlapon (4. §.) a rendelő orvos által kiállított orvosi vényre (receptre) szolgáltatathatják ki.

Az orvosok gyermektápszert csak a legindokoltabb esetekben rendelhetnek s abból egy vényre csupán egy dobozzal irhatnak elő.

4. §. Az orvosi rendeléshez szükséges vényürlapok a gyermektápszer-ek kiszolgáltatásával megbízott gyógyszertárakban és tejszarnokfiókokban díjtanuln állanak a fogyasztók rendelkezésére, a kiszolgáltató üzemeket pedig ily ürlapokkal a szükséghez mérten a Központi Gyógyszerüzem (Budapest, IV., Hajó-utca 2. sz.) látja el.

5. §. A gyermektápszer-eket forgalomba hozó üzemek az orvosok által kitöltött vényeket, melyekre a gyermektápszer-eket kiszolgáltatták, havonként összegyűjteni s azokat a gyógyszertárak a Központi Gyógyszerüzemnek, a tejszarnokfiókok pedig illetékes központi vezetőségük útján a Központi Tej-hivatalnak legkésőbb a következő hónap 5. napjáig beszolgáltatni kötelesek.

A Központi Gyógyszerüzem és a Központi Tejhivatal viszont a hozzájuk így beérkezett vényeket felülvizsgálva, a kiszolgáltató különböző tápszer-ekről készített kimutatás kíséretében minden hó 15. napjáig a Népgazdasági Tanács közellátási főosztálya XI/b. osztályához küldik be.

6. §. Aki e rendelet ellen vét, forradalmi törvényszék elé kerül.

7. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe. Végrehajtása a Népgazdasági Tanács V. (közellátási) főosztályának feladata.

Budapest, 1919. július 4.

Népgazdasági Tanács.

Minta a 75. N. T. számú rendelethez.

(Első lap.)

Orvosi vény gyermektápszerre.

Erre a vényre kiszolgáltatandó:

- I. Egy doboz zabliszt.
- II. Egy doboz zabpehely.
- III. Egy doboz zabderce.
- IV. Egy doboz Richter-féle gyermektáplisztt.
- V. Egy doboz Wander-féle folyékony malátakivonat.
- VI. Egy doboz Wander-féle malátaleveskivonat.

A gyermek (beteg) neve, kora és lakása:

A rendelő orvos neve és lakása:

Kelt ..... 19 ..... évi ..... hó ..... n.

.....
a rendelő orvos aláírása.

A tudnivalókat lásd a hátlapon.

A kiszolgáltató figyelmébe:

Ezt a vényt vissza kell tartani. (Lásd a tudnivalók 3. pontját.)

(Hátlap.)

Tudnivalók.

1. A gyermektápszer-ek csupán orvosi vényre szolgáltatathatók ki. Egy vényen csak egy doboz és csak egyféle gyermektápszer rendelhető. Ha a rendelt tápszer-raktáron nem volna, helyette más nem szolgáltatatható ki. A rendelés a fölosleges-szövegsorok áthúzásával történik.

2. Az orvosi rendeléshez szükséges vényürlapok a gyógyszerárakban és tejcarnokfiókákban díjtalanul kaphatók. Az elárúsító gyógyszerárakat, nemkülönben a Központi Tejcarnok és a Budapesti Általános Tejcarnok üzleteit vényürlapokkal a Központi Gyógyszerüzem (Budapest, IV., Hajó-utca 2. sz.) látja el.

3. A gyermektápszert árúsító üzemek az orvosi vényeket, melyekre a gyermektápszereket kiszolgáltatták, havonként összegyűjteni s tápszerfajták szerint csoportosítva legkésőbb a következő hó 5. napjáig a gyógyszerárak a Központi Gyógyszerüzemnek, a tejcarnokfiókák pedig központi vezetőségük útján a Központi Tejhivatalnak tartoznak beküldeni.

4. Ismétvásárlásnál az üres bádogdobozt tisztított állapotban feltétlenül vissza kell adni; érte 50 fillér térítés jár.

E rendelettel túllépte a N. T. hatáskörét, ami ellen óvást emelt a népjóléti nb., megjegyezvén azt is, hogy az orvosi vénymintának nincsenek meg a nemzetközileg megállapított kellékei.

A Népgazdasági Tanács július 19-iki 90. N. T. sz. r.-vel rendezi a munkafegyelem kérdését, amely a gyógyszerári, mint szocializált üzemek munkásaira is kiterjed. Amennyiben azonban szaktekintetben természetesen semmit sem rendel el s a munkafegyelemnél, illetve annak úgyszólván teljes hiányáról a gyógyszerári munkásoknál — már szólottunk, teljesen felesleges a rendeletet hosszabban ismertetni. Annyival is kevésbbé, mert e rendelet hatásáról a rövidre bekövetkezett diktaturabukás következtében lényegesebb észrevétel nincs is.

És végül ugyancsak a Népgazdasági Tanácsnak 99. N. T. sz. r.-t kell megemlíteni, amely a F. K. T. 120. sz. és a közalkalmazott munkások munkabéreinek rendezéséről szóló rendelet végrehajtásáról intézkedik. Ez a rendelet július 24-dikén kelt és utasítást ad arra, hogy az öt fizetési osztályba hogyan és kik osztatnak be. A beosztás a gyógyszerészekre sérelmes volt; az okleveleseket pl. ugyanabba az osztályba sorozza (3 dik), ahova a fővárosi sírásókat és személfuvarosokat. S e beosztáson az sem enyhített, hogy ugyanebbe az osztályba kerültek az orvosok is. Ez a méltánytalan és sérelmes intézkedés a N. K. N. meghallgatása nélkül történt, ami ellen — a többi között — a gyógyszerészosztály is panasszal élt a rendelet megjelenése napján (júl. 25-én). A panaszt Madzsar dr. főcsoportvezető magáévá tette és az orvosok szempontjából vett sérelmek kikorrigálásával együtt ezek kiküszöbölésére is előterjesztést tett. Az előterjesztés nyomán azonban már nem történt intézkedés, mert néhány napra a proletárdiktatura összeroppant.

* * *

Az osztály egyik főtörekvését a „volt” tulajdonosok ki- és elhelyezése képezte. Mint minden kicsiny tűszúrás, tyúkszemrelépés és becstelen és bitang eljárás, ennek gondolata is a kommunista csoportbeliek agyában fogamzott meg. Bosszúállás vezette őket egyiknél-másiknál, míg magukba szívott s kellőképp meg sem emésztett, folyton élesztett osztálygyűlölet a többenél. Büntető eljárásnak minősítették a kihelyezést egyrésznél, míg a másikon olyan preventív színezetet adtak, amellyel nagy vissza-

éléseknek veszik elejét.*) Mindennél azonban a maguk erkölcsi (?) felfogásából indultak ki. Abból, hogy csak önzés, csak haszonlesés s akár bűnös úton a köz rovására elkövetetten, olyan rugói vannak mindenképpen és minden cselekedetüknek, amelyek feledtetik és lehetetlenné teszik a magasabb etika, a tiszta erkölcs alapján a másért, a közért teljesítendő munkát s élethivatás betöltését.

Hamis és hazug alapon indultak el, de eljárásuknak tetszetős, érthető vagy legalább is jogos színezetet kívántak adni.

Már tudjuk, hogy a kihelyezési terv megvalósítására a sorozások a kalmával került sor. A szksz. első ízben 40 budapesti gyógyszerteroszt terjesztett fel az osztályhoz s kérte annak beleegyezését a kihelyeztetéshez. Jóllehet a személyzeti ügyeket a szksz. intézte, oly nagyhorderejű és kényes kérdésnek érezték és tudta a „volt”-tulajdonosoknak kihelyezését elkommunizált tulajdonukból, hogy ebben nem mert függetlenül és önállóan cselekedni. Viszont az osztály is fázott a kérdéstől és húzni-halasztani próbálta. A szksz. illetve a kommunisták azonban nem hagyták a dolgot. A segéd munkásokat Nadas állandóan izgatta, Neményinek lámpavasas kijelentésével megindított gyűlölet lavina mind jobban s jobban nőtt, míg végre elhatározták az osztályon volt kommunisták, hogy hivatalból elintéztetik a gerinctelen és befolyásolható György-gyel a régen „függő” ügyet. Forgács dr. tiltakozott ez eljárás ellen s azzal érvelt, hogy az üzemekben zavar fog beállani s miután ebből a szempontból hozzá tartozik a kérdés, hozzájárulása nélkül senkisé is helyezhető ki, ő pedig nem hogy nem járul hozzá, hanem tiltakozik ellene. Semmit sem használt. Az őrlött gondolatban tobzódtak. Sorra vették a 40 delikvenst és a többi fővárosi „volt” tulajdonost. Három kategóriába osztották a gyógyszerterosztokat, olyanok, akik:

1. közegészségi szempontból vett szabálytalanságot követtek el,
2. antiszociálisan viselkedtek és
3. családtagjaikkal egy helyen működtek.

Mindenek fölött azonban nem tárgyi s nem is személyzeti és személyi, hanem legelső sorban politikai ügynek kell az egész kihelyezési kérdést minősíteni. A kommunisták, ahogy azt alább látni fogjuk, a kommunista politikát és gazdálkodást féltették attól, hogy a gyógyszerterosztok, akár csak mint egyszerű s az irányításba be sem folyó munkások, legyenek „volt” patikájukban elfoglalva. Politikai szempontból kerestek tehát különböző

*) A szksz. május 4-én a népjóléti népbiztosnak a következő levelet küldi: „Népbiztos Elvtárs! A Gy. M. Sz. sürgősen felkéri, hogy amikor a gyógyszerterosztokban dolgozó elvtársaink közül az erkölcsileg és politikailag legmegbízhatóbbak közvetlenül a vöröshadseregbe való bevonulásuk előtt állnak, haladéktalanul intézkedni sziveskedjék, hogy az erkölcsileg vagy politikai ag teljesen megbízhatatlan volt gyógyszerteroszt tulajdonosok, volt gyógyszerterosztokból áthelyeztessenek. Csak ezek megtörténte után tudjuk a hadbevonuló elvtársaink nélkül a gyógyszerterosztokban a szociális rendet fenntartani. — Kérünk erre vonatkozó utasításokat.”

okot arra, hogy a kihelyezést legalább némiképp érthetővé tegyék, mert arra nem volt bátorságuk, hogy egyenesen s nyíltan megmondják, hogy a kihelyezést a kommunista politika kívánja.

A kihelyezések elrendelésénél különben nem mértek egyforma mértékkel és a rideg számításnékülnek mondott diktatura idején oly mértékben jutott szóhoz az „érdek“ és nem ritkán az érzelem is, mint soha azelőtt. Megvolt ez a kihelyezéseknél is.

Egyébként a kihelyezésekről szóló népbiztossági előadó-ív az itt következő:

4813/VII. c. 1919. Előadó: Steiner Miksa. Hivatalból. Határidő: Még ma. Tárty: Egyes budapesti gyógyszerárak volt tulajdonosainak áthelyezése.

1. Harsányi Károly gysz. VII., Zugló-u. 16. 2. Kertay Nándorné gysz. IV. Papnövelde u. 2. 3. Szilvássy Gy. László gy. VII. Kerepesi-ut 24. 4. Szabady Viktor gysz. VIII. Üllői-ut 105. 5. Kasztner Sándor gysz. VIII. Práter-u. 45. 6. Schweitzer Emil gysz. X. Gergely-u. 40. 7. Marton Manó gysz. II. Retek-u. 36. 7/a. Lőrincze Jenő gysz. II. Széna-tér 1. 8. Héderváry Hugó gysz. V. Váci-ut 70. 9. Károly Ármin gysz. VI. Szondy-u. 52. 10. Rác Jenő gysz. VII. Erzsébet-körut 11. — 11. Wittmann Elemér gysz. VI. Andrassy-ut 94. 12. Radanovics Dániel gysz. I. Krisztina-tér 9. 13. Funk József gysz. Thököly-ut 18. 14. Gabos Lajos gysz. V. Váci-körut 66. 15. Weber Ernő gysz. Újpest, Árpád-u. 86. 16. Markovics Albert gysz. Csepel. 17. Lukács Jenő gysz. III. Lajos u. 117. 18. Görög P. Imre gysz. Budafok. 19. Grünwald Gyula gysz. VII. Dohány-u. 71. 20. Polacsik József gysz. VII. Aréna-ut 54. 21. Szücs Pál gysz. Deák Ferenc-tér 6. 22. Raditz Ignác gysz. Ferdinánd bolgárkirály-ut 14. 23. Roth Manó gysz. Váci-ut 34. 24. Szabados Ödön gysz. Erzsébet-körut 56. (áthuzva „törölte: György Mátyás s. k.“) 25. Légrády Erzsébet gysz. VI. Király u. 86. 26. Konrád Géza gysz. Baross u. 139. 27. Molnár Manó gysz. VII. Damjanich u. 2. 28. Molnár Alfréd gysz. IV. Ferenciek-tere 9. (áthuzva „törölte: György Mátyás s. k.“) 29. Hesszer Andor gysz. VII. Klauzál-tér 1. 30. Nagy Béla gysz. III. Polgár tér 8. 31. ifj. Radulaszku György gysz. I. Tárnok-u. 8. 32. Pandula József gysz. IX. Soroksári-ut 70. 33. Gruber Árpád gysz. Lipót-körut 7. 34. Ladányi Zoltán gysz. VI. Andrassy-ut 55. 35. Krebsz Géza gysz. I. Attila-körut 51. 36. Neményi Nándor gysz. IX. Üllői-ut 87.

1-től 36-ig. „A Gyógyszertári Munkások Szakszervezetének felterjesztésére működését . . . . gyógyszerárban felfüggesztem. További beosztása végett a Gyógyszertári Munkások Szakszervezeténél jelentkeztek.“

Budapest, 1919. május 13. Steiner sk. Kettő törlésével. K. György sk.

A 34 gyógyszerár György osztályvezető aláírásával az idézőjelbe foglalt szöveget kapta.

A szksz. eredeti listáján nem szerepelt a 32, 33, 34, 35 és 36-os név, ellenben a következők kihelyezését javasolta az 1—31-en kívül: Léderer Brvin, Kertai Nándor, Elek Mihály, Kasztner Sándor, Sztraka Ödön, Kormos Aladár, Ligeti Károly, Ispán Jenő és Zboray Gyula.

A kihelyezések megtörténte után máj. 19-én a szksz.-i direktórium foglalkozik az üggyel és elhatározza, hogy a küldött gyűlés elé viszi. Ezt a gyűlést 22-dikére hívják egybe s a direktórium a következő jelentést terjeszti be:

„Az elvtársak részéről többször elhangzott az a legkifejezettebb követelés, hogy a volt tulajdonosokat helyezzék el gyógyszerárakból. Kívánságuk megvalósítását több érv támogatta:

1. A szocializálás gyors munkája folytán azonnal nem lehetett körvonalazni a volt tulajdonos és az üzembiztos hatáskörét s így történt, hogy a fennálló idevágó intézkedések magyarázatából a volt főnök és üzembiztos

között oly antagonitások merültek fel, amelyek az üzem menetére károsnak bizonyultak.

2. A több oldalról felbukkant és elfojtott ellenforradalmi kísérletek után a volt tulajdonosok nyíltan és titokban abban reménykednek, hogy valamelyik ellenforradalmi puccs mégis csak sikerülni fog, a régi rend visszaáll és ők ismét patikatulajdonosok lesznek.

Mint valami „detronizált anyakirályné dédelgetik a patikát” — a rendelések elintézésében, az üzem vezetésének menetére (azon a címen, hogy tanácsokkal szolgálnak az üzembiztosnak) oly irányban igyekeznek befolyást gyakorolni, hogy abban az esetben, ha a régi rend visszaállna, a gyógyszer-tár oly formában álljon ott, amely az ő anyagi érdekeiknek leginkább megfelel.

3. A gyógyszer-tári munkások legtöbbször a régi ideológiában felnevelkedve és a mai burzsoa rémhirektől elriasztva a volt tulajdonossal szemben oly óvatos magatartást tanúsítanak, „ha netalán még sem tartaná magát” a helyzet és a princípális ur ismét princípális lesz, megbosszulja rajta „ez idők keserveit.”

Ép ezért ezek a nem öntudatos proletárok a volt tulajdonosokat oly kedvezményben részesítik, amelyek az üzem menetére káros hatásnak. Ezek a nem öntudatos proletárok voltak azok, akik, amikor egynéhány főnököt elhelyeztek a patikájukból — deputációkat küldtek fel a Népjóléti népbiztossághoz visszahelyezésük érdekében.*

4. A volt főnökök a patika forgalmi köréhez tartozó közönséggel bizonyos mértékben közeli nexusba kerültek, az üzemük forgalmának növekedésére ezeket a „jó ismerősöket” százalékadással csalogatták a patikába és érthető, hogy megint csak „a jövőre tekintettel” a barátságot a közönséggel igyekeznek fenntartani, azoknak a kedvezményeket továbbra is megadni, ami az üzem menetére ismételten káros hatással van.

5. A munkásoknak bevonulásával megeshetik, hogy a gyógyszer-tár egy darabig — amíg a bevonult üzembiztos helyettest kap — csupán a volt tulajdonos vezetésére marad, aki esetleg ugyanabban a gyógyszer-tárban alkalmazott rokonával a maga hasznára igyekszik az üzemet vezetni.

6. Vannak oly gyógyszer-tárak, ahol a volt főnök a feleségével együtt dolgozik. Megesik, hogy az elvtársak elédideje alatt a gyógyszer-tár a volt tulajdonos-házaspárra marad.

Az összes volt tulajdonosokat mindezen okok ellenére nem lehetett elhelyezni. Nincs tudniillik elég szakképzett üzembiztosunk, a legtöbb helyen az üzembiztosok fiatalok és az üzem vezetésére nincs kellő gyakorlatuk, így tehát szükségük van a volt tulajdonos segítségére.

Voltak azonban volt tulajdonosok, akik az új helyzethez semmiképpen sem tudták magukat beleélni és akiknek viselkedésére a fenn említett az öszproletáriátusra káros elbírálások mindenképpen vonatkoznak — eltekintve attól, hogy a múltban a segédekkel szembeni viselkedésükkel, szereplésükkel, az üzemnek olyirányú vezetésével (hogy csupán a maguk profilját, de sohasem a közönség érdekét tartotta szem előtt) határozottan bűnösök. Ezeket a volt tulajdonosokat a szakszervezet a Népjóléti népbiztosság beleegyezésével állásuktól felfüggesztette és más patikába helyezte el őket.

Az elvtársak azonban még továbbra is fenntartották kívánságaikat, hogy az összes tulajdonosokat a fentebbi okok folytán elhelyezzék.

Tekintve, hogy sokhelyütt, mint ahogy fentebb kifejtettük — az

*) Máj. 16-án a VII. ker. szocialista párt egyik csoportja kéri az osztályt, hogy H. gyógyszer-tárost helyezze vissza, mert működése a proletár-közönség megelégedésével találkozott. Az osztály válaszában felhívja, hogy szakügyekbe beleszólástól tartózkodjék. Több gyógyszer-tár munkástanácsa küldöttségben járt az osztálynál a volt tulajdonos visszahelyezése érdekében. Egy ilyen alkalommal Hőnig jegyzőkönyvet vettetett fel, amelyben megállapítani kénytelen, hogy „a munkástanács tagjait érzelmi momentumok vezették és hogy a volt főnök elvtársuk velük mindég szociálisan és jól bánt.”

üzem érdeke kívánja, hogy megmaradjanak volt gyógyszerertáraikban, a kérdés ilyen elintézése nagyon súlyos volt. Ép azért a szakszervezet a kérdés megvitatását a pléniumra kívánta bízni."

A küldöttgyűlésen nagy vita fejlődött a kihelyezések körül, a többség azonban a terror hatása alatt az intézkedést helybenhagyta és helyesnek mondta. Azonban a nagy felelősség némi átérzése alapján követelte, hogy a Nb. kérje be a kihelyezettek volt munkatársaitól s alkalmazottaitól a terhelő adatokat, hogy ezzel is igazolható legyen az eljárás helyessége. Erre azonban a küldöttgyűlés egyetlen tagja sem vállalkozott, mire a Népjóléti nb.-hoz oly értelmű fölterjesztés küldését határozták el, hogy a „volt“ tulajdonosok elleni fegyelmi vizsgálatra három tagot delegáljon.

Ugyancsak e gyűlés foglalkozott Szántó Sándornak e tárgyban Guth népbiztoshoz írott itt következő levelével:

Kedves Népbiztos Elvtárs!

Sajnálatomra nincs alkalmam személyesen előadni alábbi kérésemet, tekintve, hogy Wienbe kell utaznom.

A gyógyszerértári munkások szakszervezetének kívánságára a gyógyszerészeti osztály olyan rendszabályokat léptetett életbe a gyógyszerertárok volt tulajdonosait illetőleg, amelyek minden jó intentió ellenére sem szolgálják a kommunista érdekeket és csak arra alkalmasak, hogy elkeseredett ellenforradalmárokat tenyesszenek. Arról van szó, hogy a volt gyógyszerértártulajdonosok közül 36-ot, volt gyógyszerertáraikban minden indokolás nélkül állásukban felfüggesztettek és új munkabeosztás céljából a szakszervezethez utasítottak. Hazaérkeztemkor György elvtárshoz kérdést intéztem az iránt, hogy mi e rendelkezés célja és oka, mire a következő választ kaptam:

Egyrészt azért tartja szükségesnek ezeknek az egyéneknek volt üzemből való eltávolítását, mert még annak a reménynek a gondolatát is ki akarja irtani belőlük, hogy ezen üzemeknek ők valaha még tulajdonosai lehetnek.

Másodszor oly emberek voltak ezek, akik antiszociális viselkedésükkel a multban vétkeztek a munkásság ellen.

Harmadszor, említettek oly gyógyszerertárok tulajdonosai, ill. bérlői, amely gyógyszerertárakban két vezető volt, akik szétválasztandók, hogy esetleges összejátszásukat megakadályozzák, — minthogy a vörös hadseregbe beosztandó munkások miatt az ellenőrző gyógyszerészek száma megcsappan.

Teljesen elhibázottnak találom ezt a lépést és mint a szakszervezetnek hasonló intézkedések miatt lemondott elnöke, terjesztem Ön elé azt a kérést, miszerint fenti intézkedésnek hatályon kívül való helyezése irányában a szükséges lépést megtenni sziveskedjék.

A Tanácskormány vezetőinek intentióival ellenkezik, hogy a burzsoázia egyénenként vonassék felelősségre a kapitalista termelő rend bűneiért és hogy egyénenként álljanak bosszút az egész rendszer bűneiért.

Ez az intézkedés teljesen aláássa a kormány intézkedéseinek az elfogulatlanságában és erejében való hitet, amit bizonyít az is, hogy értesülesem szerint mind a 36 ember azóta távol tartja magát a produktív munkától és új munkabeosztás irányában nem is intézkedik.

Meggyőződésem, hogy Népbiztos elvtárs intézkedése lehetővé fogja tenni ennek a hibának reperálását és maradok

Budapest, 1919. május 20-án

elvtársi üdvözléssel

Szántó Sándor, s. k.

A levelet a népbiztos minden megjegyzés nélkül áttette György osztályvezetőhöz, aki a kommunista csoport útján a gyűlésnek referáltatott róla. Szántónak akcióját a gyűlés elítélte és.

kimondotta, hogy „mindenképen érzi felelőssége súlyát a kihelyezések ügyében is és tiltakozik az ellen, hogy bárki is könnyelműnek és felelőtlennek deklarálja a szksz. összességét képviselő küldöttgyűlés határozatát.“

És ezzel megkezdették a „felfüggesztett“ gyógyszerészek olyan volt alkalmazottainak kihallgatását, akiknek vallomása előre sejthető volt abból a körülményből, hogy csak igen rövid időt töltöttek nála. Az 1—2 hónapos időn túl a gyógyszerertárban működött volt alkalmazottat csak kivételes és ritka esetben hallgatták ki, míg e rövid szolgálatúaknál nem keresték, hogy miért nem maradt tovább, s hogyan, milyen körülmények között távozott állásából.

Máj. 26-án este 8 órakor a szksz.-ben e felfüggesztett tulajdonosok ügyében tanácskozást tartottak, amelyre mint „meghallgatandót“ dr. Deér Endrét is meghívták.

Deér dr. nak az álláspontja az volt, hogy az összes felfüggesztett tulajdonosok gyógyszerertáraikba visszahelyezendők s a „felfüggesztést“ csak abban az esetben ismerheti el az új rendben jogosultnak, ha az illetőt bebizonyítottan olyan súlyos erkölcsi botlások terhelik, melyekért a régi rendben is bűnhődnie kellett volna. Ez álláspont helyességét a tanácskozáson résztvettek elismerték, de a visszahelyezés további feltételül még azt a körülményt is figyelembe veendőnek ítélték, hogy némely esetben a „felfüggesztett“ korábbi munkatársainak mi a véleménye. Miután Deér dr. nem mint „tényező“, hanem csak mint „meghallgatandó“ vett részt a tanácskozáson, annak a nyomatékos kérésének adott kifejezést, hogy a meghallgatandó korábbi munkatársak megbízhatósága különösen figyelembe vétessék.

A kihallgatások folyamatban voltak s a „vallomások“-ról jegyzőkönyveket vettek fel, de ezek után is fenntartotta az osztály előbbi rendeletét, s a szksz. illetve kommunista csoport terrorjának és engedetlenségének következtében a felfüggesztéseken nem változtatott.

A felfüggesztettek egyike-másika elutazott a fővárosból, a többi pedig várta a változást, amely ügyükben igazságot fog tenni.

Így állott ez az ügy, amikor az osztályon a később tárgyalandó változás történt, amelynek folyamánya volt a „volt“ tulajdonosok visszahelyezése.*)

B) Felügyelet és ellenőrzés.

A gyógyszerertárvizsgálat kérdése. — Hamis presztiziskérdés. — Közegészségi Tanács határozata — Forgács Rezső dr. — Tárgykör.

Szaklapjainknak évtizedek előtti évfolyamait és a sok-sok memorandumot hívjuk tanúbizonysággul arra, hogy milyen régi törekvése a gyógyszerészi karnak, hogy mindenekelőtt a gyógyszerertarak vizsgálatát hozzáértő és szakképzett gyógyszerészek végezzék. Mint a többi kari törekvés, ez is, az évről-évre meg-

*) Lásd „Az osztály működése és átalakulása után“ c. fejezetben.

újított követelmények során szerepelt, anélkül azonban, hogy a megvalósuláshoz közelebb jutott volna. A hivatalos apparátus, amely e kérdésben döntött volna, az orvosok kezén és ők éber figyelemmel voltak, hogy a gyógyszerészeknek óhaja meg ne valósuljon, mert az orvosi kar hamis nyomon elindulva, presztizs-kérdést csinált belőle, hogy a gyógyszerészek működését, még szakszempontról is, orvosok ellenőrizték. Az orvosi kar legkiválóbb képviselői jól tudták, hogy egészségügyi és szakszempontról indokolt a gyógyszerészek törekvése, azonban nem tudták az igazukról sem az orvosi rendet, sem a minisztériumban ügyeinket intéző orvosokat meggyőzni. Hisz — ahogy azt látni fogjuk — még ma is számosan vannak úgy az illetékes tényezőknél, mint a tisztí főorvosok között is, akiket sem érvvel, sem tárgyi bizonyítékokkal meggyőzni nem lehet, s akik ma is a tisztí orvosnak legfeljebb 1—2 órás és bürokratikus sablon szerint lefolytatott patikavizsgálatot készek fölébe helyezni a — szükség esetében — napokon át a részletekbe is beható s erre alkalmas gyógyszerész által végzett alapos szakszerű vizsgálatnak. Ennek megvalósítása esetén sem kívánta a gyógyszerész-társadalom a patikákat az egészségügyi közigazgatás tekintetéből végzett tisztí orvosi vizsgálat alól kivonni. És ilyen párhuzamos vizsgálati eljárásra hozott határozatot 1910 okt. 13 án a Közigazgatási Tanács Magyar Kossa Gyula referálása alapján. Eszerint a tisztí orvos kíséretében olyan hitelesített gyógyszerész végezte volna a vizsgálatot, aki nem tulajdonos, hanem nyugdíjra jogosult államhivatalnok, Magyar Királyi Gyógyszertár felügyelő vagy Közegészségi felügyelő címmel. A drogeriák vizsgálatát is ez a közeg végezte volna.

A terv az volt, hogy a reformmal járó költségeket a gyógyszer-tár és drogériatulajdonosok által a vizsgálat fejében fizetett díjakból fedeznék. Az akkori idők és a fennálló rendszer szerint aggodalomra adhatott bár az utóbbi okot, de megvalósíthatatlan nem volt. Az egész tervezetből mégsem lett semmi.

A gyógyszer-tári vizsgálat; felügyelet és ellenőrzés akkor került gyógyszerészek kezébe, amikor az októberi forradalom után külön szakemberekből álló osztály felállításával az önrendelkezési jog biztosított, ami a márc. 21-én a kommunista-puccsal kikiáltott proletárdiktatura hirtelen beálltával csak a diktatura alatt valószínűsíthető. Az hogy a diktatura alatt öltött testet a terv, azzal a következménnyel járt, hogy a személyek megvalósításánál a szaksz. pressziója és terrorja folytán első sorban politikai megbízhatóságra fektettek súlyt, s így nem a megfelelően és kellőképpen kiképezett szakemberek kerültek az őket megillető helyre. Szerencsés véletlen, hogy dr. Forgács Rezső, aki e kérdéssel éveken át foglalkozott, aki — egyike volt azon keveseknek — akik a felügyelet kérdését, annak külföldi állását s itteni megvalósíthatásának körülményeit részleteiben is ismerte, dacára más politikai nézetének, épp e téren végzett beható munkálkodása alapján az osztályba meghívott Forgács dr. külső befolyásra vállalta a feladat megoldását. Betegen feküdt szanatórium-

ban s kezelőorvosának ellenzésére fogott a dologhoz. Szeme előtt tisztán ideális cél elérése lebegett: megvalósítani a modern és legmesszebbmenő követelményeknek megfelelő gyógyszerészetet. Sokszor kicsúszott lába alól a talaj: fellegekre épített. Az említettek szolgálhatnak erre magyarázatként s egybe igazolásául becsületes, politikamentes törekvésének. Forgács dr. meghívása után csak úgy volt hajlandó az állást elfogadni, ha munkálkodásánál az elismert szaktekintélyek véleményét kikérheti, s azon indulhat el. Deér dr., Winkler és Matolcsy professzorok és más gyakorlati és elméleti szakemberek, tekintélyek véleményét nemcsak meghallgatta, hanem irányadónak vette s mert e kérdésekhez a kommunista nagyságok vajmi keveset értettek, hagyták dolgozni és csak ritkán rontották el becsületes, szakszempontból vett törekvését.

A tárgykört a következő képezte:

a) Gyógyszertárak nyilvántartása kartotékrendszer alapján. b) Gyógyszertárak tudományos felügyelete, gyógyszertár felügyelők útján. c) Gyógyszertárak gazdasági ellenőrzése, gyógyszertári ellenőrök segítségével. d) A gyógyszervizsgáló és tudományos laboratórium felállítása. e) Gyógyszertári üzemek rendezése, fejlesztése és modernizálása. f) A gyógyszerészek tudományos képzettségének ellenőrzése és fejlesztése. g) Drogueriak ellenőrzése.

a) A gyógyszertárak nyilvántartásának újjászervezése.

A régi belügyminisztérium VII. c. osztálya a gyógyszertárakról kétféle nyilvántartást vezetett, nevezetesen egy vármegyék szerint csoportosított kimutatást és egy gyógyszertári törzskönyvet. Az első abból állott, hogy minden vármegyének külön mappaféléje volt, melyben színes papíriveken más-más színű ívek voltak a reál, a személyjogu, házi- és kézigyógyszertárak számára. Csak azt tartották nyilván, hogy az illető megye melyik községében mihez címzett, milyen jogú gyógyszertár van, ki annak tulajdonosa és felelős vezetője, végül, mikor állították fel, milyen számú engedély alapján. A már egyszer felfektetett nyilvántartással aztán csak annyi dolog volt, hogy a gyógyszertáruházasokat bevezették, ill. a tulajdonos rovatot a gyógyszerháztörvényi jegyzőkönyvek alapján ellenőrizték. Szóval a nyilvántartás alig tartalmazott többet a gyógyszertári zsebnaptárakban található kimutatás adatainál. Ezek az adatok pedig legfeljebb csak arra voltak jók, hogy a gyógyszertárak jogi helyzetéről és számáról nyújtottak felvilágosítást, de magáról a gyógyszertárról, valamint arról, hogy miképpen felel meg hivatásának, semmi képet sem adott.

Ugyancsak ennyi adatot tartalmaztak a gyógyszertári törzskönyvek is, azzal a különbséggel, hogy ezeknél az összes gyógyszertárak egy könyben voltak nyilvántartva. Minden évről külön törzskönyvet vezettek, mi az áttekintést zavarta.

A régi nyilvántartást mellett és attól függetlenül egy új nyilvántartás megszervezése kellett. A már említett törzslap bizonyult erre a legjobbnak, mert karthotek-rendszerrel az állandó adatok

mellé minden zavarokozás nélkül bevezethetők e lapra a változások, a patikára vonatkozó ügyiratok iktatószáma stb. stb.

A karthoték-rendszerénél bármikor és bárhova új törzslapok közbeékelhetők és fejlődésképesége semmi csorbát sem szenved.

Ugyancsak a karthotékrendszer nyújtotta volna azt az előnyt, hogy a gyógyszerházakról bármikor rövid idő alatt statisztikákat lehetett volna összeállítani minden olyan kérdésben, aminek rovata volt a törzslapon.

A karthoték-rendszerrel kapcsolatban még egy újítás volt tervbevéve a nyilvántartásnál, nevezetesen a *gyógyszertárak megszámolását*. A gyógyszerházaknak névvel való megjegyzése ugyanis számtalan zavar forrása volt azért, hogy számos teljesen hasonló, sőt azonos nevű gyógyszerház van, nemcsak az országban, hanem egy és ugyanazon városban is. Pl. Budapesten két Városi gyógyszerház, két Angyal stb. stb. van. Minden gyógyszerház számot kapott volna, mégpedig bizonyos rendszer szerint úgy, hogy már magából a puszta számból következtetni lehetett volna a gyógyszerház nemére (reál, személyjogú, ill. nyilván kórházi, vagy kézi gyógyszerház-e), arra is, hogy hol van.

b) Gyógyszertárak tudományos ellenőrzése, szakszerű felügyelete, gyógyszerházak vizsgálata.

Vizsgálat a múltban. — Gyógyszerészek alárendeltsége. — Eredeti terv. — Pályázat felügyelői állásra. — Ertekezlet a vizsgálat kérdésében. — Támadás orvosi részről. — Felügyelői tanfolyam. — Gyógyszertár vizsgálati rendelet. — Felügyelők. — Vizsgálati jegyzőkönyv. — Kazay észrevételei. — Vizsgálat módja. — Gyógyszertárosok véleménye a szakszerű felügyeletről. — Lélektani oka. — Egy kis összehasonlítás.

A proletárdiktatura kikiáltásáig az állam úgy gyakorolta a felügyeletet a gyógyszerházakban, hogy a vármegye és városi tisztviselőkkel évenként egyszer megvizsgáltatta a gyógyszerházakat. Jól tudjuk, hogy mit jelentett ez a vizsgálat. Igen sok esetet ismerünk, amelynél a jegyzőkönyv-sablont kitöltés céljából elküldte a tisztviselő orvos a gyógyszerésznek s a kész jegyzőkönyvet — kiszállítás nélkül — aláírásra bekérte. Sok helyen a vizsgálati hosszú ózsonnát rövid vizsgálat is megelőzte. Az pedig magától értetődött, hogy a sok munkával túlhalmozott tisztviselő orvos nem találhatott időt a mérleg stb. ellenőrzésére, hanem látatlanba beírta, hogy „igen, igen, nem, nem“. Ez a gyógyszerháztörvényvizsgálat egyáltalában nem felelt meg hivatásának sem egészségügy, sem a gyógyszerészek szempontjából. A vizsgálat ugyanis egyrészt annyira futólagos volt a tisztviselő orvosok másirányú nagymérvű elfoglaltsága folytán, hogy úgyszólván semmire sem terjedhetett ki. Emellett nemcsak a kvantitás, de a minőség ellen is kifogás emelhető, mert a legtöbb esetben a vizsgálat csak a könyvek aláírásából és néhány szer próbavételéből és gyors megvizsgálásából állott.

Ahogy említettük, a gyógyszerészeknek az önértékét bántotta, hogy ennyire alá van rendelve egy másik karnak, mely komplikált gyógyszerészethez szakismeret híján nem érthetett. A becsületes gyógyszerészek ebből következőleg szomorúsággal

állapították meg, hogy a hivatalos vizsgálat és felügyelet semmi hatással sincs egyesek inkorrekt és közegészségellenes üzelmére. Ennek megváltoztatására az eredeti terv az volt, hogy az ország gyógyszerértárainak számához mért gyógyszerértárfelügyelői állás szerveztetik. Ezek betöltése nyilvános pályázat útján történik.

Egy minden megkötöttség nélküli pályázati hirdetmény jelent meg a Gy. U. ápr. 15-iki 8. számában. *)

A pályázatnál minden politika távoltartása biztosítva volt egyrészt azzal, hogy mindenki pályázhatott akár gyógyszerértáros, akár gyógyszerész, másrészt mert az egész felügyeleti kérdés megbeszélésére az itt következőkből álló értekezlet hivatott össze: a gyógyszerészeket oktató egyetemi tanárok közül dr. Vámosy Zoltán, dr. Winkler Lajos és dr. Matolcsy Miklós (a két utóbbi mint okl. gyógyszerész is s Matolcsy dr. egyben mint a messze ismert egyetemi gyógyszerértár szervezője és vezetője is), dr. Végh János Budapesten a gyógyszerértárak vizsgálatát addig végző fővárosi tisztii főorvosi hivatalának képviselőjében, dr. Kaiser Károly a tisztii orvosi tanfolyamot vezető főorvos (Vámosy, Végh, Kaiser az orvosok érdekeinek képviselőjében is). Azután Deér Endre dr. a legképzettebbnek elismert gyakorló gyógyszerész „volt”-tulajdonos, egyetemi vizsgálató biztos s a testület elnöke, Andriská Viktor dr. „volt”-tulajdonos, vegyész és a fiatalabb generáció egyik legjelesebb gyógyszerésze, a gyakornoki tanfolyam tanára közül Augusztin Béla dr., Darvas Ferenc dr., Wiener Jenő dr. assistens. Maurer Armand az alkalmazott gyógyszerészeti kar gyakorlati tekintetben elismerten képzett tagja. Továbbá Szentmiklósi Sándor, a fővárosi gyógyszerészeti szakreferense, Téri Tibor a szksz. és György Máttyás osztályvezető a nb. részéről. Előadóként dr. Forgács Rezső szerepelt.

*) Pályázati hirdetmény.

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerészeti osztálya pályázatot hirdet körülbelül 20 gyógyszerértári felügyelői állásra.

A gyógyszerértári felügyelőknek hatásköre kiterjedne a gyógyszerértári üzemek mindennemű ellenőrzésére, kivéve az anyagi elszámolást.

Pályázhatnak mindazok az okleveles gyógyszerészek, akik tudományos és gyakorlati képzettségüknek fogva erre magukat hivatottnak érzik.

A pályázati kérvényben pontosan feltüntetendő az eddigi működés a pályára lépéstől kezdve, — esetleges külföldön képesítés, tudományos vagy irodalmi működés, gyógyszerértári gyakorlat, jelenlegi tartózkodási hely (pontos cím) és szolgálati beosztás, életkor, családi állapot, szóval a teljes curriculum vitae.

Azok, akiket a pályázók közül a népbiztosság a gyógyszerértári felügyelői állásra alkalmasnak tart, a körülbelül 2 hét múlva megkezdődő 6 hétre tervezett kiképzési tanfolyamra meghívást kapnak. A tanfolyam megkezdésekor a curriculum vitae-ban felsorolt adatok okirattal bizonyítandók.

E tanfolyam hallgatási ideje alatt a rendes gyógyszerértári díjazásban részesülnek.

A pályázati határidő április hó 25-e. A kérvények a munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerészeti osztálynak (Nemzeti palota I. em.) küldendők be.

Kelt Budapesten, 1919. ápr. hó 15.

Megbízából
Forgács Rezső sk.

Az orvosi részről később támadás indult meg a gyógyszer-tári felügyelet teljesen politikamentes új rendezése ellen azon a címen, hogy ez a kérdés nincs kellőkép előkészítve és minthogy orvosszakértők megkérdezése nélkül rendeztetett,*) — egyoldalú. Külön is ki kell tehát — ennek cáfolatára — emelni, hogy a kérdés rendezésével foglalkozó értekezleten négy orvos (2 orvos-professzor és 2 tiszti orvos), továbbá a Közegészségügyi Tanácsnak több tagja vett részt és a maga hozzászólásával a kérdés rendezéséhez döntőleg járult. Az értekezlet a magasabb értelem-ben vett szakszempontról, köz- és egészségügyi érdek jegyében folyt le s azon kevéshez tartozott, amelytől a terror halvány árnyalata is távolmaradt.

Az értekezleten dr. Végh t. főorvos a gyógyszerértárnak orvos és gyógyszerész által együttesen történő vizsgálata mellett foglalt állást, amivel szemben Winkler professzor amellet érvelt, hogy a normál vizsgálatot gyógyszerészek végezzék egyedül, azonban a szükséghez képest időről-időre orvos és vegyész is részt vehessen a vizsgálaton. Az az álláspont győzött, hogy a szakszerű ellenőrzést gyógyszerészek végezzék, akik — „jöllehet van több olyan képzettségű gyógyszerész, aki azonnal kinevezhető volna” — egy kiképző tanfolyamot hallgatnak előbb. Ezt a tanfolyamot 6-heti tartamra szabták, úgy hogy 2 hónap múlva megtörténhetnék a teljes átalakulás. A felügyelők számát annyiban kívánta az értekezlet megszabni, hogy 1—1-re évenként 50 gyógyszerértár essék. Ugyancsak a tanfolyamra nézve elhatározta, hogy az egyetemi gyógyszerértár, fővárosi vegyvizsgáló állomás, a gyakornoki tanfolyam és a gyógyszerertani intézet helyiségeiben fog megtartatni és hogy egyetemi tanárok irányítása és részvétele mellett, mert főleg gyakorlati utasításokat kell, hogy felöleljen, jólképzett gyakorló gyógyszerészek fognak mint előadók szerepelni.

A pályázati hirdetményre részben önként, részben azok, akik politikai aggodalmak következtében, avagy kiváló képességük dacára — szerénységből nem jelentkeztek, Forgács dr. személyes felszólítására a következő 58 jelentkezett az alábbi sorrendben: Kertai Nándor, dr. Toffer Pál, Larencz László, Tomcsányi Lipót, dr. Winnand József, Funk József, Kosch Arthur, Ember Elek, Angyal István, Kádár Gyula, Marton Manó, Weber Dezső dr., Jenőffy Miklós, Darányi Árpád dr., Zinner György, Reinhardt József, Dávid Viktor dr., Sütő Béla, Abai-Nemes Gyula, Décsi György dr., Steuer Izor, Varró A. Béla, Havas-Borges Béla, Szegedy Vilmos, Kövér Erzsébet, Andrányi Erzsébet, Craciun Gyula, Mets Gábor, Szabó Dénes, Lukács Jenő dr., Lamberg Károly, Vondrasek József dr., Lengyei Attila dr., Kun Ferenc, Révész Gyula dr., Gyarmati Imre, Siegler János dr., Budai Balázs, Thury Andor, Szalai Béla, dr. Blancz Béla, Schwarz Ármin, Orbán Leo, Sugár Andor, Kiss Adolf, Trubl Kálmán, Tischler János, Zalai Dezső dr., Karlovsky Geyza, Koritsánszky Ottó,

*) Lásd a 7. fejezetet.

Lőrincz Ferenc, Gabos Ernő dr., Minich Rudolf, Draskóczy László, Berkovits Sámuel és Kis Vilmos.

A pályázat határideje letelt, azonban a tanfolyam — jól lehet minden előkészület megvolt — nem volt megtartható. A tanfolyam ugyanis már máj. 1-én megnyílt volna a tervezés szerint, ha közben a népbiztos kiadja a gyógyszerügyi felügyelet szabályozó rendeletet. Azonban ez késett. Forgács ismételt előterjesztésekkel kereste fel Madzsar főcsoportvezetőt, aki a gyógyszerészi kar régi törekvése iránt szinte szokatlan jóindulattal megértéssel kezelte e kérdést, de a rendelet egyre késett.

A pályázat határideje (s vele a tanfolyam megkezdése) kétszer is újabb terminusra tolatott. Április 22-ére teljesen elkészült a tárgyi és személyi csoportosítás, amely a következő volt:

„1. *Chemia*; előadják: Winkler Lajos, Wiener Jenő, Andriská Viktor. *Chemiai gyakorlatok*; vezetik: Wiener és Andriská.

2. *Pharmacognosia*; előadják: Vámosy Zoltán, Lipták Pál, Augusztin Béla. — *Gyakorlatvezetők*: Lipták, Augusztin.

3. *Gyakorlati gyógyszerészet*: A gyógyszerészetre, illetőleg a gyógyszer kiszolgáltatásra vonatkozó rendszabályok és kormányhatósági rendeletek. — Előadja: Réthelyi József.

Gyógyszertári és laboratóriumi üzemrend. — Előadják: Maurer Armand és Zalai Dezső.

Galenikus készítmények vizsgálata. — Előadják: Deér Endre, Darvas Ferenc és Matolesy Miklós. *Gyakorlatvezetők*: Weber Dezső és Wessel Flóra.

Gyógyszerészi bakterológia. Előadják: Szász Alfréd és Forgács Rezső. *Drogéria ügy és ellenőrzés.* — Előadja: Száhlender Lajos.

Az előadási anyag és időbeosztást pedig az említett előadók következőképpen határozták meg:

„*Chemia*. Térfogatos analysis. Bevezető előadás. 6 óra, tartja Winkler Lajos. — Hivatalos anorganikus gyógyszerek vizsgálata. 12 óra, tartja Wiener Jenő. — Hivatalos organikus gyógyszerek vizsgálata. 18 óra, tartja Andriská Viktor. — *Gyakorlatok*. 36 óra, tartják Wiener és Andriská.

Pharmacognosia. Bevezetés. A hazai gyógynövények termelése, begyűjtése, szárítása, illetve praeparálása, csomagolása, eltartása, tekintettel az ezekből származó árumínőségbeli változásokra.

I. Telepesek. — Levelek: Aromások. Nem aromások. — Virágok: Virágzatok. Egyes virágok. Virágrészek. — Magvak: Szaruszerűek. Zsírosak. Lisztesek vagy nyákosak. — Gyümölcsök: Egymagvúak. Kettős kaszatok. Többmagvúak. — Herbák: Aromások. Nem aromások. — Lignumok. — Kérgék: Háncselemek nélkül. Izolált hancsejtekkel. Sorokba rendezett hancskétegek. — Gyöktörzsek: Aromások. Nem aromások. — Gyökerek: Aromások. Nem aromások. — Poralakvúak Sajátos alakvúak.

II. Növényi nedvek: Cukrosak. Csersavak. Gumik. Resinák. Balzsamok. Gummiresinák. — Tejnedvek.

III. Állati anyagok.

IV. Összetett drogok lupe vizsgálata, a szennyezés megállapítása, teakeverékek percutualis analízise. (Elválasztása szitálással, ülepítéssel és lupe alatti izolálással.)

V. Legfontosabb porok identitásának és tisztaságának vizsgálata górcső segélyével. A mikrométer ocular és nevezetesebb mikrochemiai reakciók használata.

Az előadások időtartama 36 óra. — A gyakorlatok időtartama 36 óra.

Gyakorlati gyógyszerészet. A gyógyszerészetre vonatkozó rendeletek. 6 óra, tartja Réthelyi. — Hivatalos galenikus készítmények vizsgálata. 24 óra, tartja Darvas. — Hivatalos extractumok és tinkturák vizsgálata. 6 óra, tartja Deér. — Kötőszerek (Ligamenta chirurgica) vizsgálata. 6 óra, tartja

Matócsy. — Gyakorlatok. 36 óra, tartják Wessel és Weber. — Recepturai üzemrend. 6 óra, tartja Maurer. — Laboratoriumi üzemrend. 6 óra, tartja Zalai. — Gyógyszerészi bakterológia. 6 óra, tartja Forgács és Szász. — Drogériavizsgálat. 6 óra, tartja Sahlender.

Az előadások helye lenne: a szakszervezet tanácskozó terme. Ideje: délelőtt 8—12. Az előadásokat Darvas adminisztrálja. A gyakorlatok ideje: délután 3—6-ig. A kémiai gyakorlatok helye: Budapest főváros vegyészeti laboratóriuma. A galénikus gyakorlatok helye lenne: az egyetemi gyógyszer-tár laboratóriuma, adminisztrátorul: egy ott működő szakember volna felkérendő. A kémiai gyakorlatok adminisztrálására egy, a felhasználandó laboratóriumban működő szakember, esetleg dr. Erneyi Ödön felkérendő.

A döntés még egyre késett. Guth népbiztosnak pénzügyi aggályai voltak s az osztályvezető György nem exponálta magát s nem szorította ki a rendeletet — amint a kommunista politikai érdekeknek mindig megtette — a kommunista csoport s kommunista népbiztos barátjai útján, ama egyszerű oknál fogva, mert e tisztára szakintézménynél már csak azért sem lehetett volna kommunista propagandát úzni, minthogy annál komoly s a politikától távol álló szakemberek jutottak volna szóhoz.

A politikai célokra fel nem használható szakintézmény felállításától, tehát az ilyennél minden pazarlás mellett is menten előkerülő pénzügyi nehézségek következtében el kellett állani, hogy magát a lényegét meg lehessen menteni s a szakembereket a szakszerű felügyeletnél szerephez juttatni. Így született meg a harmadik előterjesztésre (amely úgy a kiképző tanfolyamot, mint a 20—30 felügyelő kineveztetését elejti) a gyógyszer-tárak felügyeletét szabályozó rendelet:

A Munkaügyi és Népjóléti népbiztosság 35. M. N. számú rendelete.

„A Munkaügyi és Népjóléti népbiztosság addig is, amíg a gyógyszer-tárak ellenőrzése és vizsgálata kizárólag szakképzett gyógyszerészekre lesz bízható, a következőket rendeli:

1. Budapesten, Ujpesten, Rákospalotán, Rákosszentmihályon, Mátyásföldön, Rákosfalván, Rákosligetén, Rákoskeresztúron, Kispesten, Leninvárosban (Erzsébetfalva), Csepelen, Budafokon, Albertfalván és Pest-Szt. Lőrincen a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészeket fog a gyógyszer-tárak vizsgálatával megbízni. A megbízottak által vett gyógyszermintákat továbbra is a fővárosi vegyvizsgáló állomás köteles megvizsgálni.

2. Más helyiségekben a gyógyszer-tári vizsgálatokat átmenetileg az eddigi illetékes megyei, illetve városi tisztí orvosok kötelesek egy gyógyszerész bevonásával elvégezni. Erre a célra minden megye területére a Gyógyszer-tári Munkások Szakszervezetének illetékes fiókja 2—3 gyógyszerészt küld ki, akik felváltva vesznek részt az illetékes tisztí orvosokkal karöltve a gyógyszer-tárak vizsgálatában.

3. Ahol ilyen gyógyszerészeket a Gyógyszer-tári Munkások Szakszervezete küldeni nem fog, ott a gyógyszer-tárakat az illetékes tisztí orvos továbbra is köteles megvizsgálni.

4. A vizsgálat részleteiről külön utasítások fognak intézkedni. Addig is az eljárást az eddigi módon kell lefolytatni.

5. A rendelet kihirdetési napján lép életbe.

Budapesten, 1919. május 20. Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság.”

A rendelet nyomán Kazay Endre Fehérmege területére, Andriška Viktor dr., Zalay Dezső dr., Tischler János és Gyarmatti Imre (mindolyanok, akik vagy az egyetemen valamely laboratóriumban, vagy az egyetemi gyógyszer-tárban működtek

több-kevesebb ideig, s akiknek alkalma volt mindabban kiképezni magukat, amihez a gyógyszerértárvizsgálatnál szükség van, azonkívül egyik sem volt kommunista, sőt politikai tekintetben is egy világ választotta el őket az ekkor uralkodó eszméktől) — nevezettek ki gyógyszerértári felügyelőkké.

* * *

Az osztály máj. 30-án a gyógyszerértárok szakszerű ellenőrzésének tárgyában a szksz. fiókokhoz utasítást küld, amelyben felhívja azokat, hogy a 35 M. N. N. sz. r. 2. pontjának értelmében jelöljön ki személyeket, s ennél „egyedül a szaktudás és a minden kritikát megálló erkölcsi megbízhatóság”-ot mondja mértékadónak. A kijelöltek névsorát a nb.-hoz és az illetékes megyei, illetve városi tiszti orvosi hivatalhoz terjeszteti be. Azután elrendeli, hogy:

„A gyógyszerértári vizsgálatokban résztvevő gyógyszerészeknek a munkájukért külön díjazás egyelőre nem jár. Külön fuvardíj fel nem számítható, mert annak költségeit a tiszti orvos a maga számlájába állítja s a gyógyszerész munkások ugyanazt a kocsit kötelesek használni, amellyel az illetékes tiszti orvos jár a gyógyszerértárvizsgálatokra.

Vidékre való kiszállításoknál felmerülő esetleges kész kiadások (vasuti jegy, étkezés díja) fedezése tárgyában a munkaügyi és népjóléti népbiztosság rövidesen intézkedni fog.”

A pestmegyei patikák vizsgálatához ennek alapján *Angyal István*, *Klein Imre* és *Baradlai János* kaptak megbízást. Több bejelentés nem érkezett.

A gyógyszerértárok vizsgálatára új vizsgálati jegyzőkönyv-blanketták készültek ugyancsak az elismert szakközegek meghallgatásával. A „gyógyszerértári vizsgálati jegyzőkönyv” a következő kérdéseket tartalmazta:

A gyógyszer neve, illetve száma.

A gyógyszerértár székhelye.

A gyógyszerértár neve (nyilvános, kórházi, katonai).

Az üzemvezető neve, oklevelének dátuma, oklevélzáradékának dátuma.

A gyógyszerértár többi gyógyszerész-munkásszemélyzetének neve, képzettségének foka, munkabeosztása.

A gyógyszerértár segédszemélyzetének neve, munkabeosztása, képzettségi foka.

I. Gyógyszerértári mérlegek.

1. Hány és milyen mérleg van az egész gyógyszerértárban, számuk elégséges-e a forgalom pontos és gyors lebonyolításához. — 2. Mikor lettek a mérlegek legutóljára hitelesítve? — 3. A tára és egyéb mérlegek a személyes kipróbálásnál mennyire találtak pontosaknak, érzékenyeknek és rendes ingásuaknak? Nevezetesen: a) Az üres mérleg egyensúlyi helyzetben áll-e? b) A mérleg két csészéjének egyenlő megterhelése mellett egyensúlyi helyzetben áll-e? c) Az egyenlő megterhelés felcsérelése után a mérleg egyensúlyi helyzetben marad-e? d) Közepes megterhelés mellett hány centigramm képes a mérleget egyensúlyi helyzetéből kibillenteni? e) Az egyensúlyba helyezett mérleg gyenge kimozdításánál az ingás nyugodt-e, egyenletesen lassuló-e, a kilengések jobbra és balra egyenlő-e? f) A forgótengely ele a vajulatban helyesen áll-e? — 4. A mérlegcsészék és zsinórok, láncok kifogástalanok-e? (Repedések, zsinóroknak, láncoknak tapasztalással s egyéb nem megbízható és nem tartós anyagokkal való toldozgatása) — 5. Hány és milyen mérlegsúly van a gyógyszerértárban? számuk elegendő-e? a) Hitelesítve lettek-e a súlyok és mikor? b) Az előírt anyagból készültek-e (Külö-

mősen a centigrammok.) c) Karbantartásuk megfelelő-e? (Tisztogatásnál nem kopnak-e, viszont kellőleg tisztán tartatnak-e? — 6. A mérésre használt cseppentő-üvegek normal cseppentő üvegek-e, pontosan rájuk van-e vezetve egy grammnak hány csepp felel meg belőlük, az ellenőrzés a feljegyzést helyesnek találta-e, a fontosabb, erősebb hatású szereknek megfelelő számú cseppentő üveg van-e elkészítve?

II. Kétkeresztes szerek.

1. A gyógyszerkönyvben két kereszttel jelzett szerek kettőszárú szekrényben tartatnak-e, megvannak-e a kulcsai, jól zárnak-e e kulcsok és vizsgálat alkalmával hol találtattak a kulcsok? — 2. A kétkeresztes szerek közül egyik-másik nem találtatott-e tiltott helyen? — 3. A kétkeresztes szerek edényein jelezve vannak-e a legnagyobb egyszeri és napi adagok? — 4. A kétkeresztes szereket tartalmazó üvegek dugói tévedések elkerülése céljából ugyanavval a jellel vagy számmal vannak-e jelezve, mint a hozzájuk tartozó üvegek? — 5. Vannak-e a kétkeresztes szerek lemeréséhez külön mérlegek, kanalak, mozsarak, törlek, osztókártyák, elegendő-e a számuk, kellőképp meg vannak-e jelölve, kényelmesen hozzáférhetők-e, megállapítható-e hogy kénytelen használni is őket, vagy csak az előírás kedvéért vannak odakészítve? — 6. A kétkeresztes szerek eltartása szakszerű-e? — 7. A mérlegkönyv rendben van-e vezetve? A vények le vannak-e másolva, el vannak-e tevé, a dátumokból pontos, rendszeres vagy csak időszakos bevezetésekre lehet-e következtetni, stb.? — 8. Régebbi mérlegkönyvek meg vannak-e még? (tiz évre visszamenőleg).

III. Egykeresztes szerek.

1. A gyógyszerkönyvben egy kereszttel jelzett szerek a többiektől elkülönítve tartatnak-e? — 2. Egykeresztes szerek közül találtatott-e egyik-másik még nem felelő helyen? — 3. Az egykeresztes szerek edényein jelezve vannak-e a legnagyobb egyszeri és napi adagok? (Lásd egyébként a kétkeresztes szereknél mondottakat)

IV. Kötszerek.

1. A hivatalos kötszerek raktáron tartatnak-e? — 2. A hivatalos és nem hivatalos kötszerek kellően elzárt helyen, portól, nedvességtől stb. védve tartatnak-e el? — 3. A kötszerek csomagolása megfelel-e az aseptikus követelményeknek? (ítátós és pergamentpapír, illetve pergament és kemény papírtok stb.?) — 4. A forgalomnak megfelelő mennyiség van-e raktáron? — 5. A kötszerek a gyógyszerkönyvben előírt követelményeknek megfelelnek-e? — 6. A kötszerek külső borítékán rajta van-e a gyáros neve?

V. Reagens szekrény, kémilészerek.

1. Meg vannak-e a gyógyszerkönyvben előírt kémilészerek és gyógyszer vizsgálatához szükséges eszközök, készülékek és műszerek? 2. Megfelelő mennyiségben és használható minőségben találtattak-e? — 3. Megállapítható-e, hogy a kémilészereket, stb. a gyógyszerár tényleg használja-e, vagy csak az előírás kedvéért tartja? — 4. Vezetetett-e a gyógyszerári munkások által megejtett gyógyszervizsgálókról vizsgálati napló?

VI. Éjjeli szolgálat.

1. Éjjeli esengő megfelelő-e s jól működik-e? — 2. Gyógyszerszárak váltott inspekcioja esetén az inspekcio gyógyszerárt jelző tábla megfelelően van-e szerkesztve, jó helyen van-e kifüggesztve, kellőleg van-e megvilágítva? — 3. Éjjeli sürgős expedicio kellően biztosítva van-e? (Életmentéshez szükséges injekciók, — koffein, kámför, morfinampullák — kéznél vannak-e?) — 4. Oxygen és hozzávaló gummi- vagy acéltartály raktáron van-e és használható állapotban találtatott-e? — 5. Inspekcio szoba megfelel-e a hygienikus követelményeknek?

VII. Receptre készített gyógyszerek.

1. A recept után készített gyógyszerek (akár készen találta már őket a vizsgáló a gyógyszerártban, akár a vizsgálat tartama alatt készülték,

akár a vizsgáló készítette el őket a maga számára inkognitóban): a) műszabály szerint készültek-e el? b) megfelelő edényzetbe tétettek-e? c) helyesen signáltattak-e? d) a signaturán rajta van-e a készítő neve és a készítés dátuma? e) a rögtön el nem vitt gyógyszerek a hozzájuk tartozó vényen állanak-e ezek a vények a megfelelő számmal vagy névvel vannak-e ellátva? f) hogyan s milyen eszközökkel (szűrőpapír, vágott muszlin, gyapotlemez, üvegyapot, flanelruha) történik az oldatok szűrése? — 2. Miképpen történik gondoskodás arról, hogy a recept után elkészített gyógyszer tényleg annak adatik-e ki, aki a receptet hozta? (vények számozása, névvel való ellátása) — 3. Milyen intézkedések biztosítják mindennemű egyéb tévedés lehető elkerülését? (Gyakornokok, nem oklevelesek munkájának ellenőrzése, a receptkészítés háborítatlan volta, megfelelő képzettség, stb.) — 4. Milyen módon történik gondoskodás arról, hogy a kötelező titoktartás ellen gondatlanságból se véthessenek a gyógyszerházban?

VIII. Gyógyszerek vizsgálata.

1. Raktáron vannak-e a gyógyszerkönyvben előírt hivatalos gyógyszerek? — 2. Előírás szerint vannak-e eltartva? (megfelelő üvegekben, sötét, száraz, hűvös, stb. helyen szabadon, vagy elzárva, szinig töltött palackokban levegőtől óva. Meg van-e akadályozva, hogy egyik fiók tartalma a másikba hulljon bele közfalak híjján, vagy hogy a fiókba por jusson be kellő perem híjján. Szűrők nem erjedtek-e, ki nem kristályosodtak-e, balzsamok be nem sűrűsödtek-e? Hygroszkópikus sók vizet nem szívta-e, flastromok nem penészesek-e, herbák nem pókhálósak-e? — 3. Vegyi szerek, gyógyszerek, a gyógyszerkönyvben felsorolt azonossági, tisztasági és mennyiségi kémléseket kifogástalanul adják-e? — A fajsúly és oldási viszonyok, forrpon, megfelelnek-e a követelményeknek? — Mely gyógyszerek lettek megvizsgálva a helyszínen és a vizsgálatnál milyennek találtattak? — Mely gyógyszerek, vagy gyógyszeres készítmények vitettek el pontosabb vegyvizsgálás céljából? — 4. A gyógyszerházban a gyorsabb és könnyebb expedálás céljából készletben tartani szokott oldatok, triturációk, porkeverékek stb. közül melyek készletben tartása engedhető meg, a megengedhetők jók-e, pontosak-e? — 5. Az évenként felfrissítendő növényi gyógyszerek stb. tényleg fel lettek-e frissítve. Ez a felfrissítés a megrendelő, illetve árubeérkezést nyilvántartó könyvekből, számlákból megállapítható-e? — 6. Szérumok raktáron vannak-e, helyesen vannak-e eltartva, elég frissek-e és jók-e?

IX. Tisztaság, aszeptikus munka, sterilizálás.

1. Kellőképpen biztosítva van-e a tisztá, esetleg aszeptikus, sőt steril-munka lehetősége? Nevezetesen: a) Lehetővé van-e téve alapos körömkezelés, szappannal, dezinficiáló szerrel való kézmosás és tiszta törülközőbe való törülközés? b) Mosható-e és tiszta-e a táraasztal (márványlap, linoleum, üveg stb.)? Nincsen-e túlhalmozva feles árukkal s tárgyakkal, melyek a tisztántartást megnehezítik? c) Az expedícióhoz előkészített gyógyszerüvegek, tegelyek, dobozok kellő tisztasággal lettek-e előkészítve és vannak-e eltartva? d) Kellő számú és tiszta törlőruha áll-e rendelkezésre? (Külön törlőruha van-e a mérlegek és kanalak, mozsarak kitörléséhez és külön ruha a táraasztal, a zsíros tárgyak letörléséhez? e) Miként van biztosítva a poroknak szájbefúvás nélkül való csomagolása? (Zoltán-féle villamos porbefutó készülék, kézi befúvó készülék, a kapszuláknak késsel vagy spatulával való kinyitása, magától nyíló kapszulák, poroknak nyitott kapszulákba való elosztása.) f) Tiszták-e az expedícióhoz szükséges eszközök, mozsarak, mérlegesszék, porosztókártyák, szűrőtölcsérek, kanalak? Külön porosztókályhák vannak-e színes porok, szagos porok, esetleg keserű porok számára s kellőképpen meg vannak-e ezek egymástól különböztetve? Külön mozsarak vannak-e színes és szagos porokhoz, kenőcsökhöz, s esetleges repedéseikbe nem került-e piszok (Filtrum papírpróba)? g) A dugók gondos tisztasággal tartatnak-e el, nincsenek-e közéjük keverve már használt darabok, portól védve vannak-e? h) A gyógyszerkészítő más munkára (pénzkezelés, kézi eladás) elvonatnak-e? i) A receptet készítő gyógyszerész mosható, fehér munkaköpenyben, kötényben van-e? j) A signatura felragasztásához megfelelő

nedvesítő készülék szolgál-e, vagy nyálazással ragasztanak? k) Van-e sterilizátor, (thermostat) milyen szisztemájú, mekkora üveg (50, 100, 200 gr.-os) fér bele, hőmérővel van-e ellátva, hőmérő jó-e? l) A visszahozott üvegek hogyan tisztítatnak, fertőtleníttetnek? m) Destilláló gép megfelelő-e?

X. Tűzveszélyes szerek.

A tűzveszélyes szerek megfelelő óvatossággal vannak-e eltartva? (Aether, benzin, spiritus aetheris, phosphor stb.)

XI. Tiltott szerek és gyógyszerkülönlegességek.

1. Nincsenek-e a raktáron tiltott szerek? — 2. Gyógyszerkülönleges ségek eltartása és kiszolgáltatása szabályszerű-e?

XII. Ellenmérgek.

Ellenmérgek készenlétben tartatnak-e? (Antidotum arsenici), illetve gyors elkészítésük biztosítva van-e?

XIII. Kézieladási cikkek.

1. Milyen kézieladási cikkek találtattak előre csomagolva raktáron? — 2. Az előtalált kézieladási cikkek közül melyek árúsítása nem engedhető meg? 3. A megengedettek jól vannak-e készítve, eltartva, szignálva? — 4. A kézieladás keretében nem történik-e kuruzslás, illetve nem segítik-e elő a közönség önkuruzslását?

XIV. Nyomtatványok.

Raktáron vannak-e az orvosnak, illetve a közönségnek szükséges nyomtatványok (fertőző, betegbejelentő, halálesetbejelentő-lapok)?

XV. Szakkönyvek.

Meg vannak-e a szükséges szakkönyvek, a hivatalos gyógyszerkönyv és árszabvány, a gyógyszerészetre vonatkozó törvények és rendeletek gyűjteménye, stb.? Megkapták-e valamilyen formában (újtság, leirat) az újabb rendeleteket?

XVI. Gyógyszertári laboratóriumi könyv.

Rendben vezetett-e a laboratóriumi könyv? A laboratóriumi könyv alapján a gyógyszerárban készített galenikumok, stb. szerek elég frisseknek tarthatók-e. (Hozatott galenikumok friss volta, árúkönyv alapján határozandó meg.)

XVII. A közönség esetleges panaszai.

Merült-e fel a közönség részéről valami panasz?

XVIII. Az orvosok esetleges panaszai.

Orvosok részéről merült-e fel panasz?

XIX. Gyógyszertári helyiségek hygiénikus volta.

A gyógyszertári helyiségek megfelelnek-e a higienia követelményeinek (kellő nappali és esteli világítás, szellőztetés, fűtés, tűzbiztonság, stb.) azaz a gyógyszertári munkások egészségét nem veszélyezteti-e valami?

XX. A gyógyszerész-munkások képzettsége.

a) A gyógyszerész-munkások kiszabott munkakörüknek megfelelő képzettséggel, tudással rendelkeznek-e? Az ifjúmunkások szakszerű oktatása biztosítva van-e? b) Az újabb szakrendeletekről tudomással bírnak-e? c) A szakirodalmat kellő figyelemmel kísérik-e? d) Segéd-munkások szakképzettségének ellenőrzése.

XXI.

Kamra, pince, laboratórium berendezése megfelelő-e, s a bennük lévő szerek eltartása szakszerű-e?

XXII.

A többi pontok alá nem sorolható megjegyzések:
 Rögtön, a vizsgálat alkalmával a felügyelő által elrendelt, illetve
 végrehajtott intézkedések:
 Népjóléti Népbiztosságoktól elrendelt intézkedések:
 Kelt, ...

gyógyszertári üzemvezető.

gyógyszertárvizsgáló.

Ezen blanketták jóval részletesebbek, kimerítőbbek voltak, mint a régié. Kiterjeszkedett a mérlegekre, súlyokra, a gyógyszer-tári üzemrend ellenőrzésére, a gyógyszer-tári könyvvitelre stb. Mindamellett egy hibája volt, nevezetesen a labororium és ennek működésére nem terjeszkedett ki, holott ez legalább olyan fontos része a gyógyszerészi működésnek, mint a receptura.

Budapesten csak a gyt. felügyelők vizsgáltak, míg vidéken a főorvos egy a Gy. M. Szakszervezete részéről kiküldött szakértő gyógyszerésszel karöltve. A vidékről azonban csak egy ilyen kombinált vizsgálatról érkezett jelentés: a budakeszi vizsgálatról s itt a kiküldött szakértő gyógyszerész és a főorvos a legteljesebb harmóniában ejtették meg a vizsgálatot.

Tekintettel arra, hogy anyagi okok miatt nem lehetett a gyógyszer-tárfelügyelő képzőtanfolyamot megtartani, szükség volt más módot keresni, hogy kellő számú, jól képzett s laborioriumi vizsgálatokban is jártas gy.-felügyelő álljon rendelkezésre.

Evégből megkerestetett a főváros vegyvizsgáló-intézet Igazgatósága azzal a kéréssel, hogy engedje meg, hogy a laborioriumaikban a nb. től kiküldött jó előképzettséggel bíró gyógyszerészek ott gyógyszervizsgálatokat végezhesenek, illetve az ott folyó gyógyszervizsgálatokban tanulás céljából résztvehessenek.

Az igazgató a főv. direkt. vezetésének hozzájárulásával engedélyt adott erre. Dr. *Siegler János* és *Kövér Erzsébet* gyógyszerészek ki is jelöltettek. Ez is halasztást szenvedett anyagi okok miatt (nem lehetett ezen kiküldöttek fizetésére alapot találni, mielőtt megvalósult volna, a proletárdiktatura megbukott).

A kinevezett felügyelőket elsőizben megtartott gytr. vizsgálatokra dr. *Andriska* kísérte el, hogy a helyszínen adja meg a szükségesnek tartott utasításokat és felvilágosításokat. A vizsgálatra vett gyógyszer-tárak rendje a következő volt:

1-ször azokat vizsgálták, amelyek a köztudat szerint jól berendezettek voltak, avégből, hogy a felügyelők ismeretüket itt bővítsék,

2. melyek elhanyagoltak hírében állottak, hogy előbb tett tapasztalataikat itt érvényesíthessék,

3. amelyek ellen közvetlen panaszok merültek fel.

Igen értékes véleményeket és vizsgálati jkv.-eket *Kazay Endre* küldött be, melyeket későbbi tanulmányok céljaira fel lehetne használni.

De már itt is meg kell említeni *Kazay*-nak egyes értékes

megjegyzéseit, aminők pl. a gytr.-felügyelőkre vonatkozólag, hogy azt olyan szervvé kell csinálni, mint aminő a tanfelügyelő-állások voltak; tehát, hogy körzetükhöz tartozó gyógyszeráraknak nemcsak vizsgálója, hanem működésüknek a személyi ügyekre is kiterjedő ellenőre, aki a gyógyszerárak törzslapján az összes adatokat személyes meggyőződése alapján veszi fel, a változásokat állandóan ellenőrzi, a hibákat megállapítja, azokról az ügyosztálynak referál és az orvoslást javasolja és végrehajtja. Hasonlóképp ellenőrzi és tartja nyilván a körzetéhez tartozó személyzet adatait is. A vizsgálatra vonatkozóan pedig, hogy először az összes helyiségek vétessenek szemügyre általános tisztaság és rend tekintetében. Azután megismerkedés a személyzettel, beosztásuk, munkakörük utáni tudakozódás és csak ezután sorra vétele a vizsgálati jegyzőkönyv kérdéseinek.

Mindezek a jegyzőkönyvhöz irt részletes végrehajtási utasításba fel is vétettek. Ez a végrehajtási utasítás véleményezésre az Országos Egészségügyi Tanács elé került volna dr. Deér előadó referálásával, közben azonban megbukott a diktatura.

Tapasztalás szerint egy kisebbterjedelmű gyógyszerár alapos megvizsgálása legalább egy napot, nagyobbé 2—3 napot vett igénybe. Találtak kisforgalmú gytr.-akat igen szép, kifogástalan rendben s nagyobbakat igen nagy rendetlenségben. Leggyakoribb rendetlenség volt a keresztes és nem keresztes szerek el nem különítése és a mérlegek hitelesítetlen volta. Sok helyen rossz volt az ol. phosphorat. ol. hyosciami, ol. ricini, aqua aromaticák, szirupok szabálytalan eltartása, infusumok helytelen készítési módja. *A talált hibák leginkább a helyes szakértelem hiányára voltak visszavezethetők.*

Az a tapasztalat gyakran beigazolódott, hogy különösen az erősforgalmú gytr.-aknál található rendetlenség, illetve a rendes takarítás hiánya éppen a szakadatlan és erős munka következtében áll fenn, s így felmerült a terv, hogy az ilyen gyógyszerárakat koronkint, évenkint egyszer vagy kétszer alapos takarítás és rendbehozás céljából 1—2 napra be kell zárni. Ez a módszer a proletárdiktatura alatt megvalósítható volt és be is vált. (A bezárást éjjel végezett takarítással el lehetne mellőzni.)

Az erélyesebb felügyelet kétségtelenül jó eredménnyel járt, ami annakidején megállapítható volt. Az akkori izzó forrongó helyzetben és annak következtében, hogy a politikától legelvontabban álló szaktevékenységnél is politikai kellemetlenkedést láttak főként azok a gyógyszerárosok, akiknek „volt” patikájában minden lelkiismeretes szakszerűen képzett gyógyszerész, nagy mulasztásokat találhatott volna, azt az akkori lelkiállapotban csodálni sem lehet. Viszont igaz, hogy a gazdasági szempontból ellenőrző közegek (akiknek kinevezésénél először csak a politikai megbízhatóság volt fontos, s ezt mindenki tudhatja, hogy mit jelentett) igen gyakran kimélettelenül jártak el a „volt” tulajdonosok ellen. Ezeket a szomorú és elítélendő tapasztalatokat átvitték a gyógyszerárosok a felügyelőkre is, akik olyan rendelkezést kaptak,

hogy az átmeneti időben jóindulatú elnézéssel végezzék a vizsgálatot, s inkább kíméletes útmutatással, mint a hivatalos hatalommal kihívóan élve, végezzék nehéz szolgálatukat.

Lélektanilag megmagyarázható, hogy igen sok gyógyszer-táros nem vette szívesen, hogy a patikákat olyan szakemberek vizsgálják, akiket az a népbiztosság nevezett ki erre, amely patikáját elkommunizálta, s amelyről azt hallotta, hogy vagyonától megfosztva, előbb-utóbb „volt” gyógyszer-tárából kihelyezi s esetleg földönfutóvá teszi. Érthető az is, hogy egyik-másik a proletárdiktatura bukása után örült annak, hogy a patika a vizsgálatok során a régi „igen-nem“-es rubrika kitöltésekből fog állani, s a „régi rend“ fog e helyen is visszaállni, ami, hogy — tisztelet a sok kivételnek — nem volt mindenütt rend, hanem — sajnosan kell megállapítani — rendellenesség, azt a következő kis összehasonlítás igazolja a legjobban:

Tisztiorvos vizsgálata.

1918. szept. 29.

Améregszekrény:
rendben.

Gyógyszerek el-
tartása: megfelelő.

Tiltott vagy titkos
szerek: nincsen.

1918. dec. 28.

Méregszekrény:
teljes rendben.

Kémszerek meg-
vannak: jók.

Gyógyszerek el-
tartása: kifogástal-
lan.

Titkos vagy tiltott
szerek: nincsenek.

Általános benyo-
más: jó.

1919. jan. 2.

Helyiségek: meg-
felelők, rendesek.

Tiltott vagy titkos
szerek: nincsenek
raktáron.

Gyógyszertárfelügyelő vizsgálata.

I. gyógyszer-tár.

1919. júl. 30.

Méregszekrényből az eszközök hiányzanak.

Gyógyszerek eltartása nem szabályszerű, aromás vizek fehér üvegben, Syrupok nem kis üvegben tartatnak. Syrupok nincsenek pasteurizálva.

Schiffmann-féle aszthmapor, Kiessow életessencia, mentőbalzsam, Naphthol kenőcs, injecktó nőknek. A saját készítésű nem engedélyezett különlegességekről munkanapló nincs vezetve.

II. gyógyszer-tár.

1919. júl. 24.

A méregszekrény nem felel meg a rendeleteknek. Eszközök nincsenek, maximal dosisok csak hiányosan vannak jelezve.

Kémszerszekrény felszerelése nagyon hiányos. A talált kémszer régi, hasznavehetetlen.

Nem szabályszerű, aromás vizek fehér üvegben, syrupok nem kis üvegekben, pasteurizálás nélkül tartatnak el. Sterilizátor nincsen.

Igen sok saját készítésű, be nem jelentett különlegesség van raktáron, melyekről munkakönyv nincs vezetve.

Igen elhanyagolt.

III. gyógyszer-tár.

1919. júl. 28.

Mellékhelyiségek rosszul szellőztethetők, nem megfelelőek; pince elhanyagolt, piszkos, nedves; laboratórium felszerelése gyenge, a helyiség piszkos.

Thierry balzsam, Schiffmann-féle Aszthmapor

1919. jan. 3.

Gyógyszerek eltartása: előírás szerint.

Tiltott és titkos szerek: nincsenek raktáron.

1919. jan. 2.

Két kereszttel jelezett szerek eltartása: jó.

Kémszerszekerény rendben.

Gyógyszerek eltartása: megfelel.

1918. dec. 23.

Minden rendben találtatott.

1918. dec. 22.

Helyiségek jók.

Mérlegek pontosak.

Gyógyszeres készítmények eltartása szabályszerű, minőségük a gyógyszerkönyvnek megfelelő.

Gyógyszerkönyvben előírt kémszerek meg vannak, minőségük jó.

IV. .... gyógyszer-tár.

1919. aug. 1.

Szűrők kikristályosodottak, nem kis üvegekben tartatnak, nincsenek pasteurizálva. Aromás vizek fehér üvegben állanak.

Dr. Rosa balzsam.

V. .... gyógyszer-tár.

1919. jún. 28.

A kétkeresztes szerek elkülönítése a kamrában és pincében nincs keresztülvive. Méregkönyvben az utolsó bevezetés 1918. december 17.

Kémszerszekerény felszerelése hiányos, kémsző nincsen.

Szűrők nem kis üvegekben tartatnak, pasteurizálva nincsenek. Szérumok nincsenek. Tinktúrák üledékesek.

VI. .... gyógyszer-tár.

1919. aug. 1.

A vizsgálatot megelőző körsetánál oly rendelkezések és elhanyagoltság találtatott, hogy a vizsgáló jobbnak látta a vizsgálatot felfüggeszteni és a gyógyszer-tár soronkívül való rendezését és tisztogatását elrendelni, azon megjegyzéssel, hogy a gyógyszer-tár erre az időre bezárható.

Szabálytalanságok:

Officina: Mucillago gummi arabici penészes, aromás vizek penészesek, Szűrők beszáradtak.

Kamara: A keresztes szerek nincsenek külön választva, újabb gyógyszerek teljes rendtelenségben és összevisszaságban találtattak.

Pince: Egy- és kétkeresztes szerek elkülönítése nincs keresztül vize.

Méregszekerény: Nyitva áll, mivel „a kulcsa már rég elveszett.”

Maximal dosisek: Hiányzanak az üvegekről.

Reagens szekrény: rendetlen, piszkos és hiányos, fajsúly mérő nincs.

VII. .... gyógyszer-tár.

1919. aug. 5.

A helyiségek csak részben megfelelőek. Kamra sötét, pince nedves, folyosók dohosak, laboratórium idegeneknek átjáróhelyül szolgál.

Karbantartás elhanyagolt, kézimérlegek nincsenek hitelesítve, táramérlegek felfüggesztése helytelen.

Szűrők erjedtek, bogarak vannak benne, beszáradtak. Theák penészesek. Tinct. nuc. vom. a kivont drogon rajta áll.

Kémszerek és eszközök nincsenek.

Tiltott vagy titkos szereket nem tart, csupán a belügyminiszterium által engedélyezett különlegességeket.

Maximal dosisok jelölve vannak.

Kétkeresztes szerek el vannak különítve.

Bszközök vannak.

1919. febr. 3.

Méregszekrényben eszközök vannak.

Méregkönyvrendben.

Kémszerszekrény rendben van.

Gyógyszeres készítmények eltartása.

Tiltott szereket nem tart.

Helyiségek tiszták, szellősek.

A gyógyszerárvizsgálat alkalmával végzett kémiai vizsgálat szerint a szerek mind megfelelnek.

Ez ügyben külön vizsgálat volna tartandó. Talált tiltott szerek: Visnervin, Anker készítmények, Conc. extractumok, tincturák és syrupok részére.

Alig néhány üvegen található! a legtöbb szer raktári üvegben áll.

A gyógyszerárban méregszekrény nincs. A kamrában van egy egyszerű ajtósszekrény. Üvegek jelzése szabálytalan. Eltartás általában rendetlen és szabályellenes. Nyitott polcon is találhattak egy- és kétkeresztes szereket.

A szerek lemerésére és elosztására semmiféle eszköz nincsen.

VIII. gyógyszerár.

1919. júl. 8.

Mérleg, törölőruha, mozsár, kártyák, kanál, nem található.

Méregkönyv utolsó bejegyzése 1918. október.

Kémszerek régiiek, használhatatlanok, eszközök hiányosak, kémeső nincs.

Syrupok, aromás vizek eltartása szabálytalan. Tincturák s kivont anyagai állanak. pl.: Tinct. opii, tinct. nucis. vomicae, tinct. amara, tinct. aurant. pro syrupo. tinct. gentianae. Fiókok piszkosak. Herbák nincsenek gondosan eltartva.

Találtatott: Inf. digitalis conc. 1:5. Decoct. senegae conc.

Ugy a gyógyszerár, mint a mellékhelyiségek piszkosak.

* * *

46 gyógyszerár vizsgálatot meg. A vizsgált kb. 500 szer közül kb. 200 nem felelt meg a gyógyszerkönyv követelményeinek.

Minden érv felesleges ezen adatok felemlítése után amellet, hogy minden szemponttól mennyivel fontosabb, hogy képzett szakemberek végezzék a gyógyszerárvizsgálatot, a munkával túlhalmozott és szakszerűség szempontjából a gyógyszerészetet alapjában nem ismerhető, e tekintetben kiképzésben nem is részesült tisztí orvosok helyett. Mert mégha úgy vesszük is, hogy a fentemlített vizsgálatok ideje között hónapok mulottak el s a proletárdiktatura közbejöttével a „volt“ gyógyszeráros helyett más vezette, aki esetleg kevesebb szaktudása, lelkiismeretessége és odaadása folytán züllesztette el a gyógyszerár helyzetét, akkor is nagyon sok: a legtöbb kifogásolt esetről megállapítható, hogy az nemcsak hónapokra, de évekre visszamenően fennállott, illetve mindig visszatérően megvolt és soha, soha nem kifogásoltatott, bármily egészségügyi hátrány származott is abból.

* * *

C) A gyógyszerterek gazdasági ellenőrzése.

Politikai cél. — Ellenőrök. — Ügykörök. — Pénzkezelés. — Pénzügyi csőd az államosítás nyomán. — Tehermentesítés. — Szabotálás. — Tapasztalatok. — „Politikai megbízhatóság”. — A gazdasági anarkia okai. — Hajsza Réthelyi ellen. — Havi forgalmi kimutatás. — Ellenőrzés irányelve.

Ez a kérdés először a gyógyszerterek szocializálását végző népbiztossági közegekhez tartozott és politikai eszköz volt. Ugyanis, míg a szakszerű felügyelettel a gyógyszerter minél jobb egészségügyi szolgálatának biztosítása képezte a célt, addig ezen ellenőrzés a magántulajdonról a kommunista gazdálkodásra áttért rendszer megtartására működött s evégből olyan rendelkezéseket adott ki, amik erősen sértették a magánérdek mellett azt a személyes szabadságot is, amit a multból merítetten mindenki joggal gyakorolni vélt.

Az első gyógyszerteri ellenőrök, akiknek kinevezésénél a gyógyszerterek központi felügyelősége még nem gyakorolt befo-lyást *Szentmiklósi Sándor* (a fővárosi kórházak gyógyszerterai), *Dénes József* (a főv. belső területének) és *Hönig Zsigmond* (a külső területnek gyógyszerterai számára) voltak. Kerületi ellenőr volt néhány napig *Bermann Lajos* is, majd *Kiss A. Andor* nevezetett ki, míg az osztályon történt változással *Szentmiklósi* helyébe *Neményi Jenő* került s ellenőrökké a többiek helyébe a politika elmellőzésével tisztára szakszempontról idősebb s jó gyakorlattal bíró, a gyógyszerterek régiebb, pénzügyi vezetésében is járatos gyógyszerészek neveztek ki. Ezek *Gergye Béla*, *Gmüller Lajos*, *Kiss A. Andor*, zilahi *Kiss Miklós* és *Neuwirth Béla*, a vidékiek közül pedig *Gálosi Ferenc* és *Tomcsányi Lipót*.

Ezen utóbbi kinevezéseknél már nemcsak, hogy meghallgatott a felügyeleti vezetőség is, hanem egyenesen ennek előterjesztésére történt, minthogy a szocializálás befejezésével a gazdasági ellenőrzés is a tud. felügyelet mellé került. Az ellenőrök kinevezésénél azonban úgymint minden személyi ügynél, a szksz.-tól nem függetleníthette magát az osztályvezető akkor sem. Az ellenőrök ügykörét, még az első kerületi ellenőrök körvonalozták a következő tizenhárom pontban:

„1. A gyógyszerterek szocializálásával kapcsolatos rendeletek végrehajtása. 2. Volt gyógyszertertulajdonosok munkájának ellenőrzése, azoknak régi gyógyszerterekben való meghagyása vagy kiemelése tárgyában teendő előterjesztések. 3. Miképen vezeti az üzembiztos a gyógyszertereket. (rendelések, stb.) 4. Az üzembiztos és munkástanács, illetve bizalmiférflak között felmerült differenciák megvizsgálása és véleményezése. 5. Üzemi könyvvizetés, pénztárkönyv, stb. ellenőrzése. 6. Taksa ellenőrzés. 7. Pénzkezelés ellenőrzése. 8. Gyógyszerteri munkások munkabeosztásának ellenőrzése, munka-időre, stb. vonatkozó esetleges előterjesztések. 9. Gyógyszerteri személyzet mennyiségének meghatározása. (Nincs-e felesleges munkaerő, illetve szükséges-e új munkaerő?) 10. Felesleges gyógyszerkészletek beszolgáltatása. 11. Gyógyszerterek helyiségének javítási, áthelyezési stb. kérdéseiben való véleményezés. 12. Gyógyszerterek arányosításának kérdésében való előterjesztések. 13. Gyógyszerterek bezárásának ügye.

Az ügykör később jelentősen bővült és minden politikai irányú ellenőrzés helyébe a tisztán pénzügyi és gazdasági lépett.

Rövidesen a pénzkezelés körül tett szomorú tapasztalatok után szükségesnek látják még májusban a következő rendelkezést tenni:

„Szocializált gyógyszerárak pénzkezelése.

Addig is, míg a Pénzügyi Népbiztossággal egyetértőleg a pénzügyi és anyagi ellenőrzésekre vonatkozó rendelkezések megtörténnek és az ehhez szükséges egységesített nyomtatványok rendelkezésre boesájtatnak, a talált vissza és rendszertelen pénzkezelés megszüntetésére a következőket rendelkezjük, illetve a gyógyszerárakat a kerületi ellenőrökkel az alább felsorolt szempontok tekintetbevételével ellenőriztetjük.

1. Minden üzleti esemény úgy örökítendő meg, amint az a valóságban megtörtént, vagyis a bevétel minden egyes tételének bevételként a kiadás minden egyes tételének kiadásként kell szerepelni.

2. Az események megörökítése két csoportban történik:

a) minden bevétel Nacionál Cash-Register útján bevételezendő. (Ott hol ily gép nincsen, az üzembiztos kötelessége levelezőlapra a Népjóléti Népbiztosság gyógyszerési osztályához ezt jelenteni.) A pénztárnok köteles minden egyes blokkot aszerint a pénztárlapra bevezetni, miként az recept, különlegesség, saját különlegesség, kötszer avagy kézieladás. Az eladott különlegesség neve az expedáló által a blokkra reávezetendő, melyet a pénztárosnő megőrizni és csoportosítani tartozik. A napi kassa lezárása oly módon történjék, hogy a pénztárosnő a pénztárlapnak tételeit lezárja s azokat a kasszalapon összegezi. Ennek megtörténte után az üzembiztos a pénztárosnő és még egy ellenőrző munkástanács tag jelenlétében a gépet felnyitja és az aznapi bevételt lejegyz. Az összeget a pénztárosnő összegével egyeztet. Az egyeztetett összeget az üzembiztos átveszi és a pénztári lapon annak helyességét mindhármán aláírásukkal igazolják.

A napi bevételek egy pénztári napló bevételi oldalára könyvelendők el. Ugyanitt könyvelendők el azon összegek is, melyeket az üzembiztos esetleg mint nyújtott hitel vagy más átutalt összeg alakjában stb. bevételez.

b) Minden kiadás, a pénztári napló kiadási oldalán könyvelendő el. Kiadás csak számla, illetve nyugta ellenében történhetik meg. Nyugták és számlák tételszámmal ellátva megőrzendők.

A kifizetett heti munkabérekéről „Heti Munkabér-kimutatás” készitendő s az ily módon kifizetett összeg egy tételben bevezetendő.

Az ú. n. apró kiadások (mint pl. gyógyszerár tisztán- és karbantartására szükséges segédeszközök, irodai felszerelési cikkek, postaköltségek stb.) egy-egy célra szolgáló és a pénztárosnő által vezetett füzetben nyilvántartandó. Ezen apró kiadások kiutalását az üzembiztos rendeli el. — Visszavásárolt gyógyszeres edényekről az edényeket átvevő munkás által átvételi elismervény készitendő, melynek alapján a pénztárnoknő kifizeti az összeget. Az apró kiadások napenként összegezendők, az üzembiztos, a pénztárnoknő és az ellenőrző munkástanács még egy tagjával aláírandó. Ezen végösszeg a pénztárnapló kiadási oldalán egy összegben mint „apró kiadások” könyvelendő el.

3. A pénztárnapló hetenként lezárandó s az egyenleg átvitelezendő.

4. Azon intézetnek, melynél a gyógyszerárak folyószámlája van, egy kis füzetben, a betétekről és kivételekről, illetve átutalásokról feljegyzések eszközözendők.

* * *

Gyógyszerár felszerelési tárgyak vásárlására, továbbá építkezési befejeztetésekre, valamint nem gyógyszeranyag kiadásokra a M. N. N. gyógyszerészeti osztályának engedélye szükséges. Engedélykérés 200 koronánál felüli összegekre szól. 200-tól 500 koronáig menő javítási kiadásokat a kerületi ellenőrök is engedélyezhetnek.

Előfordult egyes gyógyszerárakban, hogy az éjjeli ügyeletos gyógyszerész az egyes bevételi tételeket nem azonnal blokkolta le, miért is ellen-

deljük, hogy a kerületi ellenőrök éjszakai körútjaik alkalmával ily esetek vizsgálására különös súlyt helyezzenek.

Ugyancsak ehelyütt elrendeljük, a National Cash Regiszter jókarban tartásának biztosítását, valamint a blokkpapirok állandó készenlétben tartását.

A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság Gyógyszerészeti osztálya Gyógyszertárak ellenőrzésének központi felügyelete.

Maga a szksz. direktórium a állapította meg május 19-én tartott gyűlésén, hogy a pénzkezelés terén „a legtöbb gyógyszer-tárban legteljesebb hozzanemértést tapasztalt” és mivel a P. N. a szociálizált üzemek anyagi kezelését ellenőrzi, elhatározta, hogy intézkedést tesz az üzembiztosoknak szükséges utasítás megadására és ellenőrző nyomtatványok megszerzésére.

Megállapítható volt az is, hogy a kommunista gazdálkodás a gyógyszer-táraknak az államosítása legdrasztikusabb formájában való kezelése (aminél az állam a gyógyszer-tárakat még meg sem váltotta, tehát értéket értük nem fizetett, egyszerűen — elrabolta) oly óriási pénzáldozatot követel, amit — a gyógyszer-tárak rentabilitása teljesen megszűnván, a patikák hozadékából — dacára a rettenetes taksaemelésnek — biztosítani nem tud.

Ismételten közölte a szksz., hogy minden felesleges munkaerő bejelentendő. A nagy fizetésekre való tekintettel belátta, hogy valami tehermentesítésre van szükség. Azonban volt-e, lehetett-e ott fölösleges munkaerő, ahol minden fegyelem meglazulásával, a teljes anarkia következtében egyik a másikára tölta a munkát, sőt, ahogy láttuk, egyik patikából a másikba küldötték a kissé komplikált receptet elkészítésre.

Ugyanez a konkrét esetről kifolyólag, amikor a „volt” tulajdonos — a románok akciómegkezdésének hírére — volt munkatársának s most a szociálizált patikában vele együtt működő munkástársának felmondott, kimondotta a szksz., hogy munkásnak senki — a munkástanács sem — mondhat fel.

A magánhitelt megszüntetik, az orvosoknak adni szokott % - engedményt eltörlik. De hiábavaló kis- és nagyszabású intézkedés egyaránt, a gazdasági anarkia a gyógyszer-táraknál is mind érezhetőbbé vált.

Egyik-másik üzembiztos, aki legjobban dörgött a közönséget kiuzsorázó kozmetikai cikkek reáoktroálás (?) miatt, a nagy mennyiségben talált stearint krém-mé dolgozza és viszonteladó gyógyszer-táraknak is horribilis áron adja, hogy nagy üzembiztos-geit fedezhesse.

Az egyik ellenőr, aki a fővárosban 30 és a vidéki városokban ugyanannyi patikát vizsgált, arról számolt be, hogy azokban a gyógyszer-tárakban, ahol a kommunrendeleteket nem betűszerint tartották be, s ahol lelkiismeretes gyógyszerészek voltak a vezetők, hanem annak kellő részt biztosítottak ebben, azok minden egyéb „Misswirtschaft” dacára az üzembiztosok rentabilitását meg tudták védeni.

A lelkiismeretes és munkáját nem politikai, hanem egész-

ségügyi szakszempontról végezõ ellenõr ott, ahol azt tapasztalta, hogy az üzemvezetõ nem ért a gyógyszer-tár vezetéséhez, egyenesen felhívta arra, hogy a „volt” tulajdonosnak adja át a vezetést, s maga csak a kívánságnak megfelelõ „ellenõrzést” gyakorolja.

Volt olyan gyógyszer-tár is, amelyet az üzemvezetõ és a „volt” tulajdonos közös megállapodás alapján szabotálás céljából rosszul vezettek, ami a késedelmes expedálásban, gyógyszerek be nem szerzésében stb. nyilvánult. Érthetõ volt ez addig a határig, amíg a kormányzati rendszer lejáratásához hozzásegített, de érthetetlen, mihelyst egészségügyi hátrányára volt a kommuniztárnak mondott rablórendszerben ártatlan, s talán annak következtében erõsen súlytott szenvedõ betegnek. Tették ezt esetleg abban a reményben, hogy az állam nagy ráfizetésekkel fenntartható patikákat esetleg visszaszocializálja.

Igen sok helyen a „volt” tulajdonos érthetõ nembánomsága, az üzembiztos hanyagsága, a rossz rendeletek és rendelkezések vagy a rendeletek helytelen értelmezésén múltott a gyógyszer-tár anyagi lerongyoltsága.

Hibás felfogás volt, hogy az a jó vezetõ, aki sok fehérpénzt hagy bár vissza, de üres patikát s anyagkészletébõl megfosztott raktárakat. Lelkiismeretes vezetõ a gyógyszer-tár üzemképességét a kellõ számra leredukált személyzettel s nemcsak a kész anyag felhasználásával, hanem annak folytonos utánpótlásával — biztosította.

Megállapítható tény volt az is, hogy abban a gyógyszer-tárban, amelyben a gyógyszer-táros bentmaradt, vagy ott hagyatott, távolról sem okozott a proletárdiktatura gazdálkodása olyan kárt, mint ahol félreállott. Viszont azok a patikák is rendkívül sokat szenvedtek, amelyek szabotálással visszatartották az árut, amely jóllehet többet ér most.

Az alkalmazottaknál pedig nagy lehangoltságot és így elkedvetlenedést okozott az, hogy a kommunista uralommal nem a hosszabb gyakorlat, a jobb képesítés és a jelesebb szakképzettség volt az elõny, hanem a — sokat hivatkozott — „politikai megbízhatóság.” És ép ennek következtében az érettebbek, a fiatalok, a szakmai tekintetben kevés kivétellel, egyáltalán szemügyre sem vehetõk helyeztettek az öreg, tapasztalt, jó gyógyszerészek elé. Az eddig említetteken kívül ez is azon tényezõk mellé sorakozik, amelyek mind közremûködtek abban, hogy a gazdasági anarkia a gyógyszer-táraknál is tetõpontja felé közeledett.

A szksz. júniusban felszólítja az üzembiztosokat, hogy valamennyi betegpénztári, egyleti stb. számlát márc.-júniusi negyedre készítsék el és szolgáltatassák be a Gy. M. Sz. titkárságához. E számlák mellékleteinek beadott recepteket a szksz. liquidálásakor a legnagyobb összevisszaságban találta a bizottság, amely ebbõl kifolyólag is eljárást indított a volt vezetõk ellen.

Igen jellemzõ különben, hogy azok, akik a legnagyobb hány-vetiséggel és a leglelkiismeretlenebb módon kezelték a közvagyonnak hirdetett pénzeket és értékeket, mennyire és mily

módon örködtek azoknak a pénzkezelésére, akik évek hosszú során át a legbecsületesebben sáfárkodtak a reájuk bízott vagyonokkal. Réthelyi József testületi titkár ellen szinte szervezett hajszát folytatott a szksz., illetve a kommunisták. A testületi tagoknak a betegpénztárak részére kiszolgált gyógyszerek fejében járó összeg folyószámlájára utaltatott át az egyik bankhoz, amelyből aztán kinek-kinek a számlája szerint járó összeget átutalt. Ez volt a jogszokás s e jogszokás szerint járt el máj. 9 én a munkásbiztosító is.

Ebből aztán olyan nagy dolgot ütött Neuwald titkár, hogy miatta a forradalmi törvényszék elé került Réthelyi, ahol természetesen igazolta magát.

Ugyancsak hajszát indítottak Réthelyi József ellen azon cukor-készlet miatt, amelyet a főváros gyógyszerteráinak számára a Cukor-központ a Testületnek utalt mindig ki s amely cukornak maradványát pontos elszámolás alapján Koritsánszky Ottónak, a K. Gy. Ü. akkori helyettes vezetőjének adott át. — Az országos egyesület titkársága is kezelt az ország gyógyszerteráinak felmerült sürgős szükség esetére való cukrot, amit a K. Gy. Ü. azért nem vett át, mivel arról senkisé sem számolt el. E cukrot azonban nem Réthelyi kezelte. Egyébként is megállapítható volt, hogy az orsz. egyesület cukorkészletéből a szksz.-i titkárság és vezetőség Veszprémmegyében a maguk számára élelmicikket cserél. Tette ezt az a Neuwald-Nádas társaság, amely hű kezelése dacára az akkori időkben a legrettentőbb kimenetellel végződhető áráz hajszára kaphatók voltak személyi ellenszenv és politikai okoknál fogva.

E kitérés után, amelyet azonban jellemző kortörténeti adat voltánál fogva fel kellett jegyezni, meg kell említeni, hogy igen sok üzemvezető a K. Gy. Ü.-nél vásárolt áruk fejében fentálló tartozását sem fizette, úgy hogy a K. Gy. Ü. kénytelen volt ahhoz a retorzióhoz fordulni, hogy a szksz. által kilátásba helyeztette, hogy amennyiben 8 napon belül nem utalják át a tartozást, más kezelőt neveztet ki, vagy a gyógyszerterát bezáratja.

Július 2-án Kiss A. Andor az üzembiztosoknak előadást tart a pénzkezelésről.

Az osztály pedig az ugyancsak átalakulás után kiadja a rendeletet, hogy a szocializált patikák üzembiztosai havonként terjesszék be bevételi és kiadási számtételeiket egy-egy összegben. Azt a célt szolgálta ez a rendelkezés, hogy az osztály összeállíthassa számszerűen, mily megterheléssel jár a gyógyszerteráknak a kommunista rendeletek szerinti állami kezelésére.

Ez a felhívás azonban nem vezetett célhoz s ezért a következő felhívást adta ki az osztály július hónapban:

„Valamennyi gyógyszerterát üzembiztosának.

Az eddig beküldött jelentésekből látjuk, hogy az egyes gyógyszerterát üzembiztosai a beküldendő havi forgalmi kimutatások lényegét nem jól értelmezték, miért is erre nézve szükséges a következőket megjegyezni:

Az összegeket a kimutatás megfelelő rovatába akként kell beállítani,

hogy azokból az egyes adatok rendeltetése minden kétséget kizárólag kitérjenek.

A készpénzbevételekhez, illetve kiadásokhoz nem szabad hozzáadni azon összegeket, amelyek mint üzemi feleslegek ideiglenesen valamely pénzügyintézetnél kezeltetnek. Erre a célra egy külön rovat szolgál.

Külön rovatban tüntetendők fel azon gyógyszerek értéke, melyet a gyógyszerár a szocializálás óta valamelyik kórház vagy betegsegélyező pénztár terhére (tehát nem készpénzfizetés ellenében) szolgáltat ki. Az ezek ellenértéke fejében befolyó összegek a rendes készpénzbevételekhez hozzászámítandók, a jegyzet rovatban azonban meg kell jelölni, hogy a kimutatásban szereplő bevételi összegben e címen mennyi allítottatott be.

A kimutatás utolsó rovatait a következőképpen kell kiállítani:

Az első bevételi rovatba azt az összeget kell beállítani, amelyet az illető üzem a Népbiztosságtól illetve annak átutalása révén a hó folyamán kapott. Az utána következő kiadás rovatának első pénzrovatába azon összeg állítandó be, amelyet ebből a pénzből munkabérre, míg a második részbe, amelyet anyagokra adott ki. A rovat utolsó pénzrovatába azoknak az összegeknek összességét kell beállítani, amelyet a gyógyszerár a szocializálás óta a Népbiztosságtól, illetve annak révén elszámolásra kapott.

A kimutatások mindenkor havonta legkésőbb 3-ig postára adandók.

Jelen esetben a májusi és júniusi kimutatások esedékesek. Felhívjuk a gyógyszerárak üzembiztosait (azokat is, akik a jelentést már egyszer megküldték), hogy a jelentéseket újból pontosan összeállítva felelősség terhe mellett postafordultával terjesszék be.

Május 1 előtti forgalmat kimutatni nem szükséges.

A kimutatásokba az egyes rovatokba tartozó összegeken és rendes dátumon, valamint aláírásokon kívül mást ne irjanak.

Amennyiben egyes adatokra vonatkozólag valamilyen magyarázatot tartanának szükségesnek, úgy kérjük azt a jegyzet rovatban; ha pedig ez nem volna elegendő, a kimutatáshoz csatolandó kísérlővelben megtenni.

*A Népjóléti és közegészségügyi népbiztosság
gyógyszerészeti ügyosztálya.*

E felhívásra azonban jelentések már nem érkeztek, mert közben megbukott a proletárdiktatura, s így egyik igen érdekes, lesújtó számszerű adattól estünk el, amely adatnak egybeállítása most már csak gyógyszerárónként történhetik meg.

Visszatérve az ellenőrök munkájára, meg kell említeni, hogy míg kezdetben a gyógyszerárak ügyét azon irányelv szerint referálták, hogy minél kevesebb mentesítessék a közüzembe vétel alól, addig az osztályon történt változással irányelvül az állítatott, hogy a vidéken visszaszocializálás lehetősége, illetve szükségességük mérlegeltessék az államot terhelő pénzügyi szempontból. A kihelyezett tulajdonosok ügyében jegyzőkönyveket vettek fel és személyi differenciákat intéztek el. Ők voltak az osztály mozgó őrsége. Az ellenőrzés alkalmával ellátták az üzembiztosokat gazdasági tanácsokkal, felvették a panaszokat s eljártak azokban a nb.-nál és a szksz.-nél.

Az osztályváltozás után vidéki kiszállásoknál megszűnt az önkényes eljárás; nem volt elkerülhető a helyihatóság és a tisztí orvos, mivel ekkor az összhangzatos együttműködéstől várta az osztály az eredményt s nem a politikai fenyegetéskedéstől.

Mulatságos epizódja ennek az időnek, hogy amikor még csak sejtelem volt róla, hogy a Népgazdasági Tanács elrendeli a taksa 100—200%-kal emelését, a Ceglédén és Nagykőrösön járt egyik ügybuzgó ellenőr — meg sem várva a

kormányzótanács vagy más illetékes tényező hivatalos eljárását, csak azért, mert ott a patikák nagyon ráfizetnek — saját szakállára elrendelte, hogy a különlegességek árát 150, a vényre készült gyógyszerek árát 300%-kal számítsák drágábban. Félnapig kellett ide-oda telefonálni, míg ezt az ártatlan s az akkori időkre igen jellemző esetet el lehetett súlyosabb következmények előtt simítani.

A népbiztosság gyógyszerész számvevőségénél a pénzkezelés szabályozásával az osztály változásakor az is elrendeltetett, hogy a Népjóléti tárca, illetve országos betegápolási alap terhére fizetendő összeg utalásánál a következő szöveg fűessék hozzá:

„Az érdekeltek tudósítása végett megküldöm azzal, hogy amennyiben a gyógyszerész köztulajdonban lenne, ez esetben, mivel a számlázás tárgya a köztulajdonba vétel előtti időből származó követelés, — az üzembiztos és a munkatanács egy tagjának együttesen aláírt nyugtája ellenében fizethető ki.

A gyógyszerész üzembiztosa az így befolyt összeget a napi bevételektől elkülönítve külön betétként kezelje.

Ha pedig a köztulajdonba vett gyógyszerésznek az így befolyt összegre az üzem folytatása céljából szüksége lenne, akkor afelett csak a Munkaügyi és népjóléti (később Népjóléti és Közegészségügyi) Népbiztosság gyógyszerészeti osztályától erre külön kikérendő engedély alapján rendelkezhetik.

d) Gyógyszervizsgáló és tudományos kísérleti laboratórium.

A proletárdiktatura idején — ahogy látni fogjuk — a gyógyszergyártás irányításának szerepe illetve volna az eredeti tervezés szerint a K. Gy. Ü.-et, amely egyben a gyógyszerelosztás terén a gyógyszerárú nagykereskedelem lebonyolítására is berendezkedett és megszerveztetett. Ahogy a K. Gy. Ü.-et ismertető fejezetben látni fogjuk, volt egy kísérleti és tudományos szakosztálya is, amelynek főfeladatát egyrészt a gyógyszerek gyártásához szükséges nyersanyagok, másrészt az elkészített gyógyszerek minden irányú vizsgálata képezte. Ezenkívül a felmerült tudományos és vizsgálati problémák megoldása, tudományos búvárkodás és nem utolsósorban a gyógyszerészvizsgálatok alkalmával vett minták azonosság- és tisztasági vizsgálata. Ez utóbbiaknál kapcsolódott volna bele az osztályba.

A szakosztálynak ennek következtében egy teljes berendezésű modern vizsgáló állomásra volt szüksége. Az osztály és a K. Gy. Ü. karöltve jártak el abban, hogy az országos egyesület tudományos és vegykísérleti állomása, amely a 48. Sz. N. sz. r. alapján is a köztulajdonba veendő laboratóriumokhoz tartozott, megmaradjon a gyógyszerészek kezén. Az akkori — az újabb céloknak — meg nem felelő, aránylag szűk helyiségből ugyan csak a köztulajdonba vett Aggteleki-utcai „Gyógyszerész-ház” más részébe kívánták áthelyezni és a felszerelés kiegészítése érdekében dr. Deér Endre, a Kísérleti és tud. szakosztály vezetője és dr. Forgács Rezső, a Sz. N. találmányi és kísérletiügyi osztályának vezetőjével ismételtelen folytattak tárgyalásokat, mint aki az összes laboratóriumi anyag felett rendelkezett.

Ezen terv mellett szó volt még arról, hogy a nevezett célra a „Chinoín”-gyár telepén állítanak fel egy laboratóriumot, az ott meglévőnek kiterjesztésével; valamint hogy egy azelőtt magánjellegű laboratórium bizatnék meg a vizsgálatoknál vett minták analizálásával, aminek titkolt rugója személyi érdekű volt, t. i. hogy ezen laboratórium volt tulajdonosai további zaklatás és a V. H.-be esetleg bevonultatás alól mentesíttessenek.

Az utóbbi két terv elesett, mert közben a K. Gy. Ü. átalakította szervezetében a volt egyesületi vizsgáló állomást s így kész laboratórium állott az osztálynak is rendelkezésére.

A Központi felügyelőség*) célja az volt, hogy a vizsgáló-állomás három osztályból (kémiai, farmakognosiai és bakteriológiai) álljon. A már jelzett feladatokon kívül kidolgozta volna a recepteknek a tudomány mai állása szerint legjobb elkészítési módját. Tudományos vizsgálatai során pedig a gyógyszerek összeférhetetlensége, sterilizálása, a legalkalmasabb üvegfajták, gyógyszerek eltartása stb. stb. és esetleg új gyógyszerek vagy pótszerek készítése tárgyában végezett volna a tervezés szerint kutatásokat.

Ebben a laboratóriumban dolgoztak volna továbbképzésük és kutatás céljából a felügyelők és itt nyertek volna gyakorlati kiképzést a felügyelői állásra pályázók. — Andriska dr. és Kazay kinevezése már ügyis szólt, hogy kutatásokat kell végezni a K. Gy. Ü. tudományos kísérleti állomásán.

Amennyiben ennek a kísérleti állomásnak az ekkor ott dolgozókhöz mérten teljesen elegendő elfoglaltságot adott a K. Gy. Ü. a gytr. vizsgálatokhoz vett szerek analizését a fővárosi vegyvizsgáló állomással végeztette az osztály. A tudományos kísérleti munkát pedig még nem kezdhette meg az állomáson tervezett átalakítás be nem fejezése miatt.

e) A gyógyszerári üzemek rendezése, fejlesztése és modernizálása.

A gyógyszerárak lezüllésének oka. — Restaurálás. — Tervezetek. — Minta-gyógyszerárak. — Éjjeli ügyeletjelzés.

Tagadhatatlan, hogy a rettenetes világháború hatását a gyógyszerárak berendezése, felszerelése erősen megsínylette. Hogy minden iparágnak elsősorban a háborút kellett szolgálnia, hogy a központi hatalmak blokirozása következtében még a semleges külföldről sem lehetett minden szükségeset behozni, hogy teljes lerongyolódásunkat megakadályozzuk, a rossz közlekedési és szállítási viszonyok és nem kissé a háborús-morál, az emberek elfáradása, a mindinkább erőre kapott letargia azt eredményezte,

*) Tudatosan nem említek itt „osztályt”-t, mert ebben az időben annak csaknem minden terve, rendelkezése politikai tendenciájú volt. A Központi felügyelőség az osztálynak szigorúan szakszemponatok szerint eljáró szerve a felügyelői és tudományos tárgyakat előadó dr. Forgács vezetése mellett Andriska dr., Zalai dr., Tischler, Gyarmati s vidékről Kazayból álló csoport.

hogy még a háború előtt a tudományos és gyakorlati haladással és a korrallal igaz nagy általánosságban csak igen mérsékelt lépéstartó gyógyszertárak még az évtizedekkel hátul kullogó egészségügyi törvényeknek és rendeleteknek sem feleltek meg. A meglassult ellenőrzés, a nagy munkaerő hiány és a többi, a gyógyszertárakat magasabb szempontból vetten, erősen sújtó körülmény a legtöbb helyen — a dolog természeténél fogva — erősen lezüllesztette a gyógyszertárakat is.

A központi felügyelőség ezeknek tudatában arra törekedett, hogy: 1. a recepturát és kézi eladást egymástól elválassza. Nemcsak, hogy egyik és másik munkát is más-más személy végezze, hanem, hogy más helyen is.

2. A receptek elkészítési módját (*lex artis*) a tud. és kísér. állomásnak már jelzett kutatásai alapján újra kidolgoztassa és hatástani s minden más figyelemben tartandó szempontból megállapítsa.

3. Aszeptikus munka lehetőségét és steril gyógyszerek készíthetőségét biztosítsa,

végül 4. a haladottabb tudománynak és kornak megfelelő be rendezést, üzemmenetet és munkarendet úgy a végezendő munka, mint a dolgozók és a gyógyszerre szoruló közösség érdekében.

Ezeknek megvalósítására az volt a terv, hogy a fővárosban kerületenként, a vidéken nagyobb városokként egy-egy mintagyógyszertár állíttassék fel, illetve egy-egy régi patika ilyenné alakíttassék. Az új gyógyszertárak mintájául pedig egy-egy normagyógyszertár tervezetének szakértőkkel történő megépítése volt a szándék kisebb falusi és városi gyógyszertárak mintájául.

Az osztály ápr. 15-én felhívást közölt az itt következő kérdések megválaszolására, hogy tapasztalt szakemberek véleményére építhessen a fentírt tervek megvalósításánál. A kérdésekhez fűzött tájékoztatásnál az akkori termelési rend jut kifejezésre, mert hisz ehhez mérten kellett volna a szakszerű átalakításoknak is megtörténniük:*)

1. A gyógyszertárak vizsgálata kiszállásoknál, szóval az a feladat, amely előbb a tisztí főorvosokra volt bízva.

2. Ex tempore készíteni receptek legjobb elkészítésének módja.

3. A receptura és kézieladás szétválasztása.

4. Miképen lehetne biztosítani a gyógyszertárakban a legsterilőbb munkát és legnagyobb tisztaságot?

5. Gyógyszertári üzemrend kidolgozása.

6. A kézi eladásnál gyakorolt kuruzslás megszüntetésének módjai.

7. Egy norma gyógyszertár tervének kidolgozása.

Általános tájékoztatásul szolgáljanak a következő elvek:

1. Minthogy a gyógyszertermelés központosítva lesz, az egyes gyógyszertárakban a tulajdonképeni laborálás meg fog szűnni és így a laboráláshoz szükséges helyiség és hozzávaló személyzet feleslegessé válik.

2. Nagyobb városokban, amennyiben a közönség érdeke azt megengedi,

*) Mint följegyzésre érdemes adatot említtem meg, hogy amikor a proletárdiktatura megerősödni látszott, többek jelentkeztek azzal vagy hangsúlyozták, hogy ők a gyógyszerészet megreformálását már 10—20 év előtt a kommunizmus szellemében dolgozták ki. Így Hankovits Ferenc fel is ajánlja e tekintetben szolgálatát a F. K. T.-nak.

a gyógyszerárak számát csökkenteni fogják és így egy-egy gyógyszerár felszerelése tökéletesebbé tehető.

3. Receptek jövőben való elkészítésénél annak módját nem minden gyógyszerész önkényesen fogja megállapítani, hanem a központi szerv által kidolgozott legjobb egységes módszer szerint köteles elvégezni.

4. A recepturát olyaténképpen kell a kézi eladástól úgy térbelileg, mint személyileg elválasztani, hogy a vénykészítő a legteljesebb nyugalomban, minden tévedés stb. kizárásával dolgozhassék.

5. A jövőben az egyes gyógyszerészeknek a gyógyszerészet valamelyik ágában igyekezniök kell magukat specializálni.

6. Ami az üzemrendet illeti, amint a gyógyszertermelés központosítása, továbbá a gyógyszeranyagok központi elosztása megvalósul, a személyzet a gyógyszerárakban két turnusban fog dolgozni 6—6 órai munk idővel stb.*

A kérdésekre igen érdekes tervezetek és feleletek érkeztek, a többi között: Réthelyi Józseftől, dr. Wéber Dezsőtől, Kertai Nándortól s több vidéki és fővárosi gyógyszerésztől.

A fővárosban a „Kigyó” és a Szt. Gellért-fürdő épületében lévő „Kereszt”-gyógyszertár volt kiszemelve minta gyógyszerhárrá való átalakításra. Az első át is rendezték (a „volt” tulajdonos tudtával és beleegyezésével). A közönség részére tájékoztató táblákat függesztettek ki. S az átalakítást a tulajdonos a proletárdiktatura bukása után is meghagyta.

A blokáddal kapcsolatban lévő nagy anyagihiány azonban megakasztotta a tervezett újításokat, s így teljes erővel azon kellett lenni, hogy a patikák a mostoha körülmények következtében (s bármily furcsán hangzott is ez akkor, a közp. felügyelőség és az osztály-átalakulás után, az egész osztályvezetőség s az egész osztály ezek közé számította, s a legelső helyre tette — persze eltitkoltan — vagy csak a legóvatosabban értésre adva a kommun államforma által teremtetten rettenetes viszonyokat is) még jobban le ne züljenek.

Igy a legfőbb tennivaló volt a leromlott mérlegek megjavítása. Egy mérlegjavító műhely üzemképességét a felügyelőség tette lehetővé anyagok kiutaltatása által. Az állami mérlegHITELESÍTŐ hivatal megkeresésre a gyógyszerári mérlegek gyors hitelesítését fogantatosította stb. stb.

Ugyancsak a felügyelőség rendeltette el, hogy a szocializált mosódák a gyógyszerárakból kapott fehérneműket (törölk, dolgozóköpenyek stb.) soronkívül mossák ki s az Egészségügyi anyagraktárból több száz törölt stb. utaltatott ki a fővárosi patikák számára, amit a szksz. utalványára a K. Gy. Ü. adott ki az éjjeli ügyeletes számára való ágybevonattal együtt.

A felügyelők és ellenőrök útján szorgosan ügyeltetett a tisztaságra és a gyógyszerári rendre s ahol ez másképp megvalósítható nem volt, ott a patikát 1—2 napra becsukatta az osztállyal. Ily címen Budapesten 3, a vidéken 2 patikát záratott be az osztály (az átalakulás után) a tisztogatás és rendteremtés tartamára.

Ugyancsak idetartozik az ügyeletes gyógyszerárakat jelző világitótáblák megvalósítása.

Forgács dr. és a felügyelők éjjeli szolgálati-körútjuk alkal-

mával tapasztaltak alapján elrendeltették, hogy az éjjeli szolgálatot jelző világító tábla, illetve lámpa:

a) vagy áttetsző anyagból (üveg, kartonra alkalmazott áttetsző papír), vagy tartós pléhből, kartonból készüljön. Ez elsónél az átvilágítást, a másodiknál a megvilágítást egész éjjel magának a gyógyszerertárnak külön e célra szolgáló lámpája végezze. (Mintául szolgálhatnak a Nagy Kristóf, Szent Szív, Csillag, Kálvária stb. gyógyszerertarak különböző rendszerű transzparens táblái.)

b) A jelzőtábla, vagy az éjjeli csengő mellé, illetve fölé akasztandó, vagy olyan helyre, ahonnan minden keresés nélkül bármely laikusnak már messziről a szemébe tűnik.

c) A jelzőtáblán nem elég egyetlen egy gyógyszerertár címének feltüntetése, hanem legalább 2 vagy 3 legközelebb fekvő szolgálatot teljesítő gyógyszerertárt kell megnevezni.

d) Az elromlott villamoscsengők a legsürgősebben megjavítandók, megjavításukig a csengő közvetlen közelében kell feltűnő módon jelezni, hogy a csengő rossz és hogy milyen módon (zörgetés, húzás szerkezet) kell az inspekciós gyógyszerészt felkelteni.*

f) Gyógyszerészek tudományos képzettségének ellenőrzése és fejlesztése.

Az ellenőrzésre a gyógyszerertár vizsgálati jegyzőkönyvben megadott irányításon kívül arra való tekintettel, hogy igen sokan illetéktelenül mondták magukat okleveleknek, elrendeltették, hogy mindenki tartozik a felügyelőknek bemutatkozás céljából okmányait az illetékes gyógyszerertár vezetőjénél elhelyezni.

A gyógyszerészek alkalmazott tudományok és gyakorlati ismereteinek fejlesztésére dr. Forgács több előadást tartott és tervbe volt véve elismert szakemberek bevonásával sorozatos előadások megtartása. Didaktikai célok szolgálatában a felügyelők és régtől elismert szaktekintélyek bevonásával minden részletre kiterjedő a gyógyszerertarak vizsgálata irányán alapuló kommentár volt készülöben.

Úgyszintén dr. Ernyey József és Karlovsky Geyza szaktanácsa szerint megkeresett a közoktatásügyi népbiztosság a didaktikai célokat szolgáló gyógyszerészi múzeum kiegészítésére és megnyitására olyképpen, hogy a különböző múzeumokban elhelyezett gyógyszerészet vonatkozású tárgyak a Nemzeti Múzeumban lévő Gyógysz. Múzeum keretébe egyesítenek. Ez a munka folyamatban volt a diktatura bukásakor.

g) Drogeriák ellenőrzése.

Eleinte, az osztály első epochjában, a felügyelőség tárgykörébe tartozott ez a kérdés is, amelyre azonban — minthogy a K. Gy. Ü. közbejöttével intéztetett, akkor több a drogeriákat illető ügy — sor nem került. Az osztály-átalakulása után pedig külön droguista előadó került az osztályra, aki — a felügyelet körébe tartozó tárgyak referensével karöltve dolgozott e tárgyban s így erről később lesz szó.

5. Átalakulás az osztályon.

Miért kellett az átalakulás. — Anarkia az egész vonalon. — Zoltán Béla megbízása. — Hogy fogadják a gyógyszerértárosok. — Zoltán programja. — Az osztály átvétele. — Munkatársak megválasztása. — Politikai megbízott: György Mátyás. — Forradalmi csoport. — Intrikák. — Kiélezett harc. — Guth és Izsák népbiztosok. — Szakszervezeti taggyűlés. — Tiltakozó határozat. — A válasz. — Átirat a szakszervezetekhez. — Határozat. — A szakszervezeti Tanács átirata a F. K. T.-hoz. — Hajsza a lapban. — A további rombolás megakadályozása. — Zoltán felmentését kéri. — György helyett Steiner. — A revolver. — Zoltán lemondása és távozása.

A gyógyszerész-osztály működése, amely a gyógyszer-tárak gyógyszerellátása zavartalanságának biztosítása helyében a kommunista politikának és személyi hajszának olyan éretlen és még talán kommunista szempontból is esztelen túlhajtottságában nyilvánult meg, ami a szaktevékenység végzésére kirendelteknek csaknem példa nélkül állott, csak fokozta a viszonyok következtében is beállott anarkiát. A meggyötört gyógyszerértárosi kar helyzete leírhatatlan volt. Nemcsak elrabolt vagyona következtében jutott olyan lelkiállapotba, amely — jóformán a legjobb igyekezet mellett is — lehetetlenné tette tagjainak a szakszempontból vett megbízható, illetve produktív munkát, hanem fokozta ezt az a sokrendbeli megalázás, amelyben a szksz. és az osztály kommunista vezetősége céltudatosan és tervszerint részesítette. Minden zokszó, minden panasz lehetetlen. Nincs fórum, amelyhez a méltánytalanság, a fölszínes megalázó bánásmód és a sok tudatosan elkövetett gazság miatt fordulni lehetne. Kezdet óta látta már minden komoly ember, hogy az új rendszer intézkedéseit nagyban az ötletszerű intézkedés jellemzi, amelyben a szisztéma csak egyet követel meg: minden réginek — legyen ez akár a legjobb — felbolygatása, tönkretétele. Kezdetben félelmet keltett ez a tapasztalás az embereken. Később azonban az egész vállalkozás még a nehéz viszonyok mellett is nevetségesé tette a rendszert. S fagyasztó kacaj mellett bizonyos apathiával nyugodott bele mindenki, mert tudta, hogy ez meg nem maradhat csúfos véget ér.

És ebben a helyzetben megsokallotta maga a népbiztosság is a gyógyszerészosztály intézkedéseit. *Madzsar* dr. főcsoportvezető kezdettől fogva bizalmatlansággal nézte Györgyék szakértelemben vett tehetetlenségét és Steiner—Téri—Wittenberger trió, meg táborunk politikai rablókalandját. Kapóra jött Györgynek törekvése, amely a három alosztályt egyesíteni akarta az ő vezetésével. Csak alkalomra várt a főcsoportvezető, mert a már ismertett „nagy és előkelő” kommunista összeköttetések folytán lehetetlen volt Györgyéknek egyszerű elhelyezése az osztályból, szakszempontból bármily kívánatosnak tudta ezt még — *Guth* népbiztos is.

A gyógyszerészet terén beállott gazdasági csőd és általános anarkia, Györgyék iniciativa nélküli kapkodása, a szksz. egyre fokozódó agresszív eljárása, gyerekemberek buta és gonosz, felelősség nélküli s az egészségügyi helyzetet is nagyon sújtó szerepe,

megérlelték az elhatározást, hogy a társaságot elbocsájtják az osztályról, ahová nem „politikuskok”(?) hanem szakemberek valók.

Guth népbiztos május végén Vámosy, Winkler és Matolesy professzorokat magához kérette s nyilatkozatra kérte őket, hogy véleményük szerint kit kellene az osztály élére állítani, hogy a teljes csődöt megakadályozná és kiköszörülne azokat a hibákat, amelyeket a vezető okozott. Mindhárman azt a felvilágosítást adták, hogy csak két szakember jöhet szóba: Deér dr. és Zoltán Béla. A megkérdezettek egyike még hozzáfűzte, hogy Deér dr. idősebb úr, mire Guth kijelentette, hogy „akkor Zoltán máris ki van nevezve.”

Ez szombaton, május 31-én történt a déli órákban. Előtte néhány nappal kis időre megérkezett Szántó Sándor Wienből, aki ismételt konferált a népbiztossal Györgyék elbocsátása ügyében s ekkor már Szántónak is az volt a véleménye, hogy a politikai exponenseknek távozniuk kell s a vezető állásba komoly szakembernek kell kerülnie.

A népbiztos szobájában történt esemény hire hamar kiszivárgott s az osztályról dr. Toffler közölte Zoltán Bélával, (aki ekkor a K. Gy. Ü. beszerzési osztályának volt a vezetője), hogy a népbiztos őt nevezi ki „gyógyszerészdiktátor“-rá.

A népbiztos Szántó Sándor útján kérette magához d. u. 3 órára a Szovjett-ház (Hungária szálló)-ban lévő lakására. Guth népbiztos egy öttagu küldöttséggel tárgyalt, amikor Zoltán-t bejelentették. E tárgyalást megszakította s Zoltánt behívta és ellentmondást nem tűrő hangon megbizta az osztály vezetésével. — Zoltán ellenkezni próbált, amire Guth figyelmeztette, hogy diktatura van, majd egészségi állapotára hivatkozott, mire a népbiztos (aki gyakorló orvos volt): „Majd meggyógyítjuk, de az osztályvezetést Ön átveszi!” Nem volt kitérés, az osztályvezetést vállalni kellett.

Zoltán a népbiztostól Deér Endre dr.-t kereste fel, aki a körülmények mérlegelése alapján tisztán látta, hogy csak ilyenképpen lehet megmenteni, ami menthető és ezt a meggyőződését nem is titkolta el.

A délután folyamán tanácskozást tartott kinevezése ügyében a K. Gy. Ü. vezetőivel, majd hétfőn is a déli órákban ugyancsak a K. Gy. Ü. Hajó-utcai helyiségében, ahonnet az itt folytatott megbeszélés alapján egyenesen a szksz.-be ment. Az „udvariassági látogatás” célja a bemutatkozás volt s csak néhány percre terjedt.

Dr. Tauffer Gábor és tőle függetlenül Róth Manó budapesti gyógyszerhárosok aggodalmuknak adtak kifejezést a megbízatással kapcsolatban, mire Zoltán június 2-án délutánra a Testület vezető tagjainak összehívására kérte Róthot. A Bank utcában tartott értekezleten jelen voltak: Bayer Antal, Deér Endre dr., Fácányi István, Karlovsky Geyza, Kerpel Vilmos, Korányi Lajos, Maurer Armand, Réthelyi József, Róth Manó, Rózsavölgyi Imre, dr. Tauffer Gábor és Zoltán Béla.

Az értekezlet elosztatta az aggodalmakat s egyben megbizta Deér Endre dr.-t, hogy Zoltán Béla munkaprogramjának kidolgozásában segédkezzék.

Zoltán később megállapodott Guth népbiztossal, hogy munkaprogramját írásban összefoglaltan fogja átadni s csak ahhoz hozzájárulta után veszi át az osztályt. E program a következő volt:

„Népbiztos Elvtárs! Május hó 31-én történt kihallgatásom alkalmával azon megbízást nyertem Népbiztos Elvtárstól, hogy a gyógyszerellátás és az ezzel összefüggő minden intézkedés vezetését teljhatalmulag vegyem át. Munkakörömbe utalva a gyógyszertermelés, beszerzés és elosztás kérdését, valamint ezzel a munkakörrel szoros kapcsolatban álló gyógyszertárak és drogueriák mindennemű ügyét meghagyván nekem, hogy személyzeti kérdésben is legjobb meggyőződésemmel megfelelőleg teljhatalommal járhatok el, válasszam ki azokat, akikkel együtt óhajtok működni, helyezzem őket megfelelő helyre, csupán az volt a kikötése, hogy mint politikai megbízottat a gyógyszertárak szocializálását vezetett György Mátyás elvtárs maradjon meg mellettem, kinek feladata az lenne, hogy amennyiben működésem politikai szempontból kifogásolható lenne, arról Népbiztos Elvtársnak jelentést tegyen; továbbá Dr. Wolf Emil vegyész, ki a termelés serkentésére és ellenőrzésére (nem mint irodai közeg) működjön közre, mint aki már eddig is jelét adta arravalóságának.

Megromlott egészségi állapotomra való hivatkozással ezen igen nagy munkát igénylő munkakör elfogadását megkíséreltem magamtól elhárítani, azonban ez nem sikerülvén, a megbízatást elfogadtam. Most azon utasításnak óhajtok eleget tenni, hogy szerdáig, június hó 4-ig, terjesszem Népbiztos Elvtárs elé írásban foglaltan terveimet munkaköröm mikénti megalkotása és beállítása szempontjából.

A feladat, amely elé állítottam, rendkívül nehéz. Nemcsak azért, mert egy új szervezetet létesíteni könnyebb, mint egy rosszul működőt megjavítani, hanem azért is, mert hiába hatalmaz fel Népbiztos Elvtárs teljhatalommal az ügyek vezetését és intézését illetően, a munkakör személyi kérdésektől elválaszthatatlan és a személyi kérdések tekintetében félok, hogy a szakszervezettel történő együttműködésre való minden törekvésem hajótörést fog szenvedni.

Működésem körét 4 csoportra osztom:

1. A gyógyszertermelés. 2. A gyógyszerbevásárlás. 3. A gyógyszerelosztás. 4. A szocializált üzemek mindennemű gazdasági ügyeinek intézése.

Ezen 4 csoportba felsorolt és majdan részletezendő munkatervem keresztülvitelének helyéül a Központi Gyógyszerüzemet jelölöm meg, amely keret kellő kibővítésekkel tökéletesnek ígérkezik arra, hogy üzleti ügyviteli formák betartásával tökéletesen ellenőrzött, értékes munkát fejthessen ki.

Ezen Központi Gyógyszerüzem vezetését olymódon tartanám kezemen, hogy mint vezetőnek, üzüköröm két részre oszlana. Az egyik rész az ügyosztály lenne, amelynek működési helye a népjóléti népbiztosság épületében lenne és amelynek üzükörébe tartoznának az általános gyógyszerészeti kérdések, gyógyszerészi kiképzés, gyógyszertárak működése feletti felügyelet, gyógyszertárak vezetésének kérdése, gyógyszertárak szaporítása, életképtelen gyógyszertárak megszüntetése, drogueriák, valamint azok jövőbeni üzükörének megállapítása, a személyi ügyeknek intézése és a szakszervezetekkel való érintkezés.

A 2-ik osztály lenne a Központi Gyógyszerüzem, amellyel a kapcsolatot úgy vélem fenntartani, hogy naponta ott megjelenve, úgy a Központi Gyógyszerüzemben székelő helyettesem részéről, valamint az egyes ágazatok vezetői által eleferáltatnám magamnak a történt és történendő dolgokat és intézkedéseimet nyomban megtenném. Hogy ezen munkakörömet zavartalanul elláthassam, mielőtt munkaköröm mikénti kikötésének részletezésébe fognék, általánosságban vázolnom kell azt, hogy intézkedésemmel dologi részét erősen befolyásolhatná a szociális termelés népbiztosságának működése, ha nem

történnék meg az, hogy a gyógyszertermelésnek egy kézbe való vétele fránt megegyezés létesüljön, a népjóléti és a szociális termelés népbiztossága között oly irányban, hogy ezen megállapodásnak megfelelőleg a népjóléti népbiztosság önmaga intézné a termelés kérdését és annak keresztülvitelével az osztályt bizza meg.

Ugyanesak nagy akadálya lenne az üzem vezetésének az, ha az autonómiám kiépítése nem lenne teljes, miért is szükséges lenne, hogy referál-nom csakis legnagyobb fontosságú elvi kérdésekben kelljen, de termelési, kereskedelmi, gyógyszerbevásárlási, gyógyszerári ügyviteli dolgokban teljes felelősségem mellett önálló intézkedési jogom legyen, mert az ügykör természeténél fogva olyan pillanatok alatt kell döntenem. Ugyanesak a tökéletesebb munkaprodukálás céljából ezen ügykör szigorú megállapítását is kérem kell, amelyben a szakszervezettel való együttműködésben élnem kell.

Munkám minél tökéletesebb keresztülviteléhez az is szükséges, hogy az egész alárendelt szervezet minden egyes tagjának megbízatása a Központi Gyógyszerüzemben és pedig csak ideiglenes legyen; járandóságát mindenki onnan kapja meg és ha ad hoc munkaerőkre szükségem van, azokat az üzem köréből, avagy ha kell a gyógyszertárakból szintén ideiglenes jelleggel berendelhessem.

A politikát ügykörömtől el kívánom választani, mert feladatom csakis az lehet, hogy az ügyeket gyors és kielégítő módon bonyolítsam le, miért is ha György elvtárs a politikai megbízott szerepét mellettem nem vállalná, úgy kérem mellém egy fizikai vagy szellemi munkást politikai megbízottként kirendelni, akinek segítségével a munkafegyelmet talán életre bírnom lehetni.

Népbiztos elvtárral történt megbeszélésem alkalmával szóba hoztam azt is, hogy Madzsar elvtárs előtt az első forradalom után annak szükségét jelentettem ki, hogy a katonai gyógyszerellátás ne választassék el az ország lakosságának gyógyszerellátásától és ma is azt az álláspontot képviselem, amit Népbiztos Elvtárs is helybenhagyott, hogy a katonai gyógyszerellátásnak, mint külön szervnek a fenntartása nem szükséges. Ha pedig a katonaság érdekeit erősebben óhajtáná képviselni, úgy a Központi Gyógyszerüzemben képviseltesse magát a katonai gyógyszertárak egy kiküldöttjével.

Azt is hangoztattam, hogy az az állapot sem tartható fenn, hogy a fővárosi műszerüzeme, mint a fővárosi kórházak gyógyszerellátó szerve erőlyes fellépésével azt érhesse el, hogy a mai rettenetes szűkös gyógyszerkészletek mellett az ő igényei 3 hónapi készlettel elégtessenek ki, amidőn a napról-napra való gyógyszerellátás kérdése is csak megfeszített munka eredménye lehet. Szükséges lenne tehát itt is oly intézkedés életbe lépítése, hogy a fővárosi kórházakat ellátó gyógyszertárak részére ne halmoztassek fel a már régen létező és a most is fennálló központi gyógyszerraktárakban a gyógyszerkészlet, hanem az ő ellátásuk is a többi gyógyszertárhoz hasonlóan a készletek mérvéhez képest rövid időről-időre történhessen meg.

A gyógyszerkészlet terén panaszok merülnek fel nemcsak a gyógyszerhiány, hanem a meglévő anyag kiszolgáltatása körül, ami arra vezethető vissza, hogy míg eddig Budapest és az ország gyógyszer igényeit négy nagykereskedő és hat kisebb kereskedő, azonfelül óriási ausztriai és német import látta el, addig a közüzembe vétel óta az egyetlen Zrínyi-u. 3. szám alatti telep szolgálja ki a nap-nap mellett területileg is kibővülő üzletkört. Szükségesnek tartom tehát feltétlenül a hetekkel ezelőtt beszüntetett volt Kochmeister cég komplettálását is, úgyszintén olyan intézkedés életbe lépését, hogy Budapest I—VI. kerületét lássa el az egyik, VII—X. kerületét lássa el a másik közüzembe vett nagykereskedés, amennyiben pedig az ország határai a közszállás csökkenése folytán napról-napra bővülnek, a vidéki rendelések effectuálására rendezkedjek be a volt Király utcai telep is.

Változtatni óhajtának a gyógyszertárak szolgálati rendjén és munkafegyelmén, mert e két körülmény nagyban hozzájárul ahhoz az elégedetlenséghez, amellyel a közönség a közüzembe vett gyógyszertárakkal szemben el vanelve. Ma a gyógyszerészek a gyógyszertárakban 10 napos munkakeretben, napi 5 és fél óra munkaidőt töltenek el, ami semmiképpen sem lehet elegendő produktív munka végzésére. Az is teljességgel lehetetlen és

tarthatatlan állapot, hogy a mai intézkedések mellett vasárnaponként a közönség csak órák mulat kaphassa meg a szükséges gyógyszert. Az elmúlt vasárnap példánakokáért az Erzsébet-körúton lévő mindkét gyógyszertár, a Király-utca torkolatánál lévő szomszédos gyógyszertár és a József-körút és Rákóczy-út sarkán lévő Csillag gyógyszertár egyidőben zárva voltak. Haldéktalanul megszüntethető tehát az a rendszer, mert a gyógyszertári alkalmazottak harmadnaponként 37 órás pihenőidővel rendelkeznek és a vasárnapi munkaszünetnek ilyen széles alapokra való fektetése a közönség érdekeit mélyen sértő intézkedés.

Fentieket odamódosítanám, hogy vasárnaponként minden második gyógyszertár nyitva legyen, a gyógyszertári alkalmazottak pedig hetenként legalább 48 óra munkaidőt töltsenek el. — A tökéletesen megiazult munkafegyelem helyreállítására pedig a legerélyesebb intézkedéseket kellene életbe léptetni: a nagyobb üzemeket pedig ahol a zavarokat a munkástanácsok okozzák, ha kell, katonai felügyelet alá helyezni. A szakszervezetek vezetőségét pedig arra utasítani, hogy lázító és uszító munkát a szakszervezetben úgy a szellemi, mint a fizikai munkásokkal szemben ne engedjenek meg, mert pl. a gyógyszerészeti pályára való lépés még ma érettségi bizonyítványhoz van kötve, amelyen kívül két évet gyógyszertárban, két évet egyetemen és három évet gyakorlaton kell tölteni, hogy valaki önálló vezetője lehessen egy gyógyszertárnak, mégis a szakszervezet hivatalos lapja, a „Gyógyszerész Újság” ez év június hó 4-én kelt mai száma, a 204-ik oldalon előkészítő tanfolyamról tesz említést és a következőket írja: „E hó 26-án a segédmunkások egy arra a napra kijelölt csoportja részére megkezdődtek a tanfolyamok, melyek célja az, hogy a segédmunkásokat előkészítse a szeptemberben létesítendő újabb tanfolyamra, amelynek sikeres elvégzése esetén segédgyógyszerészek lehetnek”. Ilyen és ezt még sokban felülmúló kijelentések természetesen nem járulhatnak hozzá ahhoz, ami egy gyógyszertári üzem keretén belül feltétlenül mellőzhetetlen, hogy a munkafegyelem kifogástalan legyen.

Az üzembiztosok a gyógyszertárakban ideiglenes jelleggel alkalmaztattak, hogy az átmenet ideje alatt a volt tulajdonosok az új helyzettel megbarátkozva, beleillesszék az új rendbe és erre vonatkozólag azt indítványozom, hogy miután a volt tulajdonosok átlátva az adott helyzetet, ellenállás nélkül és megszokott kötelességérzettel teljesítik feladataikat, ha szociális és gyógyszerészeti lelkiismeretüknek mindenkor eleget tettek, a gyógyszertár munkástanácsának megkérdezése után, akár a volt saját üzemükben, akár más üzemekben is üzembiztosokként alkalmaztassanak. Ez azért is szükséges, mert számtalan panasz jutott tudomásomra, hogy az üzembiztosok egy része vezetői feladatának megfelelni nem tud, a közönséggel, a munkatársakkal, de különösen a volt tulajdonosokkal szemben durva magaviseletet tanúsít.

A közönség gyógyszerrel való ellátásának gyors és kifogástalan lebonyolítása végett szükségesnek vélném, hogy az orvosokhoz, a közönséghez és a gyógyszertárak munkásaihoz felhívás intézessék, mely felhívásban az orvosokat a rendkívüli gyógyszerhiányra való tekintettel arra kérném, hogy a gyógyszerrendeléseiket korlátozzák a legszükségesebbre és a mellőzhetetlenre a közönséget pedig arra, hogy a rendkívül megnehezedett gyógyszerellátásra való tekintettel és a megszorodott forgalom miatt igényeit a gyógyszertárakkal szemben ne fokozza, viszont az alkalmazottakhoz azt a felszólítást intézném, hogy ismerjek tartozó kötelességüknek a gyógyszertárban megforduló amúgy is sok bajtól és még betegségtől is meggyötört vásárlóközönséget a legudvariasabban kiszolgálni és felkérném a közönséget, hogy amennyiben konkrét panaszai lennének, azokkal forduljanak hozzám, ki megszerzem nekik az elégtételt. Egy ilyen intézkedéstől a helyzet azonnali megváltozását bízton remélem és a jogos panaszokra okot adó viselkedés gyökeres kiirtását vélem.

Az életképtelen gyógyszertárak bezárását is kilátásba helyezném, de Budapest gyógyszertárainak száma a lakossághoz képest annyira kevésnek látszik, hogy azok számát még szaporítani is kellene, ha a lakosság igényeit normális módon akarjuk kielégíteni, miért is határozottan ellene vagyok

annak, hogy a meglévő és életképes gyógyszertárak közül akár csak egy is bezárassék és mammut gyógyszertárak alakíttassanak.

A felesleges központosítás mint a közönség érdekei ellen való intézkedése, hasonló eredményre vezetne, mint az élelmiszer sommás kiszolgáltatásánál.

Most áttérünk a Központi Gyógyszerüzem mikénti vezetésének módjára, hogy ez a szerv véleményem szerint mily módon lenne egészen életképesse átalakítandó.

5 főcsoportot kívánok benne alakítani, amely 5 főcsoport élére egyéni és szakszempontból is tökéletesen megfelelő, ha lehet kiváló erőt kívánok állítani, ami garancia lenne arra, hogy a nagy feladat keresztülvihető.

Az I. csoport lenne a gyógyszertermelés csoportja, amelyben a kémiai gyárak foglalkoztatása, serkentése, galenikus készítmények előállításának kérdése, a gyógyszertárak gyógynövény ellátása és az ásványvizek ügye tartoznék.

A II. csoport a bevásárlási csoport, az anyagbeszerzéssel, a raktárak ellenőrzésével, a számlák ellenőrzése és kiutalásával, valamint az export kérdésével foglalkoznék úgy, hogy a bevásárlásnál az exportálható anyagért kompenzációs alapon lenne megkönnyítve a beszerzés.

A III. az elosztás csoportjába a beérkezett megrendelések kiutalása, az áruktárakban lévő készletek nyilvántartása, a könyvelés, az ár kalkuláció, a gyógyszerársszabvány kérdése és a katonai gyógyszertárak ellátása foglaltatnék.

A IV. tudományos és kísérleti osztály, amelynek feladata lenne a nagy raktárakba beérkezett anyagok ellenőrzése, vizsgálata, továbbá a gyógyszertárakból azok vizsgálata alkalmával bevont minták ellenőrzése és a gyógyszerkülönlegességek vizsgálata.

Az V. csoport lenne a pénzügyi, melynek a szerepe lenne a közüzembe vett drognagykereskedések és gyógyszertárak gazdasági, pénzügyi ellenőrzése, a kiutalt számlák folyósítása, a bevételek elhelyezése, az üzemben alkalmazottak munkáspénztári ügyeinek intézése és az összes alkalmazottak fizetésének nyilvántartása és kellő időben való folyósítása.

A legelső csoportban megemlített gyógyszertermelés minden eszközzel és minden módon keresztülviendő, de mivel a termelésnek ma részben a nyersanyag hiánya, részben felszerelési tárgyak beszerezhetetlensége miatt oriai nehézségekkel kell megküzdeni, minden erőnkkel rá kell vetni magunkat a bevásárlásokra és minden eszközöknek igénybevételével, minden alkalomnak a fel és kihasználásával vásárolnunk kell ott, ahol tudunk és annyit, amennyit kapunk.

A pénzügyi gazdálkodást úgy vélném organizálni, hogy úgy a nagy üzemek, mint a kisipari jelleggel bíró gyógyszertári üzemek, valamennyien pld. a Jelzáloghitelbanknál kapnának folyószámlát, egymástól hitelben vásárolnának és egymással szemben a fizetéseket clearing útján eszközölnék, amivel nagyban hozzájárulnának a bevásárlások gyorsabb lebonyolításához és a készpénzforgalom csökkentéséhez.

A pénzügyi gazdálkodás szervezésének többi részletére vonatkozólag a Pénzügyi Központtól nyerendő utasításának megfelelően járnának el és az általuk ajánlott szakterőket óhajtanám ezen osztály élére állítani.

A bevásárlások végrehajtásához kérek legalább 25 millió koronát rendelkezésre bocsátani, ami felett Bécsben szabadon rendelkezhetnénk.

A hollandi piacon eszközlendő bevásárlások céljaira a Haditermény r.t.-től kellene kérni nagyobb mennyiségű hollandi forintot, mert amint hírlik, ezzel bőven rendelkeznek, hogy ennek igénybevételével oda kiküldendő megbízottunk, a bevásárlásokat készpénzzel eszközölhesse.

Az egész szervezési, ellenőrzési munkálatok megteremtése és tökéletessé való kifejlesztésére igénybe óhajtanám venni a Diana r.t. Fehér nevű volt igazgatóját, most termelési biztosát, aki egy-két hónap alatt a közüzembe vett nagykereskedések és Központi Gyógyszerüzemünk berendezkedésébe tartózkodva, a legtökéletesebb ügykezelést és ellenőrzést lenne képes megalkotni.

Hogy a Központi Gyógyszerüzem nagy munkáját zavartalanul végez-

hesse, feltétlenül szükséges, hogy egy legalább 30—35 szobából álló helyiség birtokába jussunk, miért is sürgős kérelmem, hogy a Népbiztos úr személyesen járna közbe a lakáshivatal elnökénél ilyen irányú intézkedés megtétele végett.

A köztulajdonba vett gyógyszertárak vagyonértékeket képviselnek és nem tartom irreleváns dolognak, hogy a Tanácsköztársaság tudomással birjon arról, hogy mennyit reprezentálnak e köztulajdonba vett gyógyszertárak és azért ezek vagyonértékét egy későbbi időpontban megállapíttatnám.

Sürgősen elintézendőnek tartanám, hogy azon keresetképtelen, vagyon-talan özvegyek avagy árvák, akik a gyógyszertár köztulajdonbavételéig az illető gyógyszertárakból éltek, azon üzem terhére az életfenntartásukhoz szükséges összegeket továbbra is folyósítva kapják. Egy ilyen irányú rendelkezésnek sürgős kiadására felhatalmazást kérek.

Amidőn részletezett jelentésemnek végére jutottam, engedtessek meg nekem nagy általánosságban még a következő észrevételeimet megtenni:

A kommunizált üzemekben a produktivitás a minimumon alulra csökkent úgy, hogy ha van vagy lesz is nyersanyagunk, amíg a munkafegyelmet esetleg egy egészen új alapon nem állítjuk helyre, produktív munkát nem lehet végezni. A fegyelem helyreállítását a gyári üzemekben a politikai megbízottak támogató munkájától várnám. Ha a gyár munkástanácsa ezt biztosítani nem tudja, úgy a termelés elmaradásának fenyegető következményeire való tekintettel a termelő gyárak katonai felügyelet alá való helyezését, amint már említettem, elkerülhetetlennek látom. Ugyanilyen intézkedést tartok szükségesnek a nagykereskedésekre, esetleg a gyógyszertárakra.

Ami a gyógyszertári üzemek szocializálásának eddigi munkáját és a gyógyszertárak kommunista vezetését illeti, úgy bátorodom megjegyezni, hogy sem az iparban, sem a mezőgazdaságban nem történt meg, hogy kis üzemeknél, mint amilyenek a gyógyszertárak, az állam még az anyagiértékét is kielégítetlenül hagyta volna. Az osztó igazság alapján ennek a kérdésnek humánus megoldását ajánlanám. A kisebb vidéki még nem szocializált üzemek szocializálását egyenesen ellenzem, mert hiszen a horribilis kiadások miatt a produktivitás szükségessége elsőrangú kérdése kersztülvihetetlen.

Az alaprendelethez képest a gyógyszertárak üzemének vezetésénél, ha a munkásság nem ellenzi, a volt tulajdonos közreműködését kívánatosnak tartom.

A vidéki üzemek szocializálása már most megállapíthatólag teljesen meddő munka, mert nem történt egyéb, mint az, hogy az eddigi egy főnök helyett most 2 vagy 3 van, azaz annyi, amennyi épen az illető üzem alkalmazottainak a száma. — Sem a gyógyszertár vezetése, sem a jövedelmezőség megtartása és a pénzkezelés körül semmi komolyabb munka nem történik. Minden politikától távol, meg kell említenem, hogy a kommunista termelésnek ezek koraszülöttei.

Az a mód pedig leírhatatlan, ahogyan a szocializálások kapcsán a gyógyszertári munkások szakszervezetének a nyomására egyes gyógyszertárak tulajdonosaival eljárak, kizárva őket a termelőmunkában való részvétellel lelki előfeltételeitől. — Egészen objective bírálva a dolgot, a szakszervezetben az a nagy hiba történik, hogy az alacsony műveltségű fizikai munkásokat és azoknak felkorbaesolt ösztöneit használják ki a gyógyszertárak volt tulajdonosai és szellemi munkásaival szemben, ami azután abban a teljes anarchiában mutatja hatását, amely most a gyógyszertári munkát zavarja.

Információm szerint a volt munkaadói testületek munkakörét vették át a termelésben a szakszervezetek, így tehát a gazdasági munkában, a vegyipari, gyógyszerészeti és droguisták szakszervezetének én is ezt a szerepet szánnám és az ő támogatásukat szándékozom a politikai megbízott útján igénybe venni a fegyelem helyreállításában és a munkabéreknek az üzem produktív tétele szempontjából is, való megállapításában.

Az egyes üzemek vezetésének gazdasági ügyeit a vezetőknek a termelő munka érdekében való kijelölését a politikai megbízottal való egyetértésben magamnak kívánom fenntartani.

Ezek elmoudása után vissza kell, hogy térjek arra, amivel kezdtem, hogy vonakodtam a megbízatást elvállalni egészségi állapotomra való hivatkozással. — Én 51 éves vagyok, 37 évet napi 16 órai kemény munkában töltvén, fáradt, szívbillentyű-hibában szenvedő ember vagyok. Tudásomat, gyakorlati ismereteimet mindenkor a közjavára bocsátottam és életem elmúlt minden szakának pillanata a köz rendelkezésére állott. — Most is tehát hajlandó vagyok erre, de tekintve, hogy az ügykör, melyet be kell töltenem, sok helyre szólit és szükségessé teszi hivatalok, anyagraktárak, gyógyszerárak látogetását és ellenőrzését, kérem az osztály rendelkezésére utalni egy járművet, mert a mai viszonyok között villanyoson és a siklón való közlekedés lehetetlen.

Előterjesztésemnek minden pontját kérem megszívlelés tárgyává tenni és ha ez elfogadtnak, azt jóváhagyó aláírásával nekem visszaszámraztatni és amennyiben lehetséges, kinevezési okmányomban hatáskörömet körülírni méltóztassék.

Budapest, 1919. június hó 4-én.

Elvtársi üdvözzettel:

Zoltán Béla, s. k.
gyógyszerész."

Ez az őszinte, becsületes és semmiesetre sem kertelő munkaprogramm nyiltan feltárta a helyzetet. Ilyen helyzetben s az abban leirt körülmények között Zoltán Béla jöhetett csak az osztály élére. Normális viszonyok mellett alkalmasint lett volna Zoltán-nál megfelelőbb ember is. De az adott helyzetben a szksz. akarnokoskodó ifjainak letörésére, az előreláthatóan bekövetkező verekezésben a hajsának megfékezésére erős kéz kellett. Erős kéz és nagy koncepció. Olyan koncepció és initiativa, amely a gyakorlati életből sarjad. És ez volt Zoltán Béla. Deér Endre dr. subtilis egyénisége nem lett volna alkalmas a verekedésekhez. A folytonos támadás, hadakozás időelött megörölte volna minden hatalmas energiáját, mint ahogy megörölte Zoltán Bélát is, de szerencsére már csak akkor, amikor minden további pusztító munkát lehetetlenné tett s amikor a nagy tülekezésbe belefárasztotta az őt (s benne a becsületes felfogású és törekvésű gyógyszerésztársadalmat) minden oldalról tépdese-mar-cangoló-harapdáló bandita-hadat is.

És egy harmadik személyről akkor igazán nem lehetett szó.

* * *

Guth népbiztos a munkaprogramm alapján helyettesével a következő kinevezési dekrétumot állította ki:

„2207—eln. sz.

Zoltán Béla gyógyszerész elvtársnak

Budapest.

Megbizom Önt a vezetésem alatt álló Munkaügyi és Nép-jóléti Népbiztoság gyógyszerészeti szakosztályának vezetésével.

Felhivom, hogy állásának elfoglalása végett egészségügyi főcsoportom vezetőjénél jelentkezni sziveskedjék.

Együttal értesitem, hogy a folyamatban lévő illetményrendezés befejezéséig heti 450 korona munkabért engedélyezek.

Budapest, 1919. június hó 13-án.

Izsák, s. k."

Zoltán telefonos hívásra már 10-én felment, azonban az

osztály átvétele csak 13-án következett be.*) A hivatalos ténylekedést 11-én kezdette meg**) és pedig a szksz.-hez telefonálással, amelyben Neuwald titkárnak méltatlankodás hangján megbotránkozását fejezte ki azon kiméletlen bánásmód felett, amellyel a „volt“-tulajdonosokat zaklatják.

Ez a telefonálás is, mint az első (és egyben egyetlen) már közölt látogatás sok támadásnak volt az alapja. Jellemző adat, hogy a szksz. semmi lényegesbe kapaszkodni nem tudván, tehetetlen dühében a látogatásnál megszokásból is használt „Uraim“ megszólítást inkriminálta, hogy „hogyan védheti a proletár érdekeit az, aki megszólításánál az „Uraim“ kifejezést használja.“ Zoltán osztályvezető osztályának megalakítására a következő előterjesztést tette jún. 13-án, amihez egyébként a népbiztos már szóbeli referálás alapján hozzájárult:

I. A gyógyszertermelés szocializálása, központi irányítása, ellenőrzése, centralizálása és további fejlesztése: 1. Meglévő gyógyszeripari gyárak szocializálása, termelés kommunista irányú reorganizálása, új üzemágak bevezetése. 2. Galénikus gyógyszerek gyártása, új galénikus laboratóriumok felállítása. 3. Tápszerek, különösen gyermektápszerek termelésének megszervezése, irányítása, fokozása és ellenőrzése. 4. Gyógyszer-különlegességek szükséges, vagy szükségtelen voltának megállapítása, a szükségesek központi tömeges termelése, uniformizált gyógyszerek gyártása. (A közegészségügyi tanács, illetve egyéb szaktanácsok meghallgatásával.) 5. Gyógyvizek, ásványvizek tömegtermelésének megszervezése. *Előadó: dr. Wolf Emil vegyész-mérnök.*

II. Elvi jelentőségű kérdések, osztályvezetőhelyettes és titkári teendők: A szocializálásnak (gyógyszertárak és drogériák) elvi jelentőségű intézkedéseit érintő ügykör. 2. Gyógynövénytermelés irányítása a földművelésügyi népbiztossággal karöltve a munkaügyi és népjóléti népbiztosság 30. M. N. N. számú rendelete értelmében. *Előadó: Koritsánszky Ottó gyógyszerész.*

III. Gyógyszerkereskedelem szocializálása, központi irányítása, ellenőrzése és centralizálása felsőbb fokon, amennyiben azt a Központi gyógyszerüzem nem végezheti. 1. A gyógyszertárak szocializálásáról szóló rendelet végrehajtása, további gyógyszertár szocializálás előkészítése, szocializált gyógyszertárak üzemvitelére vonatkozó szabályzatok kidolgozása. 2. Gyógyszerbehozatal, kivétel, gyógyszeresereforgalom, kompenzációs műveletek. 3. Az itthontermelt, vagy behozott gyógyszerek elosztásának legfelsőbb irányítása. 4. Gyógyszertermeléshez szükséges nyersanyagok, a gyógyszer kiszolgálásához szükséges üvegek, kartonázok, stb. beszerzése. 5. Egyéb népbiztosságoknál, hatóságoknál való személyes eljárások. *Előadó: Bermann Lajos gyógyszerész.*

IV. Gyógyszertárak központi felügyelete, szakszerű ellenőrzése, központi nyilvántartása, gyógyszerészettel összefüggő tudományos kérdések, idevágó rendeletek. 1. Gyógyszertárak központi nyilvántartása, kartotékrendszer alapján. 2. Gyógyszertárak központi felügyelete, tudományos ellenőrzése, gyógyszerári felügyelők segítségével megejtett gyógyszerári vizsgálatok útján: a gyógyszertárak anyagi szakszerű ellenőrzése, mozgó kerületi ellenőrök útján. 3. A gyógyszertárak szakszerű vezetésére vonatkozó rendeletek, utasítások készítése. 4. A gyógyszerészet a gyógyszerészi

*) Olyan nagy volt ennek nyomán széleskörben a megnyugvás, hogy Kerpel azzal a gondolattal foglalkozott, hogy egy deputáció menjen Guth népbiztoshoz, amely köszönetét fejezze ki, amiért egy gyógyszertárost állított az ügyek élére. E szándékáról a fentálló s ezzel még inkább elmérgesedő körülmények következtében lebeszéltek.

**) A már ismételt említett változást az osztályon („osztályváltást“) ettől az időtől számítom.

technika stb. tudományos fejlesztése, gyógyszerészet körébe vágó tudományos kérdések referálása, gyógyszerártári üzemek modernizálása, a vegyvíz-gálóállomás és kísérleti tudományos laboratórium felügyelete. 5. Gyógyszerészek tudományos kiképzése (karöltve a közoktatásügyi népbiztossággal a gyógyszerészek tudományos képzettségének ellenőrzése és továbbképzésre való javaslatlattel. 6. Vegyszerkereskedések, mérégárúsító helyek (régőbbi drogériák) tudományos ellenőrzése, rájuk vonatkozó rendeletek végrehajtásának ellenőrzése. *Előadó: dr. Forgács Rezső gyógyszerész.*

V. **Gyógyszerészmunkások központi nyilvántartása, személyzeti ügyek:** 1. Gyógyszerészmunkások központi nyilvántartása újonnan felvett kataszter alapján, kartoték rendszerrel. 2. Üzembiztosok kinevezése a szocializált gyógyszerterek vezetésére. 3. Személyzeti ügyekben érkezett összes fellebbezések, áthelyezési kérvények stb. referálása. 4. Gyógyszerártári munkások szakszervezetével való érintkezés, a gyógyszerészmunkások munkahelyének megállapítása tárgyában (kivéve az üzembiztosokat). 5. Jóléti ügyek. 6. Gyógyszerészmunkások fizetésének, fizetési osztályának megállapítása és elbírálása. *Előadó: dr. Toffler Pál, gyógyszerész.*

VI. **Drogériákat érdeklő összes ügyek.** 1. Drogériák, illetve vegyszer- és háziszerkereskedések üzemvitel, összevonása, új kereskedések felállítása, szocializálás végrehajtása, stb. (kivéve drogériák) tudományos ellenőrzése és a gyógyszerterek és vegyszerkereskedések közti határvonal meghatározása. *Előadó: Wirth Károly droguista.*

VII. **Nem szocializált gyógyszerterek speciális ügyei,** az országos betegápolási alap és más közalapok számlájára történő gyógyszereszámla kiutalások. *Eladó: Marsovszky László dr. (blm. o. t.)*

VIII. **Új gyógyszerterek felállítása nem szocializált gyógyszerterek átruházása, áthelyezése, belügyminisztériumi restanciák feldolgozása.** *Előadó: Maczovich László ny. belügym. o. t.*

És ezzel a rég húzódó egységesítése a 3. osztálynak megtörtént.

Munkatársainak megválasztását nem önkényesen végezte az osztályvezető, hanem dr. *Deér Endre, Karlouszky Geyza, Maurer Armand* és többek részvételével tartott értekezlet helybenhagyó hozzájárulásával. A régi osztályon működött előadók közül csak azokat tartotta meg, akik vagy régebb óta (még a Hadügyből és Belügyből átvetten) voltak ott, vagy akik csak szakmunkát végeztek távol minden politikától és nem is volt semmi közösségük a kommunistákkal.

Az ellenőrök körében történt változásokról és a felügyelők kinevezéséről a megfelelő fejezetekben szólottam már.

Az osztályvezető mellett mint politikai megbízottnak *György Mátyás* került. *György Mátyás* álmodozó természetű, a „Ma” hypermodern írógárda egyik „költője”, gerinctelen, elhatározás nélkül való, rendkívül befolyásolható s a gyógyszerészet alfáját sem ismerő lepasszolt osztályvezető, aki drótonrángatott bábja volt a kommunista csoportnak. Egyetlen egy olyan tulajdonsága sem volt, amely vezetőszerrepre predestinálta volna. De nagyon mérsékelt szak és egyéb képességei mellett is makacsság a belepaukoltaknál, s ami a szűklátókörű embereket általában jellemzi: hiába minden meggyőző érv, bizonyító eljárás: belátja, hogy nincs igaza, de — kitart mellette. Nem becsületből, de felvilágosodott józanság hijján. Mint osztályvezető, tehetetlensége következtében ismételtén jutott olyan dilemmákba, amelyből a kivezető utat maga nem találta meg, hanem a szaktekintetben vele egyenlőkép

jelentéktelenek kommunista társainak irányítása mellett kereste, aminek kárát mindenkor a gyógyszerészet látta.

Politikai megbízott szerepébe az intrikust s a besugót játszotta. Ahelyett, hogy az osztályvezető ténykedését a maga politikai szempontjából ellenőrizte volna, a maga szaktehetetlenségének avagy anti szaktehetségének bélyegét szerette volna mindenre ráütni. Zoltán előtt azonban a gyógyszerészet magasabbrendű érdekei lebegvén, már kezdetben egy-egy gesztussal, Györgynek minden — kommunista társaitól betanult s jól-rosszul ellesett — „érvét” egy-egy szóval elintézte, s így minden intézkedésénél a gyógyszerészet szakérdeke érvényesült. Mikor látta a pol. megbízott, hogy ilyenformán nem tud érvényt szerezni a kommunista érdekeknek: — ahogy az osztályvezető nyíltan kijelentette neki — a szksz. „szagló szervé”-nek csapott fel. Mindent igyekezett kiszimatolni, az osztályvezető legrejtettebb gondolatait is, s azt azonnal megtelefonálta a szksz.-nek. Szobájában állandó konventikulum: Steiner, Hönig, Neményi, Vámos, szóval az agresszív irányú vezetők s igen gyakran Kéler. Neuwaldal-Nádassal ekkor már a szksz. keretén belül alakult (s még a kommunisták politikájánál is destruktivebb irányt szolgáló) „forradalmi csoport” titkos értekezletein találkozott. Ez a csoport nemcsak Zoltán, s vele az új osztály megbuktatására készülődött fel, hanem a Szamuely-Vágó anarkia és rémuralom megvalósítását célzó harmadik forradalomra.

Igy intrikált és állította be az osztályon történőket úgy, hogy az az ifjú óriásokat ádáz küzdelemre ösztökelte.

Réthelyi elleni már említett hajszájánál is, tisztességes emberhez méltatlan szerepet töltött be, amit az ezzel kapcsolatban bekövetkezett első összekoccanásnál Zoltán közölt is vele. Osztályügyeket teljes elintézésük előtt közölt a szksz.-el és ellentállásra tüzelte őket. Így történt az egyik — később közlendő leirattal, amelyet letisztázás és aláírás előtt szószerint leközölt — telefonon, amikor az előadóíven az osztályvezető szignálása után hozzákerült. Ugyanis az ügymenet az volt, hogy az ügyvezető elaboratumát elreferálta az osztályvezetőnek, ki is, ha helybenhagyta, szignálta, mire politikai tekintetből való áttekintésre a pol. megbízotthoz került. A kiadás joga, természetesen az osztályvezetőt illette. És jellemző, hogy csak a gyógyszerészosztályon követelte meg a pol. megbízott, hogy ne csak az előadóívet parafázza, hanem a kiadványt (kimenő tisztázatot) is aláírhasa. Az abszolút bizalmatlanság nyilatkozott meg ebben is és — a maguk becsületbeli(?) felfogásukra igen jellemző feltevés, hogy a letisztázásnál esetleg belecsempésznek valamit, amit a pol. megbízott kifogásolt volna.

Az előbb említett besúgás és indiszkrécio folytán súlyos összekoccanás volt Zoltán és György között. Egyáltalán az osztályvezetőre mind kinosabb lett az együttműködés, mert a pol. megbízott intrikái következtében nem élhetett azzal a szaktekin-
tetben nekiadott teljhatalommal, amely szerint a gyógyszerellátás

stb. biztosítása érdekében legjobb belátása szerint járhat el minden tekintetben. Ennek biztosítása céljából első feladatok közé tartotta a gyógyszerészeket felmenteni az őket minden produktív munkától visszatartó lídércnyomás alól: a további szocializálást elejteni és sőt a köztulajdonba vett patikákat is visszaadni. Az osztályvezető és Györgyön át a kommunista csoport, illetve a szksz. között fennálló emiatti harcba beleszólt — előzetes felhatalmazás ellenére — a népbiztos.

Ugyancsak június 13-án György által a következő, az ugyanezen napon, de György intrikálása előtt kelt kinevezési okmánnyal egyáltalán nem egyező rendelkezést küldötte:

„Dr. Zoltán osztályvezetőnek!

Guth elvtárrsal való megbeszélés alapján közlöm Önnel, hogy szakügyekben teljes hatalommal rendelkezik, személyi és szakszervezeti kérdésekben a mindenkor politikai megbízottal való *közös* megegyezés folytán és az ő közvetítése útján intézkedik.

Izsák s. k.”

Ez nemhogy eldöntötte volna a harcot, sőt ellenkezőleg jobban kiélezte. Tudni kell ugyanis, hogy Guth és helyettese Izsák, a jó és rossz fiú szerepét osztották meg. Guth népbiztos sokkal mélyebben és körültekintőbben gondolkozó, tehát nehezebben befolyásolható, míg Izsák igen-igen szimpla ember volt, s orvos létére is igen tájékozatlan és naiv. Egy pár szép szó, frázis, egy kis szívesség kilátásba helyezése és meg volt nyerve az ügynek. De nemcsak így: ha Guth valami „magasabb nyomás” következtében nem térhetett ki az elintézés elől, Izsákkal intéztette el. Nem mintha lelkiismeretbeli kérdést csinált volna magának abból, ha önmagával, illetve valamely előbbi intézkedésével ellentétbe kerül, hanem egyszerűen — a kecske és káposzta meséjének szemelött tartásával. Nem volt különösebb oka pl. a fentinel az „oportunitás-maïerei”-re és mégis György óhaját támogató főkommunisták kívánsága elől nem tudott kitérni, viszont belátta, hogy az Zoltánnak a gyógyszerészet, tehát a köz érdekében való törekvésében az eredményt megnehezíti, sőt talán lehetetlenné is teszi, — csinálja hát meg Izsák. És ezzel tápot nyert a szksz. a politikai okokból való mind hevesebb támadásra, amellyel Zoltán és az osztály működését illették. A bűvészinas kinyitotta a csapokat s a víz zúgott, morajlott, egyre dagadt az ár s elöntéssel fenyegette a gyógyszerészetet, amit Guth népbiztos — szembehelyezkedve a szksz.-tel — meg akart akadályozni.

Mielőtt azonban ennek ismertetésére térnék, röviden meg kell említeni, hogy az osztályon voltak közül Téri a közoktatásügyi nb.-hoz került gyógyszerészi előadónak, Steinernek sikerült a K. Gy. Ü. elleni támadásai révén magát ez üzemhez mint egy pol. megbízottat felvételni; a többiek részben gyógyszerésztárakba osztattak, részben a szksz.-nél helyezkedtek el.

* * *

A szksz.-ben folyó belső villongások és nagyfokú egyenetlenségek már régebben szükségessé tették volna az országos taggyűlés egybehívását. Azonban mindig talált okot a vezetőség

az előadásra, mert egyrészt a kebelbeli harcot nem látta fontos óknak, másrészt a Nádas—Wittenberger (s velük a többi kommunista) nem látta még eléggé „forradalmasítva” a segéd-munkások táborát, akik főtámaszokat képeztek céljaik megvalósításában. Azonban híre kelt Zoltán szóbeli megbízatásának. A szksz.-et ez a népbiztos részéről ért arculütés egyszerre felrázta s a vezetőség június 7-dikére összehívta a taggyűlést, a következő napirend megtárgyalására: 1. a gyógyszerészet válsága, 2. az alkotmány revíziója, 3. a választások megejtése. (A két utóbbiról szólottam már).

Gyógyszerészet válságának jelezték, hogy egy kiváló szakember kap megbízatást az ügyek szakszerű vezetésére, holott ez a szakértelmetlen, magukat politikusoknak mondók, szakügyekben való befolyásának válságát jelentette s a gyógyszerészet talpraállítását célozta.

A gyűlés hatalmas méreteire, hogy következtetni lehessen, előre hirdették, hogy az ekkor „felszabadult” Kassából repülőgépen jönnek az ottani tagok. (Csak hangulatkeltés és csalétek kívánt ez lenni, ahogy utóbb beigazolódott.) A gyűlés a régi képviselőházban folyt le s azon mintegy 150—200 gyógyszerész és vagy 400—500 gyógyszerértári segédmunkás vett részt. A bejáratokat vörös katonák állták belülről el, s akik a szavazás előtt el akartak menni (főleg segédmunkásokat) Nádas parancsára nem bocsájtották ki. A gyűlésen Téri elnökölt.

Zoltán elleni támadást *Neményi* kezdte. Nem személy fölött gyakorol kritikát s elismeri Zoltán kiváló szaktudását és gazdasági ismereteit, amelyben nem ér fel hozzá senki. De ma úgy áll előtérben — úgymond — mint aki annakidején az alkalmazottak ellen vezette a munkaadókat. Idegen befolyások érvényesültek. Leszögezi, hogy Dóczi és Szántó tehetetlensége szanalhatta Zoltánnak a helyzetet. A termelés megállott, nincs anyag a gyógyszerárak legnagyobb részében. Annakidején Dóczi kijelentette, hogy ezt a helyzetet egyedül ő oldhatja meg, most Dóczi: a fej állandóan Bécsben van, Szántó pedig, mint Dóczi kifutó fiúja, állandó kényutazásokat rendez Bécs és Budapest között. A Gyógyszerüzem csődöt mondott s az egyedüli megoldást a gyógyszer-kiszolgálás korlátozásában látja. Megállapítja, hogy a válságnak leginkább az az oka, hogy a népbiztossághoz többé-kevésbé szakmai tudás nélkül, csak politikai megbízhatósággal kerültek fel az emberek. Zoltán szerint a K. Gy. Ü. élére való, ha melléje politikailag megbízható proletár-gyógyszerészek kerülnek. — *Nádas* erősen és féktelenül lázított. A szabotálás ördögét festette a falra, Zoltán kinevezése esetére. Egy-egy intésére felugrott a segéd-munkások egész táborára. Öklüket rázva fenyegették meg a szksz. gyógyszerész tagjait, ha Zoltánt mint osztályvezetőt akceptálni merik. — *Maurer* Armand kijelenti, hogy nem ismeri el a proletárdiktatúrát, amelyben alulról diktálnak a felülállóknak. Bátor szavakban védelmére kel a szakmai érdekeknek, amire a segéd-munkások Nádas jeladására ismétetlen hallatlanul brutális kijelen-

césekkel próbálják leterrorizálni. Megállapítható volt, hogy ez nem józan s a maguk egyszerű és természetes esze szerint gondolkozó emberek őszinte megnyilatkozása, hanem a magukat gonosz felfogásuk szerint kommunista apostolnak hirdető hamis és lelkiismeretlen egyének félrevezetésének következménye.

Neuwald titkár a már említett telefonbeszélgetésből kiindulva, intéz támadást Zoltán ellen, akinek szakmai kiválóságát elismeri és a következő tiltakozó javaslatot nyújtja be:

"A Gyógyszertári Munkások Szakszervezete f. hó 7-én tartott országos taggyűlése élénk megütközéssel vette tudomásul, hogy a Népjóléti Népbiztosságnál a gyógyszerészet ügyeinek legfőbb vezetésére a volt munkáltatók szövetségének elnöke van kijelölve. Az országos taggyűlés tudatában van annak, hogy a gyógyszertermelés, beszerzés és elosztásra szakférfiakra van szükség és épen ezért politikai meggyőződésre való tekintet nélkül munkába kívánja állítani mindazokat, akiknek ezen szaktudásuk megvan. Tudatában van annak, hogy Zoltán Bélában a legtökéletesebb gazdasági képesség megvan arra, hogy a gyógyszerészet anyagi természetű ügyeit vezesse.

De tudatában van annak is, hogy politikai tekintetben az ő vezetőállásba való jutása a gyógyszerertári proletármunkásság elnyomását és a régi rend részbeni visszaállítását jelenti.

Ismeretében annak a felelősségnek, amely a gyógyszerre szoruló proletáriátus érdekében reánk hárul, tisztelettel kérjük a Népjóléti Népbiztos elvtársat, hogy e nagyfontosságú kérdés eldöntésénél a dolgozó gyógyszerertári munkások véleményét meghallgatni és figyelembe venni szíveskedjék."

Maurer azt javasolja, hogy mivel e kérdés elintézése szakismereteket igényel, csak a gyógyszerészeket szavaztassák le. A felfogásban osztoztak a szksz. gyógyszerész tagjai, de majorizálták őket a segédmunkások, akikkel csak a kommunista gyógyszerészek szavaztak.

És akkor egy szokatlan jelenet következett. A testvér droguista szksz. részéről a karzati hallgatóság között többek mellett jelen volt Szakatics Kornél droguista, a K. Gy. Ü. Zrinyi-utca 3-as telepe munkástanácsának elnöke szót kért. És nem üdvözlöt vagy csatlakozást jelentett be, hanem Zoltánt, mint értelmetlent, mint a gyógyszerellátás terén beállott csődnek egyedüli okozóját állította be, aki egyáltalán nem alkalmas vezetőnek, miért is — tiltakozni akart kinevezése ellen szksz.-e részéről, azonban saját társai, sőt az egész gyűlés lehurrogta a vendégjog címén felszólaló „elvtárs“-at.*)

Az éjféli órához közel járt az idő, amikor a tiltakozó javaslatot megszavazták a segédmunkások terrorja és a vörös katonák ilyen irányú ajtónálló asszisztenciája mellett.

A tiltakozást aztán az osztálynak s küldöttségileg a népbiztosnak is eljuttatták.

A szksz. e felterjesztésére a következő választ kapta:

Magyar Tanácsköztársaság. Munkügyi és Népjóléti Népbiztosság Gyógyszerész-oszt. 10107/VII. 1919. szám.

"A gyógyszerertári munkások szakszervezetének Budapest.

Junius hó 10-iki kelettel taggyűlésének élénk megütközését közli abból

*) Az utána felszólaló, Wirth Károlynak gondolta e kellemetlen interpretációt, ami ellen legelőnkebben maga a droguistáknak egyik legképzettebb vezetője, s a hallgatóság közt szintén jelenlévő Wirth tiltakozott.

az alkalomból, hogy a gyógyszerészeti ügyosztály élére Zoltán Bélát jelöltem, aki azóta meg is kapta kinevezését és el is foglalta állását. Jónak látta ezen felirátában kifejezést adni aggodalmának, amely szerint „politikai tekintetben az ő vezetőállásba való jutása a gyógyszerügyi proletármunkásság elnyomását és a régi rend részbeni visszaállítását jelentené”; eltekintve attól, hogy ezzel egyik lényegbe vágó intézkedésemnél nemcsak, hogy kevés előrelátást tételez fel, egyenesen azzal vádol meg, hogy mélyebb megfontolás nélkül és nem az összes körülmények figyelembevételével cselekszem. Ha aggodalmait magamévá téve a jelölt személyének kinevezésétől eltekinttem volna, homlokegyenest ellenkező intézkedésre készített volna a Szakszervezet ezzel, mint amit a mostani történelmi átalakulás alapvető munkásai és vezetői hirdettek.

Szükségeseznek tartom, hogy figyelmébe ajánljam Trockijnak, a kommunista párt oroszországi pártjának Moszkvavárosi kongresszusán 1918. évi márc. hó 28-án mondott beszédének (I. Bodó Pál fordításában a Közoktatásiügyi népb. kiadása 8—9. oldal) idevágó részét. Trockij azt mondja: „Elengedhetetlenül szükséges, hogy a szakembernek a szabadmozgás lehetőség és a teljes alkotás tág terét meghagyják, mert egyetlenegy csak némiképpen is tehetséges szakember sem tud dolgozni a szakmájában, ha ennél a szakmunkánál olyan emberek collégiumának van alárendelve, akik a munkának ezt a terét nem ismerik. Egy politikai szovjetellenőrzésnek mindenütt és mindég meg kell maradni, de a többi funkciókra speciális tudású technikusokat kell kinevezni, őket felelős állásba helyezni és teljes felelősséggel felruházni.

Azok, akik félnek ettől módszertől öntudatlanul is mély belső bizalmatlanságot áruznak el a szovjetformánnyal szemben. Azok, akik azt hiszik, hogy a tegnapi szabotálókna a szakállásokba való bevonása a szovjeturalom alapjait fenyegeti, egyrészt nem számolnak azzal, hogy a szovjetkormány nem szabad megbotlani valamely mérnökön, vagy valamilyen eddigi generálison, — hiszen politikai, forradalmi és katonai tekintetben a szovjeturalom legyőzhetetlen — de viszont hajótörést szenvedhet azon, hogy ha kiderül, hogy képtelen a reá váró szervező munkát elvégezni.”

Nem tudom, mert hisz adatokat nem közöl erre, mire építi azt a feltevését, hogy Zoltán Béla kinevezése a gyógyszerügyi proletármunkásság elnyomását és a régi rend részbeni visszaállítását jelentene. A gyógyszerészeti ügyosztály jelenlegi vezetője megbízatásának elnyerése előtt felhívásomra részletezett programot nyújtott be hozzám írásba foglaltan. E programot helybenhagytam és annak alapján és értelmében működését meg is kezdette. Másrészt pedig, ahogy a múltban végzett működéséből megállapíthattam, ebből következőleg is ellenkezőjét várhatom, várom és követelem is az osztályvezetőjétől, mint amit a Szakszervezet felterjesztésében működése következményeképpen beállit.

Mindenki előtt ismeretes, hogy a szakosztály vezetőjének gyógyszerügyi munkatársai között többen egy évtizednél hosszabb időn át dolgoztak mellette, ugyancsak nem egy a szakszervezet legexponáltabb vezetői közül, akik épp a legélesebb harcok idején voltak gyógyszerésztárban. Nem valószínű, hogy bárki is évtizednél hosszabb ideig működjek azon a helyen, ahol az antiszociális törekvések különösebben észlelhetők. Mindebben, de különösen az általában jóváhagyott programban biztosítékot látok arra, hogy az ügyek a szakszervezet aggodalmát is eloszlató módon fognak az új osztályvezető vezetése mellett folyni.

Az osztályvezető mellett politikai megbízottként György Mátyás elvtárs fog működni, ami szintén garanciája az ügyek helyes vezetésének és kérem a Szakszervezetet, hogy igyekezzék az ő útján megteremteni a működésben azt az összhangot, amely a szakember és politikai megbízott együttműködésében a siker elengedhetetlen feltétele.

Remélem, hogy sikerült ezekben a Szakszervezet aggodalmát eloszlatni, remélem továbbá azt is, hogy az ügy érdekében számíthatók a Szakszervezet további támogatására is.

Budapest, 1919. június hó 16-án.

Guth s. k. népbiztos*.

Az ügy előadója *Koritsánszky Ottó* volt, aki eredeti fogalmazása szerint így fejezte be a leíratot:

„Nem keresem, hogy vajjon mérlegelte-e a taggyűlés mindezeket között határozata — a megütközés — előtt. A lényeg az, hogy mindebben és az általam jóváhagyott programban biztosítékot látok arra, hogy az ügyek a szakszervezet aggodalmát is eloszlató módon fognak az új osztályvezető vezetése mellett folyni.

Ezekre való tekintettel, felterjesztése dacára is nem haboztam abban, hogy Zoltán Bélát az osztály vezetésével megbízzam“.

A leküldött leirat utolsó két bekezdését, az előadó fogalmazását egyébként teljesen meghagyva, Guth népbiztos írta át.

A tiltakozáson kívül a következő átiratot küldötte a szksz. az összes szakszervezethez Zoltán kinevezése s az osztályon bekövetkezett változás tárgyában:

„Elvtársak! Szakszervezetünk helyzetének komolysága arra indít bennünket, hogy a rajtunk esett sérelmekért az összes testvér-szakszervezetek munkásságánál keressünk egységes védelmet és elégtételt. A gyógyszer-tárak dolgozó proletármunkássága a proletárdiktatúrával kivítva azt, hogy önmaga sorsáról önmaga rendelkezék. Az évtizedek óta tartó bérharc, mely a beteg emberiségből kiuzsorázott filléreken élősködő gyógyszer-tartulajdonosok és a gyógyszer-tárban dolgozó proletárok között dúlt, végre eldőlt és a proletárság kezébe vehette beteg testvérei elsőrendű érdekeit szolgáló gyógyszer-tárakat. A letört gyógyszerész-burzsoázia azonban a harcot még ma sem adta fel a proletáriátussal szemben. Nekik és a hozzájuk szegődött öntudatlan néhány zsellérnek sikerült kivívniuk azt, hogy a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészeti osztályának élére a volt gyógyszer-tartulajdonosok testületének elnökét, Zoltán Bélát állították. Azt az embert, aki még a legutóbbi gyógyszerész bérmozgalmat is „eltiprom“ jelszóval törte le. Azt az embert, aki közvetlenül ezen vezető állásába való kinevezése előtt nyíltan kijelentette, hogy a volt tulajdonosok hatalmának visszaállítása érdekében minden lehető el fog követni és hogy a dolgozó Gyógyszertári Munkások Szakszervezetét semmi tekintetben illetékes fórumnak el nem ismeri.

Elvtársak! F. hó 7-én tartott országos taggyűlésünk tiltakozott ezen, a proletár munkásság és a szociálista erkölcsöt megbecstelenítő kinevezés ellen. Nem hallgattak meg bennünket. Mi tehát a végsőkre elszántuk magunkat. Nem engedhetjük eladni a közegészségügy egyik legfontosabb ágát és vele a beteg emberek, a beteg proletáriátusnak és a gyógyszer-tárakban dolgozó munkásságnak becsületes és szabad sorsát.

A munkásságra gondolunk, a beteg proletáriátusra és az egész munkásság, a proletárok összességének szolidaritását kérjük. Álljatok mellénk a Ti hatalmas, öntudatos tömegeitekkel, hogy meg ne szégyenithessék rajtunk keresztül az öntudatos proletáriátus önkormányzatát azzal, hogy tölthatalmu diktátorként küldjék reánk azt az embert, ki még két hónappal ezelőtt a munkásnyuzók vezetője volt.

Munkástestvéreink! Segítséget kérünk és várunk Tőletek, amint hogy mi is Mellétek állnánk, ha a Ti ügyetekért kellene harcot megvívnotok.

Felkérjük a Szakszervezeteket, hogy f. hó 18-án szerdán d. u. 4 óra kor Szakszervezetünk helyiségében (Aggteleky-utca 8.) tartandó megbeszélésen egy megbízottjuk által magukat képviseltetni sziveskedjenek.

Proletári üdvözléssel:

Holczér Jenő, Téri Tibor, Nagy Oszkár, Kéler János, Pongrácz Lajos s. k.
az intéző-bizottság tagjai.

Neuwald Aladár s. k. ügyv. titkár.“

A szakszervezeteknél *Sugár István* járt el a „szükséges információ” megadására és valószínű, hogy ő ép oly kevéssé riadt vissza a tárgyilagosságot nélkülöző, sőt hamis adatokon alapuló beállítástól, mint ahogy ezt a fenti átiratban sem átalotta az intéző-bizottság. Néhai *Filo* testületi elnöke egyik kijelentésének *Zoltán* szájába adásával elkövetett hamisítást és annak megemlékezés nélkül hagyását, hogy *Zoltán* csak a legutóbbi időben került az egyesület elnöki székébe, amikor ettől várta a gyógyszerésztársadalom, hogy az egyesület hosszú idei tétlenség után olyan produktív és a haladottabb kor szelleméhez mért munkát fog kifejteni, amely a gyógyszerertárosi és a gyógyszerészi (alkalmazotti) karban fentálló ellentétek kiegyenlítéséhez és eredményes közös munkához fog vezetni, *Forgács* dr. szemére hányta a szksz. gyógyszerész-szakosztályának júl. 2-án tartott gyűlésén.

Ezen a gyűlésen jelentik be egyébként, hogy „a szksz.-ek dolgozó munkássága nem tűri, hogy nyakára hozzák a volt munkáltatókat: *Zoltán Béla* ellen a dolgozók milliói lépnek fel.” Egyben azt is, hogy „a Szakszervezeti Tanács ezt nem speciálisan a gyógyszerz. szksz. ügyének tekinti, hanem az összes vele szolidáris szakszervezetének.” A szksz.-ek a 18-iki megbeszélésen elhatározták, hogy e konkrét esetből kifolyóan a Szakszervezeti Tanácshoz fordul azzal a kéréssel, hogy keresse meg a F. K. T., hogy volt munkáltató ne bizassék meg „politikailag is fontos vezető állással.” A Szakszervezeti Tanács július hó 4-én délután 4 órára az összes szakszervezetek titkárait és vezetőit értekezletre hívta össze. Erre a gyűlésre meghívták a népbiztosokat is, akik közül *Garbai*, *Hamburger*, *Lengyel* és *Varga* jelentek meg, (*Guth* vidéken időzött).

Jászai Samu a Szakszervezeti Tanács elnöke felolvassa a Kormányzó Tanácshoz intézendő memorandumot és kéri, hogy mivel ebben az összes szakszervezetek sérelmei benne vannak, fogadják el ezt változatlanul. A memorandumnak, amelyet különben teljes egészében elfogadtak és fölterjesztettek, első pontja a következő: „Fontos állások betöltésénél nem hallgatják meg és nem hallgatták meg a szakszervezetek véleményét és politikailag teljesen megbízhatatlanokat neveztek ki. Kérjük mindig a szakszervezetek meghallgatását és a már kinevezett politikailag megbízhatatlanok azonnal kicserélését.”

A szksz. a népbiztoshoz is felír az értekezlet után és pedig egy durva, a szokott goromba hangon tartott átiratban, amelynek bevezetését mutatóba közölni kell:

„A szakszervezetek elnökeinek és titkárainak július hó 4-én tartott értekezlete állást foglalt ama sajnálatos tények ellen, hogy egyes fontos vezető állásokat olyan elemek töltenek be, akinek működését a szervezett munkások a legalaposabb aggodalommal nézik és csak fegyelmezettségük a legnagyobb mérvű megfeszítésével tudják tűrni, minthogy az illetők burzsua multjukkal a munkásság szemében gyanúsak és ellenszenvesek.

A Gyógyszertári Munkások Szakszervezete különösen sérelmesnek tartja és a proletárdiktatura elveinek arculesapását látja abban, hogy a szak-

szervezet megkérdése nélkül, sőt annak kifejezett tiltakozása dacára, a szaktekintély ravasz köpenybe burkolózva, egy burzsua munkáshajtsár áll a magyar gyógyszerészet élén és ül a gyógyszerertári proletáriátus nyakán. Zoltán Béla az egykori gyógyszerertár tulajdonos, Zoltán Béla a volt tulajdonosok munkás kizsákmányoló maffiájának vezére nem maradhat tovább a nyakunkon, ha még olyan előkelő idegenek — mint a letűnt rendszer árnyvilágából visszamaradt baráti és érdektársak — egyes egyetemi tanárok segítették is őt nyeregbe. Zoltán Béla múltjánál fogva gyanús volt nekünk, mikor jött, semmi jót tőle nem vártunk, nem is várhattunk. Ő, aki a szak szervezetet közvetlenül kinevezésekor is megtagadta, kijelentve, hogy a szakszervezetet semmiféle kérdésben faktornak el nem ismeri, ő nem jöhetett és nem is jött becsületes szocialista szándékkal. Tőle nem várhattunk olyan alapvető szociális építő munkát, mely a kommun gyógyszertermelés és elosztás problémáját megoldotta volna. Aggodalmunk nem volt alaptalan". Stb. stb.

Guth népbiztos ennek dacára nem ejtette el Zoltán osztályvezetőt. Tudni kell, hogy Guth erősen állott a maga helyén, a F. K. T.-ban tekintélye volt s szavának súlya. A gyógyszerész szksz. hajszája bosszantotta, majd — amikor látta, hogy ez akutta lesz — hidegen hagyta, nem törődött vele.

A szksz. minden gyűlésén, értekezletén támadták Zoltánt. (Az osztály képviseltetését a gyűléseken elrendelte az osztályvezető.) A Gy. M. L.-nek nem volt száma, amelyben támadás ne jelent volna meg. *Hőnig* pl. a június 25-diki számban így szellemeskedik:

"A burzsujok s bérencei cselszövéseit, alattomos aknamunkáit jól ismerjük. Minden a dolgozók társadalma ellen intézett merényletet jogosnak és becsületesnek tartanak. Betolakodnak, mert kisdéd játékaik akarják megkezdeni, a proletárdiktatura aláadását s a burzsua diktatura bevezetését. Kétségbeesztő, de egyúttal bámulatraméltó, hogy a burzsujok exponáltjai mily gyorsasággal helyezkednek el. Amíg a munkások a maguk évszázados gyakorlati tapasztalataik alapján, a hatalom megdöntéséhez, a burzsujok s azok bérencei a hatalom megkaparintásához értenek. Ha az előőrsök elhelyezkedtek, összeköttetéseket létesítenek, s habár a forradalmi kormányzótanács intencióit jól ismerik, azzal kezdik, hogy a rendeletek homályosságait keresik, s összeköttetéseik útján, egyéni és burzsujtársaik érdekeit, a rendeletek kijátszásával előtérbe tolják.") Ravasz alattomosággal mindent megmozgatnak. Ügyvédi fiúkával, rendeletek kiforgatásával, humberg-átiratok elrejtett céljaival precedenseket létesítenek, uzust formálnak, hogy végül jogokat vindikálhassanak. Legyünk éberek."

Nádas pedig ugyanezen lap „Nyílttérben“ úgy enyeleg, hogy azért már — a különben bátor szerkesztő sem mert felelősséget vállalni:

"Kedves Zoltán Béla gyógyszerész úr, arról értesültem, hogy az Ön volt gyógyszerertárában egyik munkásné jegyzőkönyvet akart felvenni, vallo-másokat akart kicsikarni azoktól a segéd munkásoktól, akik jelen voltak a június hó 6-án tartott szakszervezet-taggyűlésünkön. Nagyon érdekes, hogy éppen én ezen a gyűlésen éppen Önt támadtam és hogy éppen az Ön volt gyógyszerertárában kezdtek. És szomorú, hogy ezt egy Ön által 11 évig kizsákmányolt bér munkás tette! Nem akarom Önt meggyanúsítani, csak mint tünet nagyon érdekes ez és gondolom, kíváncsi arra, hogyan és mi módon támadtam az Ön személyét.

Ön kinevezésekor itt jött a Szakszervezetben és tudomásunkra adta, hogy az „urakkal“ majd igyekezni fog az együttműködést megtalálni. Később

* A később ismertetendő leiratra és intézkedésre vonatkozik ez.

pedig a volt tulajdonosok általunk megtámadott lelki egyensúlyának helyrehozását helyezte kilátásba. Így dolgozgat Ön... És hívei jegyzőkönyvet vesznek fel. Ügylátszik, az „urakkal” már megtalálta az együttműködés lehetőségét. Velem nem, mert támadtam és támadni fogom mindaddig, amíg Ön azon a helyen lesz. Jól tudja már, miért. De addig figyelmeztetem akár Önt, akár híveit, hogy öntudatos munkáselvtársainkat holmi terhelő adatok beszerzésével ne szekálják és ily módon a személyemben a szakosztályt, — amelyhez Önöknek semmi közük nincs, — ne sértsék, mert proletár diktatúra van... Ha pedig terhelő adatokra van szükségük, akkor ne a munkásokhoz, hanem az „urakhoz” forduljanak.

Tisztelettel

Nádas Lajos, okl. gyógyszerész,
a segéd munkás szakoszt. vezetője.

Az a Nádas írja ezt, aki a jún. 20-iki gyűlésen kijelentette: „addig pedig nem nyugszom, míg az osztályon levők akasztófára nem kerülnek s ha kell, Zoltánba saját kezemmel szorítom bele a burzsua lelket.” És később a már említett orosz laboráns felszólalása nyomán: „ha szabotálnak a gyógyszerészek, közibük fogok lövetni, mert az igazi terror, a fizikai terror csak most fog következni.”

A július 2-iki szám „A Gyógyszer Üzem és a Gyógyszerész osztály műhelyéből” címen egyenesen Guth népbiztoshoz adreszálva intéz támadást, amelynek bevezető sorai a következők:

„Mint vérző sebet akarjuk most megmutatni Önnek, mi fáj nekünk. Egyenesen állunk elvtársunk előtt és nyíltan kimondjuk, hogy itt Zoltán Béláról lesz szó, aki most diktatori hatalommal feje és vezetője a gyógyszerész osztálynak. Az egész gyógyszerész-munkásság proletáröntudata akar itt megnyilatkozni, akik csaknem a szomorú reménytelenségbe süllyedtek vissza, amikor a volt munkáltatók testületének elnöke újra megjelent a láthatáron. Kimondjuk, hogy nem hiszünk Zoltán Béla úr működésében, nem hisszük, hogy az ő nagy szaktudásának csak valami hasznát is látna a föl-szabadult proletáriátus. Mit várhatunk egy kispolgári gondolkozású embertől, akinek minden idegszála, minden legkisebb érdeke a régi korrupt rendszeré? Ebből a mienkkel egészen ellentétes érdekből, ebből a végtelen konzervatívizmusból, csak az nőhet ki, akire itt számtalan példával rá akarunk mutatni: a halogató politika.”

Maga a szksz. vezetősége is megrettent a leírhatatlan mérvet öltött hajszától és a júl. 2-diki gyógysz. szakosztályi gyűlés elé terjeszti a választmány javaslatát, mely szerint Zoltán ellen a lapban „gazdasági hajszát ne indítsanak.” Hőnig a javaslatot csak attól függően szavazza meg, hogy „Zoltán vezetése mennyire szociálista elvek szerint történik”. Az elnök azonban vitát nem engedve, a javaslatot elfogadottnak jelenti ki.

* * *

Nyilvánvalóvá lett akkorra már a kommunista csoport hajszája következtében, de egyébként is, hogy igazán jelentős s a gyógyszerészet szempontjából fontos és maradandó, megelégedettséget keltő és egészségügyi közérdekszerűleg is szükséges alkotásra az adott viszonyok folytán már csak azért sincs lehetőség, mert a legfőbb hely intézkedését látva, meg kellett állapítani, hogy csak idő kérdése, mikor roppanik össze az a rettenetes baloldali kilengés s mikor áll vissza a jogrend és jogbiztonság. És az

nyilvánvaló volt, hogy akkor minden, a politikától távol álló szakszerű intézkedés is hatályon kívül helyeztetik, ha még oly fontos és szükségszerű is a politikai tendenciájuakkal együtt s majd a rend teljes helyreálltával kerül minden kérdés újabb elbírálás és elintézés alá a haladottabb követelményeknek megfelelőleg tisztára a szak- és közérdek követelése szerint. Ezeknek felismerése következtében az osztályvezető olyan munkálkodásra szorította az osztályt, amely a további rombolást megakadályozta s amennyiben lehet, az elkövetett súlyos hibákat és sérelmes intézkedéseket korrigálja.

Ekkorra a további rombolás az osztálynál az egész működési körben úgyszólván megtörtént. Bajtól egyrésztől nem kellett már tartani, másrésztől azonban a szksz. hajsza következtében (bár a népbiztos mitsem adott arra, amit ismételt ki is fejezett), Zoltán úgy látta, hogy helyzete egészen képtelenné vált s ezért július 7-én felmentése iránt kérvényt adott be:

„Népbiztos elvtárs!”

Azon szünni nem akaró és indokolatlan támadások, amelyek a Gyógyszerügyi munkások szakszervezetének minden egyes ülésén elhangzanak és amelyekkel lesz kitöltve a szakszervezeti munkások hivatalos közlönye, arra indítottak engem, hogy már június hó 30-án előszóval kérjem Népbiztos elvtársat arra, hogy osztályvezetői állásomból, — amelyet alapjában kivonkodtam elfogadni, de amelybe Népbiztos elvtárs szigorú óhajta következtében mégis behelyezkedtem — engem felmenteni méltóztatassék.

Július hó 1-én népbiztos elvtárs telefonon volt kegyes engem felhívni és érveimet meghallgatni és azok alapján az ügy megvizsgálását kilátásba helyezni. E hó 5-én ez ügyben megismerettem kérésemet szóbelileg, utalva arra, hogy a szakszervezet semmiképp sem tud belenyugodni kinevezetéseembe és a hajsztát továbbfolytatja, amelynek eredményeképpen összeült a szakszervezeti tanács és határozatta emelte a Forradalmi Kormányzótanácsnál való olyirányú intervencióját, hogy olyan megbízhatatlan politikai multtal bíró emberek, mint amilyen én is vagyok, vezető állásban ne működhessenek és tevékenységük szoríttassék tisztán gazdasági ügykörre.

Népbiztos elvtárs ezen kihallgatásom alkalmával megint nem teljesítette azon alázatos kérésemet, hogy engem állásom alól felmentsen, miért is kénytelen vagyok újlag írásban előterjeszteni és szolgálati úton színo elé juttatni azon harmadszor felmerülő kérésemet, hogy engem a gyógyszerészeti osztály vezető állásától felmenteni szíveskedjék.

Szerény szaktudásomat a gyógyszerellátás ügyének a szolgálatába állítom és készséggel hajlandó vagyok azon munkakört, amelyet idevaló helyzetetésem előtt a Központi Gyógyszerüzem egyik osztályában betöltöttem, elfoglalni, de képtelen vagyok az osztályvezetői állást továbbra is vállalni, mert ezt fizikailag sem bírom ki. Orvosaim, dr. H. és dr. V. már évekkal ezelőtt megállapították nálam az *Insufficiencia vulvulae mitralis* fennállását és Népbiztos elvtárs ebből következtetheti, hogy azok az izgalmak, amelyek ezen szünni nem akaró okvetetlenkedések következtében engem érnek, végre is életembe kerülhetnek. Én tehát mély tisztelettel esedezem, kegyeskedjék jelen kérésemnek helyt adni és a felhozott indokok alapján engem az osztályvezetői állás alól egyidejűleg visszahelyezésem mellett a Központi Gyógyszerüzemhez, felmenteni.

A politikai megbízott György is belátta végre a helyzet tartathatatlanságát s maga is szorgalmazta — valamennyikőjük felmentését. A népbiztos július 11-én Györgyöt felmentette*) és a szksz. i.

*) György a közökt. népbiztossághoz az ifjúmunkások propaganda osztályához került.

kommunista csoport és külsőtényezők befolyására a hajthatatlan, erős elhatározású, vad-bolsevik *Steiner* Miksát nevezte ki helyére. Nyilvánvaló volt mindenki előtt, hogy most csak órák kérdése, hogy törésre kerül a dolog. *Steiner* féktelen vadsága, sokszor a maga vélt igazában a nyers brutalitásig elmenő nyíltsága vagy inkább bárdolatlansága, destruktív törekvése, elfogult s vak gyűlölete a gyógyszerértárosok ellen, még olyan dolgokban is, amiben maga is ludas*), csak siettetésére volt alkalmas az egyébként is túlérett újabb osztályválságnak.

Az új politikai megbízott, aki napos vendég volt az osztályon s Györgynél jegyzeteket készített magának az osztály minden legkisebb s legjelentéktelenebb intézkedéséről, júl. 12-én felkereste Zoltán osztályvezetőt szobájában, hogy vele megállapodjon egyet-másban, ami az „eredményes összműködést” biztosítja. Hogy a szándéka nem ez volt, hanem ép az ellenkezője, t. i. Zoltánnak lehetőség szerinti eltávolítása, hogy helyébe valamelyik szksz.-i ember kerüljön, az abból is következik, hogy ennek a politikai megbízotti transzációnak tervéhez nagyon sokba, éppen *Steiner*nek gondolatai járultak.

Igy is volt. *Steiner* agresszív lépett fel Zoltánnal szemben és fenyegető hangon adta elő kívánságát, amelynél szavaiban revolvért szegezett az osztályvezetőnek. Zoltán kérte, hogy írásba adja ezt, amire a következő szöveget fogalmazta meg és adta át:

„Folyó hó 12-én d. e. 10 óra 30 perckor megjelentem Zoltán Béla gyógyszerész úrnál, hogy vele az együttműködés módozatait megbeszéljem. Előadtam, hogy első feltételül azt látom, hogy a Szakszervezettel békés együttműködést létesítsünk. Javaslatba hoztam, Zoltán gyógyszerész úr írjon át a Gyógyszertári munkások szakszervezetének oly értelműleg, hogy feledve a multat, keressük a jövőben az együttműködést, mert félek, hogy a támadások, melyek eddig folytak nemhogy szünnének, de folytatódni fognak.

Budapest, 1919. július hó 12-én.

Steiner Miksa s. k.”

Az osztályvezető erre nyomban jelentkezett Guth népbiztosnál előbb telefonon, majd személyesen. A népbiztosnak kívánságát, hogy írjon le a szksz.-nek *Steiner* óhaja szerint, megtagadta annak a kijelentésnek kíséretében, hogy „még akkor sem teljesíti, ha ezért golyó jár.” Erre a népbiztos *Steinert* rendelte magához s kijelentette, hogy a megbénító hajszának véget vessen, ő fog leírni a szksz.-nek (Ez azonban nem történt meg.) *Steiner* másnap egy mentegetődő levelet küldött Zoltánnak, amely levél átadása mellett *Koritsánszky* Ottó útján lemondását közölte *Madzsar* dr. főcsoportvezetőnek.

Két nap múlva Guth népbiztos telefonon magához kérte Zoltánt, kijelentette, hogy kívánja működését s továbbra is szakműködést vár. Zoltán, aki *Koritsánszky* kíséretében ment a népbiztósához, közölte, hogy semmi körülmények között sem marad meg hivatalában. Guth népbiztos, aki egyébként is elmenőben volt, asztalára csapott: „Ugy látszik Ön nem tudja, hogy mi a

*) Sokan tudnak róla, hogy St. a háború alatt lánckereskedett gyógyszerekkel.

diktatura.“ „Én igen, de ők nem!“ — volt Zoltán replikája, mire a népbiztos szó nélkül távozott.

Zoltán Béla is eltávozott s tovább hivatalos ténykedést nem is fejtett ki.*)

A segéd munkások július 4-iki gyűlésen Nádas a Zoltán elleni akció teljes sikeréről számolt be annak megjegyzése mellett, hogy a siker „főként a segéd munkások érdeme**), mert a támadásokat a burzsoa gyógyszerészek elítélték.“ És beigézte, hogy ünnepi gyűlést tart Zoltán bukásakor. Kissé korán volt az öröm, mert Zoltán el nem fogadott lemondásával történt távozásával nem bízott meg senki, dacára a később leírandó nagy tülekedésnek a szksz. részéről az osztály vezetéséért. Hanem annak vezetését az osztály helyettes vezetője, *Koritsánszky Ottó* látta el.

6. Az osztály működése az átalakulás után.

A szksz. havi általánya. — Munkaidőrendezés. — Üzembiztosok megszédülése. — Tulajdonosok visszahelyezése. — Gyógyszertárak koncentrálsának megakadályozása. — Nádor patika bezárása. — Körtávírat a gyógyszer-tárak tárgyában. — Özvegyek-árvák ügye. — Nyugdíjintézeti illeték. — Kommunikék. — Kintlevőségek kezelése. — Gyógyszertárak visszaszocializálása. — Droguista ügyek. — Látogatás a fővárosi patikákban. — Apró esetek. — Gyógyszergyártás autonóm irányítása. — Munkajelentés.

A legelső ügydarab a szksz. havi általányt kérő felterjesztése. Még május 19-iki direktoriális gyűlésen elhatározták, hogy a szksz. kiadásának fedezésére havi 8000 K-ás általányt kér a gyógyszerész osztálytól. Az ügyet először Steiner referálta, aki — mi az az évi 96.000 K? — megadta. Azonban megakadt az ügy a főcsoportvezetőnél, aki az átalakulás után újból referáltatta, nem tévén magáévá a nagylelkű adományt az állam terhére. Az osztályvezető felfogása az volt, hogyha oly széles alapokra fekteti a szksz. működését és ennek arányában biztosít tagjainak előnyt, terhelje meg költségeivel a tagokat. Ha pedig azon a címen kér támogatást, hogy a kormányrendeleteket közlik, akkor ez alól felmenti, s a K. Gy. Ü. által adat ki egy értesítő rendeletet közlése céljából. Egyébként felhívatta a szksz., hogy jelölje meg azt a minimális támogatást, amelyre szolgálata fejében igényt tart. Erre azonban nem érkezett újabb válasz, minthogy *Icsák* népbiztoshelyettes az egész ügyet a Szksz. Tanácshoz tette át.

Zoltán Béla június 16-án a következő leíratot küldi a szksz.-hez:

„Ezúton is tudatni óhajtom, hogy a munkaügyi és népjóléti népbiztos-ság parancsa következtében elfoglaltam az egyesített gyógyszerészeti osztály vezetését, amely alkalomból megismétlem azon, a személyes bemutatkozásom

*) Az osztály további sorsáról és működéséről, valamint Zoltánnak a proletárdiktatura bukása után egyszeri megjelenéséről egy értekezleten — a 7. és IV/1. fejezetben lesz szó.

**) Június 20-án egy laboráns nyíltan kimondotta, hogy „Zoltán hatalmas csak azért növekedhetett, mert az orsz. taggyűlésen a gyógyszerészek nem foglaltak ellene állást.“

alkalmából kifejtett szóbeli kívánságomat, hogy hivatalos működésem egész ideje alatt a legharmonikusabb együttműködésre fogok törekedni és hogy remélem a szakszervezet vezetőségétől az ugyanily törekvéseket.

E helyen azon reményemnek adok kifejezést, hogy a t. vezetőség meg fogja akadályozni azt, hogy a szakszervezet fatáin belül, ott magukat megvédeni nem tudó egyének ellen sértő és rágalmazó kijelentések tétessenek és a mult termelési rendbe tartozott egyének és szellemi munkások ellen hajszát indítsanak.

Ezúton is kérem a szakszervezet üzemekben működő tagjait, hogy pontos és lelkiismeretes munkájuk teljesítése mellett ügyeljenek a közönséggel való sima, udvarias érintkezésre, ugyancsak az egy üzemben működők törekedjenek harmonikus munkára.

Az üzemvezetőket ezúton kérem, iktassanak be minden üzemben egy 30—40 lapot magában foglaló füzetet és tegyék kötelezővé az elutasított rendelvényeknek folyószámmal való ellátását, amely folyószámnak megfelelő bejegyzés történjék a füzetbe, annak felemlítésével, hogy az illető rendelvény, mely anyag hiánya miatt nem volt elkészíthető. — A kerületi biztosoknak látogatásuk alkalmával ezen füzet előmutatandó.

Sürgős előterjesztést kérek arra, hogy a vasárnapi munkaszünet a gyógyszerárakra nézve mily beosztással oldható meg oly célból, hogy a gyógyszerárak fele nappal állandóan a nagyközönség rendelkezésére álljon, az éjjeli szolgálat eddigi igen jól bevált rendszerének érintetlenül hagyása mellett.

Ügyszintén előterjesztést kérek a mai harmadnapos szabadnapok érintetlenül hagyása mellett arra, hogy miképen tölthetne ki minden gyógyszerári munkás heti 48 órai munkaidőt, valamint arra, hogy a szokásban volt évenként 2 heti szabadságolás keresztülvitelének van-e valami leküzdhetetlen akadálya.

Felkérem a szakszervezet gazdasági bizottságát, hogy a családos gyógyszerészek fizetési pótlékának megállapítására esetleg személyesen sürgős javaslatot tegyen.

Jelen leiratomnak a szakszervezet hivatalos közlönyében teljes terjedelemben való közzétételét kérem.

A szksz. jún. 25. a következő választ küldi:

A Gyógyszertári Munkások Szakszervezete f. hó 16-án kelt átiratára elmenti, hogy a gyógyszerárak vasárnapi munkaidejének beosztására, a gyógyszerári munkások heti 48 órai munkaidejének pontos betöltésére az intézkedés már megtörtént, valamint az évenként járó 2 heti szabadságnak megadására nézve is rendelkezett.

A gyógyszerárakban dolgozó gyógyszerészeknek erőlyes ellenkezése miatt az elutasított rendelvényeknek elkönyvelését nem rendelhette el, mert nem terhelheti túl az amúgy is erős munkát végző elvtársakat felesleges bürokráciával.

Azon kérését, hogy a Szakszervezet hivatalos közlönyében leiratát teljes terjedelemben közzétegyük, az intéző-bizottság szükségtelennek tartja.

Az intéző-bizottság: *Holczér Jenő, s. k., Nagy Oszkár, s. k., Neuwald, s. k.* ügyv. titkár. P. H.

Lapja pedig a következő durva kommentár kíséretében emlékezik meg a leiratról.

„Zoltán Béla leirata. A gyógyszerészi osztály vezetője egy szakszervezetünkhöz intézett leiratában többek között annak az óhajának is kifejezést ad, hogy a vezetőség akadályozza meg, nehog a mult termelési rendbe tartozott egyének és szellemi munkások ellen hajszát indítsanak. Sok mindenről szó van még ebben a „leirat”-ban, amelyet részben már előbb elintézték, másrészt nem tartották kivételre alkalmasnak, de ez a legfontosabb. Mert itt a kapitalista mult legkapitalistább lovagja hozsánnázik és intézkedik a mult érdekében. Miféle hajszáról lehet itt szó? Mit kíván tőlünk a gyógyszerészi osztály vezetője? Mi segítsünk neki abban a szerető dédelgetésben amellyel a volt tulajdonosokat és a régi bukott rendet körülöleli? Nem, erre

mi még nem értünk meg és Zoltán Béla úr ilyen intencióival igazán nem tudunk „harmonikusan együttműködni.” Mi a proletáriátusért vagyunk, ő ezek elnyomóinak védelmezője, két különböző út ez, ahol sohasem találkozhatunk egymással.

Zoltán fellépésének — a szksz. leírhatatlan izgatása dacára is — közvetlen következménye az első pillanattól az üzembiztosok megszelidülése volt. Sok „volt” tulajdonos helyzete — ahogy leirtam már — kétségbeejtő volt. Az új osztályvezető hivatalbalépésével az megváltozott, s csak igen eltűnő számmal voltak üzembiztosok, akik minden áron kellemetlenkedtek volna.

Az új osztályvezető azonnal megindította a tárgyalásokat a „felfüggesztett” tulajdonosok visszahelyezésére. A politikai megbízott György a tárgyalások során beleegyezett úgy azoknak a visszahelyezése iránt, akik „rokonokkal együtt működők” címén felfüggesztettek fel, mint később a „politikai okoknál fogva” felfüggesztetteknek is. Egyedül dr. Héderváry Hugó visszahelyezése ellen opponált körömszakadtáig.

Az ellenőrök kihallgatták a szksz. által inkrimináltakra vonatkozóan a munkástanácsokat. E kihallgatásokat jegyzőkönyvbe foglalták, s miután semmi tárgyi ok sem szólt a felfüggesztés fenttartása mellett, a gyógyszer-tárolások, hatnak kivételével — akik ellen t. i. olyan egészségügyi kihágások miatt volt eljárás, amely bármely politikai kurzus mellett is indokolt volt, — visszahelyeztettek. A szksz. terror azonban a fentnevezett és Pandula Jenő visszahelyezését megakadályozta.

Steiner Miksa nem akarta annyiban hagyni e visszahelyezéseket s a Gy. M. L.-be felhívást közölt, amelynek értelmében jelentkezésre hívja azokat, akik diffamáló adatokat tudnak a visszahelyezendőkre. E felhívás csak annyiban járt eredménnyel, hogy a gytr. vizsgálati jegyzőkönyvek, bírósági (régebbi) eljárások alapján egészségügyi tekintetben kifogásolható működésűek felfüggesztése továbbra is fenttartott.

A politikai megbízott egyre sürgette a fővárosi gyógyszer-tárak koncentrálásának megvalósítását. A szksz. a legnagyobb terrort fejtette ki a programjának megvalósítására, jóllehet e törekvés egyszer már sikertelenséggel jár.*)

A gyógyszer-tárak koncentrálásán kívül felmerült a patikák arányos elosztásának a terve is. Az arányosításnak értelme az arányos elosztás lett volna, ellentétben azzal a legtöbb helyen követett eddigi szokással szemben, hogy a gyógyszer-tárak nem szétosztva vannak a város különböző helyein — a gyors hozzáférés szempontjából, hanem egymás hegyén, hátán a főtéren, vagy más forgalmas utvonalakon. Ez utóbbi nem kommunista, hanem tárgyi-lagos egészségügyi érdek lett volna, azonban ennek megvalósítása sok nehézségbe ütközött.

A kommunista centralizálási törekvésnél az a cél is vezette a csoportot, hogy a gyógyszerek laborálását az egyes gyógyszer-táraktól egy központi nagy laboratóriumba összpontosítsák s a

*) (Lásd III/1. fejezetben.)

gyógyszertárak gyógyszerkészítését az uniformizált s szintén központiilag gyártott norma-szerek bevezetésével egyszerűsítik és redukálják, ami által — szerintük — a patikák központosítása igen egyszerűen megvalósítható.

Az első központosítási törekvéseknél dr. Deér és Zoltán gyógyszerértárosi érdekvédő egyesületek „volt” vezetőivel értekezlet volt. Nyilvánvalóvá lett ezen, hogy elsősorban a gyógyszerészek közeli bevonultatása miatt akarnak 32 patikát bezárni, de meg azért is, mert ily módon gondolják az üzemképtelen gyógyszer-tárak nagy száma által szükséges reáfizetést kiküszöbölhetni. Az alapindok természetesen politika volt. A főnöki érdekek képviselőinek az volt az első javaslata, hogy a patikákat üzemképesekké kell tenni s akkor fölösleges a koncentráció és bezáratás. Ügylátszott azonban, hogy a bezáratás gondolatától nem tángitanak, mire a később adományozott (esetleg 1910 után) gyógyszer-tárak bezárására tettett javaslat. A hosszú tárgyalás eredménye az volt, hogy sikerült abban megállapodni, hogy amennyiben a bezáratás semmiképpen sem kerülhető el, akkor 14 patikát bezárnak, 8-at pedig egyesítenek négyggyé. A vidéki gyógyszer-tárakról ekkor nem volt szó.

Azonban nem volt oly egyszerű dolog a patikák bezáratása ahogy azt a szksz. meg az osztály gondolta: külön népbiztosi meghatalmzás kellett ehhez, ami egyre késett. S addig késett, míg közben megtörtént az átalakulás az osztályon.

Örökségben maradt tehát ez az ügy az új osztályvezetőre, akit a szksz. a pol. megbízott útján mindenkép reá akart szorítani a megvalósításra, ami most már a tejhatalmú intézkedési jog következtében sokkal egyszerűbb lett volna. Zoltán azonban már programjában kifejtetten is ellene volt a koncentrációnak. A felügyelők és ellenőrök kiszállottak s megvizsgálták a bezárásra ítélt gyógyszer-tárakat abból a szempontból, hogy milyen egészségügyi hátrány származna az üzemben kívül helyezésből, illetve ha nem üzemképes, hogy lehetne és kellene azzá tenni. A vég-eredmény aztán az volt, hogy egy patikát, amely egészségügyi okokból véve olyan állapotban volt, hogy az a közre inkább veszélyes, mint hasznos volt, bezáratta az osztály. Ez a patika az Andrássy-uti „Nádor” gyógyszer-tár volt.

Gergye Béla ker. ellenőr június 21-én telefonálás céljából betért a „Nádor” gyógyszer-tárba. A legnagyobb rendetlenséget és tisztátalanságot tapasztalta s kérdésére kijelentették, hogy az üzembiztos bejelentés és engedély nélkül napok előtt elutazott s a patikában okl. gyógyszerész azóta nincs. Észleleteiről jelentést tett az osztálynak, amely bizottsági vizsgálatot rendelt el. Dr. Andriská, Gyarmati és nevezett, megállapították, hogy az officinán kívül csak egy kis kamra van, minden szükséges más-mellék helyiség nélkül. A gyógyszer-tár berendezése és felszerelése olyan hiányos (és oly súlyos mulasztások történtek ott), amelyek a gyógyszer-tár bezárását egészségügyi okokból indokoltá teszik. A bezárás el is rendeltetett azzal az — akkori viszonyokat tekintve

— elhallgatott céllal, hogy addig, míg vagy kellő felszerelése megtörténik és megfelelő helyiségbe helyezhető át a blokádkövetkeztében be nem hozható meglévő felszerelési kellékek (mérlegek stb.) olyan gyógyszerháznak adandó át átmenetileg nyugta ellenében, ahol erre az üzemmenet tökéletessége tekintetéből szükség van. Ennek végrehajtásával Kiss A. Andor ker. ellenőr bizatott meg. A gyógyszerházat bizottsági leltározás és az itt irt rendelkezés végrehajtása után június 29-én bezárták s kulcsai az osztályon helyeztetek el*). Ezzel az egyetlen egy egészségügyi okokból indokolt bezárással sikerült a politikai okokból tervezett s már irt bezárások keresztülvitelét elharítani.

E bezárással kapcsolatban még intézkedés történik az augusztus 7-én bekövetkezett politikai átalakulás után, s így erről majd később lesz szó.

* * *

Még június derekán a következő körtávirati rendeletet adta ki az osztály:

„10630/Vk. Minden vármegye és város direktóriumának. Terjessze elő haladéktalanul, hogy működési terén hol volna szükséges a közegészségi helyzet javítása, illetve biztosítása szempontjából új gyógyszerháza felállítása. Egyben jelentse be ugyanezen szempontból vett alkalmatlan elhelyezési gyógyszerházaikat, amelyek a város más részébe, más faluba avagy tanyák által is jól megközelíthető helyre volnának elhelyezendők. Felhívom, készítsen sürgősen oly vázlatos térképet, amelyen a megye területén elhelyezett gyógyszerháza (anya, fiók- esetleg házi gyógyszerháza) pontosan fel vannak tüntetve. Azon helyekről, ahol több a gyógyszerháza száma, külön vázlatos rajz készítenő a község térképén, hogy pontosan megállapítható legyen a gyógyszerháza elhelyezése, illetve egymástól való távolsága. — Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság.“

Rendkívül érdekes és tanulságos válaszok érkeztek e rendelet nyomán a következő megyék és városok intéző-bizottságaitól az itt felvett sorrendben: Hont, Veszprém, Esztergom, Heves, Tolna, Abaujtona megyék, Kassa, Miskolc, Győr, Sopron városok, továbbá Somogy, Moson, Győr, Sopron, Zala, Fehér, Nógrád és Vas megyék. — A jelentéseket a tisztí orvosok tették meg szakszerű szempontból. Csaknem egyértelműen oda nyilat-

*) „12407/VII. 1919. szám. Utasítom, hogy a budapesti Andrássy-ut 1. alatt levő „Nádor“-hoz címzett gyógyszerháza üzemén kívül helyezze, számadásait az üzembiztossal Róth Gyula elvtárral és a Pénzügyi Népbiztosság egyik kiküldöttjével Bardócz elvtárral lezárja, a gyógyszerháza anyagáról és felszereléséről vegyen, illetve vétessen leltárt és a gyógyszerháza a teljes felszámolásra előkészítve zárja le és annak kulcsait, valamint a felvett jegyzőkönyvet és a vonatkozó adatokat a Népbiztossághoz szolgáltatassa be.

Igy kellett intézkednem, mert a gyógyszerháza sem helyiségét, sem üzemmenetét tekintve, nem felelt meg a követelményeknek és nem volt rentabilis, egyébként is a városnak ez a része gyógyszerházaikkal bőven el van látva és így közegészségügyi szempontból rá feltétlenül szükség nincsen.

A „Nádor“ gyógyszerháza mint jogi alany ezzel megszüntnek tekintendő és felszerelése és anyaga egy, vagy már fennálló gyógyszerháza kiegészítéséhez, vagy egy új gyógyszerháza felállításához lesz felhasználandó, miről külön rendeletben fogok intézkedni. Budapest, 1919. évi július hó 1-én. A népbiztos megbízásából Zoltán Béla s. k. osztályvezető. — György Mátyás s. k. politikai megbízott.

Kiss A. Andor gyógyszerháza ellenőrnek, Budapest.“

koznak, hogy minden körorvosi székhelyen nyilvános patika nyitassék, több helyről pedig, hogy az orvosok láttassanak el kézi patikákkal. Egyébként általános a panasz, hogy az orvosi körök nincsenek betöltve. Összesítve 38 patika megnyitását kérik, amelyek közül 2 helyen 1—1 másodikat, 1—1 helyen egy már 1913, illetve 1917-ben megadott s egy 1918-ban megfolyamodottat, 1 helyen már felállítottnak újból megnyitását és 3 helyen kézi gytr. helyébe nyilvánosat. — Azonkívül 6 helyen összesen 14 patikának egymástól távolabb helyezését és végül egy patikának egy helyséből egy másikba való átköltöztetését kívánják.*)

(A térképek oly érdekes képet nyújtanak, hogy tovább intézkedésnél ezekre külön is felakarom hívni az illetékes tényezők figyelmét.)

Részben a jelentések késedelmes beérkezése folytán, részben a már említett okok következtében egyelőre csak az adatok begyűjtésére szorítkozott az osztály anélkül, hogy a javaslatoknak érdemleges elbírálásába belebocsájtkozott volna. Az volt a terv, hogy minden helyre kiszáll majd egy-egy abszolút megbízható s körültekintő szakember (felügyelő), s a helyszíni szemle tapasztalatait egybevetve, a helyi hatóság (szak és nem politikai) véleményével, fog hozzá a kérdés megoldásához.

* * *

A napilapok és szaklap útján jun. 17-diki kelettel a következő felhívást közölte:

„Felhívás a gyógyszerészözvegyek és kiskoru árvákhoz. A munkügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerész osztálya jelentkezésre hívja fel azokat a vagyontalan és kereset nélkül álló özvegyeket és kiskoru árvákat, akik haszonélvezői vagy tulajdonosai voltak valamely, a 47. F. K. T. és az 5-ös, valamint 25. M. N. N. sz. rendelet alapján köztulajdonba vett gyógyszerertárnak.

Az írásbeli jelentkezésben fel kell tüntetni, hogy:

1. Mely időtől fogva birtokolta a gyógyszerertárt?
2. A haszonélvező mikor lett özvegy vagy árva?
3. Ettől az időtől, vagyis a haszonélvezet tartama alatt hogy kezelte a gyógyszerertárt (gondnok vagy bérlő útján)?
4. A gyermekek száma és kora.

Az adatok valódisága a helyi direktórium által igazolandók.

A M. N. N. ez adatokat tartalmazó kérvények alapján esetenként bírálja el, hogy hogyan és milyen irányú, az életfenntartáshoz szükséges, anyagi támogatást fog az özvegyek és kiskoru árváknak biztosítani azon időpontig, amíg a keresetnélküli, avagy elaggott özvegyek eltartására vonatkozó másirányú intézkedés nem történik.“

Huszonkilenc özvegyi folyamodvány érkezett be a felhívásra, amelyeket érdem szerint csak Zoltán távozása után lehetett elintézni, minthogy az első előterjesztésre a népbiztosnak aggodalma volt a nagyobb összegű pénztámogatás tekintetében,

*) Ettől függetlenül később Győr város egészségügyi bizottságához a kórházi főorvos aláírásával 414. ikt. sz. alatt a nb.-hoz is felterjesztett kérvény érkezik, s patika felállítását kéri az eddigi „házi“ helyébe s hogy annak vezetésére az eddig is önállóan kezelő Ny. A. laboráns neveztessék ki.

mielőtt az özvegyek megélhetésének biztosítása általánosságban elintézést nem nyer.

Még július 14-én a következő előterjesztéssel fordul a Zoltán intenciói szerint az osztály helyettes vezetője a főcsoport-vezetőhöz és a népbiztoshoz:

„A gyógyszerárak szocializálása alkalmával a helyzet a következő volt. Voltak személy- és reáljogú gyógyszerárak. Az utóbbiak az ingatlan jellegével bírtak és bárki birtokosuk lehetett. Az elsők volt birtokosainak özvegyei és kiskorú árvái részére rendeletileg volt biztosítva a haszonélvezet.

A szocializáláskor ezen özvegyektől elvonatott a létfenntartási alapot képező gyógyszerár, csak a leltár megtérítése esetén jutottak volna kis tőkájükhöz.

Miután a munkaképtelen özvegyek és kiskorú árvák ellátásának kérdése még elintézetlen, azt javasolom, hogy az ilyen munkaképtelen és vagyonatlan özvegyek részére, ha e körülményt a munkás- és katonatanács kérvényük záradékában igazolja, a leltár terhére a szocializált üzem által addig, míg egyrészt az özvegyek és kiskorú árvák eltartása, másrészt a leltár megtérítésének kérdését egységesen nem rendezik, a köztulajdonbavétel időpontjától kezdődőleg az özvegy részére heti 250 K létfenntartási segély, az özvegygel együtt lakó gyermekek részére egyenként havi 150 K pótlék utaltassék ki.“

Az előterjesztést ez alkalommal elfogadták, helybenhagyták, mire az osztály utasította az illetékes gyógyszerárak üzem-biztosait az összegnek visszamenőleg történő kiutalására.

* * *

Ugyancsak a lapok útján intézkedik a gyógyszerészek nyugdíjintézeti tagjárságának továbbfizetésére vonatkozóan:

„A M. N. N. gyógyszerész-osztálya elrendeli, hogy a Magyar Gyógyszerészek Nyugdíjintézetének tagjai úgy a folyó, mint esetleges hátralékos járságukat befizetni tartoznak.

Az eddigi rendelkezések szerint, ugyanis már fennálló magánnyugdíjintézet megfelelő ellenőrzés mellett az alapszabályok lefektetett keretein belül tovább működhetik és vállalt kötelezettségeket teljesíteni tartozik.“

Egyben tárgyalást indít a nyugdíjintézet igazgatójával egy tervezet kidolgozására, amely szerint a szaknyugdíjintézeti biztosítás kötelezőnek mondassék ki.

* * *

A Tanácsköztársaság megbuktatására ekkor már csendes szabotás folyt csaknem mindenütt. A népbiztossági segédhivatalok (kiadó) roppant lassan dolgoztak. Egy-egy ügydarab tisztázása, postára adása napokat, sőt nem egy esetben egy-egy hetet is igénybe vett. A postai kikézésítés nem különben. A szksz.-hez intézett s a népbiztos által aláírt már említett leirat nem kevesebb ideig, mint 28 napig ment a postán, míg a Várból*) az Aggteleki-utcába érkezett.

Az osztálynak polgári értelemben vett működésének nem egy esetben éppen azon eredményét veszélyeztette ez, amely a magán-

*) Az M. N. N. a Nemzeti palota dunai szárnyában volt. A Gyógyszerész osztály a II-ik emeleten; ablakai a Dunára néztek s közvetlenül a Savoyai Eugen szobor fölött voltak.

tulajdon védelmére és a szksz. által folytatott politikai üldözések gyors megakadályozására szolgált. Az osztály tehát saját segédhivatala által végeztette a sürgős ügyek kiadását is.

* * *

A gyógyszer hanyag kiszolgálása, a gyógyszerári személyzet komisz bánásmódja, mind több és több panaszra adott okot a nagyközönségnek, amely a panasszal a lapokhoz fordult. A panaszra okot szolgáltató eljárás megszüntetése céljából az osztály az akkor megjelenő 3 napilapban (Népszava, Vörös Ujság, Pester Lloyd) és a Gy. U.-ban kommunikét tesz közzé jún. 17-én, amelyben felhívja a közönséget és szerkesztőseket egyaránt, hogy minden panasszal forduljanak közvetlenül telefonon az osztályhoz.

A kommunikék általában nem tetszettek a szksz.-nek, mert ezek a nagyközönség előtt minden (politikai okokból követett) törekvését diskreditálta. A legnagyobb port a Mátyás téri patika ügyében keltette verte fel. Ezen patikában a kiszolgálás körül tapasztaltak miatt a Népszavában „Panasz”-t közölt valaki a közönség köréből. A panasz tárgyát az osztály megvizsgálta és megállapíthatta, hogy arra okot az az anarchia szolgáltatott, amit a szksz. akkor felidézett a patikákban. Közölte is ezt a Népszava szerkesztőségével, amely az értesítést következőkép közölte:

„A Mátyás-téri gyógyszerár figyelmebe. Lapunk pénteki számában közölt panaszos közleményre vonatkozóan a munkaügyi népbiztosságtól a következő sorokat kapjuk: A munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyógyszerészi osztályának minden törekvése odairányul, hogy azokat a kinövéseket, amelyek a gyógyszerárak szocializálása óta lépten-nyomon fölütik fejüket, a legenergikusabb eszközök igénybevételével kiirtsa, hogy az amúgy is meggyötört közönség zaklatása ne fokozódjék, hanem csökkenjen. A vizsgálat megindult és ha az illető gyógyszerész valóban helytelenül járt el, akkor nem fogja elkerülni méltó büntetését.”

A gyógyszerárak kintlevőségének kezelése*) ügyében még májusban megkereste az osztály a I. N., amely jún. 21-én válaszolt:

„Az igazságügyi népbiztostól. 62/1919. I. N. X. szám. 7345/VII. o. 1919. számú, a gyógyszerárak követeléseinek hováfordítása tárgyában hozzám intézett átiratára véleményem a következő:

Előre bocsátom, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság a köztulajdonba vett üzemek átvételével felmerülő jogi kérdéseket általános érvénnyel eddig még nem szabályozta, s hogy e nagyfotosságú kérdések rendeleti szabályozása mielőbb szükséges lesz. Addig is, amíg ez bekövetkezik, véleményem szerint azt az elvet kell követni, hogy a köztulajdonbavétel a vállalat minden tartozékára s vagyonszerezére, így a még be nem hajtott üzleti követelésekre is kiterjed. Ennek megfelelőleg a volt tulajdonosok által kihitelezett árúkért befolyt összegeket a köztulajdonba vett gyógyszerár folyószámlájára kell befizetni. Ez következik egyébként az igazságügyi népbiztosság 12. I. N. számú rendelet 2. §-ából is, amely a fenti elvet hatóságok által teljesítendő fizetésekre vonatkozólag kimondja.

Budapest, 1919. évi június hó 21-én.
P. H.

A népbiztos rendeletéből:
Somogyi s. k., osztályvezető.”

Az osztályvezető június 23-án eljárásáról és intézkedéséről

*) Vesd össze 131., 136. old.

osztály előterjesztés alakjában tesz jelentést (11.590/ok. lkt. sz.), minthogy ahhoz már előzőleg jóváhagyó hozzájárulást kapott:

„*Osztályelőterjesztés.* A forradalmi kormányzótanács XLVII. és a munkaügyi és népjóléti népbiztosság 5. M. N. N. számú rendelete nem nyújtván elegendő tápot annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy miképpen kezeltesse a szocializált gyógyszertáraknak a szocializálás előtti időből származó kifizetetlen követeléseit, megbíztam dr. Toffler A.*) elvtársat, hogy az egészségügyi népbiztosság törvényelőkészítési osztályában a szükséges felvilágosítást megszerezze.

Nevezett ott eljárva, Frigyes Béla szakreferenssel, majd Somogyi csoportvezető elvtárssal tárgyalt és tárgyalásainak eredményeképpen jelentette, hogy a gyógyszertárak mint szocializált üzemek, nem ragadhatók ki a többi szocializált üzemnek nagy complexumából és mindaddig, amíg a forradalmi kormányzótanács, illetve a szovjetek országos tanácsa el nem dönti azt a nagy elvi kérdést, hogy a köztulajdonba átment javakért, a gyógyszertárak künnlévőségeinek kérdése sem intézhető el. De ezen elvi kérdéstől eltekintve, egy a gyógyszertárakra vonatkozó speciális rendelkezésnek az is útját állja, hogy a törvény előkészítési osztály azzal is kénytelen számolni, hogy a gyógyszertárak egy része passiv és így a künnlévőségeknek a volt tulajdonos folyószámlájára leendő átutalás által a passiv tételek kiegyenlítésére kellő fedezet nem mutatkoznék.

Egyébként Somogyi elvtárs azt mondotta, hogy ez időszerint még a törvényelőkészítési osztály kebelében sem alakult ki egyöntetű vélemény a köztulajdonba átment üzem volt tulajdonosának milyen módon való kártalanításának kérdése és hogy ő az osztályában e részben uralkodó ellentéteket szükség esetén hatalmi szóval lesz kénytelen elintézni, hatalmi szóval intézi azt majd el Rónai népbiztos elvtárs is és ugyanilyen módon járhat el a forradalmi kormányzótanács is, míg a szovjetek országos tanácsa e kérdésben állást nem foglal.

Szerint a kérdés időlegesen akképpen volna megoldható, hogy a gyógyszertáraknak a szocializálás előtti időből származó kifizetetlen künnlévőségei ideiglenesen a Tanácsköztársaság számláján vezettessenek, ezáltal megakadályoztatnák ezeknek a napi bevételekkel való összeolvadása és biztos alap volna a kérdés elvi eldöntése után az esetleges kártalanítás keresztülvitelére.

Minthogy a fent előadottakból, valamint a kormányzótanácsnak már ezeit megjelent egyes rendeleteiből megállapítható, hogy a köztulajdonba vett üzemek volt tulajdonosai a köztulajdonba került vagyontömegért a megtérítés valamely formájában fognak részesülni és minthogy a közüzembe vett gyógyszertárak még kifizetetlen, szocializálás előtti időből származó künnlévőségek kérdésének végleges rendezéséig:

A közüzembe vett gyógyszertáraknak még kifizetetlen, szocializálás előtti időből származó künnlévőségei (követelése) az üzembiztos által ennek és a munkatanács egyik tagja által együttesen aláírt nyugtája ellenében szedendő be és további intézkedésig külön betétként kezelendő.

Ezen külön betétben kezelt összegek csak a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészeti osztályának hozzájárulásával használható fel az üzembiztos által.

Ezen intézkedés végrehajtásáért az üzembiztos és munkatanácsok egyetemleg felelősek. Ezen intézkedés megtétele azért vált szükségessé, mert a gyógyszertárak leltározását tárgyaló M. N. N. 5. sz. rendelet nem intézkedett a követelések leltározásáról.“

Ez ügyben Fritz Sándor a „Városi“ gytr. üzembiztosa az akkori eljárási módokra hű képet vető szerepre vállalkozik. Csapdát kívántak felállítani az osztályvezetőnek egy a 12. I. N. sz. rendelettel ellenkező nyilatkozat kikényszerítéssel. Arról azonban sem Fritz nek, sem egy, ez ügyben történt telefonálást kihall-

*) A K. Gy. Ü. egyik jogtanácsosa.

gató Hönignek nem volt tudomása, hogy már napok óta folyamatban van e kérdésben a tárgyalás az osztályvezető és Guth népbiztos között, aki még jún. derekán hozzájárult Zoltán javaslatához. Úgy telefonos közlését, mint előszóval adott utasításait elferdítették és hazug beállítással próbálták tehetetlen dühükben ezzel is a szakszerű vezetés elleni hangulatot még jobban elmérgesíteni.

* * *

Közben megkezdette az osztály a gyógyszerárak visszaszocializálását. Az ellenőröknek kiadta az utasítást, hogy a gazdaságilag irremotabilis patikákról tegyenek jelentést. Azonkívül felhívta a pénzt igénylő vidéki patikák „volt” tulajdonosait, hogy a helyi direktórium láttatásával adjanak be a köztulajdonbavétel alól mentesítést kérő kérvényt. Rövidesen a következő 37 helyen mentesített 48 gyógyszerárat: Nagytétény, Martonvásár, Paks, Ehmann-telep, Palics, Rákosszentmihály, Monor, Böhönye, Mezőcsát, Dorog, Nyergesújfalu, Diósgyőr, Svábhegy, Savanyukút, Pecsényéd, Lajtaújfalu, Csepreg, Györszentmárton, Lengyel, Ózd, Csurgó, Mezőkövesd, Budafok, Mór, Nemesbikk, Boldogasszony, Abaujszántó, Rákosfalva, Nezsider, Dunaföldvár, Sükösd, Pinkafő, Vasvár, Gyanafalva, Sajószentpéter, Salgótarján, Kismarton.

Többnek mentesítése pedig folyamatban volt.

Ugyan e célra kidolgozza az osztály a 25. M. N. N. 1. §-ának hatályon kívül helyezésének rendeletét. Hogy mi tette ezt szükségessé, azt az előterjesztés keliőkép ismerteti:

„(Ikt. szám 11524) Pro domo: A gyógyszerárak köztulajdonbavételéről a 47. F. K. T. és 5. M. N. N. számú rendeleteket a 25. M. N. N. sz. rendelet 1. §-a módosítja, hogy azokban a községekben, amelyekben valamely gyógyszerár már köztulajdonba vétetett, az első rendeletben foglaltak szerint, a többi gyógyszerár is köztulajdonba vétetik. Elrendeli ezt tekintet nélkül arra, hogy vajjon a két első rendeletben körvonalazott feltételek megvolnának, amelyek a köztulajdonbavételt gazdasági és egyéb szempontból szükségessé tenné, illetve annak közérdekűségét mintegy igazolná. A közüzeműsítés nem úgy történt eddig, hogy az egyes gyógyszertárak pénzügyi helyzetét megvilágosító adatok is begyűjtettek és a többi idevágóval együtt feldolgoztattak volna. Csakis ennek magyarázható, hogy több olyan gyógyszerár is közüzembe vétetett, amelyik nemcsak, hogy óriási anyagi megterhelést jelent a kommunizált társadalomra, hanem közüzemesítésével semmiképpen sincs jobban biztosítva egészségügyi szolgálata, ha a megszigorított ellenőrzési és felügyeleti rendszabályok a patika közüzemesítése nélkül is természetesen kiterjesztettek volna rája. A 25. M. N. N. idézett §-a szerint például Nagy-Budapesten a régi székesfőváros területén kívül közüzembe vétetett az a most idecsatolt faluban fennálló kis gyógyszerár is, amelynek szolgálatát a volt tulajdonos látta el, de amely semmi tekintetben sem bírja el az üzembiztos és a mellette a közüzemesítés által szükségessé vált szak- és technikai munkással járó költségeket. Teljesen mellékes volna azonban az, hogy a közüzemesítés finansiális terhet okoz, ha a gyógyszerár közegészségi szolgálata ezáltal jobban lenne biztosítva. Annak megállapítása, hogy valamely helyen van-e felesleges gyógyszerár avagy szükséges-e az el- vagy kihelyezése egyik-másik gyógyszerárnak más községbe vagy a község más részébe, a megyei és városi direktóriumokhoz intézett körtáviratban bekért válaszokból és az összeállítandó statisztikai adatok alapján történik meg. Azonban addig is szükséges, hogy a 25. M. N. N. 1. §-a hatályon kívül helyeztessék, illetve, hogy az ezzel közüzembe vett gyógyszerárak gondos revízió alá vétessenek.

Evégből mutatkozik szükségesnek az itt következő rendeletnek kiadása:

A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság . . M. N. N. sz. rendelete.

1. §. A 25. M. N. N. számú rendelet 1. §-a hatályon kívül helyeztetik.

2. §. Azon gyógyszertárak, amelyek e rendelet alapján köztulajdonba vétettek, a köztulajdonbavétel hatálya alól kivonatnak.

3. §. Ezen rendelet a megjelenés napján lép életbe.

Budapest, 1919. június 24."

Guth népbiztos az osztályvezetőnek július 6-án azt a rendeletet adta, hogy az ilyen passzív patikákat egyenként mentse fel az osztály, mert egy ilyen intézkedést nem szeretne általánosan, rendeletileg elintézni.*)

* * *

A 23. M. N. N. sz. r.-tel kapcsolatban, amely az egészségügyi igazgatási ágak átszervezéséről intézkedik, az osztály lépéseket tett aziránt, hogy minden népbiztossághoz tartozó gyógyszerész érdekű tárgy (igazságügyi intézetek részére kiszolgált gyógyszerek utalványozása és ár-retaksálása, gyógyszerész kiképzés stb.) és gyógyszerész referens átkerüljön az osztályba. E törekvést azonban nem lehetett megvalósítani.

* * *

Az osztály átalakulása után a drogériák rendezését is tárgykörébe vette, s e referátummal droguista bizatott meg, akinek megbízásához a droguista szksz. készséggel hozzájárult. Tárgykörében folyóügyként különféle drogeria nyitási kérvények, gyógynövények szedését és termelését illető érdeklődések intézettek el. Az előbbieket minden esetben elutasítólag, mert hiszen a drogeriák elvileg szocializálva voltak, gyógynövény megkeresések pedig hivatalból áttétettek a Központi Gyógynövény Üzemhez, mely a gyógynövények ügyének propagálásával foglalkozott.**)

*) Guth népbiztos különben július 23-án Szántónak írt levelében már sajnálkozik azon, hogy a gyógyszertárakat szocializálta, s közli, hogy Zoltán információi alapján — visszaszocializáltatja.

**) Már a forradalom előtt a kormány felügyelete alá akarta helyezni a gyógynövényügyet. Az első forradalom után tárgyalások indítottak meg erre. A második forradalom után pedig megszervezte a Gyógyszerforgalmi Kirendeltséget, amely az egész gyógynövénytermelést, gyűjtést, export ügyét irányította. Ez volt a közvetlen felügyelet a szocializált gyógynövény vállalatok felett. (A szocializált gyógynövény vállalatok a gyógynövény kereskedők üzeméből a Központi Gyógynövény üzemet alkotta.)

A gyógynövény kirendeltség termelési szövetkezeteket alkotott a gyógynövény fokozatos termelésére. Ezen címen nem válhattak be, egyrészt a kirendeltségre ráoktrojált meg nem felelő területek, másrészt a magas munkabérek következtében. A proletárdiktatura bukása után megmaradt, hogy a Gyógynövénykirendeltség az egész gyógynövény ügyet átszervezés útján irányítja. A kirendeltség vezetője *Darvas Ferenc dr.* volt. S itt nyertek elhelyezést a szksz. megkerülésével *Paksy Béla* és *Réthy József.* (*Paksy Béla*, a veterán gyógyszerész kar kiválósága, a szovjetturalom idején megírta a magyarországi gyógynövényügy egész történetét.)

Az egészségügyi igazgatási ágak átszervezése ügyében a máj. 6-iki 23. M. N. N. sz. r. 1. §. 2. pontja a gyógynövénytermelés ügyét is a Népjóléti népbiztosság ügykörébe utalta. Errevonatkozóan május 13-án a 30.

Drogériák személyzeti kérdését is nevezett referens intézte; (munkástanácsai bejelentések, fizetésmegállapítások és hasonlóak). Ez ügyek azonban érdemileg nagyrészt elintézetlenek maradtak, mivel a drogériák szocializálása tényleg nem vitetett keresztül. Igénybe vétetett a referens még különféle gyógyszer-beszerzési megbeszélésekhez, melyeket az osztály a K. Gy. Ü.-nél intéztetett, úgyszintén a detail droguistáknál levő gyógyszerkészleteknek beszolgáltatásánál.

Ismételten panaszok érkeztek a drogériák részéről, regisztráló pénztárak vagy más felszerelési tárgyak, árúik igénybevételeiről, az osztály minden ily panaszt lehetőleg rövid úton intézett el.

A droguista szksz. a Sz. N.-nek javaslatot tett egy központi szerv felállítására, mely a drogériákat lett volna hivatva ellátni. A Sz. N. a M. N. N.-hez tette át a javaslatot, mint oda illetékest. Az érdekeltek meghallgatása után az osztály a külön droguista központi felállítását feleslegesnek tartotta s kimondotta, hogy a drogériák ellátása a K. Gy. Ü.-hez veendő fel s elrendelte, hogy sürgősen dolgozzon ki erre tervezetet, esetleg állítson egy külön osztályt, mely a drogériákat látná el. A K. Gy. Ü. meg is kezdte az előmunkálatokat, bevonva abba a droguisták szakszervezetét, közben azonban az ügy tárgytalanná vált.

A droguisták szksz., illetve egyes munkástanácsok lehetlenné tették a proletárdiktatura elején, hogy a gyógyszertárak pipere és kozmetikai cikkekhez hozzájussanak, illetve ilyeneket forgalomba hozhassanak. Az osztály közbelépése folytán az érdekelt szksz. és a K. Gy. Ü. bevonásával tartott ankétán e tárgyban megegyezés jött létre, mely szerint a droguisták nem gördítenek akadályokat az ellen, hogy a gyógyszertárak is kapjanak ily árúkat, viszont a K. Gy. Ü. engedményeket tett oly háztartási és kozmetikai cikkekben, melyeket a proletárdiktatura elején a drogeriáktól elvont. A szksz. utasította a „cégek munkástanácsait és üzembiztosait“, hogy ne respektálják a K. Gy. Ü. rendelkezé-

M. N. N. sz. r.-ben a népjóléti a földművelésügyi nb.-gal egyetértőleg oly módosítást rendelt el, amelynek értelmében:

„a gyógynövények termelésének, gyűjtésének és beváltásának, valamint azok drogárúvá való feldolgozásának irányítása továbbra is kizárólag a földművelésügyi nb. ügykörébe tartozik; a gyógyszertárak gyógyszer-szükségletére ellenben a munkaügyi és népjóléti nb. biztosítja a gyógynövénykészletet.“

Ezzel kapcsolatban meg kell még említeni az 57. F. N. sz. r.-t, amely a gyógynövénykészletek bejelentését rendelte el s a készletek átvétele ügyében úgy rendelkezik, hogy abban a K. Gy. Ü. intézkedik a földművelési nb. utasításai szerint.

Végeredményében azonban a gyógynövényüggyel csak az itt ismertetett gyógynövény kirendeltség foglalkozott s csak a gytrak ellátása képezte a K. Gy. Ü. feladatkörét.

Az okt. forradalom után, amikor a megszállás következtében a vasúti szállítás mind szűkebb területre szorult, rengeteg mennyiségű szállítás alatt volt szárított gyógynövény került a budapesti pályaudvarokra, amiket akkor mind a katonai egészségügyi raktárakhoz utaltak át, miután a címzetteknek nem volt elküldhető, a feladó pedig az akkori viszonyok között vagy nem volt kinyomozható, vagy nem volt hajlandó átvenni.

seit, minthogy az osztálynak csakis a gyógyszerészek feletti rendelkezésre van joga. Az osztály ekkor a megfékezésre a H. N.-gal egyetértésben katonai igazgatás alá akarta helyezni, amire a kiegészítés folytán nem került sor.

A F. K. T. egyik rendelete alapján alakult Háztartási és közszükségleti iparcikkek hivatala, teljesen jogtalanul hatáskörébe vette a kozmetikus és pipercikkek forgalombahozatalát. Tekintve, hogy e cikkek évtizedek óta a drogériák és gyógyszertár hatáskörébe tartoztak, ez ellen az osztály tiltakozott és a kérdés végleges rendezéséig összekötő szakreferenset küldött a hivatalhoz, mely a K. Gy. Ü. úján a gyógyszertáraknak kozmetikus és pipere szerekkel való ellátását volt hivatva megszervezni.

Az osztály a gyógyszertáraknak gyógyszerári felügyelők által való ellenőrzésével kapcsolatban a drogériákat is a gyógyszerári felügyelőkkel kívánta ellenőrizni. Ezt illetőleg, részletes javaslatot dolgozott ki, mely kiterjeszkedett, úgy a mérgek forgalombahozatalának ellenőrzésére, mint a vegyszereknek drogériákban való készletben tartására, kozmetikus szereknek egészségügyi szempontból való ellenőrzésére. A diktatura bukásával a javaslat ad acta tétetett.

Szabályrendelettervezet készült a drogisták szakszervezete meghallgatása után, hogy mely vegyszerek- és vegyszerekként használatos gyógyszerek volnának azok, amelyeket drogériák forgalomba hozhatnának. Az általánosan használt közszükségleti cikkek ügyének végleges rendezése előtt azonban nem volt lehetséges ilyenmű rendelet kiadására s így ez is mint terv maradt fenn.

Az osztály megbízta Sugár Istvánt a 40. M. N. N. sz. r. végrehajtásának a drogériákban való ellenőrzésével.

* * *

Az osztályvezető dr. Toffler Pál és Koritsánszky Ottó kíséretében időnkint kiszállott a fővárosi gyógyszertárakba, részben, hogy a meglepetésszerűleg jövő látogatások alkalmával meggyőződést szerezzen az üzemben fentálló munkarendről, részben, hogy a kéréseket és panaszokat meghallgassa, a fegyelemtől érdeklődjék és tapasztaltaknak megfelelően intézkedjék. Az osztályon folyt egyhónapi működése alatt 70 gyógyszertárt látogatott meg ily módon. Ezek alapján helyeztette el azonnal az „Alkotás”-gyógyszertár üzembiztosát, aki jóllehet maga is tulajdonos volt valamikor, a „volt” tulajdonos agyongyötrésén kívül semmit sem csinált. A „Hattyú”-gytr. egyik összeférhetetlen gyógyszerész munkását olyan helyre nevezte ki üzembiztossá, ahol a „volt” tulajdonos távol volt. Intézkedett a „Lajos”-gytr. elhanyagolt ügyeletes szobájának rendezésére stb. stb.

A kommunista csoport megkísérelte a gyógyszerészeket arra bírni, hogy ne vállaljanak üzembiztosi kinevezést, hogy ilyenformán megakadván a gytr. üzemmenete, ezzel kényszerítsék az osztályvezetőt a távozásra. Egy rövid időn át mintha nehezen is fogadtak

volna el üzembiztosi kinevezést, azonban rövidesen győzött a józan belátás, s a szabotálásnak induló mozgalom véget ért.

* * *

Megindult a névtelen levelek árja, amelyek izgatást, fenyegetést tartalmaztak. Hatvanból „egy kommunista“ aláírással írt lap az ottani patikák magánkézen létét kifogásolja, s fenyegetődzik, ha intézkedés nem történik.

A sajoszentpéteri tulajdonost a helyi direktórium minden egészségügyi hatóság megkérdezése nélkül, kihelyezte.

A szikszói gyógyszerárba az oda jogért folyamodott volt, s a gyógyszerésszel rossz viszonyban lévő gyógyszerész üzembiztossá téteti magát a helyi direktórium felterjesztésére.

Veszprémbe az ipari termelési tanács önkényesen eljárva, bezáratja az egyik patikát.

A somogy megyei szksz. fiókelnöke a Csurgóra Károlyi-kormány által adományozott jog felállításához a jognyertesnek kétízben több ezer koronányi „államkölcsönt“ utal és adat ki a megyei direktóriummal.

Ugyancsak önkényes eljárás alapján felfüggesztette a járási direktórium az aszódi gyógyszerár bérlőjét. Az osztály visszahelyező intézkedését nem akarta a járásdirektórium respektálni, bár nem tudott szak-, hanem csak politikai kifogást felhozni ellene. Ilyen és ehhez hasonló sok apró ügy, visszaélés, sérelmes önkénykedés csaknem napirenden volt. Mindegyik esetben valamelyik ellenőr szállott ki a helyszínére, az ügyek elintézésére.

Dr. Varságh Zoltán, a szünetelő Gyógysz. Hetilap főszerkesztője, június 16-án annak hangsúlyozása mellett, hogy „a subjektív vagy politikai szempontból való bírálat kikapcsolásával“ ajánlatot tesz a nagy átalakulásnak megírására. Az ajánlatot nem lehetett elfogadni, mintahogy a válasz mondotta, mert „a gyógyszerárak és közegészségügyi intézmények kommunista államban való átalakulásának megírása még nem aktuális és politikai szempontoktól nehezen választható el.“

* * *

Külön fejezetet igényelne a katonai egészségügyi anyagraktár egész története, amely szervileg belekapcsolódik fentállásának további folyamán Zoltán osztályvezetői működésébe. Úgy erről, mint minden anyagi ellátással kapcsolatos kérdésről (még az osztály ilyirányú működéséről is), a központi gyógyszerüzemről szóló fejezetben írok.

Azonban ehelyütt kell megemlíteni a gyógyszergyártás autonóm irányítása érdekében történt osztályintézkedést. Magát a tárgyat kellőképpen ismerteti az előadói ív (11248/VII. ikt. sz.) pro domo jegyzete:

„A gyógyszergyártás terén úgy a gyáraknak anyaggal való ellátása, mint a gyáraknak szakmai irányítása szempontjából nehézségek merülnek fel, amelyeknek leküzdése csak abban az esetben lesz keresztülvihető, ha ezt illetőleg a K. Gy. Ü. teljes joggal felruháztatik.

A nb. a K. Gy. Ü.-et bizta meg az egész ország gyógyszerellátásával. A K. Gy. Ü.-nek ennek következtében kötelessége elosztó szerveinek — a

szpecializált gyógyszeráraknak — házi laboratóriumait összesíteni és a lehetőséghez képest a házilag előállított készítményeket centrálisan gyártani s általában a gyógyszertermelésre is befolyást gyakorolni.

A társadalmasított termelés kialakulásával napról-napra újabb hivatalok keletkeztek, melyek a legjobb törekvéssel eltelve, mind eredményesebb munkát akarván kifejtetni, hatáskörükbe vonják ugyanazon anyagokat, rendelkeznek ugyanazok felett és intézkedéseket tesznek ugyanazon üzemek irányítását illetőleg, mely intézkedések a helyzetet ismét kaotikussabbá teszik és a termelő munkának nem elősegítői, hanem kerékkötői lesznek. Ezen okoknál fogva a K. Gy. Ü. is abba a válságos helyzetbe került, hogy nem fog tudni megfelelni a reábizott feladatoknak a termelés ügyében. Egy biztosan és gyorsan közeledő katasztrófa fenyegeti az ország lakosságát és vele a vörös hadsereget is, ha a szükséges gyógyszertermelést még abban a redukált mértékben sem tudják szabadon és minden akadálytól mentesítve irányítani és lebonyolítani, amely mértékben a fogyatékos nyersanyag hiány és egyéb gyártási nehézségek azt megengednék.

Mindezek alapján megkereste a K. Gy. Ü. a M. N. N.-ot, hogy a Sz. N.-gal karöltve, sürgősen tegye lehetővé azt, hogy a gyógyszer, gyógyszerkülönlegességek gyártása, az ezeket előállító gyáraknak anyaggal való ellátása, irányító intézkedések megtétele, a gyárak szakmai ellenőrzése, a K. Gy. Ü. hatáskörébe utaltassék autonóm joggal. Csakis ezen a módon vállalhatja az üzem felelősségteljes tudatában a reá ruházott feladatok elvégzését és csakis ezen a módon lehetnek működésének eredményre feljogosító kilátása.

A népbiztosság a Sz. N.-hez fordult:

„A folyton fokozódó gyógyszerhiány és a hadsereg gyógyszerellátása sürgősen szükségessé teszi a gyógyszergyári termelés erőyes fokozását és annak biztosítására annak egy kézbe való összpontosítását. A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság a gyógyszergyári termelési ügyek intézésével a gyógyszer-osztályon dr. Wolf Emil vegyészeltársat bízta meg.

Felkérem a Népbiztosságot, szíveskedjen a fontos közegészségügyi érdekre való tekintettel a gyógyszergyári termelésintézés a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztossághoz áttenni. Utasítani fogjuk dr. Wolf Emil elvtársat, hogy az átvétel után is a szükséges kontaktust a Népbiztossággal fenntartsa, és a termelést a Népbiztosság intenciójának megfelelőleg irányítsa.

Budapest, 1919. június 18-án.

Népbiztos helyett: Madzsar s. k.

A Népgazdasági Tanács III. főosztályának válasza: (271. számhoz.)

„11248/VII. c. o. sz. mult hó 22-én kelt átiratára értesitem, hogy semmi elvi észrevételelem nincs a gyógyszergyári termelésnek a Népjóléti Népbiztosság ügykörében való átutalása ellen, a vegleges döntést azonban az illetékes vegyészeti szakcsoport véleményezése után fogom meghozhatni.

Budapest, 1919. július 18-án.

Dovcsák s. k. népbiztos.

Az osztály az illetékes szakcsoportnál is eljár, amelynek helybenhagyó véleménye alapján az osztály egy rendeletet dolgozott ki (lásd Második Részben)

* * *

Az osztálynak esetleg sem itt, sem valamelyik előbbeni fejezetében nem tárgyalt intézkedéséről adatot találhatunk az időszaki munkajelentésben, amelyet ép e célból ideiktatok:*)

„Jelentésem az elmúlt munkaidőszakaszról a következőkben terjesztem elő:

A vezetésem alatt álló osztály foglalkozott a folyó ügyek egész tömegének elintézésével, amelyek közül kiemelkedőbbek a következők:

A gyermekmenhely gyógyszerellátása zavarba ütközött az eddig gyógy-

*) A jún. 26-án kelt első munkajelentés szövege sehol sem volt megszerezhető.

szert szállító gyógyszerár anyagihiánya és átrendezése miatt. Eljártam személyesen és elintézttem úgy a kérdést, hogy az Üllői-úti SZENT FERENC gyógyszerár látja ma már el a menhelyet gyógyszerekkel.

A gyógyszerellátás enyhítése céljából kint jártam az Egészségügyi Anyagraktárban és ott megtekintve a készletet, azok leltározására nézve megegyezést kötöttem a vezetőséggel, úgy, hogy kettős példányban lesz feldolgozva a leltár, melynek egyike a Központi Gyógyszerüzem anyagbeszerzési osztályán lesz felfektetve azon célból, hogy így addig is, amíg a végleges egyesítés meg nem történik, a felesleges készletek tekintetében teljes tájékozódással bírjak.

Az ásványvíztermelés akadályokkal küzd szintén és a termelés fokozhatása céljából előterjesztett intézkedéseket foganatosítottam, aminek következtében a Mohai Ágnes-víz termelése hihetőleg fokozottabb lesz.

Az olasz missziótól eredő felhívás következtében összeállítottam azon sürgősen szükséges gyógyszerek névjegyzékét, amelyeket az olasz kereskedelem révén megkaphatunk. A jegyzék egy példányát magamnál őrzöm, másik példányát a Központi Gyógyszerüzem anyagbeszerzéséhez juttattam.

Intézkedéseket tettem aziránt, hogy a szakszervezet a vasárnapi munkaszünetet szűkítse minden második gyógyszertárra úgy, hogy most a gyógyszertárak délelőtt valamennyien nyitva vannak, míg délután csak az inspekciós gyógyszertár tart szolgálatot. Ezáltal nagy mértékben hozzájárultam a gyógyszerkészítés megkönnyítéséhez.

A pénzügyi központhoz előterjesztést tettem Wienbe kiküldött bevásárlóink pénzügyi kezelésének ellenőrzésére, amit feltétlenül szükségesnek tartok azért, mert nekik a posta megbízhatatlansága és késedelmessége miatt nincs módjukban magukat ellenőriztetni.

A volt gyógyszertártulajdonosok kihelyezésének kérdését is felülbíráltam és azok közül azokat, akiknek a kihelyezése nem volt tökéletesen indokolt, munkahelyükre visszahelyeztem.

A gyógyszertári üzemek jobb ellenőrizhetése szempontjából délutánonként meglátogatom az egyes üzemeket és ott a helyszínen igyekszem személyes tapasztalat útján a megteendő szükséges intézkedésekről tájékozódni. Szerzett tapasztalataim vigasztalanok, mert a segéd munkások bujtoztatás következtében olyan magatartást tanúsítanak, amiért az üzembiztosok rendet és tisztaságot az üzemben fenntartani képtelenek. A szakszervezet ez ügyben mélyebbre nyúlt, mint szabad lett volna és nagyon kérdéses, mi módon lesz lehetséges a helyzetnek szanálása, ha ez így tart továbbra is.

Sürgősen rendezendőnek tartom a budapesti kültelki gyógyszertárak éjjeli szolgálatának ügyét és e tekintetben módosítani fogom a szakszervezet által életbeléptetett szokásokat, mert nagy területek éjjel ellátatlanul maradnak.

A tisztí főorvosi hivatallal átiratban közölni fogom, hogy mentse fel a tisztiorvosokat a gyógyszertárak vizsgálatai alól, mert osztályom ellenőrző közegei a gyógyszertárakat sűrűn és szakértelemmel vizsgálják felül és ellenőrzik.

A Központi Gyógyszerüzem és a hozzátartozó szervekkel való kapcsolat élénkítése végett szokásba hozom, hetenként egyszer az összes vezetőikkel való értekezlet megtartását, ami által az ügynek vélek szolgálatot tenni.

A szeszes gyógyszerkészítmények árait a szesz alapárak rendkívüli emelkedése következtében átmenetileg 150%-al fel kellett emeltetni.

A nagy üveginység miatt a vidéki direktóriumokhoz rendelet intéztetett a gyógyszeres üvegek visszavásárlása iránt.

A Vörös Órség gyógyszerellátásának sürgős rendezését úgy véltük, hogy addig, amíg más megállapodás nem létesül, e rendkívül fontos ügy úgy intéztessék el, hogy az orvosok a Vörös Órség tagjai részére a betegápolási alap terhére eszközölhessék rendeléseiket.

A közüzembe vett gyógyszertárak gazdasági szempontból való könnyebb ellenőrizhetése miatt elrendeltem minden egyes gyógyszertár részére egy főkönyvi lapnak a nyitását és felhívást intéztem a gyógyszertárak üzembiztosaihoz, hogy bevételi és kiadási tételeiket egy-egy összegben havonta közöljék, hogy így könnyen áttekinthető módon világos képet kapjunk az üzemek gazdasági helyzetéről.

A kerületi ellenőrök 50 gyógyszerár ellenőrzését végezték és elrendelték, hogy a gyógyszeráraknak éjjeli szolgálatot jelző táblájuk kivilágítva tartassék.

Nagykőrös és Dunaföldvárra csak ott elintézhető ügyek miatt ellenőröket küldtem ki. A beérkezett jelentések alapján az Andrássy-út 1. szám alatt létezett NÁDOR gyógyszerár bezáratását voltam kénytelen elrendelni, mert az anyagfelszerelés tekintetében teljesen megbízhatatlannak bizonyult, üzemileg passzív volt és bármilyen kísérlet a gyógyszerár üzemképessé való helyezéseért kilátástalannak látszott a helyiségek rettenetes alkalmatlan és kicsi száma miatt.

Budapest, 1919. évi július hó 4-én. Zoltán Béla, s. k. osztályvezető.*

7. Zoltán távozása után.

Tülekedés a vezetésért. — Koritsánszky Ottó. — A szakszervezet újabb okvetetlenkedése. — Folyó ügyek. — Kísérlet egy jogadományozásra. — Gyógyszerész-számvevők fizetése. — Köztisztviselők idegenkedése a gyógyszerészekről. — Nagykőrösi ügy. — Tiszti főorvos kifogásolja a patika-vizsgálatok új rendjét. — Válasz a kifogásra. — Riadórendelet. — Munka jelentés.

Zoltán Bélának az osztályról július 12-én történt távozásával s a népbiztos által el nem fogadott lemondásával megindult a szksz.-ben a tülekedés a vezetői állásért.

Az ismertetett incidens után a pol. megbízott szobájában gyűltek össze a továbbiak megtanácskozására Neményi, Szentmihályi és Kéler. — Steiner ismételt tárgyalni kívánt Guth népbiztossal, aki — alkalmasint Madzsar dr. érvelésére, de meg a szomorú tapasztaltak következtében aggodalommal tekintve egy György-féle osztályvezetésre — hajthatatlan maradt: Zoltán-nak nem adta meg a felmentést és a szksz. részéről senkit sem nevezett ki.

Zoltán beteget jelentett, mire Madzsar dr. a válság megoldásáig folytatólagosan *Koritsánszky* Ottót bízta meg továbbra is helyettesi minőségében az osztály vezetésével. Amikor két nappal múltán Zoltán a népbiztos magához kérte*), a népbiztostól a főcsoportvezetőhöz ment bejelenteni, hogy többé nem jön be, *Koritsánszky*-t az említett minőségben való folytatólagos vezetéssel kifejezetten megbízta, amely régi megbízást *Koritsánszky* hangsúlyozottan most is csak az átmenetre vonatkoztatott.

Koritsánszky-ban, bár mint birtokon kívül álló gyógyszerészt ellene nem oly elkeseredett a hangulat a szksz. részéről — a gyógyszerár-tárosi kar exponensét látják s így — már ennél fogva is — a legnagyobb ellenszenvvel fogadják még az átmenetre is. Megindulnak újból az intrikák. De a politikai helyzet már olyan, hogy az előcsahosok is meggondolják, hogy meddig menjenek el az — ugatásban. Másrészt: tán tudva, hogy *Koritsánszky* messze mögötte áll Zoltán erélyességének és egyéb tulajdonságának, abban reménykednek, hogy őt bele tudják vinni (ha nem egyenes, hát álutakon) szándékaik megvalósításába.

De azután mégsem bíznak benne. Egyik kombináció a

*) Lásd 204. old.

másikat űzi, hajtja. Míg végre meg tudtak egyezni egy a vezetéshez szükséges minden tulajdonsággal rendelkező régi szövetségi vezetőtagban: Pollák Ákosban, aki nem volt kommunista, de mint meggyőződéses szocialistában, benne politikailag is megbíztak s kiváló szakismereteihez pedig egyik oldalról sem fért szó.

Ez a tervezés azonban csődöt mondott, mert Pollák (aki ekkor a K. Gy. Ü.-et vezette) kereken kijelentette, hogy ő nem vállalja, sőt felkereste a főcsoportvezetőt is s úgy vele, mint a népbiztossal is közölte, hogy az ő kombinálásától álljanak el, amire — jöllehet ez az idea éppen Pollák szakképességeinél fogva nekik is igen tetszetős volt — el is ejtették a szksz. reá vonatkozó ajánlatát.

Nevek vetődtek fel, amelyek csak pillanatokig tartották magukat, akikkel — mert tisztára politikai okokból kívánták őket — sem Madzsar, sem Guth nem is foglalkozott.*) Erre a céltudatosan előretörő s beteges önérzetű Neményi Jenő (akinek képzettségét minden rossz tulajdonsága mellett sem szabad elhallgatni), került előtérbe a komoly gondolkozása, vele homlok-egyenest ellenkező temperamentumu, végtelen nyugodt, szakképzett, de politikai szaltomortáleiból következtetve, az árral úszó s így bizonyos fokban nem szilárd elhatározású Kéler János.

A régi szövetség volt vezetőemberei, akik ekkor már komolyan aggódtak a kockán forgó gyógyszerészet miatt, azon a véleményen voltak, hogy amíg Neményit teljesen le nem járatják, addig baj lesz. Mert Neményi bizonyos fokig snájdig fellépésével, azután meg rettentő terrorral mindig utat tör magának s képes a maga érvényesülhetésének érdekében mindent romba dönteni. Már György bukásával is helyesebbnek tartották volna a féktelen természetű Neményit osztályvezetőnek kinevezetni, hogy lejárja magát, letörjön egy-két hét alatt s aztán jöhetett volna Zoltán s a szksz. is megszeliíthető lett volna — Neményi nélkül. Most tehát újból felmerült a gondolat, nem kellene-e őt kinevezni. Azonban a főcsoportvezető semmiféle kísérletbe sem volt hajlandó belemenni a gyógyszerészet rovására, sem Neményivel, sem Kélerrel, sem más szksz.-i ifjúval, hanem kijelentette a népbiztossal együtt, hogy az osztályt Koritsánszky fogja vezetni, aki a vezetést végig helyettesi minőségbe vitte, mert kijelentette a népbiztosnak is, hogy a szocializálási rendelet visszavonása s a gyógyszerértárosi egyesületek a szksz.-tel párhuzamban meghallgathatása céljából működésbe helyezése nélkül nincs abban a helyzetben, hogy az osztályvezetői állást elfogadja. — Steiner pol. megbízottként megmaradt.

* * *

*) Júl. 22-ére Guth „az egészségügy feladata a kommunista társadalomban” címmel előadást ígért a szksz.-ben. Mindenki a szksz. melletti tüntető állásfoglalásnak vette ezt, ép akkor az osztályvezetői válság idején. Az előadásról a gyér gyógyszerész, de nagyszámu segédmunkás hallgatóság előtt a hirdetett kezdet után egy órával lemondott, ami szenvedelmes kiszólásokra adott alkalmat.

Az osztály eleinte tisztára a folyó ügyek intézésére szorított s az osztálytvezető minden intézkedésének megbeszélésébe bevonta Zoltán Bélát vagy Deér Endre dr.-t és másokat.

Még július 2-án közzétette Madzsar dr. a következő kommunikét:

„Az orvosok figyelmébe: A gyógyszerellátás terén az utóbbi időben nagy nehézségekkel kellett küzdeni. A helyzet megjavításáért a M. N. N. minden rendelkezésére álló eszközt igénybe vett, aminek eredményeképp a legutóbbi napokban már két waggon gyógyszert kaptunk és további 4 waggon megérkezése a közeli napokra várható. Az eddig nagyon nélkülözött ezüst-sók, phenacetin, dionin, lanolin, camphor, coffeinsók, jód és urotropin is érkeztek, úgy, hogy a legnagyobb takarékosággal ugyan, de a szerek mégis rendelkezhetők.”

A szksz. intéző-bizottsága júl. 7-ikének gyűléséből kifolyólag feliratban „tiltakozik az ellen, hogy a gyógyszerész-osztály a valóságnak meg nem felelő kommunikéval a gyógyszerészeket fölösleges zaklatásnak tegye s köztük és a közönség között ilyenekkel összetűzéseket provokálhassanak.”

Erre a július 16-án a következő válasz ment:

„Gyógyszerész Munkások Szakszervezete Budapest. 129/1919. számú átiratában közölt és a Szakszervezet intéző-bizottsága e hó 7-én tartott gyűlésén hozott határozatát az abban megnyilatkozó rosszhiszeműség következtében és mert annak meghozására tárgyi tények okul nem szolgáltak, nemcsak tudomásul nem vehetem, hanem a leghatározottabban visszautasítani vagyok kénytelen.

Az intéző-bizottság jónak látja tiltakozni az ellen, hogy „A Népbizottság olyan kommunikét adjon le, mely a valóságnak meg nem felel” és vonatkoztatja ezt az orvosok figyelmébe ajánlott kifogyott gyógyszerek megérkezését közlő kommunikére.

Csak a rosszhiszeműség és rosszindulat inputálhat a tényeknek meg nem felelő feltevést. És azt hiszem, hogy ilyen rosszindulatú félrevezetésnek esett áldozatul az intéző-bizottság határozatának meghozásánál. Ha vette volna magának a határozat meghozatala előtt a fáradságot az intéző-bizottság több tagja és a kétségtelenül rosszindulatú oldalról érkezett félrevezető szándéku beállítás valódiságáról a tények megállapításával és az adatok ellenőrzésével meggyőződést szerzett volna, úgy nemcsak jelen válaszokból tudhatta volna meg az itt következőket. A kommunikét akkor közöltettem, amintán a Központi Gyógyszerüzem áru beszerzési osztálya jelentette, hogy a Wienből útnak indított gyógyszerek megérkeztek és a Zrínyi-utca telepre beszállítottak és kicsomagolás alatt állanak. Eminens kötelességet teljesítettem, amikor a gyógyszerhiány miatt nyugtalankodó orvos elvtársak és egyúttal a gyógyszerterek figyelmét a rég várt gyógyszerek beérkezésére felhívtam, alkalmat akarva adni a gyógyszerterek üzembiztosainak, hogy igényleseit azonnal bejelenthessék és hiányos készleteik kiegészíttessenek. Nehéz volna tehát az intéző-bizottság feladata, ha arra a kérdésre kívánnék feleletet: hol tehát a valótlanság az inkriminált kommunikében?

Ami a hozzám intézett felhívást illeti, a legnagyobb sajnálatomra ennél a fentemlített rosszhiszeműség mellett tájékozatlansággal kell vádolnom az intéző-bizottságot. Tudom, hogy a Szakszervezet lapja hetenként jelenik meg. Tudom azt is, hogy a fővárosban sem vitetik el minden gyógyszerterbe pontosan idején: a vidéken pedig a mai postai szállítás mellett sokszor 10—12 nappal elkésve érkezik meg a lap, amely számos helyre egyáltalán nem is jut el. Amennyiben tehát csupán ebből kellene tájékozást várni a gyógyszerészeknek, sokkal később kapnák azt meg, mint így, amikor könyomatos útján mindenkor egyidőben adatom le az összes napi (és szükség esetén vidéki) lapba és a Szakszervezet lapjába. Így jelen esetben is a kifogásoltaknál a gyógyszertereknek általam jól átgondolt rentabilitásának megóvása és felesleges károk megakadályozása vezetett.

Megállapítom, hogy mostani átiratuk is távol van az objektív állásponttól és nemhogy elősegítené azt a produktív munkát, amit a gyógyszerész szakosztály feladatának tekint, hanem gátolja azt. Egyben azonban jellemzi azt a széthúzó törekvést, amit az intéző-bizottság úgy látszik lépten-nyomon követ.

Nem hiszem, hogy ez az irányzat a Szakszervezet komoly, érett és meggondolt tagjainak a célja lenne és ezért a Szakszervezet egészétől és nemkülönben az intéző-bizottságtól az együttműködést várom. Azonban az intéző-bizottságot is főrevezető s Lenin mondása szerint „A forradalom piócái és tetvei” aknamunkájának kell minősítenem az ilyen tendenciózus beállítást, aminek időnként az intéző-bizottság is áldozatul esik, ahelyett, hogy lerázná azokat magáról a jó ügy és a termelő munka zavartalanágának biztosítása érdekében.”

* * *

A Népgazdasági Tanács elnöksége július 16-diki keletke megkeresi a M. N. N.-ot, hogy nyilvántartás egybeállítása céljából azon anomáliának megszüntetésére, hogy egy üzembiztos több üzemhez kineveztetvén, több helyen vegyen fel fizetést állítsa egybe az üzembiztosok névjegyzékét.

E megkeresésre adott választ — tekintettel az abban foglalt kortörténeti adatokra — teljesen leközlöm:

„A Népgazdasági Tanács VII. főosztályának, Budapest. A Népgazdasági Tanács elnökségének 131. számú átiratára jelentem, hogy a Népjóléti és Közegészségügyi Népbiztosság VII. (gyógyszerész) osztályának hatáskörébe esupán a köztulajdonba vett gyógyszerertárak tartoznak, mint amelyhez üzembiztosokat kinevezett, a Gyógyszerügyi Munkások Szakszervezetének megallgatásával.

A gyógyszerertárak köztulajdonbavétele nem szigorúan az ezt elrendelő XLVII. F. K. T., az 5. és 25. M. N. N. számú rendeletek értelmében történt. Sokhelyütt a helyi intéző-bizottság vagy más erre illetéktelen tényező önkényesen, minden központi irányítás nélkül járt el, a szocializálásnál, anélkül, hogy erről jelentés tétetett volna a népbiztosságnak. Ennek következtében olymértvű, alig lebirkózható anyagi áldozatokat követel az ilyen üzemeknek, mint szocializált üzemeknek az üzembentartása, hogy az erre vonatkozó legpontosabb adatok begyűjtését találtuk szükségesnek, a tovább intézkedések megtétele előtt.

Hogy ezen szocializált gyógyszerertárak anyagi helyzetéről tiszta képei nyerhessünk, felhívtuk a köztulajdonba vett gyógyszerertárak üzembiztosait hogy pontos kimutatást küldjenek hónaponként a pénzkészletről, bevételről, és kiadásról, illetve az igénybevett hiteltételről. Ennek a felhívásnak éppoly kövessé tesznek az üzembiztosok eleget, mint ahogy még inkább süket fülekre talált az a másik rendelet, amelyben — épp a fent hivatkozottak alapján — a köztulajdonbavétel adatainak (mely rendelet alapján történt a szocializálás, mikor, mely szocializált pénzintézetnél nyitott folyószámlát, ki az üzembiztos stb.) sürgős beküldésére szólítottuk fel ismételen az üzembiztosokat.”

Ezzel az e tekintetben anarchistikus helyzettel magyarázható, hogy midőn a meglévő hiányos adatok alapján egybeállított üzembiztosi névjegyzéket megküldjük, megjegyezzük, hogy az egyrészt — a budapesti adatokat kivéven — nem pontos, másrésztől aszerint szenved rövidebb-hosszabb időközben változást, hogy egyik-másik, nem a rendeletek értelmében, hanem önkényesen szocializált gyógyszerertár a köztulajdonbavétel alól feloldatik és ezzel az oda kirendelt üzembiztost visszahívjuk, illetve másutt helyezzük el.

A vidéken több helyen éppen az ügy említett rendezetlen voltánál és a pénzügyi lehetetlenségénél fogva egy-egy üzembiztosa van több gyógy-

*) Háromszori, a napilapokban is közölt felhívásra összesen 10 válasz érkezett (6 Budapestről, 4 vidékről).

szertárnak. Ez az átmeneti állapot megszűnik, ha a kiszállott kerületi ellenőr hivatalos adatai alapján a gyógyszer-tár szocializálása fenntartandó, illetve állandó jelleget ölt.

Budapest, 1919. július 19.

Steiner Miksa s. k., pol. megbízott.

A népbiztos megbízásából:

Koritsánszky Ottó s. k., osztályvezető h.

Még Zoltán osztályvezetőnek szóbelileg előterjesztett új gyógyszer-tárak felállítására vonatkozó javaslata elfogadatlán (úgyisint a nem szocializált patikák átruházására vonatkozó), csak rendeletbe foglalása s kiadása volt vissza. A beállott változások következtében ez már nem történt meg. E javaslat főirányelveinek szem előtt tartásával történt javaslat a Szemesi patika kérvény ügyében a következőkép:

„Munkástanács. Balatonszemes. Június hó 23-án beadott kérvényére megengedem, hogy Balatonszemesen nyilvános jellegű gyógyszer-tár állítások fel. A gyógyszer-tár joga átruházhatatlan és a község tulajdonát képezi.

A vármegyei intézőbizottság a gyógyszer-tári jog élethossziglan, illetve a lemondásig, vagy a jogtól való megfosztásig tartó haszonélvezetnek elnyerésére és ezzel a gyógyszer-tár felállítására, pályázat t hirdet. A pályázat a megye hivatalos lapjában, egy fővárosi napilapban és a Gyógyszer-tári Munkások Szakszervezetének lapjában teendő közzé.

A pályázat elnyerésére a balatonszemesi Munkástanács a pályázók közül javasol. A gyógyszer-tár felállításának, illetve haszonélvezetnek jogát a Népjóléti és Közegészségügyi Népbiztosság a Gyógyszer-tári Munkások Szakszervezetének meghallgatásával ítéli oda a pályázók közül az anciénitás és képzettség tekintetében legméltóbbnak.

A gyógyszer-tár felállítására Balatonszemes község kölcsönt ad.

A haszonélvezeti és felállítási jog nyertese tartozik a gyógyszer-tárat 3 hónap alatt üzembe helyezni.

Budapest, 1919. július 19.”

Az illetékes főcsoportvezető és a népbiztos is hozzájárult az elintézéshez, de arra való tekintettel, hogy Szemesen sok gyermek nyaralt, az orvosnak távirati úton kézi gyógyszer-tár engedélyeztetett s a patika felállítási engedélyének kiadása — későbbi terminusra tetetett, még pedig olyképpen, hogy a helyi munkástanáccsal egyidőben a megyei direktórium is kapjon értesítést.

* * *

Még ápr. 12-én kérvényt adnak be a pénzügyi népbiztossághoz a nb. ok számvevőségeinél alkalmazott gyógyszer-rész szakmunkások, amelyben a 21934/1919. P. Ü. sz. rendelet sürgős visszavonását kérik. Ebben az átiratban ugyanis az foglaltatik, hogy az olyan számvevőségi tisztviselőket nem lehet jogi, illetőleg szaktanulmányi pótlékban részesíteni, akik gyógyszerészi oklevéllel rendelkeznek, mert „a gyógyszerészi oklevél birtokát nem lehet a főiskolai előképzettséggel egyenlőnek tekinteni.” Ezen rendelkezés szerint azok is esnek a szaktanulmányi pótlék további élvezetétől, akiknek ezt 1919. évi januártól fogva a 71/918. P. Ü. sz. rendelet már folyósította. A beadványban hivatkoznak arra, hogy a P. N. nek ez a véleménye téves és ellentétben van a gyógyszerészek kiképzésére és tanulmányaira vonatkozó döntésekkel és a kultuszminisztérium felfogásával. A belügyminiszter 1912 ben a gyógyszerészi oklevélnek a többi főiskolai oklevéllel egyenjogúságát mondotta ki. A közoktatásügyi miniszter 102184/918.

IV. sz. s a munkásbiztosító-pénztárhoz intézett leiratban szintén szól ez oklevélről.

A beadványt aláírták Kutsera Ágost, Oswald Kálmán, Kovács Ödön és Mészáros Melanie bizalmiak. A belügyi népbiztosság a M. N. N.-hoz teszi át illetékes elintézés végett. Május 4-én a gyógyszerészosztály abban a tudatban, hogy ez a rendelet még a régi rendszer alatt jelent meg, azzal teszi át a kérelmet a P. N.-hoz, hogy a sérelmes rendelet mielőbb visszavonassék.

A P. N. jún. 12-én 39613. szám alatt közli az M. N. N.-nal, hogy az átiratban felhozott indokokra való tekintettel a gyógyszerészi oklevéllel rendelkező számvevőszéki tisztviselők szaktanulmányi pótléka ügyében a 21934/1919. számban közölt álláspontot megváltoztatván, nem tesznek észrevételt az ellen, hogy szaktanulmányi pótlékban részesíttessenek. Majd így folytatja: „Megjegyezzük azonban, hogy szaktanulmányi pótlékokra nem tarthatnak igényt a népbiztosságnál alkalmazott azok a gyógyszerészek (névszerint Kiss Ferenc, Simon Arnold, Budai Mária és Mészáros Melanie), akik részére a statusrendezések alkalmával külön gyógyszerészi status állapított meg, miután ezeknek előmeneteli viszonyai — a X. fizetési osztályba történt sorozása — a főiskolai képesítésüknek megfelelően rendeztetik.”

Erre az osztály a 3205/eln. szám alatt a következő előterjesztést tette:

„2392/eln. sz. ügyirat kapcsán megjegyzi az egészségügyi főcsoport VII. osztálya, hogy ezen ügyirat beadványát képező pénzügyi népbiztosság átiratban a névszerint felsoroltak is igényelhetik a szaktanulmányi pótlékokat. A statusrendezésnél a X. fizetési osztályba sorozták volna őket abban az esetben is, ha főiskolai képzettségük figyelembe nem vétetik a számvevőszéki rangsorban elfoglalt helyüknél fogva. Tehát viszonyítva fizetésüket a többi gyógyszerész szakmunkáséhoz, nem felel az meg a rendezés után sem főiskolai képesítésüknek.

A külön gyógyszerészi státusból pedig nem következik, hogy kilátásba helyezett gyors előmenetel fizetésjavítást biztosítson számukra, mivel az egész státus 4 munkából áll és magasabb fizetési osztály ebben a státusban a X. fizetési osztálynál egyáltalán nincs.

Felkérendő lenne tehát a Népgazdasági tanács pénzügyi főosztálya, hogy a szaktanulmányi pótlékok visszamenőleg 1919. január 1-től az egységes fizetésrendezésig fent hivatkozott átiratában felsoroltaknak is engedélyezze.
Budapest, 1919. júl. 16. *Korölsánszky s. k.*”

Bár egyéni érdeműnek látszik ez az ügy, szóvá kell itt tenni, mert ebből kiviláglik, hogy milyen mostohán bántak el a gyógyszerész közalkalmazottakkal. Igaz, hogy — mintha minden önértéküket vesztve — jámbor türelemmel vették a legmostohább intézkedést is hosszú időn át, s nem ázzal igyekeztek az egyensúlyi helyzetet biztosítani, hogy szorgalmas munkájukhoz mért s a többi tisztviselőjével párhuzamosan álló (bármily nyomorúságos volt ez a fizetés is sok időn át) fizetést kértek volna, hanem, hogy szinte lealázó fizetésükhöz mérték munkájukat és munkaidejüket. Egyik-másika későn járt be, korán ment el, sokszor napokig nem mutatkozott. A hivatalos ténykedés úgyszólván a „beszerzési csoport”-nál bevásárlásokkal, szóval olyan személyes dolgokkal telt el, ami semmikép sem volt alkalmas tényező,

arra, hogy rajtuk át a gyógyszerészi kar megbecsülése szilárd alapra helyeződjék. A köztisztviselőnek becsülettel felfogott nehéz és tiszteletet érdemlő kötelességteljesítése nem találván kellő elismerésre (sem rekompenzációra), nem csodálkozhatunk ha itt-ott hézagok állottak be a kötelesség pontos teljesítésében. Hogy ez a lenézett, s magának a maga tisztos pozíciójához mért megbecsülést még tisztviselőtársai részéről sem kivívni tudó állami vagy köztisztviselő gyógyszerészi kar igen nagyrésznél — emberileg érthetően — fokozottabb mértékben megvolt, következményeiben már nem az egyént, hanem a kart, sőt közvetve az egész gyógyszerész társadalmat sújtotta. Mert biz nem a sok kötelességtudó lelkiismeretes vagy a kiváló legjelesebbike, hanem bizony a leg-hanyagabbja után következtek a gyógyszerészi kar részéről a köztisztviselői teendőkkal esetleg megbízandó gyógyszerész kifejtendő munkásságára.

Nem hiszem, hogy nagyon tévednék, ha a már más fejezetben említett abbeli nehéz elhatározás és évtizedes sok huzavona okadatolásánál, hogy gyógyszerészek bizassanak meg saját ügyeik intézésével, az orvosi kar erős ellenakciója mellett, a tisztviselők fentebb vázolt idegenkedését is tekintetbe veendőnek tartom.

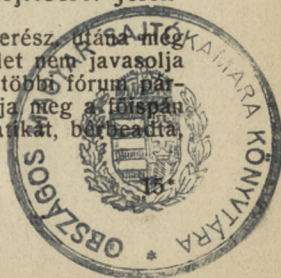
* * *

Még május 13-ikától datálódik az ugyancsak hosszú eljárás igénylő nagykörösi D.-M. gyógyszertár ügye. Sok egészségügyi panasz merült fel a gyógyszertár ellen, a helybeli orvosok, hatóság és közönség részéről, mire az osztály utasította a helyi munkástanácsot, hogy a járásorvos és egyik gyógyszertár üzem-biztosával vétesse 8--10 mintát s azt küldje be a K. Gy. Ü. vizsgáló állomására. Egyben felhívja a gytr. bérőjét,*) hogy „három napon belül őszintén és igazságnak megfelelően vallja be a gyógyszertár forgalmát“. A bérő jelentést tesz, amelyben a többi között hivatkozik arra, hogy ennek a gytr.-nak van „legnagyobb — bár szegényebb — közönségköre, de körletében orvos nem lakik, ezek a város középpontjában laknak összetömörülve... s míg ez nem változik“, semmi szorgalommal sem lehet az elszociálizálással felmerült üzemi költségeket fedezni.

A jún. 4-én érkezett jelentést követő harmadik napon beérkezik a vegyvizsgálati jegyzőkönyv, amely 10 minta közül 6-ot a gykv. szerint megfelelőnek, egyet hamisítottnak és hármat meg nem felelőnek talált.

Közben a helyi direktórium ismételten jelentést tett, hogy a patikát a sok visszasság következtében bezáratja. Az osztályváltozás után telefonos letiltás ment erre vonatkozólag, egyben kiküldetett Gmitter Lajos ellenőr, a vizsgálat megejtésére. Jelen-

*) A jogért 1914 okt. 30-án folyamodik egy gyógyszerész, aki a tizen; a város egészségügyi bizottsága és a képviselőtestület nem javasolja mire beérkezik a tizenkettedik folyamodó kérvénye is. A többi fórum pártolólág véleményezte, s a patikát a 12-dik folyamodó kapja meg a főispán ajánlatára. A jognyertes éppen csak hogy megnyitotta a patikát, beadta, s maga a főváros mellett bérelt egy másikat.

tésében közli, hogy az összes spirituszos és tinkturás edények kútvízzel voltak megtöltve és mikor magyarázatát kérte a bérlőtől, azt felelte: „Hogy az aquak kéznél legyenek.“ A többi között azt is jelenti, hogy az orvos a gyógyszerház közelében lakik. Tárgyalt az orvosokkal, a hatósággal, meghallgatja a közönséget s ennek alapján javasolja a gytr. bezárását, avagy más községbe áthelyezését más kezelő megbízása mellett.

Zoltán távozása után is ismételten tárgyalást folytatott az osztály a gytr. „volt“ tulajdonosával s végül is a helyi direktorium újabb sürgetése után a következő átiratot intézte hozzá:

„Felhívom, hogy 1915-ben 135801. szám alatt kelt B. M. rendelet alapján Nagyörösön a Kossuth Lajos-utcában felállított gyógyszerház üzemeltetésére vezetését haladéktalanul vegye át és személyes felelősségének terhe mellett vezesse olyképp, hogy a felmerült sokrendű panaszra szolgáló ok azonnal megszűnjék.

Amennyiben haladék nélkül átveszi a gyógyszerház vezetését, s a gyógyszerház üzemeltetéséről fentírt módon gondoskodik, a gyógyszerházat a megejtendő vizálatkor tett észleletek alapján köztulajdonbavétel alól feloldom.

Ha nem áll módjában a gyógyszerháznak fentírtan megkövetelt üzemeltetéséről személyesen gondoskodni, akkor arra való tekintettel, hogy a F. K. T. XI. számú rendelete szerint „a proletárállamban csak annak van joga élni, aki dolgozik és eszerint munkanélküli jövedelem nem engedélyezhető“, a gyógyszerház felszerelése leltárba vétetik és a gyógyszerház részére pályázat útján haszonélvezőt fogok a Gyógyszerházi Munkások Szakszervezetének meghallgatásával kinevezni.

Budapest, 1919. július 19.

A népbiztos megbízásából:

Steiner Miksa, s. k. pol. megbízott. Korörszky Ottó, s. k. osztályvezető h.⁴

Egyben közölte vele előszóval, hogy betegségére való tekintettel kérjen egy kis halasztást, s az osztályon mindjárt meg is beszéltek a felhívásra adandó válaszát, amelyet a megbeszéltek szerint júl. 29-én be is adott. Ebben kijelenti, hogy a patikát átveszi, mielőtt betegsége jobbra fordul. Kéri a bérlő kezelőül való kinevezését s ha ellene egészségügyi okokból kifogás lenne, másnak oda-rendelését. Végül kéri, hogy a gyógyszerház esetlegesen zárassék be, ha az egészségügyi helyzet megengedi. Majd így fejezi be: „A leghatározottabban tilt. közöm azonban az ellen, hogy a gytr. jogosítványa pályázat útján másnak adassék, mert a mellékelt hiteles orvosi okiratokkal bizonyított indokolt eset akadályoz abban, hogy jelenleg személyesen lemehessek azt átvenni, Budapesthez lévén kötve.“

A kérvényben a bérlőnek egy levele volt csatolva, amelyben cáfolni próbálja az ellenőr hivatalos személyekkel tett észleleteit.

A kérvénybe a közben megváltozott politikai helyzet következtében minden intézkedés fölöslegessé vált.

* * *

Annak, a tisztí orvosok egyike-másika részéről tapasztalt s már említett nagy ellenszenvnek, amellyel a gyógyszerészeti ügyekben szakembereknek intézkedését vették, egyik elő példája a következő eset.

Az osztály leír a főváros tisztí főorvosi hivatalának a vizs-

gálatok ügyében, minthogy a 35. M. N. N. sz. r-et helytelenül értelmezik:

Hivatkozással a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság 35. M. N. N. számú rendeletére értesitem, hogy Budapesten a gyógyszerértérvizsgálatokat f. é. június hava óta kizárólag a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság által arra a célra kinevezett gyógyszerészek végzik és így a gyógyszerértérvizsgálata Budapesten nem esik többé a kerületi tisztí orvosok hatásköre alá. Kerem, szíveskedjék ezt az összes budapesti tisztí orvosokkal mielőbb tudatni.

Budapest, 1919. július 5. A népbiztos megbízásából:
György Mityás. s. k. politikai megbízott. Zoltán Béla, s. k. osztályvezető.

Amennyiben az 53. M. N. N. sz. rendelet a gyógyszerértérvizsgálata egészségügyi, közigazgatási stb. szempontból vett vizsgálatára intézkedik, teljesen felesleges volt (bár ügylátszik, szükséges lett volna) a fenti szövegezésbe bevenni, hogy az ebben említett gyógyszerértérvizsgálat a szakszerű vizsgálatra vonatkozik.

Az értesítésre a következő válasz érkezik:

Budapest fővárosi tisztí főorvosi hiv. 5253—1919. sz. A Magyar Tanácsköztársaság Népjóléti és Közegészségügyi Népbiztosságának Helyben.

A Népbiztosságnak f. hó 7-én 13583—919. VII. szám alatt a fővárosi tisztí főorvosi hivatalához érkezett és a Népbiztosság orvosi hatáskörét szabályozó, de gyógyszerészi osztálya bélyegzőjével ellátott és Zoltán osztályvezető által aláírt felhívást a Budapesti Központi Forradalmi Munkás és Katonatanács elnöksége nem fogadhatja el.

Nem pedig, ezt a népbiztos aláírását nélkülöző intézkedést különösen egy olyan fontos dologban, mint a gyógyszerértérvizsgálata.

Ebben az ügyben ugyanis előzetes megkérdezésünk*) — a helyi viszonyok kellő mérlegelése — és különösen a közegészségügyi tekintetek beható megfontolása nélkül egyszerűen arról értesítik — nem is a Központi Elnökséget — hanem a tisztí főorvost, hogy „már a múlt hónap óta kizárólag a Népjóléti és Közegészségügyi Népbiztosság által arra a célra kinevezett gyógyszerészek végzik a gyógyszerértérvizsgálatokat és így a gyógyszerértérvizsgálata Budapesten nem esik többé a tisztí orvosok hatásköre alá.” Továbbá felkéri a tisztí főorvost, hogy ezt mielőbb a budapesti tisztí orvosokkal tudassa.

Aki tudja, hogy vizsgálatok alkalmával Budapesten a gyógyszerértérvizsgálataiban a tisztí orvosok vegyszereket tulajdonképpen nem is vizsgálnak, (amelyre talán vegyész vagy gyógyszerész lehetne szükséges) hanem csak gyógyszermintát küldenek be a f. v. vegyészeti intézetbe vizsgálatra, aki tudja, hogy a közegészségügy érdekével kapcsolódó mily fontos tekintetek azok, amelyek a közigazgatási közegészségügyi szakközvegeknek a jelenlétét a gyógyszerértérvizsgálatoknál okvetlenül szükségessé teszik: és aki tudja, hogy a fővárosi kerületek minden közegészségügyi vonatkozású dolgát a ker. tisztí orvosoknak kell végezniök, mert hiszen ők a felelősek a kerület-részükből a közegészségügyet érdeklő minden dologban: valamint aki mérlegeli, hogy a gyógyszerértérvizsgálata közegészségügyi intézmények között milyen fontos szerepre van hivatva és hogy a gyógyszerértérvizsgálata körében újabban mekkora szabadosság kapott lábra, amely a közegészségügyi vizsgálatnak és a betegek érdekének másodszorba helyezését a gyógyszerértérvizsgálataiban működő gyógyszerészek érdekét szolgálja elsősorban: úgy szintén, aki belátja, hogyha a gyógyszerértérvizsgálata a tisztí orvostól és egészségügyi felügyelethez, valamint felülvizsgálata a tisztí főorvostól elvéteztik, akkor ennek következményeiért a Budapesti Központi Forradalmi Munkás és Katonatanács vezetősége a felelősséget nem vállalhatja: az nem is kívánhatja azt, hogy Budapesten a gyógyszerértérvizsgálata mai rendje megváltoztassék.

*) Lásd 160. old.

Ez ok folytán sürgősen kéri a Budapesti Központi Forradalmi Munkás és Katonatanács Elnöksége a Munkügyi és Népjóléti Népbiztosságot, hogy f. é. július hó 7-én 13583. szám alatt kelt és a főváros autonóm jogát sértő, valamint az egészségügyi szolgálat egyik ágát veszélyeztető rendeletét sürgősen vonja vissza.

Budapest, 1919. július hó 17-én. A tiszti főorvosi hivatal: dr. Szabó sk. tiszti főorvos.

Ez az átirat kellőképpen megvilágítja azt a felfogást, amellyel a minden politikától távolálló szakszerű újítást (ami a kar évtizedes törekvését képezte s amelyet a hivatalos faktorok, a közegészségi tanács, sőt igen sok tiszti főorvos jogosnak és szükségesnek mondott) az a tiszti főorvosi hivatal fogadta, amely a rendelet megalkotását megelőző e tárgyú értekezleten képviselve volt. A gyógyszerészi kar által — a kommunista csoportot kivéve — egyértelműen elítélt „szabadosságot” is kész az átirat a régi reform megvalósításával indokolni s nem veszi tekintetbe ezen helyes, de nem találó ítélet megejtésénél azt az odaadó küzdelmet, amit az osztály jún. 12-dike óta épp az ellen folytat. És amikor a Bpesti Közp. Forradalmi Munkás és Katonatanács vezetősége közvetlen tudomással bír róla, hogy a kommunista gyógyszerészeknek (még a kommunisták szempontjából is) célon túl lövő lázítása okozta az anarkiát a politikai körülmények mellett, ugyanakkor annak nevében az ép ez anarkiát megfékezni igyekvő eljárást látja helyesnek kifogásolni — nem tárgyi, hanem kicsinyes hatásköri féltékenység következtében.

Az osztály erre vonatkozó válaszát — hogy újabb formai kicsinyességre okot ne adjon, a népbiztossal, illetve a közben beállott politikai változás következtében a miniszterrel (államtitkárral) adatta ki:

„15949/919. Budapesti Központi Forradalmi Munkás és Katonatanács Elnökségének Budapest.

5253/919. sz. a. Budapest főváros tiszti főorvosi hivatalától érkezett felterjesztésére, melyben a gyógyszerterek vizsgálata tárgyában 13583/919. VII. sz. alatti leiratunkat sérelmesnek tartja, a következőket válaszolom:

Téves az, mintha a Népjóléti Népbiztosság a gyógyszerterek vizsgálata tárgyában a budapesti tiszti főorvosi hivatal véleményét előre meg nem hallgatta volna: egy a f. é. április havában tartott szakértekezleten a főváros tiszti főorvosi hivatalát dr. Végh János tiszti főorvoshelyettes képviselte. Ugyanezen az értekezleten több egyetemi tanár, orvos és szakember vett részt. Megállapítható ebből, hogy az e tárgyban kibocsátott 35. M. N. N. sz. rendelet kellő mérlegelés tárgyát képezte.

A Munkügyi és Népjóléti Népbiztosság 35. M. N. N. sz. rendelete már május hó 20-án adatott ki (megjelent a Tanácsköztársaság 49-ik számában) erről tehát a tiszti főorvosi hivatalnak tudomással kellett volna bírnia és esetleges kifogásait már akkor előterjeszthette volna. A 13583—919. sz. osztályleiratra csak azért volt szükség, mert a beérkezett jelentések szerint megállapították, hogy a budapesti tiszti orvosi hivatal a hivatkozott rendeletet nem tartotta be. Egész természetes, hogy a leiratot csak az illetékes ügyosztály vezetője írta alá, mert az csak egy a már kibocsátott népbizsági rendeletnek a végrehajtására vonatkozott. Ami a leirat érdemét illeti, a gyógyszertereknek s a gyógyszerészi működésnek szakszerű felülvizsgálata és állandó ellenőrzése, tehát a gyógyszerészeti üzemeknek szakszempontból való felülbírálata csakis elsőrangú szakembereknek (nagyobb gyakorlat és alapos kémiai tudással rendelkező gyógyszerészeknek) lehet feladata. Ezen szakemberek, a Munkügyi és Népjóléti Népbiztosság 35. M. N. N. sz.

rendeletének megjelenése óta végzik is az új rendszerű alapos gyógyszer-tárvizsgálatokat. Az eddig végzett vizsgálatok eredményei csak megerősítettek abban, hogy a fenti rendelet, mely gyógyszerészekre bízta a gyógyszer-tárvizsgálatot, nagyon is helyénvaló volt, mert nagyon sok, a régi vizsgálatokból keletkezett anomáliát megszüntette.)

Tudvalevő dolog az is, hogy különösen az új gyógyszerkönyv megjelenése óta maga az Országos Közegészségügyi Tanács több ízben tett felterjesztést abban az irányban, hogy a gyógyszer-tárak szakszerű megvizsgálása és ellenőrzése jól képzett gyógyszerészekre bízassék. Készült is ilyen irányban még a régi kormányzati rendszer alatt törvényjavaslattervezet és ennek törvénné válása tisztán anyagiakon múlt. Nem hagyhatom említés nélkül, hogy egy-egy gyógyszer-tár egyszeri alapos megvizsgálása még a vizsgálatban igen gyakorlott szakembernek is 7—8 órai, esetleg két napi munkájába kerül, ami olyan nagy időbeli elfoglaltságot jelent, amelyre a mai megfeszített szolgálat mellett a tisztai orvosoknak idejük sem jutna.

Természetes, hogy a tisztai főorvosnak, mint elsőfoku egészségügyi hatóságnak joga van adott esetben a gyógyszer-tárban vizsgálatot tartani. Egyszersmind előre is felhívom figyelmét a napokban megjelenő és a 35. M. N. N. számú rendeletre vonatkozó végrehajtási utasításra.

Mindezeket egybevetve, bizonyára sikerült Cimet és az aláíró tisztai főorvost meggyőzni arról, hogy a gyógyszer-tárvizsgálat új rendje sokkal előnyösebb közegészségügyi szempontból, mint a régi volt és egyben megnyugtató, hogy a gyógyszer-tárak újrendszerű vizsgálatát elrendelő Népbiztossági rendeletet megvilágító 13583. sz. osztályátírat távolról sem érinti, vagy sérti a főváros autonóm jogát.

Budapest, 1919. július 30.***) A miniszter***) megbízásából dr. Madzsar József s. k. államtitkár."

A tisztai főorvosi hivatallal még később is volt egy-két ízben formai és a nevezett okokból való olyan súrlódás, ami miatt az úgy károsult. Erről azonban egy későbbi fejezetben.

* * *

Július végével hihetetlen s ma már kellőképp le sem írható fokig emelkedett az izgalom a fővárosban. A vörös frontot áttört s azt teljesen megsemmisítő, megszálló csapatok közeledésének híre, de még inkább a visszaszáguldó vörös sereg szedett-vedett népsége, vérfagyasztó félelemben tartotta a lakosságot. Budapest karhatalmi főparancsnoksága rendeletet adott ki, hogy riadó esetén, amit szirének és kürtök zúgásával adnak tudtul, minden üzlet, kapu bezárandó, s mindenki hazamenjen, mert akit egy óra múlva az utcán találunk, lelövik.

A gyógyszer-tárak szolgálatára riadó esetén az osztály a következő rendeletet adta ki:

"16883/VII. Budapest karhatalmi főparancsnoksága által kiadott rendelkezések riadó esetére a gyógyszer-tárakra következőképp értelmezendők:

1. Riadó esetén a gyógyszer-tárakat azonnal be kell zárni.

2. Amennyiben a riadót d. u. 6 óra előtt rendelik el, inspekción kívüli munkásokon kívül a többiben az ottani munkástanács által kijelölt és a beadott sürgősebb receptek elkészítéséhez elegendő inspekción maradtak vissza, míg a többi munkás azonnal távozik.

Az inspekción kívüli munkásokon kívül a sürgős gyógyszerek elkészítése után a többiek szintén azonnal távoznak.

*) L. 170—171. old.

**) A tisztázatot a politikai átalakulás után készült el s adatott ki.

3. Ha a riadót d. u. 6 óra után rendelik el, csak az egyébként is inspekción tartó gyógyszerárakban maradnak vissza az inspekciónok, miután a többiek a sürgős gyógyszerek elkészítése után távoznak. A többi gyógyszerárnál az inspekción gyógyszerárak jelzőtábláját azonnal ki kell függeszteni és a munkások a sürgős gyógyszerek elkészítése után távoznak.

4. Ha az utcai közlekedés a gyógyszerárnak egyébként is nyitvatartási idején belül szabaddá lesz, a riadó után minden munkás tartozik a gyógyszerárban munkahelyét újból elfoglalni.

Budapest, 1919. július 31.

A népbiztos megbízásából:

Steiner Miksa, s. k. pol. megbízott. Koritsánszky Ottó, s. k. osztályvezető h."

* * *

Egyik főváros környékbeli gytr. helyisége penészes, nedves, teljesen alkalmatlan volt. Az ottani munkástanács kérte az áthelyezést s mint megfelelő helyet, a szocializált mozi helyiségét jelölte meg. A kiszállott felügyelő ezt az egészséges fekvésű s könnyen alkalmas módon átalakítható helyiséget akceptálta is s minden szükséges előkészületet megtett az átköltöztetésre. Azonban a mozifelügyelőség beleavatkozott a kérdésbe s a telefonon magát népbiztosnak mondó „országos főfelügyelő” kijelentette, hogy minthogy a „szovjett országnak sokkal több jövődelmet biztosít a mozi, mint a patika”, a mozi kiköltöztetéséhez nem járul hozzá. Sikertült is megakadályozni s így a patika maradt a régi dohos helyiségben.

* * *

Azon tárgyakról, amelyekről vagy más fejezetben esik szó, vagy kevésbbé jelentős voltuknál fogva külön nem is tárgyaltnak az itt következő s annakidején a főcsoportvezetőnek beadott két jelentésből*) szerezhető tudomás:

„A Népjóléti és Közegészségügyi Népbiztosság VII. osztályának jelentése.

Zoltán Béla osztályvezető f. hó 12. óta beteg, minek következtében attól az időtől kezdve az osztály működése a folyó ügyek és az adminisztratív teendők elvégzésére szorítkozik.

A hónap elején Zoltán Béla osztályvezető bizottságilag meglátogatott 34 fővárosi gyógyszerárat. E látogatáson nyert általános impressziók és ohajok elintézése, illetve teljesítése ügyében az osztály a szükséges lépéseket megtette.

Zoltán Béla osztályvezető értekezletet hívott egybe, hogy a Központi Gyógyszerüzem elosztó szerveinek, a gyógyszeráraknak egész finánciális és anyagi adminisztrációjának irányelveit megszabják. Az értekezlet állást foglalt a megbízott Fehér igazgató elvtárs erre vonatkozó elaborátumában.

Zoltán Béla osztályvezető kiszállott a Magyar Önművek tétény-diósdí gyárba, hogy meglássa, mennyire haladt előre a még m. év október hónapjában elvállalt és sürgősen szükségelt bismuth sók gyártása. Megállapította, hogy felelőtlen hanyagság következtében a gyár mindeztideig nem kezdette meg a bismuth sók előállítását. Sürgős intézkedéseket tett, hogy a gyár üzemvezetője és dr. Wolf, a Chinoin-gyár termelőbiztosa megállapodjanak a bismuth ötvözetnek mielőbbi sókká való feldolgozásában. E megállapodások értelmében a bismuth ötvözetet az Önművek bismuth oxychloridá dolgozzák fel és e bismuth oxychloridot a Chinoin gyárban Wolf dr. elvtárs fogja a Központi Gyógyszerüzem által megadott és szükségletet képező bismuth-sókká feldolgozni. — Budapest, 1919. évi július hó 19.

Koritsánszky Ottó, s. k. osztályvezető h."

*) Minden félreértés elkerülése céljából meg kell említenem, hogy a Zoltán távozása utáni osztálýműködéséről szóló jelentésekben foglaltak az ő programtervezetének megfelelően, általa megindítva valószínűleg meg, jórészt csak befejezésük esik oly időpontra, hogy e jelentések keretébe foglaltattak.

Jelentés, a VII. osztály működéséről július hónapban.

Zoltán Béla osztályvezető f. hó 12. óta beteg. A hó folyamán 101 gyógyszerértári vizsgálatot folytatott le az osztály, még pedig 74 ellenőri, 27 felügyelői vizsgálatot. A vidéken az ellenőrök a következő helyeken jártak el vizsgálat céljából: Miskolc, Kecske-mét, Cegléd, Gyöngyös, Hatvan, Kiskunfélegyháza, Dunaföldvár, Nagykőrös, Budafok. Felügyelők voltak: Budafok, Soroksár, Újpest, Budakeszi.

Az osztály gyógyszerértári felügyelők kiképzése céljából a Fővárosi vegyvizsgáló állomásra, vizsgálati munkák végzésére *Kővér* Erzsébet és dr. *Siegler* János felügyelő jelölteket küldötte ki.

A hó folyamán a köztulajdonbavétel alól 35 gyógyszerértár oldott fel.

A gyógyszerek gyártásának autonóm irányításával a Szociális Termelés Népbiztosságával egyetértésben a Központi gyógyszerüzem nyert megbízatást.

Ugyancsak a fenti népbiztossággal egyetértésben rendeletet dolgozott ki az osztály, amely szerint a gyáraknak önköltségi áron adott nyers árúkból készült gyógyszerprodukumaival a Központi gyógyszerüzem rendelkezik.

A Közéllaási Népbiztossággal egyetértésben a táplisztek és gyermek-tápszerek gyártása, elosztására és igénylésére rendeletet dolgozott ki.

Ugyancsak kidolgozta a 35. M. N. N. számú rendelethez, annak végrehajtási utasítását.

Kiadatta a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság által a Központi Gyógyszerüzemnek a Népgazdasági Tanács 2067. számú rendelete alapján kidolgozott gyógyszerárszabást.

Hatályon kívül helyezette a pikrinsav kiadását letiltó rendeletet.

A sok visszaélésre alkalmat adott, külföldön magánosok által vásárolt és gyógyszerekre adott megbízást visszavonatta.

Azon köztulajdonba vett gyógyszerértárak leltárának terhére, amelyek özvegyek és árvák haszonélvezetében állottak, az özvegyek és árvák életfenn-tartásához szükséges összeget folyósította azon időig, amíg az özvegyek és árvákra vonatkozó általános rendelkezés megtörténik.

A Közoktatásügyi Népbiztosságnál közreműködött a gyógyszerész-i főiskola és a gyógyszerész kiképzés tárgyában hozott rendelet kidolgozásában.

A hó folyamán 4 wagzon gyógyszerért sikerült behozni.

Kidolgozás alatt áll az új gyógyszerértárak felállítására, a köztulajdonba nem vett gyógyszerértárak átruházására vonatkozó rendelet, valamint megfelelő szakemberek bevonásával a gyógyszerértári felügyelők részére szolgáló kézikönyv.

Budapest, 1919. évi augusztus hó 1-én.

Koritsánszky Ottó, s. k.
osztályvezető h.*

IV. Politikai átalakulások.

1. Augusztus 2-től augusztus 6-ig.

Osztályközi értekezlet.* — A proletár diktatura bukása és következménye. — Rendelet tervezet. — Az osztály további vezetése. — Visszaszocializálási rendelet. — A rendelet megjelenésének története. — A szakszervezet. — Apró (személyi) ügyek.

A proletárdiktaturának augusztus 1-én bekövetkezett bukása után mindenki érthető kíváncsisággal és türelmetlenséggel várta az események fejlődését. Nemcsak a politikai és társadalmi életben, hanem minden hivatalban is.

Augusztus 2-án reggel — az 1-én este 7 óra tájt város-szerte elterjedt hírekre — szokatlanul korán gyűlt össze a minisztériumban a tisztviselők és ott alkalmazottak kara. S már a rendes hivatali idő megkezdésekor megtartható volt Madzsar dr. államtitkár*) vezetése mellett az osztályközi értekezlet, amelyen az osztályvezetők az átmenet mikéntjét, a szovjetrendeletek sorsát stb. stb. beszélték meg. És bár egyéni impresszióim és ez időből származó sok érdekes tapasztalatom**) megírását memoár szerűnek tervezett „*Ahogy én láttam*” című könyvben fogom csak közzéadni, itt sem hallgathatom el a derűs arcokról leolvasható nagy megkönnyebbülést a rettenetes idegizgalmak és hónapokon keresztül tartó feszültség után, amit a proletárdiktatura bukásával, a kommunista politikától távol álló, jobbra régi minisztériumbeli hivatalnokok és szakemberek ezen első összejövetelén mindenkinél tapasztalni lehetett.

Mindjárt reggel felérkezett az osztályba Zoltán Béla is, aki ilyenformán az államtitkár hívására Koritsánszkyval együtt részt, vett az osztályközi értekezleten. Az értekezlet a szovjetrendeletek szükséges módosításával foglalkozott s megállapodott abban, hogy a szigorúan szak-, illetve egészségügyi szempontokból alkotott rendeleteket változatlanul fenntartja, míg azokat, amelyek kommunista politikából készültek, hatályon kívül helyezi, illetve — ha egészségügyi tekintetben fontos lényegi részt tartalmaz — azt megfelelően módosítja.

Erre minden osztály megkezdte a maga tárgykörére vonatkozó M. N. N. és F. K. T. rendeletek revízióját.

Zoltán és Koritsánszky azonnal elkészítették az erre vonatkozó rendelet tervezetét, amit még a délelőtti folyamán átadott Koritsánszky az államtitkárnak, illetve a kodifikáló osztálynak. A

*) Mint nem érdek és jelentőség nélküli pikantériát megemlítem, hogy Madzsar dr.-t a proletárdiktatura alatt, ha a politikai megbízott bent volt nála „főcsoportvezető elvtárs”-nak szólitottuk, ellenőrök és szimatolók távollétében pedig „te, professzor úrnak”.

**) Rövid idővel a Peidl-kormány letartóztatása előtt a minisztereink-nél voltam. A proletárdiktatura bukása utáni napon a külügyminisztériumban szem- és fültanuja voltam Kunfi dr. izgalomteli óhajainak stb. stb.

gyógyszerészosztály rendelet-tervezete volt az első az államtitkár megjegyzése szerint; a többi osztályé csak napok múlva készült el.

A rendelettervezet a következő volt:

1. §. Mindazon rendelkezések, amelyek a Forradalmi Kormányzó Tanács 47. számú F. K. T. továbbá az 5. M. N. N. 7. M. N. N. 15. M. N. N. 21. M. N. N. 25. M. N. N. 35. M. N. N. és 40. M. N. N. számú rendeletébe foglaltaknak, hatályon kívül helyeztetnek.

2. §. A köztulajdonba vett és a 47. F. K. T. sz. rendelet 1. §-ába foglalt azon gyógyszeráru kereskedések, amelyek a Központi Gyógyszerüzem szervel (volt Tallmayer és Seitz, Kochmeister utóda, Török József r. t.) állami kezelésben maradnak, mindaddig, míg ezekre vonatkozólag más rendelkezések nem történnek.

3. §. A köztulajdonból, magántulajdonba visszaadott üzemekben leltárt kell felállítani 3 példányban. A leltár felvételénél azon teljes személyzet köteles közreműködni, amely a köztulajdon alól mentesített üzemben a rendelet megjelenésekor alkalmazva volt. A leltár az üzembiztos, a tulajdonos, valamint a leltározásban résztvettek írják alá. A köztulajdonbavétel alkalmával készített leltárral teljesen azonos módon felvett és kiállított leltár a Központi Gyógyszerüzemhez terjesztendő fel a rendelet megjelenése után legkésőbb 14 nappal. A köztulajdonbavétel alól időközben már mentesített gyógyszertárak, valamint a köztulajdonbavétel alól az 5. M. N. N. számú rendelet 1. §-a értelmében mentesítve volt gyógyszertárak leltárt készíteni nem tartoznak. A leltárban magában kell foglalnia még azon értékekről szóló jelentést is, amelyet a volt üzembiztos a tulajdonosnak akár készpénzben, akár bankbetétben vagy folyószámlán átad. Tartalmaznia kell továbbá azon összegekről szóló kimutatást is amellyel a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság gyógyszerészeti osztálya által kiadott utalvány alapján a gyógyszertár folyószámlája megterhelhetett. Továbbá azon számlákról szóló kimutatást is, amely olyan árukról szól, amelyek szocializálás ideje alatt vásároltattak és még nincsenek kiegyenlítve. A leltáron kívül az átadás tényéről az üzembiztos és tulajdonos jegyzőkönyvet vesznek fel 3 példányban, amely jegyzőkönyvbe úgy az egyik, mint a másik fél az átadás tényén kívül, mindazon észrevételeit belefoglalhatja, amit a maga részéről szükségesnek tart. A jegyzőkönyv egyik példányát az üzembiztos, a másik példányát a tulajdonos kapja, a harmadik példányát pedig a leltárhoz mellékelik. A leltár felvétele céljából ezen rendelet megjelenését követő nappal kezdve, ugyanolyan sorrendbe maradnak zárva az üzemek, mint a köztulajdonbavétel alkalmával a leltározásnál voltak. A volt gyógyszertártulajdonosok a leltározás befejezése után felvett jegyzőkönyv aláírásával lépnek tulajdonba, azonban a leltározásnál résztvesznek.

4. §. Gyógyszereket, gyógyszerekül szolgáló vegyszereket és gyógyszerkülönlegességeket csak a gyógyszertárak hozhatnak forgalomba.

Mezőgazdasági és ipari cikkekre szolgáló vegyszereket drogériák is hozhatnak forgalomba a Központi Gyógyszerüzem engedélyével.

Háztartási cikkekre szolgáló vegyszereket kicsinyben drogériák is szabadon árúsíthatnak. (7. M. N. N. 2.)

5. §. Az olyan üzletek, amelyek drogereskedéssel foglalkoznak, minden más jelzés elhagyásával tisztán csak drogéria címet használhatnak. (25. M. N. N. 3. §.) Ha az ily üzletek tulajdonosai egyszersmind gyógyszerészek e minőségüket sem címáblájukon, sem üzleti levelezésükben és nyomtatványukon nem használhatják.

6. §. A gyógyszerek takarékos kiszolgáltatására vonatkozó 18., 41., 49. és 55. számú M. N. N. számú rendeletek teljes egészükben hatályban maradnak.

7. §. Gyógyszereknek és gyógyszerkülönlegességeknek reklámszerű hirdetése és ismertetése úgy hirdapok útján, mint bármely más módon tilos. E tilalom nem terjed ki a készítmények szakszerű ismertetésére. (21. M. N. N. 2. §.)

8. §. Nem engedélyezett különlegességek gyártása, forgalombahozása büntetendő cselekmény. (21. M. N. N. 4. §.)

9. §. A gyógyszerárak ellenőrzését és vizsgálatát a Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium által e vizsgálatokkal megbízott gyógyszerészek fogják végezni az egész ország területén. A miniszteri ellenőrök által vett gyógyszermintákat a Fővárosi vegyvizsgáló állomás, illetve a Központi Gyógyszerüzem kísérleti állomása vizsgálja meg. (35. M. N. N.)

10. §. A 61. N. K. N. számú rendelet oly módosítással marad érvényben, hogy a vörös őrség helyett mindenütt az államrendőrség értendő és a számlákon is ez irandó.

11. §. A gyógyszerárak szolgálati ideje reggel 8 órától este 7 óráig tart. (15. M. N. N. 3 §.) Váltakozó az éjjeli szolgálat ott, ahol ennek keresztlvittele nem ütközik közegészségügyi érdekekbe. Vitás esetekben a közegészségügyi bizottságnak a véleménye alapján a Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium dönt. A vasárnapi munkaszünetet ott, ahol több gyógyszerár van, felváltva tartják, déli 12 órától kezdődőleg. Erre szóló megállapodástervezet jóváhagyás végett a M. N. N.-hez terjesztendők fel.

12. §. Azon gyógyszerártulajdonosok, akik ellen ezen rendelet életbe léptetése előtt egészségügyi kihágás címén eljárás indult meg, az eljárás befejezéséig gyógyszerárukat nem vehetik saját kezelésbe, hanem hatóságilag kirendelt gondnokkal, illetve a gyógyszerár volt üzembiztosával tartozik vezetetni.

Budapest, 1919. augusztus 2.

Zollán s. k.

Körötsánszky s. k.

Az események lázasan torlódtak egymásra. A nagy nyugtalanság eloszlátására a kormány sugalmazására a napilapokban néhány soros közlemény jelent meg, amely szerint a magántulajdon visszaáll. Sok gyógyszerár már erre a közleményre minden rendelet nélkül, kész lett volna (érthető okokból) patikáját visszavenni és sok üzembiztos szeretett volna ily könnyűszerrel szabadulni minden felelősség alól. Minden nagyobb bajnak s a kommunizmus politikai bukása következtében egyes fanatikuskok részéről esetleg megtörténhet olyan bosszúművek elejét vendő, amelyből az egészségügyi helyzetre is kiszámíthatatlan kár háruhatna, *Körötsánszky* — aki közben a végleges rendezésig úgy az államtitkár, mint *Szabó* miniszter részéről az osztály továbbvezetésére felhatalmaztatott — kieszközölte, hogy minden konfuzió eleve kizárására a gyógyszerárak visszaszocializálását elrendelő rendelet a magántulajdon helyreállítását elrendelő első kormányrendelettel egyidőben megjelenjék.

Aug. 6-án reggel a lapokban megjelent kommünike alapján, még reggel, valamivel 8 óra előtt, a miniszterelnökséghez fordult, ahol megtudta, hogy a 13. sz. kormányrendelet, amely az ipari és kereskedelmi üzemeket a köztulajdonbavétel alól mentesíti, az éjszakai minisztertanácson készült el.

Megszerezte annak szövegét és eljárt az illetékes kormányzófaktoroknál, hogy belekerüljön e rendeletbe egy olyan mondat, hogy arra támaszkodva, megjelenhessék a gyógyszeráraknak köztulajdon alóli felmentését tartalmazó rendelet is. Erre ígéretet nyert, mire aztán kidolgozott tervezet alapján elkészítette a visszaszocializáló rendeletet. A kodifikáló osztály helybenhagyta, az államtitkár azonnal láttamozta és *Szabó* miniszter felhatalmazást adott arra, hogy elvigye *Peidl* miniszterelnökhöz, hogy miniszter-

tanács nélkül soron kívül, másnap megjelenhessék. A miniszterelnökhöz *Koritsánszky* ecélből elkísérésére *Kampis* h. államtitkár kérte fel, aki egyúttal elreferálta az egész szovjet egészségügyi rendelkezéseken tervezett helybenhagyó és módosító osztályközi határozaton alapuló munkálatot.

A miniszterelnök hozzájárult ahhoz, hogy a 13. sz. kormányrendeletbe bevétessék egy mondat, amely a gyógyszerárak visszaszocializálási rendeletet erre alapozóan lehetővé teszi, s az volt a véleménye, hogy akkor ez a rendelet mint miniszteri (s nem mint kormányrendelet) jelenhetik meg. Így is volt.

Kampis h. államtitkár még a késő esti órákban telefonon intézkedett, hogy a kormányrendeletbe vétessék fel olyan szövegezésű mondat, hogy a gyógyító intézetekre — mint egészségügyi s nem kereskedelmi és ipari üzemekre — bár nem vonatkozik ez a rendelet: az azokra vonatkozó külön rendeletet megelőzően (ennek fontos közrdekű voltának tekintetere) a gyógyszerárak a 13-as kormányrendelettel egyidőben megjelenő miniszteri rendelettel mentesítetnek a köztulajdonbavétel alól. Félreértés folytán a szövegezés nem így történt meg, mégis sikerült az osztályvezetőnek késő este folyamán az itt következő rendeletnek megjelenését a „Hivatalos Közlöny“ augusztus 7-diki számában biztosítani:

A munkaügyi és népjóléti minisztérium 17.315/VII. 1919. számú rendelete

1. §. A XLVII. F. K. T., 5 M. N. N. és 25. M. N. N. számú rendeletek alapján köztulajdonba vett gyógyszerárak a Magyar Népköztársaság 13. számú kormányrendelete értelmében magántulajdonba adatnak vissza.

2. §. A gyógyszerárak üzemüket az alábbi intézkedések szerint az eddigi keretben megtartani és folytatni kötelesek.

3. §. A köztulajdon alól feloldott gyógyszerárakban a köztulajdonbavétel alkalmával készített leltárhoz teljesen azonos módon leltár veendő fel három példányban. A leltár felevételénél mindazok közreműködni tartoznak, akik a köztulajdon alól mentesített gyógyszerárban e rendelet megjelenésekor alkalmazva voltak.

4. §. A leltárban a köztulajdonbavételkor elrendelt leltározási adatokon kívül (1. 5. M. N. N. 9. §.) felveendő:

A) Azon értékekről szóló jelentés, amelyet a volt üzembiztos a tulajdonosnak, illetve hasznélvezőnek akár készpénzben, akár bankbetétben vagy folyószámlán átad.

B) Kimutatás azon összegekről, amellyel a volt munkaügyi és népjóléti népbiztos és közegészségügyi népbiztosság gyógyszerészeti osztálya által kiadott utalvány alapján a gyógyszerár folyószáma megterhelhetett.

C) Jegyzéke azon még kiegyenlített számláknak, melyek a köztulajdonban kezelés ideje alatt vásárolt árukról való.

5. §. A volt üzembiztos, tulajdonos (hasznélvező) és leltározásnál résztvevők által aláírt leltár e rendelet megjelenése után legkésőbb 14 nappal a Központi Gyógyszerüzemhez (Hajó-utca 2.) terjesztendő be.

6. §. A leltáron kívül annak befejezésekor az átadás tényéről a volt üzembiztos és a tulajdonos (hasznélvező) jegyzőkönyvet vesznek fel három példányban.

E jegyzőkönyvbe az átadáson kívül úgy az átadó, mint az átvéő fél észrevételeit felvéteti. E jegyzőkönyv egy példánya az átadót, egy az átvéőt illeti, míg a harmadik példány a leltárral a Központi Gyógyszerüzemhez terjesztendő.

7. §. A leltár felvétele céljából ezen rendelet megjelenését követő

nappal ugyanazon sorrendben és ugyanannyi ideig maradnak zárva a gyógyszer-tárak, mint a köztulajdonbavétel alkalmával a leltározásnál voltak.

8. §. A gyógyszer-tárosok (haszonélvezők) a leltározás befejezése után felvett jegyzőkönyv aláírásával lépnek volt gyógyszer-táraik birtokába; azonban a leltározásnál részt vesznek.

9. §. Azon gyógyszer-tártulajdonosok, akik ellen ezen rendelet életbe-léptetése előtt egészségügyi kihágás címén eljárás indult meg, az eljárás befejezéséig gyógyszer-tárukat nem vehetik saját kezelésbe, hanem hatóságilag kirendelt gondnokkal (illetve a gyógyszer-tár volt üzembiztosával) tartoznak kezelteni.

10. §. A köztulajdonbavétel alól időközben már mentesített gyógyszer-tárak, valamint a köztulajdonbavétel alól az 5. M. N. N. sz. rendelet 1. §-a értelmében mentesítve volt gyógyszer-tárak leltárt készíteni nem tartoznak.

11. §. Ez a rendelet kihirdetése napján lép életbe.

Budapest, 1919. évi augusztus hó 6-án.

Szabó, s. k.

munkaügyi és népjóléti miniszter.

* * *

Bermann Lajos felmentését kéri és megkapja az osztályban viselt állása alól. Helyébe a politikai helyzet kialakulatlansága és osztályvezetés végérvényes elintézetlensége következtében nem terjeszt elő senkit az osztályt vezető.

A pol. megbízottak mind eltávoztak a Népjóléti minisztériumból, csak a gyógyszerészosztályon maradt fent Steiner. Az osztályt vezető útján felhívta az államtitkár helyének elhagyására, minthogy a pol. változással megszűnt a népbiztos részéről volt megbízatása, azonban a szksz. vezetősége még mindig abban bizakodott, hogy sikerülni fog, dacára a pol. változásnak, az osztálynál az ő embereit elhelyezni. Erre következtethetni a Gy. M. L.-nak már közölt*) s augusztus 6-ik számában megjelent a kormányválságot bejelentő soraiból is. Második felhívás után azonban eltávozott az osztályról aug. 5-én annyi is inkább, mert Szabó miniszternek a pol. megbízottak eltávozására vonatkozó rendelete már ismeretes volt.

A szksz. augusztus 1-ére még egy propagandaestét hirdetett, amely után a „forradalmi propaganda csoport(**) megbeszélést tervezett. Mindez — természetesen elmaradt.

A szksz. lépéseket tett volt július végén arra, hogy mint a gyári munkások, a gyógyszerészek is kapjanak pótliszti- és póthúsjegyeket. Azonban csak tervezés maradt. Egyébként még a mindenképp forró júliusban a Szakszervezeti Tanács megkeresésére, hogy a „legszükségesebb téli fűtőanyag biztosítása szempontjából a feltétlenül szükséges mennyiséget“ jelentse be, júl. 24-iki válaszában 80 q. szenet és 10 q. aprított fát igényelt annak megjegyzése mellett, hogy „nem szeretné, hogyha ezen igénylés effektuálásának elmaradása következtében a télen fűtőanyag nélkül maradna.“

Az előrelátó s tagadhatatlanul sok mindenre gondoló vezetők, azonban jól tudhatták ekkor már, hogy mi vár rájuk: sietve összecsomagolták hónapokon keresztül hirdetett „életünket is kész-

*) Lásd 101. old.

**) Lásd 194. old.

séggel feláldozzuk a prol. diktatúráért“ és „utolsó leheletünkig megvédjük uralmunkat“ és hasonló nagy kijelentéseiket és kitudja merre-merre se megleptek vagy elrejtöztek.

A szksz. helyiségének kulcsait küldönccel letétbe helyezték egyik pesti patikában és hirtelen nyoma veszett a kommunista csoport és romboló társaság csaknem minden tagjának.

Később lett köztudomású, hogy pl. György és Téri már hetekkel a proletárdiktatura bukása előtt, idegen állampolgárság felvételével próbálták a maguk biztonsági érzetét növelni.

A proletárdiktatura bukása után néhány napra egyik fővároshoz közeli gyógyszerár tulajdonosához beállított egy kopaszra borotvált arcú fiatal ember, magát Szántó Sándornak mutatta be, s kérte a gyógyszerárt, hogy mivel ismeri összeköttetéseit, juttassa ki őt Wienbe, nehogy félreértések folytán neki kellemetlensége legyen. A gyógyszeráros ismerte Szántót, mindjárt tudta, hogy a jelentkező annyival is inkább visszaél nevével és az ő jóhiszeműségével, mert hisz köztudott volt, hogy Szántó hivatalosan régebben Wienben időzik.

Az újabb pol. alakulás után a szksz.-et liquidálják, erről azonban már a következő fejezetben szólnunk.

* * *

Itt említettem meg, hogy a szksz. a közoktatásügyi nb. propaganda tanfolyamába Lengyelt, Nádaszt és Vámost delegálta. Sebestyén Imrét megbízta jelentéstételre arról, hogy a K. Gy. Ü. mennyiben felel meg az egészségügyi követelményeknek. Az oktatásügy vezetője Steiner Miksa.

A pestmegyei egészségügyi tanácsba Sebestyént és Tomcsányit, később ez utóbbi helyett Wieland József dr.-t küldi. A pestmegyei egészségügyi bizottságba pedig Andriska dr.-t és Weber Ernőt.

Borsodmegye direktóriuma az egészségügyi bizottságba Roboz Vikort és Schiffer Elemért nevezte ki.

Vámos Erzsébet — aki a kommunista nőtestület tagja, a szksz. részéről — a budapesti választások alkalmával a forradalmi katona- és munkástanács tagjává választatott.

Erdős Árpád gyógyszerészt a H. N. a 18. dandárparancsnokság forradalmi katona törvényszékéhez vádbiztosul nevezte ki, Törzs Kálmán gyógyszerészt pedig az I. N. a várpalotai forradalmi törvényszék vádbiztosául. Nevezett egyben az ottani takarékpénzügyi ellenőrzője.

György Mátyást az író kataszterbe választják.

Kincsessy Péter sátoraljaujhelyi nyug. gyógyszerészt túszként Budapestre hurcolták, dr. Filó Jánost túszként letartóztatták.

A „Székesfehérvár és Vidéke“ c. lap a patikák szocializálásáról írva ezt közli:

„A gyógyszerkiszolgáltatás új rendje lépett ezzel életbe. Megszűnt egy csapásra gyógyszer tulajdonosok évszázados privilegiuma, a profitra épült és egész mai napig fennállott kizárólagos céhrendszer kizsákmányolása nemcsak ezen szakma munkásaival szemben, hanem a proletárság bőrére is.

A jól ismert mondás, hogy „a patika aranybánya”, vagy „drága, mint az orvosság” — keserű igazságaival nem aktuális többé. Ezentúl könnyen hozzáférhetővé fog válni a gyógyszerárak összes orvossága mindenkinek, aki rászorul, addig is, míg az egész proletáriátus az újonnan kiépítendő Munkásbetegsegélyző kötelekében fog teljesen ingyenes orvossághoz jutni.*

Április 17-én írja ezt. Akkor még nem tudták Székesfehérvárott, hogy a „szociális termelésből fakad a jólét”, amely a 200%-os taksaemelést hozta, úgy magyarázandó, hogy jólét lesz a betegekre, ha egész szovjettpénzüket elkölthették a rettentően emelkedett árak következtében, még mielőtt azok zsebükben maradva, elértéktelenedtek volna. . . .

2. Augusztus 7-dike után.

Újabb átalakulás. — Karhatalmi szelekció. — Az osztály tovább működik. — Osztályközi értekezlet. — A tanácskormány alatti rendeletek elintézése. — Rendelettervezet a kari értekezleten. — Főtörkvés az önrendelkezési jog megtartása — A miniszter álláspontja. — „Nádor” gytr. ügyének befejezése. — Egy patika újabb bezárása rendezés céljából. — Felfüggesztett gyógyszerárak. — Szolgálati idő utólagos igazolása. — Gáncsvetés. — Munka jelentés. — Minisztérium újjászervezése. — Az osztály megszüntetése. — Koritsánszky kinevezése és lemondása. — Az osztály liquidálása. — 2760 ügydarab. — Országos Gyógyszerész Szövetség. — Jogfolytonosság az egyesületi életben. — A szakszervezet felszámolása. — Igazoló-bizottság. — Az utolsó akkord.

Augusztus 7-dikére megtörténik az újabb átalakulás. 7 én reggel megjelenik József fh. kiáltványa és kormány kinevezése, amely szerint a Népegészségügyi minisztérium vezetője Csülléry András dr. lett.

Ismét teljes tájékozatlanság, hogy mi lesz, hogy lesz.

A délelőtti folyamán karhatalmi igazoltatás folyt le az egész minisztériumban. Maga az egész eljárás magán viselte az önkényesség bélyegét, mert nemcsak a kommunista politikai felfogás, hanem a vallás után is érdeklődtek a fiatal emberek kíséretében jött katonák, akik minden nem keresztyén vallásút eltávolítottak, tekintet nélkül arra, hogy régi miniszteri hivatalnok-e, avagy a kommun idején lépett-e hivatalba. A gyógyszerész-osztályról egy referenset s egy gépirónőt távolítottak el igen brutális kijelentések közben, mialatt az osztálytvezetőt letartóztatottan magukkal vitték szobáról szobára.

A vallási megigazoltatás után távoztak s a szobájába engedett osztálytvezető azonnal Madzsar dr. államiútkárhoz sietett, hogy jelentést tegyen a megtörténteokről s az osztályon és vele történt brutális eljárás következtében beadja lemondását. Az államiútkárt nem találta, mert közben őt is lekísérték s csak vagy egy óra múlva bocsájtották szabadon; mire Kampis h. államiútkárnak tett jelentést. A h. államiútkár megnyugtatta s megbírtá addig is, míg a miniszterrel elintézi az ügyet az osztály ügyeinek továbbvitelével.

Az osztályon megmaradtakkal erre jegyzőkönyvet vettek fel a történteokről, amiről azonnal telefonos jelentést tett dr. Deér

Endrének, s az ő útján a Gyógyszerész-egyesület elnökének Zoltán Bélának, Deér dr. felhívta kari közérdekből az osztályon maradásra, amit Koritsánszky, amennyiben társai maradhatását ki tudja eszközölni, az osztály fenntarthatása érdekében az átmeneti időre megis ígért. Ezt a karnak tartozó felelősségük tudatában azonnal „nyilatkozat”-ba foglalták s egy-egy eredeti példányt adtak át későbbi, esetleg szükségessé váló publikálás céljából a négy „volt” gyógyszerész érdekképviselő vezetőinek.

Másnap Kampis h. államtitkár, a miniszterrel történt megbeszélés után, előtte való napi intézkedésnek fenntartását közölte és hozzájárult ahhoz, hogy az osztályon voltak addig is, míg a helyzet teljesen kialakul, megmaradjanak és tovább működjenek.

Augusztus 12-én Kampis h. államtitkár osztályközi értekezletet tartott az átmeneti intézkedések és a még el nem intézett szovjettrendeletek átalakításának, újból kiadásának vagy hatálytalánításának megbeszélésére. Az értekezleten a volt egészségügyi főcsoporthoz tartozó osztályok vezetői, illetve amennyiben ezek időközben eltávoztak vagy eltávolítottak volna, az illető osztály ügyeit jól ismerő hivatalnok — vettek részt.

Az értekezletnek a gyógyszerészi érdekű rendeletekre vonatkozó határozata a túloldali táblázatból tűnik ki:*)

Az ennek értelmében kidolgozott rendelettervezetet a Miniszternek Koritsánszky előterjesztésére tett engedelmeivel a kari közélet vezetőinek értekezlete elé terjesztette.**)

*) E táblázat az osztály által a határozat értelmében kidolgozott rendelettervezethez készült a miniszter és a kodifikáló osztály számára.

**) „Jegyzőkönyv, felvétel 1919. évi augusztus hó 19-én d. n. 5 órakor Gyógyszerész Testület helyiségeiben tartott értekezleten, amelynek tárgya a Központi Gyógyszerüzem és a Magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség felszámolása, illetve átalakítása, továbbá gyógyszerárak átruházása, vizsgálata, szolgálati ideje, gyógyszerek kiszolgálása, gyógyszerkülönlegességek gyártása, hirdetése és a drogériák címzése tárgyában készített rendelet-tervezet. Jelen vannak: Koritsánszky Ottó, a gyógyszerész-osztály vezetője, Lippay Károly ezredes-gyógyszerész, dr. Deér Endre, Zoltán Béla, Réthelyi József, Karlovszky Geyza, Pollák Ákos, Viola Lajos és Bonta Jenő, továbbá dr. Andriská Viktor gyógyszerári felügyelő és dr. Toffler Pál mint jegyzőkönyvvezető:

Koritsánszky üdvözlö a megjelenteket és tolmácsolja dr. Csilléry András népegészségügyi Miniszter úr ama óhaját, hogy szakkérdések elintézésénél az illető szakembereket mindenkor meghallgatja, minthogy súlyt helyez arra, hogy a rendeletek kiadásánál az illetékes szakemberek véleménye is meghallgattassék.

Az értekezlet tárgyról szól és kéri a megjelenteket, hogy a Miniszter úr tolmácsolt óhajára véleményeikkel járuljanak hozzá, hogy ezen rendelettervezetekből minél tökéletesebb rendeletek lehessenek.

Elsősorban a Központi Gyógyszerüzem és Magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség tárgyában az augusztus 14-én a Miniszter úrnál tartott ankét és az érdekelt engedményes gyógyszerárú kereskedők képviselői értekezletének megállapodásait szemelőtt tartó rendelettervezet kerül megbeszélésre. A rendelettervezetet kisebb módosításokkal a jelenlevők hozzászólása után

A Gyógyszerészet vonatkozású F. K. T. és M. N. N. (N. K. N.) rendeletek elintézési módja a VIII/12-iki oszt.-közi értekezlet határozata értelmében.

A rendelet száma	Tanácsköztársaság száma, melyben megjelent	T á r g y a	Megjegyzés
XLVII. F. K. T.	13	Gyógytárak szocializálása.	17315/VII. rendelettel már hatálytalanítva.
5. M. N. N.	15	" "	" "
25. M. N. N.	40	" "	" "
7. M. N. N.	19	Gyógyszerek eladása, üzletvitel.	Lényegi része egy új rendeletbe foglalando.
15. M. N. N.	31	Üzletvitel, kiadások folyósítása, szolgálat és bér.	
18. M. N. N.	31	Gyógyszerek takarékos rendelkezése.*)	
21. M. N. N.	38	Gyógyszerkülönlegességek bejelentése.	Időhöz kötött, megszűnt.
35. M. N. N.	49	Gyógyszertárak vizsgálata.	Megmarad, felvételendő az új rendeletbe.
40. M. N. N.	53	Gyógyszerek beszállítása.	Időhöz kötött rendelet volt, érvénye automatikusan megszűnt.
41. M. N. N.	53	Gyógyszerek takarékos rendelkezése.*)	
46. M. N. N.	58	40. M. N. N. kiegészítése.	L. 40. M. N. N.
CX. F. K. T.	59	Gyógyszer árszabás.	Az újabb árszabással automatikusan megszűnt.
49. M. N. N.	64	Fogytán lévő gyógyszerek pótszerei.*)	
55. M. N. N.	74	Orvosi vények ismételése.*)	Mint 49. M. N. N.
61. N. K. N.	87	Teljesen érvényben marad: Vörösörség tagjainak az O. b. a. terhére kapnak gyógyszert.	Érvényben marad az államrendőrség tagjaira.
68. N. K. N.	103	Gyógyszer árszabás.	

Budapest, 1919. évi augusztus hó 19-én.

Koritsánszky, s. k.

alkalmasnak tartja az értekezlet a gyógyszerellátás biztosítására.**) Az állami felügyelet biztosítani fogja, hogy a gyógyszerre szoruló nagyközönség minél gyorsabban és minél előnyösebben jusson a gyógyszerekhez.

Másodsorban a szovjetrendeletek hatályon kívül helyezésének kérdésével és a gyógyszertárak átruházásának tárgyával stb.-vel foglalkozó rendelettervezet került megbeszélésre. A rendelettervezet minden egyes pontjához hozzászólottak a résztvevők és e hozzászólásokból kialakult nézet alapján megejtett apróbb módosításokkal teljes egészében helyesnek tartja a kari képviselő a rendelet kiadását.

Az értekezlet este 1/28 órakor véget ért.

Dr. Toffler Pál s. k.*

*) Érintetlenül és megemlítés nélkül hagyandó; megmaradnak.

**) Az ankétról és a rendeletről második részben.

Maga a rendelettervezet a következő:

A Magyar Népegészségügyi Miniszterium . . . számú rendelete

a gyógyszerárak átruházása, vizsgálata, szolgálati ideje, gyógyszerek kiszolgálása, gyógyszerkülönlegességek gyártása, hirdetése és a drogueriák címzése tárgyában.

A már hatálytalanított XLVII. F. K. T. 5. és 25. M. N. N. sz. rendeleteken kívül hatályon kívül helyezem a 7, 15, 21, 35. M. N. N. sz. rendeleteket. A volt Tanácskormány és a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság fenti rendeleteinek hatályon kívül helyezésével a közegészségügyet szabályozó új törvény megalkotásáig is az 1876. évi XIV. t.-c. s a vele kapcsolatos rendeletek kiegészítésében a következőket rendelem:

1. §. A gyógyszerárak személyes üzleti jogának átruházása körül tapasztalt visszasságok megszüntetésére az átmeneti időre is elrendelem, hogy:

a) Az átruházási kérvény mindenkor a vármegyei (városi) törvényhatóság útján adandó be.

b) A kérvényhez hitelesített másolatban melléklendő a gyógyszerár utolsó átruházásának végzése, illetve — amennyiben az átruházás még nem történt meg — a kérvény beadási dátuma igazolandó.

c) Ha valamely személyes jogú gyógyszerár birtokosa egy másik gyógyszerár jogosítványának az átruházását óhajtja elérni, ez utóbbi iránt az előbbire vonatkozó kérelem benyújtása után vagy azzal egyidőben folyamodhatik.*)

d) A reáljogú gyógyszerár vételének bejelentésénél az eladó tartozik az adás-vétel tárgyát képező gyógyszerár tulajdonjogát igazolni. Ha a reáljogú gyógyszerár nem gyógyszerár kezelésére jogosult gyógyszerész veszi meg, csatlakozni kell a kezelésre adott megbízást hiteles másolatban.

e) A személyes jogosítvány tulajdonosának elhalálozása esetén addig, amíg a gyógyszerári jogok átruházásának kérdése másképp nem szabályoztatik, az özvegy, illetve a kiskorú árvák a gyámhatóság jóváhagyásával kérelmezhetik a gyógyszerárak átruházását.

Amennyiben a jogbirtokos elhalálozása folytán a gyógyszerár kezelésére a törvényhatóság kezelt rendelne ki, úgy a kezelés helyes és szabályos volta felett a felügyeletet az illetékes gyógyszerész-testület gyakorolja. Helytelen és szabályellenes kezelés esetén a felügyeletet gyakorló testület az illetékes hatóságnak haladéktalan jelentést és megfelelő javaslatot tesz.

2. §.**) A gyógyszerárak vizsgálatát és ellenőrzését a Népegészségügyi Minisztérium által ezzel megbízott gyógyszerári felügyelő végzi az egész ország területén. A gyógyszerári felügyelők vizsgálata kiterjed a gyógyszerár helyiségeire, vezetésére, a gyógyszerárban alkalmazottak kiképzésére, a gyógyszeranyagok, eszközök, készülékek és az egész üzem szakszerű ellenőrzésére.

A gyógyszerári felügyelők, ellenőrzők hatásköre kiterjed a drogueriákra, gyógynövény-üzletekre és a gyógyszergyártással, valamint kozmetikai cikkek előállításával foglalkozó üzemekre és azoknak működésére, szakszerű szempontból. A drogueriák megvizsgálásánál igénybe veszik a droguisták érdekképviselőit alakult egyesület javaslatára a Népegészségügyi Miniszter által szakközegnek kinevezett droguistát, aki egyben a gyógyszerész-osztályban a droguista ügyek előadója.

*) Eredeti szövegezés: „csak akkor folyamodhatik, amikor az első gyógyszerári jog átruházása megtörtént” — a h. államtitkár óhajára módosított így.

**) A 2. §. első bekezdését, amely így szólt: „Addig is, míg a gyógyszerárak vizsgálatát teljesen az alább említett gyógyszerári felügyelők végezhetik, az átmenet idején a tisztí főorvos a működésben levő és a gyógyszerészerdekek képviselőit alakított egyesületek által a megye területéről javaslatba hozott és a Népegészségügyi Minisztertől szakközegnek kinevezett hitelesített gyógyszerész bevonásával s vele együttesen végzi” és utána a második bekezdésből az első két szót: „Ettől függetlenül” — ugyancsak a h. államtitkár hagyta el a tervezet revíziójánál.

A szakszerű vizsgálatról függetlenül a tisztí főorvos tovább is gyakorolja a törvény értelmében az egészségügyi közigazgatási vizsgálatot.

A gyógyszerárak tartoznak a külön rendeletben megállapítandó gyógyszerári üzemrendet a rendelet megjelenésétől számított egy hónapon belül életbeléptetni. Amennyiben a gyógyszerár vizsgálatánál ezen üzemrend be nem tartása megállapítást nyerne, a gyógyszerártárfelügyelő megokolt jelentése alapján az illető gyógyszerész a törvényhatóság első tisztviselője részéről első ízben feddésben részesül. Ugyancsak feddésben részesül, ha a gyógyszerári vizsgálat alkalmával tett kifogásokat kitűzött határidőn belül nem orvosolja.

Másodízben tízezer koronáig terjedhető pénzbírsággal sújtatik.*)

Harmadízben a gyógyszerész költségére a törvényhatóság gyógyszerárának felelős kezelésére gondnokot rendel ki.

Ezen határozat ellen az illető a Népegészségügyi Miniszterhez fellebbezhet.

3. §. A gyógyszerárak nyitvatartási ideje reggel 8 órától este 7 óráig tart. Az esti 7 órakor kezdődő éjjeli szolgálat azon helyeken, ahol több gyógyszerár van és ahol ennek megvalósítása nem ütközik egészségügyi érdekekbe, változó. A gyógyszerárak nyitvatartási idejére, kivételes esetekben a helyi hatóság ettől eltérő intézkedéseket is tehet.

Vitás esetekben az egészségügyi hatóság véleménye alapján a Népegészségügyi Minisztérium dönt.

Azon helyeken, ahol több gyógyszerár van, a vasárnap és ünnepnap szolgálatot déli 12 órától kezdődőleg felváltva tartják. A változó szolgálat-tervezetét a gyógyszerárak a helyi hatóság láttamozása mellett a Népegészségügyi Minisztériumhoz terjesztik fel, jóváhagyás céljából.

4. §. Mindennemű gyógyszer, gyógyszerül használt vegyszert, valamint gyógyszerkülönlegességet, csak gyógyszerár hozhat forgalomba. Mezőgazdasági, ipari és háztartási célokra szolgáló vegyszereket droguisták is árúsihatnak.

5. §. Tilos gyógyszereknek és gyógyszerkülönlegességeknek gyógyjavaslattal való reklámszerű hirdetése úgy az időszaki sajtótermékek útján, mint bármely más módon. A tilalom nem terjed ki a szakszerű ismertetőkre.

6. §. Azok az üzletek, amelyek drogkereskedéssel foglalkoznak, csak a drogueria címet használhatják, minden más jelzések elhagyásával. Ha az ilyen üzletek tulajdonosai gyógyszerészi oklevélnek birtokában vannak, vagy gyógyszerészi tanulmányokat folytattak, e minőségüket sem címtáblájukon, sem üzleti levelezésükben és nyomtatványaikon nem használhatják.

7. §. Az, aki ezen rendelet 3. 4. 5 és 6. szakzaiban foglalt rendelkezéseket, illetve tilalmakat megszegi, vagy kijátsza, kihágást követ el és amennyiben cselekménye, illetőleg mulasztása súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.**)

A tervezet a szükséges felülbírálat és revízió után szóbeli referálással a miniszter elé került, aki semmit sem kifogásolt benne, de az ekkortájt aláírt, azonban még kézhez nem került s így nem ismert minisztériumi átszervezési rendeletnek megfelelőleg, Fáy dr. államtitkárnak adatta át. Az államtitkár ez időben jött vissza hónapokra terjedő távollét után a minisztériumba s így nem ismerhette a rendelettervezet előzményeit, aminek következtében a rendelet nem is jelent meg. Szeptember 9-iki kelettel

*) A B. M. kihágási osztályával történt megbeszélés alapján.

**) Az osztály előterjesztésében a lehetőleg súlyosabb büntető szankció kiszabását hoz javaslatba, de a B. M. kihágási osztálya megadta a szakfelvilágosítást, hogy ezt az érvényben lévő s erre vonatkozó törvényekhez mérten lehet csak megszabni, aminek értelmében ez a szöveg iktatottat a 7. §-nak.

Koritsánszky a következő előterjesztést nyújtja be a főosztályvezetőhöz:

„Az a körülmény, hogy a tanácsköztársaság idején kiadott gyógyszerészeti rendeletek a XLVII. F. K. T. 5. M. N. N. és 25. M. N. N. rendelet-ken kívül (e három a 17315/VII. rendelettel) nem hatálytalanítottak a gyógyszerértékesítési ideje tekintetében, a gyógyszerek kiszolgáltatásánál, stb. félreértésre és zavarra adhat alkalmat.

A Miniszter Úrnak történt elreferálás alapján nyert irányelvek szerint, a gyógyszerészeti korporációk részvételével tartott szakankét elé terjesztettem azt a rendelettervezetet, amely augusztus 22 én 18420. szám alatt van iktatva és amely felülvizsgáltatott és amelynek kiadása sürgősen szükséges volna.”)

E rendelet megjelenésének szorgalmazása mellett, a főtörekvést az önálló osztálynak megtartása képezte. Ugyanis, már az előbbi fejezetekben ismételtlen okadatoltaknál fogva, a magyar gyógyszerészet szempontjából elengedhetetlenül fontos volt a gyógyszerészek önrendelkezésének biztosítása. A kar ezen törekvésével Csilléry miniszter ismételtlen kifejezésre juttatta teljes egyetértését, minthogy azt jogosnak és méltányosnak találta úgy a maga, mint a gyógyszerészet s vele az egészségügy szempontjából is. Nem is a miniszteren múltan szűnt meg a gyógyszerészeti osztály, ahogy látni fogjuk, hanem azon, hogy a ki nem alakult — s ekkor némiképp

*) Csak decemberben jelent meg a következő rendelet:

A magyar népegészségügyi minisztériumnak 18.420/VII. 1919. sz. rendelete.

Utálással a gyógyszerértékesítési magántulajdonba való visszahelyezésére — a központi gyógyszerüzem megszüntetése — és a gyógynövények forgalmának szabályozása tárgyában kiadott 17.315, 18.419 és 5.167/1919. számú miniszteri rendeletekre (közzétéve a „Budapesti Közlöny” 107. és 134. számában) esetleges félreértések és zavarok elkerülése végett, hatályon kívül helyezem az úgynevezett munkaügyi és népbiztonság által kiadott 11., 21. és 35. sz. rendeleteket, illetve ezen rendeleteknek (a Közlöny 1., 49., 51., 2/74., 4/117. old.) 13. számú kormányrendelet által említett részét.

Eszerint tehát a gyógyszerek és a gyógyszerekül használatos vegyszerek, a gyógyszerkülönlegességek, titkos összetételű gyógyszerek árúsítása, illetve forgalombahozatalára és végül gyógyszerértékesítési ellenőrzésére nézve az 1919. évi március hó 21. előtti érvényben volt jogszabályok az irányadók.

Hatályon kívül helyezem továbbá a 15. M. N. N. számú rendeletet.

Ezzel kapcsolatban a gyógyszerértékesítési idejére vonatkozólag a gyógyszerészeti ügyeknek törvényhozási úton tervbe vett módosítása, illetőleg rendezéséig a következőket rendelem:

A gyógyszerértékesítési reggel 8 órától este 7 óráig tartandók nyitva.

Az esti 7 órakor kezdődő éjjeli ügyeletesszolgálatot, valamint vasárnapokon a déli 12 órakor kezdődő szolgálatot felváltva tarthatják. A váltakozó szolgálat rendjét bejelenteni kötelesek a helyi hatóságnak, mely szükség esetén eltérő intézkedéseket is tehet.

Hatályon kívül helyezem végül (Közlöny 1/55., 5/131., 7/163. és 9/186. oldal) a 18., 41., 43., 49. és 55. M. N. N. számú rendeleteket azzal a hozzáadással, hogy a hazai gyógyszertermelés fogyatékoságára, a behozatalnak és pótlásnak ez idő szerint is fennálló nehézségeire és a készletek csekély voltára való tekintettel a gyógyszerek és a kötőszerek a legegyszerűbb alakban, a legmesszebbmenő takarékosággal és csakis a betegek legsürgősebb szükségletét kielégítő mennyiségben rendelkezendők.

Budapest, 1919. évi november hó 29-én.

A miniszter helyett:

Fáy, s. k.
államtitkár.

még labilis helyzetében a maguk jövőjét emberi szempontból teljesen érthető módon féltő régi hivatalnok olyan osztályokat kreáltak s a minisztérium szervezeti rendeletét úgy alkották meg, hogy a proletárdiktatura alatt szerzett szomorú tapasztalataik után — hosszú szolgálatukkal is jól kiérdemelt pozíciójuk biztosítva legyen.

Megdönthetetlen bizonyossággal kellett azonban megállapítani már akkor, hogy mihelyt megállapodnak a viszonyok, kialakul a politikai és gazdasági helyzet s mihelyt függetlenül minden külső befolyástól, amely a vélt és esetleges hatásköri sérelem szerint igazodik igen gyakran, önállóan fog intézkedhetni Csilléry miniszter még a szervezeti ügyekben is a kellő gyakorlat alapján megszerzett irányítási áttekintése folytán, akkor meglesz a gyógyszerész-referensekből álló önálló gyógyszerészosztály.*)

* * *

A miniszter rendeletére revízió alá vette az osztály mindazokat az ügyeket, amelyek a Tanácskormány idejéből befejezetlenül állanak, vagy az új rend szerint sérelmet képeznek, akár a magántulajdon, akár más egyéb szempontból.

Ehelyütt csak háromra szorítkozom, mint amelyekről előbb már hosszabban megemlékeztem s így az arról szerzett tudomás kiegészítéséhez tartozik.

A „Nádor“ gytr. ügyében d. Sz. E. magát a gytr. tulajdonosának nevezvén, kérelmében Zoltán Béla „kommunista vezér“ (?) azonnali letartóztatását kéri, „nehogy a jogtalanul szerzett vagyont elrejtse.“ Az osztály azonnal írásba foglalta jelentését, mégpedig dr. Andriská az érdemi részére, hogy mily szabálytalanságok voltak a gytr.-ban, Koritsánszky pedig, a volt osztályvezetőre vonatkozó rágalmakat szállította le a felsorolt tárgyi adatok alapján kellő értékére s az ügyben szóval is referálván, azt az utasítást kapta, hogy bizottságilag vizsgáltsák meg a gytr. és a vizsgálat eredménye szerint történjék további intézkedés. A bizottságba való részvételre a miniszter hozzájárulásával a testületi elnök is felkérte a tiszti főorvosi, kerületi orvosi hivatal és az osztály-képviselőtől kívül. A tiszti főorvosi hivatal azonban formai okokból vonakodott részvenni, ami által jelentősen elhúzódt az ügy végleges rendezése. A miniszternek rendeletére Koritsánszky telefonon újból felhívja a képviseltetésre, mire aztán képviselteti magát a tiszti főorvosi hivatal is, s a bizottság kiszállhatott.

Megállapította a hiányokat s az összes rendkívüli körülmények mérlegelése után a gytr.-at a kifogásoltak rendezése után megnyitni véleményezte. A miniszter ehhez hozzájárult, mire a gytr. szeptember 13-án újból megnyitott.

* * *

*) E feltovésünkben nem csalódtunk: Csilléry miniszter lemondásakor, novemberben csakugyan kinevezett 4 gyógyszerész-referens s ezzel megveti alapját a gyógyszerész-osztálynak, amely idővel bizonyára kialakul olyanná, hogy vele a gyógyszerésztársadalom önrendelkezése biztosítva lesz.

A másik ügy egyik gytr.-nak rendezés céljából való néhány-napos bezáratása volt. Újabb vizsgálat alapján a miniszter a rendkezelést megújította. A patika még 2 napig volt zárva.

* * *

A harmadik: egyik gyógyszeráros felfüggesztési ügye, illetve gytr.-ának gondnok útján való kezeltetése. Újabb kiszállás és vizsgálat rendeltetett el. A vizsgálat eredménye a régebbivel egyező. Mire a vezetéstől való felfüggesztés megmarad s az ügy elintézésére a törvényszékhez tétetik át.

* * *

Aug. 14-én megkeresi az osztály a miniszternek erre vonatkozó helybenhagyó hozzájárulása után a fővárosi tisztii főorvosi hivatalt, hogy a proletárdiktatura alatt az üzembiztosok hanyagsága és mulasztása folytán be nem jelentett szolgálati időt utólagos igazolás esetén a törzskönyvbe vezesse be, nehogy ártatlanok súlytassanak mások hanyagsága miatt. Semmi aggodalomra ok ez intézkedésnél márcsak azért sem lehetett, mert a szolgálat igazolását mindenkor a Testület végezte és végzi, amely mint eddig is: elismert erkölcsi testület volt ezen igazolásnál. A főorvosi hivatal ennek dacára többeknek erre irányuló kérelmét elutasította. A többi között dr. Cs. 5 év óta gyógyszerészdoktort a testületi elnök által láttamozott bizonyítványa dacára — a közoktatásügyi minisztériumhoz utasította, hogy a szóban lévő „tanulmányi idő” utólagos igazoltatását ott kérje. Hiába igazolta, hogy oklevele már 3 éve záradékolva van, tehát csak a tisztii főorvosi hivatalhoz tartozik — a kérdéses szolgálati idő igazolását megtagadták, miniszteri hozzájárulás nélkül a bölcs bürokrácia nagyobb dicsőségére és annak igazolására, hogy a rettenetes megpróbáltatásokból sem tanultunk — sajnos — még eleget.

A tisztii főorvosi hivatal jónak is látta erre aug. 30-án az alább következő feliratot intézni, amelybe becsúszott az a nagy tévedés, hogy nem a magukat be nem jelentett s oklevelüket be nem mutatott volt üzembiztosok („ekként felelős vezetők”) igazolása, hanem a Budapesti Gyógyszerész Testülete alapján kellett volna az esetleges szolgálati idő elvesztésével ártatlanul sem büntethető alkalmazott gyógyszerészek szolgálati idejét utólag igazolni, ami ilyen, s nem a felterjesztésben jelzett bizonyítvány dacára megtagadtatott.

Mint a szovjet bukása utáni kortörténeti adatot fel kellett ezt szintén jegyezni:

„Budapest Főváros Tisztii Főorvosi Hivatala. 5963—1919. sz. Nagyméltóságú Miniszter úr! A népegészségügyi minisztérium gyógyszerész-osztálya Nagyméltóságod nevében 18173—VII—1919. sz. leirattal felhivatott arra, miszerint a gyógyszerészségek bejelentését a tanácskormány idejére nézve *utólagosan* is vegyem tudomásul, hogy oklevelük záradékolásánál ezen idő is beszámítható legyen.

A tanácskormány idejében a gyógyszerértárok felelős vezetőin kívül legtöbbször állásukból elmozdítottak, a helyüket kirendelt üzembiztosok foglalták el, kik sem a ker. előjárásoknál, sem nálunk nem jelentkeztek, záradékolt diplomájukat be nem mutatták. Egyesek gyógyszerértárok önálló

vezetésére nem is voltak jogosítva. Ekként felelős vezetők a gyógyszerész-segédék ezen szolgálati idejét nem igazolhatják.

Miért is ezen bizonyítványok hitelesítését, melyet a magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 105597—1912. számú rendelete ír elő — a tiszti főorvos is kénytelen megtagadni. A tanácskormány idejében ugyanis *a gyógyszerárak tiszti orvosi felülvizsgálata el volt tiltva* és így lehetetlenné volt téve annak ellenőrzése, hogy a gyógytárban bejelentett segédék tény-leg ott működtek-e vagy sem?

Kérem ezért Nagyméltóságodat, hogy a gyógyszerészek diplomáinak záradékolása szempontjából e kérdést — talán a vallás- és közoktatásügyi miniszter ural egyetértőleg — újból rendelkezés alá venni méltóztassék, annál is inkább, mert a segédi idő rendkívüli beszámítása, — mivel a diploma záradékolása tulajdonképpen a tanulmányok befejezését jelenti — eddig is a vallás- és közoktatásügyi miniszterium ügykörébe tartozott."

* * *

Az osztály végzett munkájáról egyébként még a következő-ből egészíthetjük ki az eddig mondottakat:

„Jelentés az augusztus havi tevékenységről.

A VII. osztály az augusztus eleji átalakulással kapcsolatban a köz-tulajdonba vett gyógyszerárakat rendeleti úton visszaadta magántulajdonba. (17315—VII. sz. rendelet.)

A 13. számú kormányrendelettel felszabadult gyógyszerárú nagykeres-kedések kiválván a Központi Gyógyszerüzemből, az üzem felszámolására és a magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség átalakítására vonatkozó rendelet-tervezetet kidolgozta. E rendelettervezet kidolgozása előtt a Miniszter úr elnöklése mellett szakértekezletet hívott egybe.

Ugyancsak szakértekezleten tárgyalta le az osztály által készített és a Tanácskormány és M. N. N. rendeleteit hatálytalanító rendelettervezetet, amelybe átmeneti intézkedéseket vett fel arra az időre, amíg az új köz-egészségügyi törvény megjelenik. Ezen átmeneti intézkedések vonatkoznak a gyógyszerárak átruházására, a gyógyszerárak felügyeletére, úgyszintén a drogueriák stb. felügyeletére, a gyógyszerkiszolgáltatásra, különlegességek gyártására és hirdetésére, a gyógyszerárak szolgálati idejére stb.

Egy osztályközi értekezleten javaslatot terjesztett elő a 35. M. N. N. sz. rendelet 2. §-ának módosítása tárgyában.

A gyógyszerek bevásárlása céljára a pénzügyminiszteriumtól tízmillió koronának kiutalását kérte.

Konkrét panaszokkal kapcsolatban intézkedett, hogy a gyógyszerárak részére az igényelt gyógyszerek késedelem nélkül szolgáltatassanak ki.

Lépéseket tett, hogy a külkereskedelmi hivatal által gyógyszerek be-vásárlására adott felhatalmazások visszavonassanak.

A Wienben székelő gyógyszerbevásárló csoport ellenőrzésére és számadásainak felülvizsgálatára bizottságot küldetett ki.

Javaslatot terjesztett elő a katonai E. Ü. anyagraktár gyógyszerkész-leetének sürgős átvételére.

A gyógyszerárak, gyógyszervegyészeti gyárak és hasonló intézmé-nyeknek a megszálló csapatok elől való megvédése céljából a nemzetközi Vöröskereszt különítményhez fordult.

A Nádor gyógyszerár megnyitása iránt a szükséges intézkedéseket megtette.

A Sz. gyógyszerárban tapasztalt hiányok kiegészítése és panaszra okot adó állapotok megszüntetése céljából a leltározással kapcsolatban a gyógyszerárt további 2 napra becsukatta.

Az A. gyógyszerárban tapasztalt szabálytalanság ügyét áttette a törvényszékhez.

A miniszter úr rendeletére 3 gyógyszerárt megvizsgált.

Előterjesztést tett arra, hogy a szállítási nehézségek következtében a vidéken szükségelt gyógyszerek és kötszerek a gyógyszerárakhoz eljussanak, ezeknek szállítása élelmiszervonatokon, illetve az élelmiszertől menő garnitúrákon eszközöltessék ki az antant bizottságtól.

A hónap folyamán beérkezett 215*) ügyirat elintéztetett.

Budapest, 1919. szeptember 1-én.

Koritsánszky Ottó, s. k.*

* * *

A minisztérium újjászervezésére vonatkozó rendelkezés a gyógyszerészeti ügyekről a következőket tartalmazta: „a minisztérium 5 főosztálya közül a I. főosztály 2 szakosztályába osztották „a gyógyszerészek képzése és gyakorlata“-t, a III. (betegellátási) főosztály 3. szakosztályába pedig: „gyógyfürdők ügyei: jellegadó-mányozás, kedvezmények, egészségügyi felügyelet és ellenőrzés gyakorlása. Fürdőhasználat engedélyezése, közalapok terhére. — Ásványvizek forgalma és felügyelete. — Gyógyszerárak és gyógyszerek vizsgálata. Gyógyszerrendelés közalapokra. Gyógyszerészek és gyógyeljárások szabadalmi és engedélyezési ügyei. Gyógyszerkülönlegességek engedélyezése. Gyógyító, sebkötöző, fertőtlenítő és méregtartalmu szereket tartó üzletek és kereskedések ellenőrzése és felügyelete. — Droguista üzletek engedélyezése. — Gyógynövények termelése és forgalombahozatala“ tartozik.

A rendelet még nem osztatott ki a minisztérium személyzete között, amikor indírció folytán tudomásul jutott aug. 21-én az „osztály“-on, hogy a gyógyszerész osztály az új rendezés szerint nem marad meg és hogy csak egy gyógyszerészreferens lesz a tervezett gyógyszerészekből álló osztály helyébe. Koritsánszky indírció mellett jelentette ezt a korporációk vezetőinek; közölte, hogy bár kineveztetett, mihelyt kézhez veszi a rendeletet, tiltakozik az osztály megszüntetése ellen s hogy minden személyi okot távoltartson, megbízatását visszaadja.

Másnap a rendeletet kézhez kapta, s akkor a testületi helyiségbe egybehívott bizalmas értekezleten felolvasta a rendelet kézhezvétele után írt tiltakozását és lemondását tartalmazó beadványát:

„Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Tiszteletteljes köszönettel vettem 3776./Eln. sz. f. hó 18-án kelt és ma kézbesített rendeletének azon intézkedéseit, hogy magas vezetése alatt álló minisztérium III. főosztályában alkalmazni méltóztatott.

Hivatkozással azonban az alábbi indokokra, méltóztassék ezen alkalmaztatásomat hatályon kívül helyezni.

Amikor az elmúlt év november hó 26-án harctéri szolgálatból sok milliót érő és általam mentett egészségügyi anyaggal visszaérkeztem, az akkori Hadügyminisztérium V/B. (57) osztályában nyertem elhelyezést. Ez az osztály az egészségügyi leszereléssel foglalkozott és később a Népjóléti Minisztériumba szerveztetett be s vele én is ennek kötelékébe kerültem. Az első pillanattól fogva azon dolgoztam, hogy gyógyszerészeti ügygel az önrendelkezési jog — és az egész gyógyszerésznek hivatalos és illetékes fórumok által is jogosnak elismert évtizedes törekvései — alapján a gyógyszerészeti ügyek intézését gyógyszerészek számára tudjuk biztosítani. — Nagy sajnálattal kell azonban megállapítanom, hogy az erre nyert biztatás ellenére

*) Juliusban 780.

a fenn hivatkozott rendelet ezt nem biztosítja. Nem biztosítja dacára annak, hogy a rendkívül nagyfontosságú közegészségügyi érdekek mellett az ország jelentős intelligens társadalmi osztályáról kb. 2000 gyógyszerész tulajdonosról és 3000 gyógyszerértári alkalmazott és azok családjának sorsáról volna hivatva a gyógyszerészekből álló ügyosztály intézkedni.

Előttünk áll a közegészségügyi reform, (ennek egyik jelentős fejezete lesz az, amely a gyógyszerészettel foglalkozik); a gyógyszerértári vizsgálatok régi avult módjának korszerű reformja; nemkülönbön sok olyan kérdés, amelynek megoldásánál gyógyszerészek szakszerű közreműködése szükséges.

A gyógyszerészeti ügyek intézése ma már olyan speciális szaktudást igényel, amivel sem orvos, sem jogász nem rendelkezik. A hivatkozott rendeletről azt kell megállapítani, hogy e speciális szaktudást nem kívánja a jövőben teljes mértékben és a szükséghez képest igénybevenni, hanem jelentéktelen formai intézkedéseikkel véli a gyógyszerészeti kar évtizedes törekvéseit és sérelmeit kielégíteni és vele megakadályozza, hogy a művelt nyugat gyógyszerészetében első között helyt foglaló magyar gyógyszerészet a fejlődés további útjára lépjen.

Olyan sérelmeket tartalmaz tehát az intézkedés az egész gyógyszerészkarra, amely állandó elégtelenségnek lesz a kútforrása, s amelynek káros kihatása a magyar egészségügyet is közelről érinti. Már a rendelet egymagában is igazolja, hogy milyen hiányos intézkedés az, amely szakközvegek meghallgatása nélkül történik. Hogy csak egynéhányra mutassak rá: az I. főosztály 2. szakosztályába sorozza a gyógyszerészek képzésének és gyakorlatának kérdését, jóllehet ezen főosztályban gyógyszerész előadó nincs. A III. főosztály 3. szakosztálya a „Gyógyfürdők és gyógyszerellátási szakosztály”. Ide sorolja a gyógyszerek szabadalmi ügyét is, holott minden szabadalmi eljárás a szabadalmi hivatalhoz tartozik, gyógyszerekre szabadalom pedig egyáltalán nem adható. Ellenben nem ölel fel sok olyan kérdést, aminek megoldása égetően szükséges. Régi sablon szerint „Gyógyszerellátási”-nak nevezi magát a szakosztály, holott a gyógyszerellátás ügykörébe vágó tárgy a legszűkebb keretekbe korlátozott; azonban idetartozik minden gyógyszerészeti ügy, tehát új gyógyszerárak felállítása, a gyógyszerkönyv, a gyógyszerek árának meghatározása stb. stb. amiről mindről nincsen a rendeletben szó és amelyek a szakosztályt nem gyógyszerellátó, hanem gyógyszerészeti szakosztálynak minősítik.

Mindezeknek szem előtt tartásával, de egyébként is egyedül képtelennek érzem magamat arra, hogy az előttünk álló nagy feladat közmegelőgést keltő megoldására közreműködjem. Erőt sem érzek ahhoz, hogy az ilyen módon történő reformokért a gyógyszerész kar előtt felelősséget vállaljak. Egy pillanatig sem vezetett egyéni érvényesülési vágy, hanem hogy karomnak és vele a magyar egészségügynek hasznos szolgálatára lehessenek. Ezen törekvésemet az itt írtak szerint biztosítva nem látom, miért is mély tisztelettel kérem állásomtól való felmentésemet.

Budapest, 1919. augusztus 28.

Koritsánszky Ottó, s. k.

Az értekezlet elhatározta, hogy másnap dr. Tauffer Gábor vezetésével az osztály fenntartása érdekében küldöttséget szervez, melyben minden kari képviselő részt vesz. A küldöttséget 30-ára jelentették be. Azonban fölslegessé vált a miniszterhez járulása, mert előzőleg 29-én a keresztény szociálista-párt gyógyszerész-szakszervezetének*) mintegy 12 tagja tisztelettel e tárgyban s nekik már pozitív ígéretet tett a Miniszter az átmeneti állapot után egy önálló gyógyszerészosztály megalakítására. Nemkülönbön

*) Ugyanaz a szakszervezet keretén kívül álló tekintélyes szakemberek bevonásával szeptember végén a gyógyszerészet jövőjére vonatkozó értékes programot dolgozott ki. Ennek ismertetése azonban meghaladja e munka kereteit s ez a magyar gyógyszerészet történetének egy másik fejezetére tartozik, amit remélhetőleg a magyar gyógyszerészet reneszánsza névvel jelölhetünk majd.

Koritsánszkynek is állásától kért felmentése után szeptember 16-án történt lejelentkezésekor.

A III. főosztályhoz a gyógyszerészügyek referenseként Kovács Ödön gyógyszerész-számtanácsos hivatott vissza a K. Gy. Ü.-től, ahol munkája az üzem likvidálása következtében közben feleslegessé vált.

* * *

Szeptember 1-én az osztályban működött gyógyszerészek, valamint a felügyelők elbocsáttattak. (Dr. Toffler Pál szabadságra ment) Koritsánszky pedig az osztály likvidálását intézte. Ennek során az osztályon annak felállítása óta működtek munkájára vonatkozóan a következő érdekes adatok összeállítására nyílt alkalom:

György Máttyás	apr. 16-tól	máj. 17-ig (ill. jun. 11-ig)	6 aktát intézett el mint referens
Térli Tibor	" 23 "	" " "	12 ebből 8 kérelem elutasítása.
Dénes József	" 16 "	máj. 5-ig	82
Wittöbberger Henrik	" 29 "	" 7-ig	4
Vámos Brzsebet	" 16 "	" " "	666 (a legtöbbjét törzsl. képezték).
Steiner Miksa	" 17 "	" " "	115
Pollák Ákos	" 22 "	" 6-ig	14
dr. Andriská Viktor	" 22 "	" " "	44
Bermann Lajos	" 19 "	aug. 6-ig	362 ebből VI. 12-ig 62 II. (pénztárak kimutatással.)
dr. Forgács Rezső	" 16 "	" "	499
dr. Toffler Pál	" 16 "	szept. 1-ig	609 (jun. 12. 151) törzsl. egyidej.
Tischler János felügyelő	aug. 6-tól	" "	32
Wirth Károly	jun. 17-től	" "	25
Koritsánszky Ottó	" 12 "	" "	296
			Összesen: 2766

* * *

A mikor a szksz. vezetői (Kéler János és Holczer Jenő intéző bizottsági tagok kivételével) megszöktek anélkül, hogy az ügy- és pénzkezelést bárkinek átadták volna, a szksz. felszámolása is napirendre került. Steiner Miksa a pénztár-kulcsát egyik — bizonyára szökésekor útbaesett — patikába adatta, ahonnan Neményi Jenőhöz juttatták.

Aggodalomra volt ok, hogy amennyiben az alkalmazottak érdekképviselő nélkül maradnak, a szksz. részéről elszenvedett sok atrocitás következtében, ebben teljesen ártatlan alkalmazottak is ki lesznek téve némely helyen az emberileg érthető, eddig a kényszerkövetkeztében féken tartott felháborodásnak, amely itt-ott esetleg méltánytalan eljárásra is vezethet.*)

Ennek megakadályozására a márc. 21-ikén feloszlott Gyakorlók Szövetsége — a jogfolytonosság biztosítása céljából megkezdte működését — és Országos Gyógyszerészszövetség címet vesz fel. Ideiglenes vezetőséget választ és a működését újból felvett Testülettel és Országos Egyesülettel karöltve jár el az alkalmazotti érdekek szemelőtt tartásával a kari ügyek intézésében.

A szksz.-ben felveendő leltárra a két intéző-bizottsági tagon kívül Bontha Jenő, Perin Béla és Szász Tihamérből bizottság alakult. A bizottság az aktákat, azoknak zavaros össze-visszásá-

*) Aug. 8-án d. e. 11-kor G. üzembiztos jelenti az osztályon, hogy a gyógyszerértárba menet reggel a gyógyszerértáros megpofozta, a kasszakulcsot, mielőtt elszámolhatott volna, elvette és fizetése kiadása nélkül kirúgta.

gára való tekintettel, a le- (és el)tűnt szereplők szerepének tisztázása céljából a rendőrségnek adta át.*)

* * *

A gyógyszerészek igazoltatására paritásos alapon igazolóbizottság is alakul, amelynek elnöke *Ember Elek*, jegyzője *Bontha Jenő*, tagjai: *Kosch Artur*, *Kasztner Sándor*, *Tauffer Gábor dr.*, *dr. Bolgár Imre*, *Filepp Béla* és *Viola Lajos*. Póttagok: *Szabady János*, *Szilvássy Gy. László*, *Reinhardt József* és *Székely Jenő János*.

A bizottság átiratban értesítette az országos egyesületet, a bpesti testületet és az orsz. gyógyszer. szövetséget, hogy *György Mátyás*, *Téri Tibor*, *Wittenberger Henrik*, *Neuwald Aladár*, *Nádas Lajos*, *Székely Jenő*, *Hönig Zsigmond*, *Steiner Miksa*, *Vámos Erzsébet*, *Győri Magda*, *Prihoda János* gyógyszerészek és *Szöllősy István* gy. gyakornok, Magyarország gyógyszerértáiraiban nem alkalmazhatók, s ennek megfelelőleg a tagok sorába ne vétessenek fel.

Ez a súlyos határozat az utolsó akkord, amely azt a rettenetes hangzavart elnémitja, amit ez a maroknyi csoport hiszékeny, könnyen félrevezethető, lázálmú emberek elkábítására csapott. Utána néma csend... Csend! Vajjon mikor töri ezt meg az igazi, a nem hamis jelszavakkal kicsiholt, hanem céltudatos, becsületes munka egészséges zaja, amit semmi meg nem zavar és aminek eredménye megelégedést, békét és áldást jelent!

*) Négyszázezer korona értékű egyleti vénny egy le nem zárt szekrényben szanaszét hevert.

◆◆◆

MÁSODIK RÉSZ.

Gyógyszerellátás.

(Központi gyógyszerüzem.)

A múltban. — A háború hatása. — Kirendeltség megszervezése és feladata. — Nyilvántartott Gyógyszerek. — Értekezlet a gyógyszerellátásról. — Átszervezés K. Gy. Ü.-mé. — Bevásárló-bizottság. — Dóczyék Wienben. — Blokád. — Csempészet. — Pénzkivitel áruvásárlásra. — A tervezett kegyelem-dőfés. — Szervezet és vezetők. — Politikai változásokor. — Testület beadványa. — Értekezlet a miniszternél. — Rendelet a K. Gy. Ü.-ről. — Anyagbeszerzés. — Likvidálás. —

Üzemmenet. — Összpontosítási kísérlet. — Csendes szabotálás. — Adminisztráció kiépítése. — Nehézségek. — Anyagigénylés. — Kiadás. — Fővárosi műszerüzem. — Csempészési telepek. — Ha az oroszlanbört szögre akasztják. —

Termelés prémiumos rendszerrel. — Összeütközések a vegyészeti csoporttal. — Gyógyszerbevásárlási engedélyek. —

Tudományos és kísérleti osztály. — Gyűlései. — Pótlék a gyógyszerkönyvhöz. — Különlegességek kérdése. — Szellemi munkások lebecsülése. —

Taksa. — Ráfizetések. — Árvizsgáló-bizottság véleménye. — Nép-gazdasági Tanács döntése. — Kommunista gazdálkodás fokmérője. — Az államosítás következménye. —

Gyárak nyersanyaggal ellátása. — Termelésfeletti rendelkezés. —

Katonai leszerelési anyag. — Egészségügyi anyagraktár. — Leltározás elhúzása. — Utaltványozási jog. —

Statisztikai adatok a kommunizált patikákról, gyógyszerűvegekről és gyógyszerárúkról.

A háború előtt a gyógyszertárakat gyógyszerrel minden különösebb korlátozás nélkül a nagyban való gyógyszerkereskedésre feljogosított kereskedelmi házak látták el. E házak az évtizedeken át szerzett kitünő külföldi összeköttetések révén, mindenkor kellő mennyiségű anyagkészlettel rendelkeztek, s a gyógyszerellátás, illetve utánpótlásban sohasem állt be szakadás és hiány. A magyarországi jóhírű cégek Hamburgon, Londonon, a hollandi és egyéb európai drogpiacokon kívül, tengerentúlról is szereztek be közvetlenül árut és nemcsak a hazai szükségletet látták el, hanem a Balkán-piacot is legnagyobb részben kezükben tartották. Mikor azonban a háború hosszú elnyúlása következtében nemcsak, hogy az ellenséges, hanem a semleges külfölddel is megszakadt a kereskedelmi összeköttetés, sőt amikor a valutáris és egyéb, a háborúval járó pénzügyi, szállítási stb. viszonyok folytán a magánkereskedelem még a szövetséges Németországból (a világ legjelentősebb vegyi-ipari piacáról) sem tudott árut szerezni; vagy ha igen, csakis dugottan, a legnagyobb nehézségek árán, amik rettentő mód felszöktették a beszerzett kevés áru egyébként is jelentősen felemelt árát: az állam segítségére sietett a magánkereskedelemnek. Nem platónikus célok vezették az államot ennél. Az állam szempontjából talán mellékes lett volna az, hogy néhány nemzet- és közgazdasági szempontból igen jelentős munkát végező kereskedelmi ház működése szünetel, s ezzel esetleg a tönk szélére jut (mi lett volna ez a háború okozta egyéb károk-

hoz viszonyítva!) azonban rettentő veszedelmet rejtett magában az ország egészségügyi helyzetére nézve, minthogy a gyógyszer utánpótlás megakadása éppen azon az ekkor igen érzékeny ponton kezdte volna ki az ország népét, amelynél az egészségi viszonyok esetleges leromlása következtében az elesettek, fogásba jutottak, s kórházba kerültekkel megfogyott katonai állomány „anyagutánpótlása”, s vele a háború továbbvitele lehetetlenné vált volna.

A beszerzés körül felmerült nehézségek leküzdésén kívül a lelketlen kufárok részéről mindinkább tapasztalt, s főleg Galiciába és Oroszországba irányított gyógyszercsempészség, s a jobbára katonai raktárakból törvényellenes úton egyesekhez került, valamint az itt-ott felhalmozott gyógyszerekkel folytatott zúg és lánckereskedelem megakadályozására is szükségesnek mutatkozott az állam beavatkozása. Hosszabb tárgyalások eredményeként az Ausztriában is életbeléptetett szervnek mására. 1918. június 15-iki kelettel 2600/1918. M. E. számú rendelettel Gyógyszerforgalmi Kirendeltség alapított, amely a „nyilvántartott gyógyszerek” forgalmát és az ezzel kapcsolatos ügyeket intézte. Az ügyek intézésében gyógyszerforgalmi szakbizottság működött közre, melynek feladata a gyógyszerbeszerzés, szétosztás kérdésében véleménynyilvánítás volt, valamint javaslattevés a gyógyszerellátás ügyében.

A nem nyilvántartott gyógyszereknek vámkülföldről behozatala iránt a rendelet tartama alatt a kirendeltség adott véleményt, míg a nyilvántartottakat csak a kirendeltség hozhatta be.

Kórházak, gyógyintézetek nyilvántartott szereket a kirendeltség útján a feljogosított gyógyszerárú kereskedőktől, vegyészeti gyárak pedig közvetlenül is beszerezhettek.

Átmeneti intézkedések voltak: a gyógyszerkülönlegességek készítésénél nyilvántartott gyógyszerek ezekhez fel nem használhatók, azután: az orvosok és állatorvosok e szerek rendelkezésénél bizonyos megkötöttséggel járhattak csak, valamint: hogy ilyeneket (a megengedettekén kívül) kézi eladásban nem volt szabad elárúsítani.

A beszerzési árhoz a viszonteladó gyógyszerárú nagykereskedő 33%-ot számíthattak, amiből 5% a kirendeltség pénztárába folyt, kiadásainak fedezésére.)*

Vámkülföldre nyilvántartott gyógyszereket vagy ezek készítményeit csak a kirendeltség alapján lehetett kivinni. Az ehhez csatlakozó 2601/1918. M. E. számú rendelet 170 nyilvántartott gyógyszer**) jelölt ki.

A kirendeltség működését 1918. július 1-én kezdte meg, alkalmazottainak száma 9 volt. A fölszerelés 60.000 koronába

*) Ez az 5% többletkülönbség 1918. szept. 5-től 1919. aug. 1-éig 350,949.87 K volt. Vagyis a szabadkereskedelem megszüntetése csak a nyilvántartott szereknél $\frac{1}{3}$ millió korona drágábbodást okozott.

**) Nyilvántartásba vétettek a fogytékban lévő, nehezen beszerezhető, szóval olyan anyagok, amelyeknél az állami támogatásra szükség volt.

került, míg a személyzeti és adminisztrációs kiadások az első félévben 40.000.— korona, míg 1919. január 1-től március 31-ig 49.000.— korona volt.

1918. december 24-iki kelettel a Magyar Népköztársaság 6565/1918. M. E. számú rendelete feljogosította a kirendeltséget, hogy a 2600 és 2601/1918. M. E. rendeletről eltérő rendeleteket is kiadhasson és hogy továbbra a gyógyszerek árait is megállapíthassa időnkint. Ennek alapján kiadta az 1700/1919. számú rendeletét, amely a nyilvántartottak közül kihagy 8 és felvesz 18 újabb gyógyszert, mint amelyeknek beszerzése akkor nehézségekbe ütközött. A kirendeltségnek ez a rendelete márciusban jelent meg. Ugyancsak a rendelet alapján elkészíti a gyógyszer-taksát az újabb beszerzési árhoz viszonyítottan (lásd később.)

A kirendeltség az első forradalom után túllépte eredeti hatáskörét: maga vásárolt gyógyszereket s ezzel teljesen megkötötte az engedményes gyógyszernagykereskedők kezét, anélkül azonban, hogy ily módon az ország gyógyszerhez jutott volna.

Ez volt a helyzet márc. 31. előtt.

* * *

A tanácskormány az eredetileg ellenőrzőszervként működő gyógyszerforgalmi kirendeltséget a gyógyszerellátás centrális szervévé kívánta kifejleszteni. Április 10-iki kelettel Dóczy Imre dr.-t, a kirendeltség vezetőjét, felhatalmazza a népbiztos arra, hogy a F. K. T. XLVII. sz. r. végrehajtásaképpen a gyógyszerárúnyagkereskedéseket az 5. M. N. N. sz. r. értelmében „átvegye és a gyógyszerárúkereskedés kommunizálását egy megfelelően szervezett „Központi Gyógyszerüzembe” mielőbb indítsa meg.” Egyben felhatalmazza, hogy csoport és osztályvezetői megbízásokat adjon a gyógyszer- és droguista szksz. meghallgatásával arra alkalmas szakembereknek, akiknek megbízása ideiglenes jellegű és amennyiben valamely szocializált cég alkalmazotta volt, fizetését annak terhére kapja.

Dóczy dr. előadása mellett a népbiztosság egy értekezletet hívott egybe, amelyen Goldzieher Miksa dr. elnökölt s a kormány részéről rajtakívül a Népjóléti és Belügyi nb. egy-egy főcsoportvezetőhelyettese vett részt. Jelen voltak a többi között egyetemi tanárok (Bókay, Vámosy, Matolcsy,) Deér, Bayer, Zoltán, Szántó, Alberti, Koritsánszky gyógyszerészek, Kereszthy, Wolf vegyészek, azután a vegyészek orsz. szövetségének titkára és a szocializált cégek képviselői. Az értekezlet tárgya a gyógyszerellátás, a gyógyszerek uniformizált alakban gyári készítése és minden a K. Gy. Ü. felállításával és szervezésével kapcsolatos kérdés. Az értekezlet megállapodott azokban az alapvető irányelvekben, amelyek alapján a K. Gy. Ü. megszervezése megindult és amely irányban ahogy látni fogjuk, kifejlődött.)*

*) Ezen az értekezleten vélte Szántó a kifejlődés irányát megszabni azzal a kijelentéssel: „mert ki merné gondolni, hogy itt még egyszer visszajönn a magántulajdon.”

Ismételt megbeszélést folytattak a vezetőknek kiszemelték és megbízottak az organizálásra vonatkozóan s e megbeszélések eredményeképp több-kevesebb változás után a K. Gy. Ü. központja a következő osztályokat ölelte fel:

- a) *Elnöki csoport* (általános igazgatás) ármegállapítási osztály.
- b) *Termelési csoport* (szintetikus gyógyszerek és tápszerek, galenikus gyógyszerek és gyógyszerkülönlegességek termelése, gyógy- és ásványvizek osztálya, tudományos és kísérleti osztály.)
- c) *Árubeszerzési csoport* (anyagbeszerzés és árkalkuláció, kivitel és behozatal.)
- d) *Üzemviteli csoport* (árúkiutalás, anyagkezelés, könyvelés és revízió, anyagkészletnyilvántartás, gyógyszerterek anyagkezelésének ellenőrzése, pénztár.)
- e) *Segédhivatal.*

Április 29-én az üzemvezetéssel Dóczi Imre dr. és Szántó Sándor bizatnak meg együttesen és az üzem részére ötmillió forintnyitást rendeli el a P. N. az M. N. N. megkeresésére.

Dóczi és Szántó egy politikai megbízott (Flamm Sándor) kíséretében még április folyamán Wienbe utaznak a nb. megbízása alapján gyógyszerbevásárlás céljából.*) E vásárlási csoport eredeti terve az volt, hogy a különböző országokban a K. Gy. Ü. fiókjait állítja fel, amelyeknek útján fogja egyrészt a szükséges gyógyszeranyagot bevásárolni, másrészt a hazai termelés keresett fölöslegét elhelyezni. A csoport tagjai 100 K napidíjban részesültek. Az M. N. N. kérte a népgazdasági tanácstól, hogy e díjat Ausztriára napi 250 K, Németországban 250 M-ra emelje fel, amihez a N. T. nem járult hozzá.

Az osztály javaslatára a nb. júniusban megkereste a Pénzügyi Központot, hogy a csoport pénzkezelését szakközeggel ellenőriztesse, minthogy a bizonytalan postaközlekedés mellett a vásárlási viszonylatokat nem merte beküldeni. Szántó júl. 9-én Guth népbiztoshoz levelet ír, amelyben leírja azokat a nehézségeket, amivel a gyógyszerbevásárláshoz szükséges pénz kicsempésztette s közli azt is, hogy miután nagy ügyleteket bonyolítottak le, a wieni rendőrség, alkalmasint kommunista üzelmeket sejtve e mögött, Dóczyt már ismételtelen kihallgatta. Egyben tudatja, hogy tekintettel a fennforgó veszedelmekre, történjék gondoskodás a pénznek más úton való kijuttatásához.

Tudnunk kell, hogy ezidőben Tanács-Magyarország Ausztria részéről is blokkírozva volt s így az egész legitim-kereskedelem is a csempészetre volt alapítva. Pénzt bevinni tilos volt, mert a németausztriai kormány több-kevesebb joggal attól tartott, hogy a Szovjett-Magyarországról bekerülő pénz nagyrészt a kommunista agitáció céljaira fordítatik. Emellett azonban pénzpolitikai háttere

*) Úgy Dóczi, az orvos és miniszteri tisztviselő, mint Szántó gyógyszerész, nemkülönben az ismeretlenségből előbukkant, alig 20 éves Flamm, teljesen járatlanok voltak a gyógyszerbevásárlás terén és azzal azelőtt nem is foglalkoztak. Dóczi még a kirendeltség idején próbált vásárolni, de ezek a vételek javarészt papíron történtek csupán.

is volt e tilalomnak. Szántó május és július elején vállalkozott, mindkét ízben $3\frac{1}{2}$ millió koronának kiszállítására, ami mindkét esetben nagy nehézségek árán és ravasz találékonysággal (teherauton, zsákok alatt éjjel a határon át stb.) sikerült. Azután még egy ízben, július végén küldött a nb. ugyancsak a K. Gy. Ü. pénzből 3 millió K-t a bevásárló csoportnak, ekkor egy idegen követség futárjával lehetett szállítani. E 10 millió koronának egyrészén sikerült árút vásárolni a csoportnak, míg másik részén részben idegen valutát vett s mint illet, részben eredetijében deponált. Az elszámolások felülvizsgálatára a politikai változás után *Matócsy* professzor küldetett ki s vele szakértő közegként *Sefcsik* László utazott Wienbe.

A bevásárló csoport több ízben összesen 6 waggon árút*) küldött a proletárdiktatura idején, amelyben azonban — mert a vásárlásoknál nem támaszkodtak szigorúan a hiányokra és szükségletekre, de meg mert azok a wieni piacon sem voltak kaphatók — ritkább és értékesebb anyag mellett nagymennyiségben volt olyan, amit a minden adatot egybevető szakember nem vett volna meg.**). *Achilles-sarka* pedig az volt ennek a vásárlásnak, hogy nem volt meg a szoros összeköttetés a budapesti K. Gy. Ü. egész szervezete és a wieni bevásárló csoport között márcsak azért sem, mert a K. Gy. Ü.-be beszervezett szocializált cégek volt vezetőinek politikai és érthető magánjogi okokból éppen az volt fontos, hogy a gyógyszerellátásnak ezt az új módját diskreditálja.***). A tehetetlenségtől, a gyógyszerellátásban beálló csődtől remélte ugyanis a proletárdiktaturának erről az oldalról adható kegyelemdőfést s vele kapcsolatban a gyógyszerellátás új rendjéről a régre visszatérést, amely a megbénított s a diktatura gazdálkodás által gazdaságilag is erősen megrendített, mindig szolid alapokon nyugvó gyógyszer nagykereskedelmet újból a magántulajdonba adja vissza.

A szksz. ismételten támadásba is részesítette a K. Gy. Ü.-et „fehér alakulatnak“, „ellenforradalmi társaságnak“ jelölte meg és a szerkesztők és gyógyszerértárosok refugiumának.

Az üzem ugyanis a már említett s csoport- és osztályvezetők szerint itt következő szervezetet képezte:

Vezetők: *Dr. Dóczi Imre*, *György Mátyás* (együttal a M. N. N. gyógyszerészeti szakosztályának vezetője) és *Szántó Sándor*.

A) Elnöki csoport: IV., Hajó-u. 2.

Csoportvezető: *Korölsánszky Ottó* és *Pollák Ákos* (egyben vezetőhelyettesek). 1. Elnöki osztályvezetője: *Dr. Toffler Pál*. 2. Titkárság: a vezető: *Dr. Wilhelm Károly*. 3. Ármegállapító (taksakészítő) osztály: *Kovács Ödön*.

*) Április végén, május elején 1—1, július végén 4 waggont.

**) 1000 kg. acid. tannic. tárolt a K. Gy. Ü.-nél, amit mint nyilvántartott szert 10150 K-ért adott tovább s ugyanekkor Wienből 165 K-val vásároltat küldöttek.

***) Munkázatait jelentősen magasabban kellett fizetni, mint azelőtt; mint cég nem vásárolhatott, üzletet nem bonyolíthatott le, $4\frac{1}{2}$ havi jövedelem elmaradt; a raktárak kiürültek. Sőt egyiket-másikat állandóan fenyegette a teljes megszüntetés veszedelem.

B) Termelési csoport.

Csoportvezető: *Dr. Wolff Emil*. 1. Szintetikus gyógyszerek és tápszerek: osztályvezető: *Dr. Andriská Viktor*. 2. Galenikus gyógyszerek és gyógyszerkülönlegességek: osztályvezető: *Alberti Andor*. 3. Gyógy- és ásványvizek (VI., Andrássy-út 3.) osztályvezetők: *Gecső Sándor* és *Saxlehner Ödön*. 4. Tudományos és kísérleti osztály (VIII., Aggteleky-u. 8.): osztályvezető: *Dr. Deér Endre*.

C) Árubeszerzési csoport: V., Bank-utca 5.

Csoportvezető: *Zoltán Béla*. 1. Anyagbeszerzés és árkalkuláció, osztályvezetők: *Dr. Klein Lajos* és *Feistl Ferenc*. 2. Kivitel és behozatal, osztályvezető: *Dr. Seitz Ottó*.

D) Üzemviteli csoport: V., Zrínyi-utca 3.

Csoportvezető: *Reichart Emil*. 1. Árakiutalás: osztályvezető: *Oberländer Rezső*. 2. Anyagkezelés: osztályvezető: *Zunft Károly*. 3. Könyvelés és revízió osztály h. vezető: *Sefcsik László*. 4. Anyagkészlet nyilvántartás és a gyógyszerárak anyagkezelésének ellenőrzési osztálya: h. vezető: *Kocsis Imre*. 5. Pénztár: vezeti *Kelen Lajos*.

Karlowszky Geyza és *Lukács István* szerkesztőket, *Fausser Géza* dr., *Tauffer Gábor* dr., *Wéber Dezső* dr., *Kerpel Vilmos*, *Rácz Jenő* gyógyszerértárosokat is foglalkoztatta. — *Zoltán Béla* még állásának rendelkezésre bocsájtásával is fenyegetődzött arra az esetre, ha a két utolsó helyen említettet, továbbá *Faiszl-t* és *Héderváry dr.-t* nem adja a szksz. melléje. Csakis e fenyegetésre lehetett György Mátyásék makacsságát megtörni, amellyel napokon át tiltakoztak nevezettek foglalkoztatása ellen, részben „konzervatív politikai felfogásuk“, részben más, nem közölt okok miatt. De így is csak úgy járult hozzá az osztály és a szksz. (amely nélkül nem lehetett senkit sem alkalmazni), hogy *Héderváry dr.* elleni kifogást érvényben tartja s ő semmiképp sem alkalmazható.

Koritsánszky kívánsága ellen, hogy — a többi között — *Réthelyi József*, *Ember Elek* és *Varságh Zoltán* dr.-t alkalmazhassák az üzemnél, ellentmondást sem tűrően tiltakoztak.

* * *

Mikor *Zoltán* került a nb.-i osztály élére, *Pollák Ákost* akarta az üzem vezetésére megnyerni annak az elvnek megvalósítására, hogy gyógyszerészi szaküggyel gyógyszerész foglalkozzék. *Pollák* nem vállalta. Különben is *Dóczi* megérkezett Wienből és ő ragaszkodott üzemhez történt kinevezéséhez, amely állásból még elbocsájtást egyébként sem kapott. A népbiztos erre továbbra is meghagyta vezetőnek, de mert ismét állandóan távol volt, helyettesítésével *Pollák* bízott meg.*)

Már az első politikai átalakulással, illetve a 13. kormányrendelettel**) illuzóriussá lett a K. Gy. Ü. működése, minthogy a belekapcsolt, szocializált nagykereskedések visszaadattak a magántulajdonba. Egyrendeletet adott ki erre aug. 6-án a minisztérium a K. Gy. Ü.-re, amely szerint addig, míg rávonatkozó külön intéz-

*) Eddig *Pollák*, *Alberti* és *Koritsánszky* együttesen intézkedtek; *Koritsánszky* visszahívott az osztályba; ettől kezdve *Pollák* vezette az üzemet, míg a termelési ügyekben *Alberti* intézkedett.

**) Lásd 236—237. oldalon.

kedés nem történik, változatlanul folytassa a beleszervezett cégekkel a gyógyszerbeszerzést. A főcél az volt, hogy a zavaros viszonyok következtében meginduló zugspekulációnak gátat vessen s a gyógyszerellátást a cégek magántulajdonjogának elismerése mellett úgy szabályozza, hogy a mindenkori (esetleges irreális) spekuláció által a gyógyszerre szoruló beteg közönség ne legyen minden állami ellenőrzés nélkülözése következtében veszélyeztetve. Nem attól tartott, hogy az előnyösen ismert gyógyszerárú nagykereskedő cégek élnek vissza a zavaros viszonyokkal, hanem hogy ezek pénzügyi erejükben meggyengülve, veszedelmes és zug úton dolgozó riválisaikat*) nem tudják legyűrni s a gyógyszerellátás, hogy csőd elé ne jusson, a beteg közönség kizsárolására helyezkedhetik csak.

* * *

Jött az újabb pol. fordulat. A Testület aug. 8-án beadvánnyal fordul a minisziériumhoz. Az érdekes adatokat tartalmazó beadványt teljes terjedelmében ideiktatom:

„Nagyméltóságú Népegészségügyi Miniszter úr!

A Budapesti Gyógyszerész Testületnek mély tisztelettel alulírt elnöksége kizárólagosan a közegészségügy fontos érdekének szemelőtt tartásával a következő javaslatot, illetőleg kérelmet terjesztjük a Miniszter Ur elé, kérve annak böles mérlegelését s ennek eredményeként a szükséges intézkedések sürgős fogantatását.

E javaslatunk, illetőleg tiszteletteljes kérelmünk lényege az, hogy méltóztassék a köz és az általános közegészségügy érdekében a volt „Tanácsköztársaság” egyik jellegzetes szervének, a Központi Gyógyszerüzemnek haladéktalan felszámolását elrendelni, ennek megtörténte után azt felosztatni s a gyógyszerkereskedelmet az arra hivatott nagykereskedelem akciószabadságának visszaadásával minden eddigi mestérséges korlátozástól mentesíteni.

Tiszteletteljes előterjesztésünk legnyomatékosabb indoka az, hogy e hatósági intézkedés szolgálja első lépésként a nagyközönség által igényelt gyógyszerek szinte szemérmetlen magas árának a normálshoz közeledő csökkentésére.

Ugyanis a Központi Gyógyszerüzem, amely csecsemő-korában a külföldről beszerezhető gyógyszeranyagok egyszerű ellenőrző-szervének indult a bolsevikuralom és gazdálkodás alatt egyszerűen hatalmas arányokat öltött, s a józan esz okoskodását meghaladó „üzemköltségeivel” ránehezedett úgy a gyógyszerárakra, mint a gyógyszerkereskedelemre és a gyógyszertermelésre, s ezzel végeredményben úgy felcigázta a közönség kezébe kerülő gyógyszerek árát, hogy arra soha, sem itt, sem külföldön példa még nem volt.

Az 1918-ban érvényes gyógyszerárabszabás még arányban állt a közép-európai gyógyszerpiacon jegyzett árakkal. Ez árakat akkor még „Kirendeltségnek” nevezett Gyógyszerüzem 1919. január hó 1-ével felemelte. — Ugyanezt egy hóval később, vagyis 1919. február hó 1-én újabb emelés követte, ugyanezzel a munkadíjtételek 100%-al emelkedtek. 1919 június 4-én újabb áremelés, július 4-én a szeszes készítmények további 150%-al,

*) Még a Tanácskormány idején egy Központ útján egyik semleges országban lévő követségi mágnás-tisztviselő ajánlatot tesz gyógyszerek szállítására. Ugyanezen listát ajánlja közvetlenül onnét egy szállító cég a K. Gy. Ü.-nek. Az előbbi 50%-kal magasabb árat szab meg ugyanabból a forrásból való egy és ugyanazon árukra, mint az utóbbi. Már aug. 7-ike után volt, amikor hasonló eset fordult elő s legmagasabb összeköttetések mozgósították az üzlet realizálására. Az ugyanakkor kelt árajánlatok közti különbség akkor az 50%-ot is meghaladta.

július 14-én a gyógyszerkiszolgáltatáshoz szükséges edényzet árai emelkedtek, végül július hó 21-én egy általánosan alkalmazott 200% áremelés következett be. — Ez magyarázza meg azt, hogy 1918. augusztushoz viszonyítva a gyógyszertárakból kiszolgált gyógyszerek árai immár kb. 550—600%-al drágultak meg.

A gyógyszerre szoruló betegek rovására menő ezen hallatlan gazdálkodás legfőbb tényezőjeként a Gyógyszerüzem szerepel, amely mértéktelen személyi és adminisztrációs kiadásai mellett csakis e vámszedéssel tudott a felszínen maradni. Eredeti célja tulajdonképen a gyógyszerek gazdaságos beszerzése és azok arányos elosztása lett volna, azonban e célját ugyiszlóan egy pillanatig sem töltötte be. Ez állításunkkal egyidejűleg a következő bizonyítékokat szolgáltatjuk:

1. A Gyógyszerüzem (kirendeltség) fennállása óta sokkal nagyobb s ennél fogva türehtetlenebb a gyógyszerhiány, mint volt a háború 5 esztendeje alatt. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy szabadkereskedelem az árukat felkutatta, régi összeköttetései révén megszerezte s a kereskedelmi verseny szabályainál fogva a legmérsékeltebb haszonnal hozta forgalomba. Viszont a Gyógyszerüzemnek csak alkalmi összeköttetései voltak, a belföldi piacon verseny nélkül állt s e monopólium birtokában drágán szerzett áruit tetszés szerinti félárakkal terhelve adta tovább.

2. A gyógyszertárak gyógyszerellátása a legkomplikáltabb, bürokratikus utalványozási rendszer alapján történt, amely a lassu és nehéz beszerzés mellett az üzemi alkalmazottaknak egész légióját kellett, hogy foglalkoztassa, illetőleg eltartsa.

3. A Gyógyszerüzem egyik kifejezett célja a zugkereskedelem letörése volt, s a tapasztalat mégis azt mutatta, hogy a zugkereskedelem tovább virágzott, sőt nem sokára maga a Gyógyszerüzem is kénytelen volt a zugkereskedelmet beszerzési forrásként legalizálni. Ennek viszont természetes következménye volt, hogy a zug- vagy csempészkereskedelem árai az így megnövekedett kereslet folytán még magasabbra szöktek, a Gyógyszerüzem a felhajtott árakon vásárolt, s ezt megterhelve, a fentebb említett adminisztrációs költségekkel, adta tovább áruit a gyógyszertáraknak.

4. A szabadkereskedelem mozgásvényzát, előrelátását, áttekintőképességét — önként érthetőleg — szintén nélkülözi a bürokratikus alapokon szervezett Gyógyszerüzem, amelyre nézve legjellemzőbb példa az, hogy a legutóbb behozott s valószínűen méregdrágán vásárolt 4 vagon árú között alig lehet olyan, amely a kereslet tárgyát képezné, de annál több az olyan, amely abszolút nem volt keresett cikk.

Mindezen fonákságok orvoslása rövid időn belül megtörténhetik, ha a gyógyszerkereskedelem minden további halogatás nélkül, visszanyeri a szabad rendelkezési jogát. Természetesen ez akció-szabadságot csak arra a nagy kereskedelemre értjük, amelynek képviselői már a háborút megelőzően is, évtizedek óta e téren fejtettek ki eredményes tevékenységet. A sürgősséget pedig az indokolja, hogy e cégek haladéktalanul hozzájárásának korábbi külföldi összeköttetései felújításához, mert e téren minden napi késedelem annnyival is inkább kárt jelent, mivel rendelkezéseiket addig nem hajthatják végre, míg a Gyógyszerüzem függelékeként lehetőség alatt állanak.

Mindenesetre eddigi sajnálatos közállapotainkban kell keresnünk annak okát, hogy tiszteletteljes kérelmünk tárgya ma még az elintézetlen ügyek között szerepel. De — úgy véljük — hogy jelen fölterjesztésünk, valamint az a körülmény, hogy Német-Ausztria a konszolidáció első lépéseként „Arzneimittel-Centrale“-ját sietett szintén felosztatni, Miniszter Urat is arra fogja késztetni, hogy e téren a kívánatos rendet sürgősen megteremtse. Amelynek reményében vagyunk

Budapest, 1919. augusztus hó 8-án

mély tisztelettel

A Budapesti Gyógyszerész Testület elnöksége

Réthelyi József, s. k.

Deér Endre, s. k.

ügyvezető titkár.

elnök.

Az osztály előterjesztésére a miniszter elrendeli e tárgyban egy értekezlet egybehívását s hozzájárul ahhoz a javaslatához, hogy Lippay Károly ezredes-gyógyszerész neveztesse ki a K. Gy. Ü. liquidálását vezető közeggé s nevezettet ki is nevezi.

Az értekezletről pedig a gyógyszerellátás nagyfontosságú kérdése szempontjából teljes terjedelmében közlöm a „Jegyzőkönyv”-et:

„Felvétel 1919. évi augusztus hó 14-én a népegészségügyi miniszteriumban tartott értekezletről, melynek tárgya a Központi Gyógyszerüzem és Gyógyszerforgalmi Kirendeltség felszámolásának, illetve átalakításának kérdése.

Jelen vannak: Elnök: Dr. Csilléry András miniszter, később Kampis János államtitkár, a gyógyszerészi osztály vezetője: Koritsánszky Ottó, továbbá Dr. Matolcsy egyetemi magántanár, Lippey Károly ezredes-gyógyszerész, Dr. Deér Endre, Zoltán Béla, Réthelyi József, Pollák Akos gyógyszerészek, Dr. Seitz Ottó, Reichart Emil, Seftik László, Dr. Klein Lajos a gyógyszerárú nagykereskedő cégek képviselőitében.

A miniszter üdvözlí a megjelenteket, örömeinek ad kifejezést, hogy egy szakkérdésnek elintézése előtt szakemberekkel konferálhat. Reméli, hogy ezen meghallgatása következtében is bizalommal vannak a letűnt anarchia után az ügyek olyan intézése iránt, amelyből a megelégedés és boldogság s ennek a sokat megpróbáltatott nemzetnek felvirágzása fog következni.

Az értekezlet tárgyról szól és kíváncsún tartja, hogy addig, amíg a külfölddel azon régi relációban leszünk, amelynek alapján az ellátás egyébként is biztosítható, az államnak valami ellenőrző és támogató befolyása maradhasson meg a szabad kereskedelemnek biztosítása mellett, hogy a gyógyszerpiac szükséglete mindenkor fedezhető legyen. Amikor a valutális kérdés elintéződik és külföldről nemcsak az államhatalmon keresztül de, egyébként is majd ellátnak bennünk mindennel, akkor semmi akadály, hogy továbbra az átmeneti időre támogató szervül meghagyandó átalakított Gyógyszerforgalmi Kirendeltség is megszűnjék.

Koritsánszky rámutat, hogy a Központi Gyógyszerüzem a folyó hó 7-én kelt 13. számú kormányrendelettel megszűnt, mivel a szerveit képező szocializált nagykereskedések magántulajdonba mentek át, ennél tehát az az egyetlen feladat, hogy mennél gyorsabban, egyszerűbben és minden jogos érdeket kielégítő módon történjék a Központi Gyógyszerüzem liquidálása. Megvilágítja, hogyan keletkezett a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség vagyis a tanácskormány alatt gyógyszerüzemmel fejlesztett ellenőrizni és a gyógyszerellátást biztosítani hivatott szerv. Fejtegeti, hogy mennyiben felelt meg feladatának és mennyiben tette az apróbb kiutalványozások útján nehézkessé a gyógyszerbeszerzést a gyógyszerárak számára. A jövőben a feladat egyrészt, hogy az egészségügyi helyzetet biztosító gyógyszerekben hiány ne legyen, másodszor ezeknek olyképen való megszerzése, hogy a közönség minél olcsóbban jusszon a maga gyógyszereihez. Amennyiben ezt csak a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség fenntartásával lehet biztosítani, úgy találkozni fognak a vélemények abban, hogy ez a szerv fenntartassék, ellenben, ha más jobb módon biztosítható a kérdésnek megoldása, akkor éppen ez az értekezlet van hivatva javaslatot tenni erre. A miniszter Úr avégből hívta egybe az érdekelteket, hogy a tárgyra vonatkozó véleményeket tájékoztatás céljából közvetlenül meghallhassa.

Dr. Matolcsy Miklós nem tartja szükségesnek a Gyógyszerforgalmi Kirendeltségnek a fenntartását sem, amennyiben a szabad kereskedelem az egész vonalon máris biztosítva van.

Az elnöklő miniszter közbevetőleg megjegyzi, hogy a külföldről való anyagbehozatalnál az entent bizottságokra vagyunk utalva addig, amíg a kontinensen felgyülemlt és a leszerelésekből származó hadianyag teljesen el nem használtatott. Ezen átmeneti időre tehát elkerülhetetlen, hogy az entent bizottságokkal maga az állam tárgyaljon az anyagok behozataláról, mert éppen abban látja garanciáját az entent, hogy az anyag rendeltetési

helyére jut. A tárgyalásnak ilyen módja megszűnik, mihelyst a kereskedelem szabadsága teljesen biztosítva lesz.

Reichart Emil hivatkozással arra, hogy kezdettől fogva a Forgalmi Kirendeltség szakbizottsági tagságánál fogva résztvevett az ügyek intézésében, ismeri az egész kérdés complexumát és a hosszabban kifejtendőknél teljes tárgyilagos álláspontot foglalva el senki ellen sem kíván szólni akkor, amikor a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség felesleges voltát kívánja beigazolni, már csak a megváltozott körülmények folytán is. Szerinte semmiféle állami vagy közérdek nem kívánhatja a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség további fenntartását. Azonban nem kívánja, hogy azt egyszerre oszlassák fel. Bizonyos fokozatos eljárásra van itt szükség éppen a körülmények alakulásához mérten, míg végre abba a helyzetbe jut az ország, hogy az időközben liquidált szerv nélkül a cégek évtizedeken át folytatott pontos működése alapján a közkiváncsolom kielégítése lehetséges. Hivatkozik rá, hogy előttük is a közellátás, tehát az állam érdeke lebeg és ténykedésüket a nehéz megpróbáltatások után nem kívánják a spekuláció irányában kihasználni. És felolvassa a következő ismertetést:

A Gyógyszerforgalmi Kirendeltség kényszerhelyzet eredménye volt.

Ugyanis annakidején Németország kívánta (csak Németország, más ország nem), hogy a háború befejezéséig egy állami szerv létesíttessék, amely a Németországból származó gyógyszerek forgalmát ellenőrizze és az ellenséges területre való csempészt meggátolja, s csak azon esetben akart további árukat szállítani, ha ezen állami intézmény megalakul. Ez volt tehát az oka a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség megalakulásának, Magyarországot érdeklő ok erre nem forgott fenn.

Időközben Németország békét kötött, exportál annyit, amennyit bír, s korlátozást csak ott eszközöl, ahol magának sincs anyaga, ennél fogva a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség fenntartására semmi ok sincsen, ennek tehát automaticae meg kell szűnnie.

A budapesti gyógyárú-nagykereskedő cégek évtizedeken át zavartalanul, rendben bonyolították le a gyógyszerforgalmat, a háború első négy évében is körültekintéssel és lehetőleg arányosan osztották szét sokszor csekély készleteiket, a katonai és polgári gyógyszerárak és egyéb egészségügyi intézmények között, állami beavatkozásra tehát szükség nem volt.

Hogy a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség a fentemlített célját, amely szerint a külföldre való csempésztet kellett volna meggátolnia, mennyire érte el, azt nem kutatjuk, de hogy a bevásárlást rendkívül megnehezítette és ezen a téren nagyon kevés eredményt tudott elérni, az bizonyos, a szétosztást pedig olyan nehézkessé és költségessé tette, hogy megszámlálhatatlan panasz érkezett működése ellen. Ügyvezetése és ellenőrző intézkedései sok irodai és raktári munkaerőt igényeltek és nagy költségekkel jártak, amelyeket addig, míg a háború és a blokád tartottak, át lehetett volna teljes egészükben hárítani a gyógyszerárakra és a nagyközönségre (ha az Árviszsgáló-bizottságok ezt megengedték volna, de ez nem így történt és ezért az ily módon okozott több millióra rugó kárt a Gyógyszerüzemnek kell majd viselnie), de normális viszonyok mellett csupán csak azért, mert a beavatkozó államhatalom bürokratikus és idővesztegető eljárásával költségessé teszi az üzemeiket, nem lehet ilyen kényszerhelyzetet fenntartani.

Minden állami üzem és közeg köztudomás szerint drágábban működik, mint a magánüzem, mert hiányzik benne a tapasztalat, gyorsaság és hajlékonyság. — A nagybani bevásárlás sikeres elintézése évek során át szerzett nagy tapasztalatokat, sokoldalú írásbeli és szóbeli informálást, mindenre kiterjedő figyelmet és gyors elhatározást kíván. Ezen követelmények hiány a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség rövid múltjában máris mutatkoztak jelenlétekeny tévedések, amelyek nagyrészt még elintézve sincsenek. Az ezekből felmerülő veszteségeket a magáncégek már csak azért sem viselhetik, mert senki sem viselheti anyagi következményeit olyan üzleteknek, melyeket megkérdőjelezése és jóváhagyása nélkül mások kötöttek. Az állam nem kényszerítheti a gyógyszerészeket, hogy szükségletüket állami beavatkozás folytán drágított anyagokból fedezzék és hogy az árkülönbözetet a nagyközönségre hárítsák át. A gyógyszerészek tehát a külföldről jövő és olesó kínálatot fogják igénybevenni, mert el sem képzelhető, hogy a győztes entente-

hatalmak ne biztosítsák maguknak a teljes kereskedelmi szabadságot, s így a belföldi gyógyszer- nagykereskedők kénytelenek volnának üzemüket be- szüntetni.

Végül még azon közismert körülményre bátorkodunk hivatkozni, hogy a gyógyszerárú-zugkereskedelem éppen azóta ért el soha el nem képzelt virágzást, mikor a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség a régi gyógyszerárú-nagykereskedő cégek üzemait megbénította, maga pedig nem volt képes kellő mennyiségű gyógyszert beszerezni, úgy hogy köztudomás szerint az utolsó évben a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség hatáskörébe tartozó gyógyszerárú-nagykereskedések birtokában alig volt fontosabb gyógyszer, de a zugkereskedelemben minden gyógyszerész beszerezhetette szükségletét, de természetesen rém magasra felhajtott árakon, mert hiszen a zugkereskedők nagy anyagi és személyi rizikóval dolgoztak, amit meg kellett fizetni. A legutolsó hónapokban már maga a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség és későbbben a Központi Gyógyszerüzem is kénytelen volt a zugkereskedőkhöz és csempészekhez fordulni árúért, csak hogy árúhoz juthasson.

Mindezekből látható, hogy semmiféle állami vagy közérdek nem kívánhatja a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség további fenntartását.

Dr. Kampis államtitkár közli, hogy Párisban nagyértékű gyógyszer-tárol, amelyet az entent készséggel átad az osztrák-magyar monarchiából alakult országok ellátása céljára. Azonban az így átvett anyagnál a spekulációnak teljesen ki kell zárva lennie. A kirendeltséget nem kívánjuk állandósítani, azonban arra az átmeneti időre, amíg jóformán mindent csak az entent bizonyos jóakarataiból fogunk kapni, szükség van arra, hogy az államnak legyen egy szerve, amely biztosítja az árúnak a rendeltetése céljára való jutását a spekuláció kihasználása nélkül. A Kirendeltséget megteremtő szabályrendeletnek bizonyos revízió kell átmenni, amely a mai körülményekhez fogja arra az átmeneti időre is alkalmassá tenni, amíg az említettéknél rá szerep vár.

Seitz Ottó dr.-nak az átmeneti idő alatt semmi kifogása nincs az olyan szerv működése ellen, amelyet a miniszter és államtitkár urak említettek, azonban a régi fenntartásában oly gátat látna, amely a szabad kereskedelemnek állja útját. A cégek sok ideig összeköttetésben állottak közvetlenül Francia- és Angolországgal. A viszonyok helyreállításával bizonyos, hogy ezen összeköttetések újból felélednek, ami csak hasznot fog jelenteni az ellátás tekintetéből.

A miniszter megjegyzi, hogy a külföld alig várja a valutakérdés rendezését, hogy aztán bizonyos kompenzációs áruforgalom induljon meg, a külföldnek ezt a kívánságát a gyógyszerellátásnál is fel lehet és fel kell majd használni.

Kampis államtitkár kifejti, hogy fontos kérdés, mikép lehet biztosítani a gyógyszereknek az országban maradását, illetve a csempészésnek megakadályozását. Szükséges volna, hogy gyógyszereknek kivitele engedély nélkül a határon túl ne történjék, ezt a kiviteli engedélyt természetesen valamilyen államszervnek kell megadni.

Dr. Seitz Ottó megjegyzi, hogy a háború alatt a német cégek minden egyes rendelkezésnél külön reverzalist kívántak arról, hogy az általuk szállított gyógyszerekből a nagykereskedői cégek az ország gyógyszer-szükségletét fogják fedezni. Kijelenti, hogy ezt mindig pontosan be is tartották.

Reichart Emil hivatkozik arra, hogy a wieni cégek ügynökei máris erősen dolgoznak. Félt, hogy a magyar kereskedelem nagy kárt szenved és teljesen el lesz nyomva, ha gyorsan nem történik valamilyen intézkedés.

Klein dr. megemlíti, hogy a wieni cégek képviselői esetleg a kis drogueriákat fogják ellátni gyógyszerekkel.

Koritsánszky közli, hogy egy rendelettervezet van kidolgozás alatt, amely szerint gyógyszereket a nagyközönségnek csak gyógyszerárak adhatnak és ennek szigorú betartása biztosítani fogja a gyógyszerárú-sítás megakadályozását.

A miniszter megjegyzi, hogy a kis droguisták megélhetéséről is gondoskodni kell majd az egészségügyi törvény megszerkesztésénél.

Zoltán Béla a gyógyszerárak gazdasági helyzetét ismerteti, amelybe

a proletárdiktatura következtében jutottak. Olyan intézkedésre van szükség, amely a patikák életképességét, illetve normális működésüket biztosító talpraállítástuk lehetővé teszi.

Amellett, hogy a gyógyszerárú nagykereskedőknek a teljes szabadságot és vele a szabad kereskedelmet biztosítani kívánja, szükségét látja a Gyógyszerforgalmi Kirendeltség fenntartásának, a gyógyszercsempészet csak ott folyhatik, ahol bőségben van gyógyszer és bár ez nálunk nem így van, a gyógyszerek kivitelét mindenképpen meg kell akadályozni. A Gyógyszerforgalmi Kirendeltség hatáskörét a régihez viszonyítottan ki akarna bővíteni. Továbbá egy gyorsan mozgó élő szervnek kellene ennek lenni, amely a gyógyszerészet gazdasági részét napról-napra beálló változásokhoz mértén alakítaná és igazgatná.

A miniszter átadja az elnöklést Kampis államtitkárnak, minthogy neki minisztertanácsba kell mennie. Köszöni a megjelentek részéről az érdeklődést és kéri, hogy az ügy fontosságához mértén lehetőleg egyöntetűen állapodjanak meg annak elintézésében.

Deér Endre dr. Zoltán Bélával ellentétben álláspontját körvonalozza, a kis drogueriáknak megélhetését legális formában biztosítani kell. A régi rendeletek szigorú megtartása már egymagában is biztosítja azon anomáliák megszűnését, amelyek a múltban előfordultak. Ha a közigazgatásban törvényeink védőjét fogjuk a jövőben tudni, akkor még újabb rendeletek nélkül is biztosítva van az a helyzet, amely az összeköttetéseknek és a mi gazdasági biztonságunk aláaknázását lehetetlenné teszi.

A Gyógyszerforgalmi Kirendeltséget feleslegesnek tartja és csatlakozik a miniszter úr kijelentéséhez, amely szerint arra az átmeneti időre, amíg a rendes viszonyok megint helyreállnak, átmeneti szervként a liquidálás alatt álló kirendeltség a mostani körülményekhez szabottan szerepeljen. Mihelyt azonban nem kell az entent bizottságokkal és hasonló szervekkel állami tárgyalás útján az anyagellátást biztosítani, akkorra teljesen feleslegesnek tartja a kirendeltségnek bármilyen formában való fenntartását.

Pollák Akos a szabad kereskedelem biztosítása mellett nem tartaná helyesnek, ha a gyógyszerkereskedés speciális ága valamiképpen megbéníthatnák. A kirendeltségnek oly értelemben való fenntartását az átmeneti időre, ahogy azt az előtte szólók kifejtették, a meglevő gazdasági és politikai okoknál fogva szükségesnek tartja. Biztosítani kell a sima átmenetet. Felemlíti azokat a hibákat, amelyek a kirendeltség régi szervezete alapján észlelhetők voltak. Rámutat, hogy az egészségügyi minisztériumnak gondja tárgyát kell hogy képezze, hogy a szenvedő betegek minél olcsóbban és gyorsabban jussanak gyógyszerkészleteikhez. Úgy hiszi, hogy kompenzáció útján sikerülni fog minden szükségletünk fedezése.

A mi Központi Gyógyszerüzem liquidálását illeti, az jéformán csak anyagi leszámolásban fog állani és mint az üzem helyettes minőségben való vezetője megállapítja, hogy a sima lebonyolításhoz szükséges jóindulat mind-egyik félben teljes egészében megvan. Kívánja még, hogy a kis drogueriáktól elvett gyógyszerárú, amelyeket még a régi törvények értelmében sem volt szabad tartaniok, illetve a 2600/1918. M. E. számú rendelet értelmében be kellett jelenteniök, semmiképpen sem adassanak azoknak vissza, mert ezzel zugpatikákat létesítenénk újból.

Dr. Klein a kirendeltség beszüntetése mellett emel szót, majd Zoltán Béla a fölröértett szavait igazítja helyre, amennyiben nem ahhoz ragaszkodik, hogy a kirendeltségnek legyen széleskörű intézkedési joga a gyógyszerészet gazdasági ügyének intézésében, hanem ő egy szervet kíván, nevezek azt bárhogy és székelykék az bárhol, amelyhez a gyógyszerészek ügyesbajos dolgaik biztos elintézésének tudatában fordulhatnak.

Sefstik László annak okát keresi, hogy miért játszották ki a múltban a legitim gyógyszerkereskedést. A kirendeltség fenntartására vonatkozólag az a nézete, hogy annak a kifejtettek szerint is az átmeneti időn túl semmi szerepe sem lehet.

Kampis államtitkár az előtte szóló megnyugtatóra kijelenti, hogy az egészségügyi törvény lesz hivatva arra, hogy a gyógyszerészekként nem

érvényesülhet és így drogueriába menekült gyógyszereszek elhelyeződhesenek, amivel a panaszok bizonyára meg fognak szűnni.

Seftsik felveti a kérdést, hogy vajon a kis drogueriák által beszállított gyógyszereket visszaadják-e?

Koritsánszky felvilágosítja, hogy a gyógyszereket, amelyeket a népjóléti népbiztosság 40-ik rendelete értelmében szolgáltatottak be a drogueriák, visszaadni nem kell. Erre vonatkozólag különben a legközelebbi rendelkezés azon intézkedése, hogy ilyen gyógyszereket a kis drogueriák nem tarthatnak — maga is feleletet ad.

Pollák Ákos még azt fűzi hozzá, hogy egyébként is kis drogueriák ezen árukat ellenszolgáltatás fejében adták át és így már ezen az alapon sem jogos, hogy azokat visszaköveteljék.

Miután a tárgy ki van merítve és senkisémet kívánt már felszólalni, az elnöklő államtitkár összefoglalja az értekezleten elhangzottakat. E szerint a Központi Gyógyszerüzem felszámol. A likvidálási munka mielőbb megkezdendő. A kormánynak nem képezi célját a Gyógyszerforgalmi Kirendeltségnek fenntartása. Az átmeneti időre e kirendeltség likvidálásának folyamán bizonyos átszervezéssel el fogja látni azt a feladatot, amely mint szükséges fennáll és amely a felszólalásokban kifejezésre jutott. A régi kirendeltség fenn nem marad és ha valami ellenőrző intézkedésre szükség lesz, akkor azt esetleg valamely más új intézkedéssel vagy intézménnyel fogjuk biztosítani tudni. Kíváncsún tartja, hogy hirtőn állapodjanak meg az érdekeltek abban, hogyan képzelik ezt az intézkedést és megállapodásukról értesítsék a népegészségügyi kormányt, amely azután a további szükséges lépéseket meg fogja tenni.

Köszöni a megjelentek érdeklődését és az értekezletet bezárja.

Az értekezlet eredményeképpen az osztály kidolgozásában és a már (241. lapon) említett szakértekezlet valamint a nagykereskedők képviselőivel külön is folytatott megbeszélés után szeptemberben megis jelenik a K. Gy. Ü. felszámolásában és a gyógyszerellátás kérdésében intézkedő rendelet:

„A Magyar Népegészségügyi miniszter 18412/VII. számú rendelete a Központi Gyógyszerüzem és Magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség tárgyában.

1. §. A Központi Gyógyszerüzem működési köre a Magyar Népköztársaság kormányának augusztus 7-iki rendelete folytán, mellyel a gyógyszerárkereskedések, továbbá a 17315/VII. 1919. itteni rendelet alapján, mellyel a gyógyszerárak újból magántulajdonba mentek át, megszűnt. Felszámolásával az átmenet tartamára működő és a 2600/1918. M. E. számú rendelettel létesített Magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség bízatik meg.

2. §. A Magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség feladata, hogy a hazai gyógyszerészeti szükségletet ellássa, az engedményes gyógyszerárkereskedések felett az állami ellenőrzést gyakorolja és a behozatalban és kivitelben a szükséges gazdasági politikai elvek szemelött tartásával a hazai gyógyszerkereskedelmet támogassa.

3. §. Bármely nyilvántartott szert az engedményes gyógyszerárkereskedések kizárólag gyógyszerárak részére szabadon árúszíthatnak.

4. §. Az ország gyógyszer ellátásának biztosítása végett a Központi Gyógyszerüzem által igénybe vett és annak rendeletére beszállított készletek lefoglalása az arra vonatkozó összes intézkedésekkel együtt hatályában fenntartatik.

A gyógyszerárak, az összes budapesti és vidéki drogueriák, vegyszerkereskedések és kereskedelmi üzletek, valamint gyarak által beszállított készletekért az átvétő volt szocializált cégek és gyógyszerárak által fizetendő térítés összegét az átvétel napjának figyelembevételével a Magyar Gyógyszerforgalmi Kirendeltség állapítja meg. Ugyancsak térítés fizetendő a Központi Gyógyszerüzem volt szocializált cégeinek hasonló elvek alapján, a volt szocializált üzemek és intézmények részére kihitelezett árukért. Semmiféle további térítésre nem tarthatnak igényt azok, akiknek beszállított készleteiért a Központi Gyógyszerüzemtől megállapított ellenérték augusztus 16-ig már elszámoltatott, illetve folyósított.

Semmiféle térítést nem igényelhetnek a beszolgáltató cégek oly szer-
rekért és készítményekért, amelyek hivatalos úton elrendelt vegyvizsgálattal
hasznavehetetlennek minősítették és megsemmisítették.

5. §. Ez a rendelet augusztus 5-i joghatállyal lép életbe.

Budapest, 1919. augusztus 27.

Dr. Csilléry, s. k. miniszter.

A rendelet 2. §-a a 40. M. N. N. sz. r.-tel a drogériákból
elvett anyagra vonatkozik. Ugyanis, a behozatali lehetőségtől
teljesen el voltunk zárva s így az anyagbeszerzés ebben az idő-
ben csakis abból állhatott, hogy az országban feltalálható kész-
letek egyenletesen eloszthatnak. A kis drogueriák, továbbá egyes
jobbán felszerelt gyógyszertárak anyagkészletei szolgáltak az
egyes gyógyszertárak igényeinek kielégítésére és a rend az volt,
hogy azon anyagért, amelyek a nagykereskedésekben nem voltak
beszerezhetőek, az üzembiztosok a K. Gy. Ü. anyagbeszerzési
osztályának vezetőjénél jelentkeztek és a feltalálható készletekből,
amelyek a beszolgáltatót leltári adatok alapján kartotéken voltak
kimutatva, történt a kiutalás. Mint jellemző korténeti adatot föl
kell jegyezni, hogy amíg egyes gyógyszertárosok, akik bennmarad-
tak gyógyszertáraikban, a legtermészetesebbnek találták az igények
ily módon való teljes kielégítését, addig saját „volt” gyógyszer-
táraik feles készleteinek kiutalása miatt méltatlankodtak.

A drogériákból bevitetett anyagot a K. Gy. Ü. tud. szak-
osztálya megvizsgálta tisztaságra és azonosságra s a rossznak
találtat megsemmisítették.

A K. Gy. Ü. liquidálásával megbízott Lippay ezredes gyógy-
szerészt szeptember végén *Deák* Lajos őrnagy gyógyszerész vál-
totta fel s az ő vezetése mellett folyt tovább a felszámolásnak
pénzügyi és jogi tekintetben egyaránt érthetően komplikált eljárása.

A K. Gy. Ü. Központi személyzetének létszáma augusztus-
ban a felszámolás előtt 67 alkalmazott volt. (Ebből március 21.
után 58 nyert alkalmazást). E személyzet heti fizetése 32,380.—
korona volt.

Ezenkívül voltak a szocializált Thallmayer és Seitz, Koch-
meister Frigyes utóda, Török R.-T. (a Központi Gyógyszerüzem
telepei) alkalmazottai, akiket az egyes szocializált cégek saját
számlájuk terhére fizettek.

Az alkalmazottak létszámát a központ a felszámolással kap-
csolatban, de már azt megelőzően fokként csökkentette.

* * *

Maga az üzemmenet a következő volt. A 3. számú telep
(Zrinyi-u. 3.) volt az elosztó-telep. Ugyanis a kommunizálás után
az volt a rendelkezés, hogy a raktárakat központosítani kell.
Elsőbben a Chinoin-gyár raktárhelyiségeit nézték ki e célra. *De*
Klein Lajos dr. írásban közölte szakszerű kifogásait az ellen,
hogy az egész ország gyógyszerkészletét egy tűzveszélyes
faalkotásu helyiségekbe összpontosítsák. Erre tervbe volt véve a
„Hangyá”-nak épülőfélben lévő telepének elkommunizálása, majd
valamelyik dohánygyárnak raktárhelyiségei. Szántó és Dóczi Wienből

írásban és telefonon egyre sürgették a raktárak (a három szoc. cég készletének) egyesítését, amit a vezetőség lehetőleg huzott, halasztott s abban a formában, ahogy a nevezettek kívánták, nem is valósította meg soha. Mikor azonban a tanácsrendszer a május elei bukáshoz közelség után megszilárdulni látszott, átmenetileg a Zrinyi-utca 3. sz. a. hármasszámú telepre hordatta át a Wienből ekkor párnápra megjött Dóczi dr. úgy a Kochmeister ut.*), mint a Török r.-t.***) cégek gyógyszerkészletét. Az expedíció csak itt folyt. Tekintet nélkül, hogy melyik cégnek alkalmazottja valaki — egyik vagy másik telepre helyezték, ahol ép szükség volt rá. Fizetését azonban annak a telepnek a folyószámla terhére kapta, amelynél eredetileg dolgozott. Minden telepnek külön munkástanácsa volt. Amely — azelőttől, habár egymásmellett barátságban meglévő konkurrensokról volt szó — lehetőleg kellemetlenkedtek a másik „cégtől“ átjött munkásnak.

A 3. elosztótelephez a rendelések a központból tételnek át. Felülbíráltatnak a kiutalási osztálynál s aztán effektuáltatik a rendelés. Az elosztótelep jelenti a defektusokat a bevásárlási osztálynál. Ez szétosztja a szükségleteket s amit itthon termelnek azt a termelési osztályon át szerzi be, míg a többit a külföldön időzött bevásárló csoport lett volna hívatva beszerezni. A termelési osztály viszont azoknál a gyáraknál rendelte volna meg a szükségletet, amelyhez a szervezéskor kiosztatott. Ugyanis a K. Gy. Ü. beszerzésekor felszólítás ment a különböző gyógyszer-vegyészeti, galenikus gyárakhoz és nagyobb laboratóriumokhoz s tervszerűen került ezek között felosztásra minden szükségleti cikknek készítése (tinktúrák, extraktumok, kenőcsök, tapaszok, ampullák stb. stb., — Chinoïni, Richter, Galenus, Labor-gyárak, Bayer, Egger, Rózsavölgyi stb. laboratóriumok.) Több gyár és laboratórium nem is adott választ vagy ha válaszolt — bizonyára nehézséget okozandó politikai okokból így próbálta siettetni a rendszer bukását — kitérő határozatlan választ adott, a rendeléseket nem effektuálta pontosan, szóval csendes szabotálást folytatott. Ez egyébként az egész vonalon tapasztalható volt. A telep nem tartotta be az ügymenetet, hanem többé-kevésbé — érthetően — mint önálló cég működött. A levelezés a régi cégjelzés mellett ment. Idegenkedtek minden új áru tartásától, (pl. azelőtt nem tartott kenőcsök és egyéb galenikumok). Ennek a húzódozásnak is annak bizonyítása volt a célja, hogy a K. Gy. Ü. nem felel meg a várakozásnak s a gyógyszerellátást nem lehet centralizálni.

Az üzem összevágó eredményes munkát biztosító szervezete nem volt kiépítve. Marakodások, kellemetlenkedések, tyukszemrelépés politikája folyt. S így sok helyről panaszok merültek fel a késedelmes szállítás, a rossz ellátás, a hiányos kiadás miatt, holott nagyrészt a rossz viszonyokban rejlett ennek oka (vasuton, postán nem lehetett szállítani stb.)

*) 624.062 K. értékűt.

**) 601.115 K. értékűt.

Végül, mikor Zoltán került az osztály élére s a K. Gy. Ü. 18 milliót kapott dispozicióra. Fehér a Diana igazgató megbízást kapott az egész adminisztráció kiépítésére. Fehér igazgató e munkájáért havi 5000 K-t kért azzal a kikötéssel, hogy a kapott összeg 15.000 K.-nál nem lehet kevesebb. Az egységes Központi szervezet, amelyben a szocializált patikák adminisztrációja, egész anyag és pénzkezelése bekapcsolódott volna, nem épült ki annál az egyszerű oknál fogva, mert a diktatura megbukásával erre semmi szükség sem volt.

Az anyagigénylés először szintén decentralizált volt. Cukrot, szeszt és edényzetet (s hasonló kellékeket: doboz stb.) a Hajó-utcában, gyógyszereket a Zrinyi-utcában, kötszereket pedig a Várban, a népbiztosság VIII. osztályánál (ahol a szakreferens Percs Ernő gyógyszerész és Deák Lajos őrnagy gyógyszerész volt) kellett igényelni. Később mindez a Zrinyi utcai telepre tételezték át. Az üzem felállított egy desztilláló telepet, mivel — tekintettel a nagy tüzelőanyag hiányra — házilag sehol sem lehetett leparlani; a desztillált vizet a Hold-utcában osztatta ki.

Intézkedés történt az ugyancsak hiányzó mosószappan beszerzése iránt is. A szksz. foglalkozott azzal az üggyel, hogy a telepek munkásai a gyógyszertárak számára érkező olajat (ol. maidis), valamint szappant a maguk számára tartják meg. Ez az ügy júniusban a vezetőség erélyes intézkedéseit teszi szükségessé.

A Neosalvarsan hiányra való tekintettel csak kórházak és rendelő intézetek kaptak. A behozatal lehetetlen volt, mert gyártási telepe francia megszállás alatt volt. Illegitim úton (alkalmasint katonai eredetű) a zugárúsok útján került titkos eladásra.

Nagy nehézséget képezett a vidéki gyógyszertárak cukorral és szeszrel ellátása, minthogy sok helyen az illetékes kiutaló hely, vagy ahonnet kiutaltatott, a megszállás következtében elérhetetlen volt. Ilyen gytr.-ak részére kiadható szesz és cukor felett a Gschwindt gyárnál, illetve a Cukorhivatalnál szerzett az üzem dispozició jogot. A szksz. gazdasági tanácsa jul. 31-iki ülésén elhatározta, hogy a fővárosi patikákat a szesz és cukor felvételezése tárgyában 3 kategóriába osztja. S ennek megejtésére kiküldi Grünwald Elemért és Kéler Jánost. Ugyanekkor a K. Gy. Ü. kézi eladási taksa megszerkesztéséről tárgyaló bizottságba dr. Bátorit és Grünwaldot delegálja.

A főváros gytr.-ainak ellátása is késedelmes volt, mert a központosítással egy telepre bízott elosztás helyszűke miatt is nehézségekbe ütközött. Ép ez okból szükséges volt az anyagigényléseket rajonirozni:

Csütörtökön: az I., II., III. ker. és a budafoki —

Pénteken: IX. ker., erzsébetfalvai, kispesti és pestsz.-lőrinci, Szombaton: V. és VI. ker.

Hétfőn: VII. és X. ker.

Kedden: IV. és VIII. ker.

Szerdán: újpesti és rákospalotai gyógyszertárak adhatták

be igényeléstüket, amire ugyanazon sorrendben három napon belül effektuáltattak a rendelések, amiket a 3. sz. telepházhoz szállítottatott.

Sok panaszra adott okot, hogy az üzembiztosok az anyagot szállító kocsikat soká váraták vagy mert az üzembiztos nem volt a kiszállításkor a patikában, visszaküldették. Ugy szintén az anyagok ármegettérítése körül is panaszok merültek fel. A rendelések értelmében 500 K-ig készpénzzel, ezentúl folyószámlára való átutalással kellett fizetni.

Sok üzembiztos a legnagyobb hanyagsággal intézte a pénz-átutalást, ami sok esetben arra indította az üzemet hogy a kiszállított árut ne hagyja ott, vagy hogy 500 K-án felül is készpénzt követeljen. Nehézség volt annak következtében is, hogy a legtöbb patika deficittel dolgozván, nem rendelkezett folyószámlán semmiféle pénzzel, a befolyót pedig felemésztették a személyzeti kiadások.*) Így pl. a szeszgyár csak készpénz ellenében volt hajlandó a kiutalt szeszt kiadni.

A galenikus-készítmények közül időnként közzétette az üzem a Gy. M. L.-ban az elkészülteket s kaphatókat. Ugyanis ezek elkészítésének folytonosságát, illetve, hogy állandóan raktáron legyenek, gyártási nehézségek (rettenetes munkáviszonyok, nyersanyag és fűtőanyaghiány) következtében nem lehetett biztosítani.

Zoltán a programban kifejtett elosztó-telepek szétválasztását akarta keresztülvinni, ami ellen a szksz. élénken tiltakozott és amit nem is lehetett a proletárdiktatura alatt már megvalósítani.

* * *

Zoltán jun. 12-én leír a K. Gy. Ü.-hez s a többi között elrendeli, hogy a bpesti kórházi patikáinak gyógyszerzsükségletét a jövőben ne a Műszerüzem központi gyógyszerraktár kapja, hanem a gyógyszerárak közvetlenül. E téren ugyanis sok olyan visszaélés történt, amelynek a magánbetegek látták káros következtét. Ugyanis a Műszerüzem gyógyszerraktára oly nagymennyiségű gyógyszert igényelt, amit a K. Gy. Ü. nem tudott teljesíteni. A Műszerüzem — a K. Gy. Ü. megkerülésével közvetlenül akart a külföldről gyógyszereket vásárolni s csempészeket hajtott fel. Hazard-ügyletek voltak ezek, mert a vizsgálat során csak olyan kísérleteknek bizonyultak, amelyeken — ha sikerülne — keresni lehetne. Természetes, hogy amennyiben reális ügylet lett volna valamelyik és valóban remélni lehetett a gyógyszerek behozását, akkor annak megvásárlásában a K. Gy. Ü. volt az egyedül illetékes. Jellemző esetkép érdekes feljegyezni azt, amelynél az az aggodalom lépett előtérbe, hogy az egész gyógyszervásárlás-szállítás csak ürügy az ügyletet szorgalmazók hátamegett állók vagyonának kicsempészésére.

*) A gytr.-ak, kórházak, gyermeküdülő telepek és hivataloknak szállított gyógyszerek ellenértékekép fentállt 1,108.715'05 K-át nem lehetett inkasszálni.

Amennyiben az anyagbehozatal már említetten nagy nehézségekbe ütközött, az egész külkereskedelmet a törvényellenes és csempészalapra fektette ez időben maga az államhatalom. A K. Gy. U. is megpróbálkozott ezzel. Egyrészt Kőszegen, másrészt Sopron mellett. A népbiztos rendeletére a soproni egészségügyi biztosság vezetője félmilliót kapott rendelkezésre, hogy kísérelje meg a gyógyszer és kötszer becsempésztését. Maga ajánlkozott erre s eljárása járt is némi eredménnyel, azonban elgondolható, hogy milyen összegekbe került az így behozott, de kiosztásra a szovjett alatt nem került anyag.

Kőszegen át a Szántó pénzszállítmány kicsempésztésével kapcsolatban merült fel a terv gyógyszerek becsempésztésére, ami azonban végig csak terv maradt. Budapestről egy ízben rekompenzációs gyógyszerárút (Purgót) erre csempészttek át. Ez akció körül munkálkodók napi csekély 200 K díjat számítottak fel összes költségeiknek külön megtérítése mellett. A többi között résztvett ennél a szksz. megbízásából *Lengyel Mór* s ugyancsak megváltoztatott érzelmekkel azok iránt, akiket még néhány nap előtt is ádáz gyűlöletet mímelve támadott: *Neuvald Aladár* is. Sápolni akart e zavaros ügyből s megtagadva múltját, kijelentette, hogy alkalmasint tévedett, s helytelenül csélekedett, amikor támadta a gyógyszerárúszedőket és élükön Zoltánt. Kérte kiküldetését csekély 1000 korona költségmegtérítés és másik 1000 korona elszámolás fejében kért és kapott összegek ellenében, (hogy vajon ezenkívül nem kapott-e több pénzt, azt bizonyítani nem lehet, de nagyon valószínűnek látszik, hogy igen.)

Érdekes és megörökiteni való ez, mert ebből láthatjuk, hogy hogyan festettek a „meggyőződésből” magukat „patent bolsevikiek”-nek hirdető gyerek-politikusok, amikor apró üzletecske kínálkován, levetették félelmetes burzsujtevő álarcukat s dörgő: szenny, bűzt, golyót és akasztófát bömbölő deklamálás helyébe csábos, szelid hangon fuvalázták el könyörgő kéréseiket — egy kis hasznocska irányában.

* * *

A rendkívül nyomasztó gyógyszerhiány enyhítésére a termelési csoport a termelés lehető magasra fokozása céljából azzal a tervvel foglalkozott konkrét megkeresés alapján, hogy a szovjett fizetés mellett a prämios rendszert vezetik be. T. i. a gyártást oly irányba kívánta terelni, hogy amennyiben az itthon levő nyersanyagok azt megengedik, elsősorban elsőrendű szükségleti anyagok termeltesse. A K. Gy. Ü.-nek így leszállítható gyógyszerek értéke után a termelésben kiváló szakembereknek megállapítandó %-os részesedés volna fizetendő. A konkrét megkeresés alapja viszont az volt: egyik gyár termelési biztosa havi 5000 K-t kap. Kutató és irányító-vezetője évi 100.000 K-t. Ezenkívül speciális készítmény után három részletben egyenként 50—50 ezer, összesen 150.000 K külön honorárium. Mind ez összegek kékpénzben fizetendők.

Guth népbiztos a tárgy első elreferálásakor a forradalmi

törvényszéket emlegette. S mikor a konkrét ajánlattevőt magához kérte, már nem fogadhatta, mert július 25-ikén az F. K. T. megbízásából Tokaj vidékére kellett utaznia a katonák beszéddel frontontartását megkísérelni . . .

A szovjett államforma ellen való ilyen szabotálás a továbbiakra pedig — annak bukása folytán — fölöslegessé vált.

* * *

A termelés kérdésénél a Sz. N. vegyészeti csoportjával állandó összeütközése volt a K. Gy. Ü.-nek. Ott a gyógyszergyártás kérdésében teljesen járatlan és tájékozatlan emberek intézték a kérdést, akiket mindennél csak a technikai szempontok vezettek. Ismételten olyan kicsiny dolgokat kellett hosszan megvitatni, hogy pl. pil. ferri carb., ferri jodat.-ot fiziológiai stb. okokból kell Tolu-balzsammal bevonni, hogy ezt a Gykv. írja elő, ennek így kell lennie s ezt nem lehet a vegyészmérnöknek tisztán technikai, de elmellőzve az orvosi és hatástani célokat és érdekeket, — mással helyettesíteni vagy egyszerűen elhagyni. Ezeket a megnehezítő körülményeket megszüntetendő tette meg az osztály a már említett lépéseket a gyógyszergyártás autonóm irányításának a K. Gy. Ü. részére biztosítása tekintetében.

* * *

Ugyancsak sok kellemetlenséget adott a Sz. N. külügyi hivatalának az a hivatalos, de meg egyes hivatalnokainak önkényes eljárása, amellyel időnként külföldre utazóknak gyógyszerbevásárlásra engedélyt adott. Galíciai és orosz csempészek, nagyon gyanus alakok ismételten jelentkeztek ilyen megbízásokkal Guth népbiztosnál, vagy Madzsar főcsoportvezetőnél költségeik jegyzékeivel. Végül is aug. 2-án közölte az osztály a külügyi hivatallal, hogy ily dubiózus szolgálatokra nem reflektál, s amennyiben ezek diskreditálják a K. Gy. Ü.-nek hivatalos és egyedül jogos bevásárlását, amelynél az entent-bizottság is jóindulatú támogatásban részesíti, kéri, hogy e megbízásokat vonja vissza, s a jövőben ilyet ne is adjon ki.

* * *

Atudományos és kísérleti osztály, melynek elnöke *Deér Endre* dr., előadója pedig a termelési csoport vezetője *Alberti Andor* volt, tagadhatatlanul szép és céltudatos munkát végzett. Időnként üléseket tartott, amelyen minden érdekelt bevonásával az esetenként szükségesnek látott inézkedéseket tárgyalták meg. E gyűlésekre meghívták Vámosy, Winkler egyetemi, Zemplén Géza műegyetemi, Augusztin Béla, Darvas Ferenc, gyak. tanf.-i tanárokat, Hahn Dezső munkáspénztári vezetőorvost és mindenkor azon speciális orvosokat, akiknek szakismerete a tárgyalásra kerülő kérdésnél nélkülözhetetlen; Seitz Ottó nagykereskedő, Wolf Emil és Reitmann Nándor, továbbá Mezei Albert vegyészeket, az utóbbi a Sz. N. részéről, míg a gyógyszerészek köréből: Andriska, Bayer Antal, Deér, Donáth Jenő, Fauser, Forgács, Kazay, Karlovsky, Mohr Gyula, Weber Dezső és Zoltán Bélát.

Három gyűlést tartott. Máj. 30-án a gyógyszerzappanok, gyógyszer-cukorkák, hivatalos készítményekkel azonos gyógyszerkülönlegességek, labdacskok helyett domborúan préselt tabletták, fogorvosi tömő és egyéb vegyszerek gyártása, valamint egyes gyógyszerkülönlegességek további gyártásának kérdése került megtárgyalásra.

Június 20-án a gyártani szükségesnek talált gyógyszerzappan típusokat beszélték meg, valamint a M. N. N. által a K. Gy. Ü.-nél megrendelt fogorvosi gyakorlatban szükséges tömő anyaggyártását, amelyek közül a jövőben az arsen-pasztát, s általában erőshatású anyagot tartalmazókat a nb. i osztály rendelete alapján a gytr.-ak adták volna ki.

Július 29-én tartott gyűlés tárgya a magyar gyógyszerkönyv hivatalos kiadásában megjelenő pótléka volt. Eszerint a „belföldi gyógyszertermelés megszervezésének bonyolult folyamata s a külföldi behozatal akadályai miatt mutatkozó zavarok” elhárítása céljából 52 hivatalos szer készítését anyaghiány miatt átmenetileg beszüntet, 40 szer készítésénél módosítást állapít meg, 19 szerre pedig új előíratot közöl.

Ez a nagyszabású munka, dacára semmiféle politikai változással el nem évülő nagy értékének és jelentőségének, a proletárdiktatura bukása következtében nem jelent meg.

A különlegességi rendelet (21. M. N. N.)-ben előírt intézkedések végrehajtásával a gyógyszerészosztály a K. Gy. Ü.-met bízta meg és feladatává teszi a Tudományos és kísérleti osztálynak, hogy döntéseit megfelelő szakemberek bevonásával hozza meg és felhatalmazza, hogy az igénybe vett szakemberek működése megfelelőképpen honoráltassék. E megbízás alapján különlegességi bizottságot alakít, amellyel felülvizsgálat tárgyává teszi a forgalomban lévő készítményeket. E bizottság tagjai Dr. Deér, Alberti, Dénes József, Mór Gyula gyógyszerészek, Vámosy Zoltán, Lévy Lajos, Biró Gyula, Dr. Gusmann József, Dr. Stinyey József, Dr. Hahn Dezső orvosok és Mezey Albert vegyész.

A gyógyszerkülönlegességek, a különféle egészségügyi készítmények és piperecikkek forgalombahozatala körül tapasztalt rendszertelenség megszüntetését, s azok árának megszabására szükséges egységes rendszer megalapozását tartotta sürgős feladatának, amelyre vonatkozó tárgyalásába többeket is bevont. E tárgyalások eredményeképp a különleges készítményeket 3 csoportba osztották:

I. Gyógyszerkülönlegességek. Ide tartoznak mindazok a készítmények, amelyek orvoslás céljaira készülnek, egyszerű vagy összetett alakban gyógyszereket tartalmaznak és a nagyban előállító eredeti csomagolásban fogyasztásra készen kerülnek forgalomba. Ilyenek: Gyógyborok, gyógyszer-cukorkák, gyógyszerzörpők, gyógykenőcsök, kupok, fluidumok, injekciók, pasztillák, pirulák, serumok, tabletták, tablionok, tabloidok, teák, sebtapaszkok, gyógyszeres ragtapaszok és gyógyszer tartalmú tápszerkészítmények.

II. Egészségápoló készítmények csoportjába azok az orvosi

gyakorlatban használt, nagyobb részt külső használatra szánt különleges készítmények tartoznak, amelyek inkább hygienikus, mint gyógyító rendeltetésűek. Ezek: Szájvíztableták, gyógyszeres szappanok, hintőporok, fertőtlenítő szerek, ásványtermékű és szénsavas fürdősó, gyógyfürdő készítmények, kéz- lábizzadási és nátha elleni szerek, ragtapaszok és a tápszerek. Idetartoznak még az állati bedörzsölő szerek, az állati tápszerek.

III. Piperekészítmények csoportjába soroztatnak mindazok a különleges készítmények, melyek gyógyítóhatás nélkül csupán a rendszeres és mindennapos testápolás vagy szépségápolás céljaira szolgálnak, mint ilyenek közszükségletet képeznek. És pedig: Fogporok, fogpaszták, szájvizek, arckenőcsők, krémek, haj, kéz és körömápoló szerek, champonok, pouderek, borotvakrémek és szappanok, pipereszappanok, illatszerek.

Az I-ső csoportba tartozó gyógyszerkülönlegességeket kizárólag csak gyógyszerárak árúsítanak. Természetesen az erősebb hatású szereket tartalmazó készítmények csak orvosi rendeletre adhatók ki. A II-ik csoportba tartozó készítményeket vegyszerkereskedők, illetve kötszerészek is árúsíthatják. Piperekészítmények szabadon lennének árúsíthatók. Az árakra vonatkozó megállapodást a taksarendeletek tárgyalásánál találjuk.

A forgalomban lévő különlegességek közül aug. 1-én tesz jelentést a minisztériumnak, amelyben 11 készítmény betiltását kéri. Részben mint teljesen felesleges, részben hatástalanok, részben mert emellett még kuruzslást is űz egyikkel-másikkal készítője.

* * *

Nem szabad szó nélkül elhaladni azon szomorú kortörténelmi adat mellett, amely a fentiekkel kapcsolatban a K. Gy. Ü. vezetőségéhez intézett alábbi levélben foglaltatik. A szellemi munkás munkáját minimumra becsülték — politikából avagy kicsinyes tüszúrások okozása céljából: teljesen mellékes — és bűnös módon a legkiválóbb szellemi férfiak elkedvetlenítésén dolgoztak, hogy aztán ezeknek epigonjai fölübük kerülhessenek.

A levél a következő:

„Kedden esti értekezletünk alkalmával ígéretet tettem ugyan, hogy az üzemben tartandó speciálítások elbírálása szempontjából tartandó mai értekezleten résztveszek, e szándékomtól azonban elállók és kijelentem teljes tisztelettel a t. vezetőségnek, hogy ezentúl semmiféle értekezleten részt nem veszek. E magatartásom indoka részben a már kedden este magánbeszélgetésben kifejtett amaz eljárása fölttes hatóságomnak, amelyből csak az tűnhetik ki, hogy képzettségem és szakértelmem assistenseimnél, sőt ha szélesebb körben teszek összehasonlítást, még sokkal alacsonyabb képzettségű munkásokénál sem becsülik többre, mert hiszen mindenkinek egyéni becsé keresményéből, munkájának eredményéből, illetve annak anyagi elismeréséből ítélhet meg. Megerősít ebbeli szándékomban a közözt. népb. tegnapi napon kézhez vett leirata, amelyben értesít, hogy a gyógyszer-tani tanszéknek vezetése és Bókay professzor helyett a rendes kötelező előadások megtartása honoráriumaképen 1919. április 1-től főgva havi 500 koronát utalt ki számomra. A t. vezetőség belátására bízom annak megítélését, hogy ebben egy rendes egyetemi tanár szellemi munkájának és fizikuma túleröltetésének milyen elismerése nyilatkozik meg; a magam részéről azonban abból csak azt a következtetést vonhatom le, hogy szakértelem és reátermetségem egy közön-

reges, nem is szakképzett fizikai munkásénál is sokkal alacsonyabbra becsültetik. —

Ily körülmények között elkéserebve bár, de kötelességszerűen és szó nélkül végeztem a tanszékeimmal járó súlyos munkát, de ezenkívül fizikumomat, azt valóban meghaladó túlmunkával terhelni nem vagyok hajlandó és szívenletesen alacsonyra bélyegzett szakértelmemet föltolni nem fogom.

Maradtam a t. vezetőségnek irányomban eddig tanúsított mindig megtisztelő bizalmaért őszinte köszönettel, Bpest, július 30. dr. Vámosy, egyet. ny. rend. tanár.

Ennek alapján a sérelmet teljesen magáévá téve, a K. Gy. Ü. felírt a nb.-hoz és Vámosy és Winkler professzoroknak június 1-től visszamenőleg 650 korona heti fizetést és szaküléseként 100 korona megállapítását kéri.

A közbe beállott rendszerváltozás következtében a gyógyszerészosztály ilyértelmű javaslatát nem tudta rendeletileg kiadni.

* * *

A gyógyszerek árának megváltoztatása ahogy említettük, még a népkormány rendelete következtében a K. Gy. Ü. (Gy. F. kirendeltsége) tárgykörébe tartozott.

Ennek megfelelően még a kommunista-puccs előtt kidolgozott árszabás kiadását szorgalmazta áprilistól kezdve a nb.-i gyógyszerész-osztálytól, minthogy nem volt tisztázva az a körülmény, hogy márc. 21-ike után is megilleti-e a taxa kiadás joga a K. Gy. Ü.-et. Az osztály nagyon húzódott az emelt taxa kiadásától. Az üzem vezetősége pedig egyre szorgalmazta a mielőbbi kiadását, hogy a nagyfokú deficit valamivel eliminálható legyen s az átmenet következtében ne legyenek a gytr.-ak nagy megrázkódtatásnak kitéve. György Mátyás (teljes joggal) a kommunista hirdetett elvekkel szembe helyezkedő intézkedést látott abban, hogy a kommunista termelés, a gyógyszerellátás köztulajdonba vett állami ellátása folytán a beteg jelentősen drágábban jut a maga gyógyszeréhez, mint ahogyan ez a magántulajdonon alapuló rendszer mellett s magán kézben levő gyógyszeretárakból történt. Azonban Hevesi népbiztos (akihez az üzemvezetőség az osztályon tapasztalt idegenkedés következtében fordulni kényszerült) nem volt oly skrupulózus a hirdetett elvek ellenkező megvalósításával szemben és utasította Györgyöt a felemelttélű taxa kiadására.

A taxa, mint a F. K. T. CX. sz. rendelete június 3-án meg is jelent:

1. §. Egyes gyógyszereknek, továbbá a kötőszereknek és edényzetnek gyógyszeretárak által felszámítható új árát a Forradalmi kormányzótanács a mellékelt árszabás szerint állapítja meg.

A gyógyszerek és kötőszerek árszabás szerinti árához azonban még 60% pótdíj járul.

2. §. Az államkincstár, a közalapok, az országos betegápolási alap, az 1917. évi XIX. t.-c. alapján alakult betegsegélyző pénztárak, bányá-, kőhó- és vasművek társulái, valamint a dohánygyári betegsegélyző pénztárak terhére kiszolgáltatott gyógyszereknek árából — addig is, míg más rendelkezés nem történik — 30% levonandó. Ezt az engedményt a számlák végösszegéből egy összegben kell levonni. Ezen rendelkezés folytán az eddigi szerződések érvényessége megszűnik.

3. §. Az állatok számára gyógyszereket, úgyszintén sebészeti kötőszere-

szereket és edényeket is az emberek részére szóló gyógyszerek árszabása szerint, levonás nélkül kell számítani, de mindig a legegyszerűbb módon „expeditio simplex” kiszolgáltatással.

4. § Mindazon szerek áaira nézve, amelyek a jelen árszabásban nem foglaltatnak, további intézkedésig az árszabásra vonatkozó legutóbb kibocsátott rendeletekben és a bővített árszabásban megállapított árak irányadók.

A gyógyszerárszabás tárgyában kiadott 183.546/1916. számú rendeletnek a jelen rendelet által nem érintett részei, valamint a 165.897/1918. számú körrendeletben megállapított munkadíjak tovább is érvényesek.

5. §. Abban az esetben is a jelen rendeletnek megfelelő árszámítást kell alkalmazni, ha a rendelés az 1898. évi 90.000 számú szabályzatban előírt vényminták szerint történnek.

6. §. A gyógyszerértárba visszahozott és megvételre felajánlott tiszta és ép üvegeket és tégelyeket a gyógyszerész az árszabás szerinti ár 70%-ért visszavenni köteles.

Ha az orvos a vényt „vitr. adlatum” jelzéssel látja el, csupán a megfelelő tisztításért számítható 30 fillér.

7. §. Ez a rendelet 1919. június 6-án lép életbe.

Budapest, 1919. június 3.

A Forradalmi Kormányzótanács.*

Ez árak mellett azonban úgy a K. Gy. Ü., mint az egyes gyógyszerértárak is ráfizettek. Mire az országos központi árvizsgálóbizottság a következő elaboratorumot terjeszti július elején a Népgazdasági Tanács elé:

A régi árszabás következő alapon történt:

1. Az üzemnél a beszerzési árhoz 33%-ot adtak hozzá, melyből 28% a nagykereskedőt, 5% pedig az állampénztárt illette, ezen 5%-ból történt a gyógyszerforgalmi fedezése.

2. A gyógyszerértáraknál a jelenlegi taksa a következőképp adódik ki: békealapár hozzáadva 40% gyógyszerértári regie és az egész összeghez hozzáadva egy 60%-os háborús pótlék. Az elkészítés költségei 2.20 koronás órabér alapulvételével számíttatnak fel.

A gyógyszerüzem jelenlegi személyzeti költségei kb. 45%-ot tesznek ki, minthogy a hivatal és elosztótelepek pld. Thalmayer és Seitz személyzetének fizetése emelkedett. Valutáris differenciák és a bevásárló költségei további 10%-ot tesznek ki. A nyersanyagok áremelkedése átlagban felvehető 45%-nak, úgy hogy a nagykereskedelmi árakat, illetve a gyógyszerértárak részére történő átadási árakat 100%-al kellene felemleni.

A gyógyszerértárak jelenleg egyrészt az alkalmazottak fizetésének emelkedése következtében, másrészt a gyógyszerek és piperecikkek forgalmának esőkkenése következtében, főleg pedig azért, mivel a legtöbb gyógyszernek nagykereskedelmi ára már a háború alatt tetemesen emelkedett, úgy hogy ezt az áremelkedést nem rekompenzálta az átlagos 60%-os háborús felár a gyógyszerértárak ezen okokból átlagban szintén ráfizetnek az üzemükre.

Jelenleg a gyógyszerüzem nagyobb mennyiségű bevásárlásokat eszközöl a külföldön, melyek ha le lesznek bonyolítva, előreláthatólag 6 hónapra fedezni fogják az ország gyógyszer ellátását. Ezen új beszerzési árak alapján egy egész új gyógyszerértaksa összeállítása válik szükségessé, ami azonban körülbelül 6 heti munkát vesz igénybe. Addig is, hogy a Tanácsköztársaság a gyógyszerellátásra rá ne fizessen, egy provizorikus megoldás lenne szükségese, melyre vonatkozólag a javaslat a következő:

A gyógyszerek jelenlegi nagykereskedelmi árait felemeli a gyógyszerüzem 120%-al. A gyógyszerértáraknak békebeli taksáját, mely áll a békealapár + 40% regie + elkészítés költségei: ezen taksát 200%-al kellene emelni.

A különlegességek közül:

1. a gyógyszerkülönlegességeknél és egészségügyi készítményeknél (pld. Lysoform) 50% lenne felszámítandó a gyógyszerüzem részére, a gyógyszerértár pedig az ő bevásárlási árához még 50%-ot adna hozzá (a gyógyszerkülönlegességek gyógyszerértári árára vonatkozólag eddig nem volt egyéges, megszabott eljárás.)

2. Pipere-cikkeknel a gyógyszerüzem az előállítási árhoz 50%-ot a gyógyszerértár pedig az ő vételárához 100%-ot adna hozzá. Minthogy háború alatt és a gyógyszerárak rentabilitását főleg a piperecikkek árúsítása biztosította.

Betegsegélyző-pénztárak tagjai minden gyógyszerértárban 30%-os árkedvezményben részesülnek.

Tovább feldolgozó gyárak a gyógyszerészeti nyersanyagot önköltségi áron kapják (beszerzési ár + regie.)

Itthon előállított gyógyszerek és gyógyszerkülönlegességek külföldi árait a gyógyszerüzem esetről-esetre minden kötésnél a rekonpenzáció mértékéhez képest állapítja meg és erről a Népgazdasági Tanács VII/2. főosztályát értesíti.*

A K. Gy. Ü. vezetősége a nagykereskedelmi árhoz 100%, a gytr. 60%-os felára helyett 150%-osat ajánlott. A Népgazdasági Tanács döntése alapján a K. Gy. Ü. kidolgozta a taksát, amely mint 68. N. K. N. rendelet július 26-án kiadatott.

E rendelet kimondja:

„A szesz kereskedelmi árának felemelése folytán a szesznek és a szeszszel készült gyógyszereknek az F. K. T. CX. sz. r.-ben a gyógyszerértárak részére megállapított alapárak 1919. jún. hó 4-étől kezdve*) 150%-al magasabban számítandók:

(66 készítmény árát közli itt.)

Ezen árakhoz július 16-ig 60%-os pótdíj, július 16-tól bezárólag július 20-ig a Központi Gyógyszerüzem 3.970/1919. sz. rendeletének megfelelően 200%-o pótdíj számítandó hozzá.

A Népgazdasági Tanács VII. főosztályának 2.067/1919. sz. alatt kelt rendelete folytán július hó 21-től kezdve a szesznek és az összes szeszszeszkészítményeknek árai 150%-al alacsonyabban, vagyis az eredeti árszabásbeli alapáraknak megfelelően számítandók. A jelzett időponttól kezdve a Forradalmi Kormányzótanács CX. számú rendeletében, illetőleg amár régebben kiadott és még érvényben lévő hivatalos és bővített árszabásokban, azok függelékeiben megállapított árak tekintendők alapárakul. Ezen árakhoz a Népgazdasági Tanács idézett számú rendelete értelmében július hó 16-tól kezdődőleg a fentiek szemelött tartásával — a Cognac és Vinum Tokajense kivételével — 200%-o pótdíj számítandó.

A Cognac ára 100 grammonkint 17 korona, a Vinum Tokajense ára 100 grammonkint 12 korona, mely összeghez pótdíj nem számítható.

A kötszereket, betegápolási cikkeket, gyógyszerkülönlegességeket, egészségügyi, pipere és kozmetikai készítményeket a gyógyszerértárak a számlaszerinti áránál 50%-al magasabban árusíthatják, kivéve azokat a készítményeket, amelyeknek legmagasabb vagy tájékoztató árát valamely hatóság már megállapította, ez utóbbiakat az illetékes hatóság által megállapított áron kell árusítani. (Tápszerkészítmények, serumok stb.) A detailadási árakat a Központi Gyógyszerüzem számláin feltüntetni és azokat a gyógyszerértár köteles a cikkek átvételekor a csomagoláson feltüntetni; a kötszerek detailárait a gyógyszerértár ugyanesak köteles a csomagoláson feltüntetni.

A gyógyszerek kiszolgáltatásához szükséges edényekért és dobozokért a gyógyszerértárak a Népgazdasági Tanács 28. számú árrendelete (I. a Tanácsköztársaság“ július 15-én megjelent 92. számában) alapján az alábbi árakat számíthatják fel*:

(Itt közli az árakat)

A továbbiakban kimondja, hogy az edényzethez a 200%-os pótdíj nem számítható. Megszabja, hogy milyen áron kell vissza-

*) Ekkor ugyanis csak kommuniké alakjában jelent meg az áremelés a lapokban, s a Tanácsköztársaság nem közölte.

venni a vissza vitt tiszta és ép üvegeket és tégelyeket. Elrendeli, hogy

„a volt magyar Belügyminisztériumnak 183546/916, illetve 165897/1918. sz. rendeletében megállapított és ezidőszert érvényben levő összes munkadíjak szintén 200%-al magasabban számítandók. Ennélfogva a vények árszabványozása a következő lesz; a) gyógyszerek, b) munkadíjtételek, összeg, 200%-os és edényzet felár nélkül. Majd a végösszeg.

Megállapítja az ásványvizeknek és forrástermékeknek a gyógyszerárak által *pótdíj nélkül* felszámítható legmagasabb nettó árait. És végül, hogy a F. K. T. CX. sz. r.-ének 2. és 3. §-ban foglalt rendelkezések továbbra is érvényesek.

A kommunista gazdálkodásnak fokmérője ez a taksa és egyben kellő igazolása a bizonyos kari oldalról éveken át hirdett azon elvnek, hogy a gyógyszerellátás államosítása olyan nagy pénzügyi megterheléssel jár, hogy azt még a konszolidált gazdasági viszonyok között élő ország sem bírja ki. Követeli pedig e nagy pénzügyi áldozatot a gyógyszerészet államosítása akkor, amikor ezáltal sem jobb, sem olcsóbb ellátása a gyógyszerigénylő betegeknek nincs biztosítva. Mert ha levonjuk is a kommunon alatt az államosítás legdrasztikusabb formájában történt tudatos visszaéléseket és azokat az üzemi vezetésnél észlelt anomáliákat, amik abból eredtek, hogy a politikában és nem szak-képzettség tekintetében „megbízhatónak” mondtak, látták azt el, akkor is meg kell állapítani, hogy minden államosítás nélkül, egyszerűen a rendeletek pontos betartását szigorúan ellenőrizve a legfokozottabban lehet biztosítani a jó és pontos ellátást, ami úgy az állam, mint a beteg közönség, mint az általános egészségi helyzet elsőrendű érdeke.

* * *

A Népgazdasági Tanács 2067. sz. leirata elrendelte, hogy a K. Gy. U. a tovább feldolgozó gyárak részére nyersanyagot önköltségen adja tovább. Ezzel szemben szükségesnek mutatkozott, hogy a termelvények felett az üzem rendelkezzeék. Az osztály a már említett*) s a Népgazdasági Tanácsnál történt eljárása, s a csoportvezető Pfeiffer professzor hozzájárulása alapján kidolgozta a következő rendelettervezetet:

„1. §. A közszükségletnek gyógyszerrel, gyógyszerkülönlegességekkel, egészségügyi, pipere és kozmetikai készítményekkel való zavartalan ellátása szempontjából felhatalmaztatik a Központi Gyógyszerüzem, hogy ezen készítményeket a készítő gyáraknál, laboratóriumoknál lefoglalhassa és azok arányos elosztásáról saját hatáskörében intézkedjék.

2. §. Ezen készítményeket előállító gyárak vagy laboratóriumok kötelesek heti termelvényeikről a Központi Gyógyszerüzemnek jelentést küldeni. Készítményeiket csakis a Központi Gyógyszerüzem útján és annak rendelkezései szerint és az általa megállapítandó eladási árban hozhatják forgalomba.

3. §. Ez a rendelet megjelenése napján lép életbe és aki ellene vét, a Forradalmi Törvényszék elé kerül.

Budapest, 1919. évi július hó 24-én.

A Népjóléti és Közegészségügyi Népbiztoság.*

*) Lásd 219. oldal.

A rendelet azonban Guth népbiztosnak már említett távolléte következtében nem jelenhetett meg, mert a hozzájárulása bár nem, de aláírása hiányzott az előadói ívről. Közben beállott a helyzetváltozás s így fölöslegessé vált a rendelet. A K. Gy. Ü. még augusztus 1-én leiratban kap felhatalmazást arra, hogy az összes gyógyszerészeti, gyógyszervegyészeti gyárak, laboratóriumok, gyógyszer, gyógyszerkülönlegesség, egészségügyi, pipere és kozmetikai készítményeit lefoglalhassa és azok felett kizárólagos joggal diszponálhasson. Egyben felhatalmazást nyer arra, hogy a gyógyszerüzemen kívül bárholnan beszerezze.

* * *

A gyógyszerellátásról szólva, ha csak röviden is, érinteni kell azt a nagy visszásságot, amely abból származott, hogy akkor, amikor a katonaság, a forradalom és a fegyverszüneti szerződés megkötése után, leszerelőben volt, a harcterekről s katonai intézményekből hazamentett gyógyszerek és egészségügyi anyagok nem kerültek a polgári szükséglet fedezésére. A katonai vezetők, vagy a katonákból lett polgári vezetők, mint azon társadalom (a katonaság) külön és saját tulajdonát, amelyhez ők maguk még most is (vagy azelőtt) tartoztak, féltve elkülönítették és külön kívánták kezelni.

Még a háború tartama alatt megállapítható volt, hogy inkább pusztulni, veszni, romlani engedtek a katonaságnál nagy és felbecsülhetetlen értékű tartalékokban lévő olyan anyagot is, amit a polgári ellátás régen nélkülözött, mintsem hogy az osztrák katonai copf, akár egy szemernyit is átengedjen belőle.*)

Mikor aztán Odesszából, Máramaroszigetről s más katonai egészségügyi raktárakból, kórházakból stb. felmérhetetlen becsű, itt régen elfogyott s nélkülözött gyógyszerkincs került mint mentett árú Budapestre, az érvényesült kicsinyes szempontok következtében elkallódott, elveszelődött jórésztben, mielőtt tető alá, őrizetbe került volna.

Amikor végre a 16-os helyőrségi kórháznál berendezendő egészségügyi raktárba került, egy igen jelentős része a hajóból és vonatokból, akkor napirenden volt betörések útján elveszett, vagy csempészek és zúgárosok kezére került. Nagynehezen megindult aztán a megmaradt anyag biztonságba helyezése.

Később az említett helyről a honvéd ruharaktárba költözött át a gyógyszer és egészségügyi anyagraktár. Az akkori viszonyokban kell keresnünk annak magyarázatát, hogy fel merjünk tenni, hogy e költözés sem volt az anyag előnyére. Valószínű, hogy nem szaporodott ez meg. Köztudomásu volt akkor, hogy az emli-

*) Koritsánszky Ottó, aki bizonyára nem volt az egyedüli, aki előtíti megbotránkozásában, hogy a polgári ellátásnak szolgálatot tegyen, még 1918. július 30-án beadvánnyal fordult ez ügyben a közös hadügyminisztériumhoz, amelyben a többi javaslata mellett a pusztuló anyagoknak a polgári hiányok kiegészítésére fordítását javasolta. Felterjesztését eljuttatta másodlatban a belügyminisztériumba, az Országos Gyógyszerész Egyesül t elnökéhez és a Pharmaceutische Posthoz, interveniálás céljából.

tett ruharaktárban óriási arányú lopásoknak jöttek nyomára. Nagyszerencse volt, ha ennél jobban lehetett megőrizni a polgári részről nem kevésbbé, de talán tárgyilagosabban, mint katonai részről — féltett gyógyszeranyagot.

E raktárnál szolgálatot teljesített gyógyszerészek *Sebestyén* Imre és *Linger* József vezetése mellett szinte lehetetlenné tették, a parancsnokló orvosok működését. Folytonos torzszalkodás, szabotálás, küldöttségjárás folyt, ahelyett hogy az anyagot elrendezték s leltározták volna. Így történt meg, hogy az anyag leltározása még 6 hónap múlva sincs meg és júniusban is csak hozzávetőleg volt meg.

A gyógyszerész-osztály, hogy rendet teremtsen, az osztály akkori helyettes vezetőjét, *Térit* bizta meg az egészségügyi anyagraktár gyógyszerosztályának vezetésével. Azonban *Téri* sem ment semmire s az anyag biz leltározatlan maradt.

A gyógyszerészeknek ez a — hogy gyengéden fejezzük ki magunkat — nem kellő lelkiismereti munkája ölelkezett azzal a nagyfokú hatásköri féltékenységgel, ami az innét kiutalandó anyag utalványozási jogát illetve. Amikor a V. H. operációjával kapcsolatban mint több és több gyógyszert igényeltek a katonák, az utalványozási jog a M. N. N. katonai osztályát illette. Az utalványozási jog személyekhez volt kötve s amikor egy bányánál fellépett járvány preventív leküzdésére a népbiztossági főcsoportvezető felhívta a K. Gy. Ü.-t, hogy mivel a szükséges anyag csak a Katonai Egészségügyi anyagraktárnál van meg, onnét szállíttassék sürgősen a szükségelt mennyiség, akkor a gyógyszerosztályt akkor vezető *Sebestyén* azon az alapon tagadta meg a kiadást, hogy sem a főcsoportvezetőnek (államtitkár), sem a K. Gy. Ü.-nek nincs rendelkezési joga az anyaggal.

Ilyen és hasonló kiabáló példák szóltak amellet, hogy a gyógyszerkészletet a K. Gy. Ü. vegye át. Mikor *Zoltán* az osztály élére került, bizottságilag megtekintette a katonai készletet és ott igen sok nagymennyiségű olyan gyógyszert is talált hónapok óta teljes érintetlenségben, amiket a polgári ellátásban egy évnél is hosszabb idő óta teljesen nélkülözni kellett.

Még ez az érv sem volt eléggé meggyőző arra, hogy milyen kár származik ezen anyag külön kezeléséből. De a népbiztos és főcsoportvezető a kellő szakbelátással volt s a gyógyszerek feletti rendelkezés jogát megadták a gyógyszerész-osztály vezetőjének, aminek következtében több gyógyszer átkerült a K. Gy. Ü.-hez. Csakhogy sajnos későn, mert a raktárban tároló gyógyszerek, mint egyéb egészségügyi anyagok is, teljesen elvonattak a hazai ellátástól, minthogy a megszálló románok magukkal vitték.

* * *

A K. Gy. Ü. május végén statisztikai adatok egybeállítására céljából a következő kérdéseket intézte az üzembiztosokhoz azzal a meghagyással, hogy a válaszokat úgy a „volt” tulajdonosnak, mint az üzembiztosnak alá kell írni:

1. A gyógyszerár neve és helye. 2. Mennyi volt a gyógyszerár forgalma: 1919. január, február, március, április, május havában? 3. Mennyi volt az állandóan foglalkoztatott alkalmazott gyógyszerészmunkások száma: 1919. február 1-én, 1919. május 1-én? 4. Mennyi volt az állandóan foglalkoztatott segéd munkások száma és milyen minőségben: 1919. február 1-én, 1919. május 1-én? 5. Mennyi volt a személyzeti regie: 1919. február 1-én, 1919. május 1-én? 6. Mennyi hitelt és honnan vett a gyógyszerár igénybe árúra? Mennyi hitelt és honnan vett a gyógyszerár igénybe személyzetre? 7. Mennyi újabb hitelt vesz igénybe az 5. és 6. pontokban körülírt célokra? 8. Ha deficit van, mi az oka az üzembiztos véleménye szerint? 9. Ugyanez a volt tulajdonos véleménye szerint? 10. Hogy lehetne a deficitet megszüntetni az üzembiztos véleménye szerint? 11. Ugyanez a volt tulajdonos véleménye szerint? 12. Van-e a gyógyszerárban felesleges gyógyszerészmunkás, segéd munkás (munkakörök szerint részletezve)?

A rendkívül sokatmondó, tanulságos válaszok összefoglalva itt következnek:

Összesen 111 gyógyszerár küldött csupán választ, mégpedig 40 vidéki és 71 fővárosi.

Ezekben febr. 1-én 329 gyógyszerészalkalmazott volt, máj. 1-én 393 (64-gyel 16³⁰/₁₀₀ al több). A segéd munkások száma 363 volt februárban, míg május 1-én 38-al több és pedig: 5 csomagolóval, 4 technikával, 16 pénztárosnővel, 6 laboránssal és 7 takarítóval. A személyzet fizetése február 1-én 396,721 korona, május 1-én 1.143,245 K. Havi többlet 746.524 K. Vagyis maga a többlet csaknem kétszerese annak az összegnek, ami februárban az egész személyzeti kiadást képezte. Az igénybe vett hitel anyagra 132,087-22 személyzetre 590,119 62 K. volt.

Felesleges munkásként 6 gyógyszerészt, 2 gyakornokot, 9 csomagolót és 11 technikát jelentenek be összesen 15 helyről.

A többi kérdés (7—11.) javarészt válaszolatlan maradt vagy teljesen közömbös, érdektelen válaszok érkeztek arra. A forgalmi kimutatás bennünket itt nem érdekel s elég ha annyit jegyzek meg erre, hogy a forgalom sehol sem mutat emelkedő tendenciát, dacára a magasabb taxának. (Ekkor még nem volt a 200% életben.)

Meg kell még azt jegyezni, hogy a személyzeti fizetés később még emelkedett s így hozzávetőlegesen képet alkothatunk magunknak, hogy június és július hónapban mily óriási összegébe került az országnak az államosítási kísérlet, amikor májusig csupán 111 patikánál kereken ³/₄ milliót fizetett rá, amikor pedig meg voltak még az egyes patikáknál a tulajdonos vásárolta anyagkészletek.*)

* * *

A gyógyszeredényzet árait egymáshoz viszonyítva és azt százalékban kifejezve szintén érdekes képet kapjuk arról, hogy a kommunista garázdálkodás hova vezetett:**)

Szembe állva az 1919. márc. 1. megelőző időből származó gyári beszerzési árakat a jelenlegi (júl. végei) átvételi (gyári) árakkal, ez utóbbi 150% emelkedést mutat.

Az 1919. márc. 1. megelőzőleg érvényben volt gyári beszerzési ár szerint

*) Vess össze 136. old.-lal.

**) Az összeállítás Békefy Béla a K. Gy. Ü. volt üvegreferense adatai alapján való.

és az 1919. márc. 1. szabad (magán) kereskedelem részére engedélyezett árak mellett az eltérés átlag 80%.

A szabad (magán) kereskedelem részére 1919. márc. 1. engedélyezett, és a jelenlegi köztulajdonba vett üvegraktárak részére megállapított elosztó árak közötti emelkedés kb. 60%.

A szocializált gyárak részére 1919. júl. 15. megállapított árak és a szocializált elosztó üvegraktárak részére 1919. júl. 19. engedélyezett árak közötti különbség 25%.

A szocializált gyárak részére 1919. júl. 15. megállapított árak alapján külföldön vásárolt gyógyszerüzemek 40%-al olcsóbbak, ajánlott kenőcsstégelyek fémfedővel 50%-al olcsóbbak.

A taxa árak a magántulajdont képező gyógyszerárak részére 1919. márc. 1. megállapítva és a taxa árak a köztulajdonba vett gyógyszerárak részére 1919. júl. 15. megállapítva átlag 60% emelkedést mutatnak.

A szocializált üvegraktárak részére 1919. júl. 15. engedélyezett üvegraktárak és a taxa árak a N. T. 1919. júl. 15. megállapítva, között az átlagos eltérés 40%.

Nem kevésbé tanulságos az alábbi két táblázat:

	Beszerzési ár 1919 júliusában	Eladási ár		Beszerzési ár 1919 júliusában
		Szovjett idején	1919.márc. 21.előtt	
	Korona	Korona	Korona	Korona
Acid. acet. salicyl.	133—200	301	110	Németorsz. árú 105
Aethyl morph. mur.	14.000 *	15.000 ***	3.200	Röderféle 4442
Domopon	13 *	19.50	7.40	
Empl. Diachyl spl.	30.38 *	45.50	25	
Hydrargyri.	48.50 *	73.—	32.40	
Morphium mur. (néhány kg-ot gyártottak)	13.000 *	16.500 ***	Utolsó ár 3000 1918-ban:	Németorsz. 7000
Ol. Hyosciami fol.	80.93 *	121.50	25	
Papaverin	12.000 *	18.000	7.120	Wien 5.460
Tinct. gallar. **	92.80 *	139.20	33.80	
opii spl. **	181.40 *	272.10	111.90	
Ungri Hydrarg. cin.	68.50 *	103.60	40	

*Szocializált gyári üzemben készült. **A szesz ára 30 K-ról 71 K-ra emelkedett. ***Ha a taksa (detail) áron felül esne az angró-ár, akkor a rendes kulesot nem volna szabad alkalmazni az ár kalkulációnál.

	Nagy kereskedelmi ár		Eladási ár	
	márc. 21. előtt	júliusban	júliusban	régi ár
	Korona	Korona	Korona	Korona
Arsorobin	10.40 *	13.20	20	13
Arsotonin	20.70 *	27	40.50	25
Bromlecitin	4.95	6	10	6.65
Cadogel	7.40 *	21	31.50	11
Egger syrup	3.70	4.70	7	5
Elixir Polatsek	4.80	15.75	23.60	6
Purgo	3 *	4.50	6	4.50

*Szocializált gyári üzemben készült.

HARMADIK RÉSZ.

Gyógyszerész-kiképzés.

Gyógyszerészi szakbizottság. — Tanulmányi reform. — Apró ügyek. —
Főiskolai rendelet. — Szervezet és tervezet.

A szksz. mindjárt a prol. diktatura kikiáltása után eltiltotta gyakornokoknak felvételét. Részben a már említett okokból tették ezt, részben azonban előhírnöke volt ez egy olyan kiképzési reformnak, amelynél a gyakornokok nem a gyógyszerértárban nyerik az első kiképzést.

A közoktatásügyi népbiztosság máj. 16-án „a gyógyszerészeti egyetemi tanfolyam, valamint az egyetemi gyógyszerértár ügyeinek intézésére az orvosi karon gyógyszerészeti szakbizottságot” szervez. Ennek tagjaiul kinevezte: Liebermann Leo, Vámosy Zoltán, Winkler Lajos professzorokat, Matolcsy Miklós „gyógyszerészvezetőt”, Augusztin Béla, Darvas Ferenc, a gyak. tanf. vezetőjét, Deér Endre megbízott előadókat, Tischler János, Wiener Jenő tanársegédeket és Téri Tibor gyógyszerészt.

Elrendeli ebben, hogy „a hallgatóság szociális vonatkozású ügyeiben, valamint tanulmányi reformkérdésekben” Lengyel Mór és Rákos Gyula gyógyszerészhallgatók meghallgatandók.

A bizottság felterjesztéseit a dékáni hivatal útján intézte a nb.-hoz s ezúton is kapta a rendelkezéseket. A rendelet azt is kimondta, hogy a bizottság kéthetenként ülést tartani köteles és felhívást tartalmazott a működés azonnali megkezdésére és a gyógyszerészeti tanfolyam meg az egyetemi gyógyszerértár ügyében szükséges intézkedésekre haladéktalan javaslatlételre. E rendelet után tette meg Matolcsy professzor a már említett s az egyetemi patikára vonatkozó tiltakozását.

A bizottság egy albizottságban, melynek elnöke Vámosy, előadója Darvas volt, kidolgozott egy tanulmányi reformot, amely az alább ismertetendő főiskolai tervezet alapját képezte.

A nb. Winkler Lajos professzort a gyógyszerész főiskola elnökévé, Darvas Ferencet pedig igazgatójává nevezte s megbízta őket, hogy tervezetet dolgozzanak ki.

A tervezetet kidolgozták s e terv a nb.-nál tartott értekezlet elé került, amelyen a többi közt a gyógyszerészeket oktató tanárok, s kívülük Tóth Lajos, Deér Endre és Forgács Rezső vettek részt. Az értekezlet módosította a tervezetet, majd a nb. részéről Kármán csoportvezető eszközölt javításokat.

A tervezet mint rendelet a hivatalos lapban a proletárdiktatura bukása folytán nem jelent meg, hanem a Gy. M. L. aug. 6-diki — utolsó száma közölte.

Mielőtt e tervezetet közölném, röviden megemlítendőnek tartom, hogy a tanácskormány a gyakornoki tanfolyamnak főiskolává való átalakítására 20.000 K-t utalt ki, amely összesen a helyiséget renoválták és rendbehozták.

A Testületi helyiséget a szksz. átengedte, a közp. gyógyszerraktár helyiségei átadásának kérdése pedig folyamatban volt.

Amikor megjelent a rendelet, hogy minden magániskolát be kell jelenteni, a nb. a tanfolyam átvételével és irányításával Jeszenszky Sándor dr.-t és Magdó Márton gyógyszerész számvizsgálót bízta meg.

A szksz. a szaktanfolyamon szociológiai előadásokat kívánt rendes tárgyként felvételni. Darvas arra hivatkozott, hogy az órarendbe sem illeszthető, mire Lengyel Mór gyógyszerészjelölt hetenként egy délután tartotta meg ezen előadásait, amelyeket — bár a szksz. kötelezőnek mondotta ennek hallgatását — alig látogattak néhányan.

Darvas Ferencet és Wessel Flóra dr.-t megbízta a Közokt. nb. a gyakornoki oktatás ellenőrzésével, amit úgy oldottak meg, hogy hetenként behívták a fővárosi gyakornokokat és előadást tartottak számukra. A vidéki ellenőrzést — a megbízatás az ország területére szólt — még nem kezdték meg.

A politikai változás után a közokt. minisztérium úgy döntött, hogy az 1912-es kiképzés marad életben. A főiskolai tervzet módosítását, életbeléptetését vagy teljes elejítését pedig egy tágabb értekezlet határozatától teszi függővé. Végül a rendelet szept. 16-iki kelettel 174971. sz. V. és K. M. rend.-tel hatályon kívül helyeztetett.

A rendelet már alá volt írva, de a „Tanácsköztársaság” megszűnte következtében még nem publikáltatott.

„Rendelet a Gyógyszerészi Főiskoláról.

Közüktatásügyi Népbiztostól. 173673/1919. VI—I. sz. A gyógyszerészi pályára való kiképzést illetőleg a következőket rendelem:

A budapesti tudományegyetemmel kapcsolatos szervezés alatt álló Gyógyszerész Főiskola folyó évi október hó 1-ével megnyílik. A gyógyszerész főiskola alantabb közölt tanulmányú és szervezeti szabályzatát jóváhagyom és kiadását elrendelem.

A gyógyszerész főiskola tanfolyama 8 félévből áll. A főiskolala hallgatója lehet, ha a gyógyszerészi pályára egészségileg (látás, hallás stb.) alkalmas:

a) aki a volt 8 gimnasiumi osztályt elvégezte, vagy pedig bármely más középiskola vagy azzal egyenrangúnak elismert más intézet végzett növendéke abban az esetben, ha a volt 4 gimnasiumi osztály végzettségének megfelelő latin tudással rendelkezik, amit vagy hivatalos iskolai bizonyítvánnyal, vagy a közoktatásügyi népbiztosság által kijelölendő valamely középiskolában tartandó vizsga letételével igazol. Amennyiben az illető megfelelő latin tudással nem rendelkeznék, ezt elsajátíthatja a főiskola tanfolyamának első féléve alatt, de köteles a második félév megkezdése előtt e tárgyból vizsgát tenni.

b) A gyakorlatban kiváló gyógyszerértári vagy más gyógyszerüzemi segéd munkás (technikai segéderő) kivételesen a közoktatásügyi népbiztosság és a népjóléti népbiztosság együttes engedélyével abban az esetben, ha a gyógyszerészi pályára lépéshez szükséges mennyiségtni, természettudományi és latin tudással és megfelelő intelligenciával rendelkezik, aminek megállapítására a közoktatásügyi népbiztosság által kinevezendő és a népjóléti és a közegészségügyi népbiztosság, valamint a munkásság delegáltjaival kiegészített bizottság hivatott. E bizottság köteles pontosan körülírt vizsgaprogramot terjeszteni a közoktatásügyi népbiztosság jóváhagyása alá.

Az a) pontban soroltak felvételéhez nem szükséges az előzetes gyógyszerértári gyakorlat, ennek ellenében kötelező 2—2 havi gyakorlat az első három évet követő nyári szünetekben, mikor is a gyógyszerészjelölt az erre kijelölendő gyógyszerértárakban mint externista fog működni megfelelő munkaidőben és munkabérrel.

A főiskola hallgatója a tanfolyam elvégzésével gyógyszerészi oklevelet nyer. Az okleveles gyógyszerész asszisztensi minőségben köteles legalább 2 évi gyógyszerértári gyakorlatot szerezni, mely után approbációs vizsga letételével approbált okleveles gyógyszerészi minősítésben részesül. E minősítés a gyógyszerértár önálló vezetésére jogosít.

A jelenleg már a pályán levő, de tanulmányaikat még el nem végzett gyógyszerészekre (gyakornokokra és nem okleveles gyógyszerészekre) vonatkozólag a következőket rendelem el:

Minden legalább egy évi gyógyszerértári gyakorlattal bíró gyógyszerészgyakornok folyó év szeptember hó 15-ig bezárólag gyakornoki vizsgára bocsátandó és a vizsga sikeres letétele után az eddigi kiképzési rendszer szerint folytathatja tanulmányait. A hátralevő gyakornoki idő a kötelező 3 évi segédidőhöz csatolva az approbációs vizsga előtt töltendő ki. A katonaviseltek időelengedési kedvezménye továbbra is érvényben marad és pedig oly módon, hogy a katonai szolgálatból beszámított egy évi időn túl legalább 9 havi gyógyszerértári gyakorlattal bírók bocsátandók a fentjelzett időben gyakornoki vizsgára.

A régi kiképzési rendszer egyetemi tanfolyamának első éve 1920. június havában, második éve 1921. június havában, vizsgáinak határideje pedig 1922. október 1-én zárandó le. Amennyiben a gyakornoki vizsgát letett gyógyszerészek között akadnának olyanok, akik a tanfolyamot az itt előírt időben elvégezni nem tudnák, azok kivételes indokolt esetben a közoktatásiügyi népbiztosság engedélyével beiratkozhatnak a gyógyszerész főiskolába a régi tanfolyamnak megfelelő tárgyak előadásainak hallgatására és gyakorlatainak végzésére, illetve jelentkezhetnek a vizsgák letételére. Azonban a régi kiképzési rendszer vizsgái az approbációs vizsga kivételével legkésőbb 1923. október hó 1-ig végleg beszüntetendők és azon túl a nem okleveles gyógyszerészek már csak a gyógyszerész főiskola megfelelő féléveire rendes hallgatókként beiratkozva, illetőleg a megfelelő vizsgákat letéve végezhetik el tanulmányaikat.

A folyó évi szeptember hó 15-ig gyakornoki vizsgát le nem tett, illetőleg gyógyszerértári gyakorlatból egy évet ki nem töltött gyógyszerészgyakornokoknak a gyógyszerész főiskola 8 féléves tanfolyamát kell elvégezniök. Ezeknek az eltöltött gyakornoki idejük az externista, illetőleg az asszisztensi gyakorlatba számítandó be. A katonaviseltek időelengedési kedvezménye ebben az esetben továbbra meghagyandó.

Budapest, 1919. július hó 29-én.

A népbiztos rendeletéből:

Antal, s. k. főcsoportvezető.

A Gyógyszerészi Főiskola szervezeti és tanulmányi szabályzatának tervezete.

I. A Főiskola feladata és vezetése.

1. §. A Főiskola gondoskodik arról, hogy a gyógyszerészi pályára készülő ifjúság hivatása szempontjából és továbbképzése érdekében szükséges szakszerű gyakorlati és tudományos képzettséget tervszerű tanulmányi rend keretében megszerezhesse.

2. §. A Főiskolai tanítás céljára szolgálnak: a) a Főiskola intézetei; b) a tudományegyetemnek a gyógyszerészképzés céljára eddig is igénybe vett és a jövőben is szükségesnek mutakozó intézetei mindaddig, amíg a Főiskola ez intézeteket a saját helyiségében létesítendő intézetekkel pótolja; c) a gyógyszerészképzés céljaira kijelölt gyógyszerértárak; d) a gyógyszerészhallgatók részére létesítendő internátus és könyvtár.

3. §. A Főiskola ügyeit intézik: a) az elnök; b) az igazgató; c) a titkár; d) a tanítóttestület.

4. §. Az intézők kötelességei és jogköre: a) *Elnök*. A Főiskola élén az elnök áll, aki az intézetet vezeti, a hatóságokkal szemben képviseli és a Közoktatásügyi népbiztosság intézkedéseinek végrehajtásáról gondoskodik. b) *Az igazgató*. Az elnököt minden működésében támogatja, akadályoztatása esetén helyettesíti, a Főiskola egész ügyvitelét és a tanulmányi vezetést közvetlenül intézi. c) *A titkár*. Az ügyvitelben és a tanulmányi ügyek vezetésében az igazgató által kijelölendő ügykört ellátja, a tanítótestület üléseinek jegyzőkönyvét vezeti. d) *A tanítótestület*. A tanítótestületet alkotják: a Főiskola elnöke, az igazgató, a Főiskola tanítói és a Főiskolán tanító egyetemi professzorok. Feladata: A) megállapítja az órarendet; B) gondoskodik a gyógyszerészképzésnek általános irányításáról és a Főiskola keretén való legeredményesebb keresztülviteléről; C) névszerinti előterjesztést tesz a Közoktatásügyi Népbiztosságnak a megüresedett tanszékek betöltéséről, a főiskolai tanítás szempontjából szükségesnek látszó új tanítók alkalmazásáról, továbbá betegség stb. esetében szükséges helyettesítésekről; D) havonta legalább egyszer, szükség esetén az elnök összehívására többször is ülést tart. Ülésein a Főiskola elnöke elnököl.

II. A Főiskola hallgatói.

5. §. A Főiskola hallgatója lehet: 1. a rendeletet.

6. §. *A felvétel és beiratkozás módja*: A jelentkező iskolai végbizonyítványával a beíratásra kitűzött napokon a hivatalos órákban jelentkezik a Főiskola irodájában, ahol a szükséges adatokat a jelentkező lapon kitölti, okmányilag igazolja, a nevére szóló lecke-könyvet (index) átveszi s fényképét beilleszti.

A lecke-könyv kiállítása és lebélyegzése után a Főiskola illető szak-tanítójánál személyesen jelentkeznek, aki a jelentkezést tudomásul veszi, a jelentkező nevét a saját névkönyvébe (katalógus) bevezeti, a lecke-könyvbe pedig a jelentkezést, a dátum feltüntetésével, aláírásával igazolja. A tanítóknál történt jelentkezés után a hallgató az igazgatónál jelentkezik, aki a jelentkezőt véglegesen felveszi és a felvétel igazolását feltüntető lecke-könyvet az elnöknek aláírás végett bemutatja.

Minden új félév elején a tanítóknál való jelentkezés és beiratkozás ugyanily módon történik, azonban a jelöltnek a felvétel alkalmával mindenkor igazolnia kell, hogy az első félévekben a tanulmányi és fegyelmi szabályzat követelményeinek eleget tett. A félév végén a hallgató az egyes tanítóknál a lecke-könyvével jelentkezik s amennyiben a hallgató a tanulmányi és fegyelmi szabályzatban előírt követelményeknek eleget tett, a tanítók ezt névaláírásukkal igazolják. Azután a félév lezárása végett a hallgató a Főiskola igazgatójánál jelentkezik. A kötelező tárgyakon kívül a Gyógyszerészeti Főiskola hallgatója az egyetemen vagy más főiskolán egyes tárgyakat hallgathat, amennyiben óráösszeállítás esete nem forog fenn. Ezen előadások látogatása a lecke-könyvben szintén feltüntetendő.

A főiskolai tanulmányokat indokolt esetben legfeljebb 2 féléven át szakíthatja meg a hallgató s ennél hosszabb megszakítás esetén, a Főiskola az első évfolyamtól kezdődőleg újból hallgatandó.

7. §. *A Főiskola hallgatóinak kötelessége* a főiskolai tanulmányi rendet megtartani, a kijelölt előadásokban és gyakorlatokban szorgalmasan résztvenni.

III. A Főiskola tanulmányi rendje.

8. §. A Főiskola tanulmányi ideje 4 évfolyam, amelybe belekapcsolódik az I-ső évfolyam végén 3 hónapi gyógyszer-tárgyi gyakorlati működés és kiegészíti a IV-ik évfolyamot követő gyógyszer-tárgyi, megszerzendő 2 esztendői üzemi gyakorlat.

9. §. *A négy évfolyamban a tanulmányi rend a következő*:

I. évfolyam. 1. félév: Gyakorlati gyógyszerészet, heti 6 óra. Bevezető kémia, heti 2 óra. Növénytan (külső alaktan és rendszertan), heti 5 óra. Növénytan gyakorlatok kirándulásokkal, heti 8 óra. Gyógyszerészeti gyakorlatok, heti 20 óra. 2. félév: Gyakorlati gyógyszerészet, heti 6 óra. Bevezető kémia heti 2 óra. Növénytan (külső alaktan és rendszertan), heti 5 óra.

Növénytani gyakorlatok kirándulásokkal, heti 8 óra. Gyógyszerészeti gyakorlatok, heti 20 óra.

II. évfolyam. 1. félév: Kísérleti fizika, heti 5 óra. Általános kémia, heti 5 óra. Állattan, heti 5 óra. Növénytan, heti 5 óra. Ásványtan és geológia, heti 5 óra. Fizikai gyakorlatok, hetenkint 1 délután. Állattani gyakorlatok, hetenkint 1 délután. Növénytani gyakorlatok, hetenkint 1 délután. Ásványtani gyakorlatok, hetenkint 1 délután. 2. félév: Kísérleti fizika, heti 5 óra. Anorganikus kémia, heti 5 óra. Növénytan, heti 5 óra. Növénytani gyakorlatok, heti 6 óra. Fizikai gyakorlatok, hetenkint 1 délután. Anorganikus kémiai gyakorlatok, hetenkint 4 délután.

III. évfolyam. 1. félév: Organikus kémia, heti 5 óra. Qualitativ és quantitativ kémiai analysis, heti 5 óra. Gyógyszerészeti kémia, heti 5 óra. Analytikai kémiai gyakorlatok, heti 15 óra. Pharmakognosia, heti 5 óra. Drogtermelés, heti 2 óra. Drogüzemek megtekintése hetenkint 1 délután. 2. félév: Gyógyszerészeti kémia, heti 5 óra. Gyógyszerészeti kémiai gyakorlatok, heti 15 óra. Pharmakognosia, heti 3 óra. Pharmakognosiai gyakorlatok, heti 10 óra. Drogtermelés, heti 2 óra. Pharmakobotanikai kirándulás heti 1 délután.

IV. évfolyam. 1. félév: Organikus gyógyszerek synthesise, heti 5 óra. Org. analyt és praep. org. kémiai gyakorlatok, heti 5 óra. Drogvizsgálati és mikrokémiai gyakorlatok, heti 6 óra. Gyógyszerészet, heti 5 óra. Gyógyszerészeti gyakorlatok, heti 10 óra. 2. félév: Gyógyszerészet, heti 5 óra. Gyógyszerészeti gyakorlatok, heti 10 óra. Méregtan, heti 4 óra. Közegészségtan, heti 5 óra. Élelmiszervizsgálat, heti 2 óra. Élelmiszervizsgálati gyakorlatok, heti 6 óra. Bakteriológia, heti 3 óra. Bakteriológiai gyakorlatok, heti 3 óra.

10. §. A tanulmányi idő alatt a jelölt a következő vizsgákat köteles letenni:

az első évfolyam végén: a) gyakorlati gyógyszerészet; b) elemi kémia; c) növénytan (külső alaktan és rendszertan);

a) *II. évfolyam* 1. félév végén: a) ásványtan; b) állattan; 2. félév végén: a) fizika; b) általános és anorganikus kémia; c) növénytan.

III. évfolyam. 1. félév végén: Organikus kémia. 2. félév végén: a) analitikai kémia; b) drogtermelés.

IV. évfolyam. 1. félév végén: Organikus gyógyszerek synthesise. 2. félév végén: a) gyakorlati gyógyszerészet; b) gyakorlati pharmakognosia és méregtan; c) közegészségtan, élelmiszervizsgálat és bakteriológia.

Ezen vizsgák sikeres letévése után a jelölt a Köznevelési és Népjóléti Népbiztosság kiküldötteinek elnöklése alatt tartandó összefoglaló elméleti záróvizsgát tesz, amelynek tárgyai: a) gyógyszerészet; b) kémia; c) pharmakognosia.

11. §. Az I., II. és III. évfolyamot követően a jelölt a vizsga letétele után a Főiskola tanítótestülete által 2 hónapi gyakorlatra valamely gyógyszer-tárba osztatik be (externista) s csak a 2 hónapi gyakorlati idő kitöltésének a gyógyszer-tár üzemeltetője által történt igazolása alapján iratkozhatik be a következő évfolyamra.

12. §. A jelölt csak az évvégi, illetőleg félévvégi vizsga sikeres letétele után iratkozhatik be a következő félévre.

13. §. Ha a jelölt egy vagy több tantárgyból a vizsgán nem felelt meg, úgy a következő félév elején javítóvizsgálatot tehet, azonban, ha a javítóvizsgálat alkalmával csupán egy tárgyból is elégtelen készlettségűnek is bizonyul, a következő félévre nem iratkozhatik be. Amennyiben a jelölt a gyakorlati vizsgálaton nem felelt meg, a szaktanító javaslatára a tanítótestület által egy vagy két félévi laboratóriumi gyakorlatra is utasítható.

14. §. A IV. évfolyam bevégezése és a záróvizsga sikeres letétele után, a gyógyszerészjelölt mint assistens-gyógyszerész valamely nyilvános gyógyszer-tárban 2 esztendeig működni tartoznak s a 2 esztendő alatt a gyógyszer-tár üzemeltetője teljesen el kell sajátítania. A 2 esztendő elteltével a gyógyszer-tár felelős vezetője által a 2 évi idő kitöltését igazoló bizonyítvány alapján a Főiskolában szervezett képesítő vizsgálatbizottság előtt a gyakorlati gyógyszerészetből (üzemtan, törvények és rendeletek) képesítő (approbatio) vizsgát tesz le, melynek sikeres letétele után részére az approbált gyógyszerészi

oklevél kiadatik. Ha a jelölt ezen vizsga alkalmával nem felelt meg, úgy a vizsgálobizottság által egy félévi, vagy egy esztendei újabb gyakorlatra utasítható.

15. §. a) A félév végén tartandó vizsgálatok a vizsgálobizottság előtt a Közoktatásügyi Népbiztosság által kinevezett vizsgálobiztos jelenlétében történnek. a vizsgálatokon a Főiskola elnöke elnököl, vagy annak megbízásából az igazgató, tagjai az illető tárgyak előadó szaktanítói.

b) A képesítő vizsgálobizottság a Főiskola elnökének elnöklése alatt a Közoktatásügyi Népbiztosság által kinevezett két képesített gyógyszerészből áll.

16. §. A főiskolán előadandó tárgyakból az illető szakok tanítói által összefoglaló tanulmányi áttekintés (sillabus) készíthető, mely a jelöltnak tanulmányaiban és a vizsgához irányadóul szolgál.

17. §. A főiskola hallgatói a tanulmányi rendben felsorolt előadásokon és a laboratóriumi gyakorlatokon szorgalmasan résztvenni tartoznak, ennek ellenőrzése az egyes szaktanítók és a tanítótanárság feladata.

18. §. Amennyiben a szaktanító azt észlelné, hogy valamely hallgató az előadásokat vagy gyakorlatokat rendszeresen mulasztja, vagy pedig komolytalan magaviseletével társainak előrehaladását zavarja, első ízben a hallgatót meginteni, ismétlődés esetén pedig az igazgatónak jelenteni tartozik. Az igazgató a vett jelentés alapján, amennyiben a hallgató mulasztása vagy vétsége nem súlyosabb természetű, azt ismét megintésben részesíti, súlyosabb természetű ügyekben pedig a Főiskoláról való kizárási javaslattal az ügyet a tanítótanárság elé terjeszti. A kizárás felől minden esetben a tanítótanárság határoz.

Ugyancsak kizárással sújtandó azon hallgató, aki a fennálló törvényes rendelkezések ellen oly súlyos vétséget követ el, amely a büntetőbírószék elé tartozik. A kizárás megtörténtéről a Közoktatásügyi Népbiztosságnak mindenkor jelentés teendő.

ÖSSZEFOGLALÁS.

Mielőtt a proletárdiktatura gyógyszerészetét, annak intézményeit, irányító és végrehajtó tényezőit, s ezek intézkedéseit ismerttettem volna, szükségesnek tartottam a gyógyszerész-társadalomnak, a kari életnek és a gyógyszerészet állásának általános képét megrajzolni. Szükség volt erre egyrészt, mert ennek ismerete nélkül nem volna lehetséges az összehasonlítás megejtése, ami a tanuságok levonásának szempontjából elengedhetetlen; másrészt mert jelen munka nemcsak a gyógyszerésztársadalom tagjai részére készült, hanem többrendű általános kortörténeti adatai következtében is talán szélesebbkörű érdeklődésre számíthat. Mindenekelőtt azokra a tényezőkre gondolok itt az egészségügygel szorosabb kapcsolatban állókon kívül, akik az egybehívandó nemzetgyűlésen az egészségügyi rég szükségessé vált törvény megalkotásánál, annak gyógyszerészérdekű részénél az itt felsoroltak ismeretével, kell, hogy bírjanak. Épp erre tekintettel nemcsak az osztatlan gyógyszerésztársadalom közös, hanem egyik és másik rétegének külön-külön felállított és sokszor egymással szemben álló törekvését is ismerttettem. Vonatkozik ez főleg az egyes rétegek szociális helyzetét szolgáló törekvéseire, amit aztán általános szempontból is megvilágítottam.

Ezenkívül elengedhetetlennek tartottam a kar évtizedes óhajának és követeléseinek taksativ ismertetését, nemkülönben az országgyűlésnek, mint törvényhozó testületnek a gyógyszerészérdekű ügyekben interpellációk, javaslatok, avagy törvénytervezetekkel kapcsolatos állásfoglalását. Mindenütt csak rámutatok ezekre és csupán a lényegét ismertetem s annak nyomán úgy az akkori országgyűlési naplóban, mint a szaksajtóban lehet — szükség esetén — az ismereteket kibővíteni, illetve a mi szempontunkból ehelyütt főléssleges részletet megismerni.

Mindezeknek s az általános helyzetképhez tartozó ott található egyéb adat beállítását annyival is szükségesebbnek találtam, mert amikor tíz évvel ezelőtt*) a magyar gyógyszerészet történetének megírására buzdítottam, ezt kellett írnom:

„Ha végiglapozzuk azokat a nagy, gyógyszerészi szempontból érdekes történelmi munkákat, amelyek a külföldön jelennek meg, sajnálattal kell tapasztalnunk, hogy bizony alig találunk azokban valamit a magyar gyógyszerészetről. Jóllehet felölelik azok a világ minden, a homályba veszett és meglévő államának, népének gyógyszerészetét: a magyarról vagy semmit sem találunk, vagy azzal, amit róla közölnek, teljesen hamis képet nyújtanak.

Ne csodálkozzunk ezen! Ismerjük-e mi magunk a magunk történetét?”

* * *

Magának a munkának tulajdonképpeni tárgyánál sok helyen talán mélyebben hatolok a részletekbe, mint ahogy azt egy kró-

*) L. Gy. H. 1909. 29. oldal.

nikástól elvárják. A történetíró azonban nem elégszik meg az általánosságokkal, s így sokhelyütt e kor majd eljövő tisztára oknyomozó történetírója számára egyik-másik tárgy megvilágításával a kulisszák mögé is be kellett pislantani s a gyökérig lehatolni, hogy már itt okát adhassuk egyik-másik olyan dolognak, amit ennek elhagyásával nem értenénk meg sem most, még kevésbé később.

Hogy a bolsevik uralom alatt az óriási ráfizetéseket a megszorított kézi eladás, a receptek mindenkor újabb aláíratási kényszere mellett az óriási mód megnőtt s az összforgalmat sok helyen meghaladó rezsit főleg a személyzet fizetése okozta, továbbá hogy a gyógyszerárak, mint gazdátlan kutyák, elbitangolnak, lezülленnek, hogy a nemtörődomség (néhány kivétellel) mindenütt nyomot hagy: arra a következtetésre juttat mindenkit, hogy nem elegendő a kuruzslás eltiltását, a minden anyagi érdekeltségnek távoltartását, a gyógyszerárak tisztára etikai szempontból vezetését hirdetni. Ez tartalom és példaadás nélkül még nem erkölcsi erő s így nem is bizonyulhatott elegendőnek az anyagi érdek ambicionáló erejének pótlására.

A „főnök” hiánya a személyi kérdésekben volt legjobban érezhető. Veszekedés, marakodás, féltékenység szabad teret nyerne a jogos és kiérdemelt tekintély aláásásával és a fegyelem hiánya folytán*). Ebből alakul ki aztán az erkölcsi helyzet is a gyógyszerárakban:

A felizgatott, gyengébb ítéletképességű segédmunkás az „úr”,

*) Kazay írja egyik jelentésében júliusban:

„Mint legszembetűnőbb jelenség tűnik fel a személyzetnek úgy a publikummal szemben tanúsított (magánúton szerzett adataim szerint) példátlanul arrogáns, sőt szemtelen modora mint pedig az alkalmazottaknak egymásközötti személyeskedése, amit semminemű elv, morál nem fékez, úgy hogy az emberi lélek minden gonoszsága szabad útát talál, holott a kommunizmus mindig az *öntudatot* hirdeti, ami azonban nincs meg. Szerény véleményem az, hogy azok, akiket a kommunizmus eszméi emeltek a mai pozíciójukba, ha nem tudják azt a reájuk nézve előnyös változást azálta kiérdemelni, hogy kiszípolozó burzsoá fegyelme helyett ellenértékül az *öntudat* fegyelmét adják, nemcsak hogy nem érdemlik meg a kommunizmus által reájuk háramló előnyöket, hanem valóban alapjában ássák alá a kommunizmus hitelét s bizony ily példák mindenkiiben meggyűlöltetik azt, mert éppen nem szolgálja a sokat hangoztatott közérdeket, ami a sokat szidott kiszípolozó burzsoá idejében, ha nem is sokat, de valamit mégis kapott. — Szigorú, azonnal joghatályba helyezhető fegyelmi rendszabályok szükségesek, mert a patikák a gorombaságok fészkei lesznek.

Visszás helyzet az is, hogy a gyógyszerárak tulajdonképeni rendeltetése harmadrendű kérdéssé süllyed az önző személyi ügyek után s így esik meg az, hogy azok a gyógyszerárak, amelyek a legnagyobb forgalmat bonyolítják le, elegendő személyzet miatt munkával túl vannak halmozva, ami miatt sem a köz érdekei, sem a receptura figyelmesebb elvégzése nem lehet elsőrangú módon megvédve, biztosítva, másrészt gyógyszerárak fölös személyzettel rendelkeznek. (Az igaz, hogy ennek ellenére a legpiszkosabb-legrendetlenebbek.) Tapasztalatom szerint a gyógyszerári személyzetnek személyi és politikai túlzó felfogás és bosszúálló célok miatt való olyan felforgatása, amint azt Székesfehérvárott látom, teljesen illuzóriussá tette az annyiszor hangoztatott „salus reipublicae supraema lex esto” a kommun társadalomban is alapvető törvényt“.

a gyógyszerész semmi, a publikum pedig kutya s az egészségügyi érdek? ... Eh, ilyen úgyszólván csak — a bolsevik dek-lamációkban volt ekkor!

Igy fest a helyzet. És a több munkával járó recepttel patikáról patikára küldik a beteget, azon a címen, hogy a hozzá szükséges valamelyik alkatrész — nincs. S ez a „nincsen!“ fogalom válik a szovjeit alatt a patikákban a lelkiismeretlenség, az éretlenség, a becstelenség következtében. Államosítás volt, amely a jelzettek alapján sok erkölcstelenségnek kútforrásává vált és amiből az államra semmi haszon, a betegek pedig kár és nagy megterhelés származott.

És mégis, a felmérhetetlenül sok bűn, mulasztás, kivetni való dacára nem szabad mindent-mindent egy kalap alá venni, ami a rabló-gazdálkodás idején valósult meg. Komoly és fajsúlyos szakemberek nem törődve a politikai kurzussal, mint mindig, most is azon voltak, hogy tekintet nélkül bármily mellékkörülményre, a magyar gyógyszerészetet s vele az ország egészségügyét szolgálják. Sok oly intézkedés valósult meg a forradalom idején, ami az osztatlan karnak évtizedes törekvése volt s ami a mostoha bürokratikus hosszadalmasságok és külső tényezők ellenakciója következtében nem voltak a jogállapot idején megvalósíthatók. (Önrendelkezés, önálló osztály, felügyelet stb.) Helytelen és bűnös körülmény volna ezeket csak azért, mert „forradalmi vívmányok“ megsemmisíteni és a jogfolytonosság helyreállításával megszüntetni. Ellenkezőleg, ki kell építeni és úgy kell alakítani, hogy amit az esetleges bolsevik politikai befolyás vagy ellenőrzés következtében nem tudtak a politikamentes szakközegek*) teljes tökéletességgel kiépíteni, az most jobba, sőt jóvá és egész tökéletessé tétessék. Mert ugyan akkor, amikor néhány teljesen elvakult, felőletlen, lelkiismeretlen s erkölcsileg züllött kalandor és egy pár rajongó társuk a rablógarázdálkodást valósította meg hamis jelszavak és hazug cégér alatt, — az évek óta etikai szempontból a gyógyszerészet megreformálásán dolgozó vezetőférfiak az előbbieket jelzett akciójának lehetőleg szűk térre szorítása s megakadályozása mellett mindent elkövettek, hogy az évtizedes politikamentes szaktörekvések valósuljanak meg a fentemlített fantaszta-tervei helyébe.

Megállapítható az is, hogy a gyógyszerértárosok úgy általános és tárgyilagos, mint a maguk szubjektív szempontjából is sokkal jobban, sokkal becsületesebben megállották a kommun idején a maguk helyét, mint a gyógyszerészek legnagyobb része.**)

És nem gondolom, hogy tévednék feltevésemben, amikor ennek magyarázatát abban keresem, hogy bár sok jogos kifogás lehetett a múltban a gyógyszerértárosoknak konzervatív szakpolitikájánál fogva az alkalmazotti kar helyzetjavítási törekvése ellen kifejtett akciójánál, nem képezhetett ez valóban okot (bármennyire

*) Mert ezek végezték ezt a kar évtizedes törekvésének nagy erkölcsi hajtó erejével s nem Györgyék a nagyrombolók.

**) Vesd össze az öreg szakképzett alkalmazottak elkedvetlenítéséről írtakkal.

érthető lett volna is) olyan gazdasági alapra helyezkedésre, amelybe szervezésnél az alkalmazotti kar szaktekinteteit és törekvéseit kénytelen volt alárendelni a gazdasági ilyen ujjat húzó beszerzéssel járó nagy politikai tekinteteknek és céloknak.

És itt hivatkoznom kell *Vársonyi Vilmos*nak 1907. március 1-én egy gyógyszerésztársaságban mondott ilyen irányú beszédére, amelyben kifogásolta az alkalmazotti kar mozgalmának akkori irányát és az alkalmazottak szocializmusát perverz és torz szocializmusnak nevezi:

„Szocialista jelszavakkal indulnak a gyógyszer. segédek — úgymond — hareba, holott köztük és az igazi szocializmus között még csak hasonlóság sincs. A mindennapi kenyérért küzdő munkás a szociális jelszavak hangoztatásával az őt gyakran kizsákmányoló nagytőke ellen küzd, melyben ellenségét látja; küzdelme tehát jogos, mert helyzete javítására törekszik; tudja azt, hogy belőle munkaadó, nagytőkés és nagygyáros sohase lehet. A munkás és a nagytőkés között tehát áthidalhatatlan űr van. Ellenben egész más a gyógyszer. segéd helyzete. A segéd kvalifikációja, sőt sokszor vagyoni helyzete is teljesen azonos a tulajdonoséval. A segéd utódja, követője a tulajdonosnak, akinek idők múltán örökébe lép; a viszony tehát egész más, mint a munkás és tőke között. Ezért vagyok kénytelen a magával egyenlő kvalifikációval bíró főnöki kar elleni küzdelmet a szocializmus torzalakjának nevezni.“

Szó sem róla, annak a régi helyzetnek, amelynek köztudat szerint szomorú kísérője az igazságtalan és protekciós jogado-mányozás, nem a szolgálati idő és teljesítmény arányában álló fokozatos (visszaesés nélküli) fizetés, birtokon belül és kívül állókról szociális gondoskodás elmulasztása betegség, öregség, munkaképtelenség esetére, és ugyancsak gyógyszerészi és gyógyszerészeti karra egyaránt vonatkoztatottan az egészségügyi rendelkezéseket kijátszó, vagy figyelmen kívül hagyó, erkölcsi defektusú tagjainak bántatlanul hagyása, esetleg mentése, — többé visszatérnie nem szabad. És ezzel elejét kell venni a féktelen és bárdolatlan izgatásnak is, mert bárki gyújtja is fel a közös házat, mindnyájunk vagyona és közös kincse: a magyar gyógyszerészet pusztulhat bele.

Megértéssel kell lenni kölcsönösen a külön-külön érdekek és törekvések iránt, legyenek azok etikaiak, avagy gazdaságiak, mert ezeknek keretét is a közös érdek s osztatlan gyógyszerészet érdeke szabhatja csak meg. Mihelyt túlhajtott akár egyik, akár másik követelés, vagy esetleg a régi helytelen állapot mellett kitartás: elbillenik a mérleg s kárát a közös kincs, a gyógyszerészet látja. Nem szabad erő és hatalmi kérdések csínláni a változott viszonyokhoz szabott gazdasági kérdések keresztülvitelére vagy megakadályozása körül sem; ezek megvalósítása vagy visszaszorítási fokát is a közös érdekenrejlő igazság és magasabb szempont szabhatja meg.

Az államosításról beigazolódott, amit ellenzői következményeképp beállítottak: oly súlyos pénzügyi következményekkel és megterheléssel jár anélkül, hogy az egészségügyi helyzetet fokozottabban és jobban szolgálná, hogy ennek megvalósítása sem az állam (egészségi helyzet), sem a megterhelt nagyközönség

(sokkal drágább a gyógyszer), sem a gyógyszerészet (etikai) és gyógyszerészek (gazdasági) szempontjából nem kívánatos. Igaz, hogy a múlténál sokkal nagyobb és pontosabb lelkiismerettel kellene eljárni és akkor — itt-ott letompíthatók volnának azok a rettenetes kinövések, amik a bolsevizmus alatt az államosítással jártak. Ennek dacára minden tárgyilagos szemlélő előtt nyilvánvaló, hogy az államosítás gondolata meddő és elejtendő.

Viszont a múlt koncessziós rendszere nagy módosításokra szorul. És bármely irányban tesszük is vizsgálat tárgyává e kérdést, az egyedül helyes, méltányos és minden igényt kielégítő megoldásnak a patikákkal való spekulációt kizáró Karlovsky-féle*), a meglévő gytr.-ak jogait a Szász-Schwarz jogi fejtegetés értelmében védő, átruházhatatlan egyéni jogot megvalósító rendszert kell tartanom. Ha annakidején ez megvalósítható lett volna, vajjon hol lennének ma már?!

A gyógyszerellátás maradjon magánkézen s érvényesüljön a legszélesebb értelemben vett becsületes és tisztességes szabadkereskedelem, de úgy az import, mint az exportnál az államnak a legmesszebbmenő ellenőrzést kell a maga számára fenntartani. A központi gyógyszerüzem csak kifelé alakult meg, befelé sohasem volt kellőképpen megorganizált egységesen és összefüggően működő központi szervezet. A változott viszonyok mellett nem is arra van szükség, hanem olyan állami ellenőrzésre, amely a gyógyszeráraknál azok egészségügyi működését a legszigorúbban ellenőrzi, a gyógyszerárú nagykereskedőknek pedig megkönnyíti az árúbehozatalt s egyben ellenőrzi az árkalkulációt, hogy minden reászoruló számára minél előnyösebben legyen a szükséges gyógyszer biztosítható.

* * *

Ezekre tanítanak azok a történelmi események, amelyek oly sok szomorúsággal jártak, de ami kiegyenlítést talál, ha tanulunk belőlük és a levont tanuságok szerint járunk el a jövőben a magyar gyógyszerészet s vele a sokat szenvedett és lerongyolt magyar haza és nemzet jól átértett érdekében.

*) Az a véleményem, hogy sokkal helyesebb e 12 év előtt készített, akkor nagy megértéssel és helyesléssel kísért s azóta teljesen igazolt, lényeges részeiben még ma is helyes s részleteiben is az azóta tett tapasztalatok alapján a haladottabb követelményekhez könnyen módosítható tervezet mellé állani, mint erők szétforgácsolásához vezető újabb és újabb tervezetekkel előhozakodni.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

(A nevek mögött álló számok az oldalt jelzik.)

- Ábrahám Dezső** dr. 16.
Aisenpreis Dezső 78.
Alberti Andor 41, 42, 77, 78, 84, 116, 256, 259, 272, 273.
Államosítás 38, 42, 49, 50, 53, 54, 60.
Alapszabálymódosítás 20, 25.
Alkalmazottak mozgalmá 18—22.
Alkotmánytervezet 83.
Aucienitás 23, 56.
Andrássy Gyula gróf 16, 69.
Andrássy József 84.
Andriska Viktor dr. 41, 77, 78, 84, 160, 162, 163, 168, 208, 239, 241, 246, 251, 259, 272.
Angyal István 164.
Anyagpocskolás 35.
Aradi testület 34.
Árszabás lásd **Taksa**.
Astoria-szálló 34.
Átalakulás az osztályon 184—205.
Átruházás 56, 70, 225, 243.
Átruházhatatlanság 17, 38, 49, 60, 225.
Augusztin Béla dr. 78, 84, 160, 162, 272, 284.
Baradlai János dr. 164.
Barta László 125.
Bárony Elemér 41, 115.
Bayer Antal 40, 70, 185, 256, 272.
Bayer Antal dr. 84, 117.
Bátori Ferenc dr. 83, 84, 118, 269.
Battyány Tivadar gróf 41.
Beck Károly 57, 83.
Berkovits Mór 83.
Bermann Lajos 76, 84, 149, 173, 192, 238, 251.
Betegápolási egyesület 56.
Bezárandó patikák 103.
Bíró Gyula dr. 273.
Bíró László 49.
Bischoff László 72.
Bizalmiak 65.
Bokányi Dezső 64, 75.
Bontha Jenő 50, 241, 251, 252.
Bolgár Imre dr. 252.
Bozó Géza 181.
Bosnyák Zoltán dr. 71.
Bócy Tivadar dr. 29.
Bókay Árpád dr. 256.
Böckel Samy 113.
Böhm Vilmos 65, 67, 75.
Budai Mária 226.
Bpesti Gyógyszerész Testület 13, 27, 30, 38, 53, 61, 71, 247, 260.
Buzáth Ferenc 13.
Buzinkay László 18.
Csempészés 35, 271, 272.
Csilléry András dr. 240, 245, 246, 262, 267.
Czukor László 40.
Csupor Ferenc dr. 53.
Darvas Ferenc dr. 17, 32, 78, 84, 160, 162, 215, 272, 284, 285.
Deák Lajos 267, 269.
Deér Endre dr. 17, 21, 27, 28, 40, 42, 61, 63, 73, 97, 131, 133, 146, 156, 160, 162, 169, 179, 185, 191, 193, 208, 223, 240, 256, 259, 261, 262, 272, 273, 284.
Debreceni gyógyszerértékesítők 32.
Debreceni nagygyűlés 13, 15.
Demeter László 87.
Dénes József 41, 76, 82, 86, 121, 124, 173, 251, 273.
Dér Miksa 83, 124.
Deutsch Ilona 57.
Dóczy Imre dr. 66, 67, 73, 74, 75, 79, 119, 256, 257, 258, 267.
Donáth Jenő dr. 84, 272.
Dovcsák Antal 219.
Drágasági pótlet 21, 32.
Drogéria címe 139, 244.
Drogéria ellenőrzés 183, 243.
Droguista ügyek 12, 15, 28, 215—217.
Egészségügyi Anyagintézet 146.
„ Bizottság 146.
„ Tanács 146.
Egyetemi gyógyszerár 99, 160, 284.
Egyéni jog lásd **Karlovszky-léle** tervezet
Éjjeli ügyelet 23, 30, 104, 182.
Ellenőrzés 164, 173—179.
Előképzettség 19.
Előkészítő Iskola 91.
Ember Elek 115, 252, 259.
Engedélydíjak 13.
Erényi Béla 114.
Erdős Árpád 239.
Ernyey József dr. 183.
Ernyey Ödön dr. 163.
Érettségi 19.
Fáczányi István 185.
Faisti Ferenc 259.
Fantel Sándor 85.
Fausser Géza dr. 61, 259, 272.
Fáy Aladár dr. 244.
Federation internat. pharmac. 20.
Fegyelmi bíróság 84—85.
Fehér igazgató 232, 269.
Fekete Lajos 65, 66, 82, 83, 117.
Felfüggesztés lásd **kihelyezés**.
Felmentések 34, 103.
Felmondás 28, 175.
Felügyelet 156—172.
Filépp Béla 252.
Filó János 15, 28.
Filó János dr. 40, 239.
Fizetések 20—21, 53, 98.
Fizetésrendezés 20, 28, 55, 57, 67, 91, 96—100.
Flamm Sándor 257.
Flóderer Jenő 49.
Podor Menyhért 125.
Forgács Bernát 125.
Forgács Rezső dr. 17, 19, 41, 49, 76, 84, 152, 157, 160, 162, 179, 183, 193, 200, 251, 272, 284.
Ferradalom 36, 52.
Forradalmi csoport 194, 238.
Forradalmi Kormányzó Tanács 63, 64.
Friedmann Zoltán 125.
Fried Sándor 41.
Fritz Sándor 86, 105, 124, 213.
Fuzió 38, 51.
Gaál Endre dr. 18, 92, 115.
Gaber István 82.
Gallilei Kőr 26.
Gálosi Ferenc 173.
Garbai Sándor 200.
Gazdasági ellenőrzés 164, 173—179.
Gazdasági Tanács 83, 84, 97, 112.
Gergye Béla 173, 208.
Gecső Sándor 259.
Giskán Rezső 83, 125.
Glück Ferenc 82, 87.
Gmüther Lajos 85, 173, 227.
Goldzieher Miksa dr. 236.

- Goldschmied Pál 124.
 Grossinger Antal Ottó 118.
 Grünwald Elemér 84.
 Gussmann József dr. 273.
 Guth Antal dr. 75, 184, 185, 195, 198, 201, 204, 215, 221, 271, 279.
 Gyakorlók Szövetsége 26, 29, 38, 50, 55, 61, 66, 71, 251.
 Gyakornokok 15, 56, 96, 98.
 Gyarmati Imre 163, 208.
 Gyermektápszár 149.
 Gyógynövény kirendeltség 215.
 Gyógyszereladás 137.
 Gyógyszerellátás 38, 51, 56, 186, 254—282.
 Gyógyszeresempészség 255.
 Gyógyszerész Ujság (később: Gyógysz. Munkások Lapja) 49, 61, 75, 116—118, 160, 201—202, 238, 270, 284.
 Gyógyszerész Tanács 38—50, 52, 55, 56, 70, 74.
 Gyógyszer forgalmi kirendeltség 36, 66, 255.
 Gyógyszerész Otthon 19.
 Gyógyszerész Egyesület lásd Országos Gy. E.
 Gyógyszerész Testület lásd Budapesti Gy. T.
 Gyógyszerész-osztály 69—80, 119—262.
 Gyógyszerész Értesítő 15.
 Gyógyszerészi Hetilap 15, 19, 20, 32, 290.
 Gyógyszerész Közlöny 21, 32, 118.
 „ Szemle 37, 39.
 Gyógyszerészi státusz 226.
 Gyógyszergyártás autonóm irányítása 218, 272.
 Gyógyszerszertartósság 139—142.
 Gyógyszerszertárak átadása 63, 64.
 Gyógyszerszertár bezárás 102—103, 208.
 Gyógyszerszertár ellenőrzés 164, 173—179.
 Gyógyszerszertár felügyelő 157.
 „ koncentráció 207.
 „ vizsgálat 159—172, 220, 243.
 Gyógyszerszertár revidálása 209.
 Gyógyszerszertárak kihelyezése 102, 151—156.
 Gyógyszerszertárak visszahelyezése 207.
 Gyógyszerszertár lásd Központi Gy. Ü.
 György Mátyás 40, 57, 63, 65, 66, 67, 74, 75, 81, 86, 101, 119, 131, 132, 152, 160, 184, 193, 203, 207, 239, 251, 252, 258, 275.
 Győrbíró Jenő 86, 87, 118.
 Győri Magda 252.
 Haas Miklós 64.
 Háború 254.
 Hadügyminisztérium közös 35, 279.
 „ magyar 50.
 Hahn Dezső dr. 272, 278.
 Hamburger Jenő 75, 200.
 Hankovits Ferenc 181.
 Harnik Lajos 41, 43, 84, 85, 86, 105, 124.
 Havi általános 205.
 Héderváry Hugó dr. 17, 28, 40, 131, 207, 259.
 Helyiségváltóztatás 100.
 Hevesi nb. 65, 67, 75, 275.
 Hitel 12, 138.
 Hódász Miklósné özv. 49.
 Holczér Jenő 63, 65, 81, 83, 84, 101, 199, 206, 251.
 Horváth államtitkár 29.
 Horváth Béla dr. 77, 82.
 Hörk Dezső 85.
 Hönig Zsigmond 57, 61, 65, 83, 86, 124, 154, 173, 201, 214, 252.
 Ifjúsági munkások csoportja 82, 83, 86—88.
 Igazoló bizottság 252.
 Illés Endre 86.
 Inspekciós szobák 18, 28.
 Internatus egyesület 30.
 Intézőbizottság 66, 81, 96, 105, 113, 223.
 Izsák h. nb. 191, 195, 205.
 Jakabfalvy Árpád 117.
 Jármay Gusztáv 22.
 Jászai Samu 200.
 Jesszenszky Sándor dr. 285.
 Joanovits Sándor 18.
 Jogadományozás 12, 16, 20, 22, 24, 28, 33, 38, 56, 71, 225, 227.
 Jogfolyamodás 22.
 Jogvárományosok szakosztálya 24.
 Kaiser Károly dr. 160.
 Kallós Arnold dr. 72.
 Kálmán Béla 84.
 Kamara 12, 17, 19, 20, 26.
 Kampis János dr. 17, 74, 237, 240, 241, 262.
 Karlovsky Geyza 15, 18, 39, 41, 42, 61, 73, 100, 115, 118, 183, 185, 193, 241, 259, 272.
 Karlovsky-féle reformtervezet 15, 294.
 Károlyi Mihály gróf 37.
 Károlyi kormánynyilatkozata 51.
 Kasztner Sándor 252.
 Katona József dr. 17.
 Katonai anyag 35, 279.
 Katonai beosztások 34 147.
 Katonai egészségügyi anyagraktár 218, 279—280.
 Kazay Endre 128, 163, 163, 272, 291.
 Kéler János 27, 50, 84, 117, 149, 199 221, 222, 251, 269.
 Kelen Lajos 259.
 Kemény Jenő 41.
 Kereszthy György dr. 256.
 Kerpel Vilmos 40, 131, 185, 192, 259.
 Kertai Nándor 182.
 Kerületi biztosok 124, 127.
 Kézi eladás 35.
 Kihelyezés 99, 102, 151—156, 257.
 Kihelyezett gyógyszerárak 153.
 Kiképzés 12, 15, 26, 284—289.
 Kincsesy Péter 239.
 Kintlevőségek 131, 136, 212.
 Kiss (Kis) A. Andor 173, 177, 209.
 „ Adolf 65.
 „ Ferenc 236.
 „ Károly 20, 41, 61.
 „ Miklós (zilahi) 173.
 „ Vilmos 86, 100, 116.
 Kísérleti laboratórium 179.
 Klein Imre 164.
 „ Lajos dr. 259, 262, 267.
 Kocsis Imre 259.
 Kollektív szerződés 53.
 Kommentár 183.
 Kommunista csoport 56, 62, 63, 65, 67, 76, 77, 102, 119, 135, 202, 217, 230.
 Koncessziós rendszer 38, 294.
 Kongresszus 12, 17.
 Korányi Lajos 185.
 Korányi Márta 99.
 Kórházellátó szövetség 30.
 Koritsánszky Ottó 40, 72, 73, 76, 77, 116, 177, 192, 199, 204, 205, 217, 221—233, 234—252, 256, 258, 262, 279.
 Kormánynyilatkozat 51.
 Korpótelek 21.
 Kosch Artur 252.
 Kovács Aladár 85.
 „ Ödön 226, 251, 258.
 Köhalmi Miklós 49.
 Kövér Erzsébet 163, 233.
 Közegészségi Tanács 21, 30, 32, 69, 157.
 Közép-európai Gyógyszerész Szövetség 31.
 Közjogi gyógyszerárak 16, 69.
 Központi Gyógynövényüzem 215.
 Központi gyógyszerárak 30, 67, 182, 186, 254.
 Központi Gyógyszerüzem 79, 99, 100, 136, 140, 143, 145, 180, 183, 186, 254—282.

- Községi gyógyszerárak 13, 16.
 Kötszer 143, 144.
 Köztulajdon 53.
 Krebsz Etel 85.
 Kunfi Zsigmond dr. 41, 50, 75, 234.
 Kun Béla 75.
 „ Perenc 86.
 Kutsera Ágost 226.
 Különlegességek 12, 15, 145, 243.
 273.
Laboránsok csatlakozása 66.
 Lakbér 135.
 Lánckereskedelem 35.
 Lengyel Jenő 72, 73, 200.
 „ Mór 86, 91, 100, 113, 117,
 124, 239, 271, 284.
 „ nb. 75.
 Lévy Lajos dr. 273.
 Liebermann Leó dr. 284.
 Linger József 280.
 Link József 85.
 Lippay Károly 241, 262, 267.
 Lipták Pál 162.
 Lukács György 75.
 „ István 19, 61, 259.
 Lukácsics Géza báró 37.
Máday László 41, 42, 86.
 Madzsar József dr. 72, 74, 79, 151,
 162, 184, 219, 221, 223, 231,
 234, 240.
 Magántulajdon visszaáll. 236, 258.
 Magdo Márton 285.
 Magyar Kóssa Gyula dr. 157.
 Magyar Hageda 80.
 „ Magyar Király“ gytr. (hibás sze-
 déssel M. Korona) 57.
 Malczovich László 76, 193.
 Mann Géza dr. 40.
 Maros Tibor 87.
 Mármaros Rezső 125.
 Marsovszky László dr. 76, 193.
 Marton Manó 64.
 Matolcsy Miklós dr. 41, 99, 146,
 160, 162, 185, 256, 258, 262,
 284.
 Maurer Armand 41, 84, 101, 160.
 162, 185, 193, 196.
 Memorandum 37.
 Mezei Albert 272, 273.
 „ Elek 41.
 Mezőbroczky Ignác 41.
 Mészáros Melánie 226.
 Mihalovics Jenő 40.
 Miklós Aladár 49.
 Miklóssy Géza 41.
 Millner György 20, 41, 42.
 Mintagyógyszertár 181, 182.
 Miskolczi értekezlet 15.
 Mohr Gyula 272, 273.
 Murkaerő hiány 34.
 Munkaidő 188, 206.
 Munkafegyelem 132, 151, 187.
 Munkajelentés 219, 232, 233, 248.
 Munkakényszer 105.
 Munkaprogramm 186—191.
 Munkanélküli segély 57, 114.
 Munkaügyi és Népjóléti Minisz-
 terium 50, 51, 72.
 Munkásbiztosítási törvény 13.
 Munkáspénztár 17, 32, 99.
 Munkáspénztári házipatikák 58.
 Munkástanács 54, 73, 122, 132,
 135, 268.
 Múzeum 183.
 Múzeum kávéház 33.
 Muzsa Gyula 12, 17, 19, 28, 69.
 Müller Vilmos 41, 42.
 Nadas Lajos 57, 63, 82, 86, 88,
 89, 90, 93, 101, 113, 114, 196,
 201, 239, 252.
 Nádasky Szilárd 83, 125.
 „Nádor“ gytr. ügye 208, 246.
 Nagy Emil dr. 16.
 „ Oszkár 57, 82, 83, 84, 87,
 199, 206.
 „ Sándor 85.
 Nagykőrösi ügy 227.
 Neményi Jenő 18, 37, 49, 66, 72,
 75, 77, 81, 83, 86, 101, 112,
 113, 124, 173, 196, 221, 222,
 251.
 Nemzeti Tanács 37, 52.
 Népgazdasági Tanács 90, 178, 219,
 224, 276, 278.
 Neuwald Aladár 57, 63, 65, 66, 82,
 86, 92, 100, 101, 117, 177, 197,
 199, 206, 255, 271.
 Neuwirth Béla 41, 82, 83, 85, 101,
 173.
 Névtelen levelek 218.
 Nobel Erzsébet 86.
 Nyilvántartás 128, 158.
 Nyiregyházi értekezlet 15.
 Nyugdíj és ny. intézet 12, 15, 27,
 28, 56.
Oberländer Rezső 259.
 Oklevél érvényessége 225.
 Orosz László 116.
 Orvosi hirdetés 146.
 Országos Egészségügyi Tanács
 169.
 Országos Gyógysz. Szövetség 251.
 Országos Gyógyszerész Egyesület
 13—16, 19, 20, 22, 25, 31, 35,
 38, 50, 52, 53, 61, 69, 71.
 Oswald Kálmán 226.
 Oxhorn Gyula 87.
 Önkénykedések 218.
 Őzegek és árvák ellátása 66,
 119, 131, 137, 190, 248.
Paksy Béla 12, 61, 215.
 Pandula Jenő 207.
 Pályázók (felügyelői állásra) 161,
 162.
 Peidl Gyula 51, 73, 74, 234, 236.
 Pénzügyi Központ 100.
 Pénzkezelés 135—137, 174—179,
 189.
 Pénzültalás 135.
 Pénztári házipatikák 13.
 Percs Ernő 40, 269.
 Perin Béla 251.
 Pestkörnyéki Gyógysz. Testület 25.
 Pfeiffer Ignác dr. 278.
 Pikó Zoltán 87, 88.
 Politikai megbízott 193—195, 203,
 204.
 Pollák Akos 41, 42, 66, 67, 77, 78,
 81, 84, 222, 241, 251, 258, 262.
 Pongrácz laboráns 84, 199.
 Porjesz János 117, 124, 126.
 Pótdíj 33.
 Prenszer Mór 53, 54.
 Prihoda János 252.
 Propaganda bizottság 86.
 Pucos 54.
Rács Jenő 259.
 Raditz Ignác 131.
 Rákos Gyula 284.
 Rakovszky Iván 16.
 Ráczó Miklós 86.
 Reichart Emil 259, 262.
 Reinhardt József 41, 252.
 Reitmann Nándor dr. 272.
 Rekvirálás 143.
 Renkey Gyula dr. 84, 118.
 Rendkívüli közgyűlések 25.
 Réthelyi József 13, 17, 21, 28, 32,
 49, 61, 100, 162, 177, 182, 185,
 215, 241, 259, 261, 262.
 Riadó-rendelet 231.
 Roboz Viktor 124, 239.
 Rónai Zoltán dr. 74, 75.
 Rosenberg Sándor dr. 40.
 Rózsavölgyi Imre 40, 131, 185.
 Róth Manó 40, 42, 185.
 Römer Róbert 17, 29, 41.
 Rendeletek (törvény stb.):
 1876: XIV. t.-c. 13, 69.
 1903: 90.000. B. M. Kürr. külön-
 legességekről 144.
 1918: 71. P. ü. rend. szaktanul-
 mányi pótlék 225.
 1918: 2600—2601. M. E. gyógyszer-
 forg. kirendeltség 255.
 1919: 6565. M. E. sz. r. Gyógy-
 szerek ármegállapítása 256.
 1919: 21.934. P. ü. rend. Gyógysz.
 oklev. érvénye 225.
 IV. Néptörvény 50, 72.

11. F. K. T. Munkakényszer 105.
 47. „ „ „ Gytr. szocializálása 120, 213, 214, 224, 235, 237, 242, 256.
 64. F. K. T. Munkabérendezés 96.
 70. „ „ „ Egészségügyi bizottság 146.
 88. F. K. T. Fizetés 97.
 97. „ „ „ Népgazd. Tanács 149.
 106. „ „ „ Fizetés 98, 99.
 110. „ „ „ Taksa 145, 242, 275.
 120. „ „ „ Bérendezés 151.
 5. M. N. N. Gytr. szocializálás 121, 123, 131, 132, 213, 214, 224, 235, 237, 242, 256.
 7. M. N. N. Gyógyszereladás és üzemvitel 123, 131, 137, 235, 242.
 8. M. N. N. Orvosi hirdetés 146.
 11. „ „ „ Műszerek árúsítása 146.
 15. M. N. N. Üzemi kiadás, fizetés, munkaidő 96, 104, 135, 235, 242.
 18. M. N. N. Gyógyszertakarékosság 139, 142, 242.
 21. M. N. N. Különlegességek 145, 273.
 23. „ „ „ Egészségügyi igazgatás 215.
 25. M. N. N. Gytr. szocializálás, gyógyszereladás, drogéria cím 126, 139, 214, 224, 235, 237, 242.
 27. M. N. N. Kútszereladás 146.
 30. „ „ „ Gyógynövényügy 215.
 35. „ „ „ Gytr. vizsgálat 163, 164, 229, 235, 242.
 38. M. N. N. Orsz. Egészségügyi Anyagintézet 146.
 40. M. N. N. Gyógyszerek rekvi-rálás 143, 144, 217, 235, 242, 267.
 41. M. N. N. Gyógyszertakarékosság 140, 242.
 43. M. N. N. Kőszertakarékosság 143.
 46. M. N. N. Sósórszesz, tápszer 144, 242.
 47. M. N. N. Egészségügyi Tanács 146.
 49. M. N. N. Gyógyszertakarékosság 141, 242.
 52. M. N. N. Volttényleges katonai gyógyszereszek 147.
 53. M. N. N. Gytr. ellenőrzése 147, 229.
 55. M. N. N. Gyógyszertakarékosság 143, 242.
 58. M. N. N. Diabetikusok bor-szükséglete 139.
 61. N. K. V. Vörös őrség gyógy-szerei 145, 242.
 68. N. K. V. Taksa 145, 242, 277.
 12. I. N. Régi követelés 137, 213.
 57. F. N. Gyógynövényügy 216.
 28. N. T. Taksa 145.
 75. „ „ Gyermektápszer 149.
 90. „ „ Munkafegyelem 151.
 99. „ „ Bérendezés 151.
 14. P. N. Sacharin 148.
 29. Sz. N. Szeszfeldolgozás 143.
 48. „ „ Laboratóriumok szocia-lizálása 149, 179.
 71. Sz. N. Fizetés 79.
 84. „ „ Laborat. szocializ. 149.
 13. Kormányrendelet a magán-tulajdon visszaállításáról 236, 237, 259.
 1919: 17.315/VII. Gytr. vissza-szocializálása 237, 245.
 1919: 18.420/VII. A szovjett ren-deletek hatálytalansítása 245.
 1919: 18.412/VII. K. Gy. ü. fel-számolása 266.
Sacharin 148.
 Sajtó-bizottság 86.
 Sándor János 16.
 Saxlehner Ödön 259.
 Sebestyén Imre 41, 50-86, 239, 280.
 Sefcsik László 258, 259, 262.
 Segédmunkások csoportja 66, 82, 84, 88-94, 111-112.
 Segédsvettség 20, 25, 36, 38, 42, 50, 52, 70.
 Seitz Ottó dr. 259, 262, 272.
 Siegler János dr. 168, 233.
 Simon Arnold 226.
 Sorozás 101-103.
 Sugár István 86, 105, 113, 118, 200, 217.
 Sustentálás 97.
 Sümegi Vilmos 16.
 Schaffer Sándor 53.
 Schiffer Elemér 124, 239.
 Schranz Lénárd 41.
 Schwarz Ármin 83.
 Schwarz Endre 57, 93, 86.
 Statisztika gyógyszerárakról 22, 281.
 „ „ jogfolyamodásról 23.
 „ „ sztrájkokról 29.
 Steiner Miksa 57, 65, 75, 76, 82, 86, 92, 117, 133, 195, 204, 207, 221, 222, 238, 239, 251, 252.
 Stipney József dr. 273.
 Szabadság 18, 27, 28, 53, 104.
 Szabadipar 38.
 Szabady János 92, 252.
 Szabados Sándor 115.
 Szabó Béla dr. 41.
 „ „ Dezső 40, 43.
 „ „ Dénes 57, 83.
 Szabó Imre 236, 288.
 „ „ Sándor dr. 230.
 Szabotálás 102, 176, 218, 268, 272.
 Szahender Lajos dr. 35, 162.
 Szakatics Kornél 197.
 Szaksajtó 17, 26, 28, 37, 39, 51, 53, 61, 115-118.
 Szakszervezet (gyógysz.) 18, 25, 52, 55, 57, 59, 64, 65, 68, 73, 74, 81-115, 119, 135, 136, 152, 175, 176, 184, 196-202, 205, 225, 238, 259, 269, 284.
 Szakszervezeti Tanács 18, 52, 54, 96, 200, 205, 238.
 Számvevők 76, 179, 225.
 Szántó Sándor 18, 26, 39, 40, 41, 52, 54, 55, 57, 59, 63, 66, 67, 73, 75, 77, 78, 79, 81, 117, 118, 119, 155, 185, 239, 256, 257, 258, 267.
 Szász Alfréd dr. 162.
 „ „ Mihály 83.
 %-engedmény 15, 17, 21, 28.
 Szász Schwartz Gusztáv dr. 52, 294.
 Szegedi nagygyűlés 13, 15.
 Székely Jenő 83, 86, 116, 117, 252.
 Székely Jenő János 252.
 Szentiványi-Szász Tihámér 50, 81, 251.
 Szentmiklósy Sándor 41, 42, 66, 75, 81, 82, 86, 160, 173, 221.
 Szeszfeldolgozás 143.
 Szilvassy Gy. László 252.
 Szlávik István dr. 65, 66, 67, 86, 95, 124, 125.
 Szocializálás 65, 66, 76, 119-128.
 Szocializált patikák 126.
 Szolgáltatás idő 18, 20, 247.
 Szöllőssy István 41, 252.
 Sztrájk 25, 28-29.
 Szűsz Jenő 84.
Takács István 41.
 Taksa 15, 17, 20, 31-33, 38, 56, 70, 275-278.
 Tauffer Gábor dr. 40, 42, 185, 250, 252, 259.
 Teherlapok 17.
 Technikák 35, 38.
 Téri Tibor 41, 50, 57, 65, 66, 75, 76, 81, 82, 83, 84, 94, 96, 113, 117, 119, 131, 160, 195, 119, 239, 251, 252, 280, 284.
 Térképek gyógyszerárakról 209.
 Természettudományi Társulat 118.
 Természettudományi Társulat 118.
 Természettudományi Társulat 118.
 Testület lásd Budapesti Gyógysa.T.
 „ „ helyiség 100.
 „ „ könyvtár 100.

Toffler Pál dr. 72, 73, 76, 185,
193, 217, 241, 251, 258.

Tomesányi Lipót 54, 125, 173, 239.

Tóth Lajos dr. 284.

Törzs Kálmán 239.

Törzslap 127—137.

Tulajdonosok (kihelyezett) 153.

„ kihelyezése 151—156

„ visszahelyezése 207.

Tulórázás 104.

Újévi ajándék 34.

Ultimátum 28.

Üzembiztos (vezető) 60, 95, 99,

103, 105—111, 122, 123, 127,

131, 133, 176, 188, 207, 247,

270.

Üzemrend 105—111.

„ vitel 105—111, 135.

„ kiadás 131, 135.

Vadász Gusztáv 72, 116.

Vágó Béla 75.

Vakreceptpör 34.

Vámos Erzsébet (Domokosné) 65,

76, 83, 86, 100, 124, 126, 239,

251, 252.

Vámosy Zoltán dr. 140, 160, 162,

185, 256, 272, 273, 275, 284.

Vármegyei (városi) direktóriumok-
hoz távirat 209.

Varga Jenő 200.

Varságh Zoltán dr. 17, 18, 92, 115,

218, 259.

Vasárnapi munkaszünet 30, 104.

Vázsonyi Vilmos dr. 13, 293.

Végh János dr. 160, 161.

Végrehajtó-bizottság 66, 81, 84,

86.

Vidéki gyógyász. orsz. szövetség

31, 37, 38, 52, 61.

Viola Lajos 41, 83, 84, 241, 252,

Vitális laboráns 66.

Visszaélések 218.

Visszasocializálás 178, 214.

Vizsgálati jegyzőkönyv 164—168.

Vörös hadsereg 101, 280.

Weber Dezső dr. 40, 162, 182,

259, 272.

Weber Ernő 239.

Werner Jenő 75.

Wessenszky Gyula dr. 117.

Wessel Flóra dr. 162, 235.

Wieland József dr. 239.

Wilhelm Károly dr. 258.

Wiener Jenő dr. 160, 162, 234.

Wirth Károly 193, 197, 251.

Winkler Lajos dr. 160, 161, 163,

185, 272, 275, 284.

Wittenberger Henrik 65, 77, 84,

87, 101, 117, 124, 251, 252.

Wolff Emil dr. 78, 186, 192,

219, 256, 259, 272.

Zalay Dezső dr. 162, 163.

Záróra 20, 25, 27—30, 53, 104, 244.

Zemplén Géza dr. 272.

Zimmermann Ferenc 85.

Zoltán Béla 17, 28, 34, 40, 63, 64,

84, 104, 131, 133, 185, 186,

191—205, 208, 209, 221—223,

229, 234, 246, 256, 259, 262,

269, 270, 272, 280.

Zúgkereskedelem 35.

Zunft Károly 259.

Zwick Károly 49.

TARTALOMJEGYZÉK.

Ajánlás	3. old.
Rövidítések	5. old.
Előszó	7. old.

ELSŐ RÉSZ.

I. Az általános helyzet képe márc. 21. előtt.

Szakpolitika iránya — Személyi torzskodások — Kongresszusok — Problémák — Javaslatok — Törvénytervezetek — Reform eszmék — Szervezetek, egyesületek — Gazdasági harc — Alkalmazotti kar mozgalma — Fizetések — Jogadományozások — Záróra — Sztrájk — Taksa — Technikák — Zúgkereskedelem, láncosok — Forradalom — Gyógyszerész Tanács — Forradalmi elhatározások — Kollektív szerződés — Csatlakozás a szak-szervezeti Tanácshoz — Kommunista csoport fellépése ... 11— 58. old.

II. A proletárdiktatura kikiáltásának hatása a gyógyszerészetre.

A hatalomra jutottak — Szántó Sándor — Kloaka — Züllés mindenfelé — Anarkia — Kari kiválóságok foglalkoztatása — Megszűnt karitényszervezetek — Szakszervezet — Rombolás ... 59— 62. old.

III. A proletárdiktatura alatt:

A kialakulás.

Tárgyalás a gyógyszerértékek átadásáról — Három napos ülés — Küldöttség a népbiztosnál — Szakszervezet intézői — Az első bizalmi ülés — Megkezdődnek az intézkedések — Az elhelyeződések boszorkánykonyhájából ... 63— 67. old.

1. A gyógyszerészeti osztály keletkezése és első megszervezése.

Régi sérelmek, régi törekvések — Memorandum az Eszterházy kormányhoz — Az orvosi kar antagonizmusa — Akció az osztály érdekében — Első ecsetvonások — Designálás az osztályvezetésre — Kútbaesett tervezés — Tárgyalások az osztály megalakítására — Györgyék politikai barátai — György megbízása — 3 alosztályból álló osztály — Referensek — Irányelv: a rombolás — Wittenberger Henrik ellenőriz — Ügyköri beosztás —

A termelés és ellátás alosztályának életképtelensége — Szántó termelési tervezete — Szánalmas hivatalnokoskodás ... .. 68— 80. old.

2. Szakszervezet.

Vezetőség — Ellentétek — Címváltoztatás — Lemonadások, változások — Köszönet a kommunistáknak — Szervezet — Gazdasági tanács — Alkotmány tervezet — Végrehajtó bizottság — Fegyelmi bíróság — Sajtópropaganda bizottság — Szakosztályok — Ifjómunkás csoport — Segédmunkás csoport — Nádas Lajos — Előkészítő iskola a segédmunkásoknak — Bizalmatlanság Neuwald ellen — Titkos cél: a gyógyszerészek majorizálása — Útban a anarkia felé — Ízelítő Nádas neveléséből — Egy kommunista kritikája Nádasról.

Belépési kényszer — Megbízhatatlan: vöröskeresztrel bélyegzettek.

Fizetések — Bizalmatlanság a szakszervezetnek — Népgazdasági Tanács a „volt” tulajdonosok fizetéséről — Egyetemi gyógyszerár alkalmazottjának fizetési kuriozuma — Helyiség változtatás — „Fehér patikárosok” találkozási helye — Könyvtár rendezés — A szakszervezet hattyúdala.

Sorozás — „Be a vörösbe” szavalták és kívül maradtak — Gyógyszertárosok kihelyezése — Drukk a főnökök szabotálásától — Csalódás az üzembiztosokban — Patikák bezárásának terve — Katonai felmentések — Munkaidő — Éjjeli szolgálat — Vasárnapi szolgálat — Szabadság — Munkakényszer — Üzemrend — Lesújtó tapasztalatok — Közös étkezés — Vidék beszerzése — Apró ügyek — Guruló pénzek — Az utolsó ülés ... .. 81—114. old.

3. Szaksajtó.

Általános helyzet a sajtó terén — Szaklapok megszűnnek — A szerkesztők — Az egyetlen lap ... .. 115—118. old.

4. Az osztály működése.

A) *Gyógyszertárak szocializálása. Rendeletek és azok végrehajtása.*
„Volt” tulajdonosok kihelyezése:

A szocializálás elgondolói — Gyógyszertárak köztulajdonba vétele — Üzembiztosok — Nyilvántartás — Törzslapok — Munkástanács — Elvi határozat a gyógyszerár vezetéséről — Pénz kiutalás — Gyógyszertárak régi követelése — „Volt” tulajdonosok kihelyezése — Rendeletek a szocializálásról, gyógyszereladásról, üzemvitelről, üzemi kiadásokról, gyógyszeretakarékosságról, különlegességekről, egészségügyi közigazgatásról, katonai gyógyszerészekről, saccharinról, gyermektápszerről és

minden gyógyszerészet érdekü, vagy vonatkozású kormányzótanácsi és népbiztossági rendeletek ... 119—156. old.

B) Felügyelet és ellenőrzés:

A gyógyszerértár vizsgálat kérdése — Hamis presztízs kérdés — Közegészségi Tanács határozata — Forgács Rezső dr. — Tárgykör ... 156—183. old.

a) A gyógyszerértárak nyilvántartásának ujjaszervezése:

Régi nyilvántartás — Uj nyilvántartás megszervezése — Gyógyszerértárak megszámozása ... 158—159. old.

b) Gyógyszerértárak tudományos ellenőrzése, szakszerű felügyelete, gyógyszerértárak vizsgálata:

Vizsgálat a múltban — Gyógyszerészek alárendeltsége — Eredeti terv — Pályázat felügyelői állásra — Értekezlet a vizsgálat kérdésében — Támadás orvosi részről — Felügyelői tanfolyam — Gyógyszerértár vizsgálati rendelet — Felügyelők — Vizsgálati jegyzőkönyv — Kazay észrevételei — Vizsgálat módja — Gyógyszerértárosok véleménye a szakszerű felügyeletről — Lélektani oka — Egy kis összehasonlítás ... 159—172. old.

c) A gyógyszerértárak gazdasági ellenőrzése:

Politikai cél — Ellenőrök — Ügykörök — Pénzkezelés — Pénzügyi csőd az államosítás nyomán — Tehermentesítés — Szabotálás — Tapasztalatok — „Politikai megbízhatóság” — A gazdasági anarkia okai — Hajsza Réthelyi ellen — Havi forgalmi kimutatás — Ellenőrzés irányelve ... 173—179. old.

d) Gyógyszervizsgáló és tudományos kísérleti laboratórium ... 179—180. old.

e) A gyógyszerértári üzemek rendezése, fejlesztése és módosítása:

A gyógyszerértárak lezúllásának oka — Restaurálás — Tervezetek — Minta gyógyszerértárak — Éjjeli ügyelet jelzés ... 180—183. old.

f) Gyógyszerészek tudományos képzésének ellenőrzése és fejlesztése:

Előadások — Kommentár — Múzeum ... 183. old.

g) Drogériák ellenőrzése ... 183. old.

5. Átalakulás az osztályon.

Miért kellett az átalakulás — Anarkia az egész vonalon — Zoltán Béla megbízása — Hogy fogadják a gyógyszerértárosok — Zoltán programja — Az osztály átvétele — Munkatársak megválasztása — Politikai megbízott — György Mátyás — Forradalmi csoport — Intrikák —

Kiélezett harc — Guth és Izsák népbiztosok — Szakszervezeti taggyűlés — Tiltakozó határozat — A válasz — Átirat a szakszervezetekhez — Határozat — A szakszervezeti tanács átirata a F. K. T.-hoz — Hajsza a lapban — A további rombolás megakadályozása — Zoltán felmentését kéri — György helyett Steiner — A revolver — Zoltán lemondása és távozása ... 184—205. old.

6. Az osztály működése az átalakulás után.

A szakszervezet havi általánya — Munkaidőrendezés — Üzembiztosok megszeliidülése — Tulajdonosok visszahelyezése — Gyógyszertárak koncentrálásának megakadályozása — „Nádor“ patika bezárása — Körtávirat a a gyógyszertárak tárgyában — Özvegyek, árvák ügye — Nyugdíjintézeti illeték — Kommunikék — Kintlevőségek kezelése — Gyógyszertárak visszaszocializálása — Droguista ügyek — Látogafás a fővárosi patikákban — Apró esetek — Gyógyszergyártás autonóm irányítása — Munkajelentés ... 205—221. old.

7. Zoltán távozása után.

Tülekedés a vezetésért — Koritsánszky Ottó — A szakszervezet újabb okvetetlenkedése — Folyó ügyek — Kísérlet egy jogadományozásra — Gyógyszerész-számvevők fizetése — Köztisztviselők idegenkedése a gyógyszerészekről — Nagykőrösi ügy — Tiszti főorvos kifogásolja a patikavizsgálatok új rendjét — Válasz a kifogásra — Riadó-rendelet — Munkajelentés ... 221—233. old.

IV. Politikai átalakulások.

1. Augusztus 2—6.

Osztályközi értekezlet — A prol. diktatura bukása és következménye — Rendelettervezet — Az osztály további vezetése — Visszaszocializálási rendelet — A rendelet megjelenésének története — A Szakszervezet — Apró személyi ügyek ... 234—239. old.

2. Augusztus 7-ike után.

Újabb átalakulás — Karhatalmi szelekció — Az osztály tovább működik — Osztályközi értekezlet — A tanácskormány alatti rendeletek elintézése — Rendelettervezet a kari értekezleten — Főtörekvés az önrendelkezési jog megtartása — A miniszter álláspontja — „Nádor“ gytr. ügyének befejezése — Egy patika újabb bezárása rendezés céljából — Felfüggesztett gyógyszertáros — Szolgálati idő utólagos igazolása — Gáncsvetés — Munkajelentés — Minisztérium ujjaszervezése — Az osztály

megszüntetése — Koritsánszky kinevezése és lemondása — Az osztály liquidálása — 2766 ügdarab.

Országos Gyógyszerész Szövetség — Jogfolytonosság az egyesületi életben — A szakszervezet felszámolása — Igazoló bizottság — Az utolsó akord ... 240—252. old.

MÁSODIK RÉSZ.

Gyógyszerellátás. (Központi Gyógyszerüzem)

A multban — A háború hatása — Kirendeltség megszervezése és feladata — Nyilvántartott gyógyszerek — Értekezlet a gyógyszerellátásról — Átszervezés K. Gy. Ü.-mé — Bevásárló bizottság — Dóczyék Wienben — Blokád — Csempészet — Pénzkivitel áruvásárlásra — A tervezett kegyelemdöfés — Szervezet és vezetők — Politikai változaskor — Testület beadványa — Értekezlet a miniszternél — Rendelet a K. Gy. Ü.-ről — Anyagbeszerzés — Likvidálás.

Üzemmenet — Összpontosítási kísérlet — Csendes szabotálás — Adminisztráció kiépítése — Nehézségek — Anyagigénylés — Kiadás — Fővárosi műszerüzem — Csempészési telepek — Ha az oroszlanbört szögre akasztják.

Termelés prémiumos rendszerrel — Összeütközések a vegyészeti csoporttal — Gyógyszerbevásárlási engedélyek.

Tudományos és kísérleti osztály — Gyűlései — Pótlék a gyógyszerkönyvhöz — Különlegességek kérdése — Szellemi munkások lebecsülése.

Taksa — Ráfizetések — Árvizsgáló bizottság véleménye — Népgazdasági Tanács döntése — Kommunista gazdálkodás fokmérője — Az államosítás következménye.

Gyárak nyersanyaggal ellátása — Termelés feletti rendelkezés — Katonai leszerelési anyag — Egészségügyi anyagraktár — Leltározás elhúzása — Utalványozási jog.

Statisztikai adatok a kommunizált patikákról, gyógyszerüvegekről és gyógyszerárúkról ... 254—282. old.

HARMADIK RÉSZ.

Gyógyszerész kiképzés.

Gyógyszerész szakbizottság — Tanulmányi reform — Apró ügyek — Főiskolai rendelet — Szervezet és tervezet 284—289. old.
Összefoglalás ... 290—294. old.
Tárgy és névmutató ... 295—299. old.
Értelemzavaró sajtóhibák ... 305. old.

Értelemzavaró hibák:

Kommunista forradalom helyett mindenütt kommunista puccs értendő.

43. old. felülről 15. sorhoz tartozó jegyzetet lásd 45. oldalon.

57. old. alulról 15. sorban, „Magyar Korona“ helyett olvasd „Magyar Király“

63.	„	8.	„	és	„	„	is
83.	„	8 és 12.	„	Nádasdy	„	„	Nádasky
95.	„	7.	„	hadszervezet	„	„	szakszervezet
101.	„	felülről 14.	„	tömegek	„	„	vezetők
127.	„	lent eső jegyzet	„	állampolgára	„	„	állampolgárrá
136.	„	alulról 13. sorban	„	reáffizetés seltetési	„	„	r. affizetéssel teszi
144.	„	13.	„	rendeléhez	„	„	rendeletben
145.	„	21.	„	kihirdetése	„	„	hirdetése
149.	„	Jegyzet 1.	„	T. K. T.	„	„	F. K. T.
157.	„	felülről 22.	„	közigazgatási	„	„	közegészségi
193.	„	alulról 14.	„	mellett mint	„	„	mellé
203.	„	felülről 11.	„	rombolás	„	„	rombolás megakadályozása
222.	„	31.	„	Kéler János	„	„	K. J.-sal szemben
246.	„	1.	„	helyzetében	„	„	helyzetben

Koritsánszky Ottó eddig megjelent nyolc szépirodalmi könyve közül néhány pld. még kapható a következőkből:

Jáva szigeten (1905) ..... Ára 20 K

„..... Minden sorából valami csodálatosan vonzó, a maga egyszerűségében megható élet árad ki. Egyaránt szórakoztató, megkapó és didaktikus munka . . . . Ez a 176 oldalú kötet az első terjedelmesebb eredeti magyar leírás, nép és földrajzi ismertetés Jáváról . . . .”

Budapesti Hírlap.

Ellenséges lelkek (1911) ..... Ára 20 K

(Színmű fordítás francia eredetiből)

„Párisban nagy forrongást okozott erős koncepciójú mű vérbeli író, bátorszavú ember munkája. A fordítás ötletes írói készségre vall. Nyelvezete magyaros . . . . A fordító határozott szolgálatot tett az irodalomnak . . . .”

Pesti Hírlap.

Úti tarisznyámból (1913) ..... Ára 20 K

„..... írói hívatottsága és lelkes természete vezeti, amikor hazajöven érzi, hogy minden, amit ő tanult, ne legyen csak az övé, lássa hasznát más is, mindazok, akiket a tudás vágya a haza szeretete vezérel abban, hogy mindent, ami külföldön hasznos és nálunk meghonosítható, hozzuk ide, gazdagítsuk vele magunkat . . . .”

Budapesti Hírlap.

„Kitűnően meglátott kulturális, gazdasági, ipari, oktatásügyi és társadalmi stb. ismertetések, leírások, összehasonlítások a levelek könnyed, előkelő elbeszélő formában tartva . . . .”

Magyar Hírlap.

„K. kellemesen megírt tárcalevelei többek, mint pusztá impresziók feljegyzései. Okos, intelligens magyar írások ezek, amelyek csaknem egész Európán végigvezetnek . . . . Sok hangulattal, művészi kvalitásokkal és izzó magyar érzéssel rögzíti meg ritka éles megfigyeléseit . . . .”

Az Újság.

Láng és pernye (1918/19) ..... Ára 20 K

„Szépprózában, mégis gyönyörű költői nyelven írott „kis képek a nagy időkben.” A könyv a világháborúban a magyar hősi vitézség és győzelmek diadalmas, majd győzelemből vérbe-könnybe fulladt, gyászba borult, veszteségnek könyve . . . . Megkapó, megható, hazaszeretettől izzó prózában írt költemények . . . .”

Eváng. Órálló.

„Olyan emberírásai, ki nemcsak átélte a nagy idők minden szenvedését, borzalmaát és azokat az élményeket, amelyek kitörülhetetlen nyomot hagynak a lélekben, de bevonva őket a poézis zománcával meg is tudta az olvasóval éreztetni. Képek vonulnak el szemünk előtt, színesek, érdekesek, amelyek megkapnak, szórakoztatnak . . . . Adalékok egyszerű emberek, jó magyarok lelki életéből . . . .”

Új Idők.

A szemelvények bizonyossága szerint a szerzőnek úgy a felsorolt, mint a többi teljesen elfogyott-munkáját osztatlan elismeréssel fogadta az egész sajtó.

A felsorolt könyvek még meglévő néhány példánya megrendelhető a szerzőnél Kőlesden (Tolna megye)

KORITSÁNSZKY OTTÓ:

VISSZAEMLEKEZÉS

— Ahogy én láttam —

címen memoárszerűen egybefoglalt feljegyzéseimet és visszaemlékezéseimet akarom könyvalakban közzé adni.

A háború és forradalmak idején szolgálati és magán érintkezésben állottam számos érdekes és kimagasló egyéniséggel. Sok egyéni megfigyelésre nyílt alkalmam. Nemkülönben több olyan feljegyzésreméltó és érdekes eseménynek voltam szem- és fültanúja a politikai változások idején, amiket érdektelen rajtam kívül nem tud. Ezeknek gyűjteménye lesz a később kiadandó könyv, amelyre ezúttal is felhívni kívántam a figyelmet.

E könyvet a szeptemberben összegyűjtött és elrendezett adatok alapján október havában írtam meg. November folyamán Budapesten újból ellenőriztem adataimat. Ekkor és a nyomdatechnikai okokból januárig kinyúlt nyomtatás idején kiegészítettem olyan egynéhány adattal, amely szorosan a könyv tárgyköréhez tartozik. Azonban nem bocsátkoztam azoknak hosszabb tárgyalásába, mint-hogy azok a magyar gyógyszerészet történetének egy más fejezetét képezik már.

A könyvet a magyarországi gyógyszerész egyesületeknek adom rendelkezésére. Az esetleg mutatkozó tiszta jövedelem felett a rendelkezési jog ezeknek vezetőit illeti s közös megállapodásuk szerint fordíthatják valamely kári közcélú jótékony alap javára.

1920. január 26.

KORITSÁNSZKY OTTÓ.

